حکوومەتی هەرێمی کوردستان - عێراق
وەزارەتی رۆشنبیری
21

ئازادی یا مەرگ

نووسینی:
نیکۆس کازانتزاکیس

وەرگێڕ:
کەریمی حسامی

چاپی یەکەم

کانوونی یەکەم ١٩٩٧

هەولێر ـ کوردستان

هونەرکاری بەرگ: شکار

ئەنجوومەنی وەزیران
وەزارەتی رۆشنبیری
بەڕێوەبەرایەتی گشتی رۆشنبیری و هونەر
لیژنەی چاپەمەنی
بڵاوکراوەی ژمارە (٢١)

www.kerimhisami.com

ناوی کتێب: ئازادی یا مەرگ
چاپی کۆمپیوتەر - ١٩٩٣ سوید
چاپی کتێب - ١٩٩٧ کوردستان
مۆنتاژ: ناسر ئیبراهیمی

سەرپەرشتی چاپ: مومتاز حەیدەری

حکوومەتی هەرێمی کوردستان - عێراق
وەزارەتی رۆشنبیری (٢١)

ئازادی یا مەرگ

www.kerimhisami.com

نووسینی:
نیکۆس کازانتزاکیس

وەرگێڕ:
کەریمی حسامی

کۆمپیوتەر: سنوکهولم - ١٩٩٣
چاپ: کوردستان - ١٩٩٧

ڕوونکردنەوەیەک ...

خوێندەواری خۆشەویست ...!

لە٣/٣/١٩٩٣دا، نووسەری ناسراوی کورد مامۆستا کەریمی حسامی - دانیشتووی سوید - ئەم شاکارە بەناوبانگەی نووسەرو ڕۆمانووسی مەزنی یۆنانی نیکۆس کازانتزاکیس لەگەڵ نامەیەکی تایبەتی بۆمی ڕەوان کرد، تاکو یەکێتی نووسەرانی کورد لەسەر ئەرکی خۆیان و بە قازانجی خۆیان چاپ بکەن، بەڵام بەداخەوە، باری دارایی یەکێتی نووسەران لە ئاستی چاپ دانی ئەم کتێبە گەورەیە نەبوو، لەتەک هەندێ هۆی لاوەکی.. بەهەرحاڵ، لە ڕێکەوتی ١/٢/١٩٩٧دا، دووبارە نامەیەکی دیکەی بۆمی ڕەوان کرد، تێیدا داوای ئەوەی کردبوو، بەهەرچۆنێک بێ، پێی خۆشە لە کوردستان چاپ بکرێ، منیش ڕێکەوتی١٨/٢/١٩٩٧، باسی ئەم مەسەلەیەم لەگەڵ بەڕێز مامۆستا فەلەکەدین کاکەیی وەزیری ڕۆشنبیری کوردستان بە ئامادەبوونی، بەڕێز مامۆستا عەبدولکەریم فندی بەڕێوەبەری ڕۆشنبیری و هونەر کرد.. بۆ مێژوو دەڵێم بەڕێز مامۆستا فەلەکەدین یەکسەر پەسندی کردو مامۆستا ع. فندی ڕاسپارد بۆ جێ بەجێ کردنی ئەوە لە سایەی کابینەی سێیەمی حکومەتی کوردستان و وەزارەتی ڕۆشنبیری کوردستان، شاکاری ئەدەبی و شۆڕشگێڕی نیکۆس کازانتزاکیس بە شانازی یەوە کەلێنی ڕەوای خۆی لە کتێبخانەی کوردی دەگرێتەوە.. لێرەدا هیواخوازین مامۆستا کەریمی حوسامی لەش ساغ و تەمەن درێژ بێ، تاکو زیاتر کتێبخانەی کوردی دەوڵەمەند بکات.. ئەوەی شایانی باسە، مامۆستا کەریم حسامی بەدەیان کتێبی نووسراو وەرگیراو پێشکێشی کتێبخانەی کوردی کردووە.

سوپاس بۆ دڵسۆزو خەمخۆرانی
ئەدەب و ڕۆشنبیری کورد

مومتاز حەیدەری
١٩/٢/١٩٩٧
هەولێر/ کوردستان

www.kerimhisami.com

چەند وتەیەک

ئەم چەند دێڕە نابێ بە پێشەکی ئەم رومانە شیرینە حیساب بکرێ. چونکە هەرچی من بە ناوی پێشەکی نوسیبام. نە دەگەیشتە یەک لە سەتی ئەو پێشەکیە کە بە ڕێز کاک محمدی قازی بۆی نووسیوە.هەر وەها نەشیدەتوانی ئەم تابلۆیە نیشان بدا کە نووسەر بە قەڵەمێکی سیحراوی، ئەڤین و جوامێری و خەسیسی و دڵڕەقی و دلاوالەیی وفیداکاری مرۆڤی تێدا نەخشاندوە.

بەلام من بۆ چی دەگۆ وەرگێڕانی ڕاچووم و ئەوەندەی لە توانامدا هەبوو بە کارم هێنا کە رومانێکی رەسەنی یەکێ لە نووسەرە هەرە بە ناوبانگەکانی بێگانە بکەم بە کوردی و بیخەمە بەر دەستی خوێنەرانی بەرێزی نەتەوەکەم.

یەکێ لە زانایانی فەلسەفە دەڵێ: هەموو بەرهەمێکی ئەدەبی و کولتوری و سیاسی و...بە مەبەست و ئامانجی تایبەتی دێتە بەرهەم. خوێنەر پێویستە لە گەڵ خوێندنەوەی بەرهەمەکە لە ئامانج و مەبەستی نوسەر و یا وەرگێر شتێک هەڵگرێنێ» لێوردبوونەوەو تێگەیشتنی ئەم نوکتەیە فرە پێویستەو خوێنەر لە تێڕوانین و بەسەردا رۆیشتنی رەمەکی و بە پەلە دەباتە قولایی دەریای بیرو هەڵێنجان و لێکدانەوە.

کاتێ ئەو رومانەم لە ماڵی برادەرێک دیت، هەر لە سەرەتاوە وشەی [ئازادی یامەرگ} کە دروشمی شورشگێڕانی ڕاستە قینەیە بۆ لای خۆی ڕاکێشام. داوام کرد بە ئەمانەت وەری بگرم.دنیایەک سوپاس بۆ خوشکە سوهەیلای ماملێ، کتێبەکەی بە ئەمانەت دامێ، بەو شەرتەی بۆی بنێرمەوە. ئێستاش دوای تەواو کردنی وەرگێڕانی بە سوپاسێکی بێ پایانەوە بۆی دەنێرمەوە.

دەستم کرد بە خوێندنەوەی. وەک میقناتیسی پێوەبێ بەدوای خۆیدا ڕایکێشام و نەمدەتوانی وەلای بنێم. لە نێوئاخنی کتێبەکەدا تووشی شۆێن و ڕووداو وزەلامی ئەوتۆ دەبووم، دەمیا لە کوردستانم. ڕووداو وکارەساتگەلی کوردستانم دەهاتەوە بەر چاو و خۆم لە نیشتمانی داگیر کراودا دەدیتەوە. بۆ جاری دووەم دەستم کرد بە خوێندنەوەی. هەستێک هانیدام کە بیکەم بە کوردی.

بەلام ئەم هەستە لە نێوان بارستایی و قەبەیی کتێبەکە و نە بوونی دەرەتانی چاپ و بلاو کردنەوەی دا، قەتیس مابوو. ئاخرەکەی پارسەنگی قورس بەلایەکەی دووەمدا کەوت، ناوی خودام لێهێناو ناشترانم بڵێم وەرم گێڕاوە، بەڵکوو بە گوێرەی توانا بە ئەمانەتەوە کردوومە بە کوردی.

کریت دوڕگەیەکە وەک کوردستان لە لایەن تورکی عوسمانیەوە داگیر کراوە. ئەو پاشایەی لە ئەستەمبوڵەوە بۆ سەرکوتکردنی خەڵک ناردوو یانەتە کریت، بۆ کوردستانیشیان ناردوە. خەڵکی

www.kerimhisami.com

کریت نەچوونه ژێر بار، ساڵەکانی ۱۸۲۱.۱۸۳٤، ۱۸٤٤، ۱۸٥٤، ۱۸۸۸ دژی دەسەڵاتی ئیمپراتوری وەسمانی ڕاپەڕیون. کوردستانیش خەبات و ڕاپەڕینی کەمتری بە خۆوه نەدیوه. ڕاپەرینەکانی: «عبدالرحمان پاشای بابان[۱۸.٥]، محەمەد پاشای ڕەواندزی = میری کۆرە =[۱۸۱٤]، بەدرخان پاشا[۱۸٤۲]، یەزدان شێر[۱۸٥٥]، شێخ عوبێدولای نەهری[۱۸۸.] شێخ مەحمودی نەمر[۱۹۱۹- ۱۹۲۳]، سمکۆی شکاک[۱۹۲۱] شێخ سەعیدی پیران[۱۹۲٥]، شۆڕشی ئارارات[۱۹۳.]، ڕاپەڕینی دەرسیم[۱۹۳۷]، کۆماری کوردستان له مەهاباد[۱۹٤٦]، و ڕاپەڕینی بارزان و ئیلول و..دیمەنێکی وێکچووی کریت و کوردستان بە خوێنەر نیشان دەدەن.جێگای سەرنجه هێندێ داب و کاراکتێر و بیرو بۆچوون و فیداکاری وێکچووی ئەم دوو میللەته لە رۆمانەکەدا خۆ دەنوێنن.

« قەبری { ڕێبەری پیرۆز}لە تابوتێکی داردا به مەرمەڕ ڕوکێش کرابوو. مێزەری بەردەکه کون کرابوو موسڵمان پارەیان تێداویشت و داوایان له پیری‌پیرۆز دەکرد کە لە دنیاو قیامەت کاریان ڕاست بێنێ»

لە کوردستانیش سەدان چاک وپیری [redacted] بەردیان لە دەوری کۆکراوەتەوەو داریان لە سەرچەقاوه و پەڕۆو پاڵیان پێوه هەڵاوەسیوه [redacted] ، دەچنه سەریان و داوای مرادو مەقسودیان لێدەکەن.

« خەلیفه لەبەر خودای دەپاراوه و دەیگوت: «ئەی خودای من تاکەی ؟ تا کەنگێ دەبێ خوێنی کریتی‌یان بڕژێ، ئاخر ئێمەش گیان لەبەرین تاکەنگێ؟ پاشان خەلیفه ڕوو له خەڵک دەکاو دەڵێ: « ڕۆڵە خۆشەویستەکانم خودا له گوناحانم خۆشبێ، من واز له موسیبەتی مەسیح دێنم و بیر لە کریت لە نیشتمانم دەکەمەوه.»

لە کوردستانیش هەزاران دەست بەرەو ئاسمان بەرز دەبنەوه و لە بەر خودا دە پاڕێنەوەو دەڵێن تاکەنگێ؟ خودایه تا کەی کورد دەبێ هەر ئاوا ژێر دەست و بەشخوراو بێ و وەڵامی داخوازی ڕەوای بە کوشتارو گولله بدرێتەوه؟ بەلام زۆر لە مەلاکانی کورد بە پێچەوانەی خەلیفەی خاچپەرستان بێ ئەوەی بیر لە کوردستان و نیشتمانیان بکەنەوه [redacted]

« هاریلاتوس لە ڕەوەندی شۆرش دا سەروەتێکی زۆری وەسەر یەک نابوو.ئەو گوارەو ئەنگوستیلەو بەردی بە قیمەت و ملوانکەو سکەی عەنتیکەی به قیمەتی هەرزان له فەقیرو هەژار و موحتاجان کڕیبوو، سندوقی لە جەواهیرو ئاڵتون پڕ کرد بوو.»

لە کوردستانیش هاریلاتوسی وا زۆرن کە لە ڕەوەندی شۆرشدا بە فرۆشتنی چەک و کەرەسەی شۆرش و بە دزی و ڕاووڕوت سەروەتیان وەسەر یەک ناوه. تەنیا فەرقێکی لەم بوارەدا دێته بەرچاو ئەوەیە کە هاریلاتوسی کازانتزاکیس کابرایەکی‌سوتخۆری دەستبڕی پیسی چاو چنۆک بوه، بەلام هاریلاتوسەکانی کوردستان زۆربەیان فەرماندەو بەرپرسی حیزبی و پێشمەرگەو کاربەدەستی شۆرش و سەرۆک جاش بوون.

«لە کۆڵانه تەنگەکان و گەڕەکه دوور کەوتوەکان پەنابەرانی کریتی مات و بێدەنگ له حەساری مەدرەسه چۆڵەکان و عەمبارو کاولەکان بێ ئەوەی هیچیان هەبێ له سەر عەرزی

www.kerimbisani.com

دادەنیشتن و بە سەر یەکدا دەکەوتن.یونان ئەو دایکە خەفەتبارە لە زاری خۆی دەگێڕاوە تا خواردەمەنی بدا بە کریتیە برسی‌و لێقەوماوەکان. تەنانەت پیاوەکانی هەرە لەچەریش زاری کیسەیان ئاوالە دەکردەوە...»

بۆچما کوردستانیش وانەبوو؟ کوردستانی رۆژهەلات ئامێزی بۆ برا پەنابەرو لێقەوماوەکانی کوردستانی خواروو ئاوالە نەکرد بۆوە.؟ ماڵ و مزگەوت و مەدرەسەی شارو دێهاتی کوردستانی رۆژهەلات لە هەرتک کارەساتی ١٩٧٥ و ١٩٩٠. نەکرا بوون بە مزڵ و ماڵ و پەنای کوردە لێقەوماوەکان؟ چما خەڵک بۆ یارمەتی برا ئاوارەکانیان هیچ دریخی کردبوو؟ نا ... بێگومان یونانیش هەر ئەوەندەی یارمەتی پەنابەرانی کریتی داوەو بەڵکوو کەمتریش. تەنیا فەرقێکی چکۆڵە لەم ناوەدا خۆدەنوێنێ. ئەویش ئەوەیە پێم وانیە کریتیەکان ئاوایان پاداشی یونانیەکان دابێتەوە !

« ... خوێندن بە کاری چی دێت؟ ئەوەندەی پێت دەکرێ مەهێڵە منداڵەکانت بخوێنن. کریت بە تفەنگ ئازاد دەبێ...»

لە کوردستانیش واهەبوە لە گەڵ خوێندن و خوێندەواران و رۆشنبیری و رۆژنامە بەربەرەکانی کراوە. بە چاوی سوک سەیری روناکبیرو خوێندەواران کراوە.

« ... کریت پارونکی چەور ونەرمە . دەوڵەتە کەورەکانی دنیا ئێستا بەرژەوەندی خۆیان لەوەدا دەبینن کە ئەم پاروە دە قاپی سوڵتانی دابێ. .... ئێستا هەر یەک رێگا هەیە، ئەویش ئەوەیە لە گەڵ سوڵتان وتووێژ بکەین. شتێکی زیاتر وەربگرین. دیارە ئەوە هەو ئێسکێکە دەیهاوێنە پێشمان. بەڵام بروکە گۆشتێکی پێوەیە پێویستە تا بە ئازادی دەگەین بیلێسینەوە...»

ئەم جۆرە باس و دمەتەقەیە لە کوردستانیش کەم نەبوەو لەوانەیە ئێستاش هەر جێگای باس بێ.پێویست نیە هەموو دیاردەو رووداوە وێکچوەکانی بارودۆخی کوردستان و کریت کە لە رومانەکەدا خۆ دەنوێنن باسبکرێن. خوێنەری بەرێز دە چێتە قوڵایی نێو ئاخنی رومانەکەو چێژی لێ وەر دەگرێ. ئەوەندە هەیە وێکچوونی گەلێک شوێنی بارودۆخی کریت و کوردستان، لە گەڵ چێژی قەڵەمی سیحراوی کازانتزانیس و وەرگێرانی رەوان و شیرینی کاک محمدی قازی بوونە هۆی پاڵپێوە نەری هەرە گرنگی من لەم کارە دا. ئەوە کوردیەکەشی لە بەر دەستی خوێنەرانی بەرێز دایەو لە هەڵەو ناتەواوی و نارەوانی و کەمو کوری داوای لێبوردن دەکەم .

دەمەوێ پڕ بە دڵ سوپاسی کاک ناسری ئیبراهیمی، کاک مومتاز و کاک حەمەدەمینی سیراجی بکەم کە لە نووسین و ئامادە کردنو پێداچوونەوەی ئەم کتێبەدا یارمەتیان داوم.

کەریمی حسامی ... ٢١ دیسامبری ١٩٩٢.

www.kerimhisami.com

پێشەکی وەرگێڕی فارسی

نیکوس کازانتزاکیس Kazantzakis یەکێک لە روخساوە هەرە پرشنگدارەکانی ئەدەبی سەردەمی یونانە کە لە ساڵی ۱۸۷۳دا لە شاری کاندی(هراکلیونی پێشوو) ناوەندی دورگەی کریت هاتۆتە دنیاوە، سەردەمی منالی لە جەنگەی شەرەکانی نیشتمانی کریتی لە گەڵ داگیرکەرانی عوسمانی رابواردوە و نیشتمانپەروەری قارەمانانی ئەو شەرانە وەهایان کارکردۆتە سەرئەم نووسەرەگەنجەکەلەگشت نووسراوەکانی‌وبەتایبەت لە «ئازادی یا مەرگ»دا رەنگدەدەنەوە.

لە گەنجایەتی‌دا لە ئاتێن خەریکی خوێندنی زانستی حقوق بوو، پاش وەرگرتنی دیپلۆمی دوکتورا لە حقوق‌چوە پاریس ولە لای هانری بیرگسون(H.BErGSON) فەیلەسوفی فەرەنسەیی‌خەریکی‌خوێندنی فەلسەفە بووەوەها کە«بیرگسون» وَ «نیچە» کاریان کردۆتە سەرُ روانگەی فەلسەفی ئەو. پاشان لە ئەڵمان و ئیتالیاش چوار ساڵ خەریکی خوێندن بوو لە ئەدەبیات و هونەرە جوانەکان‌دا. وردە وردە دەستی کرد بە نووسینی بابەتی ئەدەبی (رۆمان و نومایشنامە). ۱۹۱۲-۱۹۱۳ لە شەرەکانی بالکان‌دا چۆتە خزمەتی نیزامی. دوای شەر، لەگەڵ یەکێک لە دۆستەکانی بە ناوی «گورگ زۆربا» کە ئیلهامی رۆمانی بە ناو بانگی «زوربای یونانی» لە ژیان و خصوصیاتی روحی ئەو وەرگرتبوو، خەریکی دەرهێنانی کانگا بوو، چونکە لەم کارەدا سەر نەکەوت، بوو بە هەواڵدەری رۆژنامەیەکی ئاپینی.

پاشان سەردەمی سەفەرەکانی دەست پێکرا.گەلێکولاتی‌وەک: ئەسپانیا، ئینگلیستان، روسیا، میسر، چین و ژاپۆن گەرا. دەکرێ بگوترێ کە چونیەتی حاڵی کازانتزاکیس لە چۆنیەتی سەفەرەکانی‌دا کورت دەکردێتەوە. کاتێک لە چین و ژاپۆن گەراوە کتێبی «باخە بەردەکان» و پاشان «ئودیسە»ی نووسی. رۆمانە گەورەکانی‌ بێجگە لە «زوربای یونانی» هەموویان پێوەندیان بە دوا ساڵەکانی تەمەنیەوە هەیە. لە ساڵی ۱۹٤٥دا چوە نێو سیاسەت و بۆ ماوەیەکی کورت بوو بە وەزیری فەرهەنگی یونان، بەڵام زوو کشایەوە تا جارێکی دیکە بگەڕێتەوە ئامێزی کاری خۆشەویستی کە نووسەری‌یە. لە ساڵی ۱۹٤٧ بوو بە راوێژ کەری ئەدەبی یونیسکوو لە «ئانتیب»، شاری بچوکی فەرانسە لە نیزیک «نیس» لە قەراخ «کوت دازور» جێگر بوو. ساڵی ۱۹٥٧ لە ئەڵمان کۆچی دوایی کرد و لە نیشتمانەکەی «کریت» بە خاک ئەسپێرا.

شوێنەوار و بەرهەمەکانی ئەو لە بابەتی جۆر بە جۆرەوە زۆرن. وەک فەلسەفە، سەفەرنامە، نومایشنامە و رۆمان لەوانەیە گەورەترین شوێن پەنجەی ئەو، بێجگە لەرۆمانەکانی خەیالی،بەرهەمێکی شیعری‌یەلە بارەی رووداوی ‹ ئودیسە› کە لە راستی‌دا کلکەو تەواوکەری ئودیسەی «هۆمێر» شاعیری کلاسیکی یونانی‌یەو لە ۳۳ هەزار شیعر پێک هاتوە.

لە شوێنەوارەکانی ئەو لە بواری شیعردا :«مارو گوڵی هێزۆ»(۱۹۰٦)- لە بواری‌نووسراوەکانی لیکۆڵینەوەیی: «لە سەفەردا»(۱۹۲۷) و «باخی بەردەکان» - لە بواری‌درام‌دا «نیسە

فورنکاس» و «ئولیس» و «مەسیح»(١٩٢٨) و «ملیساترە»(١٩٥٣)- لە بواری رۆمانەوە «زوربای یونانی»(١٩٤٦) و «مەسیحی دووبارە چوارمیخەکراو »(١٩٥٤) و «ئازادی یا مەرگ»(١٩٥٦) و «ئاسیز،هەژار»(١٩٥٧)دەکرێ ناو ببرێن.

پاش خوێندنەوەی کتێبەکانی «ئەوینی یونانی» و «مەسیح» دووبارە چوارمیخە کێشراو» و هێندی شوێنەواری دیکەی، زۆر کەس لایان وابوە کە کازانتزاکیس نووسەرێکە بروای بە دینی مەسیح هەبە. لە کاتێکا ئەم خەیالە زۆر راست نیە. ئەو جاروبار هێندیجار لە یەک دەمدا هەم مەسیحی بووە و هەم بێدین، هەم ئاژاوەچی بووە و هەم ئینسان دۆست، ئەویش وەک ئیلگریکۆ EL- GRECO نگارکێشی گەورەی یونانی پێوەندی بە هیچ مەکتەبێکەوە نیە و خۆشی بناخەدانەری هیچ مەکتەبێک نیە. بەر لە هەموو شت کریتیبە. خەسلەتی گیانی ئەو، خەسلەتی گیانی خەلکی کریتە.

* * *

بە گەنجیەتی سوسیالیست بوو. لە سەفەری روسیادا لە رادە بەدەر بوو بە موخلیسی لینین. لە نیشتمانی خۆیدا زۆرجار بە تاوانی بیروباوەری ئازادیخوازانە کەوتە بەر ئازارو ڕاونانی حکومەتە کۆنەپەرستەکان و دوورخرایەوە. سالی١٩٢٥ لە وەلامیئەو بوختان و تۆمەتانەی کە ناحەزانی کۆنەپەرست و روناکبیر کە بە ئاژاوەچییان دەزانی، سپیارەیەکی دیفاعی نووسی بە ناو ونیشانی «ئاپۆلۆژی» کە خاتوون «ئالنی کازانتزاکیس»ی خێزانی لە ئاخری ئەو کتێبەدا کە لە بارەی مێردەکەی نووسیویەتی، هێناویەتەوە. ئەم سپیارەیە کە لە کریت نوسراوە فرە سەرنج راکێش و فێرکەرە.

بەتایبەت لەم روانگەوە کە شێوەی بیروباوەری سیاسی ئەم نووسەرە مەزنە بە جوانی روون دەکاتەوە. گێرانەوە هێندی بەشی لەم پێشەکیەدا بێ فایدە نیە. دەنووسێ:

«لەوەلامی ئەم بوختانەی بۆ منیان هەلبەستوە ، بە پێویستی دەزانم لە چەند وشەیەکدا شێوە بۆچوونی خۆم لە مەسەلەی کومەلایەتیدا روون بکەمەوە:

١- ئەمرۆ دنیا لە قۆناخە مێژووییەکاندا لە کام قۆناخدایە؟

٢- ئەرکی من و هەر تاکێکی دیکە کامەیە؟

پاشان لە روونکردنەوەی مەسەلەی هەوەلیاندا کە خلتەی بیروباوەری ئەوە ئاوا دەلێ:

ئەلف- بە تەواوی دلنیام کە کۆمەلی بورژوازی لە ئێستادا لە حاست چارەسەرکردنی پێویستیەکانی زەمانی و نەهێشتنی نیگەرانیەکان کۆمەلی مرۆڤایەتیدا،دا ماوە و دەستە دوستانە.

- لە بارەی ئابووریەوە بورژوازی لە سەر ڕیکخراوی تاکیی بەرهەم هێنان، واتە لەسەر بناخەی دزی و دابەشکردنی ناعادلانەی سەروەت دامەزراوە.

- لەبارەی کۆمەلایەتیەوە، هیچ ئەخلاقێکلە ئارادا نیە کە پێوەندی نیوان ئینسانەکان پشت بەو ببەستن.

- لە بارەی سیاسیەوە، چینی دەسەلاتدار بە گوێرەی بەرژەوەندی خۆی و بە خەرجی زۆربەی تاکەکانی میللەت سیاسەت بەرێوە دەبات و هەر گۆرانێک لە دەزگایەکان و لە

کاربەدەستەکانیدا بێ ئاکام دەبێ.

«لە سیستمی بورژوازیدا ئاوات و ئامانجێکی بەرزی ئەوتۆ نیە کە بتوانێ تێکۆشانی تاکەکانی ولات رێک بخا و بۆ لایەکیان رێنوێنی بکا کە بە قازانجی گشت تاکەکانی کۆمەڵ بێ و گیانێکی شەرەف و بەشەر دۆستی وەبەرێنێ. هەروەها ئێمان، یانی بۆچوونێکی باڵا سەری هۆیەکانی تاکەکەسی لە گۆڕێدا نیە کە ئاهەنگی بیروباوەر و هەست و کردەوەی ئینسانەکان لە رادەیەکی پارسەنگدا رابگرێ.» .«ئێمە ئەمڕۆ لە بەرامبەر خۆماندا شانۆیەک دەبینین کە عادەتەن لە کۆتایی تەواوێ شارستانیەتە جۆر بە جۆرەکانی مرۆڤایەتیدا، لەسەردەمە جیاوازەکاندا دیتراوە.یەک چین کە لە سەرەتاوە روحانی و موغەکان، پاشان ئەمیرو خان و سەرەک عەشیرەت و بورژوازەکان، هاتوون و دەسەلاتیان گرتۆتە دەست و نەزم و دەسەلاتی پێش خۆیان تێکداوە. پاشان ماوەیەک کە ئەم چینانە قۆناغی فرازو نشیو دەبڕن، چینێکی دیکە دێت و چینەکەی پێشوو وەلا دەنێت. ئەمەیە کە بە ئاهەنگ یا پارسەنگ؛و یا بە جوڵەی دەماری مێژوو ناو نراوە .

بورژوازیکە دەرەبەگایەتی وەلاناوە، لەسەردەمی دەسەلاتداری خۆیدا ئەوەندەی بۆی کرابێ لە باری چەندیو چۆنی هەوێنی داوە بە فیکر و هونەر و زانست و کاری ئینسانەکان.بەڵام ئێستا بە شێوەیەکی لە پارێزران نەهاتوو سەرەو ژێر دەبێتەوە. ئێمە ئێستا لە سەردەمی ئەم سەرەوژێر بوونەوەیەدا دەژین.هەربۆیەش بینینیلایەنی بابەتی و بەرەو روو بوونی بۆ ئێمە دژوارە.بەلام ئەم خلۆر بوونەوەیە، یا ئەم توانەوەیە ئەوەندە خێرایە کە بورژواکانی هەرە پێست ئەستووریش وردە وردە ترسیان لێ پەیدا دەبێ.

«لە کۆمەلی مرۆڤایەتیدا دوو چەشنە پلو پای روونو دیار بەرچاو دەکەوێ:

١- هێندێ هەوڵ دەدەن تا بە خەبات دژی هەموو جۆرە بیرو کردەوەی موخالیفیانواقعیەتی دنیای بورژوازی بپارێزن.

٢- هێندێکی دیکەش هەول دەدەن تا نەزم و سیستمی بورژوازی بروخێنن و لە جێگای ئەو نەزمێکی بە قسەی خۆیان بەراستی دادپەروەرانەتر و راستتر دابمەزرێنن.

دەستەی هەوەل، واتە خۆپارێزەکان، دەسەلاتیان بە دەستەوەیە و مافی خۆیانە و ئەرکی سەرشانیانەلە ئیدەئۆلۆژی و بەرژەوەندی خۆیان بەرگری بکەن. ئەم دەستەیە چوونکە یاسای مسوگەری «پەیدا بوون» و «هەڵدان» و «فەوتان» قبول ناکا، هیوا دارە کە موجیزەیەک روویدا و بۆ هەوەلین جار لە مێژوودا چینی ئەوان بۆ هەمیشە لەسەر کورسی دەسەڵات رابگیرێ. لەگەل ئەوەش تا ئەمڕۆ مێژوو قەت شتیوای نیشان نەداوە کە سابیتی بکا هەوڵ و تەقەلای ئەوانیش تا سەر ئاکامی دەبێ. چونکە ئەگەر وابایە ژیان لە شکلی کەم و کۆری سەرەتایی خۆیدا گۆڕانی بەسەردا نەدەهات.

واباشە ئەم قسە بەناوبانگەی «کوریە» وەبیر خەینەوە کە دەیگوت: «کاتێک خوا ویستی دنیا دروست بکا. مەلائیکە خۆپارێزەکان هاواریان لێ هەستا و گوتیان خوایە دەست لە ساختمانی دنیا مەدە. بەڵام خوا گوێ نەدانێ و ئێستاش کە ئێستایە گوێیان نادانێ».

«بەڵام کام چینە کە جێگای چینی بورژوازی دەگرێتەوە؟ من بروای تەوام هەیە کە ئەوە چینی

www.kerimhisami.com

کرێکارە. ئەم چینە لە قوناخی هەوەڵی سەردەمی پەیدا بوونی خۆی‌دا کە «نەوع دوستی‌یە» واتە لە خوانی [پلە] یەک تیٚ پەڕیوە، بەو مانایە کە ئیتر وەک سەدەی پێشوو هیوای بە کەرەمی دەوڵەمەندان نیە و داوای خێر و سەدەقەش ناکات. لە قوناخی دەوهەمیش کە «دادپەروەریە» واتە لە خوانی دوهەم تیٚپەڕیوە، و بە دوای ئەوەشەوە نیە کە مانای ئوسولی حقوقی بورژوازی تیٚ بگا و ئەوی بکاتە نمونەی پێوەندی‌یە کۆمەلایەتی و تاکەکانی خۆی. ئەو ئێستا لە سەردەرانەی قوناخی سێهەم واتە خوانی سێهەم دایە و دڵنیایە کە دەسەلات دەگرێتە دەست، چونکە ئەمە، جەبری مێژووە.

«ئێمە ئێستا لەسەدەمێکی قەیرانیی مێژووی مرۆڤ داین کە چینێک بە هەموو توانای ڕواڵەتی خۆیەوە لە ڕووخان دایە و بناخەکانی ئەلەرزن. ئەم چینە پارسەنگی فیزیکی خۆی لەدەست داوە و لە حالی لێک بلاْو بوون دایە، چونکە ئیتر بڕوای بە هیچ نیە.

«هەر لەم کاتەدا چینێکی دیکە لە حاڵی پەیدا بوون دایە، بەڵام دامەزرواویەکەی هێشتا تەواو نیە. ئەم چینە هێشتا تەواو ڕوون نەبۆتەوە و هێشتا ئەوەندەی شعور نیە کە هەست بە دەسەلاتی هێزی خۆی بکا. ئەو هێشتا کۆیلەیەکی بەردەستەو لە تەقەلای ئازادی دایە».

«نرخە قەدیمیەکان ئەو بڕوایەی کە بیوە هێزی پتەو بوون و مانەوەیان و کێش و مانایەکی پیٚ دەبەخشین لە کیٚس‌یان چوە. بایی‌یەکانی تازە، هەمیشە لە حالی گۆڕان و پیٚ گەیشتن‌دان و هێشتا شکلێکی سابیتیان نیە.

بێگومان تراژیدی سەردەمی بە ترس، کە ئێستا ئێمە تیی‌دا دەژین هەر لەوەدایە کە چینێک دەگوێزێتەوە بۆ چینێکی‌تر».

«دوو ڕووداو، ئەو ترسەیان بە سامتر کردوە کە بورژوازی لەگەڵی ڕووبەروە.

١- بۆ هەوەڵین جار لە مێژوودا، ئێمە دەبینین کە کارێکی لە یاسا بەدەر ڕوودەدات: بەو مانایە کە هەر پێنج قارەی کورەی زەوی، ئەمڕۆ لە جولانەوەیەکی تێکرایی‌دا بەشدار دەبن. بۆ هەوەڵین جار لە مێژوودا تەواوی خەلکی سەر زەوی دەبن بە خاوەنی یەک ویژدان و تەواوی ڕەگەزەکان لە سپی و ڕەش و زەرد، بۆ یەک مەبەست ڕێک دەکەون، ڕووخانی شارستانیەتی یونان و ڕۆم، لەبەرامبەر ئەو کارەساتەی کە بۆ بورژوازی ڕوو ئەدات، بە مەسەلەیەکی بچوک و ناوچەیی دەژمێردرێ.

٢- ڕووداوی دیکە کە ترسی بۆ بورژوازی بە سام‌تر کردوە، مەسەلەی وەخەبەر هاتنی نەتەوەکانی ئاسیایی و ئافریقایی‌یە ئوروپایی‌یەکان بۆ ئەوەی میللەتەکانی ئاسیا و ئەفریقا بکەنە گۆشتی دەمی تۆپ و لەشەرەکانی نێو نەتەوەیی‌دا کەلکیان لیٚ وەرگرن، ویژدانی نەتەوەی‌یان تێدا وەخەبەر هێنان و قەولیان پیٚ‌دان کە دوای شەر و سەرکەوتن ئازادی و سەربەخۆیی ئەوان بەرەسمی دەناسن. بەو مەبەستە چەکداریان کردن، و فێریان کردن کە چۆن شەر بکەن و ئوروپایی‌یان بکوژن. پاشان بۆماڵی‌خۆیان گەرانەوەو دوای شەرو سەرکەوتن بەڵێنەکانیان نەبردە سەرو بە ناچارتەواوی موستەعمەرەکان ڕاپەڕین و داوای سەربەخۆیی‌یان‌کرد «لەبەرامبەر ئەم حەقیقەتە گەورەی جیهان‌دا، حەقیقەتێکی بچوکی جیهانیش هەیە ئەویش بوونی نەتەوە بچووکەکانە. با بزانین پێوەندی نێوان ئەم دوو حەقیقەتە چی‌یە؟ هێندیٚ ئیژن پێوەندی گەلێکن، زۆرن. دەڵێن

www.kerimhisami.com

گەلاڵەی خەباتی چینایەتی لە وڵاتانی بچووکی پەرە نەگرتو، وەک وڵاتانی گەورەی سەنعەتی رووناک و دیار نیە. زۆر لە وڵاتانی بچوک تازە لە ژێر باری ئیستعمار هاتونە دەر و سەربەخۆ بوون. لەم وڵاتانەدا بورژوازی هێشتا لە هەموو دەرەتانێکی خۆی کەلکی وەرنەگرتوە. کرێکاران و رەنجبەری مەزراو کشت و کاڵیەکان کەمن و زۆربەشیان نەخوێندەوارن و هەڵدانی بیریان نیە. کەوابوو لەم وڵاتانەدا خەباتی چینایەتی مانای نیە. ئەگەر هەر یەک لەم وڵاتانە لە دنیا جیابان و بە تەنیا ژیابان، منیش بڕوام دەکردکە چەندە سەدە ئەم پێک هەڵپرژانەی نێوان چینەکان رووی نەدەدا. بەڵام ناکرێ لەمەسێ ئەسڵەخافڵ بێ.

یەکەم- ئەمرۆ هیچ وڵاتێک ناتوانێ بە تەواوی لە دنیا جیابێتەوە و بە تەنیا بژی. هیچ هێزێکی مرۆڤایەتی لە توانای دا نیە بیر لە سنووری جوغرافیایی‌دا تەنگە بەر بکا.

دوهەم- وڵاتە گەورەکانی سەرمایەداری و پێشکەوتوو ئێمە بۆ جەغزی قازانجی ئابووری خۆیان رادەکێشن و هەموو رۆژێ باری قورسی چەوسانەوە کە شکڵی ئیستعماری هەیە لە سەرشانی میللەتەکانی لاواز زیاتر دەکەن. بمانەوێ و نەمانەوێ ، ئێمە بە عەرابەی سەرمایەداری ئوروپا و ئەمریکاوە بەستراوینەوە. تەواوی مەسەلە ئابووریەکانی ئەوان لە لای ئێمە خێرا رەنگ ئەداتەوە. بەچەشنێک کە هەر ئاگرێکی ئەوان بیکەنەوەوە، دووکەڵەکەی دەچێتە چاوی نەتەوەکانی کزو بێ دەسەلاتەوە.

سێهەم- ئەوەش لە بیر نەبەینەوە کە ئەگەر بۆ بەجێ گەیشتنی کارێکی مێژوویی، تا پێش شەری جیهانی تێپەڕبوونی چەند ساڵ و چەند بەرە (نسل) پێویست بوو، ئەم رۆ لە کاتێکی کەم‌دا تەنانەت لە دەمێکدا، بەجێ دەگات. خێرایی ئاڵوگۆڕی جیهانی رێگا دەدا کە هەر بیرێک لە هەل و مەرجی پێویست‌دا لە ماوەیەکی کورت‌دا جێبەجێ بکرێ. هەر لەبەر ئەوەشە کە تەنانەت لە یونان و لە هەموو وڵاتێکی بچووکی دیکەش‌دا خەباتی چینایەتی هەیە و رۆژ بە رۆژ توندتر دەبێ.

دیارە من دەزانم ئاواتی هەرە دڵنیا ئەوەیە کە لە یونانیش‌دا وەک شوێنەکانی دیکە، بە قوناخ و رێبازی جۆربەجۆر بە شێوەی نەزم و سروشتی و بە هێدی و هێمنیەتیەکی زۆر بە خەباتێکی پوخت کە تایبەتی خۆمان بێ، ئاڵووگۆڕ پێک بێت. بەڵام لەم جیهانەدا هەموو شت بە نەزم و بە مەنتیق بەرێوە ناچێ. گەلێک گیا و گیاندار لە بەین چوون، مێژووی زۆر میللەتان ناتەواو ماوەتەوە چونکە ئەوان نەیانتوانیوە لە ئاست دواکەوتوەکانی کاروانی خیلقەت خۆیان لەگەڵ رەوشتی ژیانی بەجۆش و بێ‌بەزە رێک بخەن.

نەرمی و مەنتیق حوکمی دەکرد کە ژیان‌مۆڵەتی دابا بەم کاڵ و کرچانە تاپێ بگەن و بپژن، بەڵام لە فیزیک و لە مێژوودا مولەت‌بە کەس نادەن: هەر کەس دەتوانێ با بۆ رزگاری خۆی تێ بکۆشێ!

«سەردەمی ئێستا بۆ هەموو خەڵکی جیهان سەردەمێکی بە هەست و قەیرا نیە. بۆ یونان و وڵاتە بچووکەکانی دیکە ئاڵۆزترە. چونکە بە بەڵگەی مێژوویی و رەگەزی، ئێمە دواکەوتووین. ئەو مولەتەی کە بۆ ئێمە هەیە تا خۆمان لەگەڵ هەنگاوی پێشکەوتنی جیهان رێک بخەین، خێراتر لەوە رادەبرێ کە ئێمە بمانەوێ بە ئاهەنگی ویستی رەگەزی و نەتەوەیی خۆمان بڕۆین. بەلێ

www.kerimhisani.com

بێگومان ئەم مۆڵەتە فرە کورتە».

«بمانەوێ یا نەمانەوێ، ئامادە بین یا نەبین بەم زوانە لافاو هەڵدەستێ و مۆڵەتمان نادا تا ئێمەش پێ بگەین و بە دوایدا بڕۆین. ناچار حەقیقەتی بچووکی ناوچەیی ئێمە لە حەقیقەتی گەورەدا تاڵ دەبێ.

«کەوابوو ئەرکی ئێمە چییە؟ ئەرکی ئێمە ئەوەیە کە خۆمان ئامادە بکەین. چۆن؟ بە تەواوی سەرنجی ئەم سەردەمە ناسکە مێژووییە بدەین کە لەوێدا دەژین. میللەت روون کەینەوە و نێوەرۆکی تازەترو شەریفتر بدەین بە بیری کارو دادپەروەری. کۆمەڵانی خەڵک تەنیا لەم رێگایەوە دەتوانن ئامادە بن تا لە قۆناخی تێگەیشتنی مافەکانیان بۆ قۆناخی بەجێگەیاندنی ئەرکەکانیان تێ پەڕن وکاتێک مۆڵەتەکە تەواو بوو بەرپرسی کەسایەتی خۆیان وەئەستۆ بگرن.

«وەک من بزانم خەبات تەنیا خەباتی چینایەتی‌نیە. سەربەخۆیی ئابووری تەنیا وەسیلەیەکە بۆ گەیشتن بە سەربەخۆیی بیری مرۆڤ. پێویستە بۆ دابینکردنی ئاسایشی مادی زۆربەی خەڵک تێبکۆشێ تا پاش گەیشتن بە ئامانج، تێگەیشتنی مرۆڤ لە بەختەوەری بۆ پلەیەکی بەرزتر بەرێ».

«ئاشکرایە بورژوازی بۆ پووچ کردنەوەی ئەم تێکۆشانە هەوڵ دەدا هەمیشە تۆمەتی بێ ئەخلاقی و جنایەتکارانە بۆ بیروباوەری نوێ هەڵدەبەستێ. ئەوەش زۆر سروشتییە. چوونکە بیری نوێ بێجگە لە گەرای حەقیقەتێکی تازە شتێکی‌تر نیە. دەیەوێ بە لە ریشە دەرهێنانی بیری کۆن کە ئێتر بەرناهێنێ و کۆسپی ژیانە، خۆ لە زەوی قایم بکات. ئەم بەڵایانە وەبیر بێننەوە کە لە ساڵەکانی هەوەڵی پەیدا بوونی دینی مەسیحدا بە سەر مەسیحیەکانیان هێنا. بزانن چۆن پارێزەرانی مەزهەبی کۆن، لایەنگرانی ئایینی تازەیان ڕاوەناو ئازاریان دەدان و هەوڵیان دەدا تا دینی تازە پەیدا بوو لە گەرادا بخنکێنن».

«لەم سەردەمە ئاڵۆزەدا ئێمە دەژین، هەموو مرۆڤێک دەبێ بە بیرێکی هەڵسەنگاو بە ئیرادەیەکی پتەو لە دوو جەبهەی جیهانیدا کە پێک هاتوە، هەڵوێست بگرێ. تەنیا لە سەردەمی هێمنەتی و بەرامبەریدایە کە تاک مافی ئەوەی هەیە گۆشە نشین بێ و بێجگە لە ئاسوودەیی خۆی و پێوەندی خۆی لەگەڵ خەڵک بیر لە هیچی دیکە نەکاتەوە. بەڵام لەو رۆژانەدا، گۆشەگیری قوڕدەماخی و ئاسایش خوازی نەخۆشییەکی زۆرناحەزی بێ دەرمانە».

گێڕانەوەی تەواوی سپارەی دیفاعی کازانتزاکیس لەم پێشەکیە کورتەدا نایەتەوە، هیوادارم هەر ئەوەندەی کە هێناومانەتەوە، نیشان دەری شێوەی بیرکردنەوەی ئەم نووسەرە مەزنە بێ.

گەلێک لە نووسەر و زانایانی ئوروپایی لە حاست ئەو ئەستێرە پرشنگدارەی ئەدەبی یونان ئیرادەتیان هەبووە.

ئالبرت شوایتزێر تا دوا هەناسەی ژیانی لەبن سەری بوو. ئالبرت کامو نووسەری فەرانسەیی دۆستایەتی هەبوو. ئێمە لە خوارەوە وەرگێڕاوی نامەیەک دێنینەوە کە کامۆ چەند رۆژ دوای وەرگرتنی خەلاتی نوبل بۆ خێزانی بێوەژنی‌کازانتزاکیسی نووسیوە. گرنگی ئەم نامەیە لەو ئافەرینەدایە کە کامو لە شوێن و پایەی کازانتزاکیس دەکات:

www.kerimhisami.com

«١٦ای مارسی ١٩٥٩

خانمی خۆشەویست، زۆر بەداخەوە نەمتوانی ببمە میوانی ئێوە. من هەمیشە بە ئافەرینەوە روانیومەتە شوێنەوارەکانی مێردی رەحمەتیت. ئەگەر ئیجازە بفەرمووی عەرزت دەکەم کە هەمیشە سەبارەت بە وان هەستم بە خۆشەویستیەکی تایبەتی کردووە، تەنانەت بەوە خۆشحاڵ بووم لە ئاتین، لە کاتێک‌دا کە دەزگا نەزەرێکی خۆشی لە ئاست گەورەترین نووسەری خۆی نەبوو، لە کۆبوونەوەی گشتی‌دا بیروباوەری ئافەرینی خۆم دەربیرم، ئەو پێشوازیەی کە گوێ گرەکانی خوێندکارو رووناکبیر لە قسەکانی منیان دەکرد جوانترین نشانەی ئافەرینێک بوو کە لە نووسراوەکانی مێردی تۆیان دەکرد. ئەوەش لە بیرنابەمەوە، لەم رۆژەدا کە من خەلاتی نوبل-م وەرگرت ، مێردی تۆ سەد کەرەت لەمن موستەحەقتر بوو، تێلگرافی پیرۆزبایی ئەوم وەرگرت. دوای ئەو تیلگرافە بوو کە بە سەرسوڕمانەوە زانیم کە چەند رۆژ پێش مردنی تیلگرافەکە لێدراوە... بە مردنی ئەو یەکێک لە گەورەترین هونەرمەندی ئەم دوایەی سەدەی ئێمە لێمان ون بوو. من لەوکەسانەم، بۆشایەکی کە ئەو بەجێی هێشتوە هەستی پێ دەکەم و هەمیشەش هەستی پێدەکەم».

کازانتزاکیس حەزی لە وەرگێرانی شوێنەواری کلاسیکیش هەبوە، لە یەکێک لە نامەکانی‌دا دەنووسێ: «خۆزیا پێنج سەد ساڵ ژیابام تا توانیبام تەواوی شوێنەوارەکانی کلاسیک وەربگێرم».

مەیدانە پڕ جۆشەکانی رۆمانی «ئازادی یا مەرگ» گریت دەگرنەوە. گریت دوورگەیەکە لە میدیترانە کە پتر لە هەموو جێگایەک بەر لە مێژوودا شەر و هەرای لەسەر ساز بوە. ئەم دوورگەیە لە بەر ئەوە شوێنی بە یەک گەیشتنی سێ قارەی ئاسیاو ئەفریقا و ئوروپایە، یەکێک لە بنکەکانی گرنگی شارستانیە کۆنەکان بوە. بێگومان شارستانیەتی پرشنگداری یونانی قەدیم بەم دوورگەیە قەرزدارە. ٣هەزار ساڵ پێش زاینی شارستانیەتی دەروشاو لەم دوورگەیەدا هەبوە و هێشتا وێرانەکانی کۆشک و عیبادەتخانەکانی هەر ماوە. نیزیکەی ساڵی ١٧٠٠ی پێش زاینی بوومەلەرزەیەکی بەسام ئەم دوورگەیەی لەرزاند و کوشکەکانی وێران کرد. بەلام دووبارە هەموو شت دروست کراوە و شارستانی پرشنگداری «منیوان» لە سەدەی ١٧ تا ١٥ی پێش زاینی گەیشتە ئەوپەری درەوشان. لەو کاتەدا بوو کە توانایی دەریایی و شارستانی «پێش هێلنی» کریت گەیشتە بەرزترین پلە و پەرەی گرت. لە ئاخری سەدەی یازدە شارستانی کریت بەرەو فەوتان رۆیشت. ئەم دوورگەیە بوو بە بەشێک لە مڵکی یونان. دوای مردنی ئەسکەندەر و بڵاو بوونی ئیمپراتووری ئەو کریت‌نیوە سەربەخۆیی وەرگرت. بەلام لە ئاوەدانی و شارستانی خەبەرێک نەبوو. خەڵکی کریت بە دزیەتی دەریایی دەژیان‌و دەبوونە کۆسپی دەسەلاتی رۆمی بەسەر دەریاکان‌دا ئاخرەکەی ساڵی٦٧ی پێش زاینی ئەم دوورگەیە کەوتە دەستی رۆمی‌یان. لەم مێژوە بەدواوە چارەنووسی کریت-یش وەک هەرێمەکانی رۆمی رۆژهەلاتی لێهات.

لە سەدەی ١٩ی زایینی‌دا موسلمان بە سەر ئەم دوورگەیەدا زاڵ بوون و دەسەلاتی دەریایی میدیترانەی رۆژهەلاتیان گرتە دەست. ماوەیەکیش ئیمپراتوری بیزانس و پاشان ڤینیزیەکان لەوێ حکومەتیان کرد و بورج و قەلای زۆریان لە شوێنی بەناوی «خەندەق» دروست کرد کە ئێستا ناوی «کاندی»یە. بەلام ساڵی ١٦٤٥ لاتی عوسمانی گەیشتە وێ و ساڵی ١٧١٥ قەلای ڤینیزیەکان بە

دەستی تورکەکان گیرا. عوسمانیەکان جارێکی دیکە ئیسلامیان هێناوە ئەم دورگەیە. سەردەمی کۆیلەتی و چەوسانەوەی کریتیەکان دەست پێکرا. خەڵکی کریت لە ئاخری سەدەی ١٨ و سەرەتای سەدەی ١٩ لە تورکان هەڵچەرخێنەوە. بەڵام راپەرینەکەیان سەرکوت کرا. پاش راپەرینێکی‌تری خوێناوی، فەرمانی سالی ١٨٦٨ تا رادەیەک خودموختاری دا بە کریت. لەگەڵ ئەوەش لە بەر زوڵم و زۆری تورکەکان ساڵی ١٨٩٧ بە پشتیوانی چەکدارانەی یونان شورشی گشتی و گەورە دەست پێکرا و دەستی عوسمانیان لەم دورگەیە کورت کرایەوە و سەربازانی تورک ١٨٩٨ دورگەیان چۆل کرد. پاشان کریت بە چاوەدێری دەولەتە گەورەکانی ئورووپایی کەوتە ژێر سەرپەرشتی دەولەتی عوسمانی و پاش شەرەکانی بالکان سالی ١٩١٣ بە تەواوی دەگەڵ یونان کەوت.

خەباتی رزگاریخوازی کریتی‌یان لە سەرانسەری سەدەی نۆزدە دژی تورکە عوسمانیەکان چوارچێوەی ئەسڵی کتێبی «ئازادی‌یا مەرگ» پێک دێنێ. ئەم رۆمانە لە هەوەڵین دیتن‌دا وەک رۆمانێکی مێژوویی دێتە بەر چاو بەڵام بە هێزێکی وەها سەرکێش لە چوارچێوەی ئاسایی «رۆمانێکی مێژوویی» دەردەکەوێ کە پاڵەوان میکلسی قارەمانی کتێب، لە توورەیی‌دا، ئیستکانی شوشەی ئارەق‌خۆری خانە خوێ تورکەکەی بە دووقامک وردو خاش دەکات. نووسەر لەو بارەوە لە جێ‌یەک دەنووسێ: «تۆ تاقە کەسێک نی، لەشکرێکی! ئەگەر توورەی ئەوە یەکێک لە باپیرەکانتە لە هەناوت‌دا دەنەڕێنی و کەفی هێناوەتە سەر لێوانت، ئەگەر خۆشت دەوێ، دیسان ئەوە یەک لە باپیرەکانتە کە لە قولایی هەناوت‌دا قاقا لێ دەدا...».

نووسەر لەم کتێبەدا سەدان کەسی خۆ وڵاتی‌دورگەی نیشتمانی‌خۆی دێنێتە سەر شانۆ کە زۆربەیان تارمایی‌باوەپاپیرانی خۆیەتی‌و لەم بەزم و رەزمەدابێ پەروا نشانیان دەدا. چونکەبە راستی لە زەینی هونەرمەندا، لە نێوان ئەو دوانەدا ناکۆکیەک نیە. ئەم رۆمانە لەگەل ئەوەش کە باسی شۆرشی نیشتمانیی کریتە لە سالی ١٨٨٩دا دەروانێتە بەسەرهاتی ئەڤینیش کە لەسەر ئامینە جوانی چەرکس ژنی نوری بەگ یەکێک لە پیاو ماقولەکانی تورک، لە نێوان دوو قارەمانی کریتی‌دا روودەدا. بەڵام ئەوە تەنیا وێنەیەکی رووکاری شپرزەو هەر لەو کاتەش‌دا رازاوەی رۆمانەکەیە. نیوێکی رووداوەکە لە شاری کاندی «جێ‌ی لە دایکبوونی نووسەر» روودەدا و لەگەڵ ئەوەش کە خوێنەر دەبێ خۆی لەبەرامبەر زەبری بە دوای یەک دابگرێ، دەکەوێتە ژێر تەئسیری هەستێکی وەها بەهێز و شادی هێنەر کە دەلێ‌ی ئەم شارە و دانشتوەکانی لە نیشتمانی خۆی باشتر دەناسێ. نووسەر بە قەڵەمی سیحراوی پەردەکان دەدڕێنی، فیداکاری یا ترسەنۆکی هەر یەک لە قارەمانەکان بە جوانی دەردەخات. بەم وەسفە وادەکاشانۆهەرە بەترسەکانیش بۆ دیتن بێن. دەلێ‌ی قارەمانی ئەو کتێبە هەموویان لە نوورێکی ئەبەدی‌دا شۆراونەوەو لە بەر ئەوە لە گوناحباری وەحشی‌بەوە بوون بە رۆڵەی خودا. بەڵام نا... خودای ئەڤین و خۆشەویستی قەت بۆ ئەم خەڵکە نەبوە، بەڵکو خودای تورە و تۆڵە، واتە ئەم خودایەی کە لە کتێبی زەمانی کۆن (تەورات)دا دەیبینین.

چیرۆکی کتێبەکە فرە تەکان دەرەو زۆر لە رووداوەکانی لەوانەیە جێی‌باوەر نەبن، بەڵام هەر کەسێک تۆزێک شارەزای وەزعی کریت و مێژووی ئەو بێ، دەزانێ کە قارەمانەکانی کتێب

ڕاستن. هەر چەند نووسەر هێندێ لەوانی گەورەتر لە واقیع نشان داون. ئەویش خۆی مەرجی بنەرەتی حەماسەیەکی ڕەسەنە. دەبێ وەبیر بێنەوە کە داستان لە کوێ و لە چ زەمانێکدا ڕوودەدا. لە دوورگەیەکی لە دنیا دوور کەوتە کە سالانی زۆر لە ژێر کەلەوەی ئیستعماری عوسمانیەکاندا بوە و هیچ دەستێک لە هیچ شوێنێک بۆ یارمەتی ئەو درێژ نەکراوە، تەنیا کریتیەکان خۆیان بوون «بە تفەنگەکانی خۆیان خودایان بانگ کردوە، لە دەروازەی خودا ڕاوەستان و تفەنگەکانیان بەرەو خوا تەقاندوە تا ئەو گوێی لێ بێت. بەلام ئەو نەی بیستوە».

هەر لەم دوورگەیەبوو کە ۲.. شۆڕشگێر و ٦٥ قەشە دووشەووڕۆژ لە عیبادەتخانەی «ئارکادی»دا لەبەرامبەر ۱۵... تورکدا بەربەرەکانیان کرد. ئاخرەکەی کە دوژمن دەرگای عیبادەتخانەی پەلاماردا، شۆڕشگێرێکی گەنج بە دەمانچە بوشکە باروتەکانی ئاگردا کە لە عەمباری ژێرزەوی دانرابوون لە نەتیجەدا عیبادەتخانە ڕووخا و ٦.. ژن و منداڵ کە لەوێدا خۆیان شاردبۆوە لەگەڵ سەدان کەسی بەرگری و پەلاماردەر لەم تەقینە مەزنەیەدا لە بەین چوون

ئازادی یا مەرگ! کریت دوورگەیەکە لەوێدا ئاگر لە دوای ئاگر بلیسە دەدا. تەنانەت لە سەردەمی ئاشتیشدا زۆر لە قارەمانەکانی ئەم داستانە ئاگری ئەهریمەنی بۆ پێشەوەیان دەبا. ئەوان وەک باو وباپیرانیان لە مەرگ ناترسن. حەز لە ژیانی مادی دەکەن. لەوانەیە کردەوەی ئەوان لە لای ئەم گیانە پارێزگارانەی کە لە شیمالی سیس و بێ هەتاوی ئوروپا دەژین بە گوناح دابنرێ. بەلام لە سەرکریت تەپ و تۆزی نور و ئاگر هەلدەستێ. ئەم کتێبە حەماسەی قارەمانی، فاجیعەی ئینسانی یە.

بۆ خۆی دنیایەکە پر لە خۆشەویستی، پر لە نوور و ئاگر کە هەلۆیەک بە باڵی پان و بلاو لە سەرەوەی دەفریندایە. ئەم هەلۆیە کازانتزاکیسە.

www.kerimhisami.com

ئازادی یا مەرگ

پاڵەوان[1] میکێلس وەک هەموو جار کە تووڕە دەبوو، ددانی دەچیڕەوە دەبرد. ددانێکی لای ڕاستەی لە لێوی هاتبوە دەرو لە ڕەشایی سمێلی دادەبرقا. لە «کاندی» پێیان دەگوت «پاڵەوان بەراز» ئەم ناوەی چاک ڕێ دەوەشاوە. لە کاتی تووڕەبوونی تەواودا، بەو چاوە خڕو لیلانە و پشت ملی کورو دەرپەڕیو و سینگی پان و بەهێزی و بەو ددانە دەر پەڕیوەی بەراستی وە بەرازێک دەچوو کە چاوی بە مرۆڤ کەوتوە و هەستاوەتە سەر پاشوان، ئامادەی ئەمباز بوونە.

ئەو نامەی بەدەستیەوە بوو پێچابەوەو خستیە بەر پشتێندی ئاوریشمی. ماوەیەکی زۆر وشەبە وشە نامەکەی حنجە کردبوو تا لە ماناکەی تێ بگات. لەبەر خۆیەوە گوتی: «ئەو سالیش نایەتەوە! دیسان دایکی چارە ڕەش و خوشکی زەحمەتکیشی بێ ئەو جێژنی پاک دەکەن. گۆیا ئاغا هێشتا هەر دەخوێنێ!...»

ئاخر ئەو ئاغایە چ دەرسێکی ژارەمار دەخوێنێ و تاکەی ئەبێ بخوێنێ؟ لە ڕووی هەڵنایە دان بە شەرمەزاری خۆی دابنێ و بێتەوە کریت، چونکە کچە جوولەکێکی هێناوە!...

ئاخ، کوستاروس، برا خۆشەویستەکەم، بەراستی ئەم کورە ناسک و نارنجی‌یەی تۆ خوێنی بنەماڵەی ئێمەی پیس کردوە!. خۆزیا تۆ زیندوو بای و ئەم کوڕەت وەک مشک بەلاقێک هەڵاوەسی با!»

ڕاست بۆوە. پیاوێک بوو وەک دێو، سەری وەمیچی دوکانەکە دەکەوت. کە دەهات هەستێ، پێچی بە گوڵنگی کە پرچە ئاڵۆزەکانی ڕاگرتبوو، کراوە. پاڵەوان میکێلس پێچەکەی گرت و دووبارە توند لەسەری هاڵاند. پاشان خۆی گەیاندە دەرکی دوکان و هەر لەوێ بۆ هەوا مژین ڕاوەستا.

کاریتوسی شاگرد دوکان، لە پێش ئاڵقە تەنافێکی کەشتی کروشمەی کرد بوو. ئەو کوڕە گوندی‌یەکی کورتە باڵا بوو کە ترسی لە سەروچاو دەباری. ڕەنگی پێستی وەک قەرەڵوو ڕەش بوو. چاوی ترسەنۆک و هەڵمساوی هەبوون. لە بنەوە ڕا چاوێکی لە دەوروبەری خۆی کرد، واتە لە پاپۆرەکان و سەڵی ڕەنگاو ڕەنگ و بۆشکەی قیل و زنجیری ئەستووری لەنگەری کەشتی و گشت کەل و پەلی دەریاوانی کە لە دوکان دا هەبوون.

---

(١) لێرەدا پاڵەوان وەرگێڕاوەی وشەی کاپیتانە کە بە پیاوی ئازاو شەرکەرو نەترس دەگوترێ. (داش آکل صادق هدایت) نموونەی ئەوانەیە. ئەو پاڵەوانانە خاوەنی سروشتی ڕاستی و پیاوەتی و فیداکاری و جوامێرین. «وەرگێڕی ف»

بەڵام ئەوندە هەراسان بوو لە راستیدا بێجگە لە خاوەنەکەی خۆی کە بە قەڵافەتی زەلاّم چوارچێوەی دەرگای پڕ کردبوو و بە تووڕەیی لە لەنگەرگا ڕامابوو، هۆشی لە هیچ نەبوو. پاڵەوان میکێلس مامی بوو. بەڵام ئەو پێی دەگوت: «خودان»[1] و لە بەرامبەریدا لە ترسان دەلەرزی.

پاڵەوان میکلیس بۆلە بۆڵێکی لێهات و لەبەر خۆیەوە گوتی: «دەڵێی ئەم شەو گرفتاریم کەمە، ئەو سەگەش بانگی کردووم بۆ ماڵی خۆی! ئاخر چکاری بەمنە؟ خەمی برازاکەم کەم بوو، ئەوەش بوو بە سەربار. دایکی ویستبووی نامەی بۆ بنووسم و منیش نووسیم. تاعوون بیبا!»
پاڵەوان میکێلس لە لای چەپی خۆی،تەماشای دەریاو لۆتکە و پاپۆڕانی کرد. لۆتکەوانەکان، عەمباڵەکان بە نێو بۆشکەی ڕۆن زەیتوون و شەراب و خر نووبی شامی دا هاتوو چۆیان دەکرد. هەراهەرایان بوو، جنێویان دەدان، گاریەکانیان بار دەکرد و یا بەتالیان دەکردن، وەپەلە کەوتبوون تا پێش ڕۆژ ئاوا و داخستنی دەروازەی شار ئیشی خۆیان تەواو بکەن. ئاوی دەریا دەهاتە سەرو بۆنی نارنجی رزیو خرنوب و شەراب و ڕۆن زەیتوون لە لەنگەرگا دەهات. دوو سێ ژنی ماڵتی وەنێو کەوتوو بە جلی ڕەنگاو ڕەنگ و جلف لەسەر ئیسکلەی لەنگەرگا ڕاوەستا بوون. و بە دەنگی گبراو لەگەڵ لۆتکەوانێکی ورگ زل کە بە لۆتکەی پڕ لە ماسیەوە لە ڕاوە ماسی دەهاتەوە گاڵتەیان دەکرد.

خۆر لە ئاسۆی ڕەنگ سووری ڕۆژئاوا، ئاوا دەبوو. ئاخرین ڕۆژی مانگی مارس تەواو دەبوو. بایەکی ساردی شەماڵ دەهات و شاری کاندی لە سەرمان دەلەرزی. دوکاندارەکان دەستیان ڕێک دەخست و قاچیان لە عەرزی دەدا بۆ ئەوەی گەرم بنەوە، کولاّوی گیا بەهەمەنان و یا شەرابی «رۆم» یان دەخواردەوە لە لووتکەی چیای «ستروەمبولا» لە دوورەوە بەفرباریبوو. دوورتر چیای «ئیدا» ڕاست ببۆوە و بەفرێکی قورس و بەستراو لە دۆڵ و لاپالان، پارێزراو لە با بریقەی دەهات. وە تیتۆڵێکی سپی دەچوو کە کرابێتەوە. بەڵام عاسمان لە سەر لەنگەرگا ساو و پاک وەک ئاوێنە دەدەرەوشا.

پاڵەوان میکێلس تەماشای قەلایەکی دەکرد کە لە لای ڕاستی ئەو لە بەرەگەی لەنگەرگا بەرز ببۆوە و دیوارەکانی یادگاری سەدەی (ڤینیز) کە بە دەستی ڕەعیەتەکانی مەسیحی دروست کرابوون، شاری کاندی یان دەورەدا بوو ڤینیزیەکان و تورکەکان و یونانیەکان بناخەکەیان بە خوێن ئاو دابوو. شێرەکانی مەرمەری کە کتێبی ئینجیلیان بە چنکاڵەوە بوو، تەورزینەکانی تورک کە هێندێکیان لە بەردەگانی سەر دەرانەی بورجی قەلا چوو بوونە خوارو هەر وەک خۆی مابۆنەوە، یادگاری ئەو ڕۆژە خوێناویانەی پاییزی بوون کە تورکە عوسمانیەکان پاش چەند ساڵ گەمارۆی ئا هومیدی بە سەر شاری کاندی دا زاڵ ببوون. ئەمرۆ گیاو گۆڵ و هەنجیرە کێویلکە و پنگ لە قەڵشتە بردەکاندا شین ببوون.

پاڵەوان میکێلس سەرو بنی قەلای تەماشا کرد وەدەماری لاجانگی هەستان و هەناسەیەکی ساردی هەڵکێشا.

---

(١) لە دەقەکەیدا عەرەباب نووسراوە.

لەبن ئەو پورجە، لە پشت ئەم دیوارە کە شەپۆلی دەریای وێ کەوت. ئەو زیندانە لە عنەتیە هەلکەوتبوو کە شەوانە مەسیحیەکانی زنجیرکراوی تێدا مردبوون. پاڵەوان میکلیس لە بەر خۆ بیری کردەوە: «لەشی مرۆڤیکی (کریتی) بەو هەموو تواناو هێزەوە ناتوانی گیانی ئەو هەڵبگرێ. بەلێ ناتوانی... من لە خودا ڕەنجاوم کە بۆچی لەشی ئێمەی کریتی لە پۆلا دروست نەکرد تا توانیبامان سەد ساڵ، دووسەد ساڵ و بەڵکوو پتریش تا ڕۆژی ئازادی دورگەکەمان بەربەرەکانی بکەین».

کەوتە بیری برازاکەی دوور لە نیشتمانی کە بە دابی ئورووپاییەکان پەروەردە دەکرا و دیسان تووڕە بوو لە بەرخۆیەوە گوتی: «ئێژن لەوێ دەرس دەخوێنن، بەڵام دیار نیە چ زانستێکی شەیتانی دەخوێنن! ئەوەش وەک «جس‌گورک»ی مامی کە مامۆستای مەدرەسەیە، ئاغا مامۆستایەک، لوت بەرزێک، عەینەکیەکی قەرنەبووی لێ پەیدا دەبێ».

لە بەر تووڕەیی تفی فڕێدا و کەم مابوو تفەکەی بگاتە دوکانی ئاغا دیمیتروس کە ڕاست بەرامبەر دوکانی ئەو گیای دەرمانی دەفرۆشت. دیسان لەبەر خۆیەوە گوتی: «ئەی بەرەی بە فیزی میکێلسی شێت کە بە تورک‌خۆر ناسرا بووی، توکە قەت لەبەرامبەر زاڵمدا چۆکت دانەدا بوو، ئێستا بزانە چت لێ بەسەر هاتوە!».

با پیرە گەورەی بە سامی ئەو میکێلسە شێت، بە هەموو تین و توانای لە لەشیدا زیندوو بۆوە. تا ئەو کاتەی ئەو باپیرە بەرێزە کوڕ و نەوەی هەبن، بەڕاستی نەمردووە.

پیرە پیاوانی کاندی جارویار باسیان دەکرد کە لە ڕۆخەکانی دورگە دەسووڕاوە و دەستە خەپلەکانی بە بەر چاوەوە دەگرت و تەماشای ئاسوی دووری دەکرد تا ئەو پاپۆڕانە ببینێ کە ناوی نابوون «کەشتی موسکوی». پیرە میرد فینسی گەورەی بەلاری لە سەر دەنا بە درێژی دیوارەکانی قەلای کاندیدا هاتوو چۆی دەکرد، پاڵی وە بورجی لەعنەتی دەداو رق بە رقەی تورکان «گورانی مەسکەوی» دەگوت. دەیانگوت ریش و پرچی درێژ بوون، چەکمەی درێژی لە پێ دەکرد و قەت دەری نەدەهێنان. کراسی ڕەشی دەبەر دەکرد و وەک «کریت» تازیەدار بوو.

ڕۆژەکانی یەکشەمۆ دوای نوێژی مس، بە کۆنە کەوانێک کە یادگاری بابەگەورەی بوو دەگەرا. واتە کەوانەکەی دەشانی دەکرد و جۆرکیکی پڕ لە تیری بە خۆوە هەڵدەواسی.

پاڵەوان میکێلس بڕۆی تێک نان و بە بۆڵە بۆڵ گوتی: «ئەوانە پیاو بوون! بەلێ ئەوانە پیاوی بەڕاستی بوون نەک وەک ئێمە ژنانێلە! تەنانەت ژنەکانیشیان لە خۆیان کەمتر نەبوون لەوانەیە دڕتریش بووبن. بەداخەوە جسنی ئادەمیزاد بەرە و پاشەوە گەڕاوەتەوە.

جارێکی‌تر بیرەوەریەکان هێرشیان بۆ مێشکی پاڵەوان میکێلس هێنا. بابە گەورە و دایە گەورەی هاتنەوە بەرچاو. پیرێژنێکی ڕەق و تەقی وەحشی بە نینۆکی تیژ و ڕەشی پڕ لە چلک. پیرێژن کاتێک پیرو کەنەفت ببوو، ماڵی پڕ لە کوڕو نەوەی بەجێ هێشتوو چوو بوو ئەشکەوتێکی قووڵی سەرووی گوندی لە بن چیای «ئیدا» بیست ساڵی تەواو هەر لەوێ مابۆوە. هەر ڕۆژی یەکێک لە نەوەکانی کە لەو دەوروبەرە شوویان کردبوو، نانێکی جۆو چەند دەنکە زەیتوون و گۆزەڵە شەرابێکیان بۆ دەبرد، ئاویش چەندی ویستبای لە ئەشکەوتدا هەبوو. ڕۆژی جێژنی پاک-یش دوو هێلکەی سوورکراوی بۆ دەبرا تا بۆ مەسیح جێژن بکات. پیرێژن هەموو

www.kerimbisani.com

ڕۆژێ بە پرچی ئاڵۆز و بڵاوی بە نینۆکی درێژ و کۆنە کراسێکەوە، بە ڕەنگی پەڕیو و قەڵافەتێکی وەک ڕمووزنە دەهاتە دەرکی ئەشکەوت و تەماشای خۆری دەکرد کە تازە هەڵدەهات. ماوەیەکی زۆر باسکە ڕەقەکانی بۆ ڕادەوەشاند، دیار نەبو لەبەری دەپاڕێتەوە یا تف و لەعنەتی دەکا.

پاشان دەچۆوە دە ئەشکەوتێ. بیست ساڵ بەم ڕەزالەتە ڕای بوارد. تا ڕۆژێکی بەیانی ئیتر کەس لەبەر دەرگای ئەشکەوت نەی دیت. مەسەلە ڕوون بوو. چوون لە دوای قەشەی گوندی، بە جرۆ چوونە ئەشکەوت، تەرمی سەرما بردویان لە قەڵشتێکی وەک تابوتدا دیتەوە قاچێکی بەدەستەوە بوو، سەری کەوتبوە نێو ئەژنۆکانی.

پاڵەوان میکێلس سەری ڕاوەشاند و ڕووی لە زیندوان وەرگێرا و جارێکیتر مردووەکان لە قوولایی وێژدانیدا بزر بوون.

لە دووکانی ڕووبەڕووی ئەو، ئاغا دیمیتروس بە چاوی ئاوساو خەواڵوو لە سەر نیو تەختێکی بچووک دانیشتبوو، قاچی هاویشتبوونە سەر یەک و بە مێش کوژێنک کە لە یاڵی ئەسپ دروست کرابوو مێشەکانی لە دەوروبەری کیسەی مێخەک و بنێشت و دارچین و شووشەی ڕۆن دەردەکرد.

ئاغا دیمیتروس هەمیشە وەک زەعفەران ڕەنگی زەرد و گەش و شادنەبوو. جار جار خۆی دەخوراند و باوێشکی دەهاتێ و چاوی لەسەر یەک دادەنان تا دەمێک خەوی لێ بکەوێ. هێشتا تەواو خەوی لێ نەکەوتبوو، وای زانی کە لەو بەرەوە پاڵەوان میکێلس تەماشای دەکا. مێش کوژەکەی بە دابی سڵاو بۆ ڕاوەشاند. بەڵام دراوسێی لە تفنگی فیل دەرپەڕیو ڕووی لێ وەرگێڕاو ناچار ئاغا دیمیتروس دەستی کردەوە بە باوێشک و وڕێنکان.

پاڵەوان میکێلس دەستە ئەستوورەکانی لەبەر پشتێن ڕاکرد، نامە پێنچراوەکەی دیتەوە، دەری هێنا و ورد وردی کرد و بە بۆڵە بۆڵ گوتی: «وادیارە مامۆستایەک بۆ بەدناو کردنی بنەماڵی ئێمە بەس نەبوو، ئێستا یەکی دیکەش دەیەوێ ببێتە مامۆستا! ئەویش کوڕی کێ؟ کوڕی تۆ «کۆستاروسی»برام، تۆ بووی عەمباری باروتت ئاگردا و عیبادەتخانەی «ئارکادی»ت بە هەموو پاکەکان و خاجەکانی عیسا و قەشەکان و مەسیحیەکانو تورکەکانەوە تەقاند».

«دەلاک»ی دمبەکچی مەشهور کە عەبایەکی لە خۆ وەرگرتبوو بە پەلە بۆ لای لەنگەرگا دەڕۆیشت تا بۆشکە شەرابێکی کیسامۆسی وەرگرێ کە ڕای ئەسپاردبوو. لە دوور چاوی بە پاڵەوان میکێلس کەوت کە پێچەکەی هێناوەتە سەر برۆیان، زانی کە خۆی نیە. لایدا و لەبەر خۆیەوە نوزەی دەهات و دەیگوت: «دیسان ئەو جانەوەرە خەراپ هەستاوە!».

ئاخرەکەی ڕۆژ بە سەرچیای «سترومبولا»دا ئاوا بوو. کۆڵانەکان تاریک بوون سپیایی منارەکانی ڕەنگیان گۆڕا. لە لەنگەرگا بازرگان و کاسبکارو لۆتکەوان و تەنانەت سەگەکانیش کە لە بەیانیەوە تا ئەو دەم وەڕی بوون هەستیان بە هیلاکی کرد. هەوا ئارام دەبوو. پاڵەوان میکێلس کیسە تووتنی لەبەر پشتی هێنا دەر، سیغارێکی هەڵبەست و کەم کەم قینی نیشتەوە. لەگەڵ ڕیشی ڕەشی دەستی کرد بە یاری و بە نارەنار دەیگوت: «کوڕەکەم، کوڕە چکۆڵەکەم تراساکیە و من ناترسم، ئەوە کە شەرافەتی بنەماڵی ئێمە ڕزگار دەکات. هەر ئەوە شووڕەیی مامی «چس گورگ» و برازا لوت بەرزەکەم کە شەرم نەیگرتوە خوێنی ئێمەی لەگەڵ خوێنی ژنە جوولەکەیەک پیس کردوە- دەشواتەوە. ئەو چرای بنەماڵی ئێمە هەڵ دەکات».

www.kerimhisani.com

ئەوەی گوت و لە پڕ ژیانی‌بە جوان و خودای بەدادپەروەر هاتە بەرچاو و ئیتر عەیبی لە خوا نەگرت. تورکێکی پیرو کورتە بالا، بە روومەتێکی کونسە و کۆنە کراسێکی خاوێن، بە ترس و لەرزەوە لێی وە نیزیک کەوت. سەری هەڵێنا و تەماشای پاڵەوانی کرد. پاڵەوان دیتی و سەرێکی راوەشاند و پرسی:

- عەلیاغا چت گەرەکە؟

عەلیاغا دراوسێی ئەو بوو. بەڵام پاڵەوان میکێلس هەر ئەی دەزانی هەیە. ئەو لەم شەیتانۆکە ئەنیر ئەمێ یانە بیزار بوو. عەلیاغا کاتی پاش نیوەڕۆی لەگەڵ ژنە یونانیان بە گوڕەوی چنین و قسەی ژنانە رایدەبوارد. پیرە مێرد گوتی:

- ئاغا نوری بەگ منی ناردوە. سلاوی لێ دەکردی و دەیگوت زۆری پێ خۆشە کە ئەم شەو زەحمەت بکێشی و میوانی من بی.

- زۆر باشە. پێشتر نوکەرەکەی خۆی ناردبوو. تۆ وەدوای کاری خۆت کەوە.

- گوتی کاری زۆر پێویستی بە تۆ هەیە.

- گوتم برۆ وەدوای کاری خۆت کەوە.

پاڵەوان میکێلس ئەی دەتوانی ئەم دەنگە ببیسێ کە وەک دەنگی خواجان دەچوو. عەلیاغا بێ دەنگ بوو، بە ترسەوە بە بن دیواردا فیزمالکی دایە و رۆیشت.

پاڵەوان میکێلس لەبەر خۆوە گوتی: «من کارم بەو ماڵە تورکە نیە. نازانم ئەو سەگە چی لە من دەوێ؟ من ناچم. ئەگەر کاری بە منە، با خۆی بێت». پاشان بانگی کرد:

- هۆی کارتیوس!... وەرە، بچۆوە ماڵ و مایێنی من ئامادە کە! پاڵەوان لە پڕ لەسەری دابوو بە سواری خولێک بدا و بحەسێتەوە. بێگومان پاش گەڕان، ئیتر بیری بابە گەورە و دایە گەورەو برازاکەی و نوری بەگی نەدەکرد.

بەڵام لەو کاتەدا کە دەیویست دوکانەکەی دابخات، لە کۆڵانەوە دەنگی حیلەیەکی شادو پشرو تازەی هاتە گوێچکە. حیلەی ئەسپەکەی ناسی و رووی وەرگیرا. ئەسپێکی کوێت هەر بریقەی دەدا بە رەسەنی و بە ناز وا دەهات کە هەموو لەشی هەڵمی لێ هەڵدەستا. کوڕە تورکێکی پێنخواس جڵەوی ئەسپەکەی گرتبوو. ئەسپێ بێ لغاوی بە شاری کاندی دادەگێڕا، تا ئارەقەی لێ وشک بێتەوە. ئەو ئەسپە دەبێ بە سەرڕەو لە رێگای دوورەوە هاتبێ. چونکە لە زارو سنگ و نێوڕانی هەڵم هەڵدەستا. بەڵام حەیوان هێشتا لە تین و توا نەکەوتبوو. دەی پرماند، یاڵە تەرەکانی رادەوەشاند، دەی حیلاند و جاروبار سمکۆڵی دەکرد. دەنگێک لە دوکانی ئاغا «پاراسکەواس»ی سەرتاش هات و گوتی:

- ئەوە ئەسپی نووری بەگە. کوڕینە باشی تەماشا کەن پێنج شەش کەس کە سەریان ئەتاشی بوو، بەکێش بە ریشی سابوناوی چوونە دەرکی دوکان و واقیان وڕما. کابرایەکی «مالاباری» بە ریشێکی رەشی وەک ریشی بزن گوتی:

- سوێند ئەخۆم ئەگەر لە من بپرسن لە ئەسپی نووری بەک و ژنەکەی سەرپشک بە، من ئەسپەکەی هەڵدەگرم.

یاناروس-ی رەنگرێژ کە تازە ریشی تاشی بوو، لە بەر ئەوەش کە سمێڵی درێژ و داو داوی

www.kerimhisami.com

وەک پشیلەی هەبوو، میستیگری- شیان پێ دەگوت، هەڵیدایە و گوتی:
- کەللە کەر! ئامینە خانم یارویەکی شاز و بێ وێنەیە. تەمەنی لە ۲۰ ساڵ پتر نیە. زۆریش شوخ و شەیتانە. ئەو هەڵبژێرە، بەدبەخت، هەرامەت لە تازیە بینە دەر!
ریش بزن گوتی:
- پێم گوتی ئەسپەکەم پێ باشترە. من خۆم بە تیکەڵاوی لەگەڵ ژنی تورک پیس ناکەم. وەستا «پاراسکەواس»ی دەلاک کە مقەست بەدەست دەرپەری بووە دەرێ، بە دەنگێکی نەرم گوتی:
- کورینە، من نە ئەسپم دەوێ و نە خانم. ئەوان هەموویان دەردی سەرن.
ریش بزن رووی وەرگێرا و گوتی:
- ئەحمەق، ژیان گشتی دەردی سەرە. مرۆڤ ئەگەر بخوازێ ئاسوودە بێ، دەبێ بمرێ. من ئەوە پێت دەڵێم کە لەو هارت و پورتانە بە ئێمەی «کریتی» نەڵێی، چونکە ئەگەر بزانین ئەو قسانە بە نیازی خەراپ دەکەوی.زیندە بە گۆڕت دەکەین.
وەستای فەقیر لەرزی. ئەو مرۆڤێکی ساکار و لاواز بچووک و بە عەدەب و میهرەبان بوو لە دڵی خۆی دا دەیگوت: چۆن توانویە بۆ سەررو ریش تاشینی ئەم وەحشیانە لە کریت دا بمێنێتەوە. هەمرو جار کە چیاییەکی کریتی لە دەرکی دوکانەکەی پەیدا دەبوو، وەستای دەلاک تێک رادەبوو. بە تەرس و لەرزەوە دەی روانیە قەدو باڵای، لە خۆی دەپرسی لە کوێوە دەست پێ بکات؟
چیایی کە چەند مانگ بوو ریشی نەتاشی بوو، حەمامی نەکردبوو، نەی دەزانی چەند ساڵە سەری نەتاشیوە. وەستا دەلاک خاولی رادەوەشاند، دەستی دەدا مقەست و بە دەوری کورسی‌کابراێ کریتی‌دا دەگەرا کە لە بەر ئاوێنە تەماشای خۆی دەکرد. ئەو موشتەریە سەیرە، دەلاکی دەخستە بیری ئەو بەرانانە کە وەپێش مێگەل دەکەون. یان دەی خستەوە بیری «من میماس» ئیمامی شوانان کە «پاراسکەواس» خۆی جارێک وێنەکەی لەپەردەیەکی نەقاشی‌دا دیبوو. کابرا ئەوەندەی تووک بەسەرو ریشەوە هەبوو کە دە سەرتاش نەیاندەتوانی پاکی کەنەوە.
لەپر مقەستی وەستا «پاراسکەواس» بچوک دەبۆوە. لە کام لاوە پەلاماری ئەو موو بەرازە و ئەو پەشم و جەنگەڵە بە ترسە بدات؟ وەستای کزە لۆک هەناسێکی هەڵدەکێشا و بریاری دەدا دەست پێ بکا. هاواری خوای دەکرد و سابوونی لێ دەدا.
بە بیستنی قسەکانی ریش بزن وەستا تێکرا بوو. پشووی نەدەهات. قسەکانی ئەوی دووپاتە کردەوەو گوتی:
- زیندە... زیندە؟بۆچی دەتانەوێ من زیندە بە گۆر بکەن؟
- چونکە هیچ دەزانی ئەوانەی وەک تۆ قسە دەکەن، ئێمە چی‌یان پێ ئێژین؟
- نازانم... تکایە پێم بێژە.
- ئێمە بەوانە ئێژین: مردوەکان.
وەستا دەلاک بە زەحمەت تفی قوت دا و وەکەنەی بیستبێ لە قوژبنی دوکانەکەی‌دا مات بوو.
ستیفانیس گەمیەوانی پێشووی پاپوری «عەیار» کە لە شورشی ۱۸۷۸دا تورک نوقمی‌یان

کردبوو راست لەو کاتەدا بە شەلە شەڵ بەویندا تێ پەر دەبوو: خۆمپارەی پا پۆزی تورکەکان ئەژنۆی شکاند بوو. لەو دەمەوە دەشەلی. بەو کارە لە گەرەکی لەنگەرگا دەسووراوە. ستیفانیس دوو گۆچانی هەبوون. یەکیان راست و لوس وەک شەم. کاتێک رۆژگاری «کریت» خۆش دەبوو دەی هێنا دەر، ئەوی دیکە خوارو بەگرێ و گوڵ، کاتێک پەڕ وەردەگەرا و هەوا بۆنی باروتی لێ دەهات ، بەدەستیەوە دەگرت. گەمیەوان ئەو رۆژە گۆچانە گری دارەکەی بە دەستەوە بوو. کاتێک وتووێژی ئەوانی بیست راوەستا و گوتی :

– کورینە شەر مەکەن، کارەکان دەکەونە رێ.

– بزانین ستیفانیس، تۆ بێژە، کامیانت دەوێ؟

– ئەی گەوجینە! باشە، ئەوە روونە، سواری ئەسپی بەگ بم و ئامینە خانمیش باوێمە پاش تەرکم، ئەوکارە ی کە [سن ژۆرژ] کردی!

موشتەریە سەر تاشراوو نەتاشراوەکان کە ئەوەیان بیست، یەک دەنگ هاواریان کرد :

– منیش، ستیفانیس، منیش، منیش، خوا لە زارت بروانێ!

پاڵەوان میکێلس دە ئەسپەکە راما بوو کە بە نازو فیز بە پێش ئەودا دەهات و گەردنی درێژ وەک گەردنی قوو هەڵدەتەکاند. ئەسپ چاوی بە پیاوەکە کەوت قوت بوو. دەتگوت دەیناسێ. پاش هێندێ رامان حیلاندی.

پاڵەوان لێی چوە پێش. چونکە خۆی پێ ڕانەگیرا، چوە نیزیکتر. بۆ ئەوە نەمابوو کە ئەسپەکە بلاوێنیتەوە، دەست لە بەدەنی گەرمی بدا، کەفی زاری لە دەست بگری. کورە تورکەکە تێ گەیشت، ئەسپەکەی راگرت. دەستی قورسی پاڵەوان میکێلس کەوتە سەر سینگی پان و بە نارەقەی ئەسپەکە کە ملوانەیەکی پیرۆزە و ئیسکێکی فیلی لە ملی کرابوو. دەست بە حەزو شۆقەوە بە سەر گەردن و لووت و نێو چاوانی دا تێ پەری و چوە نێو یاڵە تەرەکانی. هەر بەو شوق و زەوقەوە بە سەر پشت و کەفەڵی دا هات و چوە بەر زگی کە هەلی لێ هەڵدەستا. حەیوانی جوان و شوخ ملی راکێشا و لە کاتێکدا هەناسەی گەرمی بەسەر پرچە رەشەکانی دا بڵاو دەکردەوە حیلاندی. لە پڕ کەیفی گەمەی هەستا. بە ددان پێنچی پاڵەوانی گرت و رای وەشاند و نەی دەداوە. حەیوان بە نیگای شەیتانی چاوی لە کابرای ریش رەش دەکرد کە لە پێشی راوەستا بوو. کابراش دەتگوت لە خۆشیان دەفرێ. پاڵەوان میکێلس قەت بەم خۆشەویستی یە تەماشای هیچ نادەمیزادیکی نەکردبوو. سەبروکە لە گەڵ ئەسپ دەستی بە قسان کرد. حەیوان سەری بەردا بۆوە و لا رووسەتی وەک لاواندنەوە لە شانی پاڵەوان دەخست. پاڵەوان بە خێرایی پێنچەکەی لە زاری ئەسپ رفاند و هەروا بە تەری لەسەری ناوە. پاشان بە کورە تورکەکەي گوت: «یاری تەواو بوو، دەتوانی بڕۆی». پاڵەوان میکێلس لە کاتێکا هەروا تەماشای ئەسپەکەی دەکرد کە دوور کەوتبوو، لەبەر خۆیەوە گوتی : «دەچم!... بەلێ دەچمە لای!».

ئەم بریارەی کوتوپڕ بوو. گورج گەراوە تا دوکانەکەی دابخات و پاشان بۆ لای ماڵی نووری بەگ کەوتە رێ.

بەلاّم پاڵەوان ستیفانیس لە کاتی لاواندنەوەی ئەسپ خۆی لێ دەبۆسە نابوو، ئێستا پاڵی وەدارێکی وا دابوو لەسەر رێگای شێن ببوەوە و سلاوی لێ دەکرد. پاڵەوان ستیفانیس لەو پیاوە

www.kerimhisami.com

زارشره نەدەترسا. بۆ چما ئەویش بۆ خۆی کەسێک نەبوو؟ بۆچما ئەو هەر ئەو گورگی ناودارنەبوو؟ بۆچما لە هەموو شۆرشەکانی ساڵەکانی ١٨٥٤ و ١٨٦٦و ١٨٧٨دا، چەند جار ئالقەی گەمارۆی دەزگای شەڕی تورکەکانی نەشکاند بوو بۆ یارمەتی بە مەسیحیەکان ئازوقەو کەل و پەلی لە لەنگەرگاکانی دوور لە مەیدانی شەر بەتاڵ نەکردبوو؟ کاتێک قەشەیان لە تۆپ بەست بوو نوقمی دەریایان کردبوو، ئەو هەر چەند خوێنی لە ئەژنۆ دەتکا، بەمەلە تا کەنداوی سنت پلاژ چووبوو، ئەو ناوانەی کە «ئەنجومەنی ئاتین» بۆ کەشتی بەوانی بە ناو بانگ «کوراکاس»ی گەورەی وڵاتی مسارایدە نارد بە ددان گرتبوونیەوە و لە بەر پەلاماری لافاو نەجاتیدا بوون. ئەوەش راستە کە بە دوای ئەوەدا، ژیان هیلاک و ماڵ وێرانی کردبوو. جلەکانی کۆن ببوون. هێشتا هەر چەکمە پینە کراوەکانی سەردەمی کەشتیبەوانی لە پێدا بوو. هەمیشە بە زەحمەتێکی کزڵنەدەرانە هەتا لەنگەرگا دەچوو، تەماشای لۆتکەکانی دەکرد. ئەگەر دڵی پر دەبوو، پێی گرنگ نەبوو. پێی خۆش بوو بۆنی قیری بۆ بێت و گوێچکەی بە دەنگی هاوار و بەخێرهاتن و دەنگی لافاوەکان کەوە بەردی لەنگەرگاکان دەکەون بزرنگێنەوە، لە شێکی داکەوتوو، گێرڤانی خاڵی و پانتۆڵی دڕاو بوو، بەلام دڵی لە قەفەس سینگیدا بە هێز راوەستا بوو. هەر وەک نیگارێکی لە کەشتی گێشراو تەماشای دەریای دەکرد.

ئێستا دلێرانە خۆی هاویشتبوە سەر گۆچان و لە پێش پاڵەوان میکێلس چەقی بوو، بانگی کرد و گوتی:

– بلێ بزانم پاڵەوان، داخوا ئەم وتووێژەت بیست کە لە پێش دوکانی دەلاک دەست پێکرا بوو؟ ئەگەر قەرار بێ لە ئەسپ و ژنی نووری بەگ سەر پشک بی، کامیان هەڵدەبژێری؟

پاڵەوان میکێلس گوتی:

– من لەگەڵ قسەی جلف نێوانم نیە.. بێ ئەوەی ئاوڕ بداتەوە بۆلای دوکانەکەی خۆی کەوتە رێ. بەلام گورگی دەریا دەست هەڵگر نەبوو. وەسەر خۆی نەهێنا و بە دوای قسەکەی خۆیدا گوتی:

– دەڵێن نوری لە قوستەنتەنیە لەگەڵ خۆی هێناویەتی. لەوە دەچێ چەرکس بێ. دەڵێین ژنێکی وەحشی و جوانە. لەو ژنانەیە کە پیاو دەخۆن. «سێ لوعبەتان»ی دراوسێی من لە رێگای پیرەدایک و قولەرەش ئەو ژنە فەلەیە، لە هەموو رووداوەکانی ماڵی نووری بەگ ئاگادار دەبن. خوا قەوەتی زمانیان بدا، لە هەرجێیەک لەم دەورو بەرە دانیشن، دەیگێرنەوە.

پاڵەوان میکێلس بە تووڕەیی گوتی:

– پاڵەوان ستیفانیس، پێم گوتی من قسەی جلفم پێخۆش نیە.

مەلەوانی سەر رەق دەستی هەڵنەگرت، ئەو ئیجازەی بە کەس نەدەدا کە قسەکانی ببڕێ. دەزگای شەڕی تورکەکان بەو هەموو تواناوە نەیتوانیبوو ئەو بترسێنێ. ئەو کابرایە کێ بوو کە پاشە کشە بەو بکا. دەبوایە هەرچۆنێک بێ گوێچکە بۆ قسەکانی کەشتیوان رابگرێ. ستیفانیس گوتی:

– پاڵەوان میکێلس، لە بیر خۆ مەبەوە کە نووری بەگ دەستە برای تۆیە. کەوا بوو تۆ دەبێ هەرچی لە ماڵی ئەوان رادەبرێ، ئاگاداری بی. وادیارە ئەم جەنابی بەگە، ئەم درندە بەسامە، بە

www.kerimhisami.com

سەعات ئارام و گوێ لە مست ،خۆ دەخاتە بەر پێی ئەو ژنە وچاو لە چاوانی دەکا، لەو کاتەدا خانم سیفاری خۆی بە ملی بەگەوە دەنێ و کەیفەکەی بە وەتەخت دەکا. هەروەها دەڵێن کاتێک ئەو ژنە وڵاتی خۆی وەبیر دێتەوە، دەکەوێتە یادی چادرو بۆنی پەین و شیر و حیلەی ئەسپان. لە دین دەردەچێ، فینجانەکانی چا دەشکێنێ. شوشە عەترەکان توور هەڵدەدا و لە داپانەکەشی دەدا...

ئاخرەکەی پاڵەوان میکێلس بە مڕە مڕەوەک سەگی‌کێشکچی کلیلی لە بزمار هێنا دەرو بە توندی دەستی پیرە گورگی دەریای لە دەرکی دوکانی خۆی وەلابرد.ستیفانیسێ ئەگەر خۆشی ویستبای نەیدەتوانی زمانی خۆی گرێ بدا. باشتر بوو لە هەوەڵەوە لەگەڵ ئەو کابرا وەحشی‌یە تووشی قسەوباس نەبایە، ئێستا کە دەستی پێکردوە، هەرچی دەبێ با ببێ. لەبەر ئەوە غیرەتی بەر نەدا وچۆنی بۆی‌کرا بە گورجی قسەکانی‌خۆی ئاوا کۆتایی پێ هێنا.

. وادیارە ئەو خانمە ئێرەیی بە ئەسپی نوری بەک دەبا،شەوی پێشوو نوری ویستبووی لە ئامێزی بگرێ بە لام ئەو بەرگری کردبوو. گوتبووی لە پێش‌دا دەبێ دڵی من رازی بکەی. هەرچی داوات لێ دەکەم وابکەی، نووری گوتبووی هەرچی بخوازی خۆشەویستم. هەموو شتێکی من ئی‌تۆیە. خانم گوتبووی دەبێ ئەسپەکەت بێنیە حەساری، چراکان هەڵگەی تا من باش ببینم. پاشان لە بەر چاوی من سەری ببڕی. بەک بە هەناسە هەڵکێشان سەر بەردەداتەوە، دەچێتەوە ژووری خۆی، دەرگا لەسەر خۆ دادەخات، دەست و پێوەندەکان بیستبوویان تا رۆژ لە ژوورەکەدا هاتوو چۆی کردوە و ناڵاندوویە. من بۆیە ئەم حکایەتەم بۆ گێرایەوە کە ئاگادار بی. وادیارە لە دوای ئاردوی بچیە لای. دەیەوێ تۆ ببینێ. تۆ بچوو. عەلیاغا بۆ منی باس کردوە. ئەوندەیە تۆ دەبێ بزانی کە عاشق و مەعشوق نێوانیان پیس تێک چوە.

ستیفانیس دەستە زوورەکانی خۆی پێک داهێناو لەوە کە توانی بووی بە بێ ترس قسەکانی بکا، سوکبار ببوو. پاشان لێی زیاد کرد و گوتی:

– پاڵەوان میکێلس، ئەوەی دەمزانی پێم گوتی، ئیتر راست یان درۆ نازانم.

پاڵەوان میکێلس دەرکی دوکانی داخست وکلیلەکەی خستە بەر پشتێند و رووی کردە کەمیەوانی پاپوڕ نوقم کراو و بە شێوەیەکی سووک گوتی:

– ئێوە دەریاوانەکان رێز لە نامووسی هیچ کەس ناگرن. کەوتە رێ. ستیفانیس بە «های» و، بە بزەی لیوەوە گوتی:

ئێوەی هەردەوان دەچی دەگەن؟ ئێوە دوورتر لە سەری کەپۆتان جێگای دیکە نابینن. پاشان بە شەلە شەل و بە ناڵووکەوە دوور کەوت. دەتگوت لە پڕ ترسی رێ نیشتوە.

پاڵەوان میکێلس پێنچەکەی هێنابوە سەر برۆیان، چاوەکانی لەبەر ریشووی پێنچەکەی دیار نەبوون. نە یدەویست نە کەس ببینێ و نە کەس بیبینێ. بە حاڵێکی مۆن و رق هەستاو بەرەو گەرەکی تورکان کەوتە رێ.

ئاخرەکەی خۆر ئاوا بوو. دەنگی دەهۆل و زورنا هەستا. کێشکچی‌یەکانی تورک چوار دەروازەی شاریان داخست. ئیتر تا بەیانی خۆر هەڵات کەس نەی‌دەتوانی بێتە نێو شار. تورک و فەلە تا رۆژ لە نێو شاردا حەپس بوون.

www.kerimhisami.com

شەو کەم کەم درنگ دەبوو تاریکای دادەپۆشی . ئیتر ژنێک لە گەڕەک و کۆڵانان نەدەبینرا. لە ماڵان چرا هەڵدەکران و سفرە رادەخران. پیاوەکانی بە ژن و ماڵ بە پەلە بۆ ماڵ دەگەڕانەوە. هەرزەکارودم رووت لە مەی خانەکان خەریکی خواردنەوە دەبوون. شاری کاندی کە لە تاریکیدا نوقم ببو، دانیشتوە برسیەکانی بۆ نان خواردن لە خۆدا کۆ کردبۆوە.

سەعاتێک بوو سێ خوشکی (بەسگیک بوو)، واتە «سێ لوعبەتان» لە پشت دەرگای ماڵەکەیان راوەستا بوون و گوێچکەیان هەڵخستٚ بوو. ئەوان سێ کونیان لە دەرگا کردبوو. هەر سێک لوتیان بە دەرگاوە دەناو بە ئیشتیا چاویان لە ڕێبواران دەکرد و لە بارەی چاکەو خراپەی خەڵک قسەیان دەکرد. هەر سێ خوشک وەنێو کەوتبوون. چونکە بە پرچ و برۆ و مژۆلی سپی و چاوی سووری وەک کەروێشک لە دایک ببون، بە رۆژ قەت لە ماڵ نەدەهاتنە دەر. هەتاو لە چاوی دەدان و ناچار بە بێ سەبری چاوەڕوانی شەو دەبوون تا لە پشت کونەکانی دەرگاوە خزمات کەن و چاو لە هاتوو چۆی خەڵک بکەن. کەس لە زمانی ئەوان ئەمین نەبوو. کۆڵانی ئەوان ڕێگای هاتوو چۆ بوو. ماڵەکەیان لە سەر کۆڵانێک بوو کە گەڕەکی تورکان لەوێ دەبڕایەوە و گەڕەکی فەلان لەوێوە دەست پێ دەکرا. ئەوان گشت تێپەڕیوەکانیان دەبینی و هەر یەکەش ناوێکیان لێ دەنان و تازە ئەم ناوەی بەسەردا دەبڕا. هەر ئەوانیش برا ماموستاکەیان ناو نابوو «چس گورگ».

ئەوان تەواوی رۆژ لە ژووری خەریک نان و چێشت بوون. هەوریان دەشوشت. جلیان دەدروو، هیچ تەنگ و چەلەمەی دیکەیان نەبوو.هەر سێک لە شوو کردن و لە ژانە سەری دایکەتی خۆیان نەجات دابوو. خوا برایەکی وەک زێری پێ بەخشی بوون بە ناوی «ئاریستوتلیس»ی دەرمان فرۆش. ئاریستوتلیسی فەقیر تەواوی رۆژ لەسەر پێ رادەوەستاو کاری دەکردو توزو مەڵحەمی دروست دەکرد لە گەنجیەتی دا جاروبار کێژێکی جوان یا ژنێک لە خێزانێکی باشیان بۆ پێشنیار دەکرد. ئارستیوتلیس وەک دەزگیران سەرووریەکی رازاوەی هەبوو.

دوکانی دەرمانفرۆشیەکەی لە ناوەندی شاری کاندی لەسەر مەیدان بوو دوکانەکەی پڕ بوو لە شوشە دەرمان و ئاوی گوڵان و سابوونی بۆن خۆش. هەموو رۆژێ کاتی رۆژئاوا ،مامۆستاوحەکیمەکانی شار بۆ چارەسەر کردنی مەسەلە گرنگەکانی مرۆڤایەتی لە دوکانی ئەو کۆ دەبوونەوە. ئاغا ئارستیوتلیس کز و داماو بێ ئەوە خۆی قسە بکات، گوێچکەی بۆ قسەکانی ئەوان هەڵدەخست و بە چاوی جگولاتەو بۆر و ماندوو تەماشای دەکردن و سەری تاسی رادەوەشاند. سەرو وەزعی جۆرێک بوو دەتگوت بە هەموان دەڵێ:

- تۆ هەقتە... هەق بە تۆیە...

بەڵام ئەو بیری لە تەمەنی بەفیڕو چووی خۆشی دەکردەوە. بێچارە داخی دەخوارد کە خۆزیا ژنی هێنابا. ئەم داخەش بۆ ژن نەبوو، خوا لە فیکری ئاوای دوور خستبۆوە، تەنیا لەبەر ئەوە بوو کە کورێکی هەبایە و باش خۆی دەرمانخانەکەی بە ساحیب کردبابە. ئەوەش خۆی قایدەو داب بوو... ساڵێ تێ دەپەڕین و مووی ئاغا ئارسیتوتلیس سپی دەبوون. ددانی دەکەوتن. پشتی کوور دەبوو. روومەتە تورت و سوورەکانی چرچ دەبوون. ئێستا ئیتر درنگ ببوو، ژیانی بە فیرۆ چوبوو، پیری سەری لێدا بوو. هەر وەک ئەو کەسانەی پەنا بۆ ئارەق دەبەن ئەویش دەیویست بە بنێشت جاوین رابردوەکان فەرامۆش بکات. کە وابوو رۆژ هەتا ئێوار ئاغا ئارسیتوتلیس کاوێژی دەکرد.

ئێوارەش لەگەڵ گوێ دان بە قسەکانی مامۆستا و حەکیمەکان لە بارەی جەبر و ئیختیار مانەوەی ڕوح و یا لەم بارەوە کە داخوا ئەستێرەکان نشتەجێن، سەرەتا سەکەی ڕادەوەشاندو دەیگوت:

«ئیتر ئێستا ژنیش بێنم کوڕم نابێ... ئیتر من بێ کوڕم... بێ کوڕ.

هەروا کە لە بەر پێشخوانەکە دەسکاونگی لە بەر دەم بوو، بنێشتی دەجاوت بە خەفەتباری تۆزەکانی تێکەڵ دەکرد.

بەڵێ، ئەو شەوە زووتر لە جاران «سێ لوعبەتان» بە نیگەرانی لە پشت کونەکانی دەرگا ڕاوەستان. هەوا سارد بوو لە سەرمان هەر سێک دەلەرزین و دەست و لاقیان سڕ ببوو، بەڵاْ ئازایانە چاوەڕووان بوون. چونکە بۆنیان کردبوو کە کارەساتێکی سەیر دەقەومێ. چاوەسوورو چکۆلەکانیان بە کونی دەرگاوە نووساند بوو لە دوورەوە تەماشای چرای سەر دەرگای ماڵی نووری بەگیان دەکرد کە سەوز دەچوو.

ئاگلایە خوشکە چکۆڵەکە گوتی:

– چاوتان بکەنەوە، لەو ماڵە شتێک دەقەومێ، ئەو قسانەی پیری وایان بە ئێمە گوت، لە بیر مەبەنەوە!

ئالیا لێی زیاد کرد و گوتی:

– بەگ ئەم شۆ بە گرژی چووە ماڵ. من خۆم دیتم. هەر گەیشتەوە و پێلاقەی بە دەرگا دادا. دەرگا کرایەوە و گوێم لە هاوارێک بوو. بێگومان دیسان لە نۆکەرەکەی داوە.

ئوفرۆزین بزەیەکی تاڵی هاتێ و گوتی:

– دەبێ کامیان هەڵبژێرێ، ئەسپەکە یا ئامینە؟ من ئەم دەویست لە جێگای ئەویم.

«سێ لەعبەتان» خەریکی باس و خواس بوون لەپڕ کوچەیان تاریکتر هاتە بەرچاو، تێکرا بوون، بە جاو لە یەکتریان دەپرسی. هەرسێک چاویان لە کونەکان بڕی و بە ئارە ئار گوتیان:

– پاڵەوان میکێلس!

لە ڕاستیدا هەر ئەو دێوە بوو کە بە سەرو ڕوی گرژ و ڕیشێکی ڕەش و باتۆلیکی ماهووتی ئابی و چەکمەیەکی بریقەدار، چوست و چالاک لەو لاڕا دەهات. برۆ ئەستوورەکانی لە بن ڕیشووی پێنجەکەیدا ون ببوون، دەستی لە بەر پشت نابوو تا خەنجەرە دەسک ڕەشەکەی لەبەر پشتێندی دا بشارێتەوە. بە بن دیواردا دەهات. بە پەنا ئەم دەرگایەدا تێ پەڕی کە خۆیان لێ مات کردبوو. تاوێک ئاوڕی داوە، دەتگوت هەستی کرد کە چاوی لێ دەکەن لە تاریکیدا چاوی ترووسکا، سێ خوشک هەناسەیان ڕاگرت و لەرزین. پیاوەکە بە هێدی و بە فیز تێپەڕی و لەبەرامبەر دەرگای سەوز ڕاوەستا. چاوێکی لەم لاولا کرد. کۆڵان چۆڵ بوو تەنانەت پشیلەش دیار نەبوو. خێرا بە کۆڵانە تەنگەکەدا دەرگای ماڵی نووری بەگی بە پاڵێک کردەوەو چووە ژوور سێ خوشک هاواریان کردو ئاگلایە لە کاتێکدا خاچی دەکێشا گوتی:

– وای خودای من! دیتتان چۆن چووە ژوور؟ ڕاست وەک دزێکی دەریایی.

– ئاخر بەگ چکاری بە پاڵەوان میکێلس هەیە؟ بێگومان شتێکی لەبن سەریدایە. من گرێو دەکەم کە بۆ فرۆشتنی ئەسپەکەیەتی.

– یا بۆ فرۆشتنی ئامینەیە... هەرسێ خوشک جارێکی وەقرتەقرت کەوتن.

www.kezimhisami.com

پاڵەوان میکێلس لە پێش‌دا لاقی ڕاستەی لە دەرگا بردە ژوور و بە دردۆنگی‌یەوە سەیرێکی ئەم لاولای خۆی کرد. چاوی بە خولامی ڕەش کەوت کە چاوەڕوانی بوو. خولامێکی پیرو لاواز بوو کە میراتی باوکی نووری بەگ بوو بۆی بەجێ مابوو. ئەم خولامە تەواوی ڕۆژ و تا نیوەشەو وەک سەگ لە پشتی دەرگای کالسکەخانە بێدەنگ مات دەبوو، کێشکی دەکێشا. لەوە دەترسا خەوی لێ بکەوێ، چونکە هەمیشە لە خەونی‌دا خودان لی‌ی ئەدا. لە پڕبە چاوی بە ئەسرینەوە ڕادەپەری و دیسان بۆ لای دەرگ دەچوو و لە جێگای خۆی بە هیوای ڕۆژ بوونەوە ئەژنوی لە ئامێز دەگرت.

کە پاڵەوا میکێلسی دیت، ویستی ڕاست بێتەوە. دەنگی ئیسقانی سواوو لەق و لۆقی کە ژانیان دەکرد دەبیسرا. تا پاڵەوان میکێلس قامکی گەیاندە سەرشانی، وەک فەنەردا دەهاتەوە و ڕێگای بۆ چۆڵ کرد.

میوان بە کاوە خۆ بە نێو گوڵدانی گەورەی سوورە گوڵ و میخەکی هیندی‌دا چوە پێش. دارێکی لیمۆ لە قوژبنێکی باخ گوڵی کردبوو، بۆنی عەتر هەوای پڕ کردبوو. باخچەکەش کە تازە ئاو پرژێن کرابوو، بۆنی کود و شەمدانی لێ دەهات. لە ئاخری باخەکە، لەو شوێنە کە خانوو بەرەی ئاغا لە تاریک و ڕوون‌دا دەدرەوشا، کەوێک هێشتا لە قەفەسەکەی‌دا خەوتبوو. دەنگی پێکەنینی ژنان لە پشت پەنجەرەکانەوە دەبیسرا.

پاڵەوان میکێلس سەری بەرداپۆوە و بە بێزاری هەوای هەڵدەمژت. لەبەر خۆیەوە بیری کردەوە: «من لێرە چ دەکەم؟ ئێرە بۆنی تورکی لێ دێ!».

ڕاوەستا و ئاورێکی داوە، هێشتا بۆ گەڕانەوە درەنگ نەببوو. تەنیا خولامەڕەش ئەوی بینی بوو. هێشتا کاتی هەبوو کە لەوێوە دەرکەوێ. بێگومان «کاریتوس» لەو سەعاتەدا ماینەکەی زین کردبوو. پاڵەوان دەیتوانی سواری بێت و لە سەرەوە تا ئاخری مەیدان بچێتە خوارو هێندێ بحەسێتەوە. بەڵام شەرمی کرد و لەبەرخۆیەوە گوتی: «دەڵێن ترساوە، نا... نا... پاڵەوان میکێلس بۆ پێشەوە».

بڕیاری داو خێرا چوە پێش، دەرگای ئەسڵی خانوو کرابۆوە. فانوسێکی گەورە بە شووشەی سوور و سەوز لە سەر دەرگا هەڵواسرابوو. نووری بەگ خۆشی کراسێکی پنۆکاوی سور و سەوزی لەبەر دابوو لە چوارچێوەی دەرگادا ڕاوەستا بوو. ئەو دەنگی دەرگا کردنەوەی باخی بیستبوو. دەنگی قاچی میوانەکەشی ناسی بوو هاتبوە پێشوازی. نووری پیاوێک بوو ورێچوو، قەڵەو سنگ پان و ڕوومەت خڕو چاوڕەش. بە جوانی و هێمنی خۆر هەڵاتی، ئەو شێرانەی وەبیر دەخستەوە کە لە پێشوودا ژنە تورکەکان بەشکڵی مانگی چاردە لە مافووره شازەکانی ئێرانیان دەچنی. شاڵوارێکی ماهوتی عابی لە پێ‌داو پشتێندێکی سووری گوشتی لە پشت بەستبوو. پێچێکی سپی لە سەر بوو کە مووە ڕەشەکانی ڕاگرتبوو. عەتری لە بن هەنگڵی دابوو، بۆنی حەیوانێکی دڕندەی لێ دەهات. حەیوانێک کە لە بەهاردا وەجۆش هاتبێ. هەنگاوێک بۆ پێشەوە چوو، دەستە قەڵەوەکانی بۆ میوان درێژ کرد و گوتی:

– پاڵەوان میکێلس ببوورە کە بانگم کردووی بۆ ماڵێ، پێویست بوو، دەزانی بۆچی؟

پاڵەوان میکێلس بۆڵەیەکی کرد و بێ ئەوە کە هیچ بێژێ بە دوای بەگ‌دا چوە ژوورێ. لەبەر دەرگا وشک کەوت و ڕاوەستا. ئەم کارەی بێ بڕوایی نشان دەدا. سەیرێکی ژوورەکەی کرد.

www.kerimhisami.com

کەسی نەدیت چرایەکی گەورە لە پێش کاناپە هەلکرابوو، لە مەنقەلێکی گەورەدا ئاگر دایسا، هەوای گەرمی وەتاخەکە، بۆنی توێلکە لیمۆی لێ دەهات. لە قوژبنێکی ژوورەکە لە سەر مێزێکی خڕ تونگەیەکی چینی گەردن درێژ و دوو پیاڵە و چەند شتی خواردن دانرابوون. هەردووکیان لە سەر نیو تەختێک لە نزیک یەکتر دانیشتن. جێگای پاڵەوان میکێلس کەوتبوە پەنا پەنجەرەیەکی داخراو کە دەیروانیە حەسارێ. نووری بەگ قوتویەک سیغاری لە ئاسنی ڕەش کە کەوانێکی سەدەفی لە سەر کێشرا بوو، لە بەر پشتی هێنا دەرو کردیەوە و بۆلای دەستەبرای ڕاداشت. ماوەیەک بێ ئەوەی قسە بکەن. سیغاریان کێشا. بەگ پەشۆکاو دەهاتە بەرچاو، نەی دەزانی لە کوێوە دەست پێ بکات. چۆن مەتلەبەکە دەربڕێ کە میوان نەرەوێتەوە. ئەو باش دەیزانی کە پاڵەوان میکێلس پیاوێکە زوو دڵی دێشێ. ئەو قسەی ئەوشۆ پێی دەگوت، فرە گرنگ بوو. ئاخرەکەی گوتی:

- پاڵەوان میکێلس چۆنە پێکەوە ئارەقێک بخۆینەوە؟ ئەو ئارەقە تایبەتی‌یە من لەبەر خاتری تۆ ئەسپاردومە.

پاڵەوان میکێلس بۆ ئەوە نشان بدا کە ئارەق ناخواتەوە، دەستی لەسەر پیاڵەکەدانا و گوتی:

- نووری بەگ دەتویست چی بە من بێژی؟

بەگ کۆخەیەکی هاتێ و داهاتەوە تا سیغارەکەی لە خۆڵەمێشی مەنقەڵدا بکوژێنێتەوە و ڕەنگی سوور هەڵگەرا و گوتی:

- من لەگەڵ تۆ ڕک و ڕاست دەدوێم. پاڵەوان میکێلس نارەحەت مەبە.

پاڵەوان بێدەنگ بوو. بەگ لەجێی خۆی ڕابوو تا بەردەرگا چوو. دوگمەی کراسەکەی کردەوە. گەڕاوە لە جێگەی خۆی دانشتەوە. لە پڕ هەستی کرد کە سەرپێیەکانی تەنگن، بێ ئەوە دیار بن لە لاقی دەرهێنان و قاچی ڕووتی لە سەر عەرزی فێنکی ژوورەکە دانا. پاشان ڕووی کردە هاوڕێ بێدەنگەکەی.

ئێستا بەگ بڕیاری دابوو. خەریک بوو دەست بە سمێلی دا بێنێ، بەلام لەبەر ئەوە نەوەک پاڵەوان بە خەراپی بزانێ دەستی داناوە. ئاخرەکەی هەناسەیەکی هەڵکێشا و گوتی:

- «مانووساکاسی» برای تۆ خەریکە سووکایەتی بە دەوڵەتی عوسمانی دەکا. دوێنێ بە بۆنەی ۲۵ی مارسەوە دیسان سەر خۆش بوە، کەرێکی لە سەر شانی داناوە و بردوویەتە مزگەوت کە بە قسەی خۆی نوێژ بکات. من ئێستا لە گوندی دێمەوە. هاومەسلەکەکانی من گشتیان توورەن. هاو ئایینەکانی تۆش چەکیان دەست داوەتێ، دەترسم بەدبەختیەکی گەورە بێتە پێش. ئێستا من تۆم ئاگادار کرد تا دوایە نەیەی سکاڵا بکەی. من بە ئەرکی خۆم زانی تۆ ئاگادار بکەم، ئەرکی تۆش ئەوە بوو گوێچکە بۆ قسەکانم ڕابگری. ئێستا خوا چت لە دڵی دەنێ وابکە! پاڵەوان میکێلس گوتی:

- بخۆینەوە.

بەگ پیالەکانی پڕ کرد، بۆنی بادرەنگ هەستا، پاڵەوان پیاڵەی لە پیاڵەی نووری بەکداو گوتی: «بە سلامەتی».

نوری بەگ بە هێندی لە کاتێکا چاوی لە چاوی پاڵەوان میکێلس بڕیبوو، وەلامی داوە:

- بە سلامەتی!

پاڵەوان میکێلس هەستا و ریشوی پێنچەکەی کە نیوچاوانی گرتبوو، لای‌دا و گوتی:

- نووری بەگ هەر بۆ ئەوە منت بانگ کردبوو کە ئەو قسەم پێ بڵێ‌ی؟ هەر بۆیە بوو؟

بەگ بە ئەسپایی پشتێندی میوانەکەی گرت و گوتی:

- ئەگەر باوەرت بە خوا هەیە مەرۆ. ئەم رووداوە ئێستا هەر پزیسکێکە، بەڵام لەوانەیە تەواوی کریت ئاگر تێ بەردا. براکەت راسپێرە دەست لە ئێمە هەڵگرێ، هەر دووکمان خەڵکی گوندێک و ئاو وخاکێکین. دانیشە با ئەو مەسەلەیە بیبڕینەوە.

پاڵەوان میکێلس گوتی:

- براکەم لە من گەورەترە. بۆتە شەست ساڵ. کورو نەوەی هەن، مێشکی لە سەری دا هەیە بێجگە لەوانە، ئەو ئازادە هەرچی بکا. من ناتوانم دەست لە کاری ئەو وەربدەم.

- ئاخر تۆ گەورەی گوندی، بە قسەی تۆ دەکەن.

- قسە شتێکی بەنرخە نووری بەک هەروا بە هاسانی لە زار دەرنایە.

بەگ هەوڵی‌دا بە سەر خۆیدا زاڵ بێت. لێوەکانی گەست. چاوێکی لە پاڵەوان میکێلس کرد کە هەستابوو دەیویست بڕوا. لە دڵی خۆیدات گوتی: «ئەو کافرە لە بنەماڵێکی سەرکێشە. لەگەڵ ئەو رێک کەوتن ناکرێ. ئێمە پێکەوە کۆنە حیسابمان هەیە کە دەبێ پاکی بکەین. بۆچما هەر ئەو (کوستاروس»ەی برای ئەو نەبوو- ئاگری لە گوزی بەربێ- باوکی منی سەربری؟ من ئەوەدەم مناڵ بووم. ئەوەندەم دان بە جەرگم داگرت تا ببم بە پیاو و تۆڵەی باوکم بکەمەوە. بەڵام قەت بۆم هەڵنەکەوت چوونکە (کوستاروس) لە تەقاندنی عیبادەتخانەی (ئارکادی)دا کوژرا. ئەو دەم کورەکەی هێشتا شیرەخورە بوو. ئەگەر ئەوم کوشتبایە عەیب دەبوو. ناچار راوەستام تا گەورە دەبێ کاتێک گەورە بوو. سمێلی هات وەک ماسی لە دەستم دەرپەری و رۆیشت. وادیارە بۆ خوێندن چۆتە فەرەنگستان. کەی دێتەوە نازانم. خوێنی باوکم هێشتا هاواری تۆڵە دەکات».

بەگ ڕابوو تا بەر دەرگا چوو لەوێ راوەستا. قین لە سینگی‌دا هەڵدەچوو، دەنیشتەوە و نەدەتەقی. رووی لە پاڵەوان میکێلس کرد ریشی پاڵەوان پرو قرژن لەبەر شوقی چرا دەدرەوشا. دەیانگوت: ئەو سوێندی خواردوە تا دوورگەی کریت ئازاد نەبێ ریشی نەتاشێ. بەگ لە دڵی خۆیدا گوتی: «بلا ئەو کافرە ئەوەندە راوەستێ تا ریشی دەگاتە سەر ئەژنزیان. با بگاتە بەری پێی و تەنانەت لە عەرزیش بچێتە خوار. بەڵام کریت قەت ئازاد نابێ. ئێمە بە خوێن کریتمان گرتوە. ٢٥ساڵ لەبن بورج و قەلاکانی ونیزی شاری کاندی شەرمان کردوە... ئێستا کریت لە دەست ئێمە دایە و بەری نادەین ئەگەر ئەویش ئێمە بەردات. ئەو ئێستا بۆتە بەشێکی خوێن و گۆشتی ئێمە.

بەگ بە یادی باوکی و بە یادی تەواوی ئەو موسڵمانانەی لە دەوروبەری خەندەکی کاندی‌دا کوژرابوون. هەناسەی هەڵکێشا. لە نێوان ئەو و پاڵەوان میکێلس‌دا خوێن رژابوو.

پاڵەوان میکێلس نووری بەگی لادا تا خۆ بگەیەنێتە دەرگا و لەو کاتەدا گوتی:

- نووری بەگ وەک گا پشوت نەیە و خۆت مەخنکێنە! ئەوەی تۆ لە منت دەوێ نابێ.

مرۆڤێکی خاوەن ئیرادە بوو. بە سەر قینی خۆی‌دا زاڵ بوو. دەنگی نەوی کرد و گوتی:

- پاڵەوان وامەرۆ. خۆت نارەحەت نشان مەدە. با خەڵک وانەزانن کە ئێمە شەرمان

بوە.ئەگەریە قسەکانمدڵت پەشاوە، من قسەکانم وەردەگرمەوە. نە من هیچم بە تۆ گوتوە و نە تۆش هیچت بیستوە. ئاخر ئێمە دەستە برا نین؟ من تۆم بانگ کردبوو کە پیاڵێک لێ بدەین و شتێک بخۆین. ئێستا کە لە گوند هاتوومەوە کەوم هێناوە. گۆشت کەومان هەیە. لام وا بوو خەراب نیە گۆشت کەو پێکەوە بخۆین و یادی سەردەمی منالی بکەینەوە کە یاریمان دەکرد.

نووری بەگ رانە کەوێکی لێ کردەوە و بۆ پاڵەوانی راداشت. پاڵەوان میکێلس گوتی:

– ناخۆم. ئەورۆ ئێمە بەرۆژووین.

نووری بەگ بە دەست نارەزایی دەربری و گوتی:

– سوێند بە خوداوەند ئەگەر زانیبام خاویاری رەشم بۆ دێنای. پیاڵەکانی پڕ کرد لە شەراب. پیاڵەی خۆی هەڵێنا و گوتی:

– بە سلامەتی تۆ پاڵەوان میکێلس! من فرە خۆشحاڵم کە بۆ خواردنەوەی پیالە ئارەقێک بە دەنگی منەوە هاتی. وەرە لێم وەرگرە و بزانە، خوێنی من وەک ئەو ئارەقە برژێت ئەگەر قەت خەراپەی گیانی تۆم بوێت!

ئەوەی گوت و چەند دڵۆپە ئارەقی بە عەرزیدا کرد.

نێوچاوانی پاڵەوان میکێلس کرایەوە. دووبارە لە سەر کاناپەی نیزیک پەنجەرەدا نیشتەوەو گوتی:

– منیش، نووری بەگ خەراپەی تۆم قەت بە گیان ناوێ، بەڵام وا باشترە قسەکانمان بە ورەی بکەین. پیالەکەی پێدا کرد. دووبارە هەر دووکیان بێدەنگ بوون. بەگ گەرمای بوو. هەستا پەنجەرە کردەوە. لە باخی دەنگی چزرە چزری ئاو دەهات. عەتری سووره گوڵ و گوڵی لیمۆ دەهاتە ژوورەکە. لە حەرەمسەراوە دەنگی قاقای ژنان دەبیسرا. ئەم دوو پیاوە هەروا بێدەنگ بوون. نووری بەگ هەوڵی دەدا کە دووبارە سەری قسە دامەزرێنی. پاڵەوان میکێلس لەگەڵ گوێدان بە دەنگی فوارەی ئاو و قاقای پێکەنینی ژنان بۆنی باخیشی هەڵدەمژت. قین و تووڕەیی دیسان دڵی وەژان خست. و لە دڵدا بیری دەکردەوە: «پێکەنینی ژنان و عەتری گوڵان و ئارەق خواردنەوە لەگەڵ تورکان ئەوەبۆتۆ بوو بە مانای کریت». لای پەنجەرەی وەها پێوە دادە کە بە دەنگێکی سامناک پەنجەرە داخرا. نووری بەگ بە دەنگێکی نارەحەت گوتی:

– بم بوورە پاڵەوان میکێلس، بە بێ پرسی تۆ پەنجەرەم کردبۆوە. ئەوەی گوت و پیاڵەکانی پڕکردەوە.

پاڵەوان میکێلس رووی وەرگێراو چاوی لە کابرای تورک کرد. هەر دووک لە گوندێک لە دایک ببوون. یەکیان کورە بەگ، خاوەنی گشت زەویە باشەکانی گوندی و ئەوی دیکەش کوری پاڵەوان «سیفاکاس»ەی رەعیەت بوو کە بێجگە لە بەردەڵان هیچی دیکەی بۆ نەما بۆوە.

لەو سەردەمەدا مەسیحیەکان هەقیان نەبوو بە سواری هاتووچۆ بکەن.سیفاکاس تەنیا گوێ درێژێکی هەبوو. کاتێک لە رێگادا تووشی «هینالی» فەلەکوژ و باوکی ئەو نووری بەگە دەبوو، دەبوایە لە ولاخەکەی دابەزێ و رێگا بۆ بەگ چۆڵکا تا تێپەرێ. بەڵام شەوێک سیفاکاس کە سەری گەرم داهاتبوو لە گوێ درێژ دانەبەزی. «هینالی» بە قامچی وای لەسەریدا کە خوێنی پێدا هاتە خوار. پیرە مێرد زمانی نەگەراو راوەستا. لە دڵی خۆیدا گوتی: «مەسیح تورکی

www.kerimhisami.com

ئەڵبانی نیە. ئەو مەسیحی ئورتۆدۆکسە. ڕۆژێک هەقی منی لێ دەستێنێتەوە!»
نیزیکەی ساڵێک تێپەری بوو کە شۆرشی ١٨٦٦ ڕوویدا. «کوستاروس» کوڕە گەورەی «سیفاکاس» لە دەرەوەی دیوارەکانی کاندی، بەگی خوێنخۆری وەگیر کەوتبوو. لە بن پردی «پەندو» لە سەر بەردێک وەک مەر سەری بریبوو. ئێستا کوڕی ئەو «هێنالی»یە لە شاری کاندی لە خانووی گەورە و بە باخچە و حەسار و فوارەدا دەژیا. کاتێک هەوا خۆش دەبوو هەموو ڕۆژێ ئێوارن بە سواری لە گەڕەکی یونانیەکان دەسووڕاوە و ئەسپی لنگ دەداوپریشکی ئاگر لە بەردەکانی کوچە هەڵدەستا.
پاڵەوان میکێلس قوتو سیغارەکەی هێنا دەرو سیغارێکی هەڵبەست. بە لێوەیەوە نا و کونە لفنکی پر بوون لە دووکەڵ. نەی دەزانی لە ئاست ئەم تورکەی لە پەنای دانیشتبوو، قینی هەبوو، خۆشی دەویست یا بێزار بوو. ماوەیەک ئەو پرسیارەی لە خۆ دەکرد، بێ ئەوە کە وەلامی بۆ بدۆزێتەوە. کاتێک ئەم دوانە بە هەڵکەوت لە کۆڵانە تەنگەکانی کاندی و لە مەزرای دەرەوەی شار بە سواری تووشی یەک دەبوون، پاڵەوان میکێلس هەستی دەکرد کە بە دیتنی ئەو دڵی شاد دەبێ. نەی دەزانی دەیەوێ بیکوژێ، یا لە ئامێزی بگرێ و وەک دەستە برایەک بە سینگیەوە بکوشێت.
کاتێک هەر دووکیان مناڵ بوون لە حەساری پێکەوە یاریان دەکرد، ڕایان دەکرد، بە شەر دەهاتن، ئاخرەکەشی ئاشت دەبوونەوە. ڕۆژێکی ئێوارێ کە هەر دووکیان ببوونە پیاوی تەواو، بە سواری لە بن پردی «پەندو» لە دەورویەری خانوویەرەی کلاو فەرەنگی نووری، نیو سەعات دوور لە شاری کاندی، بە سواری تووشی یەک بوون. ماوەیەک شان بە شانی یەکتر، بێ دەنگ دەرۆیشتن. هەر دووکیان توورە و گرژ بوون و لە دەست یەکتر هەراسان. تا لە نێوان تورک و فەلەدا کوشت و کوشتار کرابوو. کریت دووبارە دەهات ئاگر بگرێ. ڕەعیەت هەڵچەرخی بوونەوە.
هەر دووکیان گرژ و توورە دەرۆیشتن. قەلا بەناو بانگەکانی ڤێنیزی شار لەبەر شەبەقی‌تاو پەردا ڕەنگی سووریان دەنواند. پاڵەوان میکێلس لەبەر خۆیەوە بیری کردەوە: «من تاکەی دەبێ ئەو سەگە ببینم کە هەموو جارێ سەرخۆش بێ و لە گەڕەکی مەسیحیان بسووڕێتەوە و ژنان عەزێت بدا». نووری بەکیش لە دڵی خۆی دا دەیگوت: «من تاکەی دەبێ ئەو کافرە ببینم هەموو جار بە سەر خۆشی ئەسپ غار دا و ئابرووی دەوڵەتی عوسمانی ببات؟».
هەر پارەکە نەبوو کە پشتێندی منی گرت و وەک مشک ڕەحەوای خستم و هاویشتمیە سەر بانی دوکانەکەی؟ خەڵک لێمان کۆبوونەوە و ناچار بە پێژەدا هێنایانمە خوارو بووم بە گاڵتە جاری خەڵک».
ڕوومەتی نووری بەگ سوور هەڵگەران. لە حەیفان شێت دەبوو. ڕووی کردە پاڵەوان میکێلس و بە سەریدا نەڕاندی:
- هۆی پاڵەوان میکێلس، لەم شارەدا جێگا بۆ من و تۆ نیە. یا تۆ دەبێ من بکوژی یا من تۆ.
-گوێچکە بە فەرمانی تۆم نووری خۆشەویست. دەتەوێ لە ئەسپ دابەزین و لێکی دەزکەین؟
نووری وەلامی نەداوە چاوێکی لە کابرای یونانی، لەو شەڕوانە بە فیزە کرد و لە تەماشا کردنی

www.kerimhisami.com

چاوی پڕ بوون. لە دڵی خۆیدا گوتی: «لەو پیاوە، چ سەرفرازێک، چ ڕەشیدێک! قەت نە قسەی زیادی دەکا و نە فیشاڵ. نە لەگەڵ کەمتر لە خۆی بەشەڕ دێ. تەنانەت بۆ مردنیش سەر شۆڕ ناکات. خۆش بە حاڵی ئەو کەسە، کە دوژمنی ئاوای هەیە!» ئاخرەکەی گوتی:

- نا پاڵەوان میکێلس، نا. ئێمە بەو زوانە شەڕ ناکەین. چوونکە بەڕاستی حەیفە ئەوەی گوتم وەری دەگرمەوە. نە پێغەمبەری من و نە مەسیحی تۆ هیچیان ڕازی نین. من لە سەر ئەو باوەڕەم کە تۆ پیاوێکی ڕەشیدی. وەرە با بە جۆرێکی دیکە خوێنمان تێکەڵ بکەین.

- بەجۆرێکی دیکە؟

- بەڵێ، براگیان با ببینە هاو پەیمان.

پاڵەوان میکێلس ڕکێفی لە ماینی خۆ داو وەپێش کەوت. ڕق ئەوکی گرتبوو. تا ماوەیەک گوێی‌دابوە تەپەتەپی خوێنی کە لە شارەگی ملی‌دا لێی دەدا. کەم کەم هاتەوە سەرخۆ مێشکی روون بۆوە. لە بیری ئەوە کە خوێنی خۆی لەگەڵ خوێنی ئەم کوڕە ئاغا ئازدارە تێکەڵ بکا و ئیتر قەت نەتوانێ بیکوژێ. وەجۆش هاتبوو، ڕەنگە لە خۆشیان بووبێ. دەبوایە ئەم فیکرەی لە خۆ دوور خاتەوە کە هەموو جارێ لەگەڵ تووشی نووری بەگ دەبوو. دەستی بۆ خەنجەر دەبرد. ئەو مرۆڤە هەرچەند تورک بوو، مایەی شانازی کاندی بوو. کەس نەیدەتوانی عەیبی لێ بگرێ. مرۆڤێکی ڕاستگۆ، باش، میهرەبان، دەست ئاواڵە، جوان و بە کورتی مرۆڤێکی تەواو بوو. پاڵەوان میکێلس جڵەوی مایەنی هەڵەنگاوت و ڕاوەستا. نووری بەگ ڕکێفی لە ئەسپی داو گەیشتە پەنای. پاڵەوان بێ ئەوە ئاوڕی وێ بدات گوتی:

- با بڕۆین!

هەر دووکیان مات و بێدەنگ بۆ لای خانووبەرەی کلاو فەرەنگی نووری بەگ ولاخیان ڕاداو لە حەسارێ وەژوور کەوتن. نۆکەرهاتە پێش و ولاخەکانی بردە تەویلە.یەک دوودەستی لێک دان وکلفەتێکی پیر بە سەردانواندن هات، بەگ گوتی:

- ئەو کەڵە شیرە پۆپە گەورە بکوژەوە. شەرابی کۆن لە سارد او بێنە دەرو دوو دەستە نوێن بە لێفەی ئەتلەسەوە ڕایخە. ئێمە ئەو شۆ لەم خانوەدا دەخۆین و دەخەوین. دەرگا داخە.

کاتێک تەنیا مانەوە لە بن پیرە دارە زەیتوونێک لە نێوەڕاستی حەسارێ کە نێوی کلوڵ ببوو بەلام هێشتا بەری دەهێنا و گوڵی دەکرد، بەرەو ڕووی یەکتر وەک تورکان لە عەرزی دانیشتن.خۆر ئاوا ببوو تەنیا ئەستێرەی زوهرە گەش و بە ناز بە نێو گەڵاکانی دا شەبەقی داوێشت.

نووری بەگ لە جێ هەستا و گۆزەڵەیەکی هەڵگرت کە بە شێرەی کانی گشتی گوندیەوە هەڵواسرابوو، ڕێبوار ئاویان پێ دەخواردەوە و سڵاوەتیان بۆ گیانی «هێنالی» دەنارد کە سازی کردبوو. پاشان گەڕاوە لە جێگای خۆی دانیشتەوە خەنجەرەکەی هەڵکێشا و گوتی:

- بە ناوی پێغەمبەر و مەسیح!

پاڵەوان میکێلس باسکی هەڵکرد و باسکە ڕەش و سووتاو بە هێزەکانی وەدەرکەوتن. نووری بەگ نووکی خەنجەرەکەی بردە پێش و گەیاندیە، ڕەگی باسکی پاڵەوان، خوێنێکی گەرم و ڕەش دەرپەڕی. نووری گۆزەڵەکەی بردە پێش و بە قەد قامکێک خوێنی تێ کرد. پاشان پێنجەکەی

www.kerimhisami.com

لەسەری کردەوە و توند برینەکەی پێچاو گوتی:

- ئێستا نۆرەی تۆیە پاڵەوان میکێلس!

پاڵەوان میکێلس بە ناوی مەسیح و پێغەمبەر دەست بە کار بوو. خەنجەری هەڵکێشا و باسکی گۆشتن و نەرمی نووری بریندار کرد و خوێنی لێ گرت و برینەکەی پێچا.

هەر دووکیان گۆزەلەکەیان هێنا نێوە راست و بێدەنگ و بێ هەست بە نووکی خەنجەر خوێنەکەیان لێکدا. شەو درەنگ بوو، دووکەڵ لە دووکەڵکێشی کلاوفەرەنگی دەچوە دەرێ. نۆکەرەکان لە ژێرخان خەریکی نان خواردن بوون. ئەم دوو پیاوە پاش ئەوەی خەنجەرەکانیان بە مووی خۆیان پاک کردەوە، خستیانەوە کالان و نووری بەگ گۆزەڵەی هەڵگرت و بە دەنگێکی بەرز و پتەو وەک دەنگی دۆعا دەچوو گوتی:

- دەخۆمەوە بە سلامەتی تۆ پاڵەوان میکێلس، برای هاو پەیمانی من. من بە پێغەمبەر سوێند ئەخۆم کە هەرگیز نە بەقسە، نە بە کردەوە، نە لەشەر و نە لە ئاشتی‌دا ئازارت پێ نەگەیەنم. بۆ تۆڵە ئەستاندنەوەی من یونانی دیکە زۆرن و بۆ تۆڵە ئەستاندنەوەی تۆش تورکی دیکە زۆرن.

ئەوەی گوت و گۆزەڵەی بە لێوانەوە نا و بە ئەسپایی قومێکی لە خوێنی تێکەڵبوو خواردەوە. لێوەکانی سریەوە و گۆزەڵەی دا بە پاڵەوان میکێلس. پاڵەوان گۆزەڵەی وەرگرت و گوتی:

- دەخۆمەوە بە سلامەتی تۆ نووری بەگ، برای هاو پەیمانی من. سوێند دەخۆم بە مەسیح کە هەرگیز نە بە قسەو نە بە کردەوە و نە لە شەرو نە لە ئاشتی‌دا ئازارت پێ نەگەیەنم. بۆ تۆڵە هەستاندنەوەی من تورکی دیکە زۆرن و بۆ تۆڵە هەستاندنەوەی تۆش یونانی دیکە زۆر. پاشان گۆزەڵەی بە زاریەوە نا.

پاڵەوان میکێلس پەنجەرەی کردەوە، سیغارەکەی فڕێ دا دەر. قونچکە سیغار وەک ئەستێرەیەکی بچووک و رەنگ سوور کەوتە نێو گوڵدانێکی میخەکی هیندی و لە نێو گوڵدانەکەدا کە تازە ئاو درابوو. گوژایەوە.

لە جێی خۆرابوو. روومەتی گرژ ببوو. بەگیش بە ترسەوە هەستا و گوتی:

- پاڵەوان میکێلس، من نامەوێ بە دڵ بەشی لە ماڵی من وەدەرکەوی. لە بیرمەبەوە ئێمە برای هاو پەیمانین. خوێنی خۆمان تێکەڵ کردووە.

- من لە بیرم نەچۆتەوە و هەر بۆیەش تا ئێستا هەر دووکمان زیندووین.

بیرەوەری شەوی گۆڕینی بن دارە زەیتوون و خانووی کلاو فەرەنگی وەبیر هاتەوە. ئەو خواردنە بە تام و چێژە و شەرابی کۆن و ئەو خەوە خۆشەی کە لە نێو لێفەو دۆشەگی ئەتڵەس‌دا کردبوویان.

گۆزەڵەی هەڵگرت و پیاڵەی پر کرد و بە سەریەوەنا. جارێکی دیکەش پری کردو خواردیەوە. ئاخرەکەی دانیشت وگوتی:

- ئەگەر لە ماڵێ چاوەشێک، گورانی بێژێکت هەیە بانگی‌کە بێ و دەبەگ لێ داو «ئامان ئامان» یکمان بۆ بلێ، من خنکام.

نووری کەیف خۆش بوو. توورەیی پاڵەوان میکێلس وەخۆشی گەرابوو. واتە کەوتبوە نێو ئارەق و دەعات نوقم دەبوو. لە پڕ ویستی بۆ شاد کردنی برای هاوپەیمانی خۆی کارێکی گەورە و بەرزتر لە نشانەی دۆستی و ئەوین بکات، تا ئەو پیاوە توورە و تۆسنە رام بکاو تۆزێ شاد و سەرخۆشی

www.kerimhisami.com

بکات. ماوەیەکی درێژ بیری کردەوە و لەماڵیٰ چاوی گێرا تا شتێک بدۆزێتەوە و بیدا بە برای خۆی.

جەواهراتی قەدیمی، چەکی زێرنشان کە بە دیوارەوە هەڵواسرابوون یا پارچەی کەتانی و ئاوریشم کە پری بەغدانەکان بوون، چی بداتیٰ؟ لە پر کەوتە بیری حەرەمسەرا و بیری بە نرخترین گەوهەری خەزێنەی خۆی. بزەیەکی هاتیٰ و رووی کردە میوانەکەی و گوتی:

- ئەم شەو لە بەر خاتری تۆ کارێک دەکەم کە تا ئێستا هیچ تورکێک بێنجگە لە برای خۆی بۆ کەسی نەکردوە.

پاڵەوان میکێلس تەماشایەکی کردو هیچی نەگوت. جارێکی دیکەش پیاڵەکەی پر کرد، نووری لە جیٰی خۆی هەستا و چوە بەر دەرکی حەرەمسەراو بانگی کرد:

- ماریا!

قەرەواشە پیرەی قولەرەش لە پلەکان هاتە خوار. ژنێکی پیرو کەنەفت و بیٰ ددان و خاچێکی زێری بچووک لە گەردندا.

نووری پێی گوت:

- بە خانمت بڵیٰ، سیٰ تارەکەی هەڵگریٰ و بێتە ئێرە.

قەرەواشی رەش بە سەر سورمانەوە چاوی دەرپەریوەکانی هەڵێنا و تەماشای کرد.

بەگ بە دەست هەڵتەکاندنێک دەنگیدا و گوتی:

- یالا برۆ، ئێترا

پاڵەوان میکێلس کە دەیویست پیاڵەکەی پێداکا لەولای داناو رووی کردە نووری بەگ و بە پەلە گوتی:

- ئەو کارە یانی چی؟

- ئەوە بۆ دڵخۆشی تۆیەو من پروام بە تۆ هەیە.

- نا، ئەوە کارێکی باش نیە و شوورەیی و شەرمە. بۆ تۆ شەرمە ژنت بێنیە بەرچاوی بێگانەیەک.

نووری تۆزیٰ وەشک کەوت و گوتی:

- من بروام بە تۆ هەیە. لە فەرمانەکەی پەشیمان بۆوە، بەڵام تازە نەیدەتوانی وەریگرێتەوە. لە جیٰ هەستا بالنجێکی لەسەر نیو تەختەکە دانا و یەکی دیکەی بە دیوارەوە نا تا جێگای خانم رەحەت بیٰ. پاڵەوان میکێلس لە جیٰ خۆی هەستا و گڕی چراکەی تۆزیٰ داکێشا. نوورێکی نەرم لە ژوورەکە بڵاو بۆوە. دەسحێنێکی دەنگ وردی لە مەرجانی رەشی هێنا دەر و لە کاتێکا لە بەر تورەیی چاوی دە عەرزی بریبوو، دەسحێنەکەی دەگێرا.

لە وەتاغی سەرەوە دەنگی ژنان و قیژە قیژ و دەنگی لاق و دەرگای کراوە و پێوەدراو دەهات. پاشان ماوەیەک بێدەنگی باڵی کێشا.

پاڵەوان میکێلس چاوی هەڵێناو لەبەر خۆیەوە گوتی: «ئەو دێڵە سەگە نایە. ئەو ژنێکی جەرکسی وەحشی و سەرکێشە. نایەویٰ بە قسەی بکا. باشترا هەزار کەرەت باشترا کام شەیتان پێشی رۆیشتنی من دەگری؟ من دەرۆم!».

www.kerimhisami.com

بەلاّم لە پر لەو کاتەدا کە دەیویست بروا، دەنگی تەقە تەقەیک لە پیلکانەکان هات. پلیکانەکان یەک یەک دەیان نالاند. پاشان دەنگی شادی هێنەر و خرم و هوڕی بازنەو خرخالان دەبیسرا. نووری چوە پێش. دەرگای حەرەمسەرای کردەوە دەستی بە سنگ و لێو و نێوچاوانەوە نا و سلاّوی کرد و بە نەرمی و خۆشەویستی گوتی:

- قەدەم بەخێر ئامینەخانم... فەرموو... وەرە ژوور.

ژنێکی جوان لە رووناکیەکی کەم دا هاتە ژوورو وەتاغەکەی رووناک کرد. روومەتێکی خڕ وەک روومەتی نووری. بەلاّم زەریف و پڕ. چاوی گەورە و بادامی،سوورو سپیاو کراوو، دەست و پەنجەی بە خەنە، سیْتاریکی بچووک بە دەستەوە، دەتگوت منداڵێکی لە ئامێز گرتوە قاچێکی لووسی لە سەندەڵی سووردا شاردبۆوە، هێنایە پێش و سەری هێنا ژووریْ و کە چاوی بە نیسیْی پیاوێک لە پەنا پەنجەرە کەوت، رەویەوە و قیژاندی. نووری بەگ باسکی گرت و گوتی:

- نازەنینی من، شەرم مەکە. ئەوە برای منە. من زۆر جار باسی ئەوم بۆ تۆ کردوە. ئەوە پاڵەوان میکێلس-ە. منو ئەو هەر دوکمان دڵ تەنگین. تۆ لوتف بکە و هێندێ سیْتار-مان بۆ لێدە و هەوایەکی وڵاتی خۆتمان بۆ بڵیْ تا خەم لە دڵمان بسریەوە. هەر بۆیەش ئێمە تکامان لیْ کردووی کە بیْبە ئێرە.

پاڵەوان میکێلس چاوی بەرداوبونەوە و گویْ دەدایە. دەسحیبەکەی لە دەستیدا خڕکردبۆوە وای رێک دەکوشی، کەم مابوو دەنگەکانی وردبکات. ئەو تەعریفی ئەم ژنە چەرکسە وەحشیی و دەنگی خۆش و گۆرانیەکانی بیستبوو. ئەوەی بیستبوو کە شەوانی جێژنە لە پشت پەنجەرەکان گۆرانی دەڵیْ و گەرەک دەشێوێنیْ.

تورک وفەلە هەموو لە کۆلانی تاریکدا کۆ دەبنەوە تا گویْ بدەنە دەنگی خانم. لەو کاتیشدا نووری لە پشتی پەنجەرەکانەوە مەمکی ئامینە لە دەست دەگریْ و بە سەرعەرزوعاسماندا فیز لێدەدا .دەڵیْی کورەی زەوی گرتۆتە دەست.

بۆنی توندی عەتر پاڵەوان میکێلسی تیْگەیاند کە خانم وە نیزیک دەکەویْ و بۆ لای ئەم جێگایە دیْ کە بەگ بۆی ئامادە کردوە. خانم بە پێش پاڵەواندا تیْ پەری. سەرتاپیْ تەماشای کرد و چاوی ترووسکان. راست لەو کاتەدا کە پاڵەوان میکێلس چاوی هەڵدێنا نیگایان تێک هەڵەنگوت. بەلاّم هەر دووکیان گورج نیگایەکەیان لێک لادا.

خانم لە نێو باڵنجەکان دانیشت و قاچی هاویشتنە سەر یەک، پاشان بە عیشوە و ناز گوتی:

- چەندە تاریکە!... دیار بوو دەیویست بیبینیْ.

نووری رابوو پلیتەی چراکەی هەڵکێشا. ژوورەکە رووناکتر بوو. روومەت و دەست و پەنجە لە خەنە گیراوەکانی خانمی چەرکەسی دەدرەوشان.

پاڵەوان میکێلس چاوی هەڵێنا و لە بنەوە چاوێکی لیْ کرد. بەلاّم گورج سەری بەرداوە. دوو دەنکە دەسحیب لە دەستیدا ورد ببوون. خانم کەیفی بزووت بوو گوتی:

- سلاّو، پاڵەوان میکێلس.

دەنگی گڕی کابرا لە گەرووی هاتە دەر و گوتی:

- سلاّو ئامینە خانم. ببوورە!

www.kerimbisarani.com

- خانم پێکەنی. لە ولاتی ئەو ژن بە سواری ئەسپ و بێ چارشێو شان بە شانی پیاو شەڕیان دەکرد. لەوێ ژن و پیاو بە کەیفی خۆیان دەستیان تێکەڵ دەکرد و لەزەتیان لێک دەبرد. بەلام باوکی بە منداڵی ئەوی بە پادشایەکی پیری ئەستەمبول فرۆشتبوو. پاشان ئەو بەگەی «کریتی» ئەوی لە پاشا دزیبوو لە گەڵ خۆی هێنابوو. بە جۆرێک ئەو دەرفەتی نەهێنابوو لەگەڵ پیاوان رابوێرێ و کامی دڵیان لێ بگرێ.

ئێستاش هەر چاوی بە پیاو دەکەوت وەک داعبای برسی دڵە کوتەی دەگرت و دەلەرزی. تەواوی رۆژ لە پشت پەنجەرە لاقی داویشتە سەر لاق و تەماشای لاوە جوانەکانی تورک و فەلەی دەکرد کە بە کزلاندا تێ دەپەرین. لە هەوەسان مەمکەکانی داوسان. کاتێک بە پەچەی ئاوریشمەوە لە گەڵ دایانی پیر دەچوە گەران، حەزی دەکرد بە پێش ئەو چایخانانەدا تێ پەرێ کە پیاوی زۆر لێ دادەنیشتن. یا لە گەڵ عەمباڵ و لۆتکەوانی ئازا و بە جەرگ بچێتە قەراخ لەنگەرگا. یا لە دەروازەکانی شار لە گەڵ گوندیەکانی ریش نەتاشراو وچڵکن و بۆگەن لە ئارەقە کە دەهاتنە شاری کاندی تێکەڵ بێ. خانمی چەرکەسی کونە تفنگی دەلەرزین و هەوای هەڵدەمژت. بەلام نەی دەتوانی لە بۆگەنیوی ئەو هەموو پیاوانە تێر بێ....

رۆژێک بە دایانی پیری گوت:

- ماریا، بەو خودایە ئەگەر ئەوانە ئەو بۆنەیان لێ نەهاتبایە هەر تەماشاشم نەدەکردن!

- رۆڵە، باسی کێ دەکەی؟

- باسی پیاوان دەکەم. مەگەر تۆ کە گەنج بووی چت دەکرد؟

پیرەژنی رەش هەناسەیەکی هەڵکێشاو گوتی:

- رۆلە، من تەنیا باوەرم بە خوا هەبوو.

ئەو شەوەش لە لای پاڵەوان میکێلس پەرەی کەپۆی خانمی چەرکەسی لێی دەدا. لە ماتی و بێدەنگی‌دا تەماشای دەکرد. زۆر جار نووری بەگ تەعریفی ئەو پیاوەی کردبوو کەوا لە لای دانیشتوە. مەگەر خۆی چەند جار لە بارەی رەشیدی و جوامێری و بەدمەستی ئەو، لە بارەی ئەموەحشیەتی‌یە کە نەی دەهێشت لەگەڵ ژنان بدوێ و باسی ژنانی بۆ بکەن، داستانی نەبیستبوون؟ئێستاش کە مێردەکەی خۆی ئەو پیاوەی هێناوە، چەرکسیش بەرامبەری دانیشتبوو پەرەی کەپۆی بە تەماعی‌لێی دەدا، دەتگوت دەیەوێ ئەم هەوایەی کە نێوان ئەوو پیاوەکەی گرتوە قووتی بدات.

نووری بەگ گوتی:

- ئامینە، نازەنینی من، تکا دەکەم هەوایەکی ولاتی خۆمان بۆ بلێ، تا خەم و رەنجی ئەم دنیایە لە بیر بەرینەوە. ئێمە مردین... بەزەبیت پێمان دابێ!

دەنگی وەک قاسپەی کەو لە گەرووی خانم هاتە دەر. پاشان سێ تارەکەی لەسەر ئەژنۆ داناو دەستێکی بە سیمەکان داهێنا و ئاوازێکی لێ‌هات. بەگ کە زۆر بە کەیف بوو گوتی:

- نازەنینم دەتەوێ چمان بۆ بلێی؟

- هەرچی خۆم دەمەوێ.

سێ‌تار وەنارەنار کەوت. لەپر لە گەرووی خانم کە تۆزێ بۆ پێشەوە هاتبوو دەنگێکی ناسکی

ژنانە هاتە دەر، وەک فوارەی ئاو کە لە عەرز هەڵدەقوڵێ.ماڵەکە لەرزی و دەتگوت رووخا. پاڵەوان میکێلس هەستی کرد کە دەنگێک لە مێشکیدا دەبیسێ. دەنگێکی وەک هەرای شەر و پەلامار. لەبەرێ دەست و گەرو و سەرو پەراسوانی دا هەستی بە خۆشی و لەزەتێکی لە رادە بەدەر کرد. چیاکان نەوی دەبوون. دەشتەکان لە رەنگی کڵاوی سەربازانی تورک سوور هەڵگەرابوون. پاڵەوان میکێلس بە سواری ئەسپە رەشی نووری بەگی پەلاماری دەدان. هەزاران شەروانی کریتی دەسرە رەش بە دوای ئەودا دەهاتن. هیچ کەسیان لە پێش نەبوو. ئاوەدانیەکان دەسووتان. منارەکان بە زەبری تەوەرزین وەک سەری براو دەکەوتنە عەرزی. خوێن لە ئەژنۆو بەرزگی ئەسپانی دەدا. پاڵەوان میکێلس تەماشای دەوروبەری خۆی دەکرد. ئیتر نە کریت مابوو نە قەلا و بورجی کاندی. نەدەریا شوێنەواری مابوو نە خانووی دانشتن و نە مزگەوتیش بە سواری ئەسپی نووری بەگ وەژوور کلیسای ئەیا سوفیا کەوت. لەوێ لە ئەسپ دابەزی. نیشانەی خاچی کێشا. چاوی لەگومبەزی کلیسا کرد کە لە ئاسمان راوەستا بوو.زەنگوڵەکان گشتیان لە گۆری خۆیان هاتبوونەدەر«مورتسوفلوس»ی مجێوری کلیسای (سن مێانس) کە چل گەز درێژ بوو، شریتی زەنگولەکانی گرتبوو لێی دەدان. خۆشیلەگەڵ زەنگوڵەکان دەی ئەراند و دەی ناڵاند و سەمای دەکرد.

پاڵەوان میکێلس لاجانگی بە هەر دوو دەست رێک گوشی. لە پر دنیا لە بزووتن کەوت. کریت و شاری کاندی و ماڵە بەگ و بەگ خۆشی هاتەوە بەرچاو کە پیاڵەی شەرابی بە دەستەوە بوو تەماشای ئامینەی دەکرد و هەناسەی هەڵدەکێشا. باڵی خەیاڵی پاڵەوان میکێلس شۆڕ بۆوە و چۆوە نێو زیندانەکەی خۆی. دەنگی خانمی چەرکەس بێدەنگ بیوو.

تا ماوەیەکی زۆر کەس هیچی نەگوت. ئاخرەکەی ئامینە بزووت و دەستی کرد بە لێدانی سێتار کە لەسەر ئەژنۆی بوو گوتی:

– ئەوە هەوایەکی کۆنی چەرکەسیە. کاتێک سوار دەچنە شەر ئەو گۆرانیە دەڵێن. نووری رابوو. ئەژنۆی دەلەرزین. لە ژنەکەی وەنیزیک کەوت. پیاڵەی هەڵێنا و گوتی:

– بە سلامەتی تۆ ئامینە! من بیستوومە پێغەمبەر سلاوی خوای لە سەر بێ سێ شتی خۆش ویستوە: «عەتر و ژن و دەنگیخۆش.» تۆ ئامینەی من هەر سێکیانی. خوا هەزار ساڵ و بەڵکوو دووهەزار سالیش تەمەنت بداتێ! یەک سەر جامەکەی پێدا کرد. پاشان رووی کردە پاڵەوان میکێلس و جامەکەی بۆ پڕ کردو گوتی:

– بخۆوە براکەم... بە سلامەتی تۆیە.

پاڵەوان دوو قامکی دەپیالەکەی ناو پاشان لێکی کردنەوە و شووشەکە جرنگ جرنگ شکا و ئارەق بە سەر مێزەکەدا رژا. پاڵەوان کە چاوی رەشکە و پێشکەی دەکرد، بە دەنگێکی گیراو گوتی:

– بەسە!

ئامینە قیژاندی. نەختێک خۆی هەڵێنا و بە چاوێکی سەرسورمانەوە تەماشای پاڵەوانی دەکرد. قەت دەستی هیچ مرۆڤێکی وا بە قەوەتی نەدیبوو. رووی کردە مێردەکەی و گوتی:

– نووری بەگ تۆ دەتوانی کاری وابکەی؟... دەتوانی؟

www.kerimhisami.com

نووری بەگ رەنگی پەری. هەموو هێزی خۆی لە دەستی راستەی‌دا کۆ کردەوە. دوو قامکی دەجامی شەراب‌نا. بەڵام خۆی دۆراند. لەم زۆران بازیە پەشیمان بۆوە. ئارەقێکی ساردی لێ نیشت. تەریق بۆوە. بە چاوێکی تاریک و وەحشی تەماشای پاڵەوانی کرد و لە دڵی‌دا گوتی:

«جارێکی دیکەش لەکن ژنەکەم گاڵتەی پێ کردم. ئیتر ئەم وەزعە دەر نابڕێ. بەسە» باسکی ئامینەی گرت و رایوەشاند و بە تووڕەیی بەسەری‌دا گوڕاندی:

– بچۆوە ژووری خۆت!

ئامینە کە کوڵەکانی سوور هەڵگەڕابوون، جارێکی دیکەش پرسی:

– تۆ دەتوانی وابکەی؟.ها... دەتوانی؟

بەگ دەنگی‌دا:

– گوتم بچۆوە ژووری خۆت! پاشان سێ‌تارەکەی وەها لە دیواردا وردو خاش بوو. ژنی چەرکەسی بزەیەکی بەکەم گرتنی هاتێ و گوتی:

– تەنیا شکاندنی سێ‌تارت لە دەست دێ نووری! بەراستی ئەو کارە هەر لە تۆ دێ.

هەستا و لە کاتێکا جلەکانی وەدەستی پاڵەوان میکێلس دەکەوت، بە پێش ئەودا تێ پەری. جارێکی‌تر هەوا پڕ بوو لە عەتر. پاڵەوان میکێلس هەستی کرد کە دەستی دەسووتێن.

ئامینە وەک گاڵتە پێ کردن و هاندان و کەڵەوەکێشی، یەک دوو جار بە دەووری نووری‌دا سووڕاوە و بە نیگایەکی سووکانە تەماشای کرد و پاشان بە پلیکانەکان‌دا لە پێش چاو وون بوو.

ئەو دوو پیاوە تەنیا لە بەرامبەر یەک راوەستا بوون. بەگ دەستی بە سمێڵی‌دا هێناو پشووی سوارو ئاڵۆز بوو. پاڵەوان میکێلس بێ بزووتن، بە روویەکی گرژ و مۆنەوە تەماشای نووری بەگی دەکرد. هەر دووکیان دەستیان لە سەر دەسکی خەنجەر بوو. ئاخرەکەی نووری زمانی هەڵپچڕا و بە شێوەیەکی ناحەز گوتی!

– پاڵەوان میکێلس برۆ ، وە دوای کاری خۆت کەوە.

پاڵەوان لە وەڵام‌دا گوتی

– نووری بەگ هەرکاتی ویستم دەڕۆم. جامێکی دیکەشم بۆ پڕکە تا پێی‌دا کەم!

نووری بەگ دەسکی خەنجەری دەگوشی. بەخێرایی سەیرێکی چرای کردو ویستی غاردا بیکوژێنێتەوە. ئەو دەم هەر دوو لە تاریکی‌دا بەشەر دەهاتن. هاوار بۆ ئیشکاوا نووری بە خێرایی بروسکە فیکری خۆی سووک کردو وەشک کەوت. پاڵەوان میکێلس بەکاوە خۆ گوتی:

– جامێکی دیکەم بۆ تێکە بیخۆمەوە، دەنا ناڕۆم.

نووری بۆلای مێزەکە هات، لاقی قورس بوون. ئارەقی لێ دەچۆڕاوە. بوتڵی ئارەقەکەش قورس بیوو. دەستی بەگ دەلەرزی. پیاڵە ئارەق پڕکرا. هێندیکیش بەسەر بەرماوی ئەودا رژا. پیاڵەکەی نشانی پاڵەوانی‌داو گوتی:

– وەرە بیخۆوە!

پاڵەوان میکێلس گوتی:

– پیاڵەکەم وەدەستی دە!

بەگ بۆڵەیەکی وەک ناڵینی لێ‌هات. پیاڵەی هەڵگرت و وەدەستی پاڵەوان میکێلسی‌دا.

پاڵەوان بە گڕژی و بە فیز بۆ لێوی بردو گوتی:

– بە سلامەتی تۆ نووری بەگ. من بە خواهیشتی تۆ دەڕۆم. بە براکەشم دەڵێم کە ئیتر سووکایەتی بە دەوڵەتی عوسمانی نەکات.

پاشان لێوی بە ئارەق تەڕ کرد، پێچەکەی توند لەسەری بەست و وەدەرکەوت.

فانوس خەتێکی سەوزو سووری داویشتە نێو باخ. پاڵەوان بە کاوەخۆ بێ ئەوە کە ئاوڕ بداتەوە بۆ لای دەرگا ڕۆیشت.

ئێستا ئیتر شەو داهاتبوو. لە شاری کاندی هەموو نانی شەویان خواردبوو، هەموو سەرمایان بوو، دەخەوتن. پەنجەرەکان یەک یەک دادەخران. کاتی ئەوە هاتبوو هەموو نوێژەکانیان بکەن و بنوون. چەند کەسێک لە دەرەوە هێشتا دەسووڕانەوە. چەند ئەویندارێکیش بە بەر پەنجەرە داخراوەکانی یارەکانیاندا دەهاتن و دەچوون. لە خانوویەکی بچووک دەنگی قسان دەهات.

«سێ لەعبەتان» لە پشت دەرگای ماڵەکەیان دەلەرزین. پاڵەوان میکێلس هێشتا نەگەیشتبوە کۆڵان. چوونکە شەو بوو، براکەیان وەک جاران بێدەنگ و بێ کەیف هاتەوە. خوشکەکان سفرەیان داخست. پێکەوە چەند قسێکیان کرد:

– سۆزی چ لێ بنێن؟ ئیتر نە ڕەژی ماوە، نە ڕۆن زەیتوون و نە نەوت. «ئارسیتوتلیس» دەبێ ئەوانە هەموو ئامادە بکات. هەرسێ خوشک لەگەڵ سفرە داخستن و هەڵگرتن قسەیان دەکرد. بابوونەی کوڵاویان ئامادە کرد کە بۆ داماڵینی خوراک پێویستە. کراسی درێژی شەویان کردە بەر و ئەزمی نوێژیان کرد. بەڵام بیریان هەر لە لای دەرگای سەوز بوو.

پاڵەوان میکێلس بۆ چوونەوەی ماڵ، ڕێگای هەرە دووری هەڵبژارد. لەو شەوەدا نەی دەتوانی خۆی لە چوار دیوارێکدا حەبس بکات. دڵی لە قەفەسی سنگیدا لێی دەداو لە لەشیدا گیر نەدەبوو. لە نەکاو شاری کاندی زۆر بچووک هاتە بەرچاو. ئەوەندە بچووک کە جێگای ئەوی تێدا نەدەبۆوە. ماوەیەکی زۆر بەڕێگادا ڕۆیشت. لە دیتنی خانوو کۆڵان و خەڵک هەستی بە خەفەت دەکرد. بە هەنگاوی بەرز و دانی دەچیرەوە بردو بەرەو پێش دەچوو. دەتگوت وەدوای کەوتوون. گەیشتە شەقامێکی پان و چۆڵ. چەند فانووسی نەوتی نوورێکی سوور و دووکەڵاویان خستبوە سەر شەقامەکە. لەو بەری بازاڕی، کەبابخانەیەکی تورکان و چایخانەیەک و دوو سێ مەیخانە هێشتا ئاواڵە بوون. یەکێک بە ناو بانگی کرد. بە خەیاڵی ئەوە کە دەنگی پاڵەوان «پولیکسینگیسە» هەنگاوی توند کردن تا خۆی لێ بپارێزێ. گەیشتە دەرکی ماڵە پاشای و پێش حەوزی فوارەی مەڕمەڕ کە بە پەیکەری شێری ڤێنیزی ڕازابۆوە. چاوی هەڵێنا چنارە گەورە لەعنەتیەکەی دیت. لە تاریکی شەودا قاچی کێشا و لە دڵیدا گوتی: «خوا ئاخری پاشماوەکانتان وەخێر گێڕێ».

مەسیحیە شۆڕشگێڕەکان پشتاو پشت بە دەستی پاشاکان لەو چنارە هەڵاوسرابوون. بە هاوین و زستان تەنافی گرێ دراویان لە لقی هەرە ئەستووری ئەم دارە هەڵاوەسی بوو تا ئامادە بێ پاڵەوان میکێلس بە تووڕەیی چاوێکی لەو پیرە دارە کرد و ڕاست وەک لەگەڵ تورکێک قسە بکات، لەبەر خۆیەوە گوتی: «سوێند بە ئایینم کە ئایینی مەسیحە، بیور دەست دەدەمێ و چناری لەعنەتی، لە عەرزت ڕادەکێشم.»

دیسان کەوتە ڕێ، بە کۆڵانە تەنگ و تاریکی «سێ تاق»دا کە دەگەیشتە مەیدانی گەورەی شاری کاندی، ڕۆیشتە خوارێ. کۆلانێکی چۆڵ. یەقەی کراسەکەی کردەوە و هەناسەیەکی درێژی هەڵکێشا. لەولا لە سەرووی شار دەریا وەک ئاوێنەدەدرەوشا و دەی‌ناڵاند. لە دەورو بەری ئەو چیاکان خەتێکی خۆڵەمێشی مەیل بە عابی‌یان لە ئاسۆدا کێشابۆ ئەستێرەکان لە ئاسمانی بەرزەوە نووریان بڵاو دەکردەوە. پاڵەوان میکێلس وەک ئەسپێکی کەف کردوو خێرا دەهات و دەچوو. گەیشتە ئەو خەندەکە کە قەلاتی شاری دەورەدابوو. لەبەرامبەر ئەو، لە سەر تەپۆڵێک چەند خانووی نەوی دیار بوون. ئەوان خانووی «گولان» بوون. لە خوارەوەی ئەوێ و هەورازتر لە دەریا تەپۆلکەیەکی دیکە دیار بوو. پێ‌یان دەگوت: «حەوت تەبەرزین». پێش دووسەد ساڵ تورک لە پشتی ئەو تەپکەوە شاری کاندی‌یان پەلامار دابوو، گرتبوویان و حەوت تەوەرزین یان لەوێ لێ بەجێ مابوو. لە نێوەراستی دەریا دوورگەی چۆلی «دیا» وەک کیسەڵ سەری لە ئاو هێنا بۆە دەر.

پاڵەوان میکێلس لە پشتەوە گوێ لە دەنگی ژن و خشەخشی کراسی ئاوریشم بوو. پیرە تورکێک بە پشتی کوور و فانووس بە دەستەوە پەیدا بوو. لە پشت سەری ئەو دوو ژن کە پەچەی ڕەشیان گرتبوو، چەتریان هەڵدابوو، بە ئەسپایی دەیانگوت و پێدەکەنین. شەو پڕ ببوو لە بۆنی عەتری ئەوان. پاڵەوان میکێلس تێکرا بوو. بە بۆڵە بۆڵ گوتی: «ئەوشۆ هەموو شەیتانەکان وەدوای من کەوتوون. بەڵام دەستیان پێم ڕاناگات».

ڕووی بۆلای بەحر وەرگێرا تا ژنەکان نەبینێ. لەپڕ هەنگاوی خێرا کردن تا زوو بگاتەوە ماڵێ. بێگومان ژن و کیژەکەی لە دوورەوە دەنگی لاقیان دەبیست. ئەو دەم ئەو دەکۆخی و ئەوان هەڵدەهاتن تا خۆیان بشارنەوە. ئەو پێلاقێکی بە دەرگا دادەدا، تا لێ‌ی بکەنەوە و لە پشت دەرگا کەسی نەدەبینی. نە ژنی و نەمناڵەکانی و نە سەگەکەی هیچیان لەوێ نەدەبوون. ئەوەدەم تەنیا دەماوە و لەوانە بوو بتوانێ بڕیار بدات.

کاترینای ژنی و ڕێنێوی کچی لە بن چرا بەلادا دەهاتن و چاوە ڕوانی ئەو بوون. جێگایەک لە پشت سەری ئەوان بوو، پاڵەوان هەمیشە لەوێ دادەنیشت. بێجگە لەو کەس نەیدەتوانی لەوێ دانیشێ. نیوتەختێکی باریک کە لەبن دیوار و لە نیزیک پەنجەرە دانرابوو بەسەر حەساردا دەیڕوانی. تەنانەت ئەگەر باوکی منداڵانیش لە ماڵ نەبایە، سێبەری قورسی ئەو لەو جێگایە هەست پێدەکرا. ژن و کیژەکەی نەیان دەوێرا زۆری لێ وەنیزیک کەون.

هەر دووک هەستیان دەکرد کە دەستیان وەوی دەکەوێ. ئەو هەست پێ کردنە وای لێ دەکردن کە بە ترس و لەرز بکشێنەوە.

دایک شتێکی دەچنی. شۆقی چرا لە پرچە بۆروخاوێنەکانی‌و لەبرۆ کەوانیەکان و ڕوومەتە خڕەکانی دەدا و نیوێک لە زار و چەنەگەی پانی ڕووناک دەکرد. لە سەر تاپی‌ی ئەو خۆشەویستی و موحیبەت دەباری. لە کچێنی‌دا قەدوباڵایەکی جوان و ڕێک و پێک و لەباری هەبوو. کیژی پاڵەوانێکی ڕاستەقینە بوو. پاڵەوان «تراسیوولس ڕواس»ی باوکی کوری نەبوو. کاترینای کچی وەک کوڕان دەبزووتەوە. پاشان کاتێک شووی کرد بوو کەوتبوە چنگ نەڕە شێرێک. لە ساڵەکانی هەوەڵی‌دا، خۆی گرتبوو، منە منێکی گرتبۆوە، بەڵام کەم کەم دای نواند بوو چۆن دەیتوانی لەگەڵ پاڵەوانێکی وەک میکێلس پەنجە بازی بکا؟

توانا و ئیرادە و کەللەرەقی ژنەکە، جێگای خۆیان دابوو بە موحیبەت و مودارا و خۆشەویستی. هەمیشە دەی چنی و بیری دەکردەوە. سەردەمی ژیانی وەک ئاوێنکی روون و تێ پەڕیو بە پێش چاوی‌دا دەرۆیشت. جاروبار سەری هەڵدەێنا. تەماشای دەکرد. لە ژوور سەری، لە دەورووبەری، لە چواردیواری ژوورەکەی، رەسمی تەواوی قارەمانانی شۆرشی ١٨٢١ کە گشتیان پڵنگی واقیعی بوون، بەریز لە قاپی رەش‌دا دەبینران. لە نێوەراست و لە پێش قاپێکیان چرایەکی زێوی پچووک دەسووتا.

یای کاترینا سەبروکە سەری رادەوەشاند و بێدەنگ‌دە بوو. هەم لە ماڵی باوکی و هەم لە ماڵی مێردی تەمەنی لە نێو چەک‌دا رابواردبوو. لە شۆرشی ساڵی ۱۸۷۰دا، پێش شوو کردنی، ئەویش وەک پیاوان بە تفەنگ و فیشەکدانەوە شەری کردبوو. تا نەهێلێ تورک گوندەکەیان بگرن. کاتێک منداڵ بوو، لە سەردەمی شۆرش‌دا، ئەویش لەگەڵ منالانی‌تر، فیشەکی لە پەری ئەم کۆنە کتێبانە وەردەپێچا کە قەشەکان لە کلیسا دەیانهێنا. کاترینا بۆنی باروتی باش دەناسی و خۆشی دەویست. پاڵەوان میکێلس مێردێکی باش و بە ئینساف بوو کاترینای خۆش دەویست. بەڵام ژیانی ئەو بۆ ژنێک فرە دژوار و سەخت بوو. جارجار سکاڵای دەکرد.

یای کاترینا ئەوەی دەی‌چنی لەو لای دانا و جارێکی‌تر سەری بەرز کردەوە. لە ژوور تەختەکە رەسمێکی باسمەیی گەورە وکۆن بە دیوارەوە هەڵاوەسرابوو. نیشانی دەدا کە فەلەستینیەکان گاڵتە بە سامۆن دەکەن و رای دەکێشن لەگەڵ خۆیانی بەرن. دێوێکی مل ئەستوور لە نێوە راستی دەبینرا کە دەست و قاچیان بە تەناف وسیرمەی چەرم و بە زنجیر بەستبوو. پیاوانی توورە دەیانکێشاو بۆ پێشەوەیان دەبرد هێندێکی دیکەش بە شیشە تێکوتان ئازاریان دەدا و گاڵتەیان پێ‌دەکرد. لە سەر بورجێک، لە پشت پەنجەرەیەکی بچووک کە میلەی ئاسنی تێ‌گیرابوو، ژنێکی سازوعیشوەگەر بە سینگی رووت قاقا پێدەکەنی. ئەو ژنە دەلیلە بوو. یای کاترینا هەموو ژوورەکەی سەیر کرد، دەتگوت هەوەڵ جارە ئەوانە دەبینێ هەناسێکی هەڵکێشا و جارێکی دیکەش بە خەفەتەوە کاری خۆی دەست پێکردەوە.

کیژەکەی گەورە کچێکی پازدە ساڵە، قەدو باڵایەکی جوان و بەرچاو، چەنەکەی پان وەک چەنەگەی دایکی، خاوەن ئیرادە و بڕیار، برۆی پان و درێژ و وەک برۆی باوکی، تۆڕەکەی دەیچنی لەولای داناو سەری هەڵێنا و دەستی کرد بە لاواندنەوەی پشیلەکەی کە لەبەر دەستانی راکشابوو. لە دایکی پرسی:

- دایە، بیر لە چی دەکەیەوە؟ بۆ هەناسە هەڵدەکێشی؟

دایکی لە وەڵام‌دا گوتی:

- دەتەوی بیر لە چی بکەمەوە؟ لە ژیانی خۆم لە تۆ کە کەوتوویە چنگاڵی شێرێک. لە خۆشکە بچولەکەت کە ناچار بووم حەبی خەوی بدەمێ تا خەوی لێ بکەوێ و نەگری. کاتێک ئەو منالە دەگری، باوکت لە توورەیی شێت دەبێ. ئەو بێجگە لە «تراساکی» نایەوێ منالەکانی دیکە ببینێ، ئەویش چوونکە وەخۆی دەچێ.

یای کاترینا تەماشایەکی بەری مێچی کرد و گوێچکەی هەڵخست و گوتی:

- رۆڵە هەژارەکەم. مات بە و خەوی لێ کەوتوە! پاشان گوتی:

www.kerimhisami.com

- راست وەبابی دەچیٚ! تۆ دەزانی کە چۆن توورە دەبیٚ، چۆن برۆیان تێک دەنیٚ؟ چۆن لە هاڤاڵەکانی دەداو چۆن لە لاوە تەماشای ژنان دەکا؟

«رینێو» وەلامی نەداوە. ئەو لە باوکی دەترسا. بەڵام خۆشی دەویست و تەعریفی دەکرد. لای وابوو هەرچی باوکی دەیکا باشە. ئەگەر ئەویش پیاو بایە، راست وەک باوکی دەبزووتەوە. ئەویش تەنیا کوڕی رێگا دەدان بێنە لای. کچەکان دەبوایە کاتی باوکیان دەهاتەوە، دەبوایە رابکەن و خۆ بشارنەوە. «رینێو» پاش تەمەنی ١٢ سالە کە دەهات مەمکی خڕ بن، باوکی لیٚی قەدەخە کرد کە نەیەتە بەرچاوان. سیٚ ساڵ بوو باوکی نەدیبوو. کاتێک باوکی لە ماڵیٚ بایە، دەبوایە ئەو لە ئاشپەزخانە و یا لە ژووری بچووکی خۆیدا حەبس بوویایە. لە دوورەوە دەنگی قاچی باوکی دەناسی و گورج هەڵدەهات و خۆی دەشاردەوە. پشیلەکەشی دەنگی قاچی خاوەنەکەی دەناسی. کلکی شۆڕ دەکرد و بەر لە کیژەکە رای دەکرد. «رینێو» ئەم نەزم و زەبت و رەبتەی بە راست دەزانی و هەقی دەدا بە باوکی. دیارە نەی دەتوانی روونی کاتەوە کە بۆچی وایە. بەڵام دڵنیا بوو کە باوکی هەقیەتی.

یای کاتریناش هەر وای بیر دەکردەوە. بەڵام نەی دەتوانی لە لای خۆی دان بە هەقانیەتی مێردەکەی دابنیٚ. ئەویش ئەگەر پیاو بایە وەک مێردەکەی و وەک پاڵەوان «رواس»ی باوکی دەبزووتەوە. هەر ئەوە نەبوو کە ماوەیەکی زۆر ئەویش باوکی نەدەدیت؟ ئەودەم کە گۆیا بیست ساڵەبوە و هێشتا گەورە کچ بوە، شەوێک سەربازی تورک خانووی پاڵەوانی پیریان گەمارۆ داوە باوکی تا توانیبوە لێی کوشتوون، بەڵام ئەوان زۆر بوون.... تورک ئاخرەکەی گرتوویانە و بردوویانەتە حەسارو ویستوویانە بیبەنە کاندی لای پاشا ئەو دەم کاترینا ودایکی لە ژووریٚ دەرپەریون. چاوی بە باوکی کەوتوە کە جلەکانی هەموو دراون و خوێنی لە بەدەنی دەتکاوە. لە کاتی رۆیشتن‌دا دەستی هەڵێنا بوو گوتبووی:

- خاتراوە! ژنەکان نارەحەت مەبن. خوا ئاگادارتان بیٚ! نوێژی (مس)م بۆ بکەن. من بۆ ئازادی دەمرم. مەگرین. کاترینا تۆ مێردی بکە، کورت بییٚ بە ناوی منی بکە «تراسووس».

پاڵەوانیان هێنا بوە کاندی و لە بەردەرکی ماڵی پاشا لە بن ئەو دارە گەورەیان دانابوو. پاشان دەلاکی تورک هاتبوو، بە چەقوو بە زیندوویی کەوڵی کردبوو. پاشان مستەفا پاشا، ئەو سەگە بێشەرمە، دەستووری دابوو تا کیسە تووتنی لە پێستی ئەو بۆ دروست بکەن.

تەواوی شەو ئەوانە وەبیر کاترینا دەهاتنەوە. لەگەڵ ئەوەش سەردەمێکی خۆشی لەگەڵ پاڵەوان میکێلس رابواردبوو، نەدەبوایە لە دەست ئەو سکالای هەبیٚ. پاڵەوان میکێلس مرۆڤێکی شەریف و بەرێز و بە گوڕ بوو. هەرگیز تەماشای ژنی دیکەی نەدەکرد. دەستی لە وەرەقی تومار نەدەدا. لەچەرو چاو چنووک نەبوو.ساڵیٚ پتر لە دووجار بۆ شادی و رابواردن سەرخۆش نەدەبوو. ئەوەش بۆ پیاوێک ئاسایی‌یە. پیاوی وا هەیە لەوەش خەراپتر دەکا. بەڵام ساڵێک بوو ژیان بۆ کاترینا پتر وەزەحمەت دەکەوت. پاڵەوان میکێلس بە هیچ جۆر نەیدەویست لە بارەی کچێکی ساڵی رابردوو لە کاترینا ببوو، هیچ ببیسیٚ. هەموو رۆژێ بەیانیان کە دەرگای دەکردەوە بچێتە دوکان، بە سەر ژنەکەی‌دا دەی نەراند کە:

- من نامەویٚ ببینم، ناومەویٚ دەنگی ببیسم، ئەو مناڵە ئەو چاوە شینانەی لە کویٚوە هێناوە؟

www.kerimhusani.com

بیجگه لەو منالە شیرەخۆرە لە خێزانی ئەواندا کەس چاوی شین نەبوو. ئەو لەعنەتیە چۆن چاوی شین بوون؟ دەتگوت شتێکی پیس ڕێی کەوتوتە لایخێزانی ئەوان، دەتگوت خوێنی پیس بوە. پاڵەوان میکێلس خۆی لە ئاست ئەم وەزعە ڕانەدەگرت.

دایکی هەژار فرمێسکی دەخواردنەوە و دەنگی نەدەکرد. دەیتوانی چی بە مێردەکەی بڵێ؟

ناچار سەبری کردبوە پیشە و لە بەرامبەر پەیکەری میکائیلی مەلائیکەدا کە گیانێکی مەلۆتکە و لەرزیوی وەک منالێکی مەلۆتکەی بە دەستەوە بوو، پەیکەرەکەشی هی ئەو بنەماڵە بوو. ئەژنۆی دادەنان و دۆعای دەکرد. لە بەرامبەر پەیکەردا دەگریا و دەپاراوە. ئاخر مەگەر میکائیل پاسەوانی ماڵی، ئەو نەبوو؟ بە پارانەوە داوای لێ دەکرد کە لە گەڵ مێردەکەی قسە بکات، شەوێک بێتە خەوی، لێی تووڕە بێ و دڵە ڕەقەکەی تۆزێک نەرم بکات.

پاڵەوان میکێلس بە ڕۆژ لە دووکان ڕایدەبوارد. «کاریتوس» شاگردی لە ماڵەوە نانی بۆ دەهێنا. ئەو دەم، دایک منالەکەی لەسەر ئەژنۆی خۆی دەپێچاوە و دایدەنا هەرچەندی دەگریا با گریابایە. بەلام ئەگەر شەو دادەهات، حەبێکی خەوی دەدایە تا بنوێ و تا بەیانی وەخەبەر نەیە.

دەنگی «تراساکی» هات کە لە وەتاخی سەرەوە نووست بوو، لە خەودا قسەی دەکرد. دایکی بزەیەکی هاتی و گوتی: «فەقیرە لە خەویش‌دا ئاسوودە نیە، هەمیشە خەو دەبینێ کە ڕێ دەکەوێ و لێ دەداو بە سەر لەشکردا ئەمر دەکا و تورکان دەکوژێ... کاتێک گەورە بێ، ئەوەی ئێستا لە خەو بیبینێ، دەیکا، ڕاست وەک باب و باپیرانی... خوایە ئەو «کریت»، تاکەی دەبێ قوربانی بدات؟»

دایک و کچ بێدەنگ بوون. ڕینیۆ لە پەنجەرەوە تەماشای شەوی دەکرد. هێشتا بای شەماڵ دەهات. دەنگێک لە کرکرەی پەنجەرەکانەوە هات.نارە ناری دایکێک‌دەبیسرا کە لای لایی بۆ منالەکەی دەکرد و بێشکەی ڕادەژاند. ڕینیۆ چاوی لە سەر یەک دانان. گوێی داببوە دەنگی‌لای لایی و بێشکە و مەمکی دەجوولانەوە. پاش تاوێک بۆ ئەوە ڕچەی بگۆڕێ، بە دایکی گوت:

– ئەوشۆ باوکم وەدرنگی کەوت.

– دەڵێن نووری لە دوای ناردوە... نازانم ئەو سەگە چی لە گیانی ئەو دەوێ؟

ڕینیۆ پێکەنی و بە فیزەوە گوتی:

– بابم دیسان پشتێندی دەگرێ و تووڕی دەداتە سەریانی.

دایە سەری ڕاوەشاند و گوتی:

– بەڵێ، بەلام نووریش پاشان بە تۆڵەی ئەوە دەمەسیحی دەکوژێ. پێم گوتی: کە چارە ڕەشی «کریت» قەت بنەی نایە.

– تا باوکم زیندوویێ، من ناترسم.

– منیش لە بارەی باوکم هەروام دەگوت. بەلام تورکەکان شەوێک...

کاترینا بێدەنگ بوو. پشیلەکە لە سەر ئەژنۆی ڕینیۆ تێکڕابوو،گوێچکەکانی بەرەو کۆلان قوت کرد. ژنەکان گوێچکەیان هەڵخست. ڕینیۆ بە پەلە دەرزی‌و دەزوو مەقەستی کۆ کردنەوە.

لە پێش ئەودا پشیلە بۆ ئاشپەزخانە هەلاتبوو. کیژی لاو گوتی: « وادێتەوە ... »

– لە پشت دەرگای حەسارێوە دەنگی کۆخەیەکی وشک هات. «خزیەتی».

www.kerimhisami.com

دایک هەستاو گوتی:

– دەچم چێشتەکەی بۆ گەرم دەکەمەوە. وادیارە ئەم شۆ نایەوێ کەس ببینێ. ئەم کۆخەیە بە ئانقەست و هەر بەو مەبەستەشە.

دەرگا بزووت و کرایەوە. پاڵەوان میکێلس هاتە ژوور. دەرگای داخست و بە ئانقەست خۆی گرت. لە حەسار تێپەری و چوە ژووری ماڵ. تەماشایەکی دەورووبەری کرد کەس دیار نەبوو. پێنچەکەی دانا و سوخمەی قەڵابە درووی بە ئارەقەی داکەند. پاشان چوو لەسەر تەختی نیزیک پەنجەرە کە دەیروانیە باخچە و جێگای دایمی خۆی بوو دانیشت و دەسرەی لە بەرپشتی هێنا دەرو ئارەقەی سەروملی سریەوە و پەنجەرەی کردەوە تا باشتر پشوو بدات.

ژنەکان لە ئاشپەزخانە ئاگریان هەڵکرد تا نانی بۆ گەرم کەنەوە. پاڵەوان میکێلس گوێی لە دەنگیان بوو. پێی وابوو دەنگی زیقەی مناڵە شیرە خۆرەکەی بیستوە، نووزەیەکی بەسەر داهات، گوێچکەی هەڵخست، لە بێدەنگی بەدەر هیچ نەبوو. سیغارێکی پێچاوە و دایگیرساند. بەڵام زاری تاڵ بوو، سیغارەکەی لە پەنجەرەوە فرێ دا دەرێ.

یای کاترینا بە مەجوعمە نانەوە هاتە ژوور و دەیویست لە سەر میزی دابنێ، پاڵەوان بێ ئەوە سەر هەڵبرێ گوتی:

– برسیم نیە. هەڵیگرە لای بە.

ژن بێ ئەوە دەنگی لە بەر بێتە دەر مەجوعمەی هەڵگرت و لەبەچاوی وون بوو.بێدەنگی ماڵەکەی داگرت. پاڵەوان میکێلس لە جێی خۆی هەستا، دووبارە سوخمەکەی کردەوە بەر و پێنچەکەی لەسەر هالاند و بۆ لای دەرگا چوو. پاشان راوەستا، تاوێک لە شک‌دا ما و سەیرێکی دەوروبەری خۆی کرد. رەسمی قارەمانانی شۆرش بە تفەنگ و فیشەکدان و حەوت تیر و بە سمێڵی بادراو قژی درێژی تاسەر شانیان بە دیوارەکانەوە دەدرەوشان.

پاڵەوان تا دەمێک خۆی لە بیر بردەوە. لە رەسمەکان راما و یەکە یەکە سڵاوی لێکردن. ئەو نە ئاگای لە بەسەر هاتیان هەبوو، نە دەیزانی چ هونەرێکیان نواندوە. نەیدەزانی لە کوێ بەشەر هاتوون و خەڵکی کوێن. «رۆمتێ»، یان «مۆرەیی». خەڵکی «کریت»ن یا دوورگەکانی دیکە. زۆریشی ئەو مەسەلە پێ گرنگ نەبوو. تەنیا شتێک بۆ ئەو گرنگ بوو، ئەویش ئەوە بوو. ئەوانە گشتیان لە گەڵ تورک بەشەر هاتبوون. هەر ئەوەندە بۆ ئەو بەس بوو. لێکۆڵینەوەی مەسەلەکانی‌تر کاری مامۆستایان بوو. لە پێش رەسمێکیان، هەر وەک لە بەرانبەر پەیکەری پیرۆزدا شەوو رۆژ چرایەکی بچووک دایسا. کاتێک هۆیەکەیان لە خاوەن ماڵ دەپرسی بە وشکی لە وەڵامدا دەیگوت: «ئەوە رەسمی سن کارایس کالیسە». پاشان لە بارەی مەسەلەکانی دیکەوە قسەی دەکرد:

کارایس کاکیس فەرماندەی هێزی فەرەنگیان بوە کە میکێلسە شێتەی بابە گەورەی پاڵەوان میکێلس–یش لەم هێزە دا بوە. شەوێک کە یونانیەکان لە شوێنێ بە ناوی «فالید» لە نیزیک ئاتێن لە مەتەریز دابوون تورکەکانیش راست لە بەرامبەر ئەوان خیوەتیان هەڵداوە میکێلسە شێت سەر خۆش بوە. فەرماندەی هێزیش دەستوری داوە تا بەیانی کە چاوەروانی هێزی یارمەتیە، کەس لە مەتەریز نەیەتە دەر. ژمارەی مەسیحیەکان کەم بوە. تورک چەند هەزار کەس بوون. میکێلسە

www.kerimhisami.com

شێت و چەند «کریتی» دیکە بە سەرخۆشی لە مەتەریز دێنە دەر کە تورکان پەلامار بدەن. پێش وەخت لە نێوان دوو لەشکردا دەبێتە شەرو «کارایس کاکیس» دەکوژرێ.
پاڵەوان میکێلس لەبەر خۆیەوە گوتی: «خەتای بابە گەورەم بوە. بەلێ خەتای بوە... هەر چۆنێک بێ خۆشی بە کوشت چوە و ئێمەش هەموومان دەگوژرێن».
پاڵەوان میکێلس چوە حەساری.چالاو وداره مێوکەی دەورەی چالاوی دا پۆشی بوو، عەمبارە ئاوی پەنا چالاوکە،گوڵدانی کەلەدەورە دانرابوون، هەموو ئازاریان دەدا. لە حەساری چوە تەویلە. ماینە سپیەکەی لە تەویلەدا بریقەی دەدا. حەیوان... گوێی راوەشاندن. خاوەنەکەی دیت. لە خۆشیان حیلاندی. پاڵەوان لێی وەنیزیک کەوت. بە بەری دەستە پانەکانی لاواندیەوە. تا ماوەیەکی زۆر دەستی بە مل و یاڵ و پشت و بەرسگی دادەهێنا... ئەو حەیوانێکی گەرم و بە موحیبەت و هەمیشە فەرمان بەردار بوو.قەت خاوەنەکەی ئازار نەدابوو هەتا ئاخری عومری وەک لەشی خۆی هەمیشە لە پەنای بوو.
دەستی پاڵەوان میکێلس ماوەیەکی زۆر لە نێو یاڵە درێژە و پڕەکانی ماینەکەدا مایەوە. هەستی دەکرد کە گەرمی لەشی حەیوانەکە دەگاتە بەدەنی ئەویش. لە پڕ وای زانی کە پشت ملە ئەستوورەکەی خۆشی باڵی لێ رواوە و دە ئەوەندە بە قەوت بوە و قەلافەتێکی وای پەیدا کردوە کە دەتوانێ بە سەر دیوارو حەسارەکانی شاری کاندی‌دا بفرێ و بە حیلە حیلک بە دەشتەکانی دەوری شاردا، راست بۆ لای ماڵی نووری بەگ بڕوا.
لە عەرزو لە بەدەنی ماینەکە هێزێک بەرز دەبۆوە و دەگەیشتە پانیەی کابرا. لەوێوە بۆ ئەژنۆکانی و خاڵگەی پڕ دەبوون و سنگی وەها دەئاوسا کەم دەما بتەقێ. ئەم هێزە قەوەتێک بوو لە عەرز و لە بەدەنی ماینەکە هەڵدەستا. هێزێکی وەحشی بوو. پاڵەوان لە بەر دەرگاوە بانگی کرد:
- کاریتوس!
ژنەکە هاتە دەرو گوتی:
- کاریتوس نوستوە.
- راستی کەوە.
چاوەروانی کاریتوس بوو. سیغارێکی داگیرساند. ئیتر تامی تاڵی لە زاری دا نەمابوو. سەیری ئەو دووکەڵەی دەکرد کە لە لووتی دەهاتە دەرو چاوەروان بوو.
کاریتوس خەو ئالوو گەیشتێ چاوەکانی‌دەکوشی. قژی ئالۆزو لیباسی شڕو بێ پێڵاو بوو کاریتوس هەرزەکارێکی ١٢ساڵە و کوری «فانوریوس»ی برای بوو. بە کورەکەی دەگوت:
«ئەوانە دەیانویست کە من و تۆ بکەنە مامۆستایەکی دەلقەک. بۆ چما نابینی کە «چس گورگی» مامت تووشی چ رۆژێک بوە؟ نازانی شاگردەکانی چۆن سەری داوێنە سەر و گاڵتەی پێدەکەن؟ بەدبەخت. ئەگەر دەرس بخوێنی چاوت خەراپ دەبن. ناچار دەبێ چاویلکە لە چاوت کەی. لە دوکانی من بمێنەوە. کاتێک گەورە بووی، ئاقل لەسەریدای،دراوت دەدەمێ، دەیکەیە دەسمایە و ڕێگای خۆت دەدۆزیەوە». ئەو قسانەی بە «فانوریوس»یش گوتبوو.بیعاملینە، لێی بدە بیکە پیاو».

www.kerimbisami.com

پاڵەوان میکێلس پشت ملی هەتیوی گرت و رایوەشاند تا باش وەخەبەری بێنێ. پێی گوت:
- بچۆ لەسەر حەوز دم و چاوت بشۆ تا باش وەخەبەر بێی. پاشان وەرە کارم پێتە.
کاریتوس چوە حەسار، لە چالاو ئاوی هەڵکێشا، دم و چاوی شوشت، بە نینۆکان سەری بە شانە کرد و چوە کن مامی و گوتی:
- ئێستا وەخەبەر هاتووم.
پاڵەوان میکێلس دەستێکی لە سەر شانی دانا و گوتی:
- دەچی دەرگای ئەو پێنج ماڵانە لێ دەدەی کە دەیان ناسی، بەردێک دەست دەدەی. ئەوەندەی دەکوتی تا دەرگات لێ دەکەنەوە حاڵی بووی؟
- بەلێ... تێ گەیشتم.
- ماڵە «بادکش» ماڵی «میستیگری» ماڵی «کایامبیس»، ماڵی بیرتزۆلدۆ» مزکەوتیش کە ماڵی «ئەفەندی»یە.
- ئەفەندی تەپاڵە؟
- بەلێ، ئەفەندی تەپاڵە. بە هەموان دەبێژی مامم پاڵەوان میکێلس سلاوتان دەگەیەنێ. سۆزی شەمزیە... رۆژی یەک شەمۆ پێویستە هەمووتان بێنە ئێرە، تێ گەیشتی؟
- تێ گەیشتم.
- زۆر باشە، برۆ!
پاشان بانگی ژنەکەی کرد و گوتی:
- سێ مریشکان بکوژەوە. چێشت لێنێ. نان و نانی شیرین دروست کە. ژێر زەمینەکەش خاوێن کەوە و ئامادە بێ. مێزی پێنچک کورت وچەند نیو تەخت و چەند پیاڵەش لەوێ دانێ!
ژنەکە دەیویست بێژێ: «رۆژی پاریزی پێش راپەرینی مەسیحە. تۆ بۆ چما لە خوا ناترسی؟»
بەلام پاڵەوان بە دەست بێدەنگی کرد و ژن لاڵ بوو. هەناسێکی هەڵکێشا و چوە ژووری. بە رێنیۆی کچی کە هەوری دەشوتن گوتی:
- هاوار بۆ من قەلەندەر، دیسان میوانمان هەیە. دەستوری داوە کە سێ مریشک بکوژمەوە، ژێرزەمینیش تەرو تازە خاوێن کەمەوە.
دەنگی تەقەتەی پیلکان دەهات. پاڵەوان میکێلس دەهاتە سەر بچێ بخەوێ.
رێنیۆ پرسی:
- چ باسە؟ هێشتا شەش مانگی قەراردراو تێ نەپەریوە.بەلام لە خۆشیان دڵی لێیدەدا. ئەو پێی خۆش بوو ماڵھەمیشە پر بێ لە جم و جۆل. ئەگەر پیاو لە ژێر زەمین کۆ دەبوونەوە شەرابیان دەخواردەوە و ئەو کەیفی دەکرد.
دایک بە پرتە پرت گوتی:
-دیسان ئەو پیاوە لەسەری داوە. شەیتان چۆتە کلیشەی.خاجی کێشا: «خوایا ئەگەر کوفرێ دەکەم بم بەخشە. چ بکەم، ئیترخۆم پێ‌ڕاناگیرێ! ئەو ئیتر رۆژەکانی پاریزی پێش‌ڕاست بوونەوەی مەسیحیش لەبەرچاو ناگرێ.ئیترلە خواناترسێ!»
جارێکی دیکەش بە ناهومێدی کەوتە بیری میکائیلی مەلائیکە و گوتی:

– چەندە لە بەر پێیانی چۆک دابدەم و دۆعا بکەم! نازانم وتا ئێستا چەندە ڕۆن و چەندە شەمم لە سەر میحرابەکەی سوتاندوە. بەلام هەموویان بێ کەلک بوون چونکە ئێستا هەر دووک پێکەوە یەکیان گرتوە . ڕێنیز گوتی:

– ئاخ! ئەگەر منیش پیاو بام هەر وەک ئەوم دەکرد. ئەو ڕۆژانەی دلتەنگ دەبووم ئەوانەم بانگ دەکردە ژێر زەمین و مەستم دەکردن، گۆرانیم پێ دەگوتن و پێم لێ دەدان و سەمام پێ دەکردن. بەو کارە خۆم خۆش دەکرد. پیاوەتی لەوە بە دەر هیچی‌تر نیە!

٢

لەکاندی ئەوشەوەشەوێنکی تاڵ   بوو. هەوا پڕبوو لەفێی بەهاران. تۆزێ پێش   نیوەشەو لەجیاتی گزەبای شەماڵ،هەڵیکردە بایەکی گەرمو شەدار کەشێرەی دارەکانی زیاد دەکرد. ئەو بایە کەلەئەفریقای شیمالیەوە دەهات،بەسەر دەریای لیبی‌دا تێدەپەڕی و دەشتی(مسارا)ی دەبڕی،بەسەربورج وقەلای شاردا تێپەڕی و بەبن دەرکو پەنجەراندا خۆی خزاندە ژوورەکان و وەک پیاوکەوتە سەر ژنان و وەک ژنیش کەوتە سەر پیاوان هەمووی لەخەو کردن.لە مانگی ئەپریل‌دا ئەنباله شەوێنکدا خۆیگە یاندە دوورگەی« کریت»

پاشای شاری کاندی کە سەرەڕای پیری و کەوتوویی هەوەسی هەستابوو،لەخەو ڕاپەڕی و هەڕتک دەستی لێکدان تا سولەیمان قولەڕەشی خولامێ بانگ بکات. کاتێ خولام هات، گوتی: سولەیمان پەنجەرەی وەکە، دەخنکێم . . . چەندە گەرمە ئەوبایە چیە؟

- گەورەم ئەوە بای ئەفریقایە،گەرمە بەلام زیانی نیە.مەترسە،ئێمە بەو بایە ئێژین بای خەبار،چونکە خەبارێندەگەیێنێ.- بای‌خەبار،ڕاستە بەلام لەعنەت لەو بایە. بچوو قاتی قەرەواش بێنە، کەبفەهەستاوە. گۆزەئاوێنکی‌سارد وپارەشێنەکەشم بۆ بێنە، خۆم پارەشێن کەم.ئەو کریتە لەعنەتبە ئاخری دەمکوژێ.

* * *

- خەلیفەی ئۆرتۆدۆکسی کاندی*. ش بە .٨ساڵ تەمەن وریشی سپی درێژەوە لەجێ ڕاستەوەبوو،پالی وەپەنجەرەی‌بارەگای خەلافەت دا،تاهێندێ هەوای فێنک بمژێ.هەموو شت ئارام بوو،ماڵەکان لەتاریکیدا خەویان‌لێکەوتبوو.لەحەساری‌بارەگای خەلیفە پیرە دارەلیمۆ گوڵی دەکرد و عەتری هەموو شوێنێ داگرتبوو.لەئاسمانیش هەزاران چرا لەبەرانبەر تەختی خودا دایسان.خەلیفە بەترس و پارانەوە لەعاسمانی پڕلە ئەستێرە ولەهەوای شەو ولەماتی قوولی ڕەبیانیدا، تا دەمێک لەشی زەلامی هەرسەرمەقولاتی لێدەدا.پاشان هاتەوە سەر زەوی وهەستی بەسووکی و ئارامی کرد.لەحاڵێکدا ئانیشکی وەپەنجەرەی ماڵی خوادابوو،خاچی کێشاو دوعای دەفعی شەیاتینی خوێندوفووی پێداکرد . ئێستا ئیتر لەشی سووک و فێنک ببوو، چووە دەجێ وراکشاو پاک و خاوێن خەوی لێکەوت.

نیزیکی سەعاتێک دوای نیوەشەو ،پاڵەوان میکێلس بە تووڕەیی و نارەحەتی لێفەی لەسەر خۆ لادا ولەسەر دۆشەک دانیشت وگۆزەئاوی لێ نیزیکبوو، هەڵیگرت ودمی پێوەنا،دووسێ قومی خواردەوە تا خەوی هەوەسبازی لێ بڕەوێتەوە کە تەۆاوی شەو هەراسانی کردبوو.بەلام خەو وەک دۆڵپا چنگی لێ قایم کردبوو، وەک ژن خۆی پێوەنووساندبوو، نەیدەویست بەریبدا.پاڵەوان بەبۆڵەبۆڵ گوتی؟ «من لەعنەت لەخەو دەکەم،ئەو خەوەکەدەرگا لەشەیتان دەکاتەوە. »

www.kerimhisani.com

راست بۆوە،بەپێ پەتی چوە خوار ولەحەسارێ ستڵە ئاوێکی فێنکی لەچاڵاو هەڵکێشاو بەسەریداکرد، تا ئاگری دەرونی بکوژێتەوە. بەڵام هێشتاتامێکی شیرنی لەزاریدا مابوو. گنجی تووڕەیی لەنێو بزۆکانیدا هەر دیار بوون. چزوە سەر دۆشەک ودانیشتو پەنجەرەی کردەوە. دەرەوە هێشتا تاریکبوو. گونچکەی هەڵخست، کاندی لەخەودابوو. دەنگی هەناسەش نەدەبیسرا. بایەکی نەرم کەبۆنی ئاو وخاکی لێدەهات، بەنێو پەلکەمێواندا دەسوڕاوەو گە لاکانی وەدەنگ دەهێنا.

پاڵەوان میکێلس پاڵی وەدیواریدا وخەریکی سیغار کێشانبوو. ئیتر نەیدەویست دەستخۆشی ئەو خەوە شەیتانیەبێ،بەرای بەخەون نەبوو. سیغاری دەکێشاو تەماشای پەیکەری میکائیلی مەلائیکەی دەکرد،کە میکلە شێتەی عاسمانانەو تۆزێنکی پر لەتیری بەشانیداکردوەولەلای راستەی دەمانچەی زێوینی خاچ لەسەر بریقەیان دێ، لەلای چەپەی تاجی بووکێنی‌کەلەگوڵی نارنجی بەهاری دروستکرابوو،پاک‌وخاوێن‌دیاریدەدا. لە ژووری‌کاترینادەنگی‌ئاخ‌دەبیسرا. لەعەمباری قاتی سەروو مشکێک زیراندی، پشیلە بێدەنگ‌و گورج و گۆڵ سە رکەوت،پاشان ماتی و بێدەنگی باڵی کێشاو جارێکی تر ماڵەکە لەخەودا نوقم بوو. پاڵەوان هەروا سیغاری دەکێشاو قین و شەرم لە نێو چاوانی‌وەلا نەدەچوون. چاوی بڕیبوە پەنجەرە پچوکەکەی ئەوبەری، چاوەڕوانی هاتنەدەری خۆر بوو.

بەلام خۆر بەم زوانە هەڵنەدەهات. شەو هەروا تاریکبوو، بایەکەش هەردەهات و خۆی بەماڵاندادەکرد. بەسەرتەختی «سێ لوعبەتان»دا تێپەڕی کە سێ خوشکی‌گەورەکچ دەست لە دەستی یەک بەکراسی سپی خەو لێی نوستبوون. (ئاگلاتە) جاروبار باسکە چرچەکانی کە مانای ئازولاواندنەوەیان نەدەزانی لێک‌دەکردەوە، دەتگوت قدیلەی دەدەن، قاقاپێدەکەنی.

بەلام زوو هێدی دەبۆوەو مات دەبوو. ئەوژوورە گەورەیە بە سێ سندوقی جلی «سێ لەعبەتان» گیرا بوو، بۆگەنی لێدەهات.

ئێستا نیوەشەو تێپەڕیبوو، (چس‌گورگ)ی برای برای پاڵە وان میکێلس لەپشت مێزی پچوکی خۆی دانیشتبوو، دەتگوت هێشتا سەرمای پیرێژنیبە، پەتووی دەخۆ وەرپێچا وەو سەری بەسەر کتێبێدا گرتبوو. بەشۆقێکی زۆر تەماشای مێژووی شۆرشی دەکرد. لەو شەوی براکوژی، لەو تالان و خەپانەتانە، هەرلەو کاتەشدا لەو قارەمانەتیانەو ئەڤین بەئازادی. «چس گورگ» جاروبار چاویلکەکەی لەسەر چاوی لادەبرد و بەبیانوی ئەوەی خوێندنەوە چاوی ئازار دەدا خاوێنی دەکردەوە. سەعات بەدوای یەکدا رادەبردن و بایەکەش هەردەهات. پاشایەتی مانگی ئەپریل دەستی پێدەکرد. لەوکاتەدا کە پاشای تورک و خەلیفەی ئورتودوکس لەنیگەرانیدابوون، «چس‌گورگ» ی پشت کورڕەلەرزی و چاویلکەی پاک دەکردەوە.

بێجگە لە«چس‌گورگ» و « سێ‌لوعبەتان» تەواوی خەڵکی کاندی لەبەر بای گەرمی ئەوشەوە دەهاژان. ئەو ژنانەی بەتەنیا نوستبوون، لێفەیان لەسەرخۆیان لادەبرد، پشوویان سوار ببوو، نەیاندەزانی ئازاریان چیە. ژنە بەمێردەکان لەخەودا ئامێزیان دەکردەوەو لەمێردەکانیان دەگەران. لەهەموان زیاتر «گاروفالیا» لەخانوە چکۆڵەکەی نیزیک لەنگەرگا کەتازە بەقسڵ سپیکرابۆوە، لەمێردەکەی دەگەڕا. ناهەقیشی‌نەبوو، چونکە یەکشەمۆی رابردوومێردی بە «کاپامبیس» ی چەرچی کردبوو کەلاوێکی زەلامی ملئە ستوور بوو. تراساکی ببوە شاهیدی مارەکردنیان. رۆژەکانی هەوەڵێ نەیاندەویست تاوێک لێک جیا ببنەوە، گاروفالیا بەتوندی داخوازی

www.kerimbisani.com

ئەو خۆشبەختیە بوو.چاوەکانی لەبەرگوڕمی شەهوەت بێحاڵ ببوون. ماوەیەکبوو کاتی هاتبوو کە چێژە لەژیان وەرگرێ. وەک گوڵێک کەلەبیریان چووبێ ئاوی بدەن، دەهات سیس دەبوو.بەڵام لەپڕ ئەو خوایەی شوو دروست دەکا، کایامبیسی بۆ گەیاندبوویە.کایامبیس چەرچیەکبوو رۆژی شەمۆیان بەبانگ کردن گوندی وەسەر خۆدەگێڕا، خەڵکی کاندی نەبوو، لەچیاکانی دەوروبەر لەدایکببوو، بەڵام سێ‌ساڵبوو، ولاتی خۆی بەجێ هێشتبوو، نەیدەتوانی بگەرێتەوە.باوکی مردبوو، مێگەلەمەرێکی‌بۆ ئەوو براکەی بەجێ‌هێشتبوو، لەسەر بەشەمیرات و لەسەر بەرانە گەورەکە لێیان ببوەشەر و خوێنیان وەجۆش‌هاتبوو، چەقۆیان لێک کێشابوو، لەبیریان کردبوو کە لەدایک وبابێکن. کایامبیس براکەی خۆی کوشتبوو، بەران و مێگەلە مەری بەجێ‌هێشتبوو، رایکردبوو، هاتبوە شاری کاندی و مابۆوە.هەژارو بێکار بە کەپەنکی شوانی وپێڵاوی دڕاو، چڵە ریحانەیەکی لەپشت گوێچکەی دادەناو بەمەیخانەکانی شاردا دەگەراو گۆرانی دەگوت.رۆژێکیان پاڵەوان میکێلس دیتبووی ، بانگی‌کردبوو :

ـ کایامبیس تۆ شەرم ناکەی بەو قەدوقەوارەوە، دەسووڕێیەوەو گۆرانی گەدابیی دە چڕی.وەرە من شتێکت دەدەمێ کەبتوان کاسبی پێوەبکەی و پیاوانە بژی.دراوێکی کەمی دابویە. کایامبیس کەرێکی کڕیبوو، هێندێ وردەواڵەی وەک دەزو وبنێشت و سابوون و ئاوێنە وعەترو شتی‌وای کڕیبوو، قەرتاڵەیەکی پڕدەکرد و لەدێهات چە رچیەتی دەکرد و بەوەدەنگە خۆشەی بانگی دەکرد.

لەبەرامبەر ئەوەدا پاڵەوان شتێکی لێ ویستبوو: شەش مانگ جارێک ئەگەر بانگی کرد گیرنەبێ بچیتە کن پاڵەوان و تا ئیزنی نەدا لەلای بێت. رۆژێکی بەیانی لەگوندی کرۆسونا، لە سەر کانی چاوی بە گاروفالیا کەوتبوو، خۆشی گەرەک ببوو. لەگوندی‌یەکانی پرسیبوو: داخوا لەخێزانێکی نەجیبەو باوکی پیاوێکی بەرێزە؟ خوازبێنی کردبو رێک‌کەوتبوون ، یەکشەمۆی رابردوو تراساکی لەحەساری کلیسا تاجە گوڵی لەسە ری بوکێ نابوو.چونکە پاڵەوان میکێلس خۆی نەکەسی مارە دەکرد رنەکەسی دەشوشت.دەیگوت پێش هەموشت ئەشێ کریت ئازاد بێ.

بووک وزاوا هەشت رۆژبوو لەژووریندا دەرگایان لەسەر خۆ پێوەدابوو، مانگی هەنگوینیان بوو. کایامابیس جاروبار رادەبوو، تفاق بدا بەکەرەکەی، گاروفالیاش خواردنێکی سووکی ئامادەدەکرد، دەیانخوارد وپاشان درێژ دەبوونەوەو تێک بەردەبوون.مەسیحیش لەقاپی وێنەکەیەوە لەبنەوە تەماشای دەکردن و بزەیەکی دەهاتێ و بەرەکەتی بەسەردا دەرژاندن.تەنیا لەو رێگایەوە بێشکەکانی کریت پڕدەبوون لەزارۆک وتفەنگیش بەبێ گۆڕان لەباوکەوە دەگاتە دەستی کوڕ وهەر لەو رێگایەشەوەو هەربە هۆی ئەومانگە هەنگوینانەوە، ئاخرەکەی لەوانەیە رۆژێک کریت ئازاد بێ.

شنەبایێکی بەهاری تا ئەولای کاندی ودیوارەکانی ڤێنیزی هات وگەیشتە گوندی گولان.ژنو پیاوێک کەتازە شاییان کردبوو، بەگوڕ وگەرمی تێکەڵی یەکببوون.خۆرە قامکی پیاوەکەی بردبوو، کێمی زەردی لێدەهات.ژنەکەش کەپۆی خۆرە لێی دابوو، بەو حاڵەش ژنی جحێلْ ئاگری گرتبوو، وەک پشیلە هەر دەیمیاواند و گەرم داهاتبوو.پەڕۆیەکی سپی بەسەر دەموچاوی دادابوو، مێردەکەی دەئامێزیدا رێکدەکوشی.هەوڵیدەدا کوڕێکی بۆ دروست کا، بۆئەوەی زەلیل وگول لەدنیا نەبڕێن.

لەولای شاری کاندی لەوکاتەدا کە دوو زەلیل تێکەڵی یەکتر ببوون «باربایانیس» بەقۆڵی هەڵکراو ولەشی ئارەقاوی فانۆسێک بەدەستەوە، بەلەقەلەق بەکۆڵانی‌تەنگ وتاریکدا دەچۆوە ماڵێ

www.kerimhisami.com

ولەعنەتی لەچارە نووسی‌خۆی دەکرد. تاقەشتێکی پاش مردنی ژنەکەی بۆی بەجێمابوو، خەونێکی ئاسوودەبوو.بەلاّم بۆچما خەڵک دەبهێشت بەبێ ژانەسەر چێژە لەخەو ببینێ؟ لەبەیانیەوە بە کۆلاّناندا دە گەڕا، زستانان بۆ گەرمبوونەوە چای دارچین وهاوینان بۆ فێنکایەتی شەربەتی دەگێڕا.دچۆوە تاوێک‌بنوێ، ژنی دراوسێ و یا یەک لەخزمەکانی دەهات منداڵی ببێ، دەبوایە باریایانیس بچێ مامانی بکا، چونکە مامانیش بوو.باوکەفەقیرەکەی ناڵبەندبوو.لە زانی کەروماینیش سەری دەردەچوو، زانستەکەی بۆ کورەکەی بەجێ‌هێشتبوو.ئەو بۆ ژنانی بەکاردەهێنا. ئەوشەوە پلاژیای خوشکەزای نەجات دابوو. کارێکی چەندە دژوار، سێ سەعات هەوڵیدابوو، تامنداڵەکەی لەبەر بردبوو، منداڵێکی خڕینەو ڕەش، کوڕیشبوو.

باریایانیس بەرێگادا دەڕۆیشت و لەبەر خۆیەوە دەیگوت و لەعنەتی بۆ چارەنووسی خۆی دەنارد.لەپشتەوە گوێی لەدەنگی سمی ئەسپێک بوو، بەلاّم نەک ئەو ئەسپانە کە وێنجەی دەخۆن و تەرسی دەکەن.باریایانیس لەدەنگی نەرمی قاچەکانی کە دەتگوت لۆکەیان لەناڵە کانی بە ستوە، وەلەو عەترەی بەهەوادا بلاّوی دەکردەوە، ناسی و زانی ئەو سوارە کێ‌یە.چوونکە هەوەڵجارنەبوو کە تووشی ئەو سوارە دەبوو.خۆی بەدیواریەوە نووساند، خاچی کێشاو ڕاوەستا. سوار نەرم وسوک دەتگوت لەهەوا غاردەدا، وەنزیک کەوت وبۆنی عەترەکەی بلاّو بۆوە.باریایانیس لەبەر خۆیەوە ناوی خوای هێناو گوتی: « ئەی سن میناسی پیرۆز سلاّوت لێ بێ.»

وەک ئیماندارێک چاوی هەڵێناو تەماشایکرد.سن‌میناس، ئەو پیری نوورانی، ئەو پشتیوانەی کاندی، سواری ئەسپی‌لغاو زێڕ، لەکاتێکا نیزەیەکی سوورلەسەر شان و زرێنێکی بریقەدار لەبەردا، بەریشی کۆرپەی ماش وبرنجیەوە ڕاوەستابوو.ئەو بەگوێرەی دابوشوێن، هەموو شەوێ کاتێک کاندی لەخەوی خۆشدادەبوو، بەگورجی لەپەیکەری خۆی دەهاتەخوار وبەبن دیوارەکانی شاردا دەچوە گەرەکی یونانیەکان. ئەگەر کەسێک دەرگای پێوە نەدابا، ئەو پێ‌یەوە دەدا.ئەگەر مەسیحیەک نەخۆش کەوتبا، لەبەر پەنجەرەی ئەو رادەوەستاو دوعای بۆدەکرد، تا خوا شیفای دەدا. ئەو لەبەو چاوی خەڵک دیارنابێ، تەنیا سەگ دەتوانن بیبینن و کلکەسوتەی بکەن. لەتەواوی شاردا دوو کەس دەتوانن بیبینن. یەکیان باریایانس و ئەویتریان ئەفەندی تەپاڵە ئەو حاجیە شێتەیە.

سن‌میناس کاتێک لەگەڕانی‌شەوانە بۆوە، دەچێتەوە دەقالبی پەیکەرەکەی،کەسیش نازانێ کەشەوچقەوماوە.مۆرتزوفلوسی خزمەتکاری کلیسا نەبێ کەبەیانیان لەکلیسادا دەسووڕێتەوە ئەسپی ئەم پیاوە موبارەکە بەتەڕی دەبینێ.

باریایانیس کەچاوی بەسوارەکە کەوت دەڕوا و لەتاریکیدا ون دەبێ، نشانەی خاچی کێشاو لەبەر خۆیەوە گوتی:« ئەو شەویش ئەوە دیتم.ئەوە بۆمن پێوە هاتنە». نانێکی قەندی تایبەتی کە هەویرەکەی بەشەرابی شیرین گیرابۆوە و لەپاداشی زەحمەتی مامانیی پلاژیادا وەری‌گرتبوولەباخەڵی دەرهێنا وبەئیشتیاو بەخۆشیەوە دەستی بەخواردنی کرد. ئاخرەکەی گەیشتەوە کاولەکەی خۆی وفانۆسەکەی کوژاندەوە.

پاڵەوان میکێلس سیغاری دەکێشاولەفیکردابوو.مێشکی وەک مێش هەنگوین هەر وزەوزبوو.

www.kerimhisami.com

هەرچی لەژیانیدا بەسەری هاتبوو، هەرچی خۆشی ویستبوو، یالیی بیزاربوو، گوندەکەی، باوکی ،خانوەکەی، خەڵکەکەی بەتورک و فەلەوە،گشتی وەبیر دەهاتنەوە.لەوکرابوسا بوە تا عیبادەتخانەی«توپلو»،واتەلەوسەری گریتەوە تائەم سەری. بیری لەم لوتکەوە بۆ ئەو لوتکەو لەم شۆرشەوە بۆ ئەو شۆرش دەرۆیشت رنەیدەویست لەهیچ جێ ئۆقرە بگرێ.تەنیا لەدەورەی زاری سوورو هەوەسبازدا دەگەرا وبەنیو لێوانیدا دەچوەژوور ونەیدەویست بێتەوەدەرێ.

بەتوورەیێ لەجێ رابوو، دەتگوت فەرمانی پێدراوە کە لەرەحەتیو ئارامی دەروون و خەیاڵ دەست هەڵگرێ ولەو سەرە بێتە خوار ولەجیهاندا نەزم بەرقەراربکا. پاشان رووی بۆ لای پەنجەرەی پچوک وەرگێرالە عاسمانی تاریک راماو گوتی:« خۆزیا زووتر دەبوو بەرۆژ تا بزانم چمبە سەر دەهات .» لە پلیکانان هاتە خوار و چوە حەساری. دیسان ستڵێک ئاوی ساردی بە سەر خۆداکرد وهە ستیکرد حالی باشتر بوە.لەبەر دەرگای مالێ دانیشتو چاوەروانما.

لەولاشەوە نوری بەگ بەهاتوچۆ شەوی دەگەیاندەرۆژ. دەچوە نێو باخ ودەهاتەوە ژوور. سیغاری بەسیغاری دادەگیرساند.بێ وچان ئارەقی دەخواردەوەو دەینالاند و تەماشای پەنجەرەی حەرەمسەرای دەکرد.خانمی چەرکەسی دەرگای لەسەر خۆ گاڵەدابوو، نەیدە هێشت بێتەژووری، لەکونی قفڵەوە بەسەریدا دەگوراندو دەیگوت:

ـ ئیتر تۆم ناوێ، تۆ ئابرووی منت بردوە، تۆ ئیتر لەمن ناوەشێیەوە. خۆشی نەیدەتوانی چاو لەسەر یەک دابنێ، نیوەرووت لەبەر پەنجەرە راوەستابوو،باسکەکانی بەرەو گەرەکی یونانیەکان لێک دەکردەوەو دەمارەکانی دێناوە سەرخۆ.لەو تاریکیەدا برۆ وریش و دەستەبەقەوەتەکانی پاڵە وان میکێلسی دەهاتە بەرچاو.نوری بەگ دەینالاندو لەبەر خۆیەوە دەیگوت:« ئەم ژنەهەقیەتی هەقی بەدەستە».دەستی کرد بەگریان و دیسان گوتی:«بەو زوانە بەدەردی ئەفەندی تەپاڵە دەچم.هەمرو جارێ کە ئەو کافرە میوانداری دەکا، منیش بانگ دەکا تابیم بە گاڵتەچی.»

بەیانی زوو خولامی رەش چاوی بەخاوەنەکەی کەوت لەبەر دەرگا نوستوە، وەک سەگ خۆی خڕکردۆتەوە.سەروسنگ ولیباسی بە ڕشانەوە پیس بوە.

ئەفەندی تەرسە بزە لەسەر لێوی خەوی لێکەوتبوو.شەوی پێش بێیان راگەیاند بوو کە لەماڵی پاڵەوان میکێلسی میوانداریە.ئیتر تا هەشت رۆژان خەم وخەفەتی براوو.لەو ماوەیەدا تا دەقەڵشا کۆتلێتی بەرازی دەخوارد و شەرابی دەخواردەوە.تا هەشت رۆژ لەدەست نەداری نەجاتی دەبوو. پاشان جەهەندەم خوای دەکرد دەدرا.

ئەفەندی چاوی لەسەر یەکدانان وگەمەی بەریشە تە نک و خورمایبەکەی کرد و خەوی لێکەوتەوە.لەو کاتەدا کە نوری بەگ بیری لەوە دەکردەوە، ئەفەندی خەونی دەبینی.لەخەویدا دیتی دەرگا کرایەوە و بەرازێکی زەلام وەژوور کەوت ، خاوێن وقەڵەو وفێسیشی لەسەر بوو.لە جیاتی تەلیسم و دوعا کێردێکی دەملی کردبوو. بە راز کەچاوی بەئەفەندی کەوت، هەستا سەر پاشوانوسەری بۆدانواند.کێردی لەملی کردەوەو دەگەرووی خۆی راکرد، پاشان وەعەرزی کەوت. ئەفەندی دیتی بەراز لە گەڵای لیمۆ پێچراوەتەوەو باش برژاوە وبۆنێکی خۆشی لێ هەڵدەستێ.لەخۆشیان هاواری لێ هەستاو لەکاتێکا زاری پڕدەبوو لەئاو، لەخەو ڕاپەڕی.

لەو سەعاتەدا کە هەژار ونەداران لەسەر گۆرەی زەوی وەجۆش دەهاتن و هێندی دەبوونەوە،

www.kerimbisani.com

ڕەنجیان دەکێشاو تێک دەوەروکان.تاقی ئاسمان بەشێوەیەکی هەست پێنەکراو دەسورا، ئەستێرەکان جێبەجێ دەبوون‌و ئەستێرەی بەیانی هەروەک زەنگولەی ڕاوەشێنراو، وەسەر لوتکەی چیاکان دەکەوت.لەحەساری ماڵی پاڵەوان میکێلس کەڵە شێر چاوە خڕەکانی لێک کردەوەو تەماشای ئەوشتانەی کردکە لەو سەرانە ڕادەبرا.پاشان باڵی‌لێکدان و بای دەچیکڵدانەی کرد و دەستی کرد بەبانگدان.ڕوویەڕوو لەماڵی«کراسۆ گئورگیس» ی جوتیاری دەوڵەمەند، نێرەکەرێکی قبرسی کونە تفنکی فشکرد و هەوای بۆنی لەوەڕی هەڵمژی وکلکی کردە ئالاو زەڕاندی.

کاندی لەخەو وەخەبەر دەهات.لەوسەرەوسەری کۆلان، لەکانی ئیدۆمنە تا دوکانی نانکەری «تۆلۆپاناس»،گەرەکی پاڵەوان میکێلس وەجموجۆڵ کەوتبوو.لەپێشدا یای«ماستراپاس»قاچی مێردەئیمانداره زەنگوڵە فرۆشەکەی کردەوە کەهەموو شەوێ لەتەختی دەبەست.چونکە ئێرەیی پێ دەبرد و دەترسا شەو بچێتە زگ «ئامزینا» ی کارەکەریان کە بە قەلافەتێکی وەک دێوی وەمەکی وەک گوانی مانگا لە متبەقێ دەنوست.لەو ترسانە هەموو شەوی دەیبەستەوە. کاتێک شەو دەیویست بچێتە سەرئاوێ،دەبوایە ژنەکەی وەخەبەر بێنێ تالاقی بکاتەوە. بەوحاڵەش سەرێکی پەتەکە هەربەدەست ژنەکەیەوە دەبوو نەوەکوو لەبەر دەستی ڕابکاو خوارەی بکا.

پاڵەوان «پۆلیکسینگیس» پێنش تاوێک لە شەوگەڕی هاتبۆوە.ئاغادیمیتروس لەپەنا یای «پێنلوب» ی ژنی باوێشکی دەهاتێ. خانم ئەو شۆش وەک شەوەکانی دیکە بەکەیف نەبوو.بەبۆڵە بۆڵ لێفەی لەسەر خولادا.لەتەمەنی ٤٥ ساڵیدا لەشی وەها گەرم دەبوو، دەهات گڕبگرێ،یا سارد دەبۆوە.ئەوێ ڕۆژێ لای بەیانی لەگەرمان دەهات ئاگر بگرێ. لەتەختەکەی هاتەخوار، بەبێزاری و تورەیی چاوێکی لە ئاغا دیمیتروس کرد کە هەروا باوێشکی دەهاتێ. چوە بەر پەنجەرەو مەمکەکانی وەبەر بایدان تا فێنک بنەوە.

ئاسمان سپی هەڵدەگەرا، پەلەورەکان لەدەوروبەری ماڵێ وەخەبەر هاتبوون.لەم خوارە لە ماڵی کراسوگئورگیس بولبولێکی دەنکخۆش لە قە فە سەکەیدا ڕۆژی کردبۆوە و دەیخوێند. یای پێنلوب هەناسیکی هەڵکێشاو بەنارەنار گوتی:

- خۆش بەحاڵی یای کراسوگئورگیس، هەر چەند مێردەکەی دیهاتیە، بەلام گە نجەو بەهێزە. هیچی لەژنەکەی وەچاو نیە.گوێچکەی هەڵخست، دەنگی پرخەیەک وەک خڕکەی گاجوتی لەماڵەکەی بەرامبەریان دەهات.کراسوگئورگیسی قەڵەو بێ شاڵوار لەسەر گازی پشتێ نوستبوو. سمێڵی بۆنی پیوازو شەرابی لێدەهات.ژنەجحێلەکەی «کاتینتیسا» ی کیژی باربایانیس، تێرئاو وکامڕەوا ، بزەیەک لەسەر لێوان، لە تەنیشتی نوستبوو.وەک کۆتر لەخەودا غەڵبە غەڵبی بوو. خەونی دەبینی کە تازە ببوە دەسگیران و لە باخێکدا لەگەڵ ئەویندارەکەی قۆڵ لەقۆڵ دەگەران.کراسوگئورگیسی دەسگیرانی یەکی نەتاشراو نیە، لاوێکی جوانچاک بە سمێڵی قنج وقژی درێژی ئابەنوسی و دەمانچە بەقەدەوە، هەناسەی بۆنی دارچینی لێدەهات. ڕاست وەلاوێک دەچووکە وێنەکەی لەماڵی پاڵەوان میکێلس دیبوو،لەسەری نووسرابوو:«ئیتاناسیوس پاکوس».لەو کاتەدا کە لاوەکە دەستی هاویشتبوە نێو قەدی و پێکەوە چوویوونە گەرانێ، خەوێکی قورس وەک دارەمێوێکی پڕلە هێشوە تریی‌ڕەش،یای کاتینیتسای داگرتبوو، ئەویش وەک کۆتر گمەی دەهات.

وای لێهات کەشەیتان دەستی‌گەیاندێ.کراسوگئورگیس دەنگی ژنەکەی بیست خۆی بزاوت

www.kerimbisani.com

وچاوی لێک کردەوە و گوتی:

ـژنەکێ، چت لێهاتوە بەو بەیانیە لێوانت دەلێسیەوە، وەک کۆتر گمەت دێ؟چما نانی قەندی بەهەنگوین وگوێزدەخۆی؟

ژن وەخەبەر هات. بەمێردەکەی گوت :« لێم گەرێ با بنوم، خەوم دێ، دەستم لێ هەڵگرە !! دوو بارە چاوی لێکنان وبەناهومێدی هەوڵیدا لەتاریکیدا دە سگیرانەکەی بدۆزێتەوە.

هەوەڵین دوکەڵی غەلیز وئەستور لە دوکەڵکێشی تەندوری «تۆلوپاناس» ی نانکەر بۆ ئاسمان دەچوو. نانکەری پیر کزوکەوتوو، بۆنەوەی خەم وخەفەتی بڕەوێنێ، هەستابوو کاری دەکرد.کەسێکی تاقەکورێکی بیست ساڵە؛ی موو زەردی جوانچاکی هەیە و بۆ عاملاتدندنی درێخی نەکردوە،وەک گلێنەی چاوی پاراستوویەتی، بەلام پێش سێ ساڵ رۆژێکیان لەپر کورەکەی بای دەکا وهەموو لەشی دەبێتە زیپکە و نینۆکی هەڵدەوەرن،چۆن دەتوانێ بێ خەموخەفەتبێ؟ ئێستا لێوەکانیشی دەهات بماسێن.بەلام دایکو بابی نەیاندەنارده خانووی گولان، نەیاندەتوانی لەتاقەکوڕیان جیا بنەوە.چونکە بێجگەلەو کەسیدیکەیان شک نەدەبرد.لەترسی ئەوەی کەس نەیبینێ لەژوورێ حەپسیانکردبوو.ئاخر تولوپاناس چۆن دەیتوانیخەوی خۆش بکا وزار بۆ پەیف لێک کاتەوە. ؟خۆی بەنانوهەویرەوە خەریک دەکردو لەکوڵانان بۆ فرۆشتنی کولیچەو نانی قەندی دەستکردی خۆی دەسوراوەو هەمیشە کاریدەکرد.بەلام کاتێک دەیبینی کورە تاقانەکەی رۆژ لەرۆژ پتر بەرەو توانەوە دەچێ و گۆشتە رزیوەکانی لەسەر چنگا هەڵدەوەرن،چۆن دەیتوانی فەرامۆشی بێتێ؟.

تولوپاناسی پیر کە خۆی بەکارەوە خەریک کردبوو.تاخەم وخەفەمی بڕەوێن، سەری هەڵبڕی دیتی کە پەنجەرەی خانووی روبەرووی هێشتا رووناکە.بە خەمو پەژارەوە سەری راوەشاند و گوتی:« فەرانسەیی فەقیر !تۆ هێشتا خەفەت دەخۆی: تۆی بەدبەختیش خەمێکت لەدڵدایە، ئەم دڵەی مرۆڤ قەت خۆشی لێ نابینێ:

لەراستیشدا چرای ماڵی ئەو ژنەفەرانسەییە هەژارە تەواوی شەو نەکوژابۆوە.فەقیرە دەکۆخی و تفی فرێدەداو هەناسەی هەڵدەکێشا.ئەوە ژنی دوکتور «کاساپاکیس» بوو.دوکتور لەفەرانسە هێنابووی، لەو سەری دنیا لەگوندی تورکانی دانابوو.خانم لەسەرەتاوە تەنیا هەناسەی هەڵدەکێشا، پاشان دەکۆخی و ئێستا خوێنیشی لەزاری دەهات.دەیانگوت دوکتورنیترخۆشی ناوێ.دەگەڵ قەرەواشەکەی دەنوست کە وەک ماین وابوو، خەڵکی گوندی (ئازکالو) بوو.خانمی فەرانسەیی بە سکالاّ بە دوکتوری گوتبوو:« ئەم رێگا ئاسنەی قەرار بوو بەپێش ماڵی ئێمەدا تێپەرێ کوانێ«؟ تۆ لەپاریس وات بەمن نەگوتبوو؟

دوکتور بەبێشەرمی بەژنەکەی پێکەنیبوو، گوتبووی:

ـ ئێمە لە کاندی بەکەرێ دەڵێین : رێگای ئاسن!

پاڵەوان میکێلس مات وبێدەنگ لە حەسارێ وەستا بوو، چاوەروانبوو رۆژ بێتەوە.لەگەڵ خوێندنی کەڵە شێری سەری هەڵێنا دیتی ئاسمان رووناک دەبێ، بەپەلە چووە ژوورەکەی، لیباسی کردەبەر و پشتێندە درێژەکەی چەند جار لەپشتێ هالاند و خەنجەرە دەسک رەشەکەی لەبەر پشتێ چەقاند.پاشان گۆزەلە رۆنی هەڵگرت، چراکەی پر کرد کە وە پتە پت کەوتبوو.سەبرێکی پەیکەری

www.kerimhisami.com

پشتیوانی (میکائیلی مەلایکە)ی کرد و گوتی:

- من دەڕۆم، هەر تسێکی هەمانبوو پێکەوە کردمان. دەڕۆم وماڵکەش بەتۆ دەسپێرم.هاتەحەساری، ماینەکەی زینکرد و دەرگای کردەوەو خۆی هاویشتە سەر زینی و بەرەو دەروازەی لازارە کەوتەری.هەوا روناک دەبوو.دەروازەوانی تورک کلیل بەدەست، دەچوون چوار دەروازەی شار بکەنەوە.دەرگای ماڵە کان هێشتا داخرابوو، بەلأم دووکەڵ لەهێندێ مالان هەڵدەستا.بارهایانیس لەماڵ هاتبوەدەر و بۆ فرۆشتنی شتەکانی بەکۆلاتاندا دە گەڕا،هاواری دەکرد و چای زەنجەفیل و خەستی دەگێڕا.پاڵەوان میکێلس ڕکێفی لێداو بەغار بەپێش چنارە زەلامەکەی داری مەسیحیەکاندا تێپەری.دەوری مەیدانیدا و گەیشتە (سێ تاق).تاوێک راوەستاو تەماشای دەورووبەری خۆی کرد.چیاکان وردە وردە زەودهەڵدەگەڕان. (زالم کێو)یەکسەرگاشەبەرد و هەڵدێر بوو.لە پشتەوە چیای(ئیدا)وەک مرۆڤێکی بەسام و سەرسپی‌و بە فیز وێستابوو. لەلای راستە پەیکەری وەرگەڕاوی عەزیا کەپێیان دەگوت (یوشتاس) دەبینرا.جەغزی باریکی سەوزو عابی کەوتبوونە سەر رەنگی سپی دەریا کە لەدوورەوە دەبینرا.لۆتکە رەشەکانی ماڵتی ئێستا بە باناژۆی سوورەوەلەنێوە راستی دەریادا بوون.خۆر سەری لەپشت لاقاوەکان هێنابوە دەر وخەرمانەیەکی لەدەوری دەبینرا کەنیشانەی بای گەرمبوو.ماین ئاوڕیداوە چاوی بەخۆر کەوت.لەخۆشیان چاوی زەقبوون و یاڵەکانی بە نیشانەی سڵاو راوەشاند و حیلاندی.

تەپڵیان لێدا، ئالأی عوسمانی بەدارەکەیدا بۆ سەرێ‌هەڵکشا.دەروازەی گەورەی کاندی بەدەنگێکی وشک کرایەوە.ئەو گوندیانەی کە لە بەرەبەیانیەوە لە پشت دەروازە چاوەروانبوون،بەبارەدار و زوخاڵ ومەشکەی شەراب ورۆنی زەیتون و قەرتاڵەی پڕ لەسەوزی و میوە ،کریەی پڕلەهەنگوینەوە، بەجارێک بە پاڵەپەستە رژانە نێو شار.بۆ هاتنەنێو شار هەمویان دەبوایە بەژێر تاقێکی تاریکدا بڕۆن کەلە دیواری قەلأی ڤێنیزی هەلکەنرا بوو. لەژێر ئەم تاقە بەردیە هاوار وهەراودەنگی لاقی زەلامان وزەڕەی کەرو ولاخان تێکەڵ دەبوو، دەنگی دەدایەوە.پاڵەوان میکێلس بەنێو ئەوحەشیمەتەدا ڕێگایەکی بۆ خۆی کردەوە.گەیشتە مەزرا وێزلای رۆخی دەریا شۆڕ بۆوەو لەوێوەبەرەو زالم کێو و زەویەکانی [سورەگل] رکێفی لێدا.لەلای راستەی زەوی بۆنی سەوزەی لێ دەهات و لای چەپەشی دەریا بوو.خۆر هاتە خوار و وەک تەلەسمێکی ئاڵتون بەملی ماینەکەوە هەلأوەسرا .پاڵەوان ئاوری داوە لای رۆژ هەلأت و نیشانەی خاچی کێشا و لەژێر لێوانەوە ناوی عیسای مەسیح و میکائیلی مەلائیکەی هێنا.

کاندی نوقمی نوور بوو.خۆر پاش رووناک کردنی دوکانەکان و گومبەزی شینی کلیسای (سن میناس) ئەمجارە نووری بەسەر بانی خانوەکان وکۆلأنە شەدارەکاندا دەپڕژاند.گەورەکچەکان پەنجەرەیان دەکردەوە، پیرێژنەکان پێشوازیان لێدەکردتاگەرم بنەوە.نیشانەی خاچیان دەکێشاو شوکرانەیان دەکرد کە مارسی دوور خستۆتەوە. مارس ئەو قاتڵە لەعنەتکراوە کە دوژمنی ژنانە.ئێستا پیرێژن دەیانتوانی لەبەر تیشکی هەتاو خۆ گەرم کەنەوە و بەخێر هاتنی مانگی ئەپریل ، مانگی حەزرەتی سن ژۆرژ بکەن.

گویدرێژەکانی کریتی گورج بەهەموو دەروازەکاندا رژانە نێو شار و کلکیان کردبوە ئالأو بەزەڕە زەڕ مزگێنی بەهاریان رادەگەیاند.

یای پینلوپ هاته حه سار ویاوێشکێکی بەدەنگی هاتێ،ئێسکەکانیوەدەنگ هێنا.ئەو زۆر پیر نەبوو.سمتێکی زل وگوشتی ژێر چەنەی داکەوتبوو.باش دەیخوارد و هەزمی دەکرد.جلی دەشوشتن، کابانەتی دەکرد، ئاغا دیمیتروسی مێردی وەک ئەسپ دەلەوەڕاندو خزمەتی دەکردو هەموو شەوێش هەوڵی دەدا تۆزێک بیحەسێنێتەوە.منالی نەدەبوو، پشیلەو بلبل و سروشتی خۆشدەویست. ئەوێ رۆژێ لەبەیانیەوە لەرزێک پشتی داگرتبوو. ئەگەر ئادەمیزاد نەبایە و کلکی هەبا،وەک کەرکلکی دەکردە ئالاو دەیزەڕاند، تا بەدراوسیەکان رابگەیێنێ لەجیاتی تەمبەڵی باشترە ڕابن و لە خۆر کەلک وەر بگرن و بزەڕێنن و لە نێو گیادا بگەوزێن.چونکە بەهار بوو! ئەو رۆژە ماڵ لە یای پنلوپ وەتەنک هاتبوو.گورج چێشتی لێنا و قەرەواشەگەنجەکەی نارده لای یای کاتەرینای خێزانی پاڵەوان میکێلس وگوتی:

- برۆ بڵێ خانمی من سلاوت دەگەیێنی و دەڵێ: ئەگەر دەتەوێ نان وچێشت هەڵگرین،هەوای خۆشەبچینە سەحرایە.بەلام کاتەرینا چۆن دەیتوانی بچێتە سەحرایە؟ بۆ بەیانی رۆژی دوایی پێنج مفتەخۆر دەهاتن و بەسەری وەردەبوون.دەبوایە مریشکان ئامادە بکات.یەکیان بکوڵێنێ و نێو زگی پرکا لەشرە وبرە. ئەویتریان بکاتە سوپ. لەوەلامدا گوتی:

- بەخانمەکەت بێژە ببوورێ، ئەمرۆ ناتوانم. ئەگەر دەیەوێ دوای نیوەرۆ تەشی هەڵگرێ و بێتە ئێرە، دراوسیەکان دێن، عەلیاغاش دێ، گەمەی دەکەین.نەترسێ، پاڵەوان میکێلس تائێواری نایەتەوە.

یای پنلوپ نێوچاوانی تێکناو کلفەتەکەی نارده ماڵی مادام ماستراپاس ویای کراسوگتورگیس ولای خوشکی پاڵەوان پۆلیکسینگیس.بەلام یەکیان چاوەروانی قەشە مانۆلی بوو،یەکیان لەبەر ژانەسەردەیناڵاند، سێیەمیان نانی متفەرکی بۆ نوێژی عیشای رەبانیدەکرد.جگەلەوەش قاچی ئەوەندە ئاوسا بوو، نەیدەتوانی هەتگاو هەڵبنێ.

مادام پینلوپ دڵی ێشاو بەپرتەو بۆڵەگوتی:

- ئەی مردولەی خوێڕی! تۆزێ چاو بکەنەوە، خوا ئەو چاوانەی هەر بۆ جوانی نەداوە بەئێوە.وەرە مارولێز بچۆ لای ماسلای ژنی دوکتوری.ئەو هەو چەندە فەرانسەییە بەلام تاقەکەسێکە دەزانێ بەهار یانی چی!.خێزانی دوکتور ناوی مارسیل بوو، بەلام ئەو پێی دەگوت (ماسلا).خانمی فەرانسەیی بەئاخافتنی سەیری یونانیبوە هۆی گاڵتەو پێکەنینی ئەو.بێجگە لەوە هەمیشەباسی شارێکی گەورەی دەکرد کەناوی پاریس بوو.دەیگوت : زۆر لەگاندیی مەزنترە.دەیگوت روبارێکی گەورەی هەیە، بەنێو شەقامەکانی شاردا دەروا.لەوێ ژنیش وەک پیاوان دەچنە قاوەخانانو بێ شەرمکردن قسەیان لەگەڵ دەکەن.لاقی رووتیان تا سەرووی بەلەکیان بەپیاوان نیشان دەدەن.دیارە ئەو قسانە درۆبوون، بەلام ئەو ژنە فەرانسەییە بە روو هەڵمالاوی باسیدەکرد.بڕوای بەقسەکانی خۆی دەکرد و زۆر جار چاوی پڕدەبوون لەئاو.بەلام بۆچی ئەو ژنە ئەوەندە شانازی بەمێردەکەی دە کرد؟ کابرا تەنانەت شەرمی نەدەکردکە لەگەڵ کلفەتیمالەکەیان دەستی تێکەڵ کردبوو.مادام پێنلوب دەیگوت :« بەو ماسلا فەقیرە بێژە لەگەڵ من بێتەگەران،تا(سێنت ئێرن) دەچین.ئەم گەرانە تۆزێ بیروباوەری دەگۆڕێ. » کلفەت بەسەر شۆری گەرایەوەو گوتی :«ئەویش ئێژێ ناتوانم بێم.تەواوی شەو کۆخیبوەوچاوی نەچۆتە خەو.با بۆ

www.kerimhisami.com

رۆژێکی تر بێت.»

مادام پنلوب لەدین دەرچوو.بیری لەهەموو دراوسێکان کردەوە.چبکا؟بانگی کۆلیوا بکا؟ نا..نا..خوا نەکا.مێردەکەی مردوو شۆرە وخۆشی فێی دێتێ.شەو خەیاڵ هەڵیدەگرێ و مردوو بەپێشیدا ڕێژە دەڕۆن. خوا چاکی بۆهێناوە ، مێردەکەی مردوان ڕووت دەکاتەوەتا بەکفنی ئەوان جێ لیباسەکانی پڕکاتەوە.کە وابوو مردوو هەقیانە نارەحەت بن و بینە بەر چاوی ژنەکەی. نا..نا..هێنانی ئەو بێجێیە.بەدوای مادام(ئەرکانودەولە)ئەو ژنە کەپۆزلەدا بنێرێ و بڵێ :«دەکرێ مادام ئەزیەت بکێشێ و لەگەڵ مادام پنلوب ژنی عەتاری گەڕەگ بچێتە گەرانێ؟» ئەو ژنەئیدیعا دەکا کە باوکی لەئەستەمبوڵ وەرگێڕی ڕەسمی بوە.لەگەڵ سەدری ئەعزەم قوماری کردوە.دوای مردنی ئەو هەموو ساڵێ کیسە لیرەیەکی ئاڵتونی عوسمانی وەک بەرات لە لایەن سەدری ئەعزەمەوە بۆ ژنەکەی دەنێرن. ئێستا مادام خاوبار بەکەوچک دەخوا.چش..بڵا بە ئەسکوێ بخوا.. بڵا قەشەی گەورەو پاشاش بچن سەری بدەن. فرتۆڵ! کاتی جحێڵبوو هیچ پیاوێکی پەسند نەدەکرد، ئێستا کە بۆتە پیرە قۆتڕ دەبێ دانیشێ و ترشی بخوا.خوا چاکی بۆ هێناوە.براکەڕولاڵەکەشی چاکی بۆهاتوە.دەڵێن زۆر جار مناڵ تاوانی باوکیان دەدەنەوە.وادیار بوو جارێک لەئەستەمبوڵ فەلەیەکیان دەبرد تا بەتاوانی کوشتنی تورکێک لەداری بدەن.باوکە ناجسنەکەی واتە وەرگێڕی ڕەسمی لەو ڕاستیە ئاگادار بوو، واتە دەیزانی کەئەو فەلەیە قاتڵ نیە، جاوەرە لەو کابرا ترسەنۆکە قسە دەرکێشە ؟ بەدبەختە ترساو هیچی نەگوت.دیارە کورەتاقانەکەی بە لاڵی لەدایک ببوو.نا...نا.. تۆ نابێ لەگەڵ ئەو بچیە گەرانێ، ئەویش بخوازێ تۆ نابێ بچی.

« ئەدی چۆنە (وانگلیو) بانگ بکەم.؟ بەڵام ئەویش ناتوانێ لە گەڵم بێ.ئەو ئێستا خەریکە جل وجیاز ئامادە دەکاو ڕۆژی جێژنی پاک شوو بە چس کورگی ماموستا دەکا.ئەو بەدبەختە ئەو کابرایەی لەکوێ دیتەوە؟.ئەمەیان بەو زۆرزانیەو ئەویشیان مردولە بەو قەدو قەوارەیەو بەو چاویلکانەوە. دیسان خۆزیا کچەکە خۆشی ویستبایە.لەعنەت لەهەژاری و بێکەسی...ئەو برا خوێریەی کە وا بەفیزەو خۆی بێ جوانە و بە سەعاتی ئاڵتوونەوە کۆلانان دەکا، تەواوی بەشە میراتی ئەوی بە ڕابواردن و لۆتیایەتی فەوتاند.»

مادام پێنلوب پاش بیر کردنەوەیەکی زۆر بڕیاریدا . لە دارە مێوەکە هێندێ گەڵای چنی وچۆزە متبەق دۆڵمەی هەڵبەست و هێندێ نان و زەیتون وچەند پورتەقاڵ وقومقومەی شەراب و قاوەو شەکر وکەچکو چەنگاڵی هەڵگرت وچوە حەسارێ و بە قەرەواشەکەی گوت:« وەرە وەدوام کەوە، پێویست بەو کێژەش ناکا.» دەرگای داخست و بەرەو لەنگەر گا کەوتەرێ.مادام خەپلەو قەڵەو بوو.لەرۆیشتندا سمتە زلەکانی وەک دووگەی مەڕەکانی (کاپادوکیە)کەتازە بۆ کریتیان هێنا بوون ، بەراست و چەپدا بایدەدان.خۆشی ئەوەی دەزانی و پێی نارەحەتبوو، بەڵام چی پێدەکرا.؟ بۆ ئەوەی دڵی خۆی بداتەوە دەیگوت: بۆچما ئەو قەڵەویەش وەک شتێتر خوا نایدا؟ دیسان شوکر چاک نیە قاچم وەک لاقی پولیکسینکا نەئاوساوە. سوپاس بۆ خوا هەروا تەڕوتازەم و ئێستاش خۆم بە دەکچان ناگۆڕمەوە و خۆم لەبەر دە لاوی مل ئە ستور ڕادەگرم.بەخۆڕایی نیە خەڵک پێم دەڵێن شێرە ژن»!

مادام پێنلوب بێ ئەوەی پەلەی بکا بەلەنجەولار بە شەقامی گەورەی پڕ لە بازرگان و پیشەساز

ووەرزێردا تیندەپەری، چەھراوھوریایەک، چپلارولاتاونک! لەبەر خۆیەوە گوتی:«ئەم خەڵکەی کاندی چەندە وەحشی و نەعاملاون»! لێوەکانی گەست.ئەو خۆی خەڵکی رتیمنۆ بوو،شانازی بەوە دەکرد.دیگوت:«خەڵکی کانە پیاوی شمشیرن، خەڵکیرتیمنۆ پیاوی پێنووس و خەڵکی کاندی پیاوی ئارەق و شەرابن.» خەڵکی کاندی ئێواران لەکار دەگەرانەوە، دەچوونە مەیخانەو شەرابیان دەخواردەوە.دەگەڵ خواردنەوەش ورگیان پڕدەکرد لە گۆشتی وشک کراوی ماسی(ماگرز) و کەبابی بەرخیان دەخوارد. تێکرا بۆنی ئارەق و شەرابیان لێدەهات. جاوەرە لەبارەی پاکو خاوێنی و هێمنەتی‌و شازادەیی خەڵکی رتیمنۆ قسەت بۆ بکەم. لەگشت شاری کاندی تەنیا دیمیتروسی مێردی لەگەڵ خەڵکی تر فەرقی هەبوو.بەڵام ئەویش زۆر لەنێوەوە چوو بوو، هەر وێژنکی دەهاتێ. بەو حاڵەش هیچ نەدەما کە شەو بۆ وەخۆ خستنی مێردەکەی نەیکا. بەڵام فایدەی چی؟ زەحمەتەکەی بەخۆڕایی دەچوو.خۆزیا ئەویش خەڵکی رتیمنۆ بایە.!!

هەناسێکی هەڵکێشاو لە لەنگەرگا وەنیزیک کەوتبوو. لەبەر خۆیەوە بیری دەکردەوە.: ئێستا کابرا دەبێ خەریکی مێش دەرکردن بێ.بەدبەختە هەر بەکاری ئەوەی دێ. بەڵام ئاغا دیمیتروس کە لە راوەشاندنی مێش کوژەکەی ماندو ببوو، لاپەری دەفتەرە گەورەکەی ئەودبونەم دیودەکرد وئەو چێشتانەی بە دوو رەنگ تێدا یادداشت دەکرد کە بەرۆژ دەیخواردن.:گۆشت بەجەوھەری سوور وخواردنەکانی دیکە بەجەوھەری بنەوش.لەدەریای موتالاو خوێندنەوەی ئەو خواردنانەدا نوقم ببوو کەلەمالێ لێی دەنان.بەخەیاڵ جارێکی دیکەش تامی دەکردن و زاری پڕدەبوون لەئاو.. .. ئاخرەکەی گەیشتبوە ریزی خواردنەکانی رۆژەکانی‌دوایی و بەئیشتیایەکی تەواو دەتگوت دەیانخوا بە ئەسپایی حنجەی دەکردن :

- ٢٠ی مارسی ١٨٨٩: باقلەی تازە لەگەڵ کەنگر وپیوازی شین، فەرۆنی زەیتون. خواردنێکی فرە بەتام بوو.

- ٢١ ی مارس : کولەکەی برژاو لەگەڵ سیر.حەیف ئەو [تونوپالاسە]بەرازە هەمووی سوتاندبوو. لەپر کیژێکی‌چکۆلە لەدەرکی دوکانەکەی پەیدا بوو گوتی:« ئاغا دیمیتروس، خانمی من کریستوفاکیس ناردومی پێنج گرام مەستەکیم بدەیەی بۆ دروستکردنی مورەبا». بەڵام ئاغا دینیتروس تووشی نەخۆشی تەمبەڵی ببوو.بەسپایی سەری لەسەر دەفتەو هەڵگرت و گوتی:

- رۆڵە گیان ! من مەستەکیم هەیە، بەلام لەو سەرەیە. پاشان خۆی لەبەر یەک کێشاوە و تا توانی خۆی هەڵمساند تا منداڵەکە تێبگەیێنێ کە مەستەکی لەو سەری دنیایە. کچ ڕوی. ئاغا دیمیتروس چۆوە نێو دەریای موتالای دەفتەرەکەیەوە.:

- ٢٥ی مارس :رۆژی پەیامی جوبرائیل بۆ مریەمی پاکیزە.ئەو رۆژەی کە دەتوانی ماسی بخۆی و شەرابیش بخۆیەوە. ماسی مورینای کوڵاو لەگەڵ ئاوی لیمۆ.ماسی مورینای سورەوە کراو لەگەڵ رووبی باینجان و جەعفەری. ماسی مورینای برژاو لەگەڵ سیری تازە، سەلادی خەیار، فرە بەتام بوو.»

ئاخرەکەی لەتەماشای دەفتەر ماندو بوو، دیسان مێش کوژەکەی هەڵگرتەوە و هەناسێکی هەڵکێشا وگوتی:« منی کوری پاڵەوان‌پێنسوکزلوسی ناسراو ئێستا تووشی چ ڕۆژێک بووم.بابەگەورەی من بە پابۆری جەنگی پر لە مادەی سوتاندن، پابۆرەکانی دوژمنی ئاگر

www.kerimhisami.com

تیبەردا.باوکم بەتفەنگ تورکی دەکوشتن،منیش بە مێش کوژ مێشان دەکوژم . بە راستی ها..!!»
روومەتە نەرم و گۆشتنەکانی هەلمساند و خاڵی کردنەوە.کاتێک باوکە شەرانیەکەی هاتەوە یاد، لە پڕ دوکان لەبەر چاوی چکۆڵە بۆوەو وای لێهات جێگای تێدا نەبێتەوە.باسکەکانی لێک کردەوە، دەستەکانی بەراستەو چەپەدا بەدیوارێدا دەکێشا و دەیویست وەک سامسۆن دیوارەکان بە مست بروخێنێ تا دنیا فرەوان بیٚ و ئاغا دیمیتروسی تێدا نەخنکێ.
راست لەو کاتەدا کە خۆی بۆ روخاندنی دیوارەکان ئامادە دەکرد، لەپڕ هەوای دوکان تاریکبوو، مادام پنلوب بەهەناسە بڕکە بەو قەلافەتی زەلامی وەک بورجێک لە دەرگای دوکان راوەستا. کاتێک دیمیتروس چاوی پێکەوت، سەری بەرداوەو لەدڵی خۆیدا گوتی:«ئیتر چی لەگیانی من دەویٚ؟ شەوی پیٚ کەمە، رۆژیش دەست هەڵناگریٚ.سەڵیتە چەندە بە وازە! خوارەوەی دەلێی ئاگری گرتوە. هاوار لەدەست ئەو ریتمنۆیە لەعنەتیانە!». بەدەنگی بەرز گوتی:
ـ بەخێر هاتی . سەری خستەوە سەر دەفتەرەکەی. ژنەکەی بەسەریدا نەڕاندی و گوتی:
ـ یالا راست بەوە پیرە مێرد! رابە ..دەمانەویٚ بچینە مەزرایە. تۆی بەدبەختیش هەوایەک هەڵدەمژی و پشوێک دەدەی..مەزرا ئێسکەکانت گەرم دادێنیٚ.لێرە وەک بۆقی نێو لیتە پان دەبیەوە.ڕابەو خۆت بزێوە.خواردنێکی کەمیشم لەگەڵ خۆم هێناوە.ئەو خواردنەی تۆ پێت خۆشە.پاشان سەری دانواند ویەسپایی بە گوێچکەی گوت:
ـ باینجانی سوورکراوەو بیباری زۆر. دەزانی چۆن پێت دەکەویٚ، بەتایبەت لەهەوای ئازاد و لەو مەزرایە. ئاغا دیمیتروس هەراسانبوو، لەکاتێکدا خۆی بە نیوتەختەکەوە دەنووساند،هاواری کرد:« نا...نا... من نایەم، نایەم.»
ـ وەرە دیمیتروسە چکۆڵەکەم، تکا دەکەم وەرە، بەڵێن دەدەم نارەحەتت نەکەم.
بەڵام ئاغا دیمیتروس مێش کوژەکەی توند رادەوەشاند و دەتگوت مادام پینلوب مێشە لەگۆشتی نیشتوەو دەری دەکا.جارێکی دیکەش هاواری کرد:
ـ گوتم نایەم .مەگەر نابینی ئەورۆ دنیایەک کارم هەیە. بە حیسابەکانم رادەگەم، تا بزانم دوکانەکەم چۆنە.؟ تکایە خۆت تەنیا بچوو.
مادام پشت ملی قەرەواشەکەی گرت و گوتی:
ـ بڕۆ با بڕۆین ماروليو، دراوسیم تۆی، مێردم تۆی، با بڕۆین ونانی خۆمان لەبەر تاویٚ بخۆین. بە تووڕەیی سمتە زلەکانی بۆ مێردەکەی بادا و گاڵتەی پێکرد و بەرەو ماڵیٚ کەوتە ریٚ.لەرێگا توک ودوعای لەچارەنووسی خۆی دەکرد و دەیگوت:« من دەبوایە ژنی لاوێکی مل ئەستور بام کە باشی دەخوارد ودەیخواردەوەو نەرێکی حیسابی دەبوو. دەیتوانی دەدوازدە منالم بۆ دروست کا و حاڵم بێنێتەوە سەر خۆ. دەبوایە هەر لە ریتمنۆ کە جێگای ئاغایانە بماوە نەک لێرە لەگەڵ ئەم کەرانەی کاندی !»
دەرۆیشت ویەتوورەیی لەبەر خۆیەوە قسەی دەکرد.پاشان وردەوردە بڕسیبوو.تەماشایکرد خۆر هەڵدەکشیٚ.لەبەر بۆنی گژوگیا کونە تفنکی وەپتەپت کەوتن.کیژەکە قەرتاڵەی خواردنەکانی بەدەستەوەبو، هیلاک پشوی دەر نەدەهات.لەرۆیشتندا پێڵاوە کونکونەکان لەقاچی هاتنەدەر و ناچار دایکەندن و لەسەر باینجانە سوورکراوەکانی دانان.

www.kerimmisani.com

مادام پێنلوب لەپێش کلیسـای سن‌میناس راوەستا. خاچی کێشاو لەبەر خۆیەوە گوتی: «ئەی حەزرەتی سن‌میناس خۆت ئاگات لەدەردی من هەیە و یارمەتیم بدە!.»

دەنگی هاوار وپێکەنین دەهات، کۆلان پڕبوون لەمندالْ کە بۆ قوتابخانە رایان دەکرد.تازە زەنگی مەدرەسە لێدرابوو. مادام دڵە کوتەی گرت وراوەستا تەماشای زارۆکانی دەکرد.لەبەر خۆیەوە گوتی:« ئاخ!...خۆزیا ئەو منداڵانە هی من بان.ئەگەر هەموشیان لە دیمیتروس نەبان! خوایە بمبورە!!»

تاوێک پێش چاوی تاریکبوو.کەوتە بیری گەلێک پیاوان کە لەکۆلانو باڵەگوندی و یا لەخەودا دیتبوونی.لەبەر خۆیەوە گوتی:« خوایە لەگوناحانم خۆشبە. بەلأم پێم وایە کە ژنی باربابانیس ئەو سەلیتە مالأنگەڕە هەقیبوو.ئەو قاحبەیە کە م پیاوی هێشتوە کە لەگەڵی نە نوستبێ و منداڵی بۆ دروست نەکردبێ؟.خوا دەزانێ هەر ئەم دراوسێ پچکۆڵەی من، کاتینیتسـای ژنی کراسوگئورگیسی لە کام پیاو پەیدا کردوە!»

ئەم باربابانیسە گێل و حۆلە، ئاخرەکەی بۆنی کردوەو شتێکی زانیوە.ئەو کلکی کەڵەشێری لەگیرفانی ژنەکەیدا دەبینێ و دەستێ لێدەدا، بەلأم چی پێدەکرا.؟رۆژێک زۆر نەخۆش دەبێ، ژنەکەی بانگ دەکار پێی دەڵێ:

ـ وەرە ژنەکە! تۆ ئەو خوایە راستی بڵێ، داخوا ئەو منداڵانە هەموویان لەخۆمن؟. ژنەکەی بێدەنگ بوو. کابرا دووپاتەی کردەوەو گوتی: « دە بێژە.. راستیەکەی بڵێ.لەچی دەترسی؟ دەبینی ئەوە دەمرم. سەلیتە لەوەلأمدا دەڵێ:

ـ ئەدی ئەگەر نەمردی؟

مادام پێنلوب بەوەبیر هاتنەوەی ئە م قسانە، بزەیەکی هاتێ، لەرێگا لایدا،تا منداڵەکانی مەدرەسە تێپەڕن.لەو نێوەدا چاوی بە تراساکی کوری کاتەرینای دراوسێی کەوت. دەستی برد بۆ قەرتاڵە ی کە پۆرتقالْ دەرێنێ و بیداتێ. بانگی کرد :

ـ تراساکی... هۆی تراساکی ! بەلأم تراساکی نەیبیست. دەستی هاویشتبوە سەرشانی دوو منداڵان و قسەیان دەکرد و قاقا پێدەکەنین. لەلای راستەی (مانولیو ماستراپاس) ولەلای چەپەی(ئاندریکوس کراسوگئورکیس) دەرۆیشتن.هەر سێک بێ ئەوەی لەچەنە لێدان ماندوبن، دەیانگێراوە کە رۆژی پێشوو کاتێک‌ماموستا چس‌گورگ ویستوویە فێری گۆرانیەکیان بکا کە دەبوایە یەکشەمۆی داهاتوو لەگەرانی بەکۆمەڵدا بیچڕن، ئەوان لەبەو دەرکی کلاس ساچمەی راویان بڵاو کردۆتەوە.منالەکان تێکرا گۆرانی (دیسان بەهاردێ) یان گوتبوو.چس‌گورگ زۆر بەکەیفبوو، خەتکێشەکەی رادەوەشاند.پاشان گوتبووی: منالینە باچین ئەم گۆرانیەی لەحەسارێش بڵێین.دووسبەی کاتێک بە پێش سێ‌تاق دا تێ دەپەرین، شانازی دەکەین کە دەزانین چاکی بڵێین. یالا بۆ پێشەوە.لەم خۆشی وکەیفەدا خۆی وەپێش کەوتبوو، کاتێک پێی لەساچمان نابوو، هەڵخلیسکابوو، وەک مشک وەعەرزی کەوتبوو.چاویلکەکەی ورد وخاش ببوو.

ئاندریکوس شڵەژاو پرسی:

ـ پێت وایە جێنەکی شکابێ؟

ـ نا .. پێم وانیە .

www.kerimhisami.com

تراساکی‌دڵنیای کرد وگوتی:« پەراسوی کابرای شکان.مەگەرگوێت لەتەقەی نەبوو؟ ئەوە دەنگی شکانی پەراسوەکانی‌بوو. »
مانولیو کەلەخۆشیان دەستی لێکدەدان گوتی:
- بێگومان پەراسوی شکاون.چونکە دەنگی ئاخی لێهات. نەیدەتوانی هەستێتەوە، هاواریشی دەکرد و چاویلکەکەی دەویستەوە.
- ئێستا تێگەیشتین چۆن توانیمان خۆمان لەو گەرانی بەکۆمەڵ نەجات بدەین.چۆنیش دەتوانین ئەم کارەی گوتومانە ئەنجامی بدەین.تێدان؟ دووهاڤاڵەکەی هاواریان کرد ؟ تێداین ...
سەگێک بەوێدا تێدەپەری. منداڵ بەردیان لێ دەست دایەو کەوتنە دووی. لەمزگەوتی نزیک کلیسا دەنگی شەڕو هەرا دەهات.منداڵەکان راوەستان.تراساکی گوتی:
- بێگومان حەمیدە مەلایە لەئەفەندی دەدا.راوەستن سەیری بکەین.هەرسێک هەستانە سە ر پەنجان تاسەریان گەیشتە راستی پەنجەرەی مزگەوت.چاویان بەحەسارێکی گەورەی پڕلەگیاوگوڵ کەوت کە مەرقەدی ئەولیایەکی لێ دەبینرا هەزار پەڕۆی رەنگاورەنگ بەداری سەر مەرقەدەکەوە هەڵاوەسرابوو.لە نزیک قەبرەکە دایکێکی پیر بە قژی پەرێشان ولووتێکی درێژ وبێنی پەتی بەدەستێک ملی کورەکەی گرتبوو، بە دەستێکیش دارێکی تیژ کراوی بۆ ترساندنی کورەکەی هەڵدەسوڕاند و هاواری دەکرد:
- دیارە تۆ لەخوا ناترسی.دیسان دەچیە لای ئەو رۆمیانەوگزشتی بەرازدەخۆی و شەراب دەخۆیەوەخۆپیس‌دەکەی.حەبست دەکەم و بەوردارەی هەموو لەشت دەشکێنم و ناهێڵم بچی.
ئەفەندی پەلەقاژەی بوو کە خۆی لەچنگ دایکی رزگار بکاو دەیزیراند،پیرێژن هەڵیدەسوراند و بەسەریدا دەیگوڕاند:
- نا...نا.. تۆ نابێ بچی. ناهێڵم بچی. دەتەوێ دیسان بچی گاڵتەت پێ بکەن ؟!! لە بیرت چوە کە تا مەست دەبی، لە گوو خواردنی خۆت پەشیمان دەبیەوە ودەست بەگریان دەکەی؟ لەبیرت چوە کە مێزەرەکەت فرێدەدەی و تەرسی دەسەرت هەڵدەسوی و بەکۆڵانانا دەگەرێی و وەک کەر دەزەڕێنی؟ رۆمی وەدوات دەکەون و توێلکە لیمۆت پێدادەدەن و پێت دەڵێن : (ئەفەندم تەرسە) ؟تۆ لانی کەم رێز لەو پیرە پیرۆزەش ناگری کە باپیری تۆیە. پیرێژن هەروا جنێوی پێدەدا و قەبرەکەی نیشان دەدا کە بە پەردەی رەنگاورە نگ رازابۆوە. ئەفەندی دەستی بۆ ئاسمانێ هەڵێنا و گوتی:
- دایە سوێند دەخۆم کە شەووڕۆژ بیر لەوە دەکەمەوە و تەنیا لەفیکری ئەوەدام.
- کەوابە بۆچی خۆت تووشی گوناح دەکەی؟- بۆچما تۆ ناتەوێ منیش وەک باپیرو ببمە پیاوی خودا؟ باشە من ئەگەرگوناح نەکەم چۆن پاک دەبمەوە؟ ئەگەر تووشی گوناح نەبم، چۆن هەست بە پەشیمانی و تۆبە دەکەم؟ دەگریم و لەبەر خودا دەپارێمەوە؟ سەرە تاسەکەم بەخەڵک نیشان دەدەم؟ نا... کەوابوو چۆن دەتوانم ببمە پیاوی خودا؟
حەمیدە مەلا واقی ورما. جارێک تەماشای کورەکەی دەکرد وتاوێکیش لە گۆری پیری پیرۆزی دەروانی.مات دەبوو لەوانەیە کورە شێت وگێلەکەی‌هەقی بووبێ.کێ دەزانێ ئەو حکایەتانەی لە پیرو پیاوچاکانی دەگێڕنەوەلە باپیرە پیرۆزەی ئەویش راست نەبێ.؟ ئەو لەسەرەتاوە تەمەنێک

www.kerimhisami.com

تووشی گوناحی جۆربەجۆر بوە، کاتێک لەکار کەوتوە و ئیتر هیچی پێنەکراوە و نەیتوانیوە لەشەرابی باش و ژن لەزەت وەرگرێ، بەرەو تاعەت و خواپەرستی گەڕاوەتەوە. ڕۆژێک چوبوە سەر منارەی (سنت کاتە رینا)بۆ خواردن و خواردنەوە نەهاتبوە خوار.لەوێ گریابوو، لەخۆیدابوو، حەوت شەو ورۆژان نالآندبووی، فرمێسکی ڕشتبوو.پاشان لەپڕ هاوارێکی ئەوەندە بەسامی لەسنگی وەدەر نابوو کە شار لەرزیبووە ئاسمان پڕببو لەقەلەرەشە.خوا ڕەحمەتی بەسەرداباراند بوو، کە لەوە زیاتر ڕەنج نەکێشێ.داعباکانی خۆی نارد بوو تا لەبەر یەکی هەڵدرن وبیخۆن.داخوا باشترین ڕێگا بۆ پاکبوونەوە ئەوە بوو؟ حەمیدە مەلا نەیدەزانی چبکا.داخوا دەبوایە هەروا ئەفەندی بکوتێ، یا خۆ بیخزێنێتە قوژبنێک و خۆی گەرم کاتەوە؟دارە تیژ کراوەکەی بە قەبرەکەوە نا وملی کورەکەی بەردا و بە پێکەنینەوە گوتی:

- باوابێ! چدەکەی بیکە .بخۆ و بخۆوەو شەقبەرە.پاشانیش تەرسی دەسەرت هەڵسوو.بەدڵ شکاوی ڕوویکردە قوژبنێک کە هەتاو گرتبووی.

ئاندریکوس گوتی: « حەیف لێی نەدا ».

تراساکی گوتی:« خەمێ مەخۆ، بابم سبەی دەستی پێرادەگا. پاشان ئانیشکێکی دەسنگی کوتا و گوتی:

- جارێ وەرن با بڕۆین. سبەی کاتی ڕۆژئاوا نۆرەی ئێمەیە.من دێم بانگتان دەکەم.ئێوە هەر تکتان قولاپی خۆتان بێنن، منیش تەنافێک دێنم.

ئاندریکوس گوتی: من دارێکیش لەگەڵ خۆم دێنم.

مانولیوس گوتی: منیش گوڵمیخێک دێنم.

- نیکولآی کوری میستیگریش لەگەڵ خۆمان بەرین. ئەو منالێکی بەقەوەتە.

مانولیوس گوتی : باشە، ئەدی ئەگەر باوکی کیژەکە بمانبینێ چۆن ؟

تراساکی بە فیزەوە گوتی : با بزانێ. گرنگ نیە، چما ئەو دەتوانێ لێمانبدا؟ خۆ ئەو خەڵکی کریت نیە، خەڵکی (سیرا)یە.

ئاندریکوس پرسی: بۆچما دەتوانین بیهاوێنە سەرشانمان ؟ لانی کەم سەت کیلۆ دەبێ.باشە ئەگەر هاواری کردئەو دەم چی؟

تراساکی نێو چاوانی تێکنا وگوتی: « باش گوێ بگرە ئاندریکوس ! بۆ دەستپێکردنی ئەو کارانە ئەشێ غیرەتت هەبێ .تۆ ئەگەر غیرەتت نیە بڕۆ، لەجیاتی تۆ یەکی تر پەیدا دەکەم.»

ئاندریکوس بەو قسانە تێکچوو، نەڕاندی وگوتی: من؟ من دڵێکم هەیە بە قەدرایی چیا.

تراساکی گوتی : سبەی دیاری دەکا. جارێ وست بەو بەکەس مەڵێ. سبە ی ڕۆژی ڕاهواردنی باوکمە، من ئازاد دەبم. تۆش وابکە لەماڵێ وەدەر کەوی. بێژە دەچمە نوێژی شێوان. بۆ هەڵکردنی شەم وردە پوڵێک لە دایکت بستێنە، بادامی پێدەکڕین.

مانولیوس پێشنیاری کرد : بەشی ئەویش بدەین.

- نا بۆ بیدەینێ، خۆمان دەیخۆین.

* * *

لەوکاتەدا پاڵەوان میکێلس پێچەکەی هێنابوە سەرچاوان وبە بناری (زاڵم کێو)دا تێدەپەری، لە لای چەپەی دەریا شەپۆلی‌دەداو ولە لای چەپەشی چیای وەحشی قسل سەری کێشابوو. چیایەکی مەلعون کە هەر کاتێ مەسیحیەک بە پەنایدا تێپەرێ،نیشانی خاچ دەکێشێ و تورک ودوعا لە حکومەتی عوسمانی دەکا. چونکە هەر ئەشکەوت وخڕ و دۆڵێکی ئەم چیایە بدەنەوە، ئێسقانی مەسیحیە کوژراوەکان دەدۆزرێنەوە.(١) پاڵەوان میکێلس نیشانی خاچی کێشا. پێش دەساڵ هەر لەسەر ئەو بەردانە کریستوفیسی برای و دوو کوریان کوشتبوو. کەسوکاریان دوای چەندرۆژ بە فرینی قەلەرەشەو سیسارگە کەچەڵە مەیتەکانیان دۆزیبوونەوە. ئەم کارەساتە راست رۆژی غوسلی(تعمید)ی‌تراساکی قەوما بوو. براو برازای پاڵەوان میکێلس شاد رسەرخۆش لەکاتێکا گۆرانی«مسکوی»یان دەگوت، بۆ ماڵێ دەگەڕانەوە. تورک بۆسەیان بۆ دانابوونەوە و ناپیاوانە بەسەریان دادابوون،پاش ئەوەی زمانیان بڕیبوون، هەرسێکیان کوشتبوون.

پاڵەوان میکێلس رکێفی لێدا و بەنارەنار گوتی: «ئای کریتی بێکەس !چەند پشتە وا تۆ چارەرەشی و دەناڵێنی؟ئاخر کێ وەڵامی هاواری تۆ دەداتەوە؟ بۆ ئەوەی خودا موجیزەی خۆی نیشانبدا،دەبێ یەکێک هەرەشەی لێ بکا. گەورەکانی ئەم دنیایەش هەر ئاوان.کەوابوو چەک دەست دەیە،تەنیا لەو رێگایەوە رزگار دەبی»

هەناسەیەکی هەڵکێشا وبەچاوی پڕ لەفرمێسکەوە سەیرێکی دەریاو دەرو دەشت وچیاکانی کرد، کونە تفنگی لێ فشبوون.زەویەکانی‌کریت بۆنی پنگیان لێ دەهات.دیسان بەنارەنار گوتی:«چەندە جوانە کریت چەندە جوانە»(٢) خۆزیا دەبووم بەهەڵۆ ولەبەرزایی عاسمانەوە تەماشای هەمووم دەکرد.»

١ ـ هەر وەک سەربازە گومناوەکەی عەبدوڵا پەشێوی شاعیر.

٢ ـ هێمن . یش دەڵێ: « بەهەشتە کوردەواری من بەهەشتە»

لەراستیدا ئەگەر هەڵۆیەک بە نیوەرۆ بەسەر کریت دا گەڕابایە،دەیتوانی لە گشت جوانیەکانی چێژە وەرگرێ: لە لافاوەکانی بەر هەتاوی ، لەڕۆخەکانی ڕەڵم وروناکی وەک مانگ،لەهەوراز ونشێو وبە .ەلانی رەنگ سووری، لەتەماشای ئاوابیەکان و خانوەکانی،لەعیبادەتخانەکان کە سەرتاپا سپێن ولەسەر بەردەلانی رەنگ تلخ و لە چیاو یا لەپێدەشت و مەزرا دروستکراون .لەو سێ شاری شەهید (کانە و رتیمنۆ وکاندی)بەبورج وقەلای ڤینیزی و بەو کلیسایانە کە بەدەستی تورکان دیل کراون و کراون بە مزگەوت !.خوداش ئەگەر لەماوەی ئەم چەند پشتەدا کریتی لەبیر نەبردبایەوە، لەش‌وگیانی ئەوی نەدابا بەتورکان ئێستا ئەوی دەدیت.نا..نا..غەڵەتم کرد.کریت بەلەش وگیان تەسلیم نە ببوو، چونکە کریتیەکان خۆیان رادەگرت، یاخی دەبوون و ئامادە نەبوون بەڵگەی دیلیەتی خۆیان کە خوا مۆری کرد بوو ئەوانیش مۆری بکەن. ئەوە زوڵمێکی گەورە بوو.گشتیان بەرەو ئاسمان سەریان هەڵدێنا وهاواریان دەکرد کە:«ئەوە زوڵمە!» هەر وەک مەسیحە پاکەکان بۆ تۆڵەی ئەو زوڵمە نەبەخشراوەی خوا شەریاندەکرد.بیریان لەوە دەکردەوە کە:« نەکا ئەم خودا میهرەبانەش مرۆڤێکی شەڕوان بێ‌و لە جێگایەکی دیکە و لە سەو ئەستێرەیەکی تر لەگەڵ تورکی دیکە لەشەر دابێ، با بانگی بکەین!»

هێندێ گەل و نەتەوە هەن کە بە دوعاو پاڕانەوە بانگی خودای دەکەن.هێندی بەتەسلیم و تەوەکول بانگی دەکەن. هێندێکیش بەکوفر وجنێو.بەڵام خەڵکی کریت بەتفەنگ بانگی خوای دەکەن.هەمرو لەبەر دەرگای خوا رادەوەستن، تفەنگەکانیان ئاگر دەدەن تا خوا تەقەی تفەنگان ببیسێ.سوڵتانی تورکان کە هەوەڵجار تەقەی تفەنگان دەبیسێ،بە قوڕە قوڕ هاوار دەکا، ئەی یاخیەکانی سەر کێش! توورە دەبێ،پاشاو سەرباز وچەقو کێشان دەنێرێ.ئوروپاییەکان هاوار دەکەن،وای لەو بێ شەرمیە.پاپۆرەزرێدارەکانی شەریان بۆ سەرکوتکردنی لوتکەو پاپۆرە چکۆلەکانی کریت بۆ نێو دەریاو بۆ ئاسیاو ئەفریقا دەنێرن. یونانی ئەقبر بەپاڕانەوە دەڵێ: راوەستن ،بەهەست بن، خوێناویم مەکەن.! بەڵام کریتیەکان لەوەڵامدا دەڵێن :« ئازادی یا مەرگ» دیسان مست لە دەرگای خودا دەدەن.

پاش شۆرشی ١٨٢١قین ویێ سەبری خەڵک رۆژ بە رۆژ زیاد دەبوو. کریت دڵی پڕبوو لە خوێن لەژان وزوڵمو سوکایەتیدا دەژیا.حەزی شێتانە لە ئازادی ئاقڵی تێکدابوو.جانەوەرێکی بەسامی پەلاماردەداکە چنگاڵی لێ‌قایم کرد بوو،بەڵام گۆشتی بەدەنی خۆی لیک هەڵدەدری.ئاوایێەکانی‌خۆی ئاگر تێبەردەدا. رەز و زەیتوونەکانی خۆی لەرەگوو ریشە دەر دەهێنا. تەرمی کوژراوەکانی خۆی لە بناری چیا وشک و بەیارەکانەوە تا بارەگای خودا تێک وەر دەپێچا. پاشان بە لەشێکی خوێناوی دیسان دەکەوتەوە بندەستی وکۆیلەتیەوە. لە ١٨٦٦ دا کلیسای (ئارکادی) تەقاند .لە ١٨٧٨ دیسان شورشی کرد و بەڵام بێفایدە بوو. دووبارە تەسلیم بوو، ملی بۆ زوڵم و زۆرە راکێشا. ئێستا لە سەروبەندی ساڵی ١٨٨٩ جارێکی تر خوێنی لە دڵی دێت. مەسیحیەکان لە گوندەکانی خۆیان کلاوێان پاشەو پێش لە سەردەنا، ئەوە نیشانەی سەربەخۆیی بوو .دەستیان دەخورا و لە ئاسۆی دوورەوە چاویان لە رێگای یونان و دوورتر لە رێگاي رووسیا بوو. باپیریان لە ناخیاندا زیندوو دەبۆوە.نەهرەتەیان دەهات، گشتیان لە ماڵ و لە گوندەکانیاندا پیشیان هەڵدەهات و خەویان لێ ڕەوی بۆوە. هەمرو یەکشەمۆیان داوایان لە ماموستاکان و لە قەشەکان و دەهۆڵکوتەکان دەکرد کە سرودی چارەرەشی کریت - یان بۆ بخوێنن. بەڵکوو تورەبن و ناچار بن راوێژێک بکەن.بە تایبەت لە بەهاردا کە زەوی گەرم دادەهات و ژیان دەستی پێدەکردەوە، دڵی کریت - یان پەشێو تر دەبوو. تورکەکان ئەوەیان دەزانی و بۆ هێندی کردنەوەیان فەرمان و سەربازیان دەنارد.

پاڵەوان میکێلس لەوە زیاتر رەنج و دەردی کریتی دەدەر نەدەبرد.رکێفی لێدا ولە زاڵم کێو تێپەڕی و زەویەکانی خۆڵە سووری بڕی و گەیشتە رۆخێکی دەورە دراو بە ڕەڵمی ورد. زۆر برسیبوو.لە پێش میوانخانەی بێوەژن دابەزی. خاوەنی میوانخانە بیوەژنێکی تەور تازەو قەڵەو چوە پێشی. پاڵەوان رووی وەرگێڕا.ئەو ژنی رووهەڵمالاو و خۆ دە رخەری خۆش نەدەویست. بیوەژن بە دیتنی پاڵەوانی لە شەیتانیان چاوی بریقەیان دەدا.بە ئەدایەکەوە پرسی :

- چۆنە رێت هەتڵە کردوە پاڵەوان .؟ ئەگەر بەڕۆژوو نی،خواردنی کەروێشکمان هەیە لەگەڵ زیرەو پیواز. داهاتەوە کە کورسیەکی بۆ بێنێ، پاڵەوان چاوی بە گەردنی کەوت. بیوەژن چاوێکی لێداگرت و گوتی:

- دەتوانی گۆشتی بخۆی، گوناحی نەخۆش و رێبوار بە نیوە دەنووسرێ.

www.kerimbisani.com

پاڵەوان تووڕە بوو، هەر چەندە خواردن ئامادەو ئەویش برسی بوو، گوتی:« هیچم ناوێ برسی نیم، خۆی هاویشتە سەر زینی و بە سەر ڕەو دوور کەوتەوە، کونستانی بەجێهێشت و گەیشتە دەشتێکی ئارام و پانو بەرین کە وزە وزی مێش هەنگوین لە خەڵەفان و چریکەی‌پەرەسلێرکە لە هێلانەکانیان دەبیسرا. ئەو ڕۆژە هەوەڵی مانگی ئەپریل بوو، کریت لە تیشکی هەتاوی بەهاردا شاد و شەنگوڵ دەدرەوشا.بەلام پاڵەوان دڵی بەوانە نەدەگیرساوەو بە سەر ڕەو ماینی ڕادەدا.بۆ کوێ دەچوو؟ بەیانی بەتەما کوێ لە ماڵێ هاتبووەدەرێ؟کێ وەدوای کەوتبوو؟ تەمێکی تاریک سێبەری خستبوە سەردڵی.وا ی‌لێهاتبوو ڕۆخی پانوبەرینی بەر تیشکی هەتاوی بە لێڵی دەدیت .جادە لەبەر لاقی وەچۆمێکی ڕەوان دەچوو.دوورتر چیا وەک دووکەڵێک دەجولاوە .دوو جوتیاری پیر بەسواری هێستری تێدەپەڕین.دەستیان بە سینگیەوە ناو سلاویانکرد و گوتیان :

«ڕاوەستاو بی پاڵەوان میکێلس». بەلام ئەو ئەوانی نەدیت.بێ ئەوەی جوابی سلاویان بداتەوە بە پەنایاندا ڕەتبوو. فیکرێک هەڵیگرتبوو. بۆ لای جێ ژوانی نووری دەبرد. لە خەیاڵی خۆیدا دەهاتو دەچوو. بەرزایی دیواری حەساری دەپیوا. وەک دزێک بیری لەوە دەکردەوە کە بەکوێدا و چۆن بە دیواردا سەرکەوێ؟.پاشان هەموو شت لە خەیاڵیدا تێکەڵ دەبوو. لە خۆی دەپرسی کە دوای سەر کەوتن و چوونە نێو باخ بەکام لادا بڕوا؟

نێو چاوانی ئارەقەی کرد. دەستی دەبەر پشتێ ڕاکرد لە دەسکی خەنجەرەکەی دەگەڕا و لە بەر خۆیەوە گوتی؟ «ئەو سەگە هەقیەتی. یەک لە ئێمە دەبێ بمرێ».

دەسکی خەنجەرەکەی هەروا بەدەستەوە دەگوشی. پێی وابوو لەو دیوارە بەرزە سەر کەوتوە و چۆتە نێو باخ ویەبن گوڵدانی پڕ لە گوڵ لە بەر شۆقی فانۆسی شووشەسوورو سەوز تێدەپەڕێ.لە پەنجەرەکانی ژوور سەری گوێی لە قاقای پێکەنین بوو. ئارەقە بە نێو چاوانیدا هاتە خوار وبە لامل و پشتیدا شۆڕ بۆوە. لە پڕ بە چاو نوقاندنێک وریا بۆوە کە بۆ کوشتنی نووری نەهاتوتە ئەوێ.شە یتان دەستی‌گەیاندبوێە. شەیتانێکی نە ناسیاو، زاڵم، وەهیچ شەیتانێک نەدەچوو. شەیتانێکی شادو بەکەیف و بێحەیا بوو. بۆنی‌میسکی لێدەهات ودەموچاویشی هەر باسی ناکرێ. دەموچاوی ژنبوو. لە پڕ نەڕاندی و لەبەر خۆیەوە گوتی :« ئاخ ... پاڵەوان میکێلس ئەوە شەرم ناکەی!؟.»

ئارەقی نێو چاوانی بە دەسرەی سڕی . چیاوەک خۆی هاتەوە بەرچاوی. ڕۆخی دەریا ڕوون بۆوە، چۆم لە ژێر پێیانی لە ڕۆیشتن وێستا و بۆوە بە شەقام. ئێستا وەبیر خۆی دەهێناوە کە بۆچی لە شار ولە دەروازەی(لازارە) دەرکەوتوە و دەیەوێ بچێتە کوێ.شەوی ڕابردوو قەولی بە نووری دابوو، دەبوایە بەڵێنی خۆی بەرێتە سەر.دەچوە(سن‌ژان)تا (مانوساکاس)ی برای ببینێ. بۆ ئەو گوندە پڕ لە دارو درەختە کە ڕێگای سەعاتێک لە (پێتروکفالو) بێشکەی بنەماڵەی پاڵەوان دوور بوو. پێش چەند ساڵ بای قەزاو قەدەر (مانوساکاس)ی وەک دەنکە گەنم لەوێ شین کردبۆوە. ڕەگو ڕیشەی داکوتا بوو. پشکوتبوو، ئێستا وەک داربەڕوێکی گەورە لە نێوە ڕاستی گوندی شیرەی عەرزی دەمژی و لق و پۆپی بلاو دەکردەوە و کوڕ و نەوەی زۆری وەسەرێک دەنان.

ڕۆژی ١٤ی سپتامبری ١٨٦٦ ڕۆژێکی لە بیر نەکراو بوو.مانوساکاس لەگەڵ دەستەی خۆی تورکی ڕاودەنان، هاتە گوندی (سن ژان).لەنێو خانوبەکی پاک و خاوێندا چاوی بە ژنێکی جوان

www.kerimhisami.com

کەوت دەگریا و قژی دەڕنینەوە.تازە بووک بوو .تورک لە بەر دەرگا سەری مێردەکەیان بڕیبوو.جنێوی بەخوا دەدا ودەیگوت :« نا... نا ..خودا دادپەروەر نیە ، مەسیحی نیە ، تورکی خۆش دەوێ بێگومان وایە.»مانوساکاس کە تەمەنی خۆی لە٤٠ ساڵدەدا و دووساڵبوو خێزانی مرد بوو کە چاوی بەو ژنە بێکەسە کەوت،حەپەسا.دەستەکەی خۆی ناردە حەساریٚ وخۆشی هەروا بە سەرو قژی ئاڵۆز و بیچمێکی وەحشیانە بۆنی باروتی لێدەهات چوە ژووری. ژنی لاو بە دیتنی ترسا و دموچاوی خۆی داپۆشی و هاواری کرد : « یا مریەمی پاکیزە!»

مانوساکاس ئەوەندەی دەیتوانی رووخۆشی نیشاندا و لە ژنەکە نیزیک بۆوەو گوتی:« بگری جوانکیلە بگری. تادەتوانی بگری . گریان خەم لادەباو هێمنایەتی دێنێ. منیش سەردەمێک ژنم هەبوو تورک کوشتیان.ناڵاندم و گریام تا فرمێسکم لە چاوان بڕا. گریام ، گریان ژانی شکاندم. چۆکی لەکن ژنەکەی دادا و تێی ڕاما کە دەگریاو لەخۆی دەدا. لە خۆشیان دڵە کوتەی گرتبوو. خۆزیا دەیتوانی دەئامێزیگرێ و بە خۆیەوە بکوشێ.کە دەیبینی سینگی لە بن کراسی وەدەر کەوتوە و بەدەن لە بەر گریان گەرم داهاتوە و بە ئارەقەی بۆنخۆش تەر بوە، مانوساکاسی شێت کردبوو. تا ئەو دەم بۆ هیچ ژنێک وا شێت نەببووبەسپایی و لەسەر خۆ دەستی هاوێشتە سەرشانی و بە دەنگێکی پڕ لە خۆشەویستی و دڵدارانەوە گوتی:

– ئیتر بەسە جوانکیلە بەسە. گریان بەسە.دەنا چاوە جوانەکانت خەراب دەکەی.زگت بەو چاوانەت ناسووتێ؟چما سروشت جوانتر لە چاوی تۆ چاوی دروست کردوە؟منێکی کە ئێستا کەوتوومە ژێر پێی تۆ، پاڵەوان مانوساکاسی بە ناوبانگم. خۆم هەڵناکێشم، بەڵام لە (کسانا) وە تا (سیتیا) کەس نیە من نەناسێ.

لەترسی ئەوەی زۆری گوتبێ و ژنەکە لێی بڕەوێتەوە بێدەنگبوو. بەلام خۆشی پێ ڕانەگیرا، هێندێکی دیکەش لێی وەنیزیک کەوت. سەری بەرداوە وبەدەنگێکی نەرم ولاواندنەوە هەر دەردو چەرمەسەریەکی بەسەری هاتبوو بۆی گێڕاوە. پاشان باسی شۆڕشی کرد ،ئەو شۆڕشەی کە چەندەبێوەژن و هەتیوی بەجێ هێشتوە، بۆتە هۆی ڕژانی ئەوەندە فرمێسک کە ئەگەر کۆ کرابانەوە چۆمێکی گەورەیان لە ئەو سەرەو سەری کریت وەڕێ دەخست. پاشان گوتی: بۆ ئارام بوونەوەی دڵو دەروونت. باشترە بیر لەو هەموو کارەساتە بکەیەوە.ئەوە چارە نووسی کریتە. هەر کریتیەکی لەدایک بێ، دەبێ ئەو چارە نووسە قبوڵ بکا و زار بۆ سکاڵا نەکاتەوە.

ژنەکە وردە وردە سەری هەڵدێنا چیرۆکی خەم و پەژارەی ئەوانیترکوڵیدڵی دادەمرکاند. چاوەکانی سڕیەوە، کەپۆی خاوێن کردەوە و دەستی بە قسان کرد: کە چۆن مێردەکەیان کوشتوە. خوێنی بەر دەرگای نیشانداو گوتی: ئەم خوێنە قەت ناشۆمەوە، دەمەوێ هەر لەبەر چاوم بێ. تا مردن بیری لێ بکەمەوەو بە یادی ئەو ئەسرین بڕێژم.

مانوساکاس بەسپایی دەستی بەقژ و شان و ئەژنۆیان داهێنا و گوتی:

– مادام هەقتە. منیش بۆ ژنەکەی خۆم هەرئاوا دەگریام. تورک بەم بیانوە کە مێردەکەی یاخیە لە حەساریٚ کوشتیان. حەساری ماڵەکەم پڕ ببوو لە خوێن. بەلام باران باری و هەمووی شوشتەوە.بەردەکان وەک پێشوو سپی بوونەوە.

هەناسێکی هەڵکێشا و پتر نیزیک بوەو گوتی: باشە، دەبینی دڵی پیاو وەک ئەو بەردانە

وایە.وردە وردە خوێنی ئەو پاک دەبێتەوە و هەموو شت لەبیر دەشتەوە. کاتێک زانی کە ژنەکە بەو قسانە نارەحەت دەبێ، باڵتە گەرمەکەی خۆی داکەند وبەسەر شانی ژنەکەی دادا و گوتی:
«هەوا ساردە سەرمات دەبێ.»

ژنەکە لەرزی و تێکرا بوو. دەتگوت پیاوێک خۆی بەسەر داداوە. خەریکبوو باڵتەکە فڕێدا، بەڵام ترسا نەکا مانوساکاس پێی ناخۆشبێ.خۆی ماتکرد و لە بن باڵتەکەدا خۆی خڕ کردەوە .لەپێشدا بۆنێکی گەرمی نێرینە لە باڵتەکە دەهات. ترسی خستە دڵی .پاشان کەم کەم هەستیکرد کە گەرمایەکی خۆش بەهەموو لەشیدا دەگەڕێ. لە شانیەوە دەچێتە پشتی و سک و پەراسوانیشی دەگرێتەوە. مێردەکەی وەبیر هاتەوە. هەوەڵێن لەئامێز گرتنی ودەستە نەرمەکانی کە شەوی هەوەڵێ بە لەشیدا دەخزین وپارانەوەی هاتەوە بیر. بە شانی رووت سەرمای بوو، بەڵام ئێستا هەستی بە گەرمایی دەکرد.تۆزێ هاتبۆوە سەر خۆ.دەنگی هەناسەی پیاوی لەسەر سەری خۆی دەبیست.لە ناست ئەو هەستی بە موحیبەتێکی شیرین ر نارام دەکرد.رووی وەرگێڕاو بە مانوساکاسی گوت:

– من هیچی خواردنم نیە بتدە مێ .تۆ لە شەر دێیەوە، دەبێ برسیبی.بەڵام ئەو تورکە سەگانە دارو نەداریان بردووم.

مانوساکاس لە وەڵامدا گوتی: «نا خانم .. من نامەوێ هیچ بخۆم.خوا هەڵناگرێ تۆ برسیبی من چۆن خواردنم پێدەخوری.؟یا تۆ دەبێ خۆرابگری و سەبر بکەی تا پێکەوە نانی بخۆین ،یا سوێند بە مەسیح منیش لەگەڵ تۆ لە برسان دەمرم. لە گۆتنەکەی پەشیمان بۆوە. ویستی پێنەی بکا گوتی: «ببورە کە وا ڕک و ڕاست لە گەڵت دەدوێم. نازانم چۆنت بۆ روون کەمەوە؟ دەترسم باوەڕم پێنەکەی. هەناسێکی هەڵکێشا، ویستی سیغارێک هەڵبەستێ. بەڵام پەشیوان بوە. بە جارێک پەشۆکا بوو. ژنەکە چاوەکانی بە برژانگی درێژەوە کە شەونمی ئەسرین تەڕی کردبوون، هەڵێنا و تەماشای کرد. دەیویست هێندێ شتی لێ بپرسێ، بەڵام دەترسا. دەیویست قسەی لێ دەرکێشێ، بە لام شەرمی دەکرد. مانوساکاس گوتی:

– دەزانم نابێ بەڵام ناتوانم قسەی دڵم دەر نەبرم. دەمەوێ بە شەرافەتەوە راستیەکت لە گەڵ باسبکەم. بەخوات سوێند دەدەم قسەکانم بە خەرابە وەر نەگری. ئەگەر درۆ بکەم خوا هەر لێرە سزام بدات. کەهاتمە ئێرەو تۆم بە گریانەوە بینی، وەک کێردم لەدڵی راکەن وابوو.باوەڕ بکە جوانکیلەی من باوەڕ بکە من مرۆڤێکی پاکم.من ژنی وەک تۆ جوانم نەدیوە و نیەتی خێرم هەیە. بۆچی دڵت یەشاوەو بۆ دەتەوێ بڕۆی؟ دەزانی دەستیشم لێ نەداوی. تکا دەکەم گوێ بدە قسەکانم، تۆ مێردت مردوە ،منیش ژنەکەم. لەم جیهانەدا هەر تکمان تەنیا ماوینەوە.کەوابوو وەرە ماڵی من ولەگەڵ من لەژێر میچێکدا بژی.

زنی لاو هاوارێکی لێ هەستاو لە قوژبنێک خۆی کز کردەوە. دەلەرزی و دانی لێکدەدان. مانوساکاس رابوو بۆ لای دەرکی دەرێ رۆیشت تا ژنەکە هێندی بێتەوە.سەیرێکی هاڤاڵەکانی کرد لە حەسار هەمبانەیان کرد بوونەوەو نانیان دەخوارد، دوورتر تەماشای مەزرای ئاوەدانی پڕ لە دارە زەیتون و ئاشەکانی کرد کە بە بای دەگەڕان. پاشان بڕیارێکی داو لە بەر خۆیەوە گوتی: «من لێرە دەمێنمەوە، زەویەکانی ئێرە باش و بە رێژەون، خۆشم دەوێن.ئەو ژنەش ژنێکی باش و بە بەرەکەتە. منداڵی باشی دەبن. ئەویشم خۆش دەوێ. من هەر لێرە ریشە دادەکوتم. سوێند بەو رۆژە

www.kerimhisaini.com

که له سەرسەرمان راوەستاوە، هەر لیرە ریشە دادەکوتم.»

کاتێک هاتەوە ژوور.ژنەکە دوگمەی کەوای کردبۆوە، پرچی بەشانە کرد بوو، تۆزێ لێوەکانی بەددان گەستبوو تا سوور هەڵگەڕێن. باڵتەکەی هەر لەسەر شانی بوو. بەنازو عیشوەیەکی تایبەتی گوتی:

– پاڵەوان مانوساکاس ! ببوورە، بەلام قسەکانی تۆ لە نەزاکەت دوور بوون. تۆ ئەگەر قسەکانیشت راست بن، ئەوە گوناحێکی گەورەیە.چونکە خوێنی مێردەکەم لە دەرگا رژاوەو هێشتا هەر گەرمە.

مانوساکاس هەناسێکی هەڵکێشاو دەستیکرد بە هاتوچۆ.بۆ ئەوەی باسەکە بگۆڕێ گوتی :

خۆزیا پاروە نانێک و قومە شەرابێک دەبوو، خۆزیا تۆش خانمی خۆشەویست دوگمەی کەوای منت قایم دەکردەوە، خەریکە وا لێبێتەوە. چونکە خۆم ئەو کارەم لەدەست نایە.

بیوە ژن بێدەنگبوو. زکی پێ سوتا، راست بۆوە، دەرزی و دەزوی دیتەوە.کابرا لەبەر پێبانی بە چۆکداهاتبوو. ژن لە شەرمان سوور هەڵگەڕا و پەلەی کرد کە زوو کارەکەی تەواو بکا. پاشان هەستاو چوو دۆلابچەی کردەوەو گوتی:

– من درۆم کردوە. تورک هەموو شتێکیان نەبردوە. سفرەیەکی سپی لێک کردەوەو لە سەر مێزی راخست و خانوەکەی پێ رووناک بوو. پاشان لە ژوورێکی تر ئاگری کردەوەو خەریکی چێشت لێنان بوو. مانوساکاس سیغارێکی هەڵپەست، کورسیەکی هێناو وەک خاوەن ماڵ بە سام لێی دانیشت. تەماشای دەرەوەی دەکرد بەلام هەستی راگرتبوو تا بزانێ لە ژوورێ چرادەبرێ. دەیبیست کە ژنەکە بە چالاکی دەجولێتەوە، ئاگر خۆش دەکا، بۆشقاب و کەچک و چەنگاڵ دەر دێنێ، ئەو دەنگانە ئەویان لە شادی و بەختەوەریدا نوقم دەکرد. بە عومری خۆی قەت ئەوەندە ئاسودەیی و ئەوەندە برسیەتی و ئەوەندەش سەبر و حەوسەلەی بە خۆوە نەدیبوو. چونکە دەیزانی کە ئەو ژنە جوانچاک و شۆخو شەنگە کە وا ئێستا نان بۆ هەردوکیان ساز دەکا، پاش ماوەیەک، واتە دوای ئەو ماوەیە کە بۆ لە بیرچوونەوەی مردوو پێویستە، بۆ هەمیشە لە سەر سفرە و لە نوێن و جێدا لە گەڵی دەبێتە شەریک.

بەمجورە مانوساکاس کریستینای هێنابوو، لەو گوندەش مابۆوە. ژنەکە سکی پڕبوو لەسەر یەک دوانەی ببوون. حەساری ماڵێ پڕ ببوو لە منداڵ. پێش ماوەیەک هەوەڵێن نەوەشی لە دایک ببوو. مانوساکاس بەو رووداوە. لە رۆژی لە دایکبوونی نەوەکەی ئەوەندە شاد و سەرخۆش ببوو، کەرێکی هاویشتبوە سەر شانی بردبوویە مزگەوتێ نوێژێ بکا.

پاڵەوان میکێلس لەبەر خۆیەوە گوتی: « کارێکی بە جێی کردوە.ئەگەر منیش لە جیاتی ئەو بام هەر وام دەکرد و خەراپتریش. بەلام چونکە قەولم داوە هەرچەند لە من گەورە ترە دەبێ سەر کزنەی بکەم. هەرچی بێ من گەورەی ئەو گوندەم».

لە دوورەوە لە بناری چیا ئاوایی (پترۆکفالو) دەرکەوت. خوارەوەتر لە دەشتێ لە نێو دارستان گوندی پچوکی (سن ژان) گوندی کریستینا دەبینرا.پاڵەوان رکێفی لێدا، ماینەکە گوندی دەناسی، حیلاندی وهەڵیکردە چوارناڵ. دەروازەی ماڵی مانوساکاس ئاواڵە بوو. پاڵەوان میکێلس بێ ئەوەی لە ماین دابەزێ، سەری دانواند و هاواری کرد:

www.kerimhisami.com

- هۆی .. کاکە مانوساکاس !

خێزانی ماڵی گشتیان لە دەوری مێزێک کۆ ببونەوە نانیان دەخوارد. مانوساکاس پاڵیدابۆوە.قامچیەکەی بە پەنا دەستی بە بزمارێکەوە کردبوو. کریستینای ژنی بەزامبەری ئەو لاقی هاویشتبوونە سەریەک و شاد وبە کەیف دەهاتە بەرچاو. کەمێک قەڵەو ببوو، هەر چەندە مەمکەکانی بڵ ببوون، بەڵام روومەتی وەک سوورە گوڵ دەدرەوشان. مانوساکاس کە دەنگی برای بیست دەرپەڕی و هاتە حەساری. دەستێکی بۆ برای درێژ کرد و گوتی: « برام بەخێر هاتی. دابەزە کاتێکی چاک هاتووی، سفرە راخراوە. »

پاڵەوان میکێلس گوتی:

- بە تاڵوکەم . دەرگا پێوە دە وەرە دەرێ دەمەوێ قسەت لەگەڵ بکەم.

- خەبەری خۆشت هێناوە یا خەبەری ناخۆش؟

- خۆش یا ناخۆش، دەرگا پێوەدە.

مانوساکاس دەرگای داخست تا مناڵەکان هیچ نەبیسن.لە پاڵە وان میکێلس وە نیزیک کەوت. پاڵەوان گوتی: « برام مانوساکاس ! گوێ بگرە .تۆ کە ناتوانی ئارەق بخۆیەوە، باشترە نە خۆیەوە. »

مانوساکاس نێو چاوانی تێکنا و گوتی:

- بۆ چی ئەوەی بەمن دێژی؟

- بۆیە چونکە خودا کەری بۆیە نەخولقاندوە کە سواری شانی ئادەمیزادبێ، بەڵکو بۆیە خولقاوە کە ئادەمیزاد سواری بێو کەلکی لێ وەرگرێ. تێگەیشتی؟

- تێگە یشتم. دیارە نوری بەگی هاورێت دڵی بەشاوە وتۆی ناردوە سەرکۆنەم بکەی. ئێستا تۆخۆشت دڵت بەشاوە یان‌نا؟

- نا، هەوڵ مەدە خۆت لە باسەکە لادەی. تۆ کە هەڵوێستی من دەزانی. بەڵام ئێستا دەستپێکردنی شورش بە قازانجی خاچپەرستەکان نیە.

مانوساکاس توڕەبوو گوتی:

- تۆ خۆت ئەگەر سەرخۆش دەبی و گۆرانی(مسکری) دەڵێی چۆنی؟ کاتێک بەزۆر دەچیە قاوەخانەو پاوانی دەکەی، پشتێندی بەگان دەگری و دەیان هاوێیە سەربانی، داخوا دەفیکری خاچپەرستاندای؟ ئەوەش هیچ.بێشەرمیت گەیاندۆتە رادەیەک، دێیە حەساری من و دەرسم پێ دەڵێی.

ئەوەی گوت وداهاتەوە بەردێکی دەستدایە و بەڵام دووبارە دایناوە. پاشان جڵەوی ماینەکەی گرت و گوتی:

- ها... بۆچی مات بووی؟ هیچت نیە بێژی؟ داخوا من هەقم نیە ؟ برۆ، ئیتر نامەوێ حکایەتم بۆ بکەی.

پاڵەوان بێدەنگ‌بۆ. لە راستیشدا شتێک نەبوو باسی بکا. مانوساکاس هەقی بوو. خۆشی کاتێک سەر خۆش دەبوو، ئیتر بیری لە هیچ شتێک نەدەکردەوە.کریت و خاچپەرستی لە بیرخۆی دەبردەوە، لێی سواردەبوو، بەهەموو لایەکدا رایدەکرد. کورەی زەوی لەبەر چاوی پچوک دەبۆوە،

دەیویست لە ژێر سمی ئەسپدا وردو خاشی بکات. بێجگە لەوە چی نەدەکرد؟!

پاش تاوێک بێدەنگی، کاتێک مانوساکاس دیتی براکەی بزۆی تێکناون و تەماشای چیاکانی دوور دەکا، گوتی:

- بۆ وەڵام نادەیەوە؟ وەڵامێکت نیە؟ بەڵام مەترسێ. دەزانم دەردی تۆ چیە. تۆزێک ئاقڵ بە. تۆ مرۆڤێکی بەغیرەتی تێدەگەی. دووپاتی دەکەمەوە، چارە نووسی کریت هەر ئەوەیە. کە وابوو لێ گەڕێ با کوڵی دڵم داڕێژم. ڕۆژی جێژنەش هێسترێک لە سەر شانم دادەنێم و دەیبەمە مزگەوت تا لە پەنای ئەو کەرە نوێژێ بکا. پاشان ئەگەر ویستیان با بمکوژن.

- تۆ دەکوژن چش، ئەوان کریت دەکوژن .

- خەمی کریت مەخۆ. وا بە هاسانی ناتوانن بەسەر کریت دا زاڵ بن. بە لێ، ئێمە نادەمیزادەکان دەکوژن ، بەڵام ناتوانن کریت بکوژن. کریت جانەوەرێکی ئەبەدیە. تاوێک بێدەنگ بوو، هەناسێکی تاڵی هەڵکێشا و گوتی :

- برام، بەو خوایە من لەم کاولە وێرانە یەدا وەختە قڕ بم. چما تۆ نازانی؟ من خۆشم لە کاتی ئاساییدا ئاگام لە هیچ نیە. بەڵام نەختێک ئارەق دەخۆمەوە، زەینم روون دەبێتەوە و دڵم وەک دڵی تۆ پڕ دەبێ. بێجگە لەوە، من کە ناتوانم بچمە ئەستەمبوڵ سوڵتانی بکوژم. کەوابوو لێگەڕێ با هەر لێرە لە سیمی ئاخری بدەم. چونکە ئەم کارە دڵم هێدی دەکاتەوە.

پاڵەوان میکێلس رکێفی لێداو گوتی:

- کاکە مانوساکاس! لەم بارەوە باش بیر بکەوە. بە تایبەت کاتێک بە تەنیا بووی چاک فیکری لێ بکەوە و چۆنت پێ باشە وابکە. بەڵام لە بیرت نەچێ کە کریت لە سەرووی هەموو شتێکە. من بێجگە لەوە قسەی دیکەم نیە. ماڵیاوا.

- ئەوە چیە ،دابەزە شتێک بخۆ. تاڵوکەی مەکە، هەر لێرەش بنوو.لە سایەی خواوە خانوەکەمان گەورەیە.جێگای تۆ دەبێتەوە. برازاکانت ببینە، کریستینای ببینە، هەوەڵ نەوەمان تازە لە دایک بوە ببینە. دەمەوێ ناوی بنێم ئازاد، تا رۆژێک مانای ئازادی بزانێ.

- لە زمانی منەوە سڵاو لە هەموان بکە،من بە تاڵوکەم.

- ناتەوێ شتێکی پچوک هەڵگری و بچیە گوندی سەری پیرە بابمان بدەی؟

- گوتم کاتم نیە. زۆر بە پەلەم. سبەی بەیانی زوو کارم هەیە، خوا حافیز.

پاڵەوان میکێلس خۆی خوار کردەوە. جڵەوی ماینی هەڵەنگاوت و لە حەساری چوە دەرو بە دەشتێدا ڕایدا. بە کەیف بوو.مانوساکاس وەک پیاو لە بەرامبەری وەستا بوو.ئەگەر پاڵەوان میکێلس لە خۆ رانان بێزار نەبایە باسکی بۆ لێک دەکردنەوەو لە ئامێزی دەگرت. بە سەر ڕەو دەرۆی، زوو گەیشتەوە کاندی. لەخۆشیان هەر ترینگەی دەهات. چونکە جارێکی دیکەش بۆی هەڵکەوتبوو کە بنە ماڵەی خۆی ببینێ و تاقیکاتەوە . ئەوەشی بە دڵ بوو.

* * *

تەوارێک لە نیوەڕۆ تێپەڕیبوو، خۆر لە ئاسمان وردە وردە شۆڕ دەبۆوە. ژنە دراوسێکان کە زانیبویان پاڵەوان میکێلس لە ماڵێ نیە، لە حەساری ماڵی مادام کاتەرینا کۆ ببوونەوە و مەکینەی

www.kerimbirsani.com

بەرگدرون وتەشی و سەوزی کە دەبوایە پاکی کەنەوە لەگەڵ خۆیان هێنابوو. مادام پینلوب و خوشکی پاڵەوان پولیکسینگیس و کاتینیستای ژنی کراسوگئورگیس و مادام ماستراپاس. لەو ڕۆژی شەمۆیەدا گشتیان شادو بەکەیفەوەدم بە پێکەنین بوون. حەوتوو تەواو دەبوو. بەیانی ئەو ڕۆژە بۆ حەسانەوەو خۆشخواردن و قسەی زۆر و بێ پایان تەرخان دەکرا. بەراستی خوا فیکرێکی باشی کردبوو کە یەکشەمۆی دروستکردبوو.

کاتینیتسا بە هەوایەکی گۆرانی گوتی:

- ئەرێ تۆسا تۆ ئەو خەبەرەت بیستوە؟ دەڵێن دوێ شەو لە ماڵی میستیگری دەنگی هاوار دەهات و گویا ژنەکەی لێی دەدا.

مادام پنلوب گوتی ؟

- ئەدی ئەو سمێڵ جوانانە بۆ چی دەبن؟ خۆزیا دیمیتروسی مێردی من سمێڵی ئاوای هەبان. بەراستی سمێڵی قیت و چەورکراوی میستیگری بۆ تەماشا دەبن. مرۆ بە دیتنیان لەشی دەلەرزێ.

مادام ماستراپاس کە هەموو شەوێ قاچی مێردەکەی لە تەختی دەبەست، گوتی:

- من لام وایە میستیگری باشترە سمێڵەکانی بدا بە ژنەکەی وخۆشی داوێنی ژنەکەی لەبەرکا.

مادام کریسانتی بەپێکەنینەوە گوتی:

- پێرێ شەو میستیگری لە نیوە شەودا خەڵکی بە گریان و هاوار راستکرد بۆوە. براکەم کە لەو کاتەدا بەوێدا تێدەپەرێ و گوێی لە هاوار دەبێ، شەوی دوایی بە میستیگری دەڵێ :« ئاخر تۆ بۆ دێڵی ژنەکەت لێت بدا؟ بەسە، بەو مستە زلانەت پانی کەوە. شەرم ناکەی؟تۆ ئابرووی هەمو پیاوێکت بردوە.» پێتا نوابە لەوەلامدا چی گوتبوو؟ گوتبوی: «بۆ چی پاڵەوان پولیکسینگیس بۆ چیشەرم بکەم؟ من ئەم حاڵەم پێخۆشە».

تێکرا لە قاقای پێکەنینیاندا. ڕینیز ڕاست بۆوە قاوەو مرەبیا وشیرنیاتی وشک و کونجی هێنا. ڕاست لەو کاتەدا عەلیاغای دراوسێیان لەبەر دەرکی حەساریێ پەیدا بوو. شاڵێکی سەوزی هاویشتبوە سەو شانی. گۆزەویەکی نیوەچڵ و چەند شیشەی کاموا چنینی بەدەستەوە بوو. کۆسە و دم وچاوی بێ توک و پاکو خاوێن. کراسێکی کۆنی پینەکراو لەبەردا. بەڵام سپی هەر بریقەی دەهات.لاقە لاوازەکانیشی لەبەر خاوێنی لە کەوشی دڕاودا دەدرەوشان.

مادام کاتەرینا بە ئەدەبەوە لەبەری هەستا و گوتی:

- عەلیاغا بەخێر هاتی. وەرە قاوەیەک وەخۆ.

کابرا کە بۆ میوانداری سەری دەرێدا بوو، گوتی:« مادام سوپاس.ئێستا قاوەم خواردۆتەوە. تەنانەت پاروە شیرنیاتێکیشم لە قاوەدا تەڕ کردوە و لەگەڵ مورەبای ئاڵوباڵو خواردوومە. زۆر سوپاس.

- قەیدی چیە، لێرەش شتێک بخۆ. هەمیشە زۆر خواردن باشترە لە تێر نەخواردن. ژنە دراوسێکان کە شارەزای هیممەتی بەرز و فەقیری پیرە مێرد بوون، تێکڕا گوتیان:

بۆ ئەوەی هاوکاری ئیمەت کردبێ، لێرەش شتێک بخۆ!

عەلیاغای چارەرەش درۆی دەکرد، نە قاوەی هەبوو نە نانی شیرین و مورە بیا. هەموو تەمەنی

www.kerimhisami.com

هەر بە پرسیەتی راپوارد بوو. تاقە خەمی لە ژیانیدا هەر خەمی بێ خواردەمەنی‌بوو. بێجگە لە خواردن و چێشت لێنان هیچیتری باس نەدەکرد. هەمیشە لیکی بە چەنەیدا دەهاتە خوارێ. ژنەکان بۆ سەر گە رمی و پێکەنین نوختەی لاوازی ئەویان پەلامار دا.مادام ناتینیتسای شەیتان چاوی لە ژنەکان داگرت و پرسی:

– عەلیاغا، ئەمڕۆ بۆ نیوە ڕۆ چت لێنابوو؟ ئاخر تۆ زۆر لەخەمی سگت دای. خوا بزانێ چی خۆش و بە تامت لێنابوو!

عەلیاغا لە خۆشیان بزەیەکی هاتێ. تفی قوت دا و بە ئیشتیاوە دەستی پێکرد: «فروجی ئەمڕۆ زۆر تەرو تازە بوو.خەیار ترشی یونانیشم کڕیبوو، سفرەم پێ ڕازاندبۆوە. سۆسی جوجەش لەوانەبوو کە خۆم دروستم کردبوو. جوجکەم لە فرنیدا کردبوە کەباب و سوور ببۆوە.» دەیگوت و زاری پڕ دەبوو لە ئاو وهەناسەی هەڵدەکێشا. ژنەکان لە پێکەنین دەکەوتن. دیسان لێیان دەپرسی و سەر کۆنەیان دەکرد:

– چیاسە عەلیاغا! هەمیشەگۆشت وسۆس و گۆشت و سۆس. بۆ سلامەتیت باش نیە.جاروبارێش دەبێ سەوزی بخۆی، زۆر خواردنی گۆشت باش نیە. مادام ماستراپاس گوتی:

– من ئەو شۆ بۆشقابێک سەلادی کولاوت دەدەمێ تا ریخۆڵەت فێنک بنەوە. تۆ ئەوەندە گۆشت و بەهاراتت دەریخۆلان ئاخنیوە، هەموو بوونە سۆس.

مادام کەرنێناش گوتی:

– منیش نردوە نانێکی تازەی گەنمت دەدەمێ. ئەونانە سپیەی تۆ دەیخۆی مەعدەت قورس دەکا.

مادام پنلوب گوتی:

مرۆڤ هەر شتێکی زۆری بخوا، خاوپاریش پێ لە دلی دەدا. من هێندێ زەیتونی بێ ڕۆنت بۆ دێنم هەر چەندە تاڵە، بەلام بۆ ئیشتیا زۆر باشە. بیخۆ وخەبەریشن بدەوە.

لەبەر ئەوەی کە پیرە مێردی بە هیمەتی تورک لە گەڕەکی یونانیەکان دەژیا و بە سەدەقەو یارمەتی ئەوان ڕۆژگاری دەبردەسەر،ژنەکانیش پێیان رادەبوارد. کاتێک خواردنی عەلیاغا جارێکی دیکەش ئەوها دابینکرا، ژنەکان باسەکەیان گۆڕی و فرە ویژی‌یان درێژەی هەبوو. هاتنە سەر باسی دەشت و مەزرا و باسی پیاوان کە هەموویان حیزن و هەر گۆشتی حەرامیان پێ باشە. کاتینیتسا گلەیی لە مێردەکەی کرد کە زۆر دەخوا و لە خەودا پرخەی دێ و ناهێڵێ شەو بنوێ....

لەو کاتەدا (مورتزوفلوس) مجێوری کلیسا، ئەو پیاوە وردو ناحەزە، سواری زەنگوڵەی گەورەی کلیسای سن‌میناس ببوو، دەستی دەبناگوێ نابوو، گوێی دابوە زەنا زەنای شار کە وەک وزە وزی خەڵەفی مێش هەنگوین دەچوو.هەرای دەستفرۆشەکانی گەڕۆک و تەقەی دوکانی ئاسنگەران و هاوار وپارانەوەی سواڵکەران لە بەر دەرکان و چەقولوری سەگان و حیلەی ئەسپان و دەنگی زەنگوڵەی بزن و مەران کە بەو شەوە لە قەسابخانە سەریان دەبرین.لێکی هەڵداواردن.

ئەو هەموو هەراوهوریایە مورتزوفلوسی تووڕە دەکرد.وای لێدەهات بنەڕێنێ و لە کاتێکا دەستی بۆ تەنافی زەنگوڵەکان درێژ دەکرد کە لە بان سەریەوە هەڵاوەسرابوون، دەیگوت:

«بێدەنگ بن! ئێستا ئیتر نۆرەی منە! ئەوە ٧٥ ساڵە ئێوە دەدەر دەبەم، ئیتر دڵم لە ئێوە تێک هاڵاوە!» مورتزوفلوس زۆربەی کات بێدەنگ بوو.هەرگوتنێکی هەبایە بە سێ زەنگوڵە کە وەک سێ زار وسێزمان دەچوون ،دەری دەبڕی. ئەو بە نهێنی بێ ئەوەی کەس بزانێ هەر سێکی ناو لێنابون. زەنگوڵەی ئێوە راست کە لە هەموان گەورە تر بوو،ناوی نابوو(سن میناس). زەنگوڵەی لای راستە ناوی (ئازادی) بوو. ئەوی لای چەپەی ناوی نابوو (مەرگ).هەمیشە لە پێشدا دەنگی (سن میناس) بەرز دەبۆوە کە قورس و پیاوانەو شەڕانی بوو.لە پڕ ئازادی وەدەنگ دەهات.هەوایەکی شاد و ساف و بلوری هەبوو.

ددوای هەموان (مەوگ)، دەنگێکی گیراو کورتی لێدەهات. ئەم سێ دەنگانە لە ناخی مجبوری پیر، واتە ناخی کریت بەرز دەبوونەوە. قین و ئاواتی رەعیەتەکانیان لە بان خانوی خاچپەرستان و گەرەکی تورکان و بارەگای پاشاوە بە هەموو جێیێک رادەگەیاند. بەم چەشنە گیانی (مورتزوفلوس)کە سەرتاپێ لە زێو ومەفرەق بوو، بەم سێ دەنگە پیرۆزانە لە جێژنەکانی وەک نوئێل ر پاک و جێژنی (سن میناس)کە رۆژی یازدەی نوامبرە و بە تایبەت لە جێژنی (سن ژورژ)کە رۆژی جێژنی پاشای یونانە ، دانیشتوە زنجیرکراوەکانی کریتی،دڵگەرم دەکرد.

مورتزوفلوس لە دنیای پشکوتووی خەیاڵی خۆیدا (سن ژورژ)ی دەبینی کە بە سواری ئەسپێکی سپی. جلبتقەی کورتی چیندار و سەڵتەی چنراو لە بەرداو کاڵەی سووری بە گوڵێنگ لە پێدا، دەمانچەیەکی زێوی بە فیشەکەوە بە قەدیەوە بە کریت دا دەسوڕاوە. ئەو شازادە خانمە چکۆڵەی(ئازادی) سواری پاشتەرکی خۆ کردبوو.ئەو شازادەی ئاتێن بوو هەموو ساڵێ رۆژی ٢٣ی ئەپریل دەهاتە کاندی و لە پاپۆڕ دادەبەزی.مورتزوفلوس کە بە سێ زەنگوڵەوە هەڵاوەسرا بوو، بە کەم کەسبوو لە کاتی هاتنە دەر لە پاپۆڕ و هاتن بۆ لای شار دەیبینی.پاشان بە راکێشانی تەنافی (سن میناس) و (ئازادی) و (مەرگ) بەخێر هاتنی دەکرد،

مورتزوفلوس پیاوێکی بەد ئەخلاق بوو. لە رۆژێکی وەک ئەوڕۆدا، واتە رۆژی یەکی مانگی ئەپریل پێش ٧٥ ساڵ - بە راستی تەمەن چەندە خێرا تێ دەپەڕێ - لە دایک ببوو.بۆ هەوەڵین جار ئەو شەوە هەستی بە پیری کرد بوو.کەوتبوە ئەو فیکرە کە بێ ئەوەی ئازادی کریت ببینێ دەمرێ.داخوا لەم رۆژە پیرۆزەدا کەسێکە لە جیاتی ئەو زەنگوڵەکان وە دەنگ دێنێ؟ نا .مورتزوفلوس تاقەتی ئەوەی نەبوو. دەیگوت: قەت نابێ! تەنانەت شەیتانیش روحی منی بردبێ لەو رۆژەدا دەگەڕێمەوە و تارمایی من بە زەنگوڵەکانەوە هەڵداوەسرێ و هەرایەکی سەیر ساز دەکا.

ئارەقەیەکی ساردی لە پێستی ئەستور و نێو چاوانی بە گنجی نیشت. داخوا لەو رۆژەدا زیندوو دەبێ؟ داخوا تا ئەو رۆژە نامرێ؟ دەستەکانی دەلەرزین و لە کاتێکا دەستخۆشی ئەو هەستە خەفەتاویانە ببوو، زەنگی نوێژی خەوتنانی لێدا.

لەو کاتەدا کە لە حەساری ماڵی پاڵەوان میکێلس وتو وێژ لە بارەی ژن و پیاو درێژەی هەبوو ، عەلیاغاش بیرو باوەری پێغەمبەری لەو بارەوە بۆ ژنان روون دەکردەوە. دە نگی زەنگوڵەکان بەرز بۆوە.ژنەکان گورج دەستیان لە کار هەڵگرت، شڕەو بڕەی خۆیان کۆ کردەوە، نیشانی خاچیان کێشا و بۆ رۆیشتن رابوون.

ئێوارەی رۆژەکانی شەممۆ بۆ گەرمکردنیئاوی حەمامێ لە دەرکی هەموو ماڵەکان ئاگر

www.kerimhisami.com

دەکرایەوە. کیژە کارە کەرەکان بە پێی پەتی پێش دەرگاکانیان دەشوشت. حەسارە بەرد تێگیراوەکانیان گەسک دەدا. گوڵەکانیان ئاو دەدا. پیرێژنەکان ئاگردانیان لە بزمارەکان دەکردەوە و لە گەڵ خوێندنی تایبەتی مردوان بخور وعود وکوندوریان بە ماڵێ وەر دەکرد.

لەو کاتەدا کە هەوەڵین دەنگی زەنگوڵە هەستا، قەشە مانولی بە هەناسە بڕکە لە گەڕانی ئاسایی پاک کردەنوەو تەبەروکی خۆی دەگەڕاوە. ئەو رۆژە لە بەیانیەوە بە بۆنەی رۆژی هەوەڵی مانگ ، ئاوی متفەڕکی بە سەر خانواندا کردبوو. لە بەر هەموو دەرگایەک راوەستا بوو، پێکە ئارەقێکی پێدا کردبوو. لە هەموو ماڵێک بۆشقابە خواردنێکیان دابوویە. ئەویش گورج خستبوویە گیرفانی عەباکەیەوە. لەو سەعاتەی رۆژدا سەر تاپێ تەڕی ئارەق وبەلاّم بەکەیفبوو. گەیشتەوە ماڵێ و لەدەرگای دا و گوتی:

- هۆی ... ژنەکە لە کوێی ؟

ژنی قەشە شادو بە کەیف وقەڵەو وخرپن، بە زاری بێ ددانی وەک کاول، لە کاتێکا سەر پێیە کۆن و دڕاوەکانی بە خشە خش بە دوای خۆیدا دەکێشا، بەغار هات. ئەو ژنە دەبێ لە پێشدا زۆر جوان و شۆخ بووبێ کاتێک خاڵی رەشی وەک دەنکە ئیسبوەت سەرنجی قەشەی ڕاکێشا بوو. بەلاّم ئێستا ئیتر تەنیا خەروارە گۆشتێک بوو لە بن جەنگەڵێک خوریدا شاردرا بۆوە. لە گەڵ ئەوەش چاوە برسی و بە مەکرەکانی دەدرەوشان. کە چاوی بە عەبای قەشەی کەوت کە بای کردبوو، گوتی:

- سلاّو باوکی روحانی! دەتەوێ گیرفانەکانت بەتاڵ کەم؟

قەشە مانولی کە لە حەسار وێستا بوو، باسکە توکناویەکانی هەڵێنا و گوتی: «تەشتێکی بێنەو گیرفانەکانم خالی بکە؟

ژن تەشتێکی گەورەی گڵی هێنا و دەستی کرد بە خاڵی کردنی گیرفانەکانی قەشە کە لە باخەڵیەوە تا بەری پێیانی گرتبوو. خواردەمەنی جۆر بە جۆر وزۆر، لە هەڵواوە بگرە تا کفتەو خەیار ترش و پوستەو خورما و بادام و شیرینی بە گوێز و پەنیر و بەهارات و...هەمووی دە تەشتی کرد. قەشە گوتی:

- گوێ بگرە بزانە ئەو مورتزوفلوسە شەیتانە چدەکا؟ زوویە زوو، کابرا گوێچکەی کەڕ کردم. ئاخرەکەی تەشت پڕبوو. ژن بە تەماعەوە تەشتی دەست دایەو گوتی:

- هیچ نەما... هەر چیبوو هێنامە دەرێ. قەشە کە باری سوکبوو ، بە هەنگاوی بەرز بەرەو نوێژی خەوتنان کەوتە رێ.

* * *

کاتێک مادام (کریسانتی)بۆ ماڵێ گەرابۆوە ، شاڵی جوانی کشمیری بە پشتە پانەکەی دادابوو.پاشان دوو نردوە نانی متفەڕک و شوشە شەرابێک و شوشێک رۆنی زەیتونی دە قەرتاڵێکی نابوو لەو کاتەدا کە قەشە مانولی داوێنی عەبای بەلا داکرد بوو،بە غار تێدەپەڕی، ئەو دەرگای ماڵی دادەخست وبە هەنگاوی قورس بەرەو کلیسا دەچوو. کریستانی بە گەنجی بەژن باریک و جوانبوو.بەلاّم بە گوزەشتی زەمان بڵ ببوو. چاوی کەم بینا ببوون و چەند تاڵە مووی لە

www.kerimhisari.com

سەر چەنەگەو لێوی خوارەوە ڕوا بوون. قشە مانولی لەگەڵ ئەوە کە چاوێکی تەماعکارانەی لە قەرتاڵەکە دەکرد ، سڵاوێکی لە مادام کرد و گوتی:

- سن میناس ئاگادارت بێ مادام کریسانتی.

بەڵام کریسانتی لە پیوی لەشی وەر پێنچرابوو، قاچی ئاوسا بوون و قورس ببوو. دەمارەکانی ژانیان دەکرد و بیری لە شتێکی تر دەکردەوە. بە ورتە ورت لە بەر خۆیەوە دەیگوت: «ئاخ.. ئەی سن میناس، دەزانی من هەموو ڕۆژی شەممۆیان نانی متفەرگ وشەراب ر ڕۆنی زەیتون بۆ تۆ دێنم. تۆش ئەو کارەم بۆ جێبەجێ بکە، ماوەیەکە داوات لێدەکەم. کارێکی وابکە لە پێش براکەم دا بمرم . ئەو پیاوێکی دەست ئاواڵەیە، بە فانۆسی تەشریفاتی چاکم دەنێژێ.»

بە ڕێوەبەرانی کلیسای سن میناس ئەو فانۆسە جوانانەیان تازە لە قوستەنتەنیە وە هێنا بوو. ئەو فانوسانە بە روکاری زێڕین وشوشەی ڕەنگاوڕەنگ و پشتێندەی ئاوریشمی ڕەنگ ڕەش دەدرەوشانەوە. بۆ ناشتنی تەرمی گەورە پیاوان نەبایە ئەو فانوسانەیان نەدەهێنا. بەڵام مادام کریسانتی کە بەداخ و حەسرەتەوە دەهات پیر دەبوو، تا ئێستاش لە ئەڤین و مێرد کردن چێژی نەکرد بوو.لەم دنیایە تەنیا یەک شتی دەویست، ئەویش ئەوە بوو کە فانوسی تەشریفاتی بێننە سەر قەبرەکەی. لە گەنجیەتیدا زۆر جاران داوای لە سن میناس کردبوو کە مێردێکی باش و جوان و ئەڤینداری خاو وخێزان و دەست بڵاوی بە نسیب بکا. پاشان کە ناهومید بوو، داوای لە سن میناس دەکرد کە یارمەتی پاڵەوان پولیکسینگیسی برای بدا، تا کاروباری بیگرێ. لە ڕاستیدا کاتێک شۆڕش نەبایە. پاڵەوان بێکار دەماوە. ئەو دەم لە بەر دەروازەی (کانە) دوکانی دادەنا، شەراب ڕرۆن زەیتون و کشمیش و بادامی لە جوتیاران دەکری و بە بار بە بازرگان و یا بەقەولی خۆی بە (گەورە کەران)ی دەفرۆشتەوەو بەو چەشنە کیسەی خۆی لە لیرەی مەجیدی و ئاڵتونی ناپلیۆنی پڕ دەکرد. مادام کریسانتی دەیگوت: « یا سن میناس! یارمەتی براکەم بکە تا کاروباری بە برەو بێ،چونکە ئەگەر بتەوێ نانی متفەرک و شەراب و ڕۆن زەیتون کە بۆ مرۆڤێکی پیرۆز پێویستە لێت نەبڕێ، گەرەک یارمەتی بدەی.کارێکی وابکە ئێمەش بۆ خواردن نانێکی بە ڕەحەتمان هەبێ.» خواردنی باش وەک مێرد و منداڵ دڵ دەحەسێنێتەوە. عەلیاغا دەیگوت : من بۆیە نامەوێ قەڵەو بم چونکە نامەوێ بۆ کرمەکانی عەرزی خواردن ئامادە بکەم.» بەڵام ڕاستیەکەی ئەوە بوو کە ئەو هیچی نەبوو بیخوا.

بەرەو کلیسای سن میناس هەڵکشا و پاش ئەوەی لە کانی(ئیدومنە) تێ پەری، ڕاوەستا و لە بەر خۆیەوە گوتی: «سوپاس بۆ خوا جێگای سکاڵا نیە، لە ئێمەش خەراپتر هەن! » ئەو ژیانی خۆی بەدڵ و داو بۆ خزمەتی برا ملهوڕەکەی تەرخان کردبوو. جلەکانی دەشوشت و پینەی دەکردن، چێشتی بۆ لێدەنا و ماڵی بۆ خاوێن دەکردەوە. بۆ قەدو باڵای ئەو نەمابوو: « چەندە ڕەشید و نەجیبە!» دیارە زۆر وەدوای ژنان دەکەوت. بەڵام قەی چیە، بۆ چما خوا ژنی بۆ پیاو دروست نەکردوە ؟

ئەو لە گەڵ پاڵەوان پولیکسینگیس برای گیانێک بوون لە دوو لەشدا. ئاواڵ دوانە بوون، بەڵام ئەو زوتر پیر ببوو، پیوی زۆری خستبوە سەر یەک. لە کاتێکا براکەی جوان وباش مابوو.بەڵام ئەوە گرنگ نەبوو. چونکە ئەسڵ براکەی بوو. لە لایەکی دیکەوە لە هەمو خۆشیەکانی برایدا

بەشدار بوو. خۆشی رادەبوارد.لەگەڵی دەچوە گەڕان و ڕابواردن. کەواهوو خەمی چی کە بەتەنیا لەجێدا دەنوست .کاتێ براکەی لای بەیانی لە رابواردنی شەوانە دەگەڕاوە، شادو شەنگوڵ لە جێ دەردەپەڕی، پۆتینەکانی لەپێ دادەکەند،ئاوی بۆ گەرم دەکرد دەست و چاوان بشوا، فنجانێک قاوەی تاڵی بۆ ساز دەکرد کە بێتەوە سەر خۆ. بە دزی براکەی بۆنی ئەو عەترەی دەکرد کە ژنان دە سەرو سمێڵیان دابوو. ئەوە تاقە لەزەتێک بوو کە کریسانتی فەقیر لەم جیهانەدا لە ئەڤین چێشتبووی. بەڵام لەم دواییانەدا چونکە پیر ببوو، قاچی ئاوسا بوون و ئازاریان دەدا، لە لایەکی دیکەشەوە فانۆسی تەشریفاتی تازە هاتبوون، تەنیا یەک شتی لە سن میناس دەویست، ئەویش ئەوە بوو کە لە پێش براکەیدا بمرێ و دوای مردنیشی بتوانێ لە ناشتنندا لەو فانوسانە کەڵک وەرگرێ. بۆ ئەوەی دڵی سن میناس وەدەست بێنێ هەموو شەوی شەمزیان دیاری بۆ دەبرد.

مادام کریسانتی لە بەر خۆیەوە دەدوا و راست وچەپ سڵاوی لەم ولەو دەکرد. سەبر سەبر لە هەورازی بە ورتکە بەرد فەرشکراو سەردەکەوت.لە سەر هەموو پێچێک تاوێک دەوێستا دەتگوت بە دوای تەرمی کابرایەکی دەوڵەمەندا بۆ گۆرستان دەچێ.

پاڵەوان پولیکسینگیس برای لەو سەری شاری کاندی کە گوێی لە دەنگی زەنگولانبوو، بە پەلە دەتگوت ماندولین لێدەدا، نیشانەی خاچی کێشاو رابوو کە دوکان دابخات. پاڵەوان پیاوێکی جوانچاک بوو. نیگایێکی سیحراوی هەبوو.هەمیشە وەک لاوێکی بیست ساڵە لیباسی دەبەردەکردکە بریتی بێ لە: شاڵوارێکی سواری و سوخمەیەکی گوڵدۆزی و پشتێندێکی پانی ئاوریشمی و پۆتینی زەرد و سپی کە کورە جوانەکانی تورک و مەسیحی دەپێی دەکەن و لە دیوی ژووریێ بە قەیتانی سوور بەستراوە تا لە کاتی رۆیشتندا ما هیچەی قاچەکانی باش دیار بن. فێسی بەلاسەریەوە نا و ریشوەکانی بە جوانی بە سەر شانی چەپەیدا بەرداوە وبە هەنگاوی نەرم و سوک بۆ لای دوکانی باشترین سەرتاشی شار ، مسیۆ پاراسکەواس کەوتە رێ تا بەدابی ئاسایی شەوی شەمزیان ریشی بتاشێ. جاروبار لە رێگا رادەوەستا و سڵاوی لە دۆستە دوکاندارەکانی دەکرد. لە گەڵ ئەم و ئەو گاڵتەی دەکرد و باپباڵە ئارەقێکی لێدەدا و پاشان بە هەنگاوی سوک دەکەوتەوە رێ.هەموو جارێ فێسەکەی لارتردادەنا. کەیفی بەوە دەهات کە لەشێکی ساخ و سەلیمی هەیە و هەموو ئازای بەدەنی وەک سەعات کار دەکا.هەستی دەکرد کە بێ خەم و خەیاڵە و بەوە خۆشحاڵ دەبوو. رۆژێکیان نوکتەیەکی لە کتێب دا خوێند بۆوەو کاری تێکرد بوو: «لە کاناریس - یان پرسیبوو تۆ چۆن توانیوتە ئەو هەموو هونەر و دلاوەریە لە خۆت نیشان بدەی؟ ئەو پابۆڕوانە قارەمانە لە وەڵامدا گوتبووی: گوریێنە گوێ بدەنێ، من هەمیشە بە خۆم گوتوە : کونستاندی! ئاخرەکەی تۆ رۆژێک هەر دەمری!»

لەم رۆژەوە پاڵە وان پولیکسینگیس کڵاوی لار دادەنا و لە هەموو دەرفەتێک، لەشەر ولە شادیدا بەخۆی دەگوت : «پولیکسینگیس ئاخرەکەی تۆ رۆژێک هەر دەمری !» لە گۆرستان قەبرێکی فرەوان و گەورەی لە بەردی مەڕمەڕ وەک بن عەرزێک بۆ خۆی ساز کردبوو. لە چوار لاوە کۆڵەکەی هەبوو. باڵیفی لە هەمو لایەک دانابوو. مێزێکی بچوکی لە نێوە راستێ دانابوو. قەفەسەیەکی دە دیواری قەبرەکەی گرتبوو، هەمیشە پڕ تڵە ئارەق و چەند ئیستکانی لێ دەبوون. کاتێک کەیفی دەبوو قەرتاڵەیەکی پڕ دەکرد لە خواردەمەی و دوو سێ کەسی لە دۆستەکانی

www.kerimbisani.com

هەڵدەگرت و دەیبردن بۆ گۆڕستان و لەوێ دەستیان دەکرد بە ئارەق خواردنەوەو بە باسی ژن و شەڕ و مردن ڕایان دەبوارد.

بەڵێ پاڵەوان بە دڵێکی خۆش بۆ پێشەوە دەچوو. شەوێکی خۆش و ئارام بوو. گەڵای داران نەدەبزوت. عەتری سوورەگوڵی مانگی ئەپریل لە حەساری ماڵانەوە بۆنی دەهات. پیادە ڕۆکانیان ئاو پرژێن کردبوو بۆنی خۆڵیان لێ دەهات. بیری لەوە دەکردەوە کە بەم زوانە سەرتاش سابونی لە روومەتی دەداو ریشی دەتاشێ، ئاوی (ئوستو خودوس)ی بە قژەکانی دادەکاو ئەوەندەی جوان دەکا ناناسرێتەوە ، لە بیست ساڵیش گەنجتر دەنوێنێ. پاشان بە کۆڵانە تەنگ و تاریکەکاندا دەسووڕێتەوە تا بزانێ هاڤاڵەکانی چیبان بە سەر هاتوە.

هەناسێکی هەڵکێشاو لە دڵی خۆیدا گوتی: «لەعنەت لە شەیتان! ئەگەر بە راستی خوایەک هەیە، ئێستا کاتی ئەوەیە کە موجیزەیەک بنوێنێ، من ئێستا هەرەتی لاوەتیمە و ئێستا موجیزە بە کارم دێ. تا چەند ساڵ لەمەو بەر منداڵ بووم، ئەوەندەم نەدەزانی کە نرخی ژن و شەراب و شەر بزانم.بەو زوانە هێزم لەبەردا نامێنێ. کاتێک گورچیلەو دانم لە کار کەوتن، ئیتر ناتوانم چێژە لە ژیان بکەم.ئەو دەم بە حەسرەتەوە تەماشای ژنان دەکەم. وەک ئەو رێویە ئەفسانەییە خۆم دڵخۆشی دەدەمەوە... ئاخ ئەی سن ژۆرژی پچکۆڵەی من، لە نێو هەموو پیرۆزەکاندا تۆ باشتر لە قسەکانم تێدەگەی. بڕوام پێت هەیە.لەرەسمدا کە بە سواری ئەسپی سپی دەتبینم کە ژنێکت سواری پاشتەرکی خۆت کردوە. ئافەرینت لێ دەکەم. ئاخ ... ئەی حەزرەتی سن ژۆرژ، ئەی هاو ناوی من ، یاریدەم بدە و دڵنیا بە کە من دەست لە سەر دەست دانانێم»

ئەوەی گوت وکڵاوی هێنا نێو چاوانی وڕێی دەشەقامی گەورەی شارنا. ئەو شەقامە یەکێک لە دوو جادەی ئەسڵی شاری کاندی بوو.لە دەروازەی رۆژ ئاوای (کانە)وە دەست پێدەکرا و لە دەروازەی (لازارە) کە مەیدانی گەورەی شار وسێتاق و باخی پاشای تێدا بوو،دەبڕایەوە. لەو دەورویەرە لە نێوە راستی پۆلە داران بوتکەیەک پچوک دانرابوو کە رۆژەکانی هەینی دەستەی موسیقای تورک دەهات موسیقای لێدەدا. شەقامی دیکە راست ئەو شەقامەی دەبڕی، لە دەروازەی تازەوە دەستی پێدەکرد و بۆ لای خوارەرە تا دەهاتە لەنگەرگا. لە چوار رێی ئەو دوو شەقامە مەیدانێک هەبوو بە ناوەندی شار دەژمێردرا. شەقامی گەورە جێگای چەکمە درو و شوشە فرۆش وقاوەخانەی یونانیەکان بوو.دوکاندارەکان لە گەڵ کرێکار و شاگردان لە بەر دەرکی دوکانان رادەوەستان و گاڵتە و گەپ و قسەی قۆڕیان دەکرد. وای بە حاڵی ئەفەندی یا پشت کوڕێک یا خێلێک یا شەلێک و یا شێتێک بەوێدا تێپەڕیبا. ئەو دەم چەکمە درو تێکڕا لە قالبەکانیان دەدا، شاگرد دەستیان دەکرد بە فیشقەو فیتو لێدان. بارانی لیمو وبایەنجانی رزیو بە سەر ئەو فەقیرەدا دەباری.

ئێوارەی شەمۆ شادی گەیشتبوە ئەو پەڕی. ئەو شەوە لە شەقامی گەورەش هەرا بوو. بەو حاڵەش دەنگی زەنگوڵەکانی نوێژی خەوتنان توانیبوی بە سەر دەنگەکانی دیکەدا سەر کەوێ. سوپاس بۆ خوا کە وا دیسان حەوتویەکی دیکەش رادەبرد، شاگردی وەستاکانی پیشەیی و دوکانە ئاسن فرۆشەکان بەر سینگەکانیان لە خۆ کرد بۆوەو ئاویان بە دەستی وەستاکانیان دادەکرد کەدمو چاویان بشۆن. وەستاو دوکاندار پاش ئەوەی دەست و چاوسان دەشوشت و سەرو سمێڵیان لێکو

www.kerimhisami.com

لوس دەکرد. بە فنجانێک قاوەو قەلیانێکەوە پاڵیان وە دەرکی دوکانەکان دەدا. زوو سەرو کەللەی (روشینە)ی قولە ڕەش کە وەک کێو لە گۆشتی ڕەشی بریقەداردا بوو، بە مەمکی داچۆڕاوی تا سەر سینگی و بە گەردانەی مورووە شینکەوە پەیدا دەبوو. روشینە هەمیشە شادو بەکەیف بوو، پێدەکەنی، نیگایەکی بە مەکری هەبوو، دانەکانی لە بەر سپیەتی دەبریقان. تەبەقێکی پڕلە کولیچەی بە کونجی لە سە ر سەری دادەناو دەیگێڕا.

(تولوپاناس)یش لە لای کانی (ئیدومنە)وە دەهاتو وەک هەمیشە خەمبار و بێدەنگ بوو. بە دەستێک تەبەقی پڕ لە کولیچە و بە دەستی دیکەش نانی شیرینی بۆنخۆشی دەگێڕا. لە کاتی ئاوادا شەقامی گەورە ئیتر جادەی گشتی نەبوو. بەلکوو خێنویەکی گەورەی ئەعیانی بوو کە لەویندا نوقڵ و شیرنیاتیان دەدا بە میوانان.

پاڵەوان پولیکسینگیس تاوێک ڕاوەستا و بە فیز و لوت بەرزی تەماشای گەرەکی یونانیانی دەکرد. دوکانەکان گشتیان ڕازاهبوونەوە. توورکێک لەوێ نەبوو کە هەواکەی پیس بکا. مەسیحیەکان پێدەکەنین و گاڵتەیان دەکرد. زەنگوڵەکان لێ یاندەدا. پاڵەوان لە بەر خۆیەوە دەیگوت :«ئەو شەقامە بەهەشتی ڕاستیە و بێجگە لە ئاڵایەکی خاچ لە سەر، هیچ کەمایەسی‌دیکەی نیە. بەلام من دڵنیام ئەو ئاڵایەش بە تێکۆشانی ئێمەی کریتی پەیدا دەبێ». پاشان لە کاتێکا لە چەپ و ڕاست سڵاوی لە ئاشناکانی دەکرد، بەرەو دوکانی سەر تاش کەوتە ڕێ.

* * *

سێبەر دادەکشان. بانگدەر چوبوە سەر منارە تا موسڵمانان بۆ نوێژی شێوان بانگ بکا. بەلام بەر لەوەی نەهرەتەی خۆی بۆ لای ئاسمانان بەرێبکا، تاوێک لە دوودڵیدا مایەوە. مێزەری سەوزی کە لەسەر ئارەخچنی سپی لە سەر بەستبوو، رێکو پێکی کرد و چاوێکی لە خوارێ و لە دەوروبەری خۆی کرد و لە بەر خۆیەوە گوتی: «ئەلاْ ئەلاْ ! ئادەمیزاد هەر چەندی کاری چاکیش بکا، هەر گیز ناتوانێ پاداشی چاکەی تۆ بداتەوە کە دوو چاوت بۆ تەماشای دنیا پێ بەخشیوە. »

بە سپایی داهاتەوە . لە تەماشای دیمەنی ڕەنگاو ڕەنک و پڕ لە جوڵانەوەی کاندی، بەو منارە سپیانەو باخی سەر سەوز وگومبەزی مزگەوتەکان و خانەقای دەروێشان بە ئاڵای پێغەمبەرەوە، هەستی بە شادی و خۆشی کرد.بە سەر سوڕمانەوە هەناسەیەکی هەڵکێشا :« بەڕاستی ئەم شارە پیرۆزە، هەموو شتێکی هەیە، هەموو شت! هەرچی مرۆڤ بخوازێ: لەژنی جوان و لاوی شۆخ! بۆ نموونە هەر ئەو نوری بەگە .کاتێک بە سواری ئەسپی ڕەش دەیبینم کە بە هەموو لایەکدا غار دەدا، هەست دەکەم کە لە تەمەنی بیست ساڵی دام. گەنجی جوانی واهەیە کە پێستی بەدەنی وەک نانی تازە تورت وسپی‌یە. کاتێ لە قاوەخانان گۆرانی دەڵێن، مرۆڤ سەر خۆش دەکەن. پیاو نازانێ لە مزگەوتان عیبادەتی خوا بکا یا لەقاوەخان؟ من تەنانەت بۆنی ناخۆشی ئەو شارەشم پێ خۆشە. کاتێک بە دەروازەی لازارەدا دێمە ژوور و بۆنی تەرسی هێسترەکانی کریتیم بۆ دێ، لە خۆشیان دڵم گەورە دەبێ. من ئەو بۆنەی کاندی بە هەموو عەتری دنیا ناگۆڕمەوە.ئەم بۆنە تا ڕادەیەک وە بۆنی بن هەنگڵم دەچێ کە هەموو لێی بێزارن و من پێم خۆشە . »

www.kerimhisami.com

بانگدەر هەناسیکی درێژی هەڵکێشا، هەر وەک دەستی دە بنانگوێی نابوو.لە پڕ دەنگی ساف و زوڵاڵ و پڕ لە پاکی و پارانەوەی تێ هەڵکرد. دەنگێک بوو خەماوی و بە چریکە، لە جوانیدا دەستی لە هەموو زەنگوڵەکانی مورتزوفلوس ئەستاند بوو.داست بۆ لای خۆر دەچوو، بەرز دەبۆوە و ئاسمانی دەقەلاشت و بانگی خوای دەکرد و لە پڕ وەک پەڕەسلێرکە بە سەر کاندی دا دەهاتە خوار. دەتگوت هەموو بوونی خوای خوازدۆتەوەو پێی سەر خۆش بوە.

* * *

لەو کاتەدا کە بانگدەر تاریفی جوانی نوری بەگی دەکرد و ئیرەیی پێ دەبرد، نوری بەگ بە دڵێکی خەمبارەوە لە خانوبەرەی کلاو فەرەنگی خۆی دەگەراوە کە چوو بوو لەوێ بحەسێتەوە. بەلام پەڵەیەکی شەرم و شورەیی کە هەستی دەکرد بە سەروچاو وسینگیەوە نوساوە، دەیسوتاند.لە حەیفان زاری کەفی کردبوو. ئەسپەکەشی کە لەو رۆژەدا حاڵی باش نەبوو، سەر سمی دەدا.

دەریا لە دوورەوە سوور دەچوو. هەر چەند بای نەدەهات بەلام شەپۆلی دەدا. نووری بەگ لە چەمی بوفیرۆ پەڕیەوە. رەز تازە پەلکیان وەدەر دەنا. دار بادام گوڵیان کرد بوو.دار هەنجیر عەتریان دەپرژاند. نەڕاندی و لەبەر خۆیەوە گوتی: « ئیتر هیچ شتێک من هێدی ناکاتەوە. هیچ شتێک ! ئەی دەریا لەبەو چاوم دوورکەوە، ئەی دارەکان، ئەی رۆژ ! »

دووبارە کەوتەوە بیری پاڵەوان میکێلس. بە خەیاڵ دەیبینی کە دوو قامکی دە پیاڵەی ئارەق ناوەو دەنگی شکانی پیاڵەکەشی دەبیست، چاوەکانی ئامینەشی هێنا بەر چاوی کە سەری سوڕ مابوو لە سوێیان دەسوتا. بە دەنگێکی بەرز گوتی :« تف لەمن ! خۆزیا زەوی لێک دەبۆوە وقوتی‌دەدام. من کە ئیتر بە هێزترین پیاوی ولاتی خۆم نیم ژیانم بە کاری چی دێت؟ من ئەو ژیانەم ناوێ !» ڕووداوەکانی شەوی رابردووی وەبیرهاتەوە.چ هەنگامەیەک ! چ خواردنەوەیەک کە ببوە هۆی سەرخۆشی و لە بەر دەرگا لە پیسایی کەوتبوو ! تەواوی ئەوانەی وەبیر دەهێناوە. خەوی لێ ‌کەوتبوو. هاوارێکی بە سامی وەک نەهرەتەی درندەیەکی وەحشی لە خەوی راپەراند بوو. ئەم د..گە لە گەروی کێ هاتبوە دەرێ؟ بەیانی‌کاتێکی خولامی رەش دیتبوویەوەو خوێنی گردبۆ وە.خ.ونەکە لە بەین چوو بوو.بەلام خەنجەرێکی وەدڵی‌کەوتبوو.

ئێستا بە پەنا قەبرستانی تورکەکاندا دەرۆیشت. بەردی کێلەکان کە راست راوەستا بوون، بەو خەتی خوارە پێنچەی نوسراو و بە سەری مەڕ مەڕیەوە کە دەتگوت مێزەرن ، لە دوورەوە وەک حیسانی بەردی دەچوون کە تازە لە قەبر هاتوونەدەرو دەیانەوێ لە عەرز جیا بنەوەو بپەڕنەوە بۆ شاری کاندی. نووری بەگ لە لای دەریاوە لە قوژبنێکی گۆرستان بە چاو لە گڵکۆی باوکی دەگەڕا کە لە نێو دوو داراندا دیار بوو. کاتێک قەبرەکەی دیتەوە لە ترسان لەرزی. وای هاتە بەر چاو کە مێزەری مەڕ مەڕی کێلی قەبرەکە جولاوەو بۆ دوایە خزیوە.(هینالی) خوێنخۆر کە زیندوو بوو کاتێک توڕە دەبوو مێزەرەکە ی ئاوا لە پشت سەری دادەنا. دنیا لە دەوری سەری نوری بەگی سوڕا. ئەسپەکەی سەر سمی دا و بۆ لای قەبرەکەی چوو. نوری بە ترسەوە دەسنی بە باڵی ئەسپەکەی گرت کە نەکەوێ.جلەوی ئەسپەکەی کێشا، ئەسپ هەستا سەر پاشوان و دەستی بە

www.kerimbisarani.com

بەدفەری کرد. ئەوە هەوەڵجار بوو کە ئەسپی نوری بەگ سەر سمی دەدا. ئەوە خۆی خەبەری کارەساتێکی شووم بوو. نوری بەگ هاواری کرد.ویستی دابەزێ و بچێتە سەرگۆری باوکی دوعای بۆ بکا. بەڵام لە مردوو ترسا. لەپڕ هەموو شت لە مێشکیدا روون بۆوە.ئێستا خەونی شەوی رابردووی بە ئاشکرا دەبینی. هێنالی لە بان سەری راوەستا بوو، بە کراسێکی دڕاو وسەرتا پێی بە قوڕو لیتە داپۆشرا بوو.ئەو کە لە هەموو ژیانیدا بەری پێی لە سەر خۆڵێ دانەنابوو، ئێستا بێ پێڵاو بوو.بە سەر نووریدا دەینەڕاندودەیگوت : « ئەحمەق ! هیچ دەزانی ئەوە چەند ساڵە بە دەوری ماڵی تۆدا دەگەڕێم؟ راست لە ساڵی ١٨٦٦ وە واتە بیست ساڵ لەمەو بەر ! تەماشای من کە ،وام دەزانی کە کوڕم هەیە ، کوڕی تاقانەم ، شەو رۆژ لە فیکری مندا دەبێ و بێجگە لە تۆڵە ئەستاندنەوەی من بیر لە هیچیتر ناکاتەوە... لە جیاتی ئەوە هەمیشە دەنگی پێکەنین و موسیقاو گۆرانی لە پەنجەرەی ماڵی تۆ دەبیسم. ئەو دەم غەریب و بێکەس باری شەرم و شورەیی خۆم لە کۆڵان و سەحرا دەکێشم. کوڕ ئەگەر بۆیە نەبێ رۆژێک تۆڵەی باوکی بکاتەوە ، ئیدی بە کاری چیدێ؟ تۆش بێ ئەوەی شەرم بکەی، خوێنی خۆت لەگەڵ خوێنی برای قاتڵی من تێکەڵ دەکەی. ژنی خۆت بێ پەچەو چارشێو بەو نیشان دەدەی. وای لە تۆ .. بێکارە ... کافر ! »

ئەم جنێوانە نوری‌یان توڕە کرد. ویستی هاوار بکاو بڵێ : « پیرە مێرد لە قەبرێشدا ناهێڵی ئاسودە بم. ئیتر دەستم لێ هەڵگرە ! » بەڵام وشەکانی لە زاریدا تێک دەهاڵان و دەیانخنکاند.رکێفی لە ئەسپی داو پێش رۆژ ئاوا بوون بە دەروازەی (کانە) دا چۆوە نێو شاری کاندی و بۆ لای گەرەکی بونانیان ئاژوای.

* * *

هەر لەو کاتەدا پاڵەوان میکلیس لە دەروازەی لازارە لەو سەری شار وەنیزیک دەکەوت. ماوەیەک بوو مایینی خۆشتر داژوا، چونکە خۆر لە دەریا چوبوە خوار و ترسی ئەوە هەبوو کە دەروازەکانی شار دابخرێن. لە دوور گولەکانی دەبینی کە بۆ گەڕانەرەی گەرەکی خۆیان رابیبوون. ئەوانە هەموو رۆژێ لە بەر دەروازەی کاندی لە نێو خاک و خۆڵ دادەنیشتن و دەستە سەقەتەکانیان بۆ خێر و سواڵ درێژ دەکرد. لەکاتی رۆژئاوا رادەبوون و بۆ خانوەکانیان دەگەڕانەوە. ئەم ئێوارەیە ژن و مێردە گەنجەکە کە شەوی پێشتر یەکتریان توند دە ئامێزێ گرتبوو، وەپێش کاروانی کەوتبوون. لە پەنا یەکتر بە تاڵوکە و لالوت دەرۆیشتن. گشتیان بێدەنگ، بە دم و چاوی خۆرە لێدراو ی بێ دم و گوێ رێگایان گرتبوە بەر. هێندێک کوێر بوون ، هێندێک چونکە لێویان نەبوو دەتگوت پێدەکەنن.هەموش پەلەیان دەکرد، دەتگوت رۆژی قیامەتە وئەوانە بە زوڕنای ئیسرافیل لە قەبری هاتوونە دەرو بەڵام لە بەرتاڵوکەیی هێندێ گۆشتی لەشیان لە قەبریدا بە جێماوە. پاڵوان میکێلس رووی وەر گێڕا، دیتنی ئەم نەخۆشیە دڵی تێکدەدا. لە بەر حزیەرە گوتی :« تەنیا ساخو سلامەتەکان هەقی ژیانیان هەیە، ئەوانی دیکە بە کار نایەن.» رکێفی لە مایینێ دا و لەو کاتەدا کە دەروازەوانی تورک کلیلی دەروازەکانی شاریان بە دەستەوە بوو، بەرەو رۆژ ئاوا شەبپوریان لێدەدا و ئاڵای عوسمانی لە سەر دار دەهاتە خوار، لە دەروازە تێ پەڕی و هاتەوە ژوور.

www.kerimhisami.com

٣

ئەویٚ شەویٚ باو باران بوو .سروشت بە ماتی لە نیگەرانیدا ونستا بوو.هەوا قورس دەبوو. گەلاٚ تازە شینبوەکان لە تاریکایی شەودا خەفەتبار لیٚک دەهالاٚن.هەرەشەیەکی گەورە گرانایی هاویشتبوە سەو شار.

پالەوان میکیٚلس خەوی تیٚکچو بوو.خەلٚکی کاندی لە مانگە شەودا پەنجەرەکانیان دەکردەوە و دوگمەی کراسەکانیان دەترازاند تا باشتر هەناسە هەلٚکیٚشن. چەند پیرێژن کە هەستیان بە گەیشتنی بەدبەخت دەکرد، لە بەر دەرگای مالٚەکانیان دانیشتبون. بەلاٚم لە ترسی ئەوی نەکا فیکرەکەیان وەراست بگەڕیٚ، لیٚویان لیٚک نەدەکردەوە.مەلاتیکەی عەزابی کاندی لەعنەتی لیٚبیٚ، لەوانە بوو دەنگیان ببیسیٚ و ئەو بەلاٚیە بەسەر شار بیٚنیٚ کە هیٚشتا بڕیاری بۆ هاتنی نەدرا بوو.

ئەوان زۆریان دەگوت، هەولٚیان دەدا کە باسی شتی بیٚ مانا بکەن و تە نیا شتیٚک بیٚژن کە پیٚی دامرکیٚن. بەلاٚم هەر لە جیٚ دەگەڕانەوە سەر ئەو مەسەلەیە کە فیکری ئەوانی بە خۆوە خەریک کردبوو: «وە بیرت دیٚ؟ جاری دوایش بەلاٚیەکی ئاوا» «بیٚدەنگ بە بەد بەخت .» «چما لە ژیٚر قاچت دەنگی گرمە نابیسی؟» «.. گوتم بیٚدەنگ بە..»

پاشان دەچوونەوە ژوور ، دەرگایان دادەخست و چاوە ڕوانی ئاخرین هێزی هیٚندی بوونەوە، واتە هەلاٚتنی خۆر دەبوون. ئاخرەکەی ئەو ئەستیٚرە گەورەیە، داپۆشراو بە پەردەیەک هەوری ڕەنگ مسی، بە بیچمیٚکی گرژ و ڕەوەکەوە سەری لە پشتی چیاکانەوە هیٚنا دەر. منارەکان ڕەنگی ئاگریان لیٚ نیشت. دەریا ئەرخەوانیبوو. هەر لەو کاتەشدا مورتزوفلوس هەر سیٚک زەنگولٚەی وە دەنگ هیٚنان. لە گەرەکی یونانیەکان لە هەموو لاوە دەرگا دەکرانەوە.گەورەی مالٚەکان پاک و خاویٚن بە جلی تازەو کراسی سپی دەهاتنە دەر. ژن و میٚرد لە نیٚوە ڕاست و خەسوو نەختیٚ دواتر، زارۆک بە جلی جوانەوە لە پیٚشەوە دەڕۆیشتن.کوڕە لاو دەسرەی سپیان بە دەستەوە و گەورە کچیش قەیتانیان لە پرچەکانیان گریٚدا بوو. هەموویان دەچوون تا لە خزمەت شاسواری وەلینیعمەتی کاندی، واتە سن میناس دوعا بکەنو گویٚ بدەنە قسەکانی خەلیفە کە ئەو ڕۆژە وەعزی دادەدا و نانی متفەرکی بەسەر ئیمانداراندا بەشدەکرد، چونکە ئەو ڕۆژە یەک شەممۆ بوو. ئەو ڕۆژە کارو کاسبی نەبوو.دوکانەکان نەدەکرانەوە.ناودارترین بازرگانی دنیا، واتە شەیتان خۆی، تەواوی ئەو ڕۆژە دەنوست کە وابوو بیٚجگە لەوە کە بچن گویٚ بدەنە قسەکانی خوا کاریٚکی دیکەیان نەبوو. ئەو کارەش خەرجیٚکی نەبوو، کەس هیچی لە کیس نەدەچوو. ڕۆژی دوایش هەر لە بەیانیەوە سەر لە نویٚ گەزو تەرازوو یان دەست دەدایەو سەوداو چەنە لیٚدان دەست پیٚدەکراوە.هەر کەس لە دەستی هاتبا، کلاٚوی لە سەری ئەویتر دەنا. شەش ڕۆژ هی شەیتانیەو ڕۆژیٚکیش هیٚ خودایە.ئیٚوە هەروو ڕۆژیٚ شەمیٚک پیٚ بکەن و خەیالٚتان ئاسودە بیٚ.کلیسا وەک ئاسمانی پڕ لە ئەستیٚرە

دەدرەوشا. بۆنی میوەو کەندری لێدەهات و وەک کەندوی پڕ لە مەلائیکە و پیاو چاک و ئادەمیزادانهەرگمەی دەهات. لە بەر ئەوەی جێگای ئەو هەموو ئیماندارە نەدەبۆوە، کۆمەڵێکی زۆر لە ژێر دالانی سەر داپۆشراوی کلیسا و یا لە حەسارێدا مابوونەوە. خەلیفە بەو قەدو قەوارەی بەسام و ریشی سپی و کەوای چنراوی قەشەیی و قەیتانی ئالتوونی، لەسەر میحراب وەداعبایەکی ئاسمانی دەچوو کە بۆ چاوە دێری بە سەر کاری ئادەمیزادان و ترساندنیان هاتبێتە سەر زەوی.

قەشە مانولی بە کراسی زێرکفتەوە بۆ لای میحراب دەهاتە پێش و باسێکی ئینجیلی لە بەر خۆیەوە دەگوتەوە کە مەسەلەی رۆژ بوو.راست لەو کاتەدا کایامبیس و ژنەکەی بۆ چوونی کلیسا لە ماڵێ دەهاتنە دەر.ئەوان یەکشەمۆی رابردوو پێکەوە زەماوەندیان کرد بوو. ئێستا بە گوێرەی داب هەر بە جلی بوکێنیەوە دەچوون تا لە پێش وەلینیعمەتی کاندی، واتە سن میناس وە پاڕێن و نانێکی گەورەی بۆنخۆشی بۆ بەرن کە بە دارچین وکوندو ر و شەکر دروستکرابوو.

خانوە پچکۆلەی ئەوان لە نیزیک لەنگەر گا لە شوێنێ بوو کە سەرەتای گەرەکی جولەکانە و لە کۆلانێکی تەنگی مارپێچ کە بای شەماڵ دەیکوتاو خوێی دەریاش دەیسرتاند.گاروفالیا قۆڵی خستبوە قۆڵی مێردەکەی و هەر دووکیان بە فیز دەچوونە پێش و لە کانگای دڵیانەوە سلاویان لە سروشت دەکرد کە لە جێژن و خۆشیدابوو. وای،گەرەکو کۆلان چەندە خاوێن و بریقەدار بوون و بە دارەکانی ئەو بەرەو بەر چ عەترێکیان بلاو دەکردەوە.بەردوکان پێدەکەنێن، زەوی وەک بوک خۆی رارندبۆوە. هێندی دڕووی شوورەی باخەکان گوڵی سپیان دەرکرد بوو. کاندی وای لێهاتبوونەدەناسراوە. گارۆفالیا لە بنەوە چاوی لە مێردەکەی دەکرد ولە دڵی خۆیدا دەیگوت :«خودایە ئەو هاتەران پاتەرانە چیە قەشەکان دەیهۆننەوە؟ بەهەشت هەر ئەوەیە کە لەم دنیایەدا هەیە.خوایە من تکات لێدەکەم کە بەهەشتی دیکە بە نسیبی من مەکە!» ئێستا هەرتک گەیشتبوونە مەیدان و تاوێکی دیکە لەو پێنجە بایاندەداوە و دەگەیشتنە کلیسا.کایامبیس تەماشایەکی ژنەکەی کرد، هەستی کرد کە تەواو تێکچوە.لە پڕ وای هاتە بەوچاو کە زەوی بە هەموو گیان لەبەرێکەوە تابوت بوە و بێنجگە لەو لەشە گەرمەی پەنا ئەو بەو کراسی تەنک و داوێن و ملوانکەوە کە بۆنی خۆشی ئینسانی لە زاری دێ، کەسیتر نەماوە.کایامبیس لە پێرێوە هێندی خەمناک بوو، چونکە دەبوایە وەلامی داوەتی پاڵەوان میکێلس بداتەوە. ئەو مەسەلەیە بۆ ئەو زۆر گران تەواو دەبوو کە هەشت رۆژ لە ژنەکەی وەدوور کەوێ و نەتوانێ دەئامێزی بگرێ. لە نێوە راستی مەیدانێ راوەستا.ئەو کە خەڵکی ئەسفاکیا بوو، سن میناسی کاندی و دابو رەسمی ئەو شارەی بە هێند نەدەگرت. ئەوانە قازانجی جی‌یان بۆ ئەو هەبوو؟ لە جیاتی ئەوەی لە ماڵی خۆی بحەسێتەوە، بۆچی دەبوایە بچێتە کلیسا و کاتی خۆی لەوێ بە فیرۆ بدا؟ خودا هەمیشە لەو لاوانە خۆش دەبێ کە تازە زاوان. ئەو ئیتر کاتێکی زۆری نەمابوو.ئێستا پاڵەوان میکێلس ئەو شێرە قین ئەستورە لە ساردای خۆی لەوانەیە چاوەڕوانیبێ. کایامبیس باسکی ژنەکەی گوشی و چاوێکی لێداگرت و لە کاتێکا لەبەر هێرشی شەهوەت وە هەناسە بڕکە کەوتبوو گوتی:

- ژنەکە ! چدەبوو ،گەڕاباینەوە بۆ کاولەکەی خۆمان؟
- چۆنی تۆ دەخوازی ماناکیسی خۆشەویستم.

هەرتکیان وەک وەدوایان کەوتبن گەرانەوەو بە ماوەیەکی کەم لە مەیدان چوونە دەر. بە پێش چنارە گەورەو بەر دەرگای ماڵی پاشادا تێپەڕین و بە پشت کۆڵانەکاندا گەیشتنە لەنگەرگا، کاپامپیس بە گورجی دەرگای کردەوەو چوونە ژوور و دەرگایان داخست وبە جووت لەسەر تەخت لێی کەوتن.

* * *

پاڵەوان میکلس بەیانی زوو چووبوە ژێرخان و چاوە ڕوانی میوانان بوو. لە لای ڕاستەی سێ چەلەنگ شەڕاب لە سەر دوو تەختەی گەورە دانرابوون.لە لای چەپەی دوو گۆزەی پڕ لە ڕۆنی چراو گەنم دەبینران. لە بان سەری شریتی هەنجیر و هەنار و بەهێ و کاڵەکی وشک کراو بۆ زستان هەڵاوەسرا بوون.سا رداو بۆنی شەرابی لێدەهات.زوو مریشکی کوڵاو وماسی و سوسیان دەهێناو بۆنی هەواکە دەگۆڕا.

پاڵەوان میکێلس لە سەر چوارپایەک دانیشتبو، سەری بە دەسرەیەکی ڕەنگ تاریک پێچا بوو. پاڵی وەدیواری دابوو، چاوی بڕیبوە دەرکی ساردا و کە بەرەو ڕووی ئەو دەکرایەوە.بە تەواوی ماتبوو. هیچی نە دەبینی و بیری لە هیچ نەدەکردەوە.تەنیا جارویار بە دەست، وەک گاز لێواری مێزەکەی پێش خۆی دەکوشی ودارەکەی دە نوشتاندەوە.

فیکری بە قورسایی دڕندەیێکی دەستە مۆکراوی کوێر لە خەو دابوو، بەڵام دڵی دەکوڵی، تا ئێستا ژیانی بە خۆشی رابوارد بوو. لە هیچی کەم نەبوو.بە هێز بوو، ژنێکی ئاخر خێری هێنا بوو. باوکی خاو وخێزانبوو، هەموو رێزیان لێدەگرت.کوڕەکەی راست وەخۆی دەچوو.کەواببوو لە مردن نەدەترسا، چونکە تراساکی رێبازی ئەوی درێژە پێدەدا. کوڕەکەشی وەک خۆیَ خاڵێکی لە ملی بوو.برۆی ئەستور و چاوەکانی ورد و خڕ و ڕەشبوون.کەواببوو پاڵەوان خەفەتی چی هەبوو.؟ماوەیەک بوو تاقەتی هیچ شتێکی نەبوو.پێنەدەکەنی، گاڵتەی نەدەکرد، قسەی واشی نەدەکرد کە خەڵکی تر پێبکەنن. هەر چەندە لە زاتدا مرۆڤێکی روو گرژ و تۆسن بوو. ڕۆژێک مانولاکیسی ژن برای کە پیاوێکی نازەنین بوو، هاتبوە ماڵیان و ویستبووی شەو لە لای ئەوان ڕابوێرێ. بەد بەخت پێکەنیبوو. پاڵەوان میکێلس بە تووڕەیی چاوی لێکرد بوو. ما نولاکیس بە جارێک نارەحەت ببوو، لێی دابوو ڕۆیشتبوو.پاشان پاڵەوان میکێلس بە کوڕەکەی گوتبوو: « کابرا شەرم ناکا پێدەکەنێ، حەیای نەبوو. »

هێندێ جار بیری دەکردەوە، لە دڵی خۆیدا دەیگوت: « کاتێک کریت ئازاد بوو، دڵی منیش ئازاد دەبێ. کاتێک کریت ئازاد بوو منیش پێدەکەنم. » لەگەڵ ئەوەش کە زۆر لە مێژ نەبوو خەونی بە ئازادی کریتەوە دیبوو، لە خەویدا کریت ئازاد ببوو و زەنگوڵەکان لێدەدەن، کۆڵانەکان پڕبوون لە گەڵای سوور و گوڵی نەستەرەن.پاپۆڕێکی زۆڕلی سپی لە لەنگەرگا وێستا بوو، شازادەی ئاتین هاتبوە خوار و داهاتبۆوە کە عەرزی کریت ماچکا. پاڵەوان میکێلس خۆی کلیلی شاری کاندی لەسەر کەشەفی زێو دانابوو، چاوە ڕوانبوو کە پێشکێشی شازادەی بکا، هەرچی بێ کریت ئازاد ببوو، بەڵام دڵی ئەو هێشتا هێدی نە ببۆوە. بە تووڕەیی نەڕاندبووی گوتبووی:« بۆ چی وام لێهاتوە؟ کەمو کوڕی چیم هەیە؟ وەختە شێت بم. » خوێن چوبوە دەمێشکی، چاوی سوور هەڵگەڕا

بوون، پێی وابوو سەری دەتەقێ.کریت لە بەر چاوی دەهاژا و دەهات نوقمی دەریا بێ. ئەو نیتر دورگە نەبوو، جانەوەرێکبوو کەوتبوە سەو ئاوی دەریا، (گزڕگزن)ی خوشکی ئەسکەندەری مەزن بوو کە دەینالاند و دمی لە ئاوێ دەناو دەیکردە باوباران. لەو کاتەدا کە پاڵەوان میکێلس گوێچکەی دابوە ناڵینی جانەوەر، هەستی کرد کە فیکری ئاڵوز بوە و لەپڕ کریت ڕەنگی گۆڕا. لە نێوەراستی دورگە دارچنارێک ریشە ئاژۆی کردبوو دەهات گەورە دەبوو، لقوپۆپی‌دەردەکرد وجەرگ و ریخوڵەو هەناوی دورگەی هەڵدەلووشی. تەرمی باپیرەکانی دە بینی کە کە بە پێخاوسی و بە شین‌هەڵگەڕاوی و زمانی دەرهاتوو، بە لقی‌دارەکەوە سووڕدەخۆن. هەر لەو کاتەشدا بایەکی توند دارەکەی دەبزاوت. لەو دەمەدا کە پاڵەوان چۆکی لە بەرانبەر دادابوون، لە پڕ گشتیان لە بەر چاو ونبوون. فیکر لە مێشکیدا نەما. بێجگە لە فانۆسێک کە بە شوشەی سەوز وسوور رووخساری نوری بەگی روناک دەکرد ویوتڵە ئارەقێک و کەوێکی برژاو و لەو سەری وەتاغیش ئەو لێوانەی لە پیاڵەدا وەک دەنگی مرواری پێکەنینیان لێ هەڵدەوەری و دوو برۆی چەرکەسی، هیچ شتێکی تر نەما.

پاڵەوان رابوو، مستێکی وەهای لە دیواری دا هەموو خانوەکە لەرزی، بە توڕەیی چاوی بڕیە دەرکی سارداو و چونکە گاڵتە چیەکان نەهاتبوون جنێوی دەدان. گاڵتە چیەکان لە چوار گۆشەی شاری کاندی کەوتبوونە رێ. باکێشی خاوەن مەیخانە بەیانی زوو پێش هەموان لە خەو رابوو، لە بەرامبەر وێنەی مەولای خۆیدا« نوتر دام» راوەستا بوو.دوعای دەکرد کە دڵی بە قەوەت بکا، چونکە پێی وابوو دەچێتە شەڕێکی گەورە. ئەو شەرە هەشت شەو وهەشت رۆژی دەخایاند.ئەگەر نۆتردام یارمەتی نەکردبایە، کاری کرابوو. پێش چەند ساڵ تکای لە قەشە«نیکودم» کردبوو کە رەسمێکی حەزرەتی مریەمی بۆ بکێشێ، بەلام نەک ئەو مریەمەی کە نگارکێش دەیکێشن: دایکێک و منالێکی شیرخۆر بە ئامێزێوە.بەڵکو ئەو مریەمەی کە خۆی بە خەودا دیتبووی.واتە ژنێک بە شکڵ و قەوارەی ژنی‌دارتاش، هێشوە ترێیەک بە ئامێزەوە بە قەد منالێکی شیر خۆرە. قەشە لە پێشدا گوتبووی: «شتیوا نابێ. چونکە ئەو مریەمەی تۆ دەڵێی لە کتێبدا نە کێشراوە.کێشانی ئەو بە شکڵێکی دیکە گوناحە. ئەشێ عیسای مەسیحی بە ئامێزەوە بێ، نەک هێشوە ترێ. باکێش بۆ ئەوەی قەشە رازی بکا بەڵێنی پێدابوو بێجگە لە هەقی نگار کێشانەکە بوتڵێک ئارەق ودوو کیلۆ ماسی مۆریناشی بۆ بێنێ. قەشە نیکۆدم ڕازی ببوو. چەند جار نیشانەی خاچی کێشا بوو، دەستیکرد بوو بە کێشانی رەسمی مریەم و هێشوە ترێ.

ئەو رۆژە باکێش بە دەرپێوە لە بەرامبەر رەسمەکەدا وێستابوو بە گریانەوە دەپاڕاوە و دەیگوت:

- یا نۆتردام! تۆ خۆت ئاگاداری مەیخانەو مەیخانەچی بانی چی. ئێستا ئەوە تۆ بەجێ‌دێڵم و دەچم تا بە پلیکانی سارداوی ماڵی پاڵەوان میکێلس دا بچمە خوار. تۆ خۆت دەزانی مانای ئەو کارە چیە؟ لە بیرت نەچێ بۆ وەدەست هێنانی تۆ پارەی نەغد وماسی مۆریناو ئارەقم داوە. کەوابوو لەفریام کەوە، مەهێڵە بکەوم. یاریدەم بدەکە توانای ئەو ئارەق خواردنەوەم هەبێ. سەر خۆش نەبم، لە ڕشانەوەو پیسکردنی دەرو دیوار بمپارێزە پاشانیش ئە ی خانمی من دڵی ئەو پاڵەوان میکێلسە، ئەو درندە وەحشیە نەرم بکە کە زووتر مەرەخەستمان بکا. هەشت شەو وڕۆژ یەکجار

www.kerimhisami.com

زۆره ، خودایه، حەزرەتی مریەم ، یەکجار زۆره.

باکێش لەجێ هەستا.لیباسی دەبەر کرد، دەفەی دەستدایەو چوە حەساری.مالاوایی لە ماروسیوی خێزانیو دوو کچەکانی کرد و ئەسپاردی کە دوو رۆژ جارێک بچن سەری بدەن و ئەحوالی بپرسن. بۆ خەرجی حەوتویەک پارەی دانیو داوای لە کچە گەورەکەی کرد. چونکە مامۆستاو لە وانیتر تێگەیشتوتر بوو، شتێکی بۆ لە پارچە کاغەزێک بنووسی. و خستیە گیرفانی. تەماشایەکی مالەکەی کرد، دەتگوت دەیەوێ مالاوایی لێ بکا.جارێکی دیکەش نیشانەی خاچی کێشا و کەوتە رێ.لە پێشدا سەرێکی لە مەیخانەکەیدا. کاغەزی بەدەرگاوە نوساند، لە کاغەزەکەدا نووسرابوو: «خاوەنی مەیخانە لەبەر پێراگەیشتنی کارەکانی، ماوەیەک دیار نابێ». کەمێک هێدی بۆوە، بەرەومالی پالەوان کەوتە رێ. وەدرەنگی کەوتبوو، دیارە ئەو دێوە بێ شاخ و کلکە هیچی پێ نەدەگوت. بەلام نێو چاوانی لێنێک دەنا. هەر ئەوەندەش بۆ ئەم بەسبوو.

کاتێک بە پێش مالی براگەورەکەیدا تێدەپەری کە تاجرێکی گەورە بوو، هەنگاوی توند کردن. لە بەر خۆیەوە گوتی: خوا بکا نەمبینێ، دەنا دەزانێ دەچمە کوێ.دیسان قسەم بۆ ساز دەکا. کەرە گەورە ئەگەر نارازیە با بچێ خۆ بخنکێنێ.» کەپۆ زەلامەکەی خوراند و بە بۆلە بۆل گوتی: « بەلێ با بچێ خۆی لەدار بدا.بەری چی کە من چدەکەم؟ئاخ ئەی کەرە گەورە! لە بیرت نەچی ئەو رۆژانە چ دەردێکم دایەی! خۆم نەمدەزانی چۆنم، خوارە خوارە دەرۆیشتم و وەدیواری دەکەوتم. لەپڕ لەگەل ئەو جەنابە کە لە مالە گەورەکەی دەهاتە دەر تێک هەلەنگوتین. کە چاوی بەمن کەوت، نێو چاوانی تێکنا وگوتی: «مانولی لەعنەتی! شەرم ناکەی هەی ئارەق دەخۆیەوەو دەخۆیەوەو دەخۆیەوە؟» من توند خۆم بە دیواریەوە نووساند وگوتم : «تاجرە کەرەی لەعنەتی!تۆش تەریق نابیەوە کە ئارەق ناخۆیەوەو ناخۆیەوەو ناخۆیەوە؟.» دووسێ کەس بەوێدا دەهاتن، دەستیان کرد بە پێکەنین. کەرە گەورەی ئێمە رایکرد ئەما راکردن!»

باکێش لە رێگادا لەبەر خۆیەوە دەیگوت:« من دەمتوانی ببم بە قەشە. چونکە بە ئیرادەی خوای رۆژی پیرۆزی هەینی لە دایک بیووم.ئاخر باوکیشم قەشە بوو.بێجگە لەوە کێ دەزانێ منیش نەدەبووم بە قەشە.بەلام چوونی مەدرەسەو منگە منگ و رێکو پێکی بۆ من کارێکی فرە چکۆلە بوو.هەر لە منالیەوە دەفەم والێدەدا کە بەرد بە بیستنی وە سەما دەکەوت.هیچ شاییو بەزمێک نەبووکە بەشداری نەبم. هەمیشە زووترلەهەموان دەگەیشتمێ و ئیتردەستهەلگرنەبووم. هەر بۆیەش «سێ کچەکان» نازناوی باکێشیان داومێ.وردە وردە دە، دەستم کرد بە ئارەق خواردنەوە وام لێهات ئیتر بە بێ شەراب نە دەژیام. هەر بۆیە مەیخانەم کردەوە، ئەسپاردم رەسمێکی حەزرەتی مریەمم بۆ بکێشن کە بە کارم بێ.مریەمێکی ئەوتۆ کە لە دنیای مەسیحیەت دا کەس نەیبێ، مریەمێکی ئەوتۆ کە لە گەلکو بانگم کرد، کاریشی هەبێ گورج بەدوای مندا بێ.ئێستا ئەو مریەمە لە کن خۆمە و نایدەم بە هیچ قاحبە دایکێک.سالی رابردوو ئەو پالەوان پولیکسینگیسە چەتەیە ویستی بە ئەمانەت لێم وەرگرێ تا رابسپێرێ یەکێکی وێنەی ئەوی بۆ دروست بکەن. داخوا من ئەوەی بە ئەمانەت دەدەم بەکەس؟ ئەویش من؟ بە کێ؟.پێم گوت : « ئەی پالەوان پولیکسینگیس بۆ چما تۆ ماینی خۆت بە قەرز دەدەی بە کەس؟ئا .. باشە .. کە وابوو منیش مریەمی خۆم بە قەرز نادەم بە تۆ!»

www.kerimbisarani.com

باکێش هەروا کە دەرۆیشت لە بەر خۆیەوە قسەی دەکرد. لە پەنا کانی ئیدۆمنە تووشی میستیگری و بیرتولدو بوو کە هەردووکیان بە هەناسە بڕکە بۆ ماڵی ئەو دیوە دەرۆیشتن.ئەوەندە توند وێک کەوتن کەمی مابوو دەفەی باکێش بدڕێ و کڵاوی بیرتولدو بکەوێتە خوارێ.میستیگری گوتی:

- بۆ وابە پەلە دەڕۆن خۆ دەزاری‌گورگ باوێن.تۆزێ ڕاوەستن، سیغارێک بکێشین. سیغارد ڵمان بە هێز دەکا.هەر سێک لە سەر لێواری کانی دانیشتن و کیسە توتنیان هێنا دەر.میستیگری بەو قەدو قەوارە زلە کە لەگەڵ بە ساڵاْ چوونی پان ببۆوەو بەو لاقە زلامانەی وەک لاقی فیلی لە نێوە ڕاستێ دانیشتبوو.ئەگەر ئەو لاقە زلانە نەبان کەس سلاْویشی لێ نەدەکرد.چونکە خەڵک سلاْو لە کەسێک ناکەن کە ژنەکەی دەیکوتێ. بەو بڕۆی پان وسمێڵی ڕەق و داوداوی وەک پشیلە دەچوو.

بیرتولدو پیرە پیاوێکبوو وردیلەو تەر وتەمیز و خوێن شیرین. بیچمێکی تایبەتی بەلاْم خۆشە ویست. چەنەگەی درێژ و تازەش ریشی تاشیبوو.دوو قژ لەسەر لاجانگی بادرابوون و ڕۆن و عەتریان تێدرابوو. لە کاندی و بەڵکو لە هەموو کریت، تاقە پیاوێکبوو، بێ ئەوەی گوێ بداتە خوداو خەڵک لوس لوس سمێڵی تاشیبوو.خەڵکی کریت تائەو دەم لایان وابوو کۆسەیە، گوێ یان نەدەدایە، بەلاْم کە زانیان سمێڵی دەتاشێ لێی توورە بوون و دەیانگوت: « شتیوا قەت نابێ. نەزمی گشتی تێک دەدا، ئیتر ژن و پیاو لێک ناکرێنەوە. هێندێ کەس تونلکە لیمۆ وبەردیان پێدادەدا. هێندێکی دیکەش کە بە ئەدەب بوون، وازیان لە سلاْو وئەحواڵپرسی هێنابوو. ڕۆژێک باربایانیس لە کاتێکدا دەستی بە سمێڵی خۆیدا دەهێنا بیرتولدی خستە بەر تەوس و پلار و گوتی:« لێرە کەس ئەو لوتی گەریەی پێ خۆش نیە. لە کریت دوو جورە ئینسان دەژین، نێر ومێ. لێرە کەس پێویستی بە نەنێر نەمێ نیە.! ڕۆژێکی یەکشەمۆ کە بیرتولدو شۆخ و شەنگ بە سێتارەوە بە پەنا سێ‌تاقدا دەرۆی، تووشی میستیگری بوو شەشدانگ مەست. ویستی لە بەر چاوی خەڵک رووتی کاتەوە تا بزانێ ژنە یا پیاوە.چەند کەس بە ڕۆژو بوون نەیانهێشت. میستیگری لەو کارە ئەوەندە پە ژیوان بۆوە دەستیکرد بە گریان و بیرتولدوی دەئامێزێ گرت.سەری بە سینگیەوە نا و لاواندیەوە.ئەوەندەی ماچکرد کە هاواری لێ هەستا و گوتی: « بابە لێم گەرێ خنکام. »

لەو ڕۆژەوە ئەوەندە بوونە دۆست وەک گوێی کەرێ جوت بوون.شانسی بیرتولدو لەوە دابوو کە خەڵکی کریت نەبوو. خەڵکی‌دوورگەی زانت بوو.بە هەڵکەوت « کۆنت » یش بوو.زۆر جار لە خۆی دەپرسی کە بۆ چی هاتۆتە کاندی نێو ئەم وەحشیانە. ناویشی بیرتولدو نەبوو. ناوی ڕاستی کۆنت «مانزاوینو» بوو. بەلاْم چونکە لە هەموو وەرزێک هەر سەرمای دەبوو کە لەماڵێ دەهاتە دەر هەمیشە ئەو شنێلە درێژەی بە خۆ دادەدا کە بە تێپەڕبوونی زەمان سەوزهەڵگەڕابوو.قسەکانیشی وە قسەی خەڵکی ئاسایی نەدەچوو. لاقەکانیشی خوار وخێچ بوون. پیاوێکی شۆخ و ترسەنۆکیش بوو. خەڵکی کاندی نێویان نابوو « بیرتولدو ».

بەم حاڵە ساڵ بە ساڵ لە ئەژماری شاگردەکانی کەم دەبۆوە. کریتی بۆچی دەبو فێری لێدانی سێتار بن؟ دەنگی کەرانەی خەڵکی کاندی بۆ گۆرانی و هەوای خۆشی زانتی دروست نەکرا بوو.لە

www.kerimhisami.com

لایەکی دیکەشەوە بیرتولدوی فەقیر برسی بوو، ناچار لە قاوەخانەکانی شار دەسوڕاوە. چیرۆکی ژیانی خۆی بە ئارداویژنکی خۆش دەگێڕاوە. رابردوی پڕ شکۆی خۆی، باسی شازادە خانمان، گۆرانی شەوانە لە بن پەنجەرەی دڵبەران و میوانی و شەو نشینیەکانی ولاتی خۆی دەگێراوە. سێتاری لە سەر ئەژنۆ دادەنا و لێی دەدا و گۆرانیە کۆنەکانی بە هەوای زۆر شیرین و نەرم دەگوت.خاوەنی قاوەخانەش پیاڵەیەک قاوە و بیسکویتێک و رەحەتەلقوم و کەچکە مورەبایەکی دەدایە.هێندێ جار ئیجازەی وەر دەگرت کە دەحەتەلقومەکەی بەرێتەوە، چونکە لە گەڵ خاوەن ماڵەکەی کە پیرێژنێکی ٨٠ ساڵە بوو پێکەوە دەژیان.نەیدەویست شیرینیەکە بە تەنیا بخوا. بە تایبەت پیرێژنی فەقیر دانی لە زاریدا نەمابوو، بۆ رەحەتە لقوم شێت دەبوو.

شەوێک پاڵەوان میکێلس لە پیاڵە فرۆشی « تریالۆنی» گوێی دابوە چیرۆکە راست و درۆیەکانی ئەو، گوتبووی ئەو کابرایە بۆ ژێر خانی من دەناڵێ.» ئەو شەوە بیرتولدو باسی «زانتی» دەکرد وەک گوڵی سەر تۆپی رۆژهەلات. دەیگوت تا ئێستا قەت پێی تورکانی وێ نەکەوتوە.سرودی میللی یونان لەوێ گوتراوە. پاڵەوان بانگی کردبوو گوتبووی:

– ئاغا بیرتولدو نەختێکیش گوێ بدە من. «تۆ نەجیبزادەی، کاندی ئەشێ تۆ بەخێو کا.من موچەیێکی کەم ودایی بۆ تو دەبڕمەوە. بەڵام بەو شەرتەی هەر کاتێ بانگم کردی بۆ ژێر خانی خۆ م ، دەبێ گیر نەبی.» کۆنت سەری بۆ دانواند بوو لە وەڵامدا گوتبووی: « زۆر باشە، من بەندەی پچوکی تۆم ئەی پاڵەوانی نامدار.»

میستیگری لە کاتێکا لە خۆشیان هاواری دەکرد، پیرە مێردی پێچابەوە. باکیش گوتی: « بیرتولدو پیرە فەقیرەکەم ئازایە. ئێمە هەمرومان بە پێشوازی تۆفانەوە دەچین.»

بیرتولدو گوتی: « گرنگ نیە ئاغای باکێش. من تێبینی پێویستم کردوە. تەماشا کە . بوخچەیەکی لە بن هەنگڵی هێنا دەرێ. باکێش دەستی لە بوخچەکەداو پرسی:

– ئەو بوخچە چی تێدایە ؟

پیرە مێردی بە تەگبیر سوور هەڵگەڕاو گوتی: « لیباسی زیادی بۆ گۆڕینی جلەکانم.»

میستیگری لە کاتێکا قونچکە جغارەی فڕندەدا گوتی:

– باشە کوڕینە بەسە. ئێستا کە حەساوینەوە با بەرەو غاری سوور بکەوینە رێ. بڕۆین بە تەما خودای.!

هەر سێکیان بەرەو ماڵی پاڵەوان میکێلس کەوتنە رێ. تا نیزیک کلیسای سن میناس،پێش مزگەوتی سنت کاترینا ئازایانە چوونە پێش. دیتیان ئاخرین میوان کە «ئەفەندی»بە دێتە خوار و بە خۆڕاییش دەیویست بە نیوە راستی شەقامدا بڕوات.

ئەفەندی پیاوێکی زۆر پیر نەبوو. ریشێکی خورمایی تەواو نەتاشراو و چاوێکی بیرەنگ و مات. مێزەرێکی زۆر سپی لە سەری دەهاڵاند کە کفنیشی بوو. بۆ هەموو شوێنێ بە سەریەوە بوو،تا ئەگەر مردبا، دەخۆی وەر پێچێ و بۆ بەهەشت ئامادە بێ.پێشتر چوو بوە مەککە و لەو دەمەوە لەبەر گەرمای زۆر و پیس و پۆخڵی و کردەوەی شێتانەی مەزهەبی، مێشکی تێکچوو بوو. کەللەی پڕ ببوو لە ترسی خوداو ئاگری جەهەندەم. کاتێک هاتبوە کاندی ببوە مەلای مزگەوتێک کە یەکێک لە باپیرەکانی لەوێدا نێژرا بوو.دەرسی بە منالانی تورک دەگوت. لێی دەدان و لێیان

www.kezimhisami.com

دەدا. تا رۆژێک برایی برازای نووری بەگ سەری دەشکێنێ و مەکتەبخانەی مەلا بە یەکجاری دادەخری.

مزگەوت لە نیزیک کلیسای سن میناس لە حەسارێکی گەورەی بەر فرەواندا پەپوو لە گژو گیا. لەو سەری حەسارەکە سێ ژووری پچوکی کاولبوو، قەبری پیری پیرۆزیش لە نێوە راستی حەسار لە تابوتێکی داردا بە مەڕ مەڕ رووکێش کرابوو.میزەرێک لە بەردی سەوز لە سەر کێلەکە ساز کرابوو. کێل پڕ بوو لە پیتی ئاوەزێڕ کراو کە باران و هەتاو شوشتبوویانەوە.لە دەوروبەری گۆڕەکە نیوتەخت و چوار پایە دانرا بوون، رۆژەکانی هەینی ئیماندار دەچوون لە سەریان دادەنیشتن و تەماشای پیری پیرۆزیان دەکرد.قەلیانیان دەکێشاو گاڵتەو گەپیان دەکرد. حەمیدە مەلای دوعاخوێنی دایکی ئەفەندی قاوەی بۆ چێدەکردن. میزەرە بەردەکە کون کرا بوو، موسڵمان پارەیان تێداوێشت وداوایان لە پیری پیرۆز دەکرد کە لە دنیاو قیامەت کاریان راست بێنێ. ئەوانیش وەک خاچپەرستەکان داوای شتی زۆریان لە پیری خۆیان نەدەکرد.تەنیا بە خواردنی باش و ژنێکی جوان و دڵخۆشی هەر تک دنیا وازیان دەهێناو رازی دەبوون. بۆ ئەوەش کە پیری پیرۆز لە دەرگای خودا تکایان بۆ بکا، دیاریان بۆ دەبرد. هەموو رۆژێ لەگەڵ زەردەی خۆر ئەفەندی لە پەنا قەبری بابی بە دابی تورکان دادەنیشت و قورعانێکی گەورەی لە سەر ڕانی پانڕا دەکرد و لە گەل خوێندنەوە ئەوەندە بۆ پاش و پێش خۆی دەلەقاند، سەرە گێژەی دەگرت. کاتێک هەوا سارد دەبوو، هەڵدەستا، باسکی لێک دەکردنەوەو هەڵدەپەری و سەری بەسەر شانیدا خوار دەکردەوەو ئاوی لەزاری دەهات. نیوەرۆیان کە لە برسان ڕیخۆڵەی بادەدران، لەجێ رادەبوو، لەم سەرەو سەری حەساریدەستی دەکرد بە راکردن و وەک گا دەبۆڕاند. هەموو لەشی لە ئارەقەدا تەڕدەبوو. دراوسێکان لە پشت میلەی پەنجەرەی مزگەوتەوە تەماشایان دەکرد.هێندێک پێدەکەنین ڕیەعزێک زگیان پێدەسوتا ،هاواریان دەکرد:

– هۆی ئەفەندی ! تۆیی خوا بۆ وادەکەی؟ چت لێقەوماوە؟ لەوێ چدەکەی؟

بێ ئەوەی تاوێک ڕاوەستێ، لە وەلامدا دەیگوت: « هیچ نیە ... هەناوم ئاگریان گرتوە. »

کاتێک لە بەر دەستی پیرە دایکی هەڵدەهات ،دەچوە کۆڵان و لە شەقامدا ئەمبەرەوبەری دەکرد.منداڵە یونانیدەکەوتنە دوای،بەردیان پێدادەدا.سوارە رۆی شەقامی پێ رووبار بوو، کە دەگەیشتە سوارە رۆ، وەیدەزانی لە رووبار دەپەڕێتەوە، بەلام کە وەبیری دەهاتەوە مەلە نازانێ، لە ترسان پاشەو پاش دەکشایەوە.هەموو جارێ کە پاڵەوان میکێلس بەزمی ساز دەکرد، ئەفەندیشی دەهێنا تا تورکێکیش لە نێو بەزمێ دابێ.ئەفەندی لەسەرویەندی داوەتەکەدا نیگەران دەبوو، دڵە کوتەی دەگرت تا دەهاتن بانگیان دەکرد. تا دەگەیشتە ئەو رۆژە کە کارێنوس لە مزگەوتێ لە دوای دەهات و بە سرتە پێی دەگوت: «پاڵەوان میکێلس سلاوت دەگەیێنێ و بۆ ساردەوی ماڵێ بانگت دەکا » رۆژی دەژماردن.

لە تەواوی ساڵدا لە سویی شەراب و گۆشت بەراز نەمابوو. بەلام پێغەمبەرەکەی گۆشت بەراز و شەرابی لێ حەرام کردبوو. ئەفەندی نەدەبوو روومەتی ژنانیش بیینێ. ئەوە هەموو لەشی دەلەرزاند.رۆژێکیان کە ژنێکی خەلکی بنفازی گاڵتەی لەگەڵ کردبوو، ئەفەندی وەعەرزی کەوتبوو، کەفی هەڵخڕاند بوو. لە هەموو ژیانیدا تاقە لەزەتێکی خۆش و بەلام حەرام بۆ وی ئەوە

بوو کە هەر شەش مانگ جارێک لە ماڵە پاڵەوان میکێلسی شەراب بخواتەوەو گۆشت بەراز بخوا و بۆ شەش مانگ ورگی پڕ کا. لەو بارەوە بە پاڵەوان میکێلسی دەگوت:

- پاڵەوان تۆ ئەو خودایە بترسێنە، خەنجەرم لە سەر ڕەگی ئەستۆ ڕابگرە و بە سەرمدا بنەڕێنە و بڵێ: ئەگەر گۆشت بەرازی نەخۆی و شەراب نەوەخۆی سەرت دەبڕم. بەڵێ پاڵەوان تۆ مەجبورم کە تا ئەوەی دەیکەم ،بۆم بە گوناح نەنوسرێ.!! بەو فێڵە شەرابی دەخواردەوەو گۆشت بەرازی دەخوارد و بۆ ئارامی دڵی ئەو جنێوانەی ئەو شەش مانگە فێریان ببوو، هەڵیدەڕشتن. هەر چەند پێغەمبەرەکەی قسەی سوک و جنێوی قەدەخە کرد بوو. هەرچی لە حەزرەتی سن میناس و یا بە قەولی خۆی لە (دراوسێی دیوار بە دیواری) دەیزانی، بۆ هەموو کەسی دەگێڕاوە. مزگەوتی ئەفەندی دیواری بە کلیسای سن میناسەوە بوو. کاتێک سن میناس لە نیوە شەودا بە سواری ئەسپی لە کلیسا دەهاتە دەر، ئەفەندی دەنگی دەبیست. ترسی ڕێ دەنیشت و خۆی لە بن لێفەدا دەشاردەوە. بەیانی زوو نەوتی لە چرای باپیری خۆی دەدزی تا بە نهێنی چرای سن میناس پڕ بکات.

لە ساڵدا ١٦ ڕۆژ ئەفەندی لە ساردابخانەی پاڵەوان میکێلسی وەک مرۆڤێکی ئاسایی دەیخوارد و دەیخواردەوەو جنێوی دەدان،فیکری باش کاری دەکرد و هەناویشی ئاگریان نەدەگرت. دەیتوانی بە بێ ترس لە شەقام بپەڕێتەوە.بەڵام بەداخەوە کاتی خۆش وەک بروسک ڕادەبرن. ئەفەندی فەقیر دەگەڕاوە بۆ مزگەوت و دیسان بە نوێژ و عیبادەتەوە خەریک دەبوو.

ئەو شەوە لە خۆشیان خەوی لێ نەکەوتبوو. هێشتا بەیانی بەر نەدابوو لە خەو ڕاپەڕی. لە ترسی ئەوەی دایکی وەخەبەر بێ، بە ئەسپایی دەرگای کردبۆوە و بە بێخواسی لە حەسارێ چوبوە دەر و لە کۆڵانێ بە بن دیواری کلیسای سن میناس دا ، لە مەدرەسەی یونانیان تێ پەڕیبوو گەیشتبوە مزگەوتی سنت کاترینا و لەوێ ڕاوەستا بوو.ئارەقەیەکی سارد بەهەموو لەشیدا هاتبوە خوار. ئێستا دەبوایە بچێتە پیادە ڕەوی ئەوبەر خۆیگەیێنێتە ماڵی پاڵەوان میکێلسی. هەنگاوێکی هاویشت و بەڵام گورج کشایەوە. لەرزی. ئەوە کۆڵان نەبوو بە پێش لاقانیدا دەڕۆیشت ولە نێوان دوو پیادەڕۆدا کەفیدەکرد. چەمێکی قوڵبوو کە داری زەلام و گاشە بەردی لەگەڵ خۆ دەهێنان. ئەفەندی پاڵی وەدیواری داو ئارەقەی نێو چاوانی سڕیەوە. تەماشای شەقامی چۆڵی کرد و لە بەر خۆیەوە گوتی: «سە برە! نە تورک و نە فەلەو تەنانەت جولەکەش، گیانلەبەر بیرەدا تێناپەڕێ کە زگی بەمن بسوتێ».

ئەفەندی بەهەناسە بڕکە چاوە ڕوانبوو لەوبەری شەقام هەرلە ماڵەکەی بەرەو ڕوی ئەو سوسیون و شەراب و گۆشت بەراز ئامادە بوو.لە بەر خۆیەوە گوتی: «کابرا غیرەتت هەبێ، بازدێک بدەو لەئاوی وەپەڕە.!» دیسان هەنگاوی داویشت، بەڵام کە چاوی بە سوارە ڕۆ دەکەوت ،دەکشاوەو پاڵی وەدیواری دەدا. لە بان سەری ئەو منارەی مزگەوتی سنت کاترینا سپی و جوان دەدرەوشا و ڕۆژیش بانی خانوەکانی ڕوناک دەکرد. لەولاتر لە دوکەڵکێشی تەندوری «تولوپاناس»ی نانکەر دوکەڵ دەهاتە دەر. لە ماڵەکەی بەرامبەری مامرێک لە قرتە قرتی دیار بوو هێلکەی دەکرد.لە کلیسای ست میناسەوە دەنگی خۆشی زەبور خوێنان دەهات..

- زۆر سەیرە، مەسیحیەکی ئیمانداریش بۆ چوونی کلیسا بیرەدا تێناپەڕێ. لەنەکاو ترس

www.kerimhisani.com

هەڵیگرت و دەستی کرد بە هاوار:

- ئەی خاچپەرستەکان فریام کەون، لە هاوارم وەرن!

لەو بەری شەقام دەرگایەک کرایەوە. دەرگایەکی گەورە ماڵان کە ئاڵقەیەکی مەفرەقی قورسی پێوە بوو. مسیۆ «هاریلاتوس لیون داراکیس» سەرانی چاو چنۆک هاتە دەرێ. ئەو پیاوێکی قەڵەوی کورتە باڵاوریش و سمێڵێکی زل ورەق و قرژن و قامکی ئەستور و توکناوی هەبوو.کەوشێکی سێ تەخت لە پێدا، عەبایەکی قاوەیی‌لە بەر و وەکازێک بە دەستەوە کە سەرێکی زێو ونەخشی سەرە شێرێکی لێ هەڵکەنرا بوو. بنە چەکەی دەچۆوە سەر بنەماڵێکی قەدیمی ڤینیزی کە بیوە یونانی. لە سەرتاڵای بنە ماڵەی باپیرانی‌شێرێک نەخش کرا بوو، لە سەر بورجی ماڵەکەشیان وێنەی شێرێک کێشرا بوو.

هاریلاتوس دەچوە کلیسا کە چاوی بە ئەفەندی کەوت، پێکەنینێکی شەیتانی هاتێ، ئەو هەمیشە بە دیتنی لیقەوماوان کەیفی ساز دەبوو. بانگی ئەفەندی کرد: «هزی پیرە مێردی فەقیر مەترسێ وەپەرە بزانم.

ئەفەندی بەدبەخت بە پارانەوە گوتی: «تۆ ئەو خوایەی لە بان سەری هەرتکمانە، وەرە دەستم بگرە و یاریدەم بدە بە وەپەرم. دەچمە ماڵی پاڵەوان میکێلس و ناتوانم!

کلفەتێکی گەنج بە لێوێکی هەوەس بزوێن و روومەتێکی رەش ئەسمەرەوە هاتە بەر دەرگا.ئەڤینداری هاریلاتوس بوو. هەموو شەوێ خۆی دەگەیاندە سەر جێگای و دەپاڵی دەخزا و هەوڵی دەدا ئەوەی پیاو دەیکەن ئەویش بیکا. کلفەت بە گاڵتەوە تەماشای دەکرد و لەگەڵ ئەوەش کە دەستی وەبەر نەدەهێنا قاقا پێی پێدەکەنی. شەوێک پێی گوت :

- ئەرباب تۆ دەبێ هەموو رۆژێ لە خوێنی هێلکەیەک بخۆی! تاقی بکەوە بەتەما خودای!!

کابرا هەمو، رۆژی هێلکەیەکی هەڵدەقوڕاند تا بە قەوەت بێ. شەوێک کلفەتی شەیتان هێلکەیەکی وەدەست سەرانی دا و گوتی:

- ئەرباب ئەورۆ لە بیرت چوو هێلکەکەت بخۆی. هانێ هەر ئێستا مریشک کردوویە!

هاریلاتوس چەقوی هێنا دەر و هێلکەی کون کرد و هەڵیقوڕاند.

ئەفەندی دیسان هاواری کرد: «هاریلاتوس، بۆ خاتری خوا نەجاتم دە.»

کابرا دەستیکرد بە پێکەنین و گوتی: «دەتەوێ بچی دیسان گۆشت بەرازی بخۆی؟ بەد بەخت، گوناحە مەچوو!

- دیارە تۆ بروات بە خوای نیە، وەرە دەستم بگرە و بمپەڕێنەوە، یارمەتیم بدە.

کابرا یاری بە وەکازەکەی دەکرد و گوتی:« دەچی شەرابیش بخۆیەوە، ئەوەش گوناحێکی دیکەیە.

- ئاخ... بچمە جەهەندەمیش هەر دەچم. من لەم جیهانەدا بێجگە لەوە هیچ دڵخۆشی دیکەم نیە.تۆ کە وەکازەکەت درێژ بکەی من بیگرم، ئەوە خێرت کردوە. یارمەتی ..ئاغا هاریلاتوس ...یارمەتی. بێگومان خوا بەزەیی بە ئەفەندی داهات.چونکە لەو کاتەدا پیرە مێردێکی وردو لاواز و کزسە لە کۆلانێ وەدەرکەوت. وادیار بوو لە کوچە باخەکان دەرەوەی شار دەهاتەوە.چونکە قەرتاڵەکەی پڕبو لە سەوزی. ئەفەندی باسکی هەڵێنا و هاواری کرد:

www.kurdnisami.com

ئەی عەلباغا! عەلباغای نازەنین... تۆ پیاوێکی باش و موسوڵمان و ئیمانداری راستە قینەی. هەتا چاو کار دەکا، بەرچاوم ئاگر و ئاوە. یاریدەم بکە بپەرمەوە.

پیرە میَردی شەریف بێ ئەوەی هیچ بێژێ دەستی ئەفەندی گرت و پەڕاندیەوە. پاشان خەریکبوو شتێکی پێ بڵێ، بەڵام پەشیمان بۆوە. قەرتاڵەی دەست دایەو لێی وەدوور کەوت. لە دڵی خۆیدا گوتی: «چی پێبڵێم؟ خودا رەحمان و رەحیم و قادرە. لەوانەیە گۆشت بەرازی لە زاری ئێمەدا بکاتە گۆشت گا، شەرابیش بکا بە ئاو. خودا چێ بخوازێ هەر وادەکا... بڕۆ ئەفەندی لەعنەتی، بخۆ و بخۆوە، خودا کەریمە!»

کاتێک ئەفەندی بە هەناسە بڕکە گەیشتە ماڵی پاڵەوان میکێلسی، میوانەکانی دیکە هەموویان گەیشتبوونێ. کارینوس بۆ هێنانی مەزەی شەراب لاکێکی لە متبەق و یەکی لە ژێر زەمینبوو. دەنگی لێکدانی پیاڵەی شەراب دەهات،بۆنی سوسبون بڵاو دەبۆوە. ئەفەندی کونە تفنگی لێ فشبوون، بۆ ئەوەی لەخۆ نەچێ، ناچار پاڵی وە لاشیپانەی دەرکێ دا. لەو کاتەدا گوێی لە پەیامی پێغەمبەر بوو کە دەیگوت: «تۆ ئەی ئەفەندی‌یە تەرسە، دیسان دەچی گیانی خۆت بە پارێک گۆشت بەراز دەفرۆشی؟ ئاخر تۆ بیر لە مەککە، لە پەیامی غەیبی، لە سەحراو بیابان، لە وشتران، لە کوندور و بخور، لە بەردی رەش کە پێم لە سەر دانا و چوومە ئاسمانان - بکەوە. بیر لە باپیرت بکەوە کە حەوت شەو ورۆژان بێ ئاو ونان لە سەر منارە مایەوە و لە بەر ئەرەتەی ئەو سەگ ترسیان رێکەوتبوو لە گەڵ ئەو دەیانلوراند، ئێستا ئەگەر توانیبات ببینی تەماشات دەکرد کە لە نێوە راستی قاپێکی گەورەو قوڵی پڕ لە پلاو دانیشتوە.چۆمێکی شیری بە پێشدا دەڕوا. حۆریەکی لەسەر ئەژنۆی داناوە هەموو شەوێ هەر کچی دەست لێ نەدراوە.لەسەر ئەژنۆکەی دیکەی کوڕێکی موو لێ‌نەهاتوو دانیشتوە کە حەوت حۆری دەست لێ نەدراو دێنێ. ئەوانە هەرتکیان بۆ گۆڕینی ئیشتیا پێویستن... تۆ ئەی ئەفەندی‌یە تەرسە ! لە بیرت نەچێ لە بنە ماڵی ئەولیای خودای.ئێستاش لەو سەعاتەدا دەچی حۆت بخەیە جەهەندەمێ.بڕۆ دەرگای کۆلان ئاواڵەیە!

ئەفەندی فەقیر بە ترسەوە دەنگی پێغەمبەری دەبیست و پەیتا پەیتا تەماشای دەرگای حەسار وساڕداوی دەکرد کە بۆنی سوسبونی لێدەهات. لە نێوان چوون و مانەوەدا لە شک دابوو.لە نەکاو مادام کاترینا لە حەسار هاتە دەر و دیتی و گوتی:

– ئەی ئەفەندی، تۆ هێشتا لێرەی؟ ئەگەر ناتەوێ تووشی دەردە سەرێ بی، خێرا بچۆ خوارێ.

– مادام کاترینا، لە خواری خواردن ئامادەیە؟

– بەڵێ. هەموو شت ئامادەیە، زوویە، بچۆ خوارێ.

ئەفەندی لەبەر خۆیەوە گوتی: « ئەوە ئیرادەی خودایە. بەڵێ مادام کاترینا، خودا خۆی منی ناردوە، ناتوانم لە فەرمانی خودا بچمەدەرێ. دەنا توشی گوناحی گەورە دەبم.ئێستا ئیتر ناتوانم لەگەڵ خودا دم بەدمەی بکەم. خودایە ! خودای گەورە! من تەنیا شتێکم لە تۆ گەرەکە، ئەویش ئەوەیە منی بێکەس و چارە رەش رێگا بدەی بە کەیفی خۆم گوناح بکەم و پاشان نیو سەعات پێش مردنم تۆبەی بکەم. یان نیو سەعات بەس نیە؟ بۆ چی، لەوەی پتر من هیچی ترم لە تۆ ناوێ. » پاشان بازدێکی داو دەرگای بچوکی ساڕداوی پاڵ پێوە ناو چوە ژوورێ.

www.kerimhisami.com

* * *

پاڵەوان میکێلس لە بەرامبەر دەرگای هاتنە ژووری، لە نێو هەوری دوکەڵە سیغار، لە سەر چوار پایێک دانیشتبوو.سەرو رویەکی گرژ و نێو چاوان تاڵ. قامچیەکەشی لە ژوور سەری هەڵواسیبوو. چوار میوانەکەی لە دوو لاوە لە سەر نیوتەخت دانیشتبوون. لە لایەک باکێش و کایامبیس، لە لای دیکە میستیگری و بیرتولدو. قاپە چێشت لە سەر میزی هەڵمیان لێ هەڵدەستا.شەرابی وەک خوێنی سوور لە پیاڵەی بلووردا دەدرەوشا.

باکێش گیتاری لە سەر ئەژنۆی دانابوو، گوێچکەی بە سیمەکانەوە نوساندبوو. کلیلەکانی بۆ لێدان ئامادە دەکرد.بیرتولدو خۆی دەشنیل وەرپێچا بوو دەبزوت و دەلەرزی.بەلام لە ژێر پشتیوانی میستیگری بەکەیفبوو.کایامبیس هێدی و لەسەر خۆ دیخوارد و دەیخواردەوە، فیکریشی لە لای ژنەکەی بوو.

پاڵەوان میکێلس پیاڵەکانی بە دوای یەکدا پڕ دەکرد و دەیخواردەوە. دیار بوو چێژەی لێ ناکا و لە شەراب بێزارە. چونکە هەموو جارێ کە پیاڵەی وەلێوی دەکەوت، دەچرژا. بە لام بە زۆر ورگی پڕ دەکرد، تا شەیتانەکانی ناخی بخنکێنێ. کاتێ هەستی دەکرد کە شەیتان لە ناخیدا دەستی بە سەرێزێوی کردوە، شەرابی دەخواردەوە. ئەو شەیتانانە بێجگە لە شەراب لە هیچ ناترسن. نە ژن، نە شەر و نە خودا ناتوانن بە سە ر ئەو شەیتانانەدا زاڵ بن. دەنگێکی وەحشیانەیان هەبوو، دەنگی وەک نەڕەتەی درندەی غەزریو. هێندێ جار دەرگای قەفەسەکانیان دەکرایەوە، باپیرە کانی هەوەڵیان، واتە بەبر و بەراز و گورک و بە دوای ئەوانیشدا باپیرە تورکناویەکانی غارەکانی دەقیانوس وەدەر دەکەوتن.

ماوەیەکبوو شەیتانێکی تازە چووبوە دەکلێنشەی.ئەو شەیتانە نەیدە نەڕاندو بە سام نەبوو. بە پێچەوانە شاد و بە کەیفبوو. هەناسەی لە جیاتی بۆگەن ، بۆنی میسکی لێدەهات. بۆ هەوەڵێنجار پاڵەوان میکێلس ترسی رنیشتبوو، بۆیە پەیتا پەیتا دەیخواردەوە.

کاتێک ئەفەندی دەرگای کردەوە، پاڵە وان سەری هەڵێنا. ئەفەندی بە ماتی و بە ترسەوە دەستی ڕێکدەخستن و لاقێکی دەبردە پێش تا لە پلیکانان بێتە خوارێ. بەلام نەیدەوێرا.زمانی تێک دەهالا. دەیویست بڵێ: پاڵەوان سلاوا بەلام نەیدەتوانی و هەر منگە منگی بوو. پاڵەوان لە بەرامبەری خۆی کورسیەکی نەوی پێ نیشانداو گوتی:

- وەرە دانیشە.!

باکێش بێ ئەوەی گوێچکە لە سەر سیمەکان هەڵگرێ پرسی:

- پاڵە وان چ هەوایەکت پێخۆشە بۆت لێدەم.؟

میستیگری هەستا بوو نیوتەختەکانی پاش و پێش دەکرد تا جێگای پتر بکاتەوە، لاقەکانی دەهات ئاگر بگرن.

شەراب هێندێ کەس والێدەکا کە پێ بکەنن و گۆرانی بچڕن. هێندی کەسیش دەگرینێ و خەمباری دەکا. ئەو میستیگری بە دەبلاغە کاتێک شەرابی دەخواردەوە، تاقە ئاواتی ئەوە بوو کە سەمایە بکا هەڵدەپەری و سەرخۆشیەکەی دەردەکرد. یان بە واتەیەکی تر سەرخۆشیەکەی دەبۆو

www.kerimhisami.com

بە هەوەسێکی بێ جێ و بێ ئەدەبانە. دەیویست باڵی هەبایە. قانونەکانی لە ژێر پێدەناو سەدان ساڵ لە ئاسمانی بێ بندا دەسوڕایەوە. بەڵام حەیف ئەوەی بۆ نەدەکرا، ناچار دەستی دەکردەوە بە خو اردنەوە.

پاڵەوان میکێلس ماوەیەک سەیری هەر پێنج دۆستەکانی خۆیکرد. ئەوڕۆ نە سەماو نە گۆرانی، نەدەنگی سازو ئاواز نەیاندەتوانی دڵی ئارام بکەن. لە ئەفەندی مۆڕ بۆوە. ئەفەندی ترساو گوتی:

ئەرباب ! داوا لە من مەکە قسەی قۆڕ بکەمو کوفران بکەم. لە پێشدا بمترسێنە و ناچارم بکە بخۆم و بخۆمەوە تا هێندێ غیرەتم بێتەبەر. بەڵام بیرتولدو کە ماوەیەکبوو خوارد بوویەوە و سەری گەرم ببوو، گوتی:

پاڵەوان دەتەوێ بۆ سەر گەرمیت چیرۆکێکی کۆنیڤێنیزیت بۆ بگێڕمەوە؟ من ئەو داستانەم لە سەر شانۆ دیوە و لەو دەمەوە دڵم ڕاناوەستێ. ئاخ! ئەگەر بزانی چیرۆکی ئەو « دیزدێمونا » یە، شازادە خانمی ڤێنیزی کە بە ناهەق کوژرا، چۆن گەلێک جار بۆتە هۆی ئەوە کە خەم و خەفەت لە بیر بەرمەوە.

– کێت گوت؟

– گوتم «دیزدێمۆنا» شازادە خانمی ڤێنیزی.بۆچما تۆ ناوی ئەوت نەبیستوە؟ ئەوە هەمان شازادە خانمە کە پیاوێکی ناوداری بەربەری عاشقی بوو، بەڵام ئەم ئەڤینە کاری ئیرەیی گەیاندە رادەیەک کە شازادە خانمی کوشت و دەسرەکەی ئەوی هەڵگرت.

پاڵەوان دەستی درێژ کرد دەتگوت دەیەوێ زاری ببەستێ، گوتی: «بیرتولدو، نامەوێ لە کن من باسی ژنان بکرێ.!

بیرتولدو لە شەرمان دوولا هاتەوە و چیرۆکی شازادە خانمی ڤێنیزی لە گەروویدا وشک بوو.

باکێنیش کە گیتاری بەدەستەوە لە حەوادا ڕاگرتبوو، پرسی:

– باشە ... چلێبدەم؟

پاڵەوان کە سەری بە دیوارەوە نابوو گوتی: «بۆ من فەرق ناکا، چت دەوێ لێدە!

کایامبیس پیاڵەی خۆی پێدا کرد و لێوەکانی سڕیەوە. میستیگری لە گیتارەکە ڕامابوو، لاقی ڕاستەی وەک باڵی داعبا لە خەوا ڕاگرتبوو کە سەما بکا. بەڵام لەوە زیاتر هیچی بۆ نەکرا، چونکە لە پڕ خانو لەرزی. خانوەکان درزیاندا. بیرتولدو بۆ ئەوەی نەکەوێ دەستی بەچەلەنگێک گرت. بەهێ و هەنار و کاڵەک وەسەما کەوتن و بەر دەبوونەوە.

باکێنیش ڕاست بۆوە گوتی:

– بومە لەرزە... میستیگری دەستی بۆ دەرگا درێژ کرد. کایامبیس لەو دەمەدا تەنیا بیری لە ژنەکەی دەکردەوە. ئەفەندی کەوتە عەرزی و تێکچوو.دەنگی زیرو هۆڕی خەڵک و ڕاکردن و گریان و هاواری ژنان لە دەرەوە دەبیسرا. میستیگری کەوتە گریان و گوتی:

– بۆ خاتری خوا دەرکەون... بچینە دەرێ! بەڵام پاڵەوان میکێلس دەستی دا قامچی و نەڕاندی :

– شەرم ناکەن ؟

میستیگری وە غیرەت کەوت و گوتی:

– شەرمی چی پاڵەوان؟ ئەوە بوولەرزەیە، گیان لەبەر نیە بیکوژی !

لەو کاتەدا هەور گرماندی و سەرتا سەری کاندی وەلەرزە کەوت. زەنگوڵەکانی کلیسای سن میناس لەخۆوە لێدران. بیرتولدو بە نووزە نوز سەری لە بن شنێلەکەیدا شاردەوەو گوتی:

«یا سن میناس بەزەییت بەمن دابێ. ئاخر من « کۆنت ماتراوینو»م!

پاڵەوان شەقەی لە قامچی هێنا و هاواری کرد:

– کەس لە جێی خۆی نەبزوێ! تەنیا ئەفەندی راست کەنەوە و لە سەر چەلەنگێکی داینێن ! بە چالاکی شنێلی لەسەر بیرتولدو هەڵداوەو گوتی:« بیرتولدو ! ئەوە بومە لەرزەیە .شتێک نیە .کریت گیان لەبەرێکی زیندوە، دەبزوێ، ئێوە دەبینن کە هەر لەو رۆژانەدا بە تەنیایی دەروا وبە بونانەوە دەنووسێ. »

لە پڕ خولقی خۆشبوو، وەقسە کەوت. ئەو هێشتا منداڵ بوو ساڵێکیان بوومە لەرزەیەکی بە سام هات. نیوەی گوندەکەی ئەو ویرانبوو.ژن و پیاو سەریان سوڕ مابوو.هاواریان دەکرد، دەگریان و لە ژێر ویرانەی کاولەکاندا پان دەبوونەوە. تەنیا پاڵەوان سیفاکاسی باوکی هێدی و لەسەر خۆ، بە دەست وشان سەردەرانەی خانوەکەی راگرتبوو تا ژن و منداڵ و جوتە گا و ماینە شینکیەکەی بچنە دەرێ.کاتێک هەموویان دەرچوو بوون، ئەو بە گورجی دەرپەڕیبوو، سەردەرانە هاتبوە خوارێ. لەو دەمەوە ئیتر پاڵەوان میکێلس لە بوولەرزە نەدەترسا، بیری دەکردەوە کە پیاوی ئازا دەتوانێ لە بوولەرزەشدا خۆ نەجات بدا. پیاڵەکانی پڕکرد، هەموو خواردیانەوەو هێدی بوونەوە.

لەو سەرەوە دراوسێکان رژابوونە حەسارەکان و هاواریان دەکرد و قژیان دەڕنیەوە.تەنانەت خانم «ئەرکانوددەولە»،ئەو کیژە ترشاو وبە فیزەش هاتبوە کۆڵانێ. برا کەڕ ولاڵەکەی لە ئامێز گرتبوو. لە گەڵ ژنەکانی تر تێکەڵ ببوو، بۆ جارێکیش بێ بنە و بنەچەکەی خۆی لە بیر برد بۆوە.لەگەڵ ئەوان دەگریاو دەیقیژاند.

لە کاتی بومە لەرزەدا خەلیفە لە کلیسا وەعزی دە دەدا. لە سەرە تاوە قسەکانی بە ناوی خوا دەستپێکرد. پاشان لە مەسەلە لایداو دەستی لە ئاسمان هەڵگرت وبۆ کریت هاتە خوارێ. خەلیفە لە سەر میحرابی زێرکفتی خۆی راوەستا بوو، دەنگی بەرزی بۆ لای تاقی ئاسمان کە شکڵی عیسای پێوە دیار بوو، هەوراز دەچوو، لە هەمو کلیساش دەنگی دەداوە.مەسیحیەکاي خۆیان بە یەکترەوە دەنوساند و هەر وەک بە راستی دەنگی خودا لە ئاسمانەوە لە سەریانبدا، سەریان دادەنواند و دەلەرزین. پیرە مێرد گوتی: « رۆڵە خۆشە ویستە کانم ! ئەوە رۆژی پارێزگاری گەورەیە و رۆژی موسیبەتی مەسیح وەنیزیک دەکەوێ. ترس و پارانەوە دەبێ بە سەر دڵی ئیماندارەکاندا زاڵبێ. تەنیا دەبێ بیر لەو خوێنە بکەنەوە کە بە سەر خاچدا رژا. بەڵام خودا لە گوناحەکانم خۆشبێ. من واز لە موسیبەتی مەسیح دێنم و بیر لە وڵاتی کریت دەکەمەوە. پاشان باسکەکانی بۆلای تاقی کلیسا، بۆ ئەو شوێنەی کە عیسای مەسیح لە کەوای زێرین پێچراوەتەوەو نوور دەیرژێنی بەرز کردەوە و هاواری کرد:

ئاخ ئەی خودای من. هەتا کەنگێ ؟ بە راستی کە چەند پشت و چەند هەزار کریتی دەستیان بۆ ئاسمان هەڵنەهێناوە و هاواریان نەکردوە هەتا کەنگێ ؟ئاخر ئەی خودای من تا

www.kerimhisami.com

کەنگێ؟ خودایە ،ئێمە کە دارو بەرد نین، ئاخر ئێمەش گیان لەبەرین، گیانێکی تۆ پێت بەخشیوین.تا کەنگێ دەبێ خوێنی کریتیان برژێ.دەریا لە ڕۆخەکانی کریتەوە تا بوغازی داردانیل و قوستەنتەنیە بە خوێن سوورە. لەو کاتەدا کە پیرە مێرد سەری هەڵێنا بوو، تاوێک مات بوو، دەتگوت چاوەڕوانی وەڵامە، تەماشای تاقی کلیسای دەکرد، کلیسا وەلەرزە کەوت.چلچراکان کەوتنە جوڵانە وەو زەنگوڵەکان لێدران.

لە هەموو لاوە بوو بەهەرا: بولەرزە...بولەرزە... ژن لە پلیکانان هاتنە خوار و خەڵک بە پاڵپەستە بۆ لای دەرگای چوونەدەری کلیسا هێرشیان برد. خەلیفە لە ترسان حەپەساو نەیتوانی بجزوێ. هێشتا بە چاوی دەرپەریو تەماشای مەسیحی دەکرد. مورتزوفلوس غاریدایەو لە میحراب هێنایە خوارو بۆ لای دەرکی کلیسای برد. لەوێ بە سپایی بە شانیداداو دەیگوت:«ئەی باوکی پیرۆز! مەترسێ، هیچ نیە، بومە لەرزەیەو ئێستا خەلیفە بە چاوی پڕ لە ئەسرینەوە بە نارە نار دەیگوت:« خوایە بم بەخشە ! ئەوە خەتای من بوو، لە جیاتی ئەوەی باسی تۆ بکەم باسی کریتم کرد»!

* * *

ئەورۆژە پاڵەوان پولیکسینگیس بە گەرەکی تورکاندا تێدەپەڕی، چوبوو تا لەو سەعاتەدا کە خاچپەرستە ئیماندارەکان خەریکی نوێژی مس بوون، دەورێک لێ بدا. بە ریشی تاشراو وقژی چەور کراو وعەتر لێدراو، کڵاوی بە لاسەرەوە نابوو بە هەنگاوی نەرم و سوک و جیرەی پۆتینەکانی بە ڕێگادا دەڕۆی.بە تەواوی هەستی بە خۆشی دەکرد. وەنەسپێکی زینکراو، یا وەگایەک دەچوو کە چەرمەکەی هەر بریقەی بداو لە چیمەنێکی سەوزو قشلاخدا بلەوەڕێ. دڵی، گورچیلەکانی، تەواوی ئازای بەدەنی وەک سەعات کاریان دەکرد. هەریەکەیان بێ ئەوەی کۆسپی کاری ئەویتریان بن، ئەرکی خۆیان بەجێ دەگەیاند. ئەوانە گشتیان کە بە ڕێکو پێکی لە کاردا بوون، گیان لە بەرێکیان پێک دە هێنا کە ناوی پولیکسینگیس بوو. بە ورتە ورت لە بەر خۆیەوە دەیگوت : «حەیف کە گەنجیەتی هەزار ساڵ ناخایەنێ. نەکا خودای مەزن لە ترسی ئەوەی ئێمە جێگای ئەو بگرینەوە، بە فێڵ وردە وردە چەکمان دەکا؟ داگمان دە کەوێنێ، ئەژنۆمان سست دەکا، پشتمان دەچەمێنێ، ئاومان بە چاو ولوتیدا دێنێتە خوارێ. مردن شتێک نیە بمترسێنێ.سوێند دەخۆم لە مردن ناترسێم.تەنیا دەمەوێ جارێک گوللەیەکم لە مێشکی بدەن و بمرم، بەڵام توانەوەی وردە وردە زۆر خەرابە. نا..نا.. من خۆم لە بەر ئەوە ڕاناگرم.»

هێشتا هەر ئەو قسانەی دەکرد کە سەرانسەری گەرەکی تورکان هاتە لەرزین.دەرگاکان لە ڕێسمە چوون. دەنگی نەرمیژنان و تەقەی کەوشانیان لە حەسا ری ماڵەکان دەبیسرا. (ڕۆشینە)ژنە زەلامە قولە ڕەشەکە گەیشتبوە مەیدانێ، کەشەفی لە دەستان کەوتە خوار و کولیچەکانی لە نێو تەرس و تۆزدا بڵاو بوونەوە.

پاڵەوان پولیکسینگیس بۆ ئەوەی خۆ ڕابگرێ لاقی لێک کردنەوەو دەستی بە دیوارێ گرت.چارە نوس وای هێنابوو دەبوایە ڕاست لەو کاتەدا لە نیزیک ماڵی نوری بەگ بێ.ئارەقەی بە سەروچاویدا هاتە خوار و گوتی: « بوومە لەرزە». پاڵەوان کەسێک بوو دەیتوانی لە بەرامبەر

www.kerimhisami.com

هەموو ئافاتێکی وەک نەخۆشی شەڕو ژندا خۆ رابگرێ، بەڵام چۆن دەیتوانی لە گەڵ بومە لەرزە بەر بەرەکانی بکا؟ چۆن دەیتوانی بیبینێ و گوێی بگرێو دەگژی راچێ.؟ رەنگی بەروانەوە نەما.دەنگی زیڕەو هاواری ژنان هێشتا هەردەهات.گوێچکەی هەڵخستووراوەستا.داخوا زەوی دەیویست زار لێک بکاتەوەو هەرچی گیان لە بەرە قوتی بدا، یا لەرزینێکی ساکارو بێ مەترسیە.؟ وا دەهاتە بەر چاو کە تەواوی شاری کاندی بەترس و لەرزەوە چاوە ڕوانە. سەگەکانیش کە لە پێشدا وە قوڕە کەوتبوون، ئێستا کلکیان لە نێو گەڵی گرتبوو، ملیان راکێشا بوو چاوە روانبوون. هەوا رەنگێکی زەرد و پیسی گرتبوو، رووناکی بروڵێڵ ببوو.لە ناخی عەرزەوە گرمەیەکی سەیر دەهات.ماڵەکان دووبارە لەرزین.منارەکان وەک داری ڕوو لە شەماڵ دە ڕاژان. ئەو دیوارەی پاڵەوان پاڵی وێدابوو تێک قرما. هەر لەو کاتەشدا لەو بەری کۆڵان، لە ماڵی نوری بەگ شکانی پەنجەرەو قاپ و قاچاخی متبەقێ دەنگی دەهات. لە پڕ دەرگای گەورەی سەوز رەنگ کرایەوە.ئامینە خانم بە سەرو رووی روت و پرچی ئاڵۆز و پێی پەتی، بە گریان وهاوار دەرپەڕی و لە نێوە راستی کۆڵانێ بێ هۆش وەعەرزی کەوت. کارە کەری رەشی مەسیحی لە کاتێکا سەرپێی سوری خانمی بەدەستەوە بوو، بەدوایدا رایدەکرد.لە پەنا ئامینە خانمێ چوکی داداو بانگی کرد.بەڵام ئەو لە سەو بەردی کۆڵانێ کەوتبوو، رەنگی سپی هەڵگەڕا بوو.

پاڵەوان چاوی زەق بوون و لە بەر خۆیەوە گوتی: «ئامینە خانم!». دەستی بە دیواری بەرداو لە خانمێ وەنیزیک کەوت. روخساری زەرد هەڵگەڕاوی سوور هەڵگەڕان. لە مێژ بوو بە ئاوات بوو ئەو ژنە چەرکسە وەحشیە ببینێ. ئێستا لە سایەی بومە لەرزەی پیرۆزەوە، ئەو ژنە بە سەرو رووی ئاواڵەو بە پای پەتی، واتە بەو جورەی پاڵەوان دەیویست لە بەر دەستانی بوو. بە تاسەیەکی تەواو داهاتەوە سەر خانمێ، بەڵام کارەکەری رەش بە تووڕەیی خۆی بەسەر داداو گوتی:

– ئەوە خانمی نوری بەگە، نیزیکی نەبی! هەر لەو کاتەشدا هەوڵیدا کە بە دەسماڵێک سەرو ملی داپۆشێ.

پاڵەوان لە کاتێکا شوشە عەترێکی لە گیرفانی دەر دێنا کە هەمیشە بۆ بۆنخۆشی کۆڵانان هەڵیدەگرت، گوتی: « بەد بەخت، بۆن بە عەترەوە نەکا دەمرێ.سەری شوشەی هەڵگرت ولە پێش لوتی خانمی چەرکسی ڕاگرت.

زەوی ئارام ببۆوە.لە حەساران دەنگی هاوار و گریان نەدەهات. شاری کاندی وردە وردە هێدی دەبۆوە. سەگەکانیش غیرەتیان هاتبۆوە بەر و دەوەڕین.

خانم هەناسەیەکی هەڵکێشاو چاوی هەڵێنا.کەسێکی نەناسیاوی لە سەر سەری خۆی دیت. هاوارێکی کردو بە هەر تک دەستان دموچاوی خۆی گرت. کارە کەری رەش دەنگی داو گوتی: «ئەگەر لە گیانی خۆت تێر نەبووی بڕۆ، ئێستا نوری بەگ دێت.

پاڵەوان پولیکسینگیس کە شەیدای چاوەکانی خانم ببوو، نەیدەتوانی گوێ بداتە هەڕەشەی کارەکەری رەش. ئەو چاوە گەورەو پڕشنگدارە کە بروسکیان لێ دەبۆوە، کەم کەم دەکەوتنە ژێر تەئسیری پیاوەکە، خۆشەویست دەبوون و حاڵەتێکی نەرمی مەخمەریان بە سەر دادەهات.پیلوەکانی قورس دەبوون. چەرکەسی رووی کردە قەرەواشەکەی و گوتی:

–ئەو کافرە کێیە؟

www.kerimbisani.com

پاڵەوان وەڵامی دایەوە و گوتی: «من پاڵەوان پولیکسینگیسی بەندەی تۆم. ئەم شوشە عەترەش بە یادگار لە لای تۆ بێ.»
ئامینە خانم شوشە عەترەکەی پێداداو راست بۆوە و دوو بارە چاوەکانی بریقەیان دەدا. پاڵەوان هەناسێکی هەڵکێشاو گوتی:
- نارەحەت مەبە ، ئێستا دەڕۆم.
چەرکەسی بزەیەکی نەرمی هاتێ و گوتی : «دە ترسێی؟».
- من ... لە کێ بترسم ؟
- لە نوری بەگی !
- ئاخ .. خانمی جوان. لەم جیهانەدا بێجگە لە تۆ لە کەس ناترسێم. ئەگەر تۆ ئێستا بڵێی خۆت بکوژە، خۆم دەکوژم.بەڵام گورج لە قسەکەی پەشیمانبۆوە و بە فیزەوە گوتی : «ئەگەر خوایەک هەبێ ئەي ئامینە، رۆژێک تۆ هەر وەدەست دێنم.دنیا خۆ لێکنا تۆ هەر هی منی.
خانمی چەرکسی وەهای بە توندی تەماشا کرد، دەتگوت بەر لەوەی کۆیلەیەک بگرێ، هەڵیدەسەنگێنێ.پاڵەوان بێ ئەوەی بجوڵێ دەستی راستی خستە بەر پشتێندی ئاوریشم و راوەستا.ژنی چەرکسی لە کاتێکا سەرو رووی خۆی بە دەسماڵی بریقە دار دادەپۆشی گوتی:
«خودای من ، خودای ئایینی من لە کافران بێزارە».
پاڵەوان لە وەڵامدا گوتی: « بەڵام خودای من ، خودای ئایینی من، ژنی چەرکسی خۆش دەوێ و بە تواناشە».
پاڵەوان ئاوڕی دایەوە، دوو تورک لە سیلەی کۆڵانْ وەدەر کەوتن.دەرگا دەکرانەوە.کارەکەری رەش دەستی ئامینە خانمی گرت و هەرتکیان رایان کردەوە ماڵێ و دەرگای سەوز بە دەنگێکی بە سام داخرایەوە.
پاڵەوان ویستی رابکا، بەڵام لاقی لە دوو نەدەهات.لە بەر خۆیەوە گوتی: «لە دەست چووم ... ئەمام ...دەڵێی قەت ژنم نەدیوە.لە ئامیزم نەگرتوە و ماچم نەکردوە... دەسوتێم.» بە پەرێشانی تەماشایەکی دەوروبەری خۆیکرد. وەیزانی کۆڵانەکان و ئێنسانەکان و هەموو شت گۆڕاوە. کاندی وەک پارچەیەکی رەنگاورەنگ کە خانو ومنارەو قەڵاو شەپۆلیان لەسەر کێشابن، لە ژێر پێ یانیدا شەپۆلی دەدا. بە سەر ئەو پارچە شەپۆلاویەدا دەرۆیشت و بەلادادەهات.بە زەحمەت ترانی ماڵەکەی خۆی بدۆزێتەوە. کاتێک گەیشتەوە ماڵێ، خوشکی بەو قەدوقەوارە زل و لەرزۆکەوە، خۆی دەئامێزی هاویشت. لە ترسان هاواری لێ هەستا. وایدەکرد کە وشەیەکی دڵدانەوە لە زاری براکەی بیبیسێ. بەڵام ئەو خوشکی پاڵ پێوە ناو کلاوەکەی فڕێدا لایەک. دەهات بخنکێ،دەنگی خوشکیداو گوتی :«ولێم گەرێ ، گورج چوە حەسارێ و گولێکی مێخەکی هێندی لێکردەوە و لە نێو قامکاندا وردی کرد. مادام کریسانتی بە بیستنی ئەو قسانە زیراندی و سەری خۆی لە دیواریدا و گوتی:
- ئاخ ! ژۆرژ! قسەی ئاوا بەمن دەڵێی؟ بە من؟ بە منێکی لە بەر تۆ خۆم فیدا کردوە. من شوم نەکرد و منداڵم نەبوون، تا تۆ بە تەنیا بەجێ نەهێڵم و ئاگام لە تۆ بێ. ئاخر من چیم لە تۆ کردوە ئاوا لە گەڵ من دەبزوویەوە.کە وابوو دڵت بەحاڵی من ناسوتێ؟. ئاخر خۆشەویستم، من لەو

دنیایەدا بێجگە لەتۆ کەسیتر شک نابەم. دووبارە سەری لە دیواریداو قژەکانی خویناوی بوون. لە پشتی ئەسرین و قژەکانی ورەنگی پەڕیوی، تەماشای براکەی دەکرد کە هێشتا هەر لە حەساریٚ بوو. چاوەروانبوو کە برای بێتەوە ژوور و لە ئامێزی گریٚ.بیلاوێنێتەوەو داوای لێبووردنی لیٚ بکاو پێی بێژیٚ کە خۆشی دەویٚ و جگە لەو لەم دنیایە کەسیتر شک ناهات.

بەلاٚم برا لەجێی خۆی نەدەبزوت وتەماشای دەرەوەی دەکرد.کریسانتی کە بە هاوار و گریان چی بۆ نەکرا، بڕیاریدا خۆی بێهۆش کات.هاوارێکی کردو بێهۆش لە بەر دەرگا وەعەرزی کەوت. پاڵەوان بە بێحاڵی ئاوڕیداوە، داهاتەوە خوشکی هەڵگرت و بردی لەسەر تەخت درێژی کرد.بەلاٚم نەدەبزوت. چوو لە متبەقیٚ شوشەی سرکەی هێنا، هێندێکی دە لاجانگان هەڵسو، تۆزێکی بە کونە لوتی داکرد. سرکە بە ملو نێو مەمکانیدا هاتە خوار. کریسانتی لەبەر بۆنی سرکە خۆی پیٚ ڕانەگیراو چاوی هەڵێنا. دیتی براکەی بە پەرێشانی لە بان سەری ویستاوە.بەوە کەیف خۆش بوو. باسکە گەورەکانی لێک کردەوەو براکەی لە باوەش گرت.لە کاتێکا خۆی ڕێندەخست لە بەر خۆیەوە دەیگوت:

– ئاخ ژۆرژی من! لەو حاڵەدا کە دەگریاو پێدەکەنیو نەیدەویست بەری بدا، لێی دەپرسی:

– خۆشت دەوێم ژۆرژی من خۆشت دەوێم؟ ئاخروشەیەکی خۆشەویستیم پیٚ بێژە ! براکەی لێوە پێکدادراوەکانی لێک کردەوەو گوتی: « دەتەویٚ پیاڵە قاوەیێکت بۆ ساز کەم؟ قاوە وەخۆت دێنێتەوە.

مادام کریسانتی بە توندی دوگمەکانی ترازاند، دەهات بخنکیٚ. هاواریکرد: « تۆ وەلاٚمی پرسیاری من نادەیەوە؟ئاخ نەمام... رۆیشتم. دیسان دەهات بێهۆش بێتەوە. بەلاٚم براکەی دەستپێشخەری کرد وگوتی:

– بۆچی کریسانتی، من تۆم خۆش دەویٚ.هەستە دانیشە. ژنەکە روخساری گەش بۆوە.دوگمەکانی داخستەوە، گورج راببوو بە چالاکی گەورە کچێک لە ژووریدا دەستی کرد بە هاتووچۆ.کلاٚوی لە سەر نا، خۆی جوانکرد، عەتری بەخۆدا و لە بنەوە چاوی بە براکەی دەکرد.لە تەماشای تێر نەدەبوو. بیری لەوە دەکردەوە کە : «ئەگەر من خوشکی ئەو نەدەبووم، پێکەوە چەند منداڵی جوانمان دروستدەکرد.» بەلاٚم لەو فیکرە شەرم گرتی و سوور هەڵگەڕاو لەبەر خۆیەوە گوتی:« خوایە ببەخشە».

پاشان چەند کلۆ زوخاڵی هاویشتە نێو ئاگردان و خانوەکەی بخورداونیشانەی خاچی کێشا.

* * *

لەو کاتەدا لە ماڵی پاڵەوان میکێلس مەجلیسی بەزم گەرم بوو. دوای نیوە رۆ (رینیو)سەری خوار کردەوە و بە کونی باکێشیساردادوا تەماشای ژوورەوەی دەکرد تا بزانیٚ گاڵتە چیەکانی باوکی لە چحاڵدان.

میستیگری چەکمەکانی دەرهێنا بوو، چونکە بەری پێی دەسووتانەوە.هێندی جار خۆی هەڵداویشت، سەری وەبەری میچی دەکەوتو خوێن بە لاملیدا دەهاتە خواریٚ. بەلاٚم هەروا بە گەرمی کاری خۆی درێژە پێدەدا.

ئەفەندی غیرەتی هاتبوە بەر و سەری لیٚ رووت کردبوو. سەرە کەچەڵەکەی بریقەی دەدا. گایامپیس بە سەریدا خوار ببۆوە. گەلای کەنگری بە نێو چاوانەوە دەنوساند.چەند هێلکە لە دیزەدا مابوونەوە، بادکش بۆ خۆ رانان خەریکبوو بە توێلکەوە بیانخوا. لە گەرووی مابوو چاوی لە کالان دەر دەپەڕین.بیرتولدی فەقیر لە قوژبنێکدا خۆی لە پشت گۆزاندا شارد بۆوە.لاقە لاوازەکانی لێک بلاو کردبوون و شنێلەکەی هەڵدابۆوە. قامکەکانی دەزاری دەناو دەیهێنانەوە دەرێ. جاروبار ئاوڕێکی لە هاڤاڵەکانی دەدایەوەو سەرێکی دادەنواندو بە هەوای گۆرانی دەیگوت:

– کورینە ببەخشن ! ببورە پاڵەوانی نامدار !

رینبو لە دیتنی ئەو گاڵتە چیانە کە بۆ خۆشی باوکی ئاوا خۆیان رەزیل دەکرد کەیف خۆشبوو. لەو سەری ژێر زەمین بە چاو لە باوکی دەگەرا. پاڵەوان مات و بێدەنگ پاڵی وەدیواری دابوو. دەشوێنێکی نادیار رامابوو.شەراب کاری تیٚ نەکرد بوو.نە سەر خۆشبوو نەقسەی دەکرد.تەنیا جاروبار لێوی خوارەوەی ئاواژوو دەبۆوەو ددانەکانی دەر دەکەوتن. رینبو بزەی هاتیٚ و خۆشی لە باوکی هات و ئەخلاقی وەحشی و بێدەنگ و بە فیزی ئەوی خۆش گەرەک بوو.لە بەر خۆیەوە گوتی: «ئەگەر منیش پیاو بام هەر وام دەکرد. ئەگەر شوو بکەم دەبیٚ بە پیاوێکی ئاوا بیٚ.»

خۆر لە ئاسۆ دەهاتە دەر. کریت هاتبۆوە سەر خۆ. کاندی شادو قنۆز خۆی لە بەر تیشکی هەتاو هەڵخستبوو، زەرد هەڵگەرابوو.

سیٚتاق پردەبوو لە خەڵک.مێروولەکانیش پاش باران دەهاتنە دەرێ. ژن و پیاو بۆ گەڕان لە ماڵان وەدەردەکەوتن.گشتیان لە مەترسیەکی گەورە رزگار ببوون.ماوەیەکی کورت قەبر لە بەر لاقیان زاری لێک کرد بۆوە، بەلاٚم بە لوتفی خودا دووبارە وێک هاتبۆوەو زیندوو مابوونەوە.خاو رخێزان دەگەڕان و بە هەڵێنانی کلاٚو سلاٚویان لێک دەکردو بە گەرمی دەستی یەکتریان دەگوشی. ئەو شەوە ئەڤینێکی نائاسایی‌دانیشتوانی‌کاندی پێکەوە دەلکاند. هەموو بە خۆشەویستی تەماشای یەکتریان دەکرد. سەیری دەریایان دەکرد و دەتگوت قەت دەریایان نەدیوە.

لە خانوبەرەی کلاٚو فەرەنگی پاشا پینچەک لە سەری مەیدان گوڵی کرد بوو. خەڵکی کاندی دەوێستان و بۆنی عەتر و هەوای باسەفایان هەڵدەمژت. ئاخرەکەی لە گەڕان ماندوو دەبوون. لە قاوەخانەی(لێئونیداس بابالاروس)دادەنیشتن. بە دەست لێکدان پێش خزمەتیان بانگ دەکرد. پێش خزمەت بە پێخاوسی رایان دەکرد و شەربەتی ئاڵوباڵو یا لیمۆنادی گازداریان دەهێنا. منداڵە تورک بادامی سوێر و پوستە و چەپکە گوڵیان دەفرۆشت. رۆشینە ،ژنە قولەرەشەکە بە مەمکی داچۆراو وملوانکەی‌کوژەکەی شین کولیچەکانی خۆی کە کاتی بولەرزەکە لە گەڵ پەین وپاڵ تێکەڵ ببوون و کۆی کردبوونەوە بە پێکەنین‌ونازەوە دەیگێڕان. خۆری روو بە رۆژئاوا ددانە پان و سپیەکانی و چاوە بە مەکرەکانی دەدرەوشاند.

خەڵکی کاندی لەبەرە خۆوە دەیانگوت: لەو شانسەو لەو بەهەشتە، ئەوەتا رۆشینەش بە کولیچە خۆشەکانیەوە.لە هەموو لاوە خەڵک دەگەیشتیٚ.سیٚتاق بە کراسی تازە دەرازاوە. تیشکێکی نەرم و بنەوشی کە خۆر کاتی خۆرین بۆ پشت چیاکان بە جیٚی هێشتبوو، روخسارەکانی ئارامتر دەکرد.

کام پیاوی خەڵکی کاندی بوو کە ئێوارەی ئەو رۆژە بە لیباسی جێژنەوە نەهاتبێتە سیٚتاق. کام

www.kermhisani.com

ژنی کاندی بوو کە بە کار هاتبایەو لە قاوەخانەی [لیونیداس بابالاروس]دانەنیشتبا و بادامی نەخواردبا و قسەی قۆڕی نەکردبایە و باوەشێنی رانەوەشاند بایە. (چس‌گورک)لە گەڵ(وانگلیو)ی دەزگیرانی لە رێگا گەیشتنێ.کریسانتی لە نێوە راستیاندا بە سەری شانەکراو وروومەتی سوورو سپیاو کراو وەک لاو بە رێگادا دەرۆی. خەم و خەفەتی لێ دیار نەبوو. ماوەیەک گریا بوو، لە خۆ چووبوو، بەڵام ئێستا هاتبۆوە سەر خۆ لە گەڵ خوشکە زاو زاوای دوارۆژی هاتبوونە گەڕانێ. خێنسەی لە وانگلیوی دەکردو لە خۆشیان بزەی دەهاتێ و لە دڵدا دەیگوت: «من لەو باشترو جوانترم. لانی کەم شتێک لە مندا هەیە کە سەرنجی پیاو رادەکێشێ. بەڵام ئەو بەد بەختە لە ئێسک و پێست بەدەر چیتر نیە. چس‌گورک لە لەشی ئەم تەشیەدا گۆشتێک نادۆزێتەوە کە تێری بکا. بەڵا، من مێردم بۆ چیە؟ برام هەیەو پێویستم بە هیچ نیە!»

پاترۆس مودیری قوتابخانەی سەرەتایی بە روومەتی پڕ لە ناوڵە بە سپایی بەوێندا تێ پەڕی. ئەو بۆ فێرکردن و پەروەردەکردنی منداڵان رەوشتێکی تازەی لە گەڵ خۆی هێنابوە کاندی. گوێچکەی منداڵی دەنێو دوو لاداری پچوک دەناو ئەوەندەی رێک دەکوشی تا خوێنی لێدەهات. ئانیتای کچی کاتی شوکردنی بوو بەڵام ئاغای مودیر نەیدەهێشت لە ماڵێ وەدەر کەوێ.بە هیچ جور ئامادە نەبوولە بارەی زاوا وشەیەک ببیسێ.دەیگوت: «من نامەوێ ئەو پیسایییانە بۆ ماڵی خۆم رێگا بدەم.» لە حەساری کەڵە شێری نەبوو.کاتێک پشیلەی مێ دەچوە سەربانی و بە میاو میاوی عاشقانە کتکەکانی دراوسێی لە خۆ کۆ دەکردەوە، پاترۆس لە دینەدەردەچوو. وەسەر بانی دەکەوت وبە بەردان پشیلەکانی راو دەنا دەیگوت: « لەعنەت لە جسنی ژن، ئەوە کە تۆوی ئەبەدیەت لە کۆمەڵدا دەچێنێ.»

پاتروس لە سێتاق رانەوەستا. بەڵام چاوی دەگێڕان کە یەکێ لە شاگردەکانی خۆی لە گەراندا ببینێ. دەیگوت: یەکیان دەگیرخا بە داری گۆزین گوێچکەکانی هەڵدەکەنێ. چس‌گورگ دیتیو بە ترسو لەرزەوە بۆ رێز لێگرتن کڵاوی بۆ هەڵێنا.

سەروگەڵەی دوکتوروومارسیلی خێزانیشی دەرکەوت. دوکتور بە کەیف بوو، کڵاوێکی رەنگاورەنگی لە پاریس کڕیبوو. لە سەری نابوو. دەستەوانەی رەش و وەکازێک بە دەستەوە. بەڵام ژنە فەقیرەکەی بۆ ئەوەی سەرنجی خەڵک لە سەر جلە ناحەزەکانی لابدا، سوورو سپیاوێکی توندی کردبوو.ژنەکان کە دەیانبینی نێوچاوانیان لێ تێک دەناو روویان لێ وەردەگێڕاو دەیانگوت:

- ئەم سەروسەکوتە چیە؟ ژنەتیوسەماکەری تەواوە.! ئەو کارە چیە دوکتور کردوویەتی؟ بۆ لە وڵاتی خۆمان کچێکی نەدەهێنا.؟

لەو ساڵەدا دوحاجی‌لەکلەک هاتبوونە کاندی ولە سەرمنارەیەکی جوانی‌کلیسایەکی قەدیمی بیزانتی هێلانەیان کردبوو.لەو کاتەدا کە دوکتور لە گەڵ ژنەکەی بەوێندا تێ دەپەڕین، ئەوانیش لە چۆمەکەی ئەوبەری زاڵم کێو دەگەرانەوە. ئەوانە باڵندەی پیرۆز بوون، هەموو ساڵێ لە پایزدا هێلانەی خۆیان لە ژێر تاقی منارە بەجێ دەهێشت و بەرەو مەککە بۆ لای خوارێ دەفرین تا ببن بە حاجیو بەهارانیش بۆ لای نیشتمانی‌خۆیان بگەڕێنەوە.ئێستا هەر تکیان لە پەنا یەکتر بە زکی تێر لاقیان بە بەر زکیەوە نووساند بوو، هێندی هێندی بە سەر سێ تاقدا دەفڕین. ئەوان تەنانەت

www.kerimhisami.com

چاویشیان لەو خەڵکە گێژو زارپیس وچەقە سڕیە نەدەکرد کە لە ژێر باڵی ئەواندا دەخولانەوە.

دەریا تاریک دەبوو. دورگەی (دیا) لە رۆخی دەریاوە نە دەبینرا. شنە بایەکی وشک هەڵیکرد و قژە بادراوی ژنانی سەبروکە دەبزاوت. گشتیان باوەشێنەکانیان وێکنا.پۆلێک ماسیگری (ماڵتی)بە لێدانی سەنتوری تایبەتی خۆیان بەوێدا تێپەرین. مەلەوانەکانی گوارە لەگوێ، سنگی پانی تاوبردوویان ئاواڵە کردبۆوە، لە کاتێکا بەدەنگی گڕ گورانیان دەگوت، بێ ئەوەی سەرنج بدەنە ژنەکانی کاندی راست بۆ لەنگەر گا رۆیشتن کە لەوێ ژنەکانی ماڵتی لە نێو تۆڕی ماسیگرتن و قەرتاڵەی تایبەتی ماسیدا چاوە روانیان بوون

کورە لاو بە جارێک غیرەتیان هاتبوە بەر وبە تاریکی دەستیان لە دەستی کچان دەدا. لە کاتێکا روومەتیان سوور هەڵگەڕابوو، بە تاسەوە تەماشایان دەکردن. لایەک چیاو لایەکیش دەریا، لە سەرەوەش ئاسمانێکی مەخمەری کە ئەستێرەی شەو، واتە زوەرە بە هەزار نازو نیو ناز سەمای دەکرد.

* * *

لەو کاتەدا کە ژن وپیاوی کاندی لە سێتاق کۆ ببوونەوە، تراساکی وهاڤاڵەکانی بۆ گوڵستان دەچوون. گوڵستان باخێکی پان وبەرین و بەجێ ماو بوو لەولای شاری کاندی.پڕبوو لە داری **هەنجیرە کێویلکە و درک وداڵ.تراساکی تەنافێکی لە پشتی خۆ بەستبوو.**مایتولوس ماستراپاس شیشێکی پچوک وئاندریکوس کراسوگئورگیس داردەستێک ونیکولای کوری میستیگریش فیتفیتەی هێنابوو. نیکولاْ گوتی:« ئەگەر باوکی هات من فیتو لێدەدەم ، هەموتان رابکەن.

ئاندریکوس پرسی: « پێت وایە (گوڵستان) لە بەر دەرگا بێ؟ » کیژی ئاغا پارسکەواس ناوی گوڵستان نەبوو، بەڵام منداڵان ئەم ناوەیان لێ نا بوو. چونکە کیژێک بوو جوانچاک و شۆخ و شەنگ و هەمیشە پێدەکەنی.

تراساکی گوتی: «ئەو رۆژەکانی یەکشەمۆ چەند تیتۆڵی رەنگاورنگ لە قژەکانی دەبەستێ ولە بەر دەرگا رادەوەستێ. نیکولاتۆ فیتفیتەکەت بدە بەمن، تا ئەگەر قەرار بێ بە سەری دابدەین، من ئاگادارتان بکەم.» غاریدا بەزۆر فیتفیتەکەی لە نیکۆلاهەستاند و گوتی: «تۆ تەنافەکە بگرە. سەردەستە منم، وانیە؟ کەوابو فیتفیتە دەبێ بە من بێ. یالاْ با بڕۆین.!»

هەتا پتر دەچوونە پێش ماڵەکان پچوکتر و کەمتر دەبوون.لەو گەرەکە تەریکە فەقیر نشینە، تیکەلاوی تورک و ئەرمەنی دەژیان. خەڵکی ئەو گەرەکە یا لە ئاشی گەورەدا قاوەیان دەکوتا، یا حەمباڵی و فەعلەییان دەکرد.

ئەو چوار کەسە کاتێک لە گوڵستان نیزیک بوونەوە هەنگاویان شل کرد و بە بن دیواریدا لێی چوونە پێش. تراساکی لە پێشەوە دەرۆی. لە پڕ راوەستا.گوڵستان خۆی رازاندبۆوە. ئەواری سوور لە قژە زەردەکانی بەستبوو، شۆخ لە بەر دەرگا وێستابوو. بنێشتی دەجوو.تراساکی روویکردە هاڤاڵەکانی و بە سپایی گوتی:

– مناڵینە وریا بن.کچەکە لێرەیە.هەموتان دەبێ پێکەوە دەست بەکار بن. من فیتو لێدەدەم و خۆی بە سەردادەدەم.کەس لەم دەورو بەرانە دیار نیە. دەبێ هەل لە دەست نەدەین.

www.kerimbisani.com

برنکی دیکە چوونە پێش. گوڵستان شۆخ و شەنگ لە بەردمیان راوەستا بوو. سەیری دوو پشیلانی دەکرد کە بە میاو میاو سواری یەکتر دەبوون. چوار کچ رفێن پشویان لە سنگیدا حەپس کرد و خۆیان بە دیوارەوە نووساند. تراساکی تەماشای ئەو سەروسەری کۆلانی کرد، پالداریش دیار نەبوو. فیتفیتەی بە لێوانەوە ناو تینی تووراندو خۆی پێدادا. ئەوانی دیکەش بە دوای ئەودا. تراساکی ونیکولا هەریەکە رانێکیان گرت.ئاندریکوس شانیگرت و مانولیوس دەستی بەزاری گرت تا هاوار نەکا. هەموویان کیژەکەیان گرتبوو نەیاندەزانیچیلێبکەن.تراساکیگوتی : «بۆ باخی.توندی بگرن لە دەستماندەرنەچێ».

بە زەحمەت گەیشتنە دەرگا ویرانەکەی باخی. هێندێکی دیکەش چوونە پێش. بەلام چونکە نەیانتوانی ئەم باریە درێژە پێ بدەن، کیژەکەیان لە سەر گژو گیا بەرەلا کرد. پاشان هەر چوار دەوریاندا بوو تەماشایان دەکرد. گرێی ئەوارە سوورەکە کرابۆوە. پرچە زێرینەکانی بە سەر شانیدا بلاو ببوون. داوێنی کراسەکەی هەڵکشا بوو، رانی وەدەر کەوتبوون. لە ژێر سوخمەوە دڵی لێی دەدا.کیژەکە لەپێشدا ترسابوو. پاشان کە ناسیبوونی دەستیکردبوو بە هاواروچەنگە پرچە. بەلام لە سەر گیا درێژیان کردبوو، بە چاوی نیوە بەستراو و نیگای شەیتانانە تەماشای دەکردن.

نیکولا کە بە وردی تەماشای گوڵستانی دەکرد و نەیدەزانی چبکا، گوتی: «باشە ئێستا دەتانەوی چی لێ بکەن؟

مانولیوس پێشنیاری کرد: تفی دەرووی کەین!

تێکڕا کچەکەیان تفباران کرد. بەلام ئەو کارە کوڵی دانەمرکاندن. دڵیان سارد بۆوە، نارەحەت بوون. دەبوایە بۆ ئازاردانی رێگای دیکە بدۆزنەوە. بەلام چ رێگایەک؟

ئاندریکوس داردەستەکەی هەڵسوراند و گوتی با لێی دەین. تێکرا خۆیان بە سەر دادا و دەگیانی بەر بوون.نیکولای بەقەوەت وەبەر پێلاقانیدا، ئەمجار کیژەکە ترساو دەستیکرد بە مڕاندن و هاوار.

تراساکی پێشنیاری کرد : تا دەخینکێ وەبەر پێلاقانی دەین. مانولیوس لە کاتێکا ئامرازی ئەشکنجەی خۆی نیشان دەدا گوتی:

– ئەدی شیشە چکۆڵەی من لە کوێیە؟

نۆرەی ئەویش دێ، جارێ با وەبەر پێلاقانی دەین. هەر چواریان کەوتنە سەری ولە سەر پشت و زگ و پەراسوانی هەڵدەپەڕین. لە نێو گیادا دەیان گەوزاند. هەموو جارێ کە راست دەبۆوە لە بەر دەستیان ڕایکا، دەیانگرت و لە عەرزیاندەداو دەیانکوتا.

ئارەقەیان کردبوو. پاش ئەوەی لە تفباران و لێدانی ماندوو بوون، ئیتر نەیاندەزانی چبکەن، دەستیان راگرت. لایان وابوو کە گرتن و لە عەرزیدانی بەس دەبێ.چەند مانگ بوو نەخشەی رفاندنی ئەو کیژەیان کێشا بوو.ئێستاش کە دەیان بینی لە بەر دەستیان وەعەرزی کەوتوە، چێژەیان لەو کارە نەدەکرد. هەموویان بە سەریدا خوار ببوونەوە و بە قین و بێزاری تەماشایان دەکرد.تراساکی گوتی: «خۆزیا چە قۆیەکمان هێنا بایەو بە چەقۆ لێماندابا و تەماشای ئەو خوێنەمان کردبا کە لە بەری دەرۆیشت. نیکولا گوتی:

«دەڵێن چی من قەپاڵێکی توندی پێداکەم، پارووە گۆشتێکی تەروتازەی لێ بپچڕم؟»

www.kerimhisami.com

تراساکی له خۆشیان هاواری کرد و گوتی: «بەڵێ دەبێ وابکەین.هەموومان پێکەوە.

مانولیوس گوتی: نا بە نۆرە هەر کەس بۆ خۆی.

تراساکی پێی چەقاند: نا... هەموو پێکەوە.

ترس بەسەر کیژەکەدا زاڵبوو. بۆ رزگاری خۆی چنگە پرچەی دەکرد و هاواری دەکرد. ئاندریکوس گوتی:

له پێشدا دەبێ دەست و لاقی ببه ستین، دەنا لەدەستمان رادەکا.نیکولاً تەنافەکەی کردەوە و مانولیوس شیشەکەی هێنا دەرو دەستیان کرد بە دەست و لاق بەستنی. له پڕ دەنگێکی توند و بە سام له لای دەرگای هاتنەژووری باخ بەرز بوەو یەکێک گوتی: «ئەی سەرسەری دە بەرەلاً...!

هەموو ئاوریانداوە. ئاغا پاراسکەواس نیوە روت دەستە گەسکێک بەدەستەوە له بەر دەرگای باخ راوەستا بوو. ئەو رۆژی پێشوو ئەوەندەی سەرو ریش تاشیبوون، هیلاک ببوو. بریاری دابوو رۆژی یەکشەمۆ بنوێ و بحەسێتەوە. له شیرین خەو دابوو له پڕ گوێی له هاوار و زیری کچەکەی بوو. بێ ئەوەی لیباسی دەبەر کا هەر بە دەرپێوە دەستیداوە گەسکی و غاریداوە کۆڵانێ.

کاتێک گەیشتێ ئەوەندەی له تواناپدا هەبوو نەڕاندبو گەسکی راوەشاند و گوتی:

- ئەی سەرسەری دەبەرەلاً.! بەلاّم له پڕ راوەستا. له نێو منداڵەکاندا کوری پاڵەوان میکلیسی ناسیبوو. له بەر خۆیەوە گوتبووی: «ها... پاراسکەواسی فەقیر! وریا بە، کێشەی بۆ خۆت ساز نەکەی!»

بێ ئەوەی هەنگاوێک بچێتە پێش بە گەسک راوەشاندن هەرەشەی لێکردبوون.تراساکی دەستەی کۆ کردبۆوەو گوتبووی:

منداڵینە با برۆین... وەدوام کەون.!

پاشان بانگی پاراسکەواسی کرد و گوتی: «هۆی ئاغا پاراسکەواس! بە دەرگای باخیوەلاچوو، تا ئێمە تێدە پەرین. گەسکەکەش فرێدە عەرزی.!

سەرتاشی (سیری) بە قسەی کرد و گوتی: « زۆر باشە..»!

تراساکی فیتەی کرد و گوتی: «منداڵینە بۆ پێشەوە. ئەو کابرایە خەڵکی سیرایە مەترسێن.!

چوار لاوی رێنگر بە سەر بەرزی بە پێش ئاغا پاراسکەواس دا تێپەرین. تراساکی بە قینەوە چاوێکی له کیژەکەی کرد کە له عەرزی هەڵدەستاوە و کراسی دەتەکاند گوتی:

- جارێکی دیکە بە چەقۆوە دێمەوە.!

www.kerimhisami.com

٤

خوا کارەکانی باش ڕێکخستوە.لە حەوتوودا شەش ڕۆژ بۆ بەڕێچوونی ژیان، ڕۆژێکیش واتە ڕۆژی حەوتەم بۆ بیرکردنەوە لە خوا وخواردن و حەسانەوە.لە ڕۆژی دووشەممەوە ژیان هاتبۆوە سەر دۆخی جاران. خەڵکی کاندی کە ڕۆژی پێش پاک و ئیماندار بوون و ڕۆژی یەکشەممۆیان بە نوێژ و تاعەت ڕابوارد بوو، ئێستا خوداو بووڵەرزەیان لە بیر بردبۆوەو بە شێلگیری خەریکی کارو کاسبی خۆیان بوون.

خۆر سەری لە ئاسۆ هێنا دەرێ.دەروازەوانەکان سێ دەروازەی شاریان کردنەوە.جوتیاران بە هێستری بە بارەوە هاتنە ژوورێ. دەروازەی لەنگەرگاش کرایەوە.حەمباڵو لۆتکەوان و سەوداگەر بەو دەرگایەدا هاتنە ژوور.هەراو چەقەی خەڵک لەو مەیدانە دەنگی دەداوە.لە مەیدانی شاریش هەرا و هوریا خەڵکی کەڕ دەکرد.مارەیەک بوو ئاسنگەر خەریکی کاری خۆیان بوون. جارچی شاریە نێو کۆڵانەکاندا دەگەراو بە دەنگێکی وەک زەنگوڵە هەرای دەکرد کە لە قەساپخانەی ئیسماعیلیە گوێلەکەیەک کوژراوەتەوە. گۆشتەکەی وەک ڕەحەتەلقومە. پەلەی بکەن و بیگەنێ دەنا نامێنێ.

لە شەقامی گەورە، پێڵاو درووە دوکانەکانیان دەکردەوە. وەستا کار لەسەر کورسی بەرز دانیشتن و بە شفرەی تیژ خەریکی چەرم بڕین بوون.هەرلەو کاتەشدا کرێکار و شاگرد لە دەرەوەی دوکانەکان بە ئامرازی خۆیان خەریکی کار دەبوون. ئەوانە هەمیشە بۆرابواردن سەریان داوێشتە سەر ئەقورستانێک و با ئەحمەقێک کە بەوێدا تێپەریبایە.ئازاریان دەدا.

لە پێشدا پاڵەوان (ستیفانیس) پەیدا بوو. دەشەلی و خۆی هاوێشتبوە سەر دار دەستەکەی.خەبەریان دابوویە کە شەوی پێشتر پاپۆری پاڵەوان (یاکومی) لە سیراوە گەیوەتێ. هاتبوو سەری بداو هەواڵی یونان و پاشا پرسیار بکاو بزانێ کە داخوا لە بارەی پێوەڵکانی کریتەوە بە یونان چ وتووێژێک لە گۆڕێدایە؟

ئەنجومەنی نەجاتی کریت کە شەو وڕۆژ جگە لە ئازادی کریت فیکری دیکەی نەبوو، لە سیرا دامەزرا بوو.ئەم ئەنجومەنە پارەی کۆ دەکردەوەو چەکو قۆرخانەی دەکڕی و چارەڕوانی دەرفەت بوو.پاڵەوان ستیفانیس بە شەلە شەل دەهاتە لای دۆستەکەی کە لە ئامێزی بگرێ و بیباتە مەیخانەو لەوێ لە ڕووداوەکانی جیهان ئاگادار بێ.

یەکێ لە پێڵاو دروەکان ئەوانیتری ئاگادار کرد.هەموو سەریان هەڵێنا، بەڵام گورج سەریان داخستەوەو بارەحەتیبوون.چون دەیانتوانی ئەو گورگەی دەریا پەلامار بدەن.کە پێش دوو ڕۆژ یەک لەوانی باش کوتا بوو. چونکە پێی پێکەنیبوو. پاڵەوان بە سەریدا ئەڕاندبووی:

ئەی سەر سەری بەڕەڵا. گاڵتە بەمن دەکەی؟ هیچ دەزانی ئەو لاقەی من لە کوێ

www.kerimhisami.com

سەقەتبوە؟کەنگێ و بۆ چی تووشی ئەو ڕۆژەبووم؟ئەی کەری ئەحمەق.کەوابوو بپرسە تا بزانی! بە داران وەریگەڕابویە.وەستاکەی بۆ پاراستنی شاگردەکەی لە جێگای خۆ نەبزوتبوو.بە پێچەوانە گوتبووی: « هەقتە پاڵەوان ستیفانیس! تۆ لە ڕاستیدا (میائولیس)ی[1] کریتی! لێی دە.

کاتێک پاڵەوان ستیفانیس لە پێش چاوان ونبوو، یەکێک لە وەستاکاران گوتی : « کوڕینە ئەو پارووەی هەوەڵێ فرە گەروو گیر بوو. بۆ ددانیش زیانی هەبوو.» لە پڕ (هاریلائوس)ی کورتە باڵا بە سمێڵی بە خەنەو هەڵگەڕاوە و دەست بە وەکازەوە دەرکەوت. خێچ و خوار بەرێگاوە دەچوو. وەکازی باریکی لە پیادەڕۆ دەداو کاتێک بە پێش دوکانی پێڵاو درواندا تێ دەپەڕی، وەستاکان دەست لە سەر سینگ ڕادەبوون و سەریان بۆ دادەنواند.

خەڵکی کاندی لە دڵی خۆیاندا لە ئاست هاریلائوس هەستیان بە ترس و ڕێز دەکرد. منداڵ بە ترسەوە تەماشایان دەکرد. دەتگوت هاریلائوس ئینسان نیە، بەڵکو شتێکی نێوان ئینسان و شەیتانە. یان دەتگوت گیان لە بە رێکە لە نێو ئەفسانەی پەریان هاتۆتە دەر. جندۆکێکە ئاڵتون لە ژێرخاکدا دەشارێتەوە و بە سەرهێزێکی نەناسراودا فەرمان دەدا. چاوی پیس بوو. ئەگەرماوەیەکی زۆر تەماشای کەسێکی کردبا،کابرا ڕەنگی بە ڕوانەوە نەدەما. دەتگوت مارپێوەداوە... ڕۆژێک کاتی تێپەڕ بوون بە باخی ئەرکانۆلدەولەدا، چاو لە دار لیمۆیەک دەکا کە گوڵی کرد بوو.لە پڕ گەڵای دارەکە زێک دێن و سیس دەبن. پێڵاو دروەکان مات و بێدەنگ سەریان بەرداوە تا ئەو تێ پەڕی.

یەک لە وەستاکان گوتی: «کوڕینە وادیارە ئەم ڕۆ خەرابی دەست پێکردوە.لە گەڵ کەس گاڵتەمان بۆ ساز نابێ. ئەدی ئەفەندی و باریبانیس بە کوێدا تێپەڕیون و بزر بوون؟

کاتێک مووری دێو هەڵپرووزێنن، دێو خێرا ئامادە دەبێ. کابرایەک لە دوورەوە دەرکەوت، بە هەڵکەوت باریابانیس بوو. کەوشدروو لە خۆشیان بۆ دیتنی پشتیان ڕاست کردەوە. باریابانیس گۆزەیەکی مەفرەقی بەدەستی ڕاستەوەو قەرتاڵەیەکی پڕ لە سەهۆڵی بە دەستی چەپەوە لە گۆشەی مەیدانێ دەرکەوت. بە دەنگی بەرز هاواری شەربەتی دەکرد.

هەموو دەیانویست بۆ لاسا کردنەوەی ئەو وەک سەگ بوەڕن و وەک کەر بزەڕێنن. پاشان بڕیاریاندا کە تونلکە لیمۆی پێدادەن وگاڵتەی پێ بکەن. یەکێک لە وان بڵێ:« هۆی ژنێ! بڵێ بزانم ئەو منداڵانە هەموویان لە منن؟ ڕاستیەکەی بڵێ. چونکە من دەمرم.» پاشان یەکی دیکە لەو بەرەوە وەڵام بداتەوە: «بەڵام باریابانیس ئەدی ئەگەر نەمردی چی؟» ئەو دەم تێکڕا لە قاقای پێکەنین بدەن.

وەستا کارێک ڕابوو بە دەنگی بەرز گوتی :« کوڕینە گوێ بدەنێ. چۆنە ئەورۆ کارێکی دیکە بکەین؟ کاتێک باریابانیس بە پێش ئێمەدا تێدەپەڕێ، هەموو وا نیشان بدەین کە نایناسین.لە جێی خۆمان نەبزووین. هیچ نەڵێین. ئەو شێت دەبێ، کەیفێکی حیسابی دەکەین. لە گەڵن؟»

١- میائولیس *Miaoulis* دەریاداری نەترس و ئازای یونانی کە فەرمانەدەی هێزەکانی شۆڕشی یونانی بە دەستەوە بوو لە شەڕەکانی ئازادی و سەربەخۆییدا. (وەرگێری ف)

www.kerimhisami.com

- لە گەڵین.. باریانیس هەروەگ هاواری دەکرد، نیزیکتر دەبۆوە و تەماشای دوکانەکانی دەکرد.تاوێک وێستا و چاوە ڕوان مایەوە.: خودایە ! یانی چی؟ بۆ کەس سەر بەرزۆ ناکا تەماشای بکەن؟ بۆ کەس زار لێک ناکاتەوە گاڵتەی پێ بکات؟ یانی وای لێهاتوە کە تێدەپەڕێ و کەس فەرقی پێ ناکا کە ئەو سەگە یا کەرە یا باریابانیسە؟ ئاخ! کوڕینە دە شتێک بێژن، من باریابانیسم، ناتوانم، ئەدی کوا ئەو توێڵکە لیمۆیانەی دەتانهاویشت؟ بێدەنگی زاڵبوو. هەموویان مات، سەریان بە سەر کاری خۆدا بەردابۆوە. باریابانیس ترسی ڕێنیشت. چاوەکانی ماڵیەوەو وایەدزانی خەون دەبینێ.گززەو قەرتاڵەی داناو هاواریکرد:

- کوڕینە بۆ خاتری خوا! قسەم لەگەڵ بکەن. ئێوە خەریکن شێتم دەکەن، ئەو بەزمە چیە سازتان کردوە؟ کوا توێڵکە لیمۆکان لە کوێن؟

کەس چاوی لێ نەکرد و کەس دەنگی لەبەر نەهاتە دەر.باریابانیس دەستی کرد بە پاڕانەوەو گوتی:

- کوڕینە ڕەحمم پێ بکەن! من ئەوەتا لێرەم. ئێوە نام بینن؟ من کە هێشتا نەمردووم. لانی کەم شتێکم پێ بڵێن تا دڵنیا بم کە نەمردووم.

هیچ خەبەرێک نەبوو.کەس لە جێی خۆی نەدەبزوت. باریابانیس تووشی ترسێکی توند بوو. بە ورتە ورت گوتی: ؟ بێگومان سیحر کراوە. مەرگ بێرەدا تێپەڕیوە. نازانم پیلاو دروو مردون یا من نەماوم.ئەی هاوار لەفریام کەون.! »

گززەو قەرتاڵەی هەڵگرت و رایکرد. ئەوەدەم دەستیانکرد بە پێکەنین. وەستا کار لە سەر چوار پایە هاتنە خوار و دەستیان بە دڵیانەوە گرتبوو، هاواریان دەکرد: « بۆ پێشەوە باریابانیس بۆ پێشەوە! شەقامی گەورە لەبەر پێکەنین وەلەرزە کەوتبوو.

* * *

ئوسقوفی گەورە گوێی لە دەنگی قاقای پێکەنین بوو، هەستاو لە سەر جێگا دانیشت. سەرمای ببوو. مجێوری کلیسا هاتبوو بیشێلێو بەدەنی بە ئارەق داماڵێ. ئوسقوف پرسی:

- ئەم هەراو هوریایە چیە؟ هەر دەڵێی هەور دەگرمێنێ. نەکا دیسان بوومە لەرزە هاتبێ؟

مورتزوفلوس بە رووگرژی گوتی: « پایە بەرز لام وایە پێلاو درون دیسان گاڵتە بە ڕێبوارێکی فەقیر دەکەن. ئەوانە بۆچی شەرم نایانگرێ؟ ئێستا کە وەختی گەمەو گاڵتە نیە. دەبینی پایە بەرز؟ ئەو شەیتانانە کاری ئێمەیان وەدوا خست. »

ئوسقوف باسی وڵاتی روس و شاری کیێفی دەکرد کە چەند ساڵ لەو شارەدا ڕاهیبی عیبادەتخانە بوە. هەروەها باسی بەفرو گومبەزی تەلایی و کلیسا عیبادەتخانەیەکی ژێر زەمینی پڕ لە (پیرۆز)ەکانی دەکرد و دەیگوت:

- مورتزوفلوس! تا ئەوەدەمەی رووسیا هەیە مەترسێ. کۆمەڵی ئورتودوکس هەر زیندو دەبێ حکومەت دەکا.ئێستا مەسیح پەنای بۆ روسیا بردوە .ڕۆژێک بەو چاوانە دیتم چلەی زستان بوو کاتی ڕۆژئاوا مەسیح لیباسێکی لە چەرمی گای لەبەردابوو، چەکمەی درێژی لە پێ کردبوو. یەک یەک لە دەرگای ماڵەکانی دەدا. بەلام کەس دەرگای لێ نەدەکردەوە. من لە پشت پەنجەرەوە

www.kerimbisarani.com

دەمبینی، چومە خواری دەرگام لێ کردەوە. تا گەیشتمێ هاوارم کرد ئەی خودای من! بەلاّم ئەو ونبوو.

مجبور نیشانەی خاچی کێشا و نالاندی و گوتی : «بەلاّم من قەت نەمدیوە.»

ئوسقوف لە وەلاّمدا گوتی : «تۆش ئەگەر بچیە روسیا دەیبینی. پاشان رووی لە دیوار کردو خەوی لێ کەوت.

ئەو رۆژە بەیانی پاشاش بە رووگرژی لەخەو هەستا بوو.سێ رۆژ بوو کەیفی سازنەبوو. لە پڕ هەستی کرد کە پیر بوە.بەو شەرتە کە رۆژی شەمۆی رابردوو لە سێ تاق کاتێک لە خانوی کلاّو فەرەنگی خۆی خەریک بوو قەنەنەی دەکێشاو گوێی دابوە دەنگی دەهۆلْ و زورنا، لە نێو یونانیەکاندا چاوی بە ژنێکی جوانی پرچ درێژی لێو گۆشتن کەوتبوو، بە جارێک عاشقی ببوو. رووی کردبوە سولەیمان قولە رەشی خولاّم و پرسیبووی:« ئەو ژنە یونانیە سور پۆشە کێیە لەوێ راوەستاوە؟ »

- کەیفت پێ هاتوە ئەرباب؟ ئەو خەلْکی کاندی نیە.خەلْکی (کروسونا) گوندێکی دووری چیاییە. یەک شەمۆی رابردوو شووی بە کایامبیسی چەرچی کردوە. کایامبیس دەناسی کە دەنگێکی خۆشی هەیە، هێندێ شتت لە بارەی ئەوەوە بیستوە، لەو ژنە گەڕێ.

- ناجسن وادیارە ژنێکی نەجیبە!

- بەلێ ... ژنێکی نەجیب و زۆریش نەجیبە. مێردەکەی خەلْکی ئیسفاکیایە.

پاشا سەرە کەچەلْەکەی راوەشاندبوو، لە بەر خۆیەوە گوتبووی: «نەجیب..نەجیب ! بەلێ نەجیبە، چونکە من پیر بووم. برایەوە . بۆ کەسێکی نە توانێ زالْم بێ ژیان بە کاری چی دێت؟ هەر کەسی ویستی نەتوانێ بیکوژێ، هەر ژنێکی خۆشی ویست نە توانێ دەئامێزی گرێ، ژیان فایدەی چیە؟ ئاخر من چ پاشایێکم، مردو شۆر بمباتەوە. کوا ئەو دەمانەی کە جەلاّدی خۆم دەناردە گوندەکانی یونانی نشین لای ئەو بوک وزاوایانەی کە شاییان دەکرد؟ سێوێک بۆ کیژەکە لە دەسرەیەکداو فیشەکێک بۆ کورەکە لە دەسرەیەکی دیکەدا. ئەوان دەبوایە لەو دوانە یەکێک هەلْبژێرن. بەلاّم کێ غیرەتی هەبوو کە فیشەک هەلْبژێرێ.؟ ناچار سێویان هەلْدەبژارد. هەر ئەو شەوە بوک بە چاوی بە ئەسرین و بە جلی جوانی بوکێنیەوە لە کاتێکدا نازیشی دەکرد، لە رێگاوە دەگەیشتێ و لە سەر ئەژنۆیانم دادەنیشت. بەلاّم حەیف کە ئێستا پیر بووم...»

لەو کاتەدا پاشا رووی کردە خولاّمی رەش و بە چاو لێداگرتن پرسی:

- تۆ دەلْێی چی سولەیمان؟

- ئەرباب هەر وابزانە نەت دیوە. ئێمە ئێستا لە کریت دەژین. لەوانەیە تووشی دەردە سەری بین.بۆ هەناسە هەلْدەکێشی، دەتەوێ ژنە هەرمەنیەکەت بۆ بێنم.؟

ماروسیا... ژنێکی هەرمەنی بوو لە کاندی هەموو کەس دەیناسی. تەنانەت گۆرانیشیان بۆ هەلْبەست بوو. مێردەکەی هەرمەنیەکی مل ئەستوری چوار شانە بوو. دوکانی‌لە نێزیک لەنگەرگا بوو. تەواوی رۆژ قاوەی لە ئاونکدا دەکوتا.هەموو گەرەکی‌بە عەتری قاوە بۆندار کرد بوو. ئەوەندەی قاوە کوتا بوو باسکی بەقەد رانی لێ هاتبوو. دەیتوانی بە مستێک دیوار برووخێنێ. ماروسیا ژنێک بوو وردیلە، قولْە خڕە، دەمو چاوێکی ناحەز، سمتێکی ئەستورو داکەوتو. کاتێک

بە ڕێگادا دەڕۆی، بە ڕاست و چەپدا بەلادا دەهات. بۆنی توندی ماینی بەفاڵی لێدەهات. ئەو بۆنە کاتی شەو هەرزەکاری لە دوورەوە بۆ لای ماڵی ئەو ڕادەکێشا. ماروسیا لە بەر دەرگا ڕادەوەستا، دوگمەکانی تا نیوەی سوخمەی دەکردەوە. کولمەی ئوکن و خەتێکی سەوزی بە سەر لێواندا هاتبوو کە هەمیشە چەندڵۆپە ئارەقەیان لە سەر بوو. بە چاوی خومار و بزە لە سەر لێوان چاوە ڕوانی دەکێشا. کاتێک شەو دادەهات و مێردەکەی لە بەر هیلاکی دەنوست، ماروسیا دەست بە کار دەبوو. ماچ و موچی بە خەروار دەفرۆشت. کابرای مێردی بە ژووری پچوکی پەنای پرخەی دەهات. ماروسیا دەرگای ژوورەکەی دەکردەوە، چونکە پێی خۆشبوو کاتێک لە گەڵ بێگانەی تورک و مەسیحی و جولەکە و ئەرمەنی وەک لام ئەلفلا لێک دەهالا، مێردەکەی لە پەنا خۆ هەست پێ بکاو لە ترسان بلەرزێ.

هەموو جارێ کە پاشا خەمگین دەبوو، یا سەدری ئەعزەم سەرکۆنەی دەکرد،سولەیمانی قولەرەشی بەدوای مارسیادادەنارد.

سولەیمان جارێکی دیکەش پرسیبووی: «دەتەوێ ئەو ژنە هەرمەنیەت بۆ بێنم؟»

پاشا بە تووڕەیێ تفێکی لە عەرزی کردبوو، گوتبووی من ژنم ناوێ! با ئەو جندانە بڕۆن و ون بن لێ‌یان بێزارم. شێست ساڵ کاتی خۆم لەگەڵ ئەوانە بە فیڕۆ دا. بۆیە هەناسەم هەڵکێشا کە پیر بووم، دەوڵەتی وەسمانیش پیر بوە. ئیتر هیچمان ئرخێکی ئەوتۆمان نەماوە. گوتت ئەو ژنە ناوی چیە؟

- گاروفالیا

- مردوو شۆر بیبا. سولەیمان دلم زۆر تەنگە. ئەو شۆ بارباباتیسی شەربەت فرۆش بێنە ئێرە. بە ئەفەندیش بێژە بلا بێت. پێویستم بە هێندێ گەمەو پێکەنین هەیە.

پاشا قەنتەکەی وەرگێڕا بوو، سووتوەکەی لە سەر بەردێک خاڵی کردبوو. پاشان بە سرتە و لە ژێر لێوانەوە کە خولامی ڕەش نەیبیسێ، گوتبووی: مەزنەتی و شۆڕ بوونەوە. خوا لە گوناحانم خۆشبێ، لام وایە وەسمانی بەرەو فەوتان دەڕوا.!»

پاشان بە دەنگی بەرز گوتبووی: «هۆی سولەیمان ! قەنتەکەم بۆ تێکەو بێدەنگیش بە! »

سوارێک بە ڕیشێکی تۆپەڵەی ڕەش وبیچمێکی وەحشی‌یەوە لە کاتێکا پێچەکەی هێنابوە سەو بۆیان دەرکەوت. قامچیەکی لە ماینەکەی داو وەک تیر لە وێ تێپەڕی و لە دەروازەی لازارە وە بەرەوچۆمی ڕکێنی لێدا.

پاشا بە تووڕەیی پرسی :

- سولەیمان ئەو کافرە کێ‌یە کە وا ڕادەبڕێ؟ وادیارە زۆر بە خۆی دەنازێ. پێشتر لە کوێ دیومە خولامی ڕەش چاوی دەسوار بڕیبوو کە پاش تێپەڕ بوون لە دەروازەی شار لە دەورووبەری بورج و قەڵاکان ڕمبازی دەکرد.

پاشا قەنتەکەی ڕاوەشا ندوگوتی :« هۆشت لە کوی‌یە سولەیمان لە گەڵ تۆ قسان دەکەم! »

- پرسیت ئەو سوارە کێ‌یە؟ بۆ پارەکەت لە بیر نیە؟ لە بیرتە کە نوری بەگی هاوێشتبوە سەر بانی. تۆ بانگت کردە کۆشکی خۆت، بەڵام بۆ پینە کردنی کارەکەی خۆی تەنانەت لێویشی لێک نەکردەوە؟ بە لام لە کاتی ڕۆیشتندا نەردەی پلیکانی گرت و بە کاوە خۆ هەڵیکەند.

www.kerimhisami.com

- ئاخ زانیم! پاڵەوان میکێلسە . ئەوەی گوت و تاوێک بێدەنگ بوو. پاشان گوتی :

- گوێ بگرە سولەیمان ! رۆژێک تۆ دەبێ لەم سێ تاقە و لە پێش چاوی هەموو کەس بە تورک و یونانیەوە دەست و پەنجەی لەگەڵ نەرم بکەی و پشتی لە عەرزی بدەی. تەنیا لەم رێگایەوە دەکرێ لە شەڕی ئەو نەجاتمان بێ. تێگەیشتی ؟

خولامی رەش تەماشای دەریای دەکرد سپیلکەی چاوی زرد هەڵگەرا بوون و خەتێکی سوریان کەوتبۆیە. وەلامی نەداوە.

پاشا ئیشارەی کرد دەهۆڵو زورنا بێدەنگ بوو هەستا کە بڕوا. جارێکی دیکەش رووی کردە قولە رەش و گوتی :

- ئەی رەشی لەعنەتی، بزانە ئەگەر تۆش لەو کافرە بترسی، ئیتر حیسابمانپاکە، پاشان بێدەنگ بوو. لەو سێ رۆژەدا تەنیا بیری لەو ژنە سور پۆشەو لە دەوڵەتی وەسمانی کرد بۆوە.

ئەوێ رۆژێ بەیانی بە شێزاوی لە خەو راپەڕی. خەونێکی ئاڵۆزی دیبوو. لە خەویدا دوو جانەوەری درندە، واتە پاڵەوان میکێلس و سولەیمانی قولە رەش، لە نێوە راستی مەیدانێ تێک بەر ببوون.هەر دووکیان سەر تا پێ رووت بوون. لەشیان چەور کردبوو، هەریەکەی بیورێکی بە دەستەوە بوو. گشت خەڵکی کاندی لە دەوریان کۆ ببۆوە. خاچپەرستەکان لە لای هەتاو وتورکەکان لە لای نیسێ وێستا بوون. تەماشایان دەکردو کەس لێوی نەدەبزوت. هەموویان بێدەنگ و بێڕەنگ چاویان لە مەیدان بڕیبوو. پاشا لە بن خێوەتێکی رەنگ سوور دانیشتبوو، لاقی هاویشتبوە سەر لاقی و دڵی وەک گەڵای دار دەلەرزی.چونکە بە خەیاڵی خۆی لە ناخی دەروونیەوە دەنگێکی دەبیست کە دەیگوت : « ئەگەر پاڵەوان میکێلس پشتی حەریف لە عەرزی بدا ،وەسمانی کاری تەواوە. ئەگەر خولامی رەشیش پاڵەوان لە عەرزی بدا، خاچپەرستی پێچراوەتەوە. »

هەرتک دەیان نەڕاند و بێ ئەمان شەڕیان دەکرد. زەوی لە ژێر قاچیاندا دەلەرزی. قوڵکەکان پڕ لە خوێن دەبوون. تەواوی شار وەلەرزە کەوتبوو. رۆژ ئاوابوو تورک و مەسیحی لە تاریکاییدا ونبون. پاشا بێجگە لەو دوو درندە خوێنخۆرە کە دەیان نەڕاند ، لە عەرزی دەگەوزین و هەڵدەستانەوە و گۆشتی لەشیان بە تەوران لەت لەت دەبوو، هیچی دیکەی نە دەبینی. پاشا وەلەرزە کەوت و لە بەر خۆیەوە گوتی :«ئەلاَ ئەلا، ئەوە خەون دەبینم! هەر ئێستا هاوار دەکەم تا لە خەو راپەڕم. نامەوێ کۆتایی ئەو شەڕە ببینم!» وەخەبەر هات. ئێستا بە گرژو مۆنی لە سەر دۆشەگی ئەستوری خۆی دانیشتبوو فیکریهاوارێکی دەکردەوە.دەستی لێکدانو سولەیمان هاتە ژووری پێی گوت:«بچو پاڵەوان میکێلس بێنە ئێرە! »

خۆشی نەیدەزانی بۆ چی پاڵەوان میکێلسی بانگ دەکا.فیکری کردەوە : «کاتێک بێتە ئێرە دەیبینم.لەوانەیە قسەی لەزاری خۆی گەورەتر بە من بڵێ. ئەودەم تورە دەبم و بڕیاری پێویست دەدەم. لەم وڵاتەدا پاشا منم. من ئیجازە نادەم کاتێک دانیشتوم و گوێم داوەتە موسیقا، ئەو کافرە بە سواری ئەسپ بە بەر چاوی مندا تێ پەڕێ. »

خولامی رەش سەری خوراند و گوتی :

- پاڵەوان میکێلس ئەرباب ؟ بەلاَم بیستومە ئەو ئێستا لە ساردخانەی خۆی لە گەڵ گاڵتەچیەکانی خەریکی بەزم و شەراب خواردنەوەیە.

– شەراب دەخواتەوە ؟ شەراب خواردنەوە کە بیانو نیە. پێی بڵێ گیرنەبێ بێتە ئێرە. خولامی ڕەش نەیدەویست بچێ. دەنگی نەرم کردەوەو گوتی:«ئەرباپ تۆ دەتەوێ وڵات توشی شەڕو کوشتار بکەی؟ چما ئەمرت لە قوستەنتەنیەوە بۆ هاتوە؟»

پاشا هەرتک دەستی بە لاسەریەوە گرت وبە نارەحەتیەکی تەواو گوتی :« بۆچی ئەوەی بە من دەڵێی؟»

– لە بەر ئەوەی ئەگەر پاڵەوان میکێلس جوابی کردم و گوتی نایەم، تۆ ئەودەم چدەکەی؟ ناچار سەرباز دەنێری. ئەویش وەک هەموو جارێ دم و لوتیان دەشکێنێ. ئەو کابرایەکی ڕەشۆکی نیە، بە تایبەت ئەگەر ئارەقی خواردبێتەوە. ئەو بومە لەرزەیە. لە بیرتە پارەکە سەر خۆشبوو، دەیویست بە زۆر دەرگای لەنگەرگا بشکێنێ؟ تۆ ئەگەر بە دزیش بیکوژی، کریت یەک پارچە دەبێتە ئاگر، کە وابوو باشترە ئەرباب وازی لێ بێنی.

– لەوە گەڕێم چونکە ملهوڕە، لەویتر گەڕێم چونکە نەجیبە. کەوابو من چ پاشایێکم؟ پاشا ماوەیەکی زۆر لایەنی لە بارو ئالەباری مەسەلەکەی هەڵسەنگاند ولە بەر خۆیەوە گوتی:«ئەگەر ئەم دورگە لەعنەتیە ئاگر بگرێ،دیسان لە ڕۆژ هەڵاتەوە پاشای تازە بە لەشکر و تۆپ و تفەنگەوە دەگاتە ئێرە. ئوروپاییەکانیش خۆ تێهەڵدەقوتێنن، مردو شۆڕ بیانبا! عەیبی کار هەر ئەوە نیە، بەڵکو خۆشم دەکەومە گێرەو کێشەوە.. هاخرەکەی بە تورەیی دەستێکی بە سمێڵی داهێناو گوتی:

« کەوابو برۆ قاوەیەکی سەر بە قەیماخ بێنەو قەننەکەشم بۆ تازە کەوە ، ڕەشی ناجسن!..

خولامی ڕەش گوتی : « ئەدی پاڵەوان میکێلس پاشا ؟

وازی لێ بێنە مردوو شۆڕ بیبا !!

* * *

لەو سەعاتەدا کە پاشا باسی پاڵەوان میکێلسی دەکرد، ئەو دەبروانیە تیشکی هەتاو کەلە کولانەی سارداوەوە هاتبوە ژوورێ. مێزەرەکەی بەر بیزوە سەر شانی ونێو چاوانی تاریردوی کە شەبەقی خۆر لێی دابوو بریقەی دەدا. ریش ر سمێڵ و قژەکانیشی هەر بریقەیان دەهات.چاوە خڕو ڕەشەکانی ڕاست دەپەنجەرەی سارداو بریبوو.تەواوی شەو چاوی لێک نەنابوون. سەیری دەکرد، گوێی دەدایە، دەیخواردەوە، جاروبار کاتێک دڵی هەڵدەچوو بە توندی بە سەریدا دەیگوڕاندکە هێندی بێتەوە. لە بەر خۆیەوە دەیگوت : « بۆچی وام لێهاتوە؟ ئەو هەموو شەرابەی دە ورگم دەکەم، فایدەی چیە؟ لە لایەک دەچێتە خوار و لە لایەکی تر دێتەوە دەر..!» سەر خۆش نەدەبوو.شەراب کاری تێ نەدەکرد.لەم بارەوە هەستی بە غەڕەیی دەکرد.جاروبار ڕاست دەبۆوە بێ ئەوەی بلەرزێ بە ژێر زەمیندا دەهاتو دەچوو، دیسان لە جێگای خۆی دادەنیشتەوە. رقی لەو کەسانە هەڵدەستا کە بە لادا دەکەوتن و وەک سەر خۆش دەدوان و دەرشانەوە و لیباسیان پیس دەکرد، یا وەک منالان دەگریان. ڕووی کردە بیرتولدو گوتی:

– گوتت ئەو ژنە ناوی چبوو ؟

– دیزدێمونا..پاڵەوان دیزدێمونا.ئەو شازادە خانمە لە گەڵای گوڵ ناسکتر بوو. ڕاستی کە سروشتی ئادەمیزاد چیە؟پرچەکانی وەک تاجی مەلەکە لە دەوری سەری دەهاڵاند، خاڵێکی

www.kerimhisami.com

جوانیشی لە سەر کولمەی بوو...

بیرتولد سەبارەت بە زولف و خاڵی سەر گۆنای هیچی نەدەزانی، هەر خۆشی گەرەک بوو کە ئاوایان باس بکا.

- باشە ... درێژەی پێ بدە !

بە کورتی پاڵەوان ، ئەو شازادە خانمە بوو بە ئەڤینداری بەربەرێکی پیر کە لاقی ناحەزی هەبوون. بەلام پیاو هەق بڵێ مرۆڤێکی رەشیدرو ئازا بوو. تۆ پێت وایە ئەو کارەساتە چۆن روویدا؟ زۆر سادە ! تەنیا شەوێک ئەو کۆنە سەربازە ، چیرۆکی ژیانی خۆی بە درێژی بۆ شازادە خانم گێرابەوە. لەو هەموو بەلاو موسیبەتەی کە بە سەری هاتبوو، شازادە خانم ئەوەندە خەمبارو نارەحەت بوو کە بگریانەوە خۆی دەئامێزێ هاویشت و گوتی: « رەشی من نارەحەت مەبە، خەفەت مەخۆ، من دەتلاوێنمەوە و بۆت دێنمەوە سەر لێوان.» بیرتولد راوەستا و پیاڵەکەی تا سەر لێوان پڕ کرد و هەناسەیەکی هەڵکێشا.

پاڵەوان میکێلس گوتی : « دەی .. درێژەی بدەیە »

بیرتولدو سەری هەڵکراند تا رووداوەکەی بێتەوە یادو گوتی: « پاڵەوان ببورە. زەینم پەرێشانە.. پاشان کارەساتێکی سەیر قەوما. ئەوان ئیتر لە ڤێنیز نین. بە سەفەر چوونە قیبرس. لام وایە بوونە ژن و مێرد. لێرەدا ئەفسەرێکی سپی پێست بە سەر شانی تەلاێبەوە دێتە مەیدان..پاشان ...ئاخ.. لە بیرم چۆتەوە لەم نێوەدا دەسرەیەکیش هەبوو... »

- دەسرە ؟ .. وادیارە قسان دەپەڕێنی..

- نا..نا، پاڵەوانی بەرێز، نا.. من وڕێنە ناکەم.. دەسرەیەک.. بەڵێ دەسرەیەکی بە راستی. بەلام دەبێ ئەو دەسرەیە ژاراوی بووبێ یا جادوو. من راست نازانم، ئاخرەکەی کابرای بەربەر لە ئیرەییان شێت دەبێ. شەوێک...بۆ لە بیرم نیە.. بەڵێ شەوێک دەسرەی لەسەر زاری دزدەمونا دادەنێ و ئیدی...

لێرەدا بیرتولدو دەستی کرد بە گریان، دەسرەی خۆی دەرهێنا تا چاوە بە ئەسرینەکانی پێ بسرێتەوە و ھاواری کرد و گوتی:

- ئیدی ئەوی خنکاند.

چوار مەستەکان کە گوێچکەیان بۆ بیستنی چیرۆک شل کردبوو، لە قاقای پێکەنینیاندا. پاڵەوان تێکچوو، هاواری کرد: بێدەنگ.! پاشان رووی کردە بیرتولدو وگوتی:

- خەتای تۆ نیە. خەتا لەمنە کە واسوئاڵ پێچم کردووی. سەری قورسی وەدیواری داو چاوی لە سەر یەک دانان و لە دڵی خۆیدا گوتی: « ئەو بەربەرە هەقی بوو، چەندە کارێکی باشی کردە لەو کاتەدا گاڵتە چیەکان چارە رەشی دزدەمونا یان لە بیر بردبۆوە. میستیگری گوتی:

- مەگری بیرتولدو چکۆڵەکەم، مەگری. ئەوانە چیرۆکن، لە کاتێکا ئێمە مرۆڤی بە راستین و هەین. باکێش ! تۆش پەنجەیەک لێدە، بەری پێم بۆ سەما وەخرو کەوتوە.

گیتاریش دەتگوت سەر خۆشە.زەنگوڵەی بە خۆوە هەڵاوەسیبوو، سەری هاویشتبوە سەر ئەژنۆکانی باکێش. وەک ژنێکی بەراستی و تازە بووکێک هەڵدەبەزی. کایامبیس بە بیستنی ئاوازی هەناسەی هەڵدەکێشا. ئەویش لە بەر شەرابی سەری قورسی هاویشتە سەر دەستەکانی و

دەستی کرد بە گۆرانی « ئەمان ئەمان ! »

ئەفەندیش بە سەری کەچەلی و بە ورگی هەڵمساوی بە شەراب ر گۆشت بەراز، بە هەوای ئەو چەپڵەی لێدەدا. هێندێ جار لە پر رادەبوو شانی میستیگری دەگرت و خولێکی دەدا. لە دڵی خۆیدا دەیگوت: « مردو شور خەم و خەفەت بەرێ! مردوو شۆر پاکی و عیبادەت بەرێ. »

میستیگری لە بەری دەپاڕاوە و دەیگوت:« وەرە ئەفەندی ببە خاچپەرست، تا بە سواری بەرازی بچیە بەهەشتێ. »

ئەفەندی تورە دەبوو یگوت: «ناکورینە، من ناتوانم ببمە خاچپەرست. من تورک هاتورمە دنیاو بە تورکیش دەمرم. »

هێلکەکانیان هەموو بە توێلکەوە خوارد بوو. پاشان پاڵەوان میکێلس بە مستێ دیزەیەکی شکاندو لەتکە سواڵەتەکانی بەسەردا بەشکردن. بیرتولدو بەشی خۆی وەرگرت و لە ترسان چوو لە سەر چەلەنگێک دانیشت، کریتیەکان لەتکە سواڵەتیان بە دان دەشکاند و دەیانجوت. دەیانکردەوە بە قوڕ و پاشان بە پێکەنینەوە قوتیان دەدا. بیرتولدو بە سەریاندا خوار بیزوە و بە سەر سامیەوە سەیری دەکردن. ئاخرەکەی تێگەیشت کە سێ جورە ئادەمیزاد هەن. ئەوانەی هێلکەی پاکراو دەخۆن، ئەوانەی هێلکە بە توێکڵەوە دەخۆن، ئەوانەی هێلکە بە توێکڵەوە دەخۆن، سواڵەتیش دەخۆن، ئەوانە ی دوایی پێیان ئێژن کریتی...!

بیرتولدو لە دەرگای ساردا‌و رامابوو، لە بەر خۆیەوە دەیگوت: « ئاخ ، ئاخ، ئەی کۆنت ماتراوینو بۆ هاتوویە ئێرە؟! » لای بەیانی هەموو کەوتبوون. هێندێ پرخەیان دەهات. هێندێ دەیان ناڵاندو دەیانویست بڕشێنەوە. بیرتولدو رشابۆوە سوک ببوو لە ئاو دەگەڕا. زارو سەروچاوی شوشت و خۆی لە شنێلەکەی وەر پێچا، وەک داعبایەکی پەڕو باڵی تەڕ بووبن لە قوژبنێک مات بوو، خەوی لێکەوت. تەنیا پاڵەوان میکێلس هەروا قیت وێستا بوو. تا گەرووی شەرابی خوارد بۆوە، بەلام بە زەینێکی رووناک. هەروەک بە رۆژوو بێ، لە پشتی پەنجەرەوە بە چاوی زەق تەماشای هەلاتنی خۆری دەکرد.

کاتێک شەبەقی بەیانی لە ساردا‌وی دا و بەرماوی خواردن و شەرابی رژاو ورشانەوەی دەرخست، پاڵەوان رووی وەرگێڕا و تەماشای پێنج کەلاکی‌کەوتووی کرد، دەتگوت بۆ جاری ئاخرە دەیانبینێ. لە بەرتوورەیی و لە بێزاریان دڵی‌تێکچوو، گوێچکەی هەڵخست. ژنەکەی لە حەسارێ ئاوی لە چالاوێ هەڵدەکێشا. کەڵە شێرەکاتی ئەم دەورو بەرە دەیانخوێند. هەڵاو بگری ئادەمیزاد و وڵاخان دەهات. دەریای خرۆشان لە دوورەوە دەینەڕاند. ماینەکەی لە حەسارێ دەیحیلاند. دەنگی حیلەی ماینەکەی وەک ئاوی روونی کانیاو لە حەوا دەلەرزیەوە. پاڵەوان هەستی کرد کە دڵی سووکتر بوە. لە بەر خۆیەوە گوتی:« ئیتر من بێجگە لە رەفیقایەتی ئەسپان چێژە لە هیچ شتێکی تر ناکەم.ئاخ ..خۆزیا دانیشتوانی دورگەی کریت تەنیا جانەوەری درندەوگورگ و بەرازدەبوون. بەراستی ئادەمیزادی رەزیل و بێمانان.هەموویان وەک بیجبیجە خانم‌وان »

لە جێ هەستا، خۆی لەبەریەک کێشاوە و تەقەی لە ئێسکانی هێنا . پاشان نوکە لاقێکی گەیاندە دۆستەکانی. شەرابی پێدا کردن و بە سەریاندا گوڕاندی و گوتی:« ڕابن. رابن و کار بکەن.. »

www.kerimhisaini.com

ئەو بەزم و خواردنەوە لە تەواوی ئەو شەو ورۆژەداو شەوی دواییش درێژەی هەبوو. جاروبار کاتێک یەک لە ئارەقخۆرەکان خۆی رانەدەگرت، پاڵەوان قامچیەکەی هەڵدە سوراند. کاریتوس هەمیشە لە هاتووچۆی هێنانی خواردنی تازەدابوو. ئەفەندیو بیرتولدو لێکدا لێکدا لە پێش یەکتریان دادەناو پێ‌یان سەیر بوو کە لە شارێکدا دەژین ویەکتریان نەناسیوە.

بیرتولدو لە گەڵ لێدانی سێتار بە ئەفەندی گوت: «لێدانی سێتارت فێر دەکەم تا خەم و خەفەتت نەمێنێ‌و بتوانی بە تەنیا بە کۆلاناندا تێ پەری. »

ئەفەندی گوتی: « بیرتولدوی خۆشەریست. منیش فێرت دەکەم کە چۆن خۆت لە بەر ئاگر رابگری..»

ئیتر جەنابی کۆنت لە نێو کریتیەکاندا خۆی بە بێگانە نەدەزانی. تەنانەت خۆشیشی دەویستن و هەر ماچ بوو بەسەروورویدا دەباری. تەنیا لە پاڵەوان میکێلس دەترسا. ئەو (زانتی)یە دڵتەرە کاتێک دەیویست گاڵتە بکا، گەرووی دەگیراو یەک وشەی بۆ نەدەهات. جارێک رووی کردە باکێنش و گوتی:

– ئاغای باکێنش ! تۆ هیچ دەزانی‌کە ئێمە لە راستیدا ئینسان نین، بەڵکو هونەرمەندین. هونەرمەند، جورەمەلائیکەتێکە بەلام مەلائیکەی تەواو نا، بەڵکو وەک فرشتە دەچین. بۆ ئەوەی باشت تێ بگەیێنم دەڵێم هەوەڵ حەیواناتن. وەک کەر وهێستر وپاشان ئادەمیزادن، دوایەش بەرزتر لە ئادەمیزاد هونەرمەندن، هەورازتریش‌لە وان مەلائیکەتن. ئێمە ئاغای باکێنش هونەرمەندین.

– باشە .. پاشان ؟

– باشە ..ئیتر لە بیرت نەچێ کاتێک مردی گیتارەکەشت لە گەڵ خۆت بێنە. منیش کاتێک مردم سێتار لە گەڵ خۆم دێنم. ئاخ باکێنشی خۆشەریست، چ دەبوو ئەگەر پێکەوە مردباین؟ هیچ دەزانی کە فرشتەکانیش چەنگ و سێتار لێدەدەن. ئەو دەم دەچینە دەرکی بەهەشت و بۆ سەروکی‌ەونەرمەندەکان کە خەڵکی هەرەمە چونکە دە موسیقا ئاگەن بە زمانی رەمەکی خۆیان پێی ئێژن (خوا) سازو ئاوازێکی حیسابی بە رێوە دەبەین. من گۆرانی بن‌بژێوە دەڵێم و تۆش بە چەنگ هەوای دڵتەر لێدەدەی. تا سەری سەرۆکیان دەرکەوێ و ئێمەش بەرێتە ریزی سازو چنگ لێدەرانی خۆی.

باکێنش پێکەنی و گوتی:« ئەو قسانە چیە دەیانکەی؟ چما مرۆ بی دەست و قامک دەتوانێ چەنگ و سێتار لێ بدا؟ تۆ دەزانی کە دەست و قامکی مرۆڤ لە ژێر خاک چی‌یان بە سەر دێ.؟

کۆنت لەو کاتەدا کە خۆی دە شنێل وەر دەپێچا گوتی:

– بێدەنگ بە بێچارە! لە ئاخافتنی تۆ موو لە بەدەنم راست دەبنەوە. تۆ پێت وایە ئەو دەستانەی چەنگیش لێدەدەن لە ژێر خاک...؟

– بەڵێ پیرە مێردی مامانی.. بەڵێ ئەوانیش دەرزن.

میستیگری کە پیاڵەکانی پر دەکرد، هاواری کرد:

– کەوابوو کورینە تا ئەو کاتەی دەست و گەرومان هەیە بخۆینەوە. راستی باکێنش، ژنەکان چۆن؟ کرم ئەوانیش دەخوا؟

– بەڵێ .. ئەوانیش ...

www.kerimbisani.com

- ئەگەر وەک رۆژیش جوان بن ؟
- بەڵێ .. پاڵەوان میکێلس بیرو ڕای تۆ چیە؟
پاڵەوان تورە بوو، نێو چاوانی تێک نا و گوتی:
- باکێش تۆ چەپڵەی لێدە و تۆش میستیگری سەمایە بکە. ئێوە دوو کەس زمانتان نیە
- بە چاوان ..پاڵەوان . میستیگری ڕابوو، دەتگوت هەر ئەوەی لە خوا دەویست. باکێش چەنگی لە سەر ئەژنۆ یان دانا. کایامبیس دەستی بە چاوانگرت و بەم چەشنە سەماو گۆرانی دەست پێکرا. رۆژ بە خێرایی تێدەپەڕی. ژیان بە تەواوی مانا لەو سارداوەدا کۆ ببۆوەو دنیا هیچی دیکە نەبوو. نیوەرۆ تێپەڕی، خۆر ئاوا بوو شەو داهات.شەمەکان لە نێوەڕاست و لە سەر چەلەنگەکان هەڵکران. کاتێک بەیانی بەردا، میوانەکان بێحاڵ و بێ سەروزمان لە سەر عەرزی کەوتبوون. پەڵەی شەراب و چەوری کەوتبوە سەر کراسەکانیان. ڕەنگیان زەرد هەڵگەڕابوو، دەرودیواریان پیس کردبوو. سەرو قژو هەناسەیان بۆگەنی لێدەهات.
پاڵەوان میکێلس قیت و قنج لە بان سەریان ڕاوەستا بوو. لەگەڵ کازیوەی بەیانی ڕووی لێ وەرگێڕابوون تا نەیانبینێ. بیری لە هیچ نەدەکردەوە. دوێشەو وڕۆژبوو هەستی دەکرد کە کەوتۆتە هەڵدێرێکی بێ‌بن. بەرە بەیان ڕۆژی سێ شەمۆ چاوێکی گەرم کرد. هەرتاوێک بەڵام هەر لەو تاوەدا شەیتان خۆی گەیاندێ‌کە تووشی خەیاڵی بکات. لە پێشدا پێی وابوو چۆتە نێو پەڵە هەورێکی بەهاری تێکەڵ بە هەواو شەوقێکی فێنک. لە بەر ئەوەی لە گەرماو شەراب و خەم و خەفەتان هەراسان ببوو، خۆی بە دەم هەستێکی خۆش و فێنک دادا. پەڵە هەور کەم کەم شکڵی گۆڕا.گەورە بوو، هاتە سەر شکڵی دموچاو کە لێوی هەوەس بزوێنی ژنێک خۆی دەنواند. پاشان دوو چاوی بریقەداری وەحشی وەدیار کەوتن. بەدوای ئەودا دوو لاقی جوانی لە خەنە گیراو ،دوو دەستی سپی لە تاریکی هاتنە دەر. لێوەکان بزووتن، دەنگێکی شوشەیی گوێ لێ بوو دەیگوت:
- پاڵەوان میکێلس ...پاڵەوان میکێلس.!
پاڵەوان بە پەشۆکاوی لە خەو ڕاپەڕی. مێزەکەی بە پیاڵەو پۆشقاب و مۆم و کیسە تووتنەوە ئاواژوو کردەوە. پێنج میوانی نوستو چاویان هەڵێنا. ئێستا تیشکی خۆر ژێر زەمینی ڕووناک دەکرد. کاتێک سەیریان کرد دیتیان پاڵەوان خەریکە قامچی لە بزماری دیوار دەکاتەوە و پەلاماریان دەدا. پاڵەوان وەک شێتان هاواری دەکرد :
- بۆ دەرەوە...بۆ دەرەوە ...لێرە وەدەر کەون. دەستی درێژ کرد و دەرگای سارداوی کردەوە.
کایامبیس لە پێش هەمواندا بە بازدێک لە دەرگای پچوک دەرکەوت و ڕایکرد بۆ دەرگای دەرەوە. هێشتا سێ شەمۆ بوو، ئەو زوو نەجاتی بوو، بێگومان لەو سەعاتەدا گاروفالیا هێشتا لە خەودابوو. کایامبیس دوولاقی هەبوو، دوانیشی قەرز کرد و بەرەو لەنگەرگا کوتای. چوارەکانیتر بە دوای یەکدا بە لاکەلاک لە ژێر زەمین دەهاتنە دەر. دمو چاویان لە بەر روناکی رۆژ بە ڕەنگی سەوزی دەنواند ودەقوڵەوە چووبوو. بە سوس و شەراب و رشانەوە پیس ببوون.هێشتا مەست و خەواڵو بوون، تەماشای حەسارو چاڵاو ودەرگای حەساریان دەکرد و خۆیان پێ ڕانەدەگیرا. میستیگری‌بەسەروچاوی گرژ وسمێڵی شۆڕ و جلی شپڕێو،لە پێش هەمواندا دەڕۆیشت.پشتێنەکەی کرابۆوە، دەیویست توندی کاتەوە. بەڵام لە دەستانی بەر دەبۆوەو بە عەرزیدا دەکشاو لە لاقی

باکێنشی دەهالا کە بەدوای ئەودا چەنگ لە سەر شان دەرزیشت. هێندێ دوورتر ئەفەندی دەهات. بەن دێخونەکەی پسابوو، بەدەستێک دەرپێکەی گرتبوو، بە دەستەکێ دیکەشی بە توورەیی و مرج و مۆنی بە هاڤاڵەکانی دەگوت راوەستن...بۆ کوێ دەچن ؟پاڵەوان میکێلس گاڵتە دەکا.تۆزێ بوێستن، دەبێن بانگمان دەکاتەوە سێ شەمۆ،چوار شەمۆ، پێنج شەمۆ،هەینی، شەمۆ، یەکشەمۆ،، هێشتا شەش رۆژ وەخت ماوە.

نەخێر، ئەفەندی نەی دەتوانی ئەم وەزعە قبوڵ بکا،ئەوە بێ ئینسافی بوو، راست لەو دەمەدا کە تازە دەهات تێر بخۆن، وەدەریان بنێن. گوناح تەنیا کاتێک تامی هەیە کە مرۆڤ هەتا ملان تێدا نوقم بێ. کاتێک لێی تێر بێ و لە بەری بیبێزرێ و کەم کەم هەست بە پەشیمانی بکا. گوناح دەبێ کێوێک بێ لە گۆشت بەراز، گۆلێکی شەراب بێ مەلەی تێدا بکەی و نوقم بی تێیدا. دەنا چەند پیاڵە شەراب و چەند پاروە گۆشت و مەزە نابێتە گوناح.

بە قامکان ئەو رۆژانەی دەبژارد کە مابوون.دوو بارە حیسابی دەکردن.: « سێ شەمۆ ، چوار شەمۆ ، پێنج شەمۆ.. واتە ئەو هەموو رۆژانە لە کیس چوون.! حەیفو سەت داخ! نا.. پاڵەوان میکێلس نا شتی وا نابێ، ئەو کارەمان لە گەڵ مەکە و دوو بارە بانگمان کەوە!»

وەیزانی یەکێک بە ناو بانگی دەکاو دەستێکی وەپشتێ دەکەوێ. ئەوە دەبێ پاڵەوان میکێلس بێ، لە خۆشیان رووی وەرگێڕا،بەڵام بیرتولدو بوو دەگریا و باسکی رادەکێشا.

میستیگری گەیشتبوە دەرگای کالسکە رۆ. پشتێندەکەی هێشتا بە سەر زەویدا دەکشا.قاچ و باسکی زۆر قورس ببوون.پێی وابوو کە ئەستورتر بوون وئیتر ناتوانێ کەلکیان لێ وەر بگرێ.بانگی کرد :

– کورینە من دەڕۆم و بە ژنەکەم دەڵێم کە دەست و لاقانم باش داماڵێ. هەر چۆنێک بوو شانسمان هێنا کە دەرکەوتین.!

بیرتولدو نالاندیوگوتی:« بۆ کوێ دەچی میستیگری؟ بۆ تەنیا بەجێم دێڵی؟ راوەستە. میستیگری باسکی بیرتولدوی گرت و گوتی: « دەوەرە پچکۆڵەی من!»

بیرتولدو پشتێندی میستیگری گرت کە لە عەرزی دەخشا ر بە پارانەوە گوتی:

– من باڵتۆی خۆم بەجی هێشتوە. دەکرێ بچی بۆم بێنیەوە؟ میستیگری وای نواند کە نەیبیستوە. خۆر لە کولانانی دابوو.دەنگی بارپایانیسی کە بۆ فرۆشتنی شتەکانی هەرای دەکرد، لە گەڵ هەرای گوندیەکان« ئەی داری وشک» و هێستریان بە باری قورسەوە وەبەر قامچیان دابوو دەبیسرا.لە نانەواخانەی تولوپاناس، راست لە پێش زاری تەندورێ، دوو کەشەفی پڕ لە کولیچەی کونجییان دانابوو، هەلمیان لێ هەڵدەستا. بیرتولدو تەماشایەکی کولیچەکانی کرد و راوەستا. میستیگری دەستی دەگیرفانی سوخمەی ڕاکرد، پارەی وردی هێنا دەر و کولیچەیەکی کڕی و بە دۆستەکەی گوت: تۆ بیخۆ من ئیشتیام نیە.

لەو کاتەدا ئەفەندی کە نێوچاوانی بە درووی کەنگرێ بریندار ببوو، وەک دزان خۆی دەمزگەوت دەخزاند، تا لە سزادانی دایکی بە دوور بێ. باکێنش کە چەنکەکەی لە سەر شانی دانابوو، بە رەنگی پەریو وهەناسە برکە دەچۆوە ماڵێ. خێزان وکچەکانی بە پێشوازیەوە هاتن، باسکیان گرت و لە سەر تەخت درێژیان کرد. لەشیان بە رۆن چرا داماڵیو هەڵمیان دەبەر گێڕا تا

www.kerimhisami.com

لە نەساخی بە دوور بێ. دەلەرزی، تەواوی لێفەکانیان پێدادا.پاشان نەنە (تیزا)ی دراوسێیان هات، ئیستیکانی لێ گرت. لەم بەینەدا پاڵەوان میکێلس ماینەکەی زین کردبوو، خەنجەری دەسک رەشی دەبەر پشتێ چەقاند بوو، ژنەکەی هاتە حەساریێ تا لێی بپرسێ، بۆ کوێ دەچێ و تکای لێ بکات بەزەیێ بە منداڵەکانیدابێ. بەڵام کە چاوی بە نێوچاوانی گرژی مێردەکەی کەوت، زمانی گیرا. پاڵەوان ئاوڕی دایەوە و بە دە نگێکی توند و تورە گوتی:« چت دەوێ؟»

- دەتەوێ قاوەت بۆ ساز کەم؟

- دەچم لە مەیخانە قاوە دەخۆمەوە، تۆ بچۆوە ماڵێ.

مادام کاترینا بە شێواوی چۆوە ژوورێ. رینیو ئاگری کردبۆوە چێشتی لێدەنا. دایکی گوتی: « خەریکە بڕوا. ماینی زین کردوە، پێم وایە دەچێتە گەڕەکی تورکان و لەوێ سەر خۆش دەبێ و سەرسەریەتی دەکا. ئەو پیاوە درندەیە...درندەیەکی بە راستی و هیچی لەگەڵ ناکرێ.»

رینیو پێکەنی و بە فیز و ئافەرینەوە گوتی:«دیسان بە سواری دەچێتە قاوەخانەی تورکان؟»

ئێستا ماین لە دەروازەی دەچوە دەرێ. دەنگی ناڵەکانی دەهات. کە گەیشتە کۆڵانێ حیلاندی. دایک نیشانی خاچی کێشاو لە بەر خۆیەوە گوتی:

- خوا ئاگادارت بێ!

رینیو بە پێکەنینەوە گوتی: « نەت بینی ئەو ئەحمەقانە چۆن رایان دەکرد. من لە پشتێ پەنجەرەوە تەماشام دەکردن. بە دوای یەکدا دەر دەپەڕین ، وەسەریەک دەگەڕان و دەیان ناڵاند. هەموویان پیس و پۆخڵ بوون. دەتگوت مشکی نێو هێزەی رۆنێن. تەنیا باوکم سەر خۆش نەبوو. ئەو خەمناک دەهاتە بەو چاو. قامچیەکەی لە حەوا هەڵدەسوڕاند. دایە تۆ بۆچی هەناسان هەڵدەکێشی؟ دەتویست مێردەکەت وەک بیرتولدو یا باکێش بایە؟ دایە دڵنیا بە کە تۆ بەختت هەیە.»

- دەکرێ مرۆڤ هەم ئاقڵ بێ و هەم باوکێکی باش بۆ خاو وخێزانی. هەم سەر سەریش نەبێ.

رینیو لە قسەکانی لێوی دەکرۆت ،گوتی:

- دیارە دەکرێ. بەڵام من نە باوکی باشم خۆش دەوی، نە چاوەش. من پاڵەوانم خۆش دەوێ.

* * *

پاڵەوان پولیکسینگیس بە پێش کانی (ئیدومنە)دا تێدەپەری و عەلیاغاش کە قەرتاڵەیەکی قورس و گەورەی لە سەر شانی بوو، بەدوایدە دەهات.پاڵەوان دەچوە ماڵی وانگلیوی خوشکەزای تا دیاری بووکێنی بداتێ. دوو رۆژ بوو پاڵەوانی ئێمە ئیتر ئەوەی پێشوو نەبوو. دە تگوت بوولەرزە مێشکی لەقاندوە. تەواوی رۆژ بێ خەو خواردن و خواردنەوە بە کۆڵاناندا رایدەکرد. تەنیا سیغاری دەکێشاو جاروباریش وەک گامێشێکی نەخۆش پشوی دەدا. لە نێو شاردا دەهات و دەچوو. بەڵام لەو گەڕانەدا بێ ئەوەی جارێکیش بە هەڵە بچێ، رێگای دەکەوتەوە پێش خانوە سەوزی گۆزێن. لەوێ رادەوەستا. ئەندازەی بەرزی دیوارەکانی دەگرت. هەڵدەستا سە پەنجەی پێ، دەتگوت دەیەوی خۆی بۆ فڕین ئامادە بکا. پاشان دوور دەکەوتەوە، دەگەڕایەوە، دیسان دەگەڕایەوە.

بۆ ئەوەی کەس شکی نەکا، دەچوە دوکانی کابرای تورک، شتێکی دەکڕی. ئەو لە

www.kerimbisani.com

(سێخوشکان) دەترسا. لە پێشدا لە خۆی دەپرسی کە ئەو هەموو شتەی بۆ کڕیوە. پاشان وەبیری هاتەوە کە وانگلیوی خوشکەزای بەو زوانە مێردی دەکا. هەرچی کڕیبووی خستیە قەرتاڵێکەوەو هاویشتیە سەو شانی عەلیاغاو لە گەڵ ئەو پیرە کورتە بالأیە بۆ گەرەکی پاڵەوان میکێلس کە ماڵی وانگلیویش لەوێ بوو کەوتە ڕێ. کاتێ لە کانی ئیدومنە تێ پەڕی تووشی پاڵەوان میکێلسی بوو کە بە سواری دەهات. چاوی لە ژێر ڕیشووی پێچەکەی دا شاردرا بوونەوە و قامچی بەدەستەوە بوو.

پاڵەوان پولیکسینگیس واقی وڕما و ڕاوەستا. ئەو دەیزانی کە لە بەیانی یەکشەمۆوە حەوتووی ئارەقخواردنەوە لە ماڵی پاڵەوان میکێلس دەست پێکراوەو تازە ئەوڕۆش سێ شەمۆیە. داخوا ئەو میوانەکانی زووتر لە کاتی خۆی وەدەر ناوە؟ بەو جۆرەی ئەو دەڕوا دەچێ خۆی دەزاری گورگ باوێ. دەیەوی بە توڕەکردنی پیرە تورکان لە قاوەخانەی تورکان کەبفێ بکا. سەری ڕاوەشاند و لە بەر خۆیەوە گوتی: « ئەو پیاوە ڕۆژێک تاوانی‌کەللە کەری خۆی بەگران دەداتەوە وکاندی یەکێک لە کۆڵەکەکانی مەسیحیەتی لە کیس دەچێ.» بەلأم کێ دەتوانێ زات بکا بیشکێنێ؟ نە خوداو نە شەیتان.خودا خۆشی لەو کەسە دەترسێ کە لە مردن ناترسێ!»

پاڵەوان میکێلس نیزیک بۆوە، کە چاوی بە پاڵەوان پولیکسینگیس کەوت، ڕکێفی لێدا. نەیدەویست بیدوێنێ. ئەو بێ مێشکە بە پێکەنین وگاڵتەو بەو ژیانی پڕلە عەیش و نۆش دەمارەکانی ئەوی ورد کرد بوو. ئەو لەو کەسانە بووکەبەیانی لە خەو رادەبن و فیتو لێدەدەن و گۆرانی دەڵێن. پاڵەوان میکێلس لەو کارانە بێزار بوو. هەموو جارێ کە کریت دەشێوا، ئەم دوانە دەستی یەکەتیان دەدا دەستی یەک. هەموو جارێ کە خاچپەرستەکان ڕادەپەڕین، ئەوان دەبوونە دوو دۆستی گیانی. چونکە هەر تک پاڵەوان و پێشڕەو بوون. بەر پرسی هەزاران کەسیان بە ستۆوە بوو. بەلام کاتێ ناخۆشیەکان تەواو دەبوون، ئەوان یەکتریان نەدەناسی. پاڵەوان پولیکسینگیس دەیگوت:« کابرا ورچە ،من ئەو جۆرە پیاوانەم خۆش گەرەک نیە» بەڵێ، کاتێ پاڵەوان میکێلس چاوی بە پاڵەوان پولیکسینگیس کەوت، ماینی وەغار خست تا نەیدوێنێ.

پاڵەوان پولیکسینگیس لە توندوتیژی هاوکاری خۆی ناڕەحەت بوو. لەوە ترسا نەکا هاوڕێکەی خەریکی پیلانێک بێ کە ئاکامی بۆ دنیای خاچپەرستی زیانی هەبێ. وەسەر خۆی نەهێناو چوە پێش و بۆ ئەوەی ڕێی لێ بگرێ، باسکەکانی لێک بلأو کرد و گوتی:

- پاڵەوان میکێلس وا بەو بەیانیە بۆ کوێ دەچی؟

پاڵەوان میکێلس لە کاتێکا ئاگری لە چاوی دەبۆوە. بە بۆڵە بۆڵ گوتی:« لە سەر ڕێگای من لاچوو ، دەنا ماینەکەم وەبەر پێت دەدا.»

بەلأم پاڵەوان پولیکسینگیس هەروا بێدەنگ بە باسکی ئاواڵەوە لە نێوە ڕاستی کۆڵانێ ڕاوەستاو گوتی:

- برام بە عیسات سوێند دەدەم هێزی باسکی خۆت بە فیڕۆ مەدە. تۆ یەکێ لە کۆڵەکەی مەسیحیەتی. کریت لەسەر تۆ حیساب دەکا. تۆ هەقت نیە بۆ ژیانی خۆت تەکلیف دیاری بکەی. ئەوە مافی کریتە.لەوانەیە بەو زوانە کریت پێویستی بە تۆ هەبێ.

پاڵەوان میکێلس هەرگیز بە قەد ئەو دەمە لەو پیاوە بێزار نەببوو. شەوی پێشوو کە

www.kerimbisarani.com

میستیگری توانیبووی تاوێک لە ساردخانە بچێتە دەرو سەرێکی ماڵی خۆی بداتەوە، لە زۆر بڵێی مادام کراسوگنورگیس لە شەیتانی تازەی پاڵەوان پولیکسینگیس لە گەرەکی تورکان ئاگادار ببوو. کاتێ گەڕابۆوە بۆ ساردا، حکایەتەکەی بۆ پاڵەوان میکێلس گێڕابۆوە. پاڵەوان هەرچەندکە ویستبووی وەسەر خۆی نەهێنێ، بەڵام خەنجەرێکیوە دڵی کەوتبوو .ئیتر خۆی پێ ڕانەدەگیرا. لە سەر سواری داهاتەوە و لە ڕقان لێوی سپی هەڵگەرا بوون.گوتی :

– تۆ بچو خەریکی ژنە بەفاڵەکان بە. لە منیش گەڕێ ئەگەر ویستم با بچمە قاوەخانەی تورکان و کێشە ساز بکەم.

پاڵەوان پولیکسینگیس لەو قسانە تێکچوو، ڕەنگی سور هەڵگەڕاو گوتی:

– لە کاتی ئاشتیدا خەریکی ژنان دەبم، لە کاتی شەڕیشدا پیاوان دەکوژم. بە لای منەوە پیاوەتی هەر ئەوەیە. پاشان ڕووی کردە عەلیاغاو گوتی:« تۆ بڕۆ خەریکی کاری خۆت بە.ئەو قەرتاڵەش بەرە ماڵی وانگلیو. خۆشی هەنگاوێک چوە پێش، دەستی بە سینگی گەرمی ماینەکەوە ناو هەوای زاری تۆزێ نەرم کرد و گوتی:

– پاڵەوان میکێلس بەو خودایەت سوێنددەدەم، پێم بێژە من چیم لەگەڵ تۆ کردوە، ئاوا بە نارەحەتی چاوم لێ دەکەی؟ چاو لێکردنەکەت ئەوەندە دەمبینە شێتێ هەر دەڵێی تورکم.

پاڵەوان میکێلس جارێکیتر ڕووی وەرگێڕاو بە گڕژو مۆنی گوتی:

– گوتم لادە، دەنا ماینەکەم پێت لێدەنێ .

پاڵەوان پولیکسینگیس دووبار پێی داگرت و گوتی:« من چم لە تۆ کردوە، بۆ ڕووت لە من وەردەگێڕی؟ »

بۆ جاری سێیەم پاڵەوان میکێلس گوتی: « لاچوو، دەنا ماینەکەم بە سەرت دا بازد دەدا. »

– کەس ناتوانێ لە گەڵ ئەخلاقی سەگانەی تۆ ڕێک کەوێ.مرۆڤ نازانێ لە گەڵ تۆ بڵێ چی. ؟

پاڵەوان میکێلس ڕقی هەستاو رکێفی لە ماینێ داو گوتی:« ئێمە هەر ئەوەین کە هەین، پاڵەوان خانم! »

ماین دەرپەری بۆ پێشەوەو نیزیک بوو پاڵەوان پولیکسینگیس وەبەر خۆ بدا. پاڵەوان سەری سمێڵی بە زاری گرت و لە بەر خۆیەوە گوتی:« ئەگەر خاچپەرست و پێشڕەو نە دەبوی. دەمزانی چیم لە گەڵ دەکردی.! بڕۆ ئەی شەیتانی هەوسار پساو. » بۆ نە هێشتنی شوێنەواری ئەم تووشبوونە ناحەزە، سێ تفی لە عەرزی کردو پاشان بۆ لای ماڵی خوشکە زای کەوتە ڕێ.

* * *

وانگلیو لە پشت دەزگای جۆلایی دانیشت بووخەریکی چنین بوو. دەیویست لە پارچەیەکی کەتانی دەربیی یەک بۆ مێردەکەی و کراس خەوێک بۆ خۆی بچنێ. لە بەر تووڕەیی و نارەحەتی بە دەستی لەرزۆکەوە دەزووی لە مەکۆی دەهاڵاند. بە تاڵوکە بوو. چونکە ڕۆژی گوێستنەوەی وەنیزیک دەکەوت. لە دنیای خەیاڵدا مێردەکەی دەبینی کە وەک جانەوەرێکی توکناوی و ڕەش و قوڕاوی خۆی داوێتە سەر و ئەویش لە ترسان وەک گلۆلە خۆی خڕ کردۆتەوە. مێردکردن بۆ ئەو جانەوەرێکی بێزراو بوو. مێردەکەی بەو چاویلکەی پێنس وبە دەنگی وەک قەشەو بەو نەرمیو

میهرەبانی دڵڕفێنی، لە بەر چاوی ئەو گیان لە بەرێکی ناسک نارنجی بوو. داخوا هەر بۆیە لە دایک ببوو کە شو بە ناقۆڵایەکی ئاوا بکات؟ داخوا ئەو هەموو ساڵە خواردبووی و خوارد بوویەوە تا رۆژێک ببێتە ژنی کابرایەکی ئاوا؟ داخوا بۆ ئەو مەمکی خڕ کردبوون و سمتی ئەستور کردبوو؟ پاڵەوان پولیکسینگیسی خاڵی هەمیشە پێی دەگوت:« وانگلیو مێردی پێ بکە. مێرد وەک لێفەی توک وایە، ئینسان دەپارێزێ.» بەڵام ئەو دەیویست بە نەهرەتەیەک حەوت ئاسمانان بقەڵێشێ و بە سەرخۆدا بنەڕێنێ و بڵێ:

– نامەوێ... من نامەوێ ! چەند ساڵبوو خەونی بە لاوێکی جوانچاکەوە دەبینی کە شنێلێکی ماهوتی بە سەر شانی داداوە، لاوێکی شەڕوان و یاری شەراب و ژن و خەنجەرە و بێ حیساب خەرج دەکات. راست وەک(دیاماندیسی) برای. بۆچما چەند جار کە لە بن پەیکەری پیرۆز چرای هەڵدەکرد، لە بەر (سن نیکولا) کە جیاز دەدا بە کچی هەتیو، و لە (سنفانوریوس)کە ئیلهام بەخشی لاوانە نە پاڕابۆوە تا مێردێکی راست وەک براکەی بە نسیب بکا؟ مێردێکی وەک براکەی. نەک مرۆڤێکی وەک خاڵی ناقۆڵاو زار شڕ! نەک وەک پاڵەوان میکێلس کە بۆنی گوکردی لێ دێ و لە سەر رێکا، هەموو کەس، تەنانەت سەگیش لێی دەترسێن. ئەو مێردێکی ئاوات بوو وەک دیاماندیسی برای جوان و باڵا بەرز وسینگ پان وپتەو. ئەگەر وانەبا، هەزار کەرەت باشتر بوو بێمێرد بایەو لە پەنا براکەی ژیا باو پیر بوبایە. براکەشی قەت ژنی نەدەهێنا چونکە ژن جوانیی‌قەدوباڵای‌نەدەهێشت.هەرتک پێکەوەدەمردن، هەرتکیان پێکەوە دە قەبری دەنانو لە سەرگڵکۆیەکەیان دوونەمامی نێر ومێیان دە چەقاند و رەگ و ریشەیان لە ژێر زەوی تێکەڵ دەبوون.

بەڵام پاڵەوان پولیکسینگیسی خاڵی دەیویست هەر چۆنێک بێ شو بە چسگورگی برای پاڵەوان میکێلس بکا. لەو بارەوە دەیگوت:« تۆ دەچیە ماڵێکی بنە ماڵەو رەسەن. یەکێک دەبێ ئاگای لێت بێ».

چونکە دیاماندیسی برای تەواوی باخی زەیتون و ترێی کە بە میرات بۆی بە جێ مابوو فرۆشتبووی و قووتی دابوو. ئێستا بۆ جیازی خوشکی بێنجگە لەو خانوە پچوکەی تێیدا دەژیان هیچی دیکەی نەمابوو. تا چەند مانگی تر بێگومان ئەویشی لێدەداو ئاوێکی ساردی لە سەر دەخواردەوە. ئەو دەم چدەکرا ؟

وانگلیو هەروا کە جۆلایی دەکرد، لە بەر خۆیەوە دەیگوت :« هەمرو خەتای خاڵمە. ئەو بەزمی ساز کردوە ومنی مەجبور کردوە کە بێژم بەڵێ. ئەگەر خوا داد پەروەرە.ئەوا تۆڵەی لێ دەکاتەوە. ئەگەر داد پەروەریش نیە، ئەوا ئاهی قەیرە کچ وەک کارەبا دەگرێ، ئەویش دەگرێ و دەیسوتێنێ...»

پاڵەوان پولیکسینگیس پاڵی بە دەرگاوە ناو هاتە ژوورێ. بانگی عەلیاغای کرد کە لە دەرێ بە کۆڵەوە راوەستا بوو. هاتە ژوور و کۆڵی لە عەرزی دانا. لە کاتێکا بە پێکە نینەوە مەجیدیەکی دە بەری دەستی دەنا گوتی:

– عەلیاغا ئیتر تۆ بڕۆ، ئیشەڵا بۆ داوەتێ .....

کابرای تورک هەر لە حەوا قۆزتیەوە و توند لە دەستی گرت و دەتگوت داعبایەو دەترسێ

www.kerimhusani.com

بفڕێ، پاشان داهاتەوە کە دەستی پاڵەوان ماچ بکا، بەلام پاڵەوان بە پێکە نینەوە دەستی کێشاوەو گوتی:

– چدەکەی عەلیاغا، خۆ من خەلیفەو ئیمام نیم. چوە حەساریٚ. سەگی ماڵەکە لە قوژنێک وەرکەوتبوو، هەستاو بۆنی پێوە کرد و کابرای ناسی و دیسان وەر کەوتەوە.

پاڵەوان پولیکسینگیس لە دەرگای ئاواڵەی ژوورەکەوە دەزگای جۆلاٚیی دیت کە هەر وەک پاپۆڕی چەکدار و یا وەک جانەوەری رام و بیٚ ئازار بە دەست و پیٚ بە زنجیرو ڕایەڵ و پۆوە خۆی نیشانداوە.

وانگلیو ئاوری داوە خاڵی بینی. تەواوی توانای خۆی لە بزەیەکی رواڵەتیدا کۆ کردەوە کە بۆ بە خێر هێنان تەحویلی بدا. بەلاٚم لە لیچ و لێو و چەنەگەی بێزاری دەباری. کچەتیو هەروا دموچاوێکی زەردەڵەی هەبوو، رووگرژو کەم دوێ بوو. دیار بوو خەفەتێکی نهێنی لە ناخیدا کۆبۆتەوە و چەند ساڵبوو هەر چی دەیانکرد نەدەهاتەوە سەر خۆ. وردە وردە بەرەو توانەوە دەچوو. ڕەنگی زەردو سپنگی بڵ دەبوو. بە دوای پاڵەواندا عەلیاغا بە قەرتاڵەوە هاتە ژووریٚ. وانگلیو تێگەیشت، وێڕای سەیرکردنی قەرتاڵەکە گوتی:

– خاڵە ژۆرژ منت خەجاڵەت کرد،! بەلام لەگەڵ دیتنی شتومەکی ئاشپەزخانە تۆزیٚ گەش بۆوە. پاڵەوان گوتی:

ئینسان لە ژیانی خۆیدا پتر لە جار یَک شووناکا. کەوابوو لەچەری بەزیادنەبیٚ. وادیارە وانگلیوی خۆشەویستم، لەو جیهانەداڵە مێرد کردن خۆشتر نیە.» وانگلیو گوتی : « وادیارە . پاشان بێدەنگ بوو..»

پاڵەوان لە سەر تەختی دانیشت. کلاٚوەکەی کە بە ئارەقە تەڕ ببو، لە سەر لێوی پەنجەرەی دانا. وانگلیو ئەژنۆی دادان ودەستیکرد بە قەرتاڵە بەتاڵکردن. ژوورەکە پڕ برر لە قاپ و قاچاغیمسو کەشەفو مەسینە، شتیتر. لە کاتێکا بە سەریاندا خوار ببۆوەو تەماشای دەکردن، کەم کەم ڕەنگی دەهاتەوە بەر وگەرم دەبۆوە. ئاخرەکەی بە سەری زمانی گوتی:

– زۆر سوپاس خاڵە. تۆ لە جیٚی باوکمی. خوا بتپارێزیٚ.

– وانگلیو! تۆ ئەو قسەت هەر سەر زارەکی کرد. ئاخر رۆڵە ی من تۆ بەو زوانە دەبی بە بوک. بەلاٚم دەبینم هەر ئێستا قینت هەستیٚ و بگری. تۆزی سەرت هەڵێنە با بتبینم.. یالاٚ کیژم، پیٚبکەنە، بقیژێنە تا بیٚبەوە سەر خۆ. تازە بووک کاتی جلی بوکێنی لەبەر دەکەن، گۆرانی دەڵێن و خانوو وەلەرزە دەخەن. تەواوی گەڕەک دەجوڵێنن. دەڵێی بوولەرزە هاتوە.وەک من لە بوکیٚ دەگەم دەبیٚ وابیٚ. بەلاٚم تۆدەڵێی‌کفنی خۆت دەدرووی.

وانگلیو لە پڕلە جیٚ رابوو. قسەکانی خاڵی نارەحەتی کردبوو. دەسگیرانەکەی وەبیر هاتەوە. داخوا دەبوایە بۆ ئەو دم وچاوە گۆرانی بڵیٚ کە دەتگوت بنێشتی جاوراوە.؟ زاری تاڵ بوو. ویستی زار بکاتەوەو هەرچیدە دڵیدایە هە ڵیڕێژیٚ. ئاخر بڵیٚ چی؟ تازە ئیتر کار لەکار ترازاوە. لە بەر خۆیەوە بیری کردەوە کە:«ئەگەر بەختەوەری بۆ هاوار دەکەی؟ ئەگەر بەختەوەر نی، کەس دەفریات ناکەویٚ. کەوابوو باشترە هەر بێدەنگ بی...»

پاڵەوان پولیکسینگیس لە خەم و بێدەنگی خوشکەزای سەری دەر نەدەکرد. رۆژی شایی وە

www.kerimhisami.com

نیزیک دەکەوت. لە رۆژی جێژنی پاکدا مارە دەکرا. کاتی ئەوە هاتبوو کە راست و رەوان ناکۆکی خۆی لەگەڵ وانگلیو چارە سەر بکا. پاڵەوان باش هەستی بەوە دەکرد کە لەو رۆژەوە بە دەسگیران کراوە، ئەو کیژە بە خەراب چاوی لێدەکا ولە تەماشای هەر سەرکۆنە دەباری. لەگەڵ ئەوەش چەندە هەوڵی دابوو تا توانیبووی چس‌گورگ بۆ هاوسەری ئەو رازی بکا. تەنانەت رۆژێک پێنج سکە ئاڵتونی بیست پۆندی لە سندوق دەرهێنا بوو، دابووی بە چس‌گورگ و گوتبووی:

– جەنابی ماموستا!وەرە ئەو سەت پۆندە وەک جیازی خوشکەزاکەم وەرگرە، بەلاّم نابێ هیچ کەس بزانێ. نە پاڵەوان میکێلس ونە خوشکم و نە دەسگیرانت. بەو هۆیەوە ئەوە خوشکەزاکەم بە جیازەوە دا بەتۆ. لەم رێگایەوەتوانیبووی چس‌گورگ رازی بکا. ئێستا خوشکەزای نازی دەکرد و لە داخان لێوی دەکرۆتن. وەهای نێو چاوان تێک نابوو. دەتگوت بە تۆپزی تالاّویان بە زاری داکردوەرەنگە ویستبی بیدەن بە شازادەیەک.

وانگلیو فنجانێک قاوە و لیوانێک ئاوی سارد و پیالەیەک مورەببای ئالوباڵوی لە سەر کەشەفێک داناو لە متبەق هاتەدەر و لە پێش خاڵی دانا. پاڵەوان پولیکسینگیس گوتی:

بێژە بزانم ، دیاماندیس هێشتا نەهاتۆتەوە ماڵێ؟ ئەو کورە ئارەقخۆرە دیسان شەوانە دەردەکەوێ؟

وانگلیو بە فیزێکی تایبەتیەوە لە وەلاّمدا گوتی:« ئەو گەنجە جوانچاکە هەقی خۆیەتی.»

– هەقیەتی؟ کام هەق ؟ بەلاّم تۆ لە بیر خۆت مەبەوە کە هەر ئەو کورە تۆی ماڵوێران کردوە.

– ئەو منی ماڵوێران کردوە ؟ بەلاّم ئەگەر ئەو نەبایە، من تا ئێستا خۆم کوشتبوو. من چ لەو ژیانە دەکەم. خاڵە چت لێ وەشێرم. من ئەگەر ئەو تۆقە لەعنەتیەی تۆ لە ملت کردووم. قەبوڵی دەکەم و بە قسەت دەکەم، تەنیا بەو هیوایەیە کە دوای شوکردنیش لە برام جیا نابمەوە. ئەگەر وانەبێ مردوو شۆر ......

پاڵەوان لیوانی ئاوەکەی بە زاریەوە نا، قینی خۆی خواردەوە و ماوەیەک خۆی بە مورەببا خواردنەوە خەریک کرد، تا دەست درێژ نەکا، پرچەکانی بگرێ و سەری لە دیواری بدا.ئاخرەکەی لە کاتێکا لە داخان سمێڵی دەکرۆت، گوتی:

– شەرم ناکەی ! ئەو برای تۆیە، خۆ فاسقی تۆ نیە ، لێی گەرێ با بۆ خۆی ژن بێنێ و خاو وخێزانێک دروست بکا، مەیخانە گەران لە بیر بەرێتەوە.

وانگلیو لە سەر کورسی رابوو، لە قینان روومەتی سوور هەڵگەڕا بوو، قیژاندی و گوتی:

– من نامەوێ گوێم لەو قسانە بێ بیبڕەوە ئیتر.

پاڵەوان پولیکسینگیس حەبەسا... پاشان گوتی:

– چت لێهاتوە وانگلیو ؟ واتە تۆ براکەت لە مێردت خۆشتر دەوێ. بە راستی شەرمە. بزانە من ئەو هەموو زەحمەتەم بۆ کێ کێشاوە...

وانگلیو دانی دەچیرەوە بردو گوتی:« خاڵە ژۆرژ ! تۆ منت بە پاروە نانێک فرۆشتوە.»

ئیتر پاڵەوان دەرهەڵ بوو، بە توندی هاواری کرد :

– بە پاروە نانێک ؟ تۆ پێت وایە پاروە نانێک شتێکی کەمە شازادە خانم ؟ تۆ پێت وایە بەم وەزعە خۆشبەختی ؟ لەعنەت لە شەیتان! ئاخر خوازبێنی کەرانی تۆ دڵ بە چی خۆش کەن ؟ بە

جوانیت، بە شۆخ و شەنگیت، بە ماڵ و سەروەتت ، بە چیت ؟ ٣٥ ساڵ لە تەمەنت تێ پەریوە. چرچ و وشک بووی، پێستت وەچەرم دەچێ و سمێڵت هاتوە. ئەو برا بەرەڵایەت داروندداری بۆ خواردووی، کۆنە حەسیری بۆ راخستووی. کێ دڵ دەدا بە چارە رەشی وەکی تۆ ؟ئێستا خوا چس‌گورگی گرتوە وبۆتە داخوازت، هێشتا قسەش دەکەی ؟

وانگلیو دەستی بە دم وچاوی گرت و لە پرمەی گریانیدا. پاڵەوان سگی پێ سووتا، چۆن توانیویە ئەو قسە ناحەزانەی پێ بڵێ؟ ئێستا دەبوایە چبکا؟ ئەو کیژە فەقیرە چۆن دڵبداتەوە ؟ دەستی هاویشتە سەر قژە خەفەتاویەکانی و گوتی:

– هێدی بەوە وانگلیو! مەگری، بە لوتفی خوا هەموو شت چاک دەبێ.ئەو پیاوە کوڕێکی باشە. تۆی خۆش دەوێ. دەبینی کوڵمەکانت پڕ دەبنەوە. رەنگ‌و رووت ئاویان تێ دەگەڕێ. دووبارە وەگیان دێیەوە. جگە لەوانە منداڵیشت دەبێ.

وانگلیو کە بە نارەحەتی ئەسرینی دەسڕینەوە گوتی: « ئاخ..ئاخ ...منالەکانی چس‌گورگ...!

– ئەوان تەنیا منداڵی چس‌گورگ نابن. خوێنی تۆش دە رەگیاندا دەبێ. لەوانەیە وەبرات بچن.

وانگلیو لەرزی، خوێن بە سینگە چرچەکەیدا کەوتە رێ و گوتی:

– بیبڕەوە ئیتر....

پاڵەوان رابوو کە خوشکە زای بلاوێنێتەوە. بەڵام دەستی راگرت و گوتی:

– وانگلیو ! رۆژێکی دیکە لەو بارەوە قسان دەکەین. من دەڕۆم. نامەوێ تووشی براکەت بم .هیچ پێم خۆش نیە ببیبنم. کڵاوەکەی بە لاری لە سەر ناو ئامادەی بزوتن بوو، دەرگا کرایەوە.دیاماندیسی برای وانگلیو بە نێو چاوانێکی گرژ ومۆن، لە کاتێکا چڵە ریحانێکی سیسی لە پشت گوێچکەی دانابوو، سیغارێکیش لە پشت گوێچکەی دیکەی، کڵاوی لبادی هاویشتبوە سەر شانی لە دەرگا وەژوور کەوت.هەر چاوی بە خاڵی کەوت نێو چاوانی تێکناو گوتی:

– ئەو کابرایە دیسان بۆ دەلاڵی هاتوە، با بڕوا جهەندەم بێ.کڵاوەکەی داکێشا، بەلادادەهات، هاتە ژوور و لە قاپێکی مس هەڵەنگوت. دەستیکرد بە جنێوان.

پاڵەوان رووی لێ وەرگێڕا. چونکە نەیدەتوانی بە بێ تووڕەیی و بێزاری تەماشای بکا.بە تەوسەوە گوتی:

– مرۆڤی راستە قینە شەراب دەخۆنەوە، بەڵام سەر خۆش نابن. لە من فێر بە! پیاوی پیاو وەدوای ژنان دەکەون، بەڵام نابنە دەلقەک. ئەوەش لە من فێر بە.

دیاماندیس لە خاڵی بێزار بوو. دەیزانی چبکا جارێکی بسوتێنێ. بە شەیتانی لە قاقای پێکەنینی دا.زمانی دەگیرا، بەڵام توانی بە منگە منگ بڵێ:

– مرۆڤی راستە قینە شەراب دەخۆنەوە و سەر خۆش نابن، ئەوە راستە. بەڵام پاشان ناچن دەلیفەو دۆشەگدا بنوون، بەڵکوو ماینەکەیان زین دەکەن و رمبازی دەکەن . دەڕۆن، بەڵام ناچنە کن ژنان، دەچنە قاوەخانەی تورکان، لای تورکی دەپیر. لە پاڵەوان میکێلس فێر بە ..!

پاڵەوانی ئەنگاوت، تا ناخی دڵی سوتاندی. بەڵام باش ئاگادار بوو کە لاوی سەر خۆش هەقیەتی. لە کاتێکا بۆلای دەرێ دەچوو، گوتی :

– بێ تەربیەت، ئەو دمە پیسەت لابە. بە بێ شەرمی جیازی خوشکت بە ئارەق دەدەی و

www.kerimbisani.com

سەعات و زنجیری ئاڵتونی پێ دەکڕی. بەو قەدو قەڵافەتەوە نازانی سەعات چەندە. تۆ بە کاری چی دێی خوێڕی ؟

دیاماندیس قیژاندی، ویستی بەسەر کەشەف و ئافتاوەی مس‌دا ئامبازی خاڵی بێ. بەڵام لاقی خلیسکاو توند وەعەرزی کەوت. پاڵەوان بە گاڵتەو لاتاو قاقا پێکەنی‌و لە کاتی دەرچوونیدا گوتی:

وانگلیو تۆ زۆر شانازی بەو برایەت دەکەی !

بەڵێ خاڵە ... من دەتوانم شانازی پێوە بکەم و تا هەم هەر شانازی پێوە دەکەم. پاشان بە سپایی دیاماندیسی راست کردەوەو بردی لە سەر تەخت درێژی کردو بە نەرمی و خەمخوری دەیلاواندەوە !

* * *

نیوەڕۆ تراساکی پەشێو و پەرێشان لە مەدرەسە هاتەوە.لە کاتێکا کڵاوی سووری کە خوشکی بۆی چنیبوو، بۆ حەوا هەڵداویشت و دەیگرتەوە،هاواری کرد:

– دایە..دایە! مایەنی باوکم بەسەر سەنگ فەرشی شەقامدا دەڕۆیشت و ئاگری دەپرژاند.من لە شەقامی گەورەدیتم. ەواوی دوکاندار هاتبوونەدەرو تەماشایان دەکرد. یەک لەوان گوتی : «پاڵەوان دەچێتە گەرەکی تورکان .»

یەکی دیکە گوتی : « لە گەرەکی تورکان دەگەڕێتەوە »

من لە سەر رێگا راوەستام. کڵاوم هەڵگرت و سڵاوم لێ کرد، بەڵام ئەو منی نەدیت .دەزانی لە سمی مایەنەکەی ئاگر هەڵدەستا؟ دەوەرە بزانە...

دایک لەو هەموو تاریف و سەرسوڕمانی کوڕەکەی ترسی لێ نیشت و گوتی :

– ئاغا پاراسکەواس هاتبوو شکایەتی دەکرد. وەک بزانم دوێنی لە گەڵ هاڤاڵانت چوون کیژەکەی ئەوتان رفاندوە. تۆ شەرم ناکەی ؟ تراساکی لە قاقای پێکەنینی دا. دایکی دووبارەی کردەوەو گوتی :

– بۆ چی ئەوەتان کردوە ؟

کوڕ شانی هەڵتەکاندو گوتی:«هەروا ، لە خۆوە. ئەمڕۆ دەمانویست ئەو بەڵایە بەسەر چگورگ بێنین. بریار وابوو لە پشت دەرگای کلاس خۆ وەشارین و بە کەمەند بیگرین.دەڵێن ئەسپی وەحشی بە کەمەند دەگرن. ئەو خۆی بە ئێمەی دەگوت‌کە ئێمە راوچی بووین و ئەویش ئەسپی وەحشی.

دایک هاواری کرد و گوتی :

– هەی سەر سەری بەرەڵا..! ئاخر ئەو پیاوە فەقیرو ئیماندارە چی لە ئێوە کردوە؟ بۆ چی دەتانەوێ بیکوژن ؟

– نا دایە خۆشمان دەوێ تەنیا گاڵتە دەکەین. کەمەندەکەی ناکێشین. تەنیا دەمانویست بیترسێنین و بزانین چدەکا؟

تەنافێکی تایبەتی لە خۆی کردەوەو لە پەنا عەمباری ئاوێ لە جێگای خۆی داناوە. پاشان

مستی کرده گریێ و وەک باوکی بزۆی تێکنان و گوتی :« لەوەدەم دا هاڤاڵە خوێرییەکانم هەڵاتن، زۆریش بوون، بەڵام دەترسان. قەی ناکا.. جارێکی دیکە ژمارەیەکی کەمتر لە گەڵ خۆم دەبەم ولە نێو منداڵە باشەکان هەڵیان دەبژێرم. لە وانەیە خۆشم بە تەنیایی پێمبکرێ.

لەدەرگایاندا. عەلیاغا بوو هاتە ژوور و گوتی:« مادام وا ئەفەندی دیسان شێت بوە و کەوتۆتە گەرەکی یونانیان و ئێستا دێتە ئێرەو دەرگای لێ مەکەوە.»

هێشتا عەلیاغا قسەکانی تەواو نەکرد بوو، ئەفەندی بە قوورە قوور خۆی دەحەساریێ هاویشت. کاترینا کە دیتی بەزەیی پێدا هات. بەد بەختە ئەوەندە گریابوو چاوی سوور ببوون. جلەکانی شڕو هەڵدڕاو، دەرپێجاوەکەی دیار بوونە دەناسراوە. مێزەری داکەند بوو، سەرە کەچەڵەکەی تەرسی تێهەڵسوو بوو، بۆگەنی دەهات. لە نێوەراستی حەساریێ چۆکی دادان و بە ناڵینەوە گوتی:« من گوناحم کردوە. بەڵێ گوناحم کردوە. گۆشتی بەرازم خواردوە. شەرابم خواردۆتەوە، کوفرم کردوە. ئەی خەڵکینە لێم خۆش بن، تا خوداش ببەخشێ! ئەی مادام کاترینا! ئەگەر رۆژێک خودا لە تۆی پرسی، پێی بێژە کە پاڵەوان میکێلس بە زۆری گۆشت بەراز و شەرابیدەرخواردی من داوە.

لە سەر چۆکان بۆلای کاترینا دەچوو دەستی ماچکاو دەیگوت :

– خانم رەحمم پێ بکە. من کەوتوومە نێو کۆڵانان تا ریسوایی خۆم بە هەموان رابگەیێنم. ئێستا لە تۆوە دەست پێدەکەم. پاشان دەچمە بەر دەرکی پاشا و هاوار دەکەم. دوایە لە گەرەکی تورکان دەچمە بەر هەموو ماڵێک، تا هەموو کەس سەری روت و بێ توکم ببینێ و لە کردەوە پیسەکانم ئاگاداربێ و تفم دەرووی بکا. بەڵام بەر لەهەموو کەس بڕوا بە تۆ دەکەم. کاتێک خودا لە تۆی پرسی، بڵێ پاڵەوان میکێلس بە تۆبزی گۆشت بەراز وشەرابی دەرخوارد داوە.»

تراساکی پێدەکەنی و تەماشای دەکرد. بە دزی تەنافەکەی هەڵگرتبوو، گرێی دەدا. رینیو لە ئاشپەزخانە هاتە دەر کە چاوی بە ئەفەندی کەوت ئەویش وەک براکەی پێکەنی. کاترینا هەستیکرد کە چاوی پڕلە ئەسرین بوە، بە ئاهێکیدڵسۆزانەگوتی:

– هەستە ئەفەندی هەستە، هەرچی تۆ گوتت وادەکەم. لای خودا شاهیدیت بۆ دەدەم و پێیدەڵێم کە بەو دوو چاوانە دیتوومە پاڵەوان میکێلس بە زۆری گۆشت بەراز و شەرابی دەرخوارد داوە.

ئەفەندی دموچاوی گەش بۆوە و گوتی:« سوپاس خاتوونی من ! ئێستا تکات لێ دەکەم تفێکم دە رووی کە !»

– نا ئەفەندی..نا .. من کاری وا ناکەم. هەستە بە سلامەت بڕۆ.

– تفێکم لێ نەکەی ناڕۆم! پاشان رووی کردە عەلیاغاو گوتی :

– پاش کاترینا نۆرەی تۆیە عەلیاغای موسڵمان و ئیماندار! پاشان نۆرەی گشت خەڵکی کاندییە. ئەو کاتەی لە مزگەوت دەهاتە دەر، باپیرم لە قەبر دەهاتە دەر و تفێکی دەرووی کردم. تۆش کاترینا بۆ خاتری ئەو خوایە تفێکم دەرووی کە.

کاترینا رووی لێ وەرگێڕاو گوتی: من ناتوانم ... هەستە .بڕۆ بە سلامەتی ...

ئەفەندی ناڵاندی و گوتی «کەوابوو من ناڕۆم، سوێند بە ئیمانم ناڕۆم تا تفم دەرووی نەکەی.»

www.kerimbisani.com

کاترینا نارەحەت بوو لە کاتێکا بۆ لای ئاشپەزخانە دەچوو گوتی:

– ئەفەندی من کارێک دەکەم کە خۆم پێم خۆش بێ نەک ئەوەی تۆ گەرەکتە .

ئەفەندی سەری لە بەردەکانی حەساریٚ دەداو هاواری دەکرد: «من شەو لە سەر ئەو بەردانە دەنوم و نارۆم. ئەوەیگوت و نالاندی.ولە نێوەراستی حەساریٚ وەک سەگ دەستی بە لورە لور کرد، تراساکی خوشکی تێگەیاند و هات لە پەنا براکەی لە پشت سەری ئەفەندی راوەستا. لەو کاتەدا کە ئەفەندی بە مستان لە سەرو سینگی خۆي دەداو دەیلوراند، تراساکی تەماشایەکی ئاشپەزخانەی کرد وتەنافی لە دەوری سەری هەڵسوڕاند و هاویشتی. ملی تورکەی چوە دە گرێی تەنافەکە. ڕینبو سەری تەنافی گرت و دەیانکێشا.

ئەفەندی وە هاوار کەوت و دم وچاوی شین هەڵگەڕا و دەهات بخنکیٚ. عەلیاغا هاواری کرد

مندالینە بۆ خاتری خوا بەری دەن ، دەخنکیٚ. کاترینا گوێی لە هاواریٚ بوو هاتە دەر و تەنافی لە دەستی مندالاٚن هێنا دەریٚ و پاڵێکی پێوە ناو گوتی: بڕۆ بەد بەخت.. بۆ خاتری خوا بڕۆ ...ئەفەندی وەدەرناو درگای لەسەر پێوە دا.

تراساکی و ڕینبو دایان لە قاقای پێکەنین. تراساکی گوتی:

– دایە دیتت ؟ ئەسپەکان ئاوا دە گرن! پاشان چوو تەنافەکەی لە نیزیک عەمباری ئاویٚ هەلاوەسی و گوتی:

– ئێستا ئیتر گومانم نیە کە چس‌گورگ ناتوانیٚ لە دەستمان دەربچیٚ ...

* * *

پاڵەوان میکێلس بە سواری مایني و قامچی بە دەست چوارناڵ بەرەو گەرەکی تورکان دەیکوتا. شەرابی زۆر فیکری تێک‌نەدابوو. هێزێکی هەدانەدەر لە باسک ودەست و جومگەو قامکەکانیدا کۆ ببۆوەو هاتبوو بتەقیٚ. نەیدەزانی ئەم هێزە چۆن بەکار بێنیٚ. ماینی وەها تاو دابوو. ڕێبوارەکانی باش لێک نەدەکردەوە. خانوەکان چکۆلە دەهاتنە بەر چاوی. کۆلاٚنەکان تەنگتریان دەنواند. دەنگی سمی ماینەکە (سیٚ ٚلوعبەتانی) ڕاپەڕاند. هەرسێک لە پشت کەمینگایان بۆ دیدەوانی دانیشتن .ئەوان پاڵەوان میکێلس یان ناسیەوە . بەلاٚم لە بەر شوقی هەتاو دمو چاویان باش بۆ دیاری نەدەکرا، تا لە دیتنی دمو چاوی پەی بە نهێنیەکانی دلٚیشی بەرن.

ئاگلائە گوتی :« دیسان ئەو بەرازە بەم نیوە ڕۆیە بۆوا کەوتۆتە ڕیٚ؟ بێگومان سەرخۆشە.»

تالیا گوتی:« ئەگەر لە من دەپرسی کارەساتێک قەوماوە. وەزع باش نیە. کونە تفنگی وە پتە پت کەوتن ، دەتگوت دەیەویٚ لە ڕێگای باوە شتێک تیٚ بگات!» پاشان گوتی:

– من نازانم ئەو پاڵەوان پولیکسینگیسە لە پێرێوە لە دەورو بەری گەرەکی ئێمە لە چی دەسوورێتەوە؟ من لە رۆژی بولەرزەدا لەم دەورو بەرە دیتم. ڕاست لەو کاتەدا کە ئامینە خانم لە ماڵ دەرپەری و خوی بێهۆش کرد. ئەو بە پەنا خانوی نوری بەگدا تێپەڕی. ئەگەرپێم بلٚێن کە ئەودوانە بۆ یەکتردیتن پێشتر نەخشەیان کێشاوەپێم‌سەیرنابیٚ..ئەودەم پاڵەوان لە سەر سەری خانم دانیشتبوو وەهۆشی دەهێناوە. بەو ڕۆژەوە هەر وەک هەنگوین مێش هەنگوین بۆ لای خۆ

www.kerimhisami.com

رادەکێشێ، ئەم گەرەکەش ئاوا پاڵەوان پولیکسینگیس بۆ لای خۆ رادەکێشێ. تاوێک لەم دەورویەرەدورناکەوێتەوە.

گۆیا ئێستاش نۆرەی پاڵەوان بەرازە......

خوشکی دیکە گوتی: « کە وابوو ئەشێ بڕوا بکەین کە ئەو دێڵە سەگە بۆنی مسک بڵاو دەکاتەوە، تا ئەو دوو گۆڵە سەگە لە ماڵی خۆیان بۆنی بکەن. خوشکینە وەرن چاو لەو دەرگا سەوزە وەر نەگێڕین. »

فروسینی گوتی:« خوشکێ بێدەنگ بەو گوێ رابگرە. ئەسپی نووریش دەحیلێنێ. بزانە چۆن ماینی دەوێ.! سڵاوی گەرمی ئەسپەکە کە لە بۆنی گەرمی ماینەکە گەرم داهاتبوو دەبیسرا. تالیا وەک مریشک قرتە قرتێکی کرد وگوتی:

– بەڵام ئەوە ئامینەیە کە بانگ دەکات.

بە جارێک بێدەنگ بوو، دەتگوت دەنگی گیراوە. دوو خوشکەکان هاواریان کرد. ماینەکە لە بە بە قاڵیان بەدەنگی حیلەی ئەسپەکە هەڵدەستا سەر پاشوان و دەسووڕا. دەتگوت سەما دەکا.

سێ لوعبەتان هاواریان کرد:

– دەڵێی پاڵەوان میکێلس دەچێ خۆ بە کوشت بدا !

بەڵام پاڵەوان میکێلس تەنگەی ماینی لە نێو رانیدا رێک دەکوشی و لغاوی بەزاری دادەداوە. ڕایگرت و پاشان ڕکێفێکی توندی لێدا. حەیوان لە ژێر سامی خاوەنەکەی سەری بەرداوەو ملی رێگای گرت. پاڵەوان مستێکی لە سەری ماینەکەیداو بە توندی گوتی:« قاحبەی لەعنەتی ! » بە قەراخ دەریادا تێپەڕی و جڵەوی ماینەکەی شلکرد تا بە کەیفی خۆی بۆلای بورج و قەڵای شار بڕوا . سینگی پڕ ببوو لە هەوا، تاوێک گەڕا تاپشوێکی بێنەوە بەرو دڵی بکرێتەوە. پاشان لەسەر تەپۆڵکەیەکی پڕ لە گیا راوەستا. لە وێوە تەماشای دەریای شینی بە جۆش و خرۆشی دەکرد کە لە بەرامبەر خۆردا دەدرەوشا و تا چاو هەتەری دەکرد بەرەو سەروو ،روو بە یونان پان ڕابیبوو.هەناسێکی هەڵکێشاوگوتی :

– ئاخ خودایە من ئەوانە گشت لە تۆ دەزانم نەک لە عەبدان.! ڕکێفی لە ماینێ داو بزووت. هەموو جارێ کە یونانی فەقیری وەبیر دەهاتەوە. لە دەست خوا هەراسان دەبوو. کزڵێک کوفرو بێزاری لە زاری دەهاتە دەر. ئەو سکاڵای نەدەبردە بەر خودا ،لە گەڵی بە شەر دەهات.داوای بەزەیی و دڵسۆزی لە خوا نەدەکرد، بەڵکو ئاقڵ و مەنتقی لێ دەویست.

هەورێکی پچوکی پڕ لە ڕێژنە، هەروەک مەشکەیەکی رەش لە لای سەرەوە سەری هەڵدا. تا دەهات پان دەبۆوەو ئاسمانی دادەگرت. خۆر نێو چاوانی تێکنا. شنەبایەکی گەرم و شەدار لە لای دەریاوە لە دموچاوی مڕچ و مۆنی پاڵەوانی دەدا. دووبارە رووی کردە ئاسمان ودانی دە چیرەوە بردو گوتی:

– نا.. خوایە .. نا من ناتوانم لە تۆ عاجز بم. چونکە بێفایدەیە. من لە ئادەمیزادان توڕەم. ڕکێفی لە ماینێ داو چوارناڵ لە شەقامی گەورە تێپەڕی کە مەسیحیگەل لە هەموو لاوە بۆ تەماشا کردنی رایان دەکرد. لە دەروازەی کانە گەیشتە قاوەخانەی گەورەی تورکان. مل ئەستوری تورک گشتیان لەوێ کۆ دەبوونەوە. لە سەردەمی شۆرشەکانی کریت دا کۆ بوونەوەی راوێژی گەورە

گەورانی هەر لەو قاوەخانەیە پێک دەهات. کاتێکی فەرمانی قەتڵ عامیان دەدا، لە کاتێکا تورک خەنجەریان بە ددانان دەگرت، هەر لەو قاوەخانە دەهاتنە دەر. ئێوارەی رۆژەکانی هاوین کە گەرمای هەتاو کەم دەبۆوە و بۆنی خۆڵ هەڵدەستا، لاوانی تورک لە قاوەخانە دادەنیشتن و گۆرانی «ئەمان ئەمان» یان دە چڕی. لە زستانا باشترین حکایەتخوانی شار دەهاتنە وێ و سەری خەڵکیان گەرم دەکرد. هەرلەوێش بوو کە بانگ دەر دەهات تەماشای کوڕە جوانەکانی دەکرد و بە سەر سوڕ مانەوە گوێی بۆ گورانیەکانیان ڕادەگرت. ئەوێ قاوەخانە نەبوو. بەهەشتی محەمەد بوو. هیچ شتێک نەبوو کە لەوێ گیر نەکەوێ.هەم تەمباکۆی باش بۆ قەلیان و هەم شنەبای فێنکی یەخەکان!

نیوە ڕۆلایدا بوو، ریش سپیەکانی تورک نانیان خوارد بوو، لە سەر حەسیری قاوەخانە دانیشتبوون و داوای قەلیانیان کرد بوو. بە دڵی خۆش وچاوی خەواڵو قاوەی خۆیان هەڵدە قوڕاند. دنیا بە کەیفی ئەوانبوو. چەند پشت لەمەو بەر باپیرەکانیان کریت یان لە نێو خۆدا بەشکرد بوو. گۆشتی کریت، واتە باخاتی پڕ بەرەکەتیڕەزو زەیتون و زەویە بە ڕێژەوەکان وەبەر ئەوان کەوتبوو. ئەوی دیکەش، واتە ئێسک و پلوسکەکانی بەشی یونانیەکان بوو. خاچپەرستەکان جار جار ڕادەپرین، بەڵام کاتێک لەشکری تازە نەفەس لە ئاسیای پچوکەوە دەگەیشتێ و پەلاماریان دەدان، نەزم و هێمنایەتی دادەمەزراوە! ژنە تورکەکان جوان بوون. هەمو کەس دەیتوانی بە گوێرەی تواناو نێو ئاخنی کیسەی خۆی وەدەستیان بێنێ. کوڕە تورکەکانیش جوان بوون، کاتێک خواردنی باشیان دەخوارد، ئاویان تێدەگەڕا و گۆشتیان سپی و تورت دەبوو. پێغەمبەرەکەشیان پیاوێکی دڵتەڕ و خۆش سروشت بوو. تورکێکی ئازاو جوامێربوو. ئەویش زەوق و سەلیقەی تورکانی هەبوو. ئەوانی مەجبور نەدەکرد کە ئەهلی عیبادەت و دیندار بن. هەر وەها پاڵی پێوە نەدەنان کە خاچ بکێشن. هەمیشە شوشە عەترێک و شانەو ئاوێنەی لە گیرفاندا بوو. بە خۆشیەوە ئەو بۆ ئیماندارەکانی خۆی خودا نەبوو، ئەویش ئادەمیزادێک بوو وەک ئەوانیتر. مردن بۆ ئیماندارەکانی ئەو ڕزین و گەنین نەبوو، بەڵکو دەرگایەک بوو کە بۆ باخێکی گەورەو هەمیشە بەهار دەکرایەوە.

نوری بە ـ بە ریشی تاشراو وسمێڵی قەیتانی کە ئەوەندەی رەش کردبوو هەر بریقەی دەهات، وەک شێری مەست لە قاوەخانە وەژوور کەوت. بە مرچ و مۆنی سڵاوی بە راستەو چەپەی خۆی کرد و چوو لە بنە بانی قاوەخانە لە سەر مێزێک دانیشت. لەو شەوەوە کە ئەسپەکەی لە پەنا قەبرستان سەرسمی دابوو، لەو شەوەوە کە باوکی بە کراسی دراو ولەشی بە خوێنەوە لە قەبری هاتبوە دەر، نووری خەو و خۆراکی لێ هەڵگیرا بوو. نە خواردنی پێکەوتبوو، نە چێژەی لە هاونشینی کەس دەکرد. خوێنی باوکی هاواری تۆڵەی کرد بوو.کورو براو برازای قاتڵی باوکی هێشتا هەر لە گوندی خۆیان زیندوو بوون. زەو وزویان دەکرد و ڕایان دەبوارد. بێ شەرم دەبوون. هەر ئەوە نەبوو کە یەکێ لەوان لە گوندی خۆی کەری بردبوە مزگەوت ؟ تا کەی دەیتوانی لە ئاست ئەو هەموو سوکایەتیە سەر شۆڕ بکا؟. تاکەی دەبوایە لێ بگەڕێ کە باوکی لە نێو مردواندا سەر گەردان بێ.؟ ئەگەر پیاو بوو کاتی ئەوە هاتبوو کە بڕیارێک بداو کارێک بکا.

نوری بانگی قاوەچی کرد و گوتی:« حوسێن قەلیانێکم بۆ تێکە و مەهێڵە کەس لێرە وەنیزیک کەوێ. »

هەور دەیگرماند. هەموو تەماشای دەرەوەیان دەکرد.ئاسمان بروسکی رەنگ زەردی لێ هەڵدەستا و هەواش وەک هەریر دابڕی، جیرەی دەهات.یەک لە ریش سپیەکان گوتی:

- ئەوە دەنگی گەرمایە.

یەکی تر گوتی : « باران دەبارێ و بۆ مەزرایە باش دەبێ. »

سێ یەمیان لە گەڵ ئەوە کە بۆ لای دەرگا دەچوو تا تەماشای ئاسمانێ بکا، گوتی:

- بۆ باخاتی زەیتونیش باشە. دار بادامیش بەری چاک دێنن. کابرا هێشتا دە ستی بە بەر چاوەکانیەوە نەگرتبوو، پاشەو پاش گەڕایەوە. پاڵەوان میکێلس بە سواری لە بەر دەرگی قاوەخانە شین ببوو. داهاتەوە دیتی تورک ئاسودە دانیشتون و خەوالو وسەر خۆش قەلیان دەکێشن. خوێن بەری چاوی گرت، رکێفی لە ماینێ دا، حەیوان باڵەکانی ڕاوەشاندو رەویەوە، دوایە راست وەژوور کەوت. هەوەڵجار نەبوو کە ئەوە دەکرا، ئەو شارەزای کارەگەوجەکانی خاوەنەکەی بوو. لەگەڵ چو ژووری قاوەخانە چەند چوار پایەی شکاند، مێزێکی پچوکی وەرگێڕا و چەند فنجانی قاوەی شکاند ئاخرەکەی چوو لە پێش قاوەچی راوەستا.

قاوەچی نەڕاندی. تورک دەستیان لە قەلیان کێشان هەڵگرت و راست بوونەوە. ئەوانەی هەرە ئازایان بە تووڕەیێ دەستیان بۆ پشتێندی سوور برد تا خەنجەران هەڵکێشن. پیرە پیاو دەستیان خستە پێش و هاواریان کرد :

- پاڵەوان میکێلس بچۆ دەرێ و بە خۆڕایی شەر ساز مەکە !

بەڵام پاڵەوان هێندی و تورە قامچی لە حەوا راوەشاند و هاواری کرد:

- هەمووتان بۆ دەرەوە، دەمەوێ بە تەنیا لێرە قاوە بخۆمەوە.

بانگ دەر ئیتر خۆی پێ رانەگیرا. لە سەر سەکۆ خۆی فرێدا خوار وبە تووڕەیی گوتی:

- نا.. پاڵەوان میکێلس نا! ئەمجارە ناتوانی هیچ غەڵەتێک بکەی. ئیتر ناتوانی هەر کاتێ ویستت گاڵتەمان پێ بکەی! ئەمڕۆ ئیتر چارە رەشی وەک تۆ بە زیندوویی لێرە ناچیە دەرێ. تێگەیشتی ؟

تورکێکی مل ئەستور و شەڕ لاتان دلی بە بانگ دەری پیر سوتا و هەڵیکێشا خەنجەر ، سواری پەلامار دا. پاڵەوان داهاتەوە جومگەی دەستی گرت و رێکی کوشی. خەنجەر لە دەستی کەوتە خوارێ. پاڵەوان خەنجەرەکەی هەڵگرتەوە و دوو بارە قامچی راوەشاند ونەڕاندی:

- گوتم وەدەر کەون! یاڵڵا بۆ دەرەوە !

پیرە مێرد کە نەیاندەزانی چ بکەن، دەستیان کرد بە ئەڵڵا ئەڵڵا. داخوا بنێرنە کن پاشا کە عەسکەر بنێرێ یا لەو رووداوە چاو بپۆشن ، با کوشتار ساز نەبێ.؟

نوری بەگ لە جێی خۆی نە بزوتبوو. سەری بەردابۆوە نێرگەلەی خۆی دەکێشا. بە سیلەی چاو تەماشای دەکرد. جار جار بەر چاوی وەها تاریک دەبوو کە بێجگە لە سینگی ئارەقاوی ماینەکەو چەکمەی پاڵەوان میکێلسی هیچی تری نە دەبینی. لە دەرەوە هەوەڵین دڵۆپی درشتی باران دایدابویە. هەورێک توند گرماندی و شوشەکانی قاوەخانە لەرزین.

بانگ دەر هاواری کرد:« تۆ شەرەفی محمد لێ گەڕێن با ئەو کابرا رەزیلەی ورد و خاش بکەم. »

www.kerimbisani.com

دوو سێ پیرە پیاو باسکی کابرایان گرت و بە ڕاکێش ڕاکێش دووریان خستەوە. نوری بەگ پتر سەری بەر داوە. لە سەر یەک مژی لە قەلیانەکەی دەداو دووکەڵ لە کونە تفنکانی دەهاتە دەرێ. لە بەر خۆیەوە بیری دەکردەوە کە:

– ڕاست وەختی خۆیەتی .یا ئێستاو یا هەر گیز. من بەڵێنیم داوە بە باوکم. هەر چاوەڕوانی بیانوو بووم، ئەوەش بیانوو. ئەوەتا برای قاتڵی باوکم لێرە راوەستاوە. باوکم ناردوویەتە لای من. کەوابوو نوری بۆ راوەستاوی ، لێدە !»

پەیتا پەیتا دڵی هێدی دەکردەوە، دەیشێواندودەیترساندو هانیدەدا. ئاخری دەبوایە کارێکی بکا.دیسان فیکری کردەوە.: رابە لێخە ! رەنگە بترسێی؟ دەستەکانی دەلەرزین ودەیسوتاند. سەری هەڵێنا، لەگەڵ پاڵەوان میکێلس نیگایان تێک هەڵەنگوت. بە سپایی لولەی قەلیانەکەی لە دەوری شوشەکەی هالاند و بە حالێکی ماندوویی نێرگەلەی هەڵگرت و لە پاڵەوان میکێلس وەنیزیک کەوت. جلەوی ماینەکەی گرت و رووی کردە قاوەچی کە لە پشت پێشخوانەکە خۆی شارد بۆوە. گوتی:« وسێن، قاوێک بۆ پاڵەوان میکێلسی چێکە ! ئەمڕۆ میوانی منە. پاشان بە ئیشارەی دەست . تورکەکانی دوور خستەوە کە لە دەوری ماینەکە هالاْ بوون. پاڵەوان میکێلس گوتی:

– نوری من دەمەوێ بە تەنیا قاوە بخۆمەوە. نامەوی کەس لەگەڵ من لێرە بێ. زوو قاوەخانە بەتاڵ کەن.

نوری بەگ لە کاتێکا دەیویست دەنگی دابنوێنێ، گوتی:

– لە گەڵ ئەوەش پاڵەوان تۆ دەتوانیدڵم خۆش کەی. من داوای شتێکی گەورەم لە تۆ نەکردوە. تکای من رەت مەکەوە.، دڵم مەشکێنە. پێنجی نوری کرایەوە کەوتە سەر شانانی. رایوەشاند بۆنی عەتری بە ولات دا بڵاو بۆوە. لە پڕ کونە تفنکی پاڵەوان میکێلس وە پتە پت کەوتن.رەگی ملی هەستان، بۆنی عەتر وەک خەنجەر بە دڵیدا چوە خوار زەینی پەرێشان بوو..

دیمەنی شەوو نارەق و کەبابی کەوڕیکەنینی پشت پەنجەرەو تەقە تەقی پلیکان و چاو یکەوتنی لەشی نەرم ونۆڵ و نوری، هاتنەوە بەوچاو، لە نێوچاوانی گرژی جریقە هەستا. پاڵی بە نوری‌یەوە نا و ماینی بۆ پێشەوە لێ خوڕی ، کەمی مابوو نوری وەبەردا. جارێکی تر بە توڕەیی هاواری کرد:

– بۆ دەرەوە ... بۆدەرەوە ...لێرە وەدەر کەون...

نوری بەگ پێنجەکەی لە سەری هالاند ولێوەکانی وەها گەست خوێنیان لێ دەرپەڕی. تورکەکان هەستا بوون و لە دەوری نوری کۆ ببوونەوە. دوو سێ کەسی چەقوکێش لە پشت دەرگا چاوە روان بوون. دووسێ پیرە پیاوی تورک کە لەوانیتر ئاقڵتر بوون، خۆیان گەیاند بوە دەرگا و ڕایان دەکرد. قاوە خانە دەهات بەتاڵ دەبوو.

نووری هەستی بە شەرمەزاری دەکرد. لە سەر خۆ بە تورکەکانی گوت:

– ئێوە بڕۆن. ئەو کابرایە سەر خۆشە.باشترە گوێی نەدەینێ. من دەمێنمەوە. ئەو ناتوانێ بە کەیفی خۆی بکا. ئابڕووی ئێمە هاتۆتە گۆڕێ.

تورک نەدەبزوتن . سەلیماغا کە تا ئەو دەم بێدەنگ بوو، نێرگەلەی دەکێشا ڕابوو. ئەو لەو

www.kerimhisami.com

پیاوە بەرێزانە بوو کە لە نێو تورکی عوسمانیدا هەڵدەکەون. مرۆڤێکی بە ساڵاچوو،ساردو گەرمی زەمانەی چێشتبوو. لە بنە ماڵەیەکی رەسەن بوو. هێشتا جوانی لاوەتی پاراستبوو.رووی کردە تورکەکان و بە دەنگێکی ئارام گوتی:

بچنە دەرێ. ئێستا وەختی ئەوە نیە وڵات خوێناوی بکرێ. ئەو سەعاتە دەگاتێ. بە ئایاتی قورعانیٚ‌دەزانم کە ئەم رۆژە نیزیکە.ئەم یونانیە تاوانی بێ شەرمی خۆی بە گران دەداتەوە. تەنانەت دەبینم کە سەری لە دەرگای ماڵی پاشا لە بزمار دراوە. لە سەر خۆ بن.! وەرن با برۆین! خۆی وەپێش هەموان کەوت ویە هەنگاوی سەبرو رێک و پێک کەوتە رێ. ئێستا قاوەخانە بە تاڵ ببوو.

پاڵەوان میکێلس سمێڵی بادان و بزەیەکێ هاتێ‌و چاوێکی هێمنانەی لە نوری کرد. ددانە بەرازەکەی وەدەر کەوت. بۆ تاوێک هەستی بە خۆشی کرد. پاشان ئاو رێکی وە لای قاوەچی داوەو گوتی:

– هۆی وسێن ، کەتری وەسە نێ و قاوەیەکی تاڵم بۆ چێکە !

www.kerimhisami.com

ئاخرەکەی بوو بە باو باران. تا دەهات ئاسمان نەوی دەبوو. شاری کاندیش دەتگوت بۆ لای ئاسمان هەڵدەکشێ، کەمی مابوو بگەنە یەک. کوڵانەکان ببوونە چەم و رووبار. هەموو شت لە تاریکاییدا نوقم ببوو. جارو بار بروسکە بە سەر منارەکاندا دەهاتنە خوار. لەو خوارە، لە شەقامی گەورە، سەروچاوی گرژی پاڵەوان میکێلس کە بۆ ماڵی خۆی دەگەڕاوە، بە نۆرە گەش دەبووەو تاریک دەبوو. لە سینگی پان و سپی ماینەکەی ئاو دەهاتە خوارێ. بە لام ئەوە هەر رێژنەیەکی توند بو، پتر لە نیو سەعاتی نە خایاند. زوو لە لای کورنستانەوە بایەک هەڵیکرد و هەورەکان لێک بڵاو بوون. ئاسمانی شین وەدەر کەوت. تیشکی نەرمی هەتاو شاری باران گرتووی کزر کردەوە.پیادە رۆکان خاوێن بوونەوە. پاساری لە سەر گوێ سوانان دەستیان بە جریوە جریو کرد. تەواوی شاری کاندی کە حەمامی کرد بوو دەدرەوشاو گیانی تازەی هاتبۆوە بەر. بۆنی لاولاوی باران وێکەوتوو لە گەڵ بۆنی ریحانە لە باخەکانەوە دەهات.

پاڵەوان میکێلس دەرگای حەساری کردەوە. لە کاتێکا ژنەکەی مات و بێدەنگ جڵەوی ماینەکەی گرتبوو ، لە پلیکانەکان چوە سەر و خەنجەری لە بەرامبەر پەیکەری میکائیلی مەلائیکە لە عەرزی دانا. لە بەر تورەیی و ئارەقەو باران هەڵمی لێ هەڵدەستا. کاترینا جلی خاوێنی بۆ هێنا. پاڵەوان لیباسەکانی گۆڕی و لە سەر جێ ڕاکشا. چاوەکانی لە سەر یەکدانا و لە پڕ خەوێکی شیرین و خۆشی بەسەر داهات.

خەڵکی کاندی تورک و خاچپەرست هەر سەر لە ئێواری لە ماڵەکانیان کۆ ببوونەوە. پیاوەکان بە یەواشی قسەیان دەکرد و ژنەکان بێدەنگ و مات لە قوژبنێک دانیشتبوون و گوێیان دەدایە، ، هەناسەیان هەڵدە کێشا. کەوابوو کرێتی فەقیر قەت هێمن نابێتەوە.؟ داخوا دانیشتوەکانی دەبوایە دیسان تووشی کوشت و کوشتارو ئاوارەیی و دەربەدەری بن؟ ئاخر ژن و منداڵ و شڕەو بڕەی خۆیان بۆ کوێ بەرن.؟ ئەو مە سیحیانەی لەوانیتر ئاقڵتر بوون، واتە کارو کاسبی و بازرگانیان هەبوو، یا خاوەنی باخ و باخات بوون، لە سەرخۆشیو شەڕلاتانی پاڵەوان میکێلس بێزاریان دەردەبڕی. ئەوانەی ئازاتر بوون لەم سوکایەتیەی بە تورکان کرا بوو، کە یف خۆش و شاد بوون.

لەو لاوە تورکەکان هێندێ لە مزگەوت و هێندێک لە ماڵی نوری بەگ کۆ ببوونەوە. دەیان گوڕاند و جنێویان دەداو هاواری تۆڵەیان دەکرد. بەڵام تۆڵەی چۆن ؟ بانگدەرهەستی هەموانی دەهاروژاند. بەڵام ئەوانەی ئاقڵتر بوون خەڵکیان هێدی دەکردەوە.

نوری بەگ بێدەنگ چوبوە دەفیکر ولە قوژبنێک دانیشتبوو. پاش ئەوەی کە هەموویان لە کوشتن و سەر بڕینی خەیالی دوژمن ماندوو بوون، سێ کەسیان لە زۆر زانەکانی قەوم هەڵبژارد و دایان نا کە بەیانی بچنە کن پاشا و قسەی لەگەڵ بکەن داوای لێ بکەن تا دەسەڵات بە

مەسیحیەکان نیشان بدا. ئاخر ئەوە پاشایە یا هەڵوایە؟ ئەوە چەند ساڵە خاچپەرستێکی لە دار نەداوە. کەسی لە داریٚ نە بەستوە. لە ئەنجاما کافر چیٚ بوون. هەر بۆیەشە پاڵەوان میکێلسی شێت بە سواری ئەسپ دێتە مزگەوت و بە قامچی تورکان وەدەر دەنیٚ. پاشا دەبیٚ بیٚ ترس هێندێکان لە دار بداو ئەشکنجەیان بکا، تا بزانن زەبت و رەبتێک هەیە. پاشای شێت و بیٚ دەسەلآت لە جیاتی ئەوە مودارایان لەگەڵ دەکا و باسی داد پەروەری دەکا. لە گەڵ خەلیفەی ئورتودوکس تەختە یاری دەکا. لە سەر خواردنەوەی ئارەق و باقلاوە رێک دەکەون. تا ئەم رووداوانەی بە کەیفیان نیە داپۆشن.

رۆژی دوایی سیٚ کەس لە وانی زۆر زان کە هێشتا ڕاسپاردەی توندو تیژی خەڵک لە گوێچکەیاندا دەزرینگاوە. بەیانی زوو بۆ ماڵی پاشا وەریٚ کەوتن. بانگدەر بە چاوی شین و قەلآفەتی لەڕو لاوازی وەک کەڵە شێر لە نێوە راستیٚ دەڕۆیشت. سەلیماغا لە لای راست و نوری بەکیش بە حاڵێکی پەرێشان ونیگەرانەوە لە لای چەپە دەڕۆی . هەر یەکە ئەوەیان دوو پات دەکردەوە کە دەیانویست بە پاشای بڵێن و بیریان لەوە دەکردەوە کە چی پیٚ بڵێن؟ سەلیماغا هەموو ساڵیٚ بەرو بوی داهاتی سالآنەی دە گەیشتە هەزاران کیلە گەنم و رۆن زەیتون وبادام و کشمیش و دانە وێڵە. جا بۆیە لایەنگری ئاشتی و هێمنایەتی بوو. بانگدەر قورعانێکی بە سینگی خۆیەوە نابوو، ئەو کتێبە پیرۆزە جەرگی دەسوتاند. نوری بەگ سەری بەردابۆوە و نەیدەزانی بڵیٚ چی و چی دەویست. ئەو شەوە دیسان باوکی هاتبوە خەوی و شرۆڵ و قوڕاوی بوو. پێش ئەوەی لە بەر چاوی ونبیٚ خەنجەرە بە نرخ و دەسک رەشەکەی لە بن سەرینی نوری دانابوو. نوری کاتێک وەخەبەرهاتبوو، سەرینەکەی هەڵێنا بوو، تا خەنجەر دەست بداتیٚ، بەلآم چ خەنجەر لەویٚ نەبوو. بە دڵی شکاو فیکری کردبۆوە : «دیارە پیرە مێرد باوەڕ بە من ناکاو خەنجەرەکەی بردۆتەوە. بێگومان لەوە دەترسیٚ کە من شایانی ئەوە نەبم،»

پاشا وەک تورکان لە سەر نیو تەختی خۆی دانیشتبوو، بە مرچ و مزنی و نێو چاوانی‌گرژ، چاوەدوانی نوێنەران بوو. بوو. دیسان گیرو گرفتێک هاتۆتەپێش و سەگ و پشیلە دەیانەویٚ بە گژ یەکدا بچن. وەک دەڵێن ·کافرەکان ئازادیان دەویٚ، با بچن خۆیان هەڵاوەسن. مسوڵمانیش دەیانەویٚ تەواوی خاچپەرستەکان بکوژن، ئەوانیش با بڕۆن و جهەندەم بن. تۆ ئەی کافری لەعین بزانە کە کۆیلەتی شتێکی باشە، تۆش ئەي ئاغایان بزانن کە رەعیەت باشن. کشت و کاڵ دەکەن، بازرگانی دەکەن، خەرج و باج دەدەن. کە وابوو مریشکی هێلکە زێڕ بۆ دەبیٚ بکوژرێتەوە١ ؟

خولآمی رەش هاتە ژوور و گوتی: « میرم ئەوە دێن .!»

پاشا وە ک گایەک کەوتە پشودان و گوتی: « بڵیٚ بێنە ژوور.!»

هەموویان یەک لە دوای یەک وەژوور کەوتن. پاش سلاوو سەردانواندن مات و بێدەنگ لە سەرنیو تەخت دانیشتن.

پاشا بە ئاهەنگێکی ماندوانە گوتی: « گوێم لە ئێوەیە .. قسە بکەن...»

لە پێشدا بانگدەر وەقسە هات. زارێکی پێوە بوو وەک کاڵەی لە بەر یەکچوو، لوتێکی تیژ وەک لمبۆزی سەگ، کابرایەکی رەقەڵەی شلو شەویق، روومەتی تێک قوپاو، ریشێکی کورتی خورمایی‌و دەنک دەنک مووی سپی. خاڵێکی تۆکناوی لە نێوان برۆیان، دەتگوت سیٚ چاوی

www.kerimhisami.com

هەیە. دستی پێکردو لێی‌نە دەبریەوە. تا پترگوێ‌یاندەدا بەقسەکانی،زیاتر گەرم دادەهات و کەفی دە پرژاند. قورعانی لە باخەڵی هێنا دەرو لە کاتێکا سەری بۆ دەلەقاند، دەستیکرد بە قورعان خوێندن.

پاشا نارەحەت بوو، قەننەکەی هەڵێناو گوتی:«حاجی ئەفەندی مێشکی سەرت بردم، قسەکەت بکە با بزانم دەڵێی چی؟ من خەڵکی ئاسیای پچوکم، زەینم کزلە. لە وشەیەکدا بیبڕەوە بزانم چت گەرەکە؟»

– دەمەوێ کوشتار بکەی!

پاشا هەناسێکی هەڵکێشا ورووی کردە سەلیماغاو گوتی:

– تۆ دەڵێی چی سەلیماغا، تۆش کوشتارت گەرەکە؟

پیرە مێرد گوتی: «نە خێر پاشا ئەفەندی...من کوشتارم ناوێ.من هێمنایەتیم گەرەکە.ئەو ساڵ ساڵێکی‌پڕ بەرەکەتە.باران لە بەهاریندا زۆر باریوە. مەزرا بەرهەمیان زۆرە. باخاتی زەیتون لکیان داهاتوە. ئەو ساڵ رۆن زەیتونێکی‌زۆرمان‌دەبێ. سوپاس بۆ خوا کەوابوو هێمنایەتی باشە پاشا ئەفەندم. کریت جانەوەرێکی دڕندەیە، نابێ بیبزێوی، دەنا خەڵک هەڵدەدڕێ.! بۆ چما شێتێک چوو بێتە قاوەخانەی تورکان چدەبێ؟ ئەو مەست بوە، بە قازانجی ئێمەیە چاوی لێ بپۆشین. ئەگەر ئێمەش وەک ئەو بکەین، ئەو هەویرە ئاو زۆر هەڵدەگرێ. قین ویوغزمەترسیدارن، پاشا ئەفەندم. تۆ بۆ ئەو کافرە کە ناوی پاڵەوان میکێلسە، خەت و نیشان بکێشە، نۆرەی ئەویش دێ. تۆ لەم وڵاتە پاشای و تیغت دەبڕێ، چەندی بتەوێ دەتوانی لە ملیان بدەی. پاشان رووی بۆ لای بانگبێژ وەرگێڕاو گوتی:

– ئەوە ببرو باوەڕی من بوو حاجی ئەفەندم. ببورە کە لە گەڵ تۆ هاودەنگ نیم. تۆ باخی میوەت نیە، ناتوانی تێ بگەی کە چەندە زیان بە مەزرای خەڵک دەگا. لە من بپرسەو لە باخات و مەزراکان، داخوا ئەوان شۆرشیان گەرەکە؟ نەخێر ئەوان نایانەوێ.

بانگ بێژ گوڕاندی و دەستی بە قورعانێ داداو گوتی:

– من نە لە باخەکان دەپرسم نە لە مەزراو ئینسانەکان، من تەنیا لە خوا دەپرسم. خەریک بوو قورعان لێک کاتەوەو فاڵ بگرێتەوە، بەلام پاشا بە دەستێکی فەرماندەرانە دەستی راگرتو لە کاتێکا باوێشکی دە هاتێ گوتی:

– قورعان هەر ئەوە دەڵێ کە لە فیکری خوێنەردایە. تۆکوشتارت دەوێ کە وابوو قورعانیش لێک بکەیەوە باسی کوشتار دەکا. ئەگەر سەلیماغاش لێکی بکاتەوە، قسەیەکی دیکە لە خوا دەبینێتەوە کە باسی هێمنایەتی و ئاشتی دەکا. کەوابوو بیبڕنەوە.! پاشان لە نوری بەگی پرسی:

– بیرورای تۆ چیە نوری بەگ ؟ کوشتار یا هێمنایەتی؟ قورعان چ بە تۆ دەڵێ ؟

نوری دوو سێ جار دەستی بە بەلەکی توکناوی خۆیدا هێنا و لە وەلام دەگەرا. ماوەیەکی پێچوو تا بیرورا دەر ببڕێ. بەلام ئەو ئاشتی نەدەویست. ماوەیەک بوو وەسمانی بە سەبرو مودارا رابوارد بوو. یونانیەکان ژیانێکی ئاسودەیان هەبوو. لەو کاتەوە کە پەلامارنەدرا بوون قەڵەو ببوون. لە لایەکی دیکەوە نوری بەگ کوشتاریشی نەدەویست. پێی خۆش نەبوو خوێن بڕژێ. حاجی ئەفەندیش نەبوو کە قورعان بخوێنێ و گەرم دابێ. پاشا کە لە چاوەروانی دا مابۆوە،

www.kerimhisami.com

جارێکی دیکەش گوتی:« باشە نوری بەگ چبوو؟ من پرسیارم لە تۆ کرد. ئاشتی و هێمنایەتیت دەوێ، یا کوشتار؟»

نوری بەگ کە دیسان دەیویست ڕێگای بیر کردنەوەی هەبێ،گوتی:« پاشا ئەفەندم، ڕێگایەکی ڕاستمان لە بەر نیە »

– بۆچی کوڕم، بۆچی. هێشتا ڕێگای ڕاست هەیە. بەڵام ئێمە لێمان لاداوە و نایدۆزینەوە. تۆ بێژە بزانم دۆزیوتەتەوە؟

– بەڵێ پاشا ئەفەندم لام وایە دیتومەتەوە.

– دەستخۆش. کە وابوو بێژەو بمانهێنەوە سەر ڕێی ڕاسست.

– نە ئاشتی و هێمنایەتی، نە کوشتار. تاوانبار ئەشێ بە سزای کردەوەی خۆی بگات.

– بە بیرو ڕای تۆ پاڵەوان میکێلس تاوانبارە ؟ بیرو ڕات لە بارەی ئەو چۆنە ؟

– پاشا ئەفەندم لە من گەرێ، با ئەوەی لە دڵم دایە دەری نەبڕم. تۆ پاشای، ئەگەر تۆ دەست تێوەردەی کریت چەک هەڵدەگرێ. دیسان خوێن دەڕژێ. لێ گەڕێن با من بە تەنیایی ژاری دەوڵەتی وەسمانی بڕێژم. بەو زوانە تێ دەگەی کە تاوانبار کێ بوە! تۆ ئەو دەکوژی ؟

– بەڵێ من دەیکوژم و کەسیش نازانێ قاتڵ کێ‌یە. بڕوا بە من بکە.

بانگ دەر لەجێ دەرپەڕی و گوتی:« تاوانبارێک نیە وەهەزار کەسن، دەبێ هەموویان سزا بدرێن. مانای ئاشتیش هەرئەوەیە. یونانی بە جۆرێکی دیکە لە قسە تێ ناگەن. ئەگەر دەتەوێ بێدەنگیان بکەی، سەریان ببڕە.»

زەینی سەلیماغا جارێکی دیکەش پڕبوو لە باخ و باخات. هەستاو دەستی کرد بە دادو بێداد. بەڵام دەنگی بانگبێژ وەک زەنگوڵە دەنگی دەدایەوە. بوو بە هەراو کێشەیەک ئەو سەری دیار نەبێ. بە گژ یەکداچوون. نوری بەگ کەوتە نێوانیان لێکیان بکاتەوە. پاشا لە سەر تەخت خۆی کۆکردەوە. ئەو کریتیانە گێژیان کردبوو. هەم هەقیان بوو، هەم ناهەق بوون . بەڵام ئەم دم بەدمەیە ڕێگای نەدەدا بیر بکاتەوە و هەق و ناهەق لێک جیا کاتەوە. شەوێ خەراب نوستبوو. زۆریشی خوارد بوو، خوارد بوویەوە، ئێستا خەوی دەهات. بە پەلە بوو کە بەرێ‌یان بکا.سەرێکی ڕاوەشاند تا خەوی لێ بڕەوێ و هاواری کرد:

– شەرم ناکەن؟ لە بیرتان چۆتەوە، بە گیانی ناخێر ئێوە پیاو ماقوڵی ئەو شارەن. شەڕلاتانی بەسە. نوری بەگ هەق بە تۆ دەدەم‌ئەم ڕێگایەی تۆ پێشنیارت کردوە لە هەموان ئاقڵانە ترە. هەرچی‌خوا لەدڵتی نێ وابکە. من‌دەسەلاتی‌تەواوم دابەتۆ.!

سەلیماغا مێزەرەکەی لە سەر عەرز هەڵگرتەوەو ڕووی کردە نوری بەگ و بە ئاهەنگی پارانەوە گوتی:

– منیش لە سەر بیروڕای توم . بەڵام بە نەرمی بجوڵێوە. بە پارێزتاوانبارێکوژە و یونانیان مەهاڕوژێنە. هێدی ولەسەر خۆبە.

بانگ بێژ گوتی:« من قسەی خۆم ناخۆمەوە، لە مزگەوت قسە دەکەم وتورکان دە هاڕوژێنم.»

پاشا لە پڕ ئاگری گرت. مستی کردە گرێ و هاواری کرد :

– ئەهای حاجی! بزانە لە شاری کاندی من بەرپرسیارم، من بە سەر یاسا ڕادەگەم. بە ڕیشی

موبارەکی پێغەمبەر وەک سەگی هار دمبینت دە لمبوزی دەکەم تا دەخنکێی.لە بیرمەبەوە کە من بەبێ فەرمانی قوستەنتەنیە قەت فەرمانی کوشتار نادەم. پاشان بە گرژیو نارەحەتی هەستا. گورچیلەی ژانیان دەکرد. بە باوێشکەوە گوتی:

– یالا بڕۆن بە دوای کاری خۆتاندا. من کارم هەیە. نوری بەگ تۆ چت‌گوت وابکە. ئاقلانە بجولێنەوە. دەبێ ئاقڵ و بەهەستبی. چونکە ئێمە لەگەڵ یونانیان سەروکارمان هەیە. لەعنەت لەو قەومە. ئەگەر ئەو مەلعونانە لە قاچی ئێمە نەهالاْ بان، ئێستا وەسمانی هەمرو دنیای خوارد بوو. دەستی لێکدان، خولامی رەش وەژوور کەوت . پێی گوت:

– ئەو ئاغایانە رێنرینی بکە با بڕۆن !

* * *

لەو سەعاتەدا کە تورک بۆ بریاردان کۆ بیبوونەوە، سێ کەس لە پیاوماقولانی یونانی‌بۆ لای بارەگای خەلیفەی ئورتودوکس کەوتبوونەرێ. هەرسێ گران دەرۆیشتن.پاپۆری بار قورسیان وە بیر دەهێناوە کە بە زەحمەتی زۆر و بەجەری سەقیل و بە یارمەتی بای نەبێ وەکار ناکەوێ. ئەم سێ کەسە بریتی بوون لەحاجی ساواس و پاڵەوان ئەلیاس و ماوروديسی پیر کە ئەمەی ئاخریان پێ‌یان دەگوت« جەعلی تەلایی.» ئەوەی هەوەڵیان مرۆڤێک بوو لاڵە پەتەو رەنگ پەڕیوە. ریشکی کورتی ماشو برنجی، کە بە دووکەڵی سیغارێ زەرد ببوو. دمێکی درێژ و قەلاْفەتێکی خێچ و خواری هەبوو. بە جحێلی ناردبوویانە ئینگلستان تا دوکتوری بخوێنێ. بەلاْم لەوێ شێت ببوو. زەوقی چووبوە سەر شتی کۆنەو ئەنتیک . هەرچی هەیبوو دەیدا بەکرێکارو فەعلە، رۆخە بەجێ ماوەکانی دەریاو ئەشکەوتەکانی چیای تیدادە پشکنی، بەو هیوایە کە شتی ئەنتیکەو قەدیمی بدۆزێتەوە. لە ژێر زەوی دەست و لاقی شکاوی مەڕ مەڕ و نووسراوەو خەتی سەیر و گۆزەڵە شکاوی دێنانە دەرو هەمووی‌دەبردنە بارەگای خەلیفەو ژوورێکی گەورەی بەو شتانە پڕ کردبوو. بەلاْم جونکە جێ نەمابوو، ئەوجار هەرچی دەیدیتەوە لە حەساری کلیسا کۆی دەکردنەوە. خاچپەرستەکان سکالاْیان دەکرد و دەیانگوت :« ئەم شەیتانە هەوسار پساوانە کە هەموویان ڕووت و قووتن، ژن و کیژەکانمان کە بۆ نوێژی مس دەچن، لارێ دەکەن .

خەڵک بە باوکی‌حاجی ساواسیان گوتبوو کە کوڕەکەی نە نێرێتە فەرەنگستان، چونکە مێشکی تێکدەچێ. بەلاْم ئەو گوێی‌نەدابوە قسەی کەس. تا کوڕەکەی بە قوڵنگەوە گەڕابۆوەو دەستی کردبوو بە کۆڵینەوەی عەرز. ئەویش چ‌کۆڵینەوەیەک؟ زەوی هەڵدەکەندو دەیداوە، بەڵکوو مالۆسێکی ئاڵتوون بە نۆ بیوەڵە وە بدۆزێتەوە. بەلاْم بە قەولی منالان دەستی بە..... هەرچی هەیبوو دەیدا بە پاڵەوکرێکار. ئێستاروت وقوت مابۆوە وبە جلی شڕ و بە کەوشی پینە کراو دەگەڕا.وای لێهاتبوکە بە ڕێگا دادەرۆیشت، لە بەر خۆیەوە قسەی دەکرد. ئاخرەکەی وای لێهات کە بەردی بە خەڵک دادەدا، لەگەڵ ئەوەش خەلیفە چاوە دێری دەکرد. لە کلیسا لە پەنا میمبەری خۆی حوجرەیەکی دابوویە. رۆژەکانی یەکشەمۆ، هەوەڵجار نانی متفەڕکی دەدا بەو.

کاتێک وەزعی کریت ئاڵۆز دەبوو، خاچپەرستەکان دەیاننارده کن خەلیفە یا پاشا، لە جیاتی ئەوان قسە بکا. یان کاتێک پاپۆڕی شەڕی ئوروپاییەکان لە لەنگەرگا دەوێستان، دیسان دەبوایە

www.kerimhisami.com

ئەو بچێ لە گەڵ فەرەنگیان بدوێ. زۆری دەگوت، بەڵام کەس لە قسەکانی تێ نەدەگەیی و لە شکدابوون کە داخوا مێشکی تێکچوە، یا بەزمانی بێگانە دەدوێ.

پاڵەوان ئەلیاسیش پیرە مێردێک بوو لە پاشماوەکانی شۆرشی ١٨٢١. دەتگوت، بورجی کۆنە کەلەسەر چیا دروست کراوە. بەڵام قەڵشی تێکەوتوە وگیای لێ شینبوە. دەرک و پەنجەرەی نەماوەو قوببەکانیشی خەرا بوون. لەشێکی وەک ئیسکلێتی‌شکاو، کورتە باڵا، گوللە هەموو لەشی دابێژ دابێژ کرد بوو. دەنگێکی گڕو توندی هەبوو . سلاوی ئاسایی لە خەلک کردبا، بەدەنی دەلەرزی. یەکێ لە پاشاکانی تورک چاوی راستەی بە چەنگالی دەرهێنا بوو. بەو بۆنەوە ئەنجومەنی میللی ئاتێن چاوێکی شوشەی بۆ نارد بوو. ئەوە هەوەڵێن چاوی شوشە بوو گەیشتبوە کریت. پاڵەوان ئەلیاس، خۆشی لە کەسێک نەهاتبا، بە چاوی شووشە تەماشای دەکرد. بەڵام لە جێژنە رەسمیەکاندا ئەو چاوەی دەردەهێنا و بە چاوە ساخەکەی دەچوە لای پاشا یان خەلیفە، تا بە قسەی خۆی شۆرشی ساڵی ١٨٢١ وەبیر خاتەوە.

ئەو رۆژەش پاڵەوان ئەلیاس بە چاوێک دەچوە لای خەلیفە. لە کاتێکا قورس و بەرێز خۆی داویشتە سەر گۆچانی، لە نێوە راستی دوو ریش سپیەکەی تر دەرۆیشت.

سێیەمیان ماورودیسی پیر، نازناوی «جەعلی تەلایی»، کابرایەک بوو، لەچەر و پیس و ناجسن و سوتخۆر. تەواوی ساڵ تێری نەدەخوارد و لە زستاندا لە بەر رووتی و بێ بەرگی دەلەرزی.هەر بۆ ئەوەی کە پاشە کەوتی بکا.گەلێک بیوەژن و هەتیوی قەرزداری لە ساجی عەلی دانابوون. هەمیشە سکەی ئالتوونی کۆ دەکردنەوە. کۆمەڵێک باخ و دارستان و خانووی شار و گوند و لۆتکە و پاپۆڕی وەسەریەک نابوون. کاتێک لێیان دە پرسی بۆچی ناخۆی؟ لە وەلام دا دەیگوت:

– ئەی بابە، چ هەیە، چ بخۆم ؟ من خۆم هیچم نیە، هەرچی هەیە ماڵی میللەتە و من نابێ دەستی لێبدەم.

پێش یازدە ساڵ لە سەرەتای شۆرشی١٨٧٨، رۆژێکیان ماورودیس بە کاغەزێکی تەمر لێدراو هاتە لای خەلیفە و وتی:

– باوکی پیرۆز، پایە بەرز! ئەم نامەیە وەرگرە. من بە گوێرەی ئەم نووسراوەیە تەواوی ماڵو سامانی خۆم بە شارداری کاندی بەخشیوە. تۆ هەموی بکە نەغدو بە پارەی ئەو چەک بکرە !

خەلیفە لە کاتێکا ئەسرینی لە چاوان گەڕابوو پرسی:

– ئەدی بۆخۆت چۆن دەژی ؟

– خەمی من مەخۆ باوکی پیرۆز ، من سواڵ دەکەم.

خەلیفە پێشنیاری کرد کە مانگانەیەکی بدرێتێ، بەڵام پیرەمێرد دیسان بەزمەکەی گۆرینی دەست پێکردەوە . نەیدەخوارد و نەیدەخواردەوە، لیباسی لە بەر نەدەکرد. پارەی بە سوتی زۆر بە قەرز دەدا. هەتیو وبیوە ژنی مالوێران دەکردن، تا لەم رێگایەوە سەروەت کۆ بکاتەوە. لە بەر ئەوەی پیر ببوو ، لاقێکی لە سەر لێوی گڵکۆ بوو، هەرچی هەیبوو دای بە شارداری کاندی. پیر ببوو، بەڵام هێشتا فیکری کاری دەکردو سڵامەتبوو. کاتێ گیروگرفتێک دەهاتە پێش ، خاچپەرستەکان بۆ پارێزگاری بەرژەوەندی خۆیان ئەو یان هەڵدەبژارد.

www.kerimbisani.com

خەلیفە لە سەر دۆشەگی نەرم دانیشتبوو، چاوە ڕوانی ئەوانبوو. کتێبی ئینجیلی لە بەرگێکی ڕێزکفت دا لە بەر دمیدانابوو.

لە بانسەری سێ ڕەسمی گەورە هەڵاوەسرا بوون. ڕەسمی ئوسقوفیگەورەی قوستەنتەنیە لە لای ڕاستی، لە لای چەپی ڕەسمی قەیسەری رووس و لە نێوە ڕاستیش ڕەسمی سینت سۆفی. تیشکی هەتاو لە پشت شوشە پەنجەرەی ڕەنگینەوە هاتبوە ژوور و دیواری بەرامبەری عابی و بنەوش کرد بوو. ئەم دیوارە بە ڕەسمی قەشەکانی زیندو ومردو، بە ریشی سپی وەک بەفرو ڕەشوبە کڵاوی بڵند و زنجیری ئاڵتون وجەواهیراتی بە نرخ و وەکازی ئوسقوفی، داپۆشرا بوو. هێندێ لەوان بە ئاشکرا بێ فیزو پیاو چاک بوون. ئەوەندەش توکناوی بوون، وەبەرانی نەپراوەوە دەچوون. ئەوان بە سام و هەیبەتەوە وەکازی ئوسقوفییان وەک چۆماخێک بە دەستەوە گرتبوو. لە نێوە ڕاستیاندا ،ڕەسمیخەلیفە خۆی لە سەردەمیگەنجیەتیدا، کاتێ لە شاریکیف نایبی ئوسقوف بوە، هەڵاوەسرا بوو. چ قەڵافەتێکی پیاوانە وبە شەوکەتو هەیکەلێکی بە هێز! کونە لوتی ئەوەندە فشو ئاواڵە بوون، دەتگوت دەیەوێ بە هەناسەیەک دنیا هەڵمژێ. لاوێکی وەها ڕەشیدی لێ پەیدا ببوو، دەیتوانی پێشەوایەکی بە توانا، یا پێغەمبەرێک، یا ژنبازێکی بە کاری لێ بێتە دەر. بەلام مەسیح توانیبووی فریوی بدا و وتەی شیرین وەک هەنگوینی بە گوێچکەیدا بخوێنێ و لەو ڕێگایەی کە سروشت و سیفاتی بوو، لاڕێی بکا و بۆ بەرزترین پلەی کلیسا ڕێنوێنی بکا.

خەلیفە لەبەر خۆیەوە دەیگوت:« حەیف کە پیر و وەک گیا سیس بووم. ئێستا لەو دەمە نیزیک دەبمەوە کە بە دەستی خاڵی ئەشێ بچمە بەر دەرگای مردن. چەندە خەلیفەی کریتی هەن بە ڕاوەشاندنی ئەو ئامرازانەی پێی شەهید بوون، وەک خەنجەر و تەور وتەناقی دار و ئامرازی شکنجە دەچنە پێش بارەگای بەرز. بەلام من دەستم خاڵی دەبێ! خوایە ئەم شانازیەش بدە بەمن کە لە ڕێگایتۆو لە ڕێگای کیژە فەقیری تۆ « کریت» دا شەهید بم .»

مورتزوفلوس بە سەر دانواندن هاتە ژوور و گوتی :

– باوکی رو حانی ، ریشسپی قەوم لیرەن و چاوە روانن.

– بلێ بێنە ژوور. تۆش ئەوکەشەفە زێوە گەورە بۆ شت هێنان بۆ ئەوان ئامادە بکە. ئەوان مرۆڤی دە بەڕێزن.

مورتزوفلوس لە بەر دەرگای ژوورەکە بە چاوە روانی وێستا بوو. خەلیفە تەماشای کرد و گوتی:

– ها! مورتزوفلوس، بۆ ویستاوی، شتێکی دیکەت گەرەکە ؟

مورتزوفلوس جارێکی تر سەری دانواند و گوتی:« باوکی روحانی ! داخوا بۆ ئەو کارەی کردوومە لێم خۆش دەبی ؟»

خەلیفە بزەیەکی هاتێ و گوی :

خەمێ مەخۆ مورتزوفلوس، مەسیح تۆ دەبەخشێ. بڕوای پێ بکە. ئەو بەخشندەو میهرەبانە

– ئاخر من گوناحێکی گەورە م کردوە ....

– رەحم و دڵسۆزی ئەو گەورە ترە ... بڕۆ ... دڵنیا بە.

سێ ریش سپی هاتنە ژوورو دەستی خەلیفەیان ماچکرد و لەسەر نیو تەخت دانیشتن.

تەسبیحەکانیان هێنا دەر چاوەڕوان مان تا لە پێشدا پیرە مێرد دایگیرسێنێ. خەلیفە کە لە پەنجەرەی پچوکی ژوورەکەوە تەماشای دەرەوەی دەکرد گوتی:

– ڕۆڵەکانی من ئەوەتا بەهار داهاتوە و چەندە ڕۆژێکی خۆش و هەتاوە. بەهارە و مانگی حەزرەتی سن ژۆرژە. باشە ...ماروديسى خۆشەویست ! ئەو ساڵ وەزعی مەزراگان چۆنە ؟

– لە سایەی خواوە وەزعی مەزراکان فرە خاسە ..

پاڵەوان ئەلیاس گوتی:« وەزعی مەزراکان باشە. بەڵام وەزعی ئینسانەکان باش نیە. من دیارە کردەوەی پاڵەوانان ئافەرین لێ دەکەم، بەو مەرجەی قازانجی هەبێ. ئەگەر وانەبێ، شێتی و کەللە رەقیە.»

حاجی ساواس هەڵیدایەو گوتی: « قەدیمیەکان گوتوویانە ...

بەڵام پاڵەوان ئەلیاس بە توورەیی باسکی درێژ کرد و قسەکەی بڕی و گوتی:« ڕۆڵە تۆ لە قەدیمیان گەڕێ، ئەوان مردون و ڕۆیشتوون. ئێستا پێویستە باسی زیندوان بکەین. تۆ، باوکی روحانی لەو بارەوە بیروڕات چیە ؟»

خەلیفە گوتی:

– من لە شیرین کاری تازەی پاڵەوان میکێلس ئاگادار بووم. حەیفە پیاوێکی ئاوا ئازا ، شەراب بیفەوتێنێ.

پاڵەوان ئەلیاس قسەی خەلیفەی راست کردەوە و گوتی :

– واتە ئەو هەموومان دەفەوتێنێ، بەڵێ . سەری گشتمان بە فەتەڕات دەدا. باوکی روحانی، پێویستە هەتا زوە پێشی ئەو پیاوە بگیرێ .. دەنا..

حاجی ساواس گوتی:« بۆ خاتری خوا شورش مەکەن. هێشتا لە کریت دا زۆر کار هەن دەبێ بکرێن.هێشتا زەویەکانی کریت پڕن لە شتی قەدیمیو عەنتیکە. خەزێنەی زێڕی تێدا شاردراونەوە.: وەک پەیکەر، نوسراوە، کۆشکی پاشایان، کە دەبێ لە ناخی زەوی بێنەدەرێ! ئەگەر شورش بکرێ، ئەو زەویانە چۆن دە کۆڵرێنەوە؟ کەوابوو ...

پاڵەوان ئەلیاس بە توندی بەسەریدا گوڕاندی و گوتی:

– گوتم باسی قەدیمیان مەکە! هەرچی کۆن و قەدیمیە مردوو شۆڕ بیباتەوە. با بڕۆن و بزر بن! تۆ ماوروديسى خۆشە ویست قسە بکە. من فیکرم تۆزێ پەرێشانە. بەڵام تۆ زەینت باشە....

جەعلی‌تەلایی لە خۆشیان بزەیەکی هاتێو گوتی: « بە ئیجازەی ئێوە باوکی روحانی ...»

خەلیفە گوتی:

چێ دیکەت وەبیر هاتەوە کە پێدەکەنی ؟ تۆ فیکرێکی قوڵ و بڵاوت هەیە و ئەو فیکرەش لە پێناوی خێر و بەرژەوەندی مەسیحیەت دا بەکار دێنی.

ماوروديسى پیر گوتی: « کەم بێژین و خاس بێژین . تۆ باوکی روحانی هەر ئێستا رابە و بچۆ لای پاشا. ئەو پیاوێکی سادەیە. بێجگە لە ئاسودەیی خۆی لە فیکری هیچی تردانیە. مرۆڤێکی تەواو ڕۆژ هەڵاتیە. لە کێشەو هەراو سەر ێشە بێزارە. هەرڕاست و درۆیەکی خوا لە دڵت دەنێ بۆی باسبکەو چاوی پێ بنوسێنە. پێی بڵێ کە لێمان بیووری، پاڵەوان میکێلس مەست بوە، ئێمە وادەکەین کە جارێکیدیکە کاری وا نەکا. بێجگە لەوە دیاریەکیشی وەک پێشکێش

www.kerimhisami.com

بۆبەرە. وەک قوتوە سیغارێکی جوان، یا دەنکە کارەبایەکی گەورە، بۆ سەرە قەننە. ئوسقوف نشینی ئێوە سەدان جەواهێر وشتی بە نرخی هەیەکە بۆ رۆژی خۆی بەکار دێن. پاشا سەگێکە دەبێ بیلاوێنیەوە. ئێسکی بخە پێش تا ماوەیەک بیکروسێنەوەو نەوەڕێ. لەو ماوەیەشدا شەڕکەری ناوداری ئێمەپاڵەوان ئەلیاس دەچێ لە گەڵ پاڵەوان میکێلس قسە دەکا. هیوادارم خوا رەحم بکا.» پاڵەوان ئەلیاسی پیر سەرە پڕ لە شوێنە برینەکەی هەڵکڕاند و گوتی :

– لە دەرگا دانی پیاوی کەر حەوسەڵەی دەوێ. ئەو کابرایە گوێ ناداتە قسەی کەس. هەرچی پێی بێژن وەک بە دیوار گوترا بێ وایە. لە گەڵ ئەوەش من دەیدوێنم. من پیرە پیاوم و شۆرشی ١٨٢١–م دیوە. لەوانەیە بە قسەی من بکا. هەر چۆنێک بێ باوکی روحانی پێم وایە راوێژکەری تۆ هەقی بێ. نوێژەکەت بکەو وەکازی ئوسقوفیت بە دەستەوە گرە و بچۆ کن پاشا. بەلام زوو بجوڵێوە تا برین چڵکی نەگردوە عیلاجی بکە.

کەشەفی زێو بە قاوەو کو لیچەی قەندی و موورەباوە گەیشتێ. ریش سپی تاوێک مات بوون. بۆنی دارە لیمۆی گوڵکردوو لە پەنجەرەوە دەهاتە ژوور. مێش هەنگوینێک هاتە ژوور ولە سەر سەری زەلامەکان سوڕاوە کە زانی گوڵ نین ، لێی دارزیشت.

سێ ریش سپی قاوەیان هەڵدەقوڕاند و بە ئیشتیا ملچەیان لە زاری دەهێنا. کاری دەوڵەتی تەواو ببوو، ئێستا کاری راستە قینەی خۆیان دیتبۆوە و قاوەی‌سەر بە شیرو کولیچەی قەندی لەوەختی خۆیدا هاتبوو. حاجی ساواس بە ئیجازەی خەلیفە سیغارێکی هەڵبەست و ئەوانی دیکە ش‌لاسایان کردەوە. هەموو چاویان نیوە نوقاو بوو. دووکەڵی سیغاریان وەک مارپێچ دەچوە سەر ورەسمی ئوسقوف و قەیسەر و سینت سوفی دادەگرت .

خەلیفە مجری بەر دەستی خۆی کردەوەو گوتی :

– رۆڵەکانم ! من دەمەوێ رەسمێکی سەیر بە ئێوە نیشان بدەم. بەلام نارەحەت مەبن. ئێوە کە مورتزوفلوس دەناسن؟ ئەو رەسمە ئەو کێشاویە. ئەو لە خوا دەترسێ، بەلام پیاوێکی دڵپاکە و خەیاڵێکی قەوی هەیە. ئەو هێندێ شت دەبینێ کە ئێمە نایبینین. ئەوەش لەبەر ئەوە نیە کە هێندێ شت وجودیان نیە بەڵکوو لە بەرئەوەیە کە خودا چاوی ئێمەی بەستوە. وەک ئەو ئەسپانەی کە ئاویان پێ هەڵدەکێشن و چاویان دەبەستن کە تەنیا پێش لاقی خۆیان ببینن. کێ چوزانی کە خودا بۆ چاوی بێ‌مێشکانی نەبەستوە.؟ لە مجرییەکەیدا دەستی بەگەران کردشتێکی لە پەڕیەکی سپی هێنا دەر ودای بە ریش سپیەکان . پاڵەوان ئەلیاس رەسمەکەی وەرگرت. لە سەر ئەژنۆی خۆی دانا و بە چاوێک تەماشای کردو گوتی:

– ئەوە رەسمی لە چوار میخەدانی عیسایە. بەلام چاوی من باش نابینێ. سەری نەوی کرد تا باشتر بیبینێ. مارودیسیش تەماشای کرد و هاوارێکی کرد و گوتی:« خوا لێم خۆش بێ، یا چاوەکانی منیش نا بینن و یا ئەو .... حاجی ساواس کە چاویلکەیەکی زەڕە بینی لە گیرفانی هێنا دەر و بە وردی تەماشای رەسمەکەی کرد و هاواری کرد :

– بە بە ! چەندە باشە ! چخەیاڵێکی سەیر! دەستت نەڕزێ مورتزوفلوس بە راستی لە چوار میخەدانی راستە قینە ئەوەیە. بڕوا بکەن ئەگەر من قەشە بام، ئەو رەسمەم لە میحرابی کلیسا هەڵدەواسی.»

www.kerimhisami.com

خەلیفە بزەیەکی تاڵی هاتەسەر لێوان و سەری راوەشاند. ماورودیسی پیر گوتی:

– بەڵام خودای من، ئەوە کە ڕەسمی لە چوار میخەدانی عیسا نیە، بەڵکوو ژنێکە فانوسقەیەکی جوان و دەمانچەیەکی زنوی پێیە !.

خەلیفە کە قین بەری ئەوکی گرتبوو گوتی :

– بەڵێ، ئەوە رەسمی کریتە ، دورگەی کریت ! دەبینن کە خاچەکەیان لە ئێسکی کەللەسەری مرۆڤێک داوە. لەسەرەوەی رەسم عاسمانێکە بە هەوری رەش داپۆشراوە. لەخوارەوەی رەسمەکەلە لای چەپ بروسکێک هاتوەکە دێر رووشن‌دەکا.

منارەی زەنگوڵەکان وناشی بای پەنا ئەو گومبەزەی عیبادەتخانە و دیوارەکانی و قەڵاو بورجەکانی تەماشا بکەن. ئەوە عیبادەتخانەی ئارکادی یە.کریت – یش بەو دەسماڵە رەشەی کە لە سەری هالاندوە، لە خاچەکە بزمار کوت کراوە و خوێنی بە سەرڕۆڵە پاشماوەکانی دا دەڕژێ. لە هەموو لاوە دوو پاڵەوانی‌کلاو بە سەروێستاون، یەکیان پیرەو یەک‌گەنجە

ماورودیسی پیر گوتی:« نەوارێک لە زاری هاتۆتە دەر و نووسراوەیەکی تێدایە دەڵێ‌و هاوار دەکا...»

پاڵەوان ئەلیاس پرسی: « دەڵێ چی ؟. داهاتەوە بەڵام خەتەکەی بۆی لێک نە دەکرایەوە. حاجی ساواس چاویلکەی زەڕەبینی خۆی درهێناو ئاوای خوێندەوە :

خەلیفە ئاوای وەرگێراوە :« خوای من، خوای من، بۆ چی منت بەرەڵا کرد ؟»

هەموویان تا ماوەیەک بێدەنگ بوون. هەرچواریان سەریان بە سەر ئەو رەسمەداگرتبوو تەماشایان دەکرد کە شێوەیەکی تازەی خاچ کێشانی نیشان دەدا، هەناسەیان هەڵدەکێشا. ئاخرەکەی ماورودیسی پیر وەدەنگ هات و پرسی:

– بەڵام باوکی روحانی ئەوە نابێتە گوناح کە لە جیاتی مەسیح کریت لە سەر خاچ نیشان بدەن؟

خەلیفە گوتی : « بۆچی... بۆ چی.. بەڵام ....»

– بەلامی چی .؟

خەلیفە بە منگە منک گوتی : « بەلام زەحمەتەکەی دێنێ ...»

بەراستی مورتزوفلوس چەند باش نەقاشی کرد بوو. چەندەرەنج و ئازار کەوتبوە سەر دموچاوی. روومەتی لاواز و چاوە رەشەکانی پڕ لە ئەسرین بوون. وادەهاتە بەر چاو لە لێوە ناسک و نیوە ئاواڵەکەی کە لە بەر ئێش و ئازار کۆ بیۆوە، ئاخ و ناڵین دەباری. لاقی روت و خوێناوی بریقەیان دەهات ودوو لنگە چەکمە یەکیان زەردو ئەوی تریان سپی کەوتبوونە بەر پێی خاچەکە. پاڵەوان ئەلیاس لە پڕ وەک بڕیارێکی کوتو پڕی دابێ، بە جوڵانەوەیەکی خێرا کڵاوەکەی لە سەری هەڵگرت، رەسمەکەی گرت و بۆ لای لێوەکانی برد و هەر لەو کاتەشدا سینگی پانی دەهاژا. ماورودیس چاوە روانبوو، چونکە خۆی پێ ڕانەگیرا رەسمەکەی لە دەستی شەڕوانی پیر ڕفاند. بە روومەتی خۆیەوە ناو لە کاتێکا زۆڕ زۆڕ دەگریاماچیکرد. حا جی ساواس چاوەکانی سڕیەوە. لە پەنجەرە وەنیزیک کەوت و تەماشای دەرەوەی کرد کە دارلیمۆیەکی گوڵکردوو دەبینرا.

خەلیفە رەسمەکەی گرت و نیشانی خاچی کێشا و لە کاتێکا دەقە خوێناویەکانی کریتی ماچ

www.kerimhisami.com

دەکرد گوتی :

– ئێمە لە بەرامبەر شەهیدبوونی کریت دا سەری مەزنەتی دادەنوێنین و سوژدەی بۆ دەبەین.

پاشان هەرچواریان خۆیان پێ ڕانەگیراو دەستیان کردبە گریان. لە پێشداخەلیفە ژێر بۆوە، ڕەسمەکەی لە پەڕۆی سپی وەر پێچاوەو لە مجریدا شاردیەوە. پاشان هەموو هێزی خۆی کۆکردەوە، هەستاو گوتی:

– ئێستا ئیتر بڕۆن . دوعای بە خێری من لە گەڵتان بێ‌و خوداش بەرەکەت خۆی لە ئێوە نەگێڕێتەوە.

پاڵەوان ئەلیاس گوتی :« باوکی ڕوحانی لە پێشدا پێویستە خۆمان بجوڵێنین. ئەوەی بزانە ئەگەر عەبد خۆی نەجوڵێ، خوداش بەرەکەتی بە سەردا نابارێنێ.

– زۆر ڕاستە، ئافەرین پاڵەوان ئەلیاسی خۆشەویست امنیش ئێستا دەچمە کن پاشا. خوا بکا بە کەیف بێ.

ڕیش‌سپیەکان دەستی سپێ و قەڵەوی خەلیفەیان ماچکرد. پاڵەوان ئەلیاس دەستی داچۆماخەکەی کە لە هاتنە ژووردا لە بەر دەرگای دانابوو، وەدەر کەوت. ئەوانی دیکەش بە دوایدا. پاشان تا چاوی بە دەست و قاچی مەڕ مەڕ و سەری بڕاو ونوسراوەکە کەوت، سەرێکی لەقاند ولە بەر خۆیەوە بە تووڕەیی گوتی:« عە نتیکە ... عەنتیکە ..»

حاجی ساواس داهاتەوە و دەستی کرد بە خوێندنەوەی ئەم نەخشانە کە لە بەردی هەڵکەنرا بوون. پاڵەوان ئەلیاس بە هاوڕێی پیری خۆی گوت :« لێگەڕێ با بڕۆین. لە دنیادا ٧٧ جۆر دین هەن. منیش ئێستا دەچمە لای پاڵەوان میکێلس، تۆش دۆستی تورکی وەک سەلیماغات هەیە، بڕۆ بیاندوێنە و بۆ خاتری خوا کارێکی وابکەن کە شۆڕشی بێ وەخت سەر هەڵنەدا. کریت بەشی خۆی بە هەڵەداچوە، ئیتر بەسە.

باریابانیس لە پێش بارەگای ئوسقوف نشین چاوە ڕوانی ئەوان بوو. ئەو قەرتاڵەی کە سەهۆڵی لە نێو کادا تێدا ڕاگرتبوو، لە گەڵ گۆزەی‌مەفرەقی پڕلە شەربەتی‌خەرنوبی شامی لەوێ دانابوو. جاروبار ئەگەر کەسێک بەوێدا ڕادەبرد، بۆ نیشاندانی کاڵای خۆی هاواری دەکرد :

– ئای شەربەت ! وەرن شەربەتی سارد، شەربەتی گوڵاوم هەیە. دوو بارە بێدەنگ دەبۆوە.

باریابانیس پیرێکی کورتە باڵابوو، حەوت مانگی لە دایک ببوو. سەرێکی خڕوچکۆڵەو چاوی چوک و ورد هەمیشە لە کاسیلکەدادەسوڕانەوە. ملی دەتگوت ملی لەگلەگبە درێژ و چرچ ببوو. دەنگێکی تیژ و ناخۆش، گوێچکەی خەڵکی کەر دەکرد. تورک و مەسیحی هەموو بە شێتیان دەزانی. چونکە لە هیچیان نەدەترسا. هەرچی لە دڵیدا بوو بێ باک دەیگوت. هەمیشە جنێوی دەدا ویەئاشکرا لەعنەتی لە عیسا و محەمەدو سوڵتانی وەسمانی دەکرد. چەند ساڵ پێش لە ڕۆژی جێژنی پاکدا باریابانیس لە پێش مستەفا پاشای زۆدار و خوێنخۆری کریت ڕادەوەستێ و شەربەتێکی پڕ لە سەهۆڵی بۆ تێدەکا. لە پڕ بە سەریدا دێ و بۆ ئەومەسیحیانەی لە ئارکادی کوژرا بوون دەست بە گریانو هاوار دەکا. پاشان هەروەک ئاگریان پێوە نابێ دەست دەکا بە سەماو هەڵپەڕین. پاشاو دەست و پێوەندی لە بن سێبەرێ قەنەنەی دەکێشن و تەماشای ئەو دیمەنە دەکەن. خەڵک لێی کۆ دەبنەوە و دەوری دەدەن. باریابانیس تا دێ گەرمتر و دێنتر دەبێ. لە پڕ دادێتەوە

www.kerimhisami.com

عەرزو شولکێک هەڵدەگرێتەوەو بە خەیاڵی خۆی دەست دەکا بە شیر وەشاندن. دوای ئەوە لە پڕ دەست دەکا بە گۆرانی گوتن. کەم کەم لە پاشا وەنیزیک دەکەوێ و چاوی لێ قیچ و خوار دەکا و گۆیا دەیەوێ بیترسێنێ. بە گۆرانی دەڵێ :

– ئەی شیر وەشێنی جوانی من، ئەوە تۆی کە دەبێ سەری هەموو تورکان بپەڕێنی. مەسیحی و تورک هەموو ناڕەحەت دەبن. چاوە نوارن کە پاشا کارێکی بەسەر بێنێ. بەڵام پاشا لە قاقای پێکەنین دەداو دست دەکا بە چەپڵە لێدان. تەماشا کردنی ئەو پیرە قوڵەو رزیوە بۆ پاشا ئەوەندە سەیر بوو کە بە شولک هەڕەشە لە تورکان دەکا. بانگی کرد و گوتی:«ئافەرین پاڵەوان باریایانیس، ئافەرین! وەرە ئێرە بزانم. ئیتر بەسە. وەرە پێشتر. تۆ مێشکت کارناکاو خۆشم دەوێی.هەر ئێستا شیرێکی راستیت بە خەڵات دەدەمێ. میداڵێکی گەورەو قورسیشت وە سینگی دەخەم. ئەوە میداڵی دەستی حەزرەتی فاتیمەیە کە نیشانی پێغەمبەرە. ئەوەش بزانە هەموو ساڵێ رۆژی جێژنی پاک ئیجازەت هەیە شیری لە خۆت ببەستی و میداڵ لە سینگت بدەی، لە شاری کاندی لە دەروازەی(کانە) تا دەروازەی(لازارە)، لەو لاشەوە لە دەروازەی (تازە) تا دەروازەی(لەنگەر:ا) وەک پاشایەکی بە راستی بسوڕێیەوە. دەتوانی لەم رۆژەدا هەرچی بەسەر زارت دادێ بیڵێی و کێت دەوێ جنێوی پێ بدەی.و لەعنەتی لێ بکەی. تۆ دینی و دینهیچیان لە سەر نیە. باریایانیسی مەلعون ئەمرۆ دڵی ئێمەت خۆشکرد و چەند ساڵبوو ئەوەندە کەیفم نەکردبوو.»

لەو رۆژەوە ئیتر باریانیس ئازاتر بوو. تورک بە باڵوڵی قسە خۆشیان دەزانی. هەر بۆیەشهەرچیگوتبای لێیان نەدەگرت. و بە قسەکانی خۆش دەبوون. بەو شێوە باریایانیس ببوە تاقە پیاوی ئازادی کاندی. کاتێک دەهات هەرایەک ساز بێ، بەر لە هەموو کەس باریایانیس دەیزانی. لە قاوەخانەی تورکان دەگەڕاو ئەوەی مەسیحی نەیاندەوێرا دەریببڕن، ئەو لە هاویندا بە هەرای شەربەت و لە زستاندا بە هەرای شیرینی دەری دەبڕی و لەو رێگایەوە تۆڵەی دنیای مەسیحیەتی دەکردە وە. هێندێ جار کە لە تامی دەبردە دەر چەند چەپۆکی وێ دەکەوتن و یا تونلکە لیمۆ و تەماتەی رزیوی پێ دادەدرا. بەڵام باریایانیس سەروچاوی خاوێن دەکردەوە و دوو بارە زمانی دەکەوتەوە کار.

ئەو لە شەوی پێشوە بۆنی باروتی کردبوو. کاتێک بەیانی دیتبووی کە سێ کەس لە ریش سپیەکانی قەوم بە روو گرژی چوو بوونە کن خەلیفە لە بەر دەرگا وێستا بوو چاوەروانی دەکرد بزانێ چباسە. جێژنی پاک وەنیزیک دەکەوت. ئەو بەو زوانە شیری لە پشتێ دەبەست ومیداڵی تەنەکەی بە خۆوە هەڵداوەسی و دەچوە سێتاق تا لەو سەعاتەدا کە پاشاو داروودەستەی بۆ بینینی موسیقای نیزامیکز دەبوونەوە، کولیدڵی خۆیان پێ برێژێ.. تا دڵی ئەورعیەتە فەقیرانە فێنک کاتەوە کە ئاواتیان بوو ئەوەی لە دڵیان دایە دەری ببڕن، بەڵام بیرکردنەوەی ئەو کارە لەشی دەلەرزاندن.

تا چاوی بە دوو کەس لە ریش سپیەکان کەوت کە لە ماڵی خەلیفە دێینە دەر، قەرتاڵەو گۆزەڵەی شەربەتی هەلگرت ولێیان وەنیزیک کەوت و گوتی :

سڵاو لە ئێوە کەیخودای قەوم! ڕاوەستن تا شەربەتێکتان بدەمێ و هەناوتان فێنک کەمەوە.

www.kerimhisami.com

ئەم ڕۆ هەوای گەرم کردوە.

پاڵەوان ئەلیاس گوتی :« لێمان گەڕێ باریابانیس، شەربەتی تۆمان ناوێ .»

– ها پاڵەوا ئەلیاس لێم توڕە مەبە. هەوەڵەن من لە تۆ ناترسێم. بێجگە لەوە تۆ دەزانی من پیاوێکی دینم، نە لە پاشا دە ترسێم و نە لە سولتان. ئێوە زاناکانی قەوم و پاڵەوانەکان هەمووتان دەرپێ پیس دەکەن، بەلاّم باریابانیس شێرو فەرمانی هەیە وکە لەلەیەکی بێ مێشک و هیچ ناترسێ. هەرچی دەیەوی دەری دەبڕێ.

جەعلی تەلایی هەوای دەنگی دانواند وگوتی :

– باریابانیس بە قازانجی تۆیە کە زارت ببەستی هێشتا وەختی ئەو قسانە نەهاتوە. باریابانیس دەنگی نەوی کرد و گوتی :

– کەوابوو کەنگێ وەختی دێ ؟ دەمەوێ ئەوەی بزانم .

پاڵەوان ئەلیاس بە هەرەشە چزماخی راوەشاند، باریابانیس شتەکانی کۆ کردەوەو رایکرد.

* * *

خەلیفە زنجیرێکی لە گەڵ میدالیکی ئاڵتونی میناکاری چەندرەنگی دەملی‌کردکە لە لایک عیسای لەچوارمیخەدراوولایەکی دیکەشەوە بە نەخشی راپەڕین نەخشا بوو. قوتوە سیغارێکی قەدیمی زێو کاری سەنعەتکارانی بە ناوبانگی(ژانینا)ی خستە گیرفانی کە خەلیفەی ژانینا بە دیاری بۆ هێنابوو. وەکازی ئوسقوفی بەدەستەوە گرت و لە گەڵ جاش قەشەیەک بە پێیان بۆ لای ماڵی پاشا کەوتە رێ.

پاشا لەو کاتەدا لە سەر دۆشەگی نەرم لە سەر گازی پشتێ راکشا بوو، خەوی لێکەوتبوو. لە خەویدا ئەوا لە باخەکانی وڵاتی خۆی(بروسە) دەسوڕێتەوە. دارەکانی پڕ لە گوڵو میوە، لقەکانیان وەک باسکی هەشت پای بەحری لە بان سەری ئەو بڵاو کردۆتەوە. قەنەی دەکیشا بە رێگاوەو خۆی لە بەهەشتی بەرین هەست پێدەکرد و هەموو کاتێ چاوەڕوانی ئەوە بوو کە وا پێغەمبەر دێ و بەخێر هاتی دەکات. بەلاّم کاتێ لە قوژبنی باخ بایداوە، چاوی بە دارزەیتوونێکی خوارو خێچ و بێ گەڵا کەت کە بروسکە لێی داوە خواری کردوە وسەر لقەکانی میوەی سەیریان پێوەیە کە جگە لە تفەنگ و خەنجەر و فیشەک و دەسماڵی رەش شتێکی ترنەبوو. پاشا لە ترسان هاواری کرد و فیکری کردەوە کە ئەوە چدارزەیتوونێکی لەعنەتیە لە جیانی زەیتون چەکی پێوە بوە.؟ هەرلە رێگای خۆی گەڕایەوە تا باخی پڕ گوڵ و میوە بدۆزێتەوە. بەلاّم ئەو باخە ئیتر نەما بوو. لە جێگای ئەو بێجگە لە بەردەلاّنێکی وشک و بێ ئاو وگیا هیچی تر نەدەبینرا. لە پشت هەموو بەردێک لولەی تفەنگ و دەمانچە سێرەیان گرتبوو. پاشا لە پڕ هاواری کرد:

– کریت...کریت لە خەو ڕاپەڕی. لەو کاتەدا سولەیمانی قولەرەش‌دەرگای کردەوە گوتی:

– پاشا ئەفەندم، خەلیفەی گەورەی یونانیان هاتوە ، ئەوەتا لە پلیکانان سەر دەکەوێ. پاشا نارەقەی ساردی لە لاجانگان پاک کردەوەو گوتی:

– سولەیمان خەونێکی ناخۆشم دیوە، دەڵێی چی بەو مەشکە پڕ لە شۆرباوە بڵێم ئێستا بڕوا گۆڕی گوم کا؟ پاشان تاوێک بیری کردەوە و گوتی :

www.kerimhisami.com

– نا .. سولەیمان ، بلّیّ با بێتە ژوور. ئەو کافرانە دەستیان لە لێکدانەوەی خەوندا هەیە.ئەو دەزانێ خەونی من لێک داتەوە. بیهێنە ژووریّ. خەلیفە وەژوور کەوت. هەرتک پێشەوا چاک و خۆشیەکی گەرمیان کرد.ئێستا دوو کەسی گرنگی کریتی، یەک تورک و یەک مەسیحی چاویان پێک دەکەوت. هەرتک وەک دووپاشا لە ولآتێکی هاو سنور بوون. گەرەکی تورک و مەسیحی وەک خاچ و مانگی یەکشەوە تێکەڵ ببوون. هێندێ جار نێوانیان خۆش بوو، هێندێ جاریش قێن و دوژمنایەتی دە گەیشتە پێک وەڕین و یەکتر گەستن.

هەرتکیان لە سەرتەخت لە پەنا یەکتر دانیشتن. پاشا قەنەی خۆی داگیرساند و خەلیفەش تەسبیحی مەرجانی دەنک رەشی لە گیرفان هێنا دەرو دەستی بە گێڕان کرد و بیری لەوە دەکردەوە لە کوێوە دەست پیّ بکات. لەو پەنجەرەوە کە بەرەو رووی ئەوان کرابۆوە، لە لای چەپەوە بەندیخانەی شار ولە لای راستەش هەمان پیرە چناری گۆڕین دیار بوو. ئەگەر کەمێک بۆ پێشەوە خوار دەبوونەوە، کانی بە ناوبانگی ونیزی بە شێرە مەڕ مەڕە کانیەوە دەبینران. بایەکی نەرمی دەهات.

دوای ئەوەی کە پاشا باوێشکێکی هاتیّ گوتی:

– خەلیفە ئەفەندم، ئەوە هەوای خۆشی بەهاریّ هاتەوە. ئەلاّ ئەلاّ تەمەن چەند بە خێرایی تیّ دەپەڕیّ. ئەم دنیایە دەسوڕیّ و ئێمەش لەگەڵ ئەو. زستان دیّ خەڵک دەڵێن لە سەرمان مردین، هێشتا سکالاّیان تەواو نەبوە، هاوین دادیّ. ئەو جار دەڵێن لە گەرمان خنکاین.تا چاو لێک دەنێی دەنگی گرمەی هەور دەبیسریّ و باران دایدەداتیّ. ئەو دەم هەموو دەبیّ بارانی دەبەر کەین. ئاخر ئابینی تۆ لە بارەی خیلقەتەوە دەڵیّ چی؟

پاشا بیّ ئەوەی رێگا بدا کە خەلیفە جواب بداتەوە خەونەکەی وەبیر هاتەوە کە وەک خۆرە هەناوی دەخواردەوە. دووبارە گوتی: « راستی خەلیفە ئەفەندم تۆ بڕوات بە خەون هەیە.؟ سەرچاوەی خەون چیە و کیّ ئەو خەونانە بۆ ئێمە دەنێریّ؟»

خەلیفە لە وەلاّمدا گوتی: « ئەم خەونانە هێندێکیان خوا دەیاننێریّ و هێندێکیش شەیتان »

– تۆ دەتوانی خەونەکانی خوا دەیاننێریّ، لەگەڵ هی شەیتان لێک جیا کەیەوە ؟

– پاشا ئەفەندم وادیارە خەونت دیوە. من شەقڵی ئەو خەونە لەسەر چاوەکانت دەبینم.

– بەڵیّ خەونم دیوە. هەر بۆیەش لە تۆم پرسی بڕوات بە خەون هەیە یان نا ؟

– وەخێر گەڕیّ پاشا ئەفەندم. بیگێڕەوە بزانم چت دیوە.؟

– تۆ دەزانی خەون لێکدەیەوە ؟

– هێندێ جار خوا لە دڵم دەنیّ و ئەودەم دەتوانم خەون لێک دەمەوە. باشە. چخەونێکت دیوە!

پاشا هەناسێکی هەڵکێشا و باسی خەونەکەی کرد و بە تایبەت بۆ ئەوەی قەشەی کافران بترسێنیّ هێندی شاخ و باڵیشی پێوە نا و گوتی :« سەری بڕاویش بە لکی دار زەیتونەکانەوە هەلآوەسرا بوو.»

خەلیفە سەری وەک سەری شێری بەردابۆوە. هەوڵیدەدا کە ئەو خاڵە بدۆزێتەوە کە دەیویست لەگەڵ پاشا باسی بکا. پاشا بەنیگەرانی پرسی:

داخوا خەونی من خەونی شەیتانیە ؟

خەلیفە لە وەڵامدا گوتی: « سوێند بە زاتی خوا خەونی شەیتانی نیە. بەڵام نازانم پاشا ئەفەندم چۆنت بۆ لێک دەمەوە کە نارەحەت نەبی.

– من نارەحەت نابم . کە وابوو تۆ نازانی کە موسوڵمانی بەراستی قەت نارەحەت نابێ.؟ موسوڵمانی بە راستی دەزانی هەرچی لەم دنیایە رووبدا ، قەڵەمی لێدراوەو کەس ناتوانی بیگۆڕێ. وای دابنێ کە سوڵتان فەرمان بداو سەری منی بوێ. دیارە من خەمبار دەبم. بەڵام دڵم نایێشێ، چونکە قەزاو قەدەر وایە. بۆ چما من دەتوانم فەرمانی خوا بگۆڕم؟ کە وابوو خەلیفە ئەفەندم، هەرچی دەیزانی بە بێ ترس بیڵێ، بەڵام درۆ مەکە. من دەمەوێ راستی ببیسم.

خەلیفە ماوەیەکی درێژ فیکری خۆی کۆکردەوەو ئاخرەکەی گوتی :

– ئەو باخەی تۆ لەخەوت دیوە دڵی ئینسانە. بەڵێ پاشا ئەفەندم دڵێ تۆ باخیکە . کاتی شەو ئەو باخە دەکرێتەوە و تۆ بۆ گەران و رابواردن دەچیە ناوی. ئەوەی تۆ لە خەوت دیوە. وەڵامێکە بە سروشت و سیفاتی تۆ. واتە تۆ دەتەوێ لە ئاشتی و خۆشیدا بژی. بە ئارامی لەبن داری پڕ لە گوڵ و میوەی نیشتمانی خۆت دا(بروسە) بسووڕێیەوەو کەیفێ بکەی. دڵی تۆ باخێکە، بەڵام قەزاو قەدەر وایهێنا بوو ببی بە پاشا و بتنێرن بۆ کریت...

پاشا هەناسەیەکی هەڵکێشاو گوتی:

– سەیرە خەلیفە ئەفەندم. زۆر سەیرە! باوەڕ بکە ئەوەی تۆ گوتت راست وایە. هەر دەڵێی تۆ لە دڵی من دابووی.. باشە درێژەی بدە بزانم....

– مەتڵەب رووناکە پاشا ئەفەندم. بۆ تێگەیشتنی رێگای دوور پێویست نیە. ئەودار زەیتوونەی بە بارە چەکەوە هاتۆتە خەوت، هەر ئەم وڵاتەی کریتە. تۆ چوویە بن ئەو داری بروسکە لێدراو ونارەحەت بووی. لێرەدایە کە چارە نووسی تۆ دەست بە گۆڕان دەکا. بەڵام حەیف کە وەخەبەر هاتووی، پاشماوەی رووداوەکانت نەدیوە. رەنگە هەر لەو دەمەوە خوا بڕیاری دابێ کە لە دانانی چارە نووسی خۆت دا ئازاد بی و ئەوەی دڵت دەیخوازێ ئەنجامی بدەی.. بە راستی حەیف کە وەخەبەر هاتووی! پاشای دڵپاک گوتی:

– ئاخ خەلیفە ئەفەندم، بە راستی ئەوەی تۆ دەیبێژی ئەگەر وابایە، ئێستا تورک و مەسیحی وەک دوو برا پێکەوە دەژیان. یونانیەکان کاریان دەکرد وتورکیش دەیانخواردو هەمووشیان بە خۆشی دەژیان.

خەلیفە کە ئێستا سەر هەودای مەبە ستەکەی خۆی دیتبۆوە، گوتی :

– ئەو مەسەلەیە لە دەستی تۆ دایە. تۆی کە دەتوانی لە دوڕگەی ئێمەدا برایەتی دابمەزرێنی . خودا تۆی دەخەو کردوە تا ئەوەت تێ بگەیێنێ. خودا زۆر جار بە هۆی خەونەوە لەگەڵ عەبدی خۆی دەدوێ .

– خەلیفە ئەفەندم ! پتری روونی بکەوە من باش تێ نەگەیشتم ....

– ئەشێ بزانی کە نێوانی تورک و مەسیحیان لە کاندی وا خەریکە تینک دەچێ. وادیارە سوارێنک بە مەستی وەنێو قاوەخانەی تورکان کەوتوە.

لە پڕ بروسکێنک لە چاوی پاشا دەر پەڕی و گوتی:« پێت وایە ئەوە کارێکی پچوکە : ئەو کافرە ئابرووی دەوڵەتی وەسمانی بردوە.»

خەلیفە دەنگی خۆی نەرم کردو گوتی:

پاشائەفەندم، ئابرووی دەوڵەتی عوسمانی، ئەمسوڵتانە بە دەسەلاتە هەروابە هاسانی ناچێ. جاری با لە باسی سەرخۆشینک گەڕێین. ناتەوێ لە بارەی خەونەکەت روونت بکەمەوە. کەوابوو گوێ بدەیە: من لام وابە خودا لەو سەعاتەدا لێکدانەوەی خەونی تۆ لە دڵی من دەنێ و دەتوانم بە درێژی بۆت روون کەمەوە. لە گەڵ ئەوەش ئەگەر ناتەوێ گوێ بدەیەی .....

پاشا دەستی لە سەر ئەژنۆی خەلیفەی داناو بە ئاهەنگی پارانەوە گوتی :

بە ناوی خوا زۆر حەز دەکەم قسە بکەی. تکا دە کەم... خەلیفە گوتی :

– حەوت عاسمان قەڵشیون، خوا هاتۆتە خوار و هاتۆتە خەونت تا ئەو رێگای پێویستە نیشانت بدا.

– کام رێگا ؟

– ئەو رێگەیەی خۆت بتەوێ هەڵیبژێرێ. دوو رێگا هەنە. رێگایەکی سەوز و یەکی سوور. من ئەو دوو رێگایە بە روونی لە خەونی تۆدا دەبینم. هەرتکیان لە بەر پێی تۆدا کراونەوە. ئێستا کامیانت بە کەیفێ‌بە دەتوانی هەڵیان بژێری .

پاشا بە جۆرێکی رەخنە گرانە گوتی :

– نا.. نەک ئەو رێگایەی خۆم گەرەکمە، بەڵکوو ئەو رێگەیەی کە خودا بۆی هەڵبژاردووم.

– لە پێشدا گوتم ، دوور نیە کە خوا وای دانابێ کە تۆ لە هەڵبژاردنی یەکێکیان سەر پشک بی. تۆ دەتوانی رێگای سوور هەڵبژێری و دەست بکەی بە سەر بڕین و لە داردانی خەڵک ،کریت ئاگر تێ بەر دەی. دەشتوانی رێگای سەوز هەڵبژێری و ئەو دەم ژیان وەک هەنگوین و شیری لێ دێت. تورک و مەسیحی یەکتر لە ئامێز دەگرنەوە. دنیاش بە چاکە باسی تۆ دەکا. ئێستا کامەت دەوێ هەڵبیبژێرە !

بە دوای ئەو قسانەدا، خەلیفە بێ ئەوەی بێڵێ پاشا فیکر بکاتەوە، قوتوە سیغاری گران قیمەتی لە گیرفانی هێنا دەر و زۆر بە رێزەوە گوتی:

– پاشا ئەفەندم تۆ پیاوێکی بە سەلیقەی، قەدری شتی باش دەزانی. ئەم قوتوە سیغارە کاری (ژانینا)یە. کارێکی فرە بەرزو زەریف و دەستکردی وەستای هونەرمەندە. لە لایەکی نەخشی هەڵزیەکی دووسەرە و لە لایەکی تر نەخشی مانگی بەکشەوەیە. ئەوەش بە مانای برایەتی نێوان تورک و مەسیحیانە. ماوەیەک بوو چونکە ئاگاداری ئارەزووی دڵی تۆ بووم، دەمویست ئەم قوتوەت بە دیاری پێشکێش بکەم. ئیستا ئەوە دەرفەت هاتوە .

ئەوەی گوت و قوتوە سیغاری لە پێش پاشا دانا. پاشا بە چاوی دەستخۆشانەوە تەماشای دیاری خەلیفەی کرد و گوتی :

– بە ناوی خوا ئێوەی یونانی رەگەزی ئەبەدین. دەتوانن بە هەنگوین یا بە سرکە مێش بگرن... خوار بۆوە و نوکی پەنجەی بە سەری قوتوە سیغارەکەدا هێنا و زۆر بە سپایی گوتی:

– ئاخ خەلیفە ئەفەندم ! ئەگەر بزانی ئەم قوتوە سیغارە رۆژی چەندە خۆش و کامرانی وەبیر من دێننەوە. ژنی هەوەڵی من خوا لە قەبریداروحی شادکا، کیژێکی خەڵکی (ژانینا)

بوو.لەجوانیشدا« فروسینی» بوو.(فرۆسینی(١)) یەکێ لەنەجیب زادەکانی یونانی بوو، خەڵکی (ئیپیر).لە جوانی و بە هۆشیدا بە ناو بانگ بوو. ساڵی١٨٠١ بە فەرمانی عەلی پاشا لە گۆلی«ژانینا»دا خنکاندیان» (وەرگێڕی فەرانسەیی).

پاشا لێرەدا هەناسەیەکی هەڵکێشا و گوتی :

- بە راستی خەلیفە ئەفەندم ئەمە چ رازێکە.ئەم مردن و ژیان و ئەڤینە چ مەتەڵۆکەیێکن ؟بەڵام تۆ ناتوانی تیٚ بگەی، چونکە قەت لە خۆشی و لەزەتی ژن ئاگادار نەبووی .

هەر تک بێدەنگ بوون. خەلیفە لەگەڵ ئەوە کە تەسبیحی دەگێڕان، لە پەنجەرەوە تەماشای پیرە دار چناری دەکرد کە گەڵاکانی لە رەنگی عاسمانی ئابی تۆخ دەلەرانەوە. ئاخریەکەی زاری لێک کردەوە تا باسەکە بکێشێتە بابەتی تۆختر. پاش ئەوەی کە تەماشای مەزرای دووری سەرزەوزی دەکرد گوتی:

- پاشا ئەفەندم ، ئەم ساڵ بەروبوی مەزراکان فرە خاس دەبن. پاشا فیکری خۆی لە بیرەوەری هەوەسبازی رابردوو هەتلە کرد و هاتەوە کاندی لای خەلیفەو هەناسەیەکی هەڵکێشاو گوتی:

- بەڵێ خەلیفە ئەفەندم بەرو بووی گەنم و جۆش چاک دەبن.

خەلیفە رابوو ...پاشاس هەستاو دەستی خۆی بۆ درێژ کرد و گوتی:

- بە سلامەت خەلیفە ئەفەندم. من و تۆ هەر تگ بڕوامان بە خودا هەیە. کارەکانی بە باشی رێکو پێک کراون .ئێمە کریتمان لە نێو خۆمان دابەشکردوە. تۆ ئاگاداری لایەک بەو منیش ئاگاداری لایەک. تۆ خاچپەرستان داپاچەومنیش تورکان

پاشا تاوێک ماتبوو. قسەی ئاخری هەبوو بیکا، بەڵام بە سەر زمانیدا نەهات. کۆخەیەکی کرد. سەری خوراند و لە ئاخریدا گوتی:« بە سلامەت خەلیفە ئەفەندم . ئەگەر لە وروژانە داهەواڵی کوشتنێکت بە گوێ گەیشت، وەسەرخۆمەهێنە.»

خەلیفە بە نیگایەکی نیگەرانەوە سەیری تورکی پیرو فێڵەزانی کرد و گوتی :

- کوشتن ؟ پاشا ئەفەندم کوشتن..؟ پەنا بۆ خوا ..!

- ئەی .. مرۆڤچوزانێ ! تورکێک مەست بێ و یەکێک لەو لۆتیانەی ئێوە پەلامار بدا و بیکوژێ. لەوانەیە هەموو شت روو بدا. شێتی زۆریش پەیدا دەبن. بەڵام تۆ خەلیفە ئەفەندم وەسەر خۆت مەهێنە. کاتێک یونانیەکی مەست بە سواری وەژوور قاوەخانەی تورکان کەوت و ئابرووی هەموانی برد، ئێمە چاومان لێ نوقاند.؟ کە وابوو تۆش خەلیفە ئەفەندم چاوت بنوقێنە. ئەوە بە قازانجی تۆیە.

خەلیفە نارەحەتبوو. بەڵام واینیشاندا کە تێ نەگەیشتوە. گوتی :

بەستراوەتەوە بە ویست و ئیرادەی خوا کە بە سەر هەمو و سو ڵتان و پاشایاندا فەرمانڕەوایە.

١-Kyra Frossini ژنێکی جوان بوو لە بنەماڵەی پیاو کاتولەکانی یونان و خەڵکی ئیپر کە لە جوانیو ژیریدا ناوبانگی هەبوو. ساڵی ١٨٠١ بە فەرمانی عەلی پاشای تورک لە گۆلی (ژانینا)دا سەریان بە گۆمدا کرد. (وەرگێڕی فەرانسەوی).

www.kerimhisami.com

پاشای پیر لە کاتێکا لێوەکانی وەک لێوی بزن بە بزەی شەیتانی لێک دەکردەوە، لێی زیاد کرد و گوتی :

– بەسەر خەلیفەکا نیشدا. پێش ئەوە کار بکێشێتە دمە تەقەی باریکتر. هەرتک پیاوی گرنگی کاندی لێک جیا بوونەوە.

* * *

ڕۆژەکان خێرا بەدوای یەکدا تێدەپەڕین .مانگی ئەپریل دەهات نیوە دەبوو. دارەکان بە گوڵ و یا بە میوەی سەوزی کە تازەسەریان وەدەر دەنان دادەپۆشران . کاندی لە بەر شۆقی هەتاوی بەهاری وەک گوللە خۆی خڕ دەکردەوە. لە نێو چوار دیواری شاردا پیاوەکان بە دوو دەستە دابەش کرا بوون وهەر دەستەش خوداینکی هەبوو . خودا گەل و پیاو گەل، بێ ئەوەی سەرنج بدەنە دەریای ئارام کە بۆنی خۆخی گەیشتووی لێ دەهات و یا سەرنج بدەنە خۆر کە هەموو بەیانیان وەک گوڵە بەڕۆژە و یا وەک ئەستێرەکانی شەولە ئاسمان دە پشکوت، خە نجەریان دە سوون، تا دە گیانی بەکتر بەر بن.

پاڵەوان میکێلس خەمبارو کز، لە دوکانەکەی دەستی بە کار کردبۆوە. هە وەڵجار بوو کە حەوتووی شەرا بخۆری شەش مانگەی جارێک کوڵ و کۆی دانەمرکاند بوو. بە پێنچەوانە خۆی بە تووڕەتر و نائارامتر دە بینی. ئیتر قومە شەرابێکی نەدەخواردەوە. لە سەر سفرەش پاروە نانێکی دەخوارد ڕاست دەبۆ وە . چەند ڕۆژ بوو لە ماڵێ کەس دەنگی لێ نەبیستبوو.

خەویشی نەدەهات. لە سەر دۆشەگ دادەنیشت و سیغاری دەکێشا. بە تاریکی بە پەنجەرەوە تەماشای دەرەوەی دەکرد. لە ترسی ئەوەی نەوەک خەوی لێ بکەوێ و دیسان خەونی بێ شەرمانە ببینێ. چاوی لێک نەدەنان .لە ڕاستیدا ئەو لە خەونێک دەترسا. خەونێکی شەیتانی‌کە هەموو شەوێک بە سەریدا دەهاتو ڕیسوای دەکرد. بە داخەوە نەشەراب دەیتوانی ئەم شەیتانە لە خۆدا نوقم بکا نە شەرم.پاڵەوان میکێلس لە کاتێکا تەماشای پەنجەرەی دەکرد، لە بەر خۆیەوە دەیگوت «تەنیا خوێن دەتوانی ئەم شەیتانە نوقم بکا. تەنیا خوێن... تەنیا خوێن !»

نوری بەگیش خەوی لێ نەدەکەوت. خەفەتی وی هەر ئەوە نەبوو کە بە لێنی خۆی بەرێتە سەر و ئەو سوکایەتیەی بە تورکان کراوە بیشواتەوە وەو تۆڵەی باوکی بستێنێتەوە. ئەو خەفەتی ژنەکەشی هەبوو لەو ڕۆژەوە کە پاڵەوان میکێلس چووبوە ماڵیان، ئیتر ئامینە خانم نووری تخون ژووری خۆی نەدەکرد، هەموو جارێ لاقی دەعەرزی دەکوتاو دەیگوت:

– پاڵەوان میکێلس جنێوی بە تۆ داوە. منیش وەک ژنێکی بە غیرەتی چەرکەسی کە ئابروی خۆی خۆش دەوێ، جنێوت پێدەدەم.

نوری بەگ بۆ ئەوەی دڵی خۆی بداتەوە و بێتەوە سەر خۆ، چووبوە خانو بەرەی کونستانی و لەوێ خەریکی ڕێکو پێک کردنی کاروباری خۆی بوو. هەوا وردە وردە گەرم دەبوو. بریار وابوو بەم زوانە خانمەکەی بێنێتە ئەوێ و وەک هەموو ساڵێ‌هاوینەکەی لە باخە کونستانیەکەی ڕابوێرن. خوا گەورەیە، بەڵکوو ئەم باخ و دیمەنە دڵی ئامینە خانم نەرم بکەن و ئەمجارەش لەگەڵی ئاشت بێتەوە. نوری دەیویست وەستایەک بێنێ و دەرک و پەنجەرەکان ڕەنگ بکا و لە نێو دارەکان

www.kerimklisemi.com

کەپر ساز بکا. لە ئیزمیرەوە بولبول و لە ئەسکەندەریەوە توتی پچوکی دەهێنان تا ئامینە خانم پێیان بخافڵێ و لە بەر خۆیەوە دەیگوت:« ئەگەر دڵی بەردیش بێ نەرم دەبێ »

لەو ماوەیەدا ئامینە خانم لە پشتی نەردەی شانشینی خانوەکەی کە دەیڕوانیە سەر شەقام، لە سەر دۆشەگی توکی قوو درێژ دەبوو، بنێشتی دەجوو، تەماشای ڕێبواری تورک و مەسیحی دەکرد و هیچ کامیش بۆ ئەو فەرقیان نەبوو ، چونکە هەر چی بێ هەموو پیاو بوون. ئەو بە دایانی پیری دەگوت :

ماریا ، تورک و مەسیحی و جولەکەو چینی بۆ من فەرقی نیە. لە لای من تەنیا دوو جورە پیاو هەن. پیر و گەنج، ریش سپی و ریش ڕەش. بەڵام من ریش ڕەشەکانم پتر خۆش دەوێ.

هەموو ڕۆژێ کاتی ڕۆژ ئاوا بوون کە کۆڵانەکان تاریک‌دەبوون، پیاوێکی یونانی، کڵاوێکی جوان لە سەر و چەکمەیەکی شاز لە پێدا، لەبەر شانشینی خانووی ئامینە دەهات و دەچوو. تەماشای سەرەوەی دەکرد. ڕۆژێک ئامینە خانم لە قەرەواشی ڕەشی خۆی پرسی:

ئەو یونانیە کێیە؟ هەردەڵێی لە جێیەک دیتوومە، ڕەنگە لە خەودا بێ.!

دایانی لە وەڵام دا گوتی:« ئەوە هەمان پیاوە ڕۆژی هاتنی بولەرزە کە تۆ بێهۆش ببووی، وەهۆشی هێنایەوە . ئەوە پاڵەوان پولیکسینگیسی بە ناو بانگە .

– پێم وایە پیاوێکی خەراب نیە و زۆر قەویش دێتە بەر چاو. زۆر خوێن شیرینە و چەکمەکانیشی جیڕەیان دێ. گوێ بدەیە بزانە فەقیرە هەناسەی چۆن هەڵدەکێشێ.!

ئامینە پێدەکەنی، بنێشتی دەجوو، شەربەتی دەخواردەوە. هەرلەو کاتەشدا لە پشتی کڕ کڕە دارەکانی ژوورەکەیدا خۆی دەشاردەوە. لە حەسرەتی گەیشتن بە پیاودا دەسوتا .بە چاوی خومارەوە بزەی دەهاتێ و لە بەر خۆیەوە بیری دەکردەوە: ئەوەی پێم خۆش بێ دەیکەم. ئەگەر بمەوێ دەتوانم ئەو پیاوە بێنمە سەر دۆشەگی خۆم، یان لێی گەڕێم وەک سەگ لە کۆڵاندا بێ و بچێ. دەمەوێ بزانم من ژنم یا ژن نیم؟»

شەوێکیان کۆڵان چۆڵ بوو، پاڵەوان پولیکسینگیس لە پێش هەیوانی نەردەدار ڕاوەستا. شۆقی مانگ وەک‌تاڤگە بڵاو دەبۆوە. لاولاو و یاسەمەن هەوایان بۆنخۆش‌دەکرد. لە باخی نوری بەگدا بولبول وەک ئەڤینداریکی‌دڵ بریندار دەیخوێند. لەو لاوە دەریاش هەناسەی هەڵدەکێشاو سینگی خۆی بە دیواری بورج و قەڵای شار دادەدا.

ئامینە لە گەرمان خەوی لێ نەدەکەوت. کراسی خەوی داکەندو سەری بە سەر کۆڵان داگرت. لە بەر ڕوناکی مانگەشەو چاوی بە پیاوێک کەوت کە هیلاک و شەکەت پاڵی وە چوار چێوەی دەرگا داوە. خێرا ناسی و پێکەنی. ڕووی کردە دایانەکەی لە قوژبنێک مات ببوو خەو دەیبردەوە. بە پێکەنینەوە گوتی :

– فەقیرە ! ماریا وەرە تەماشای کە. دەڵێی لە خۆ چوە. دەمویست بچمە خواری خزمەتی بکەم. ئەویش کاتی بولەرزە خزمەتی منی کردبوو. تۆ دەڵێی چی ماریا ؟ خۆ نووری لێرە نیە.

ماریا چاوە خەواڵوەکانی هەڵێنا و گوتی ؟ « کیژم ئامینە ! ئەو کارە گوناحێکی گەورەیە ».

ئامینە قسەکەی بڕی و گوتی :

– بۆ تۆ کە مەسیحی ڕەنگە وابێ، بەلام بۆ من نا ! من موسڵمانم و خوایەکی دیکەم هەیەو

www.kerimhisami.com

لە ئاییینێکی دیکە پێرەوی دەکەم.تۆ دەتوانی گۆشتی بەراز بخۆی و بۆت گوناح نەبێ، بەڵام ناتوانی پیاوێک بگەزی. لە ئاییینی ئێمەدا پێچەوانەیە، واتە گۆشتی بەراز حەرامە، بەڵام پیاو بێگانە نیە. هەستە بڕۆ بیهێنە ئێرە.

دایان نوزەیەکی ناهومێدی لێهات و گوتی « وای ئامینە.. رۆڵەکەم !..»

– لە پێشدا بچو بزانە خولامە رەشی بەرِدەرگا نوستوە ؟

– بەڵێ نوستوە و گوێم لە پرخەی بوو.

– سەگەکەش بەستراوەتەوە؟ وەرە، مەترسێ، گرنگ نیە .خودا ژنو پیاوی هەر بۆ ئەو کارە دروست کردون... بێجگە لەوەش چ مانگە شەوێکی جوانەو چەندەش گەرمایە! یاسەمەن پشکوتوە، بولبول شێت بوە پێم گوتی بڕۆ ئەو پیاوە بێنە. من زۆرم بیر کردۆتەوە کە ژن رەنگە لە زستاندا خۆی بێ ڕابگیرێ، بەڵام لە هاویندا دژوارە. سەگەکە بەستراوەتەوە یان نا؟

ماریا کە زۆرِ زۆرِ دە گریا گوتی : « بەڵێ خانم بەستراوەتەوە »

ئامینە دیسان سەری خوار کردەوە، پاڵەوانی دی کە ڕاوەستاوە و چاوی بڕیوەتە پەنجەرەی وەتاخەکە. فیکری کردەوە:« لە نوری بێزارم، پاڵەوان میکێلس باش بوو، بەڵام کوا دەستم دەیگاتێ؟ ئەوەش خەراب نیە و بە کار دێ.» ئامینە شانەو ئاوێنەی هەڵگرت وگورج پرچەکانی داهێنا وعەتری لە بنهەنگڵی دا و بە تووڕەیی‌دایانی بۆ پێشەوە پاڵپێوە ناو گوتی:

–دە برۆ یالاٰ .. بڕۆ ....

دایان هەرتگ دەستی بە سەری گرتبوو، لە پلیکانان چوە خوارێ. ئامینە عەترەکەی دە شوشەدا مابوو، بە سینگ و مەمکی داکرد و پاشان هەستا و چرای لە پشت دەرگا دانا و بە نارە نار گوتی:«من ئەویدیکەم دەویست ، بەڵام ئەوەش زەبر و بە فبز و خۆراگرە، هەر چۆنێک بێ خەراب نیە» گوێچکەی هەڵخست، دەرگای کالسکە رۆ بە سپایی کرایەوە. سەگچەند جارەڕی. دەنگی لاقان لە حەسارو پاشان لە پلیکانان‌بیسرا. ئامینەپاڵی وە باڵیفاندابوو،خەریکبوو کراسی خەویکاتە بەر. بەڵام پەشیوان بۆوە و لێگەڕا تا مانگەشەو سینگ‌ومەمکە رووتەکانی بە نووری خۆی‌بشواتەوە. دەنگی جیرەی چەکمان لە داڵان دەبیسرا. بۆنی نێر هەوای داگرت و ئامینە لوتی وە پتەپت کەوت. دووسێ جار وەک مار زمانی بە لێوانی داهێنا ، پاشان بە چاوە روانی ماتبوو، چاوی لەسەر یەکدانان.

ئێستا پاڵەوان پولیکسینگیس لە بەردەرگای وەتاخەکە راوەستا بوو. ئامینە بە نێو برژانگە درێژەکانیدا تەماشای دەکرد. ئەویش هەروەک چاوی رەشکەو پێشکان بکا، دڵی‌دەلەرزی و دەستی بە نێو چاوانی دادەهێنا. چەرکە سی لە بەر شۆقی مانگەشەو خۆی بزاوتو باسکەکانی لێک ئاواڵە کردو خۆی لە بەریەک کێشاوە. لە پڕهەروەک نیشانەیەک بێ لە نێویاندا، کابرا چوە پێش و چرا کوژایەوە.

* * *

مانگی ئەپریل دەهات تەواو دەبوو. خاچپەرست دەچوون بە ترس و لەرزەوە ئاهەنگی حەوتووی پیرۆز بگێڕن. لە هەموو دنیای مەسیحیەت دا هیچ میللەتێک لەو ساڵەدا بە قەدرایی خەڵکی کریت، وا بە قوڵی و دڵسۆزی هەستی بە دەردو ژانی مەسیح نەکردبوو. کریت ومەسیح لەدڵی هەمواندا تێکەڵ ببوون. چونکە دەردی هەرتکیان یەکبوو. جوولەکە عیسایان چوار میخە کێشابوو، تورکیش کریت. خاچپەرستەکان کە لە بەو بێ خە بەری و رۆژوو گرتن وئازار و ئەشکنجەی خودای خۆیان هاروژابوون، هەستیان دەکرد کە قین و تووڕەیی لە سەر دڵیان دەبێتە گرێ.

بە چاوی قین و دوژمنایەتی تەماشای تورکانیان دەکردو بە زەحمەت دەیانتوانی لە کوشتنی چەند جولەکەی مسگەرو سەڕافکە لە دەورویەری لەنگەرگا دوکانیان هەبوو چاو بپۆشن. لە شەوەکانی بە ترسی حەوتووی پیرۆزدا، سەر لە ئێوارەوە دەچوونەوە دە ژووری و دەرگایان لە سەر خۆ گاڵە دەدا.

لەم ساڵەدا هەوا لە هەموو ساڵێ خەفەتر بوو. تورک هێشتا نەیانتوانیبوو ئەو سوکایەتیەی پاڵەوان میکێلس پێی کرد بوون، بیشۆنەوە. کاتی شەو کە مەسیحی لە کلیسای (سنت میناس) خەریکی نوێژ و دوعا بوون، تورک بە گۆرانی (ئەمان ئەمان بە پێش کلیسادا تێ دەپەڕین و جنێویان دەدان .

سەعات بە سەعات مەسیحی چاوەروان بوون کە کەنگێ لۆتی تورک زەبری خۆیان دەوەشێنن. هەموو رۆژێ بە تەما بوون کە ئەو کوانە بکات ودەربێ، بەڵام کوان رۆژ بە رۆژ پتر دەئاوسا و لە نێوەوە دە گەنی.

بەو جورە بەشێک لە حەوتووی پیرۆژ بە نیگەرانی وترس‌و بێ خەوی تێپەری. شەوەکان خۆش، بەڵام تاریک و خەفەتبار بوون.

وەنەوشە لە حەساران پشکوتبوون. بە زوویی لە رۆژی هەینی پیرۆزدا، گەورە کچ گوڵی یاس و سورە گوڵی بەهاریان دەچنی ، تا لە نوێژی شێواندا لە بن خاچیان دابنێن. مەسیحی دوای رۆژئاوا دەرکی دوکانەکانیان دادەخست و دەچوونەوە دە ژووری. بە باقلەی کوڵاو وسەڵاد و کەنگر و ماسی دووکەڵاوی و زەیتون و شورباو کونجی بەربانگیان دەکردەوە. لە چاوەروانی کارەسات دا لە حەساری دا دەهاتن و دەچوون.کاتێک دەنگی نەرم و خەفەتباری زەنگوڵەی کلیسای سن میناس بەم شەوە هێدیە دەبیسرا، مەسیحی نیشانەی خاچیان دەکێشا، دەرگایان دەکردەوەو لە ترس و لەرزەوە لە بە بێدەنگی دەچوونە کۆڵانە تەنگ و تاریکەکانی کاندی و نیگەران بوون کە ئەم شەوە چ کارەساتێک دەقەومێ.چۆن خودا جارێکی دیکەش لە دەست ئادەمیزادان رەنج دەکێشێ.

هەرچەندی حەوتووی موسیبەتی مەسیح لە تەواو بوون وەنیزیک دەکەوت، کریتیەکان سەرگێژتر دەبوون. ئاخریەکەی رۆژی پێنجشەمۆی پیرۆز کاتێک خەلیفەو قەشە مانولی و جاش قەشەکانی کلیسا بە دنگی پڕ لە سۆز و ناڵەوە دەستیان کرد بە خوێندنی دوازدە سورەتی ئینجیل و روونیان کردەوە کە چۆن یەهودا خەیانەتی بە مەسیح کرد و چۆن ئەودەم خەڵک هەویان کرد و بە سەر زەویدا رایانکێشا،ئیمانداران وە گریان کەوتن. هەموو خەڵکی کریت بە شاڵواری هەڵمساو وبە

www.kerimhisami.com

هەناسە بڕکە بە دوای مەسیح دا غاریان دەدا و لە دست(قیافا)[1]شکایەتیات دە بردە لای (یونس‌پیلات)[2] هەروەک (عومەر و ریونی) لە دەست مستەفا پاشا شکایەتیان دەبردە لای سولتان.!

هەموو بە بێ سەبری گوێ‌یاندا شەش‌سورەتی هەوەڵی ئینجیل ، پاشان لە پڕ وەک ئەوەی کە بە یەکجاری تورە بووبن، هێرشیان بۆ حەساری کلیسا برد و بە سەر داوەڵێکیاندادا کە لە سەر شکڵی یەهودا لە پەڕۆوپاڵ سازیان کرد بوو. هێندێ بە خەنجەر و هێندێکیش بە مۆم تێی بەر بوون لەت و پەتیان کرد، ئاگریان تێ بەرداو لە کاتێکا مناڵ بە هاوار وداد لە دەوری هەڵدەپەڕین، کوڵ و کۆیان دامرکا. دووبارە بۆ گەڕانەوە بۆ کلیسا،تا پاشماوەی ئینجیل گوێ بدەنێ.

تراساکی‌لەگەڵ منالانی‌دیکە لە دەوری داوەڵی‌خاین کە وردە وردە دەسووتاو پوچ دەبۆوە هەڵدەپەری و هاواریا ن‌دەکرد. کاتێک‌یەهودا وەک خۆڵە مێشی لێهات، کوری پاڵەوان میکێلس هاڤاڵەکانی لە دەوری خۆ کۆ کردەوە. پێشتر پێکەوە نەخشەیان کێشا بوو. هەریەکە شوشە نەوتێکیان لە دایکیان دزیبوو، هێندێ کۆنەپەڕۆشیان هێنا بوو. گشتیان بەو شتانەوە روویان کردە گەرەکی جولەکان. تراساکی لە گەڵ هاوکلاسێکی خۆی کە منالە جولەکە بوو بە ناوی (لوی) لە پێش هەمواندا دەرۆیشتن. لوی لە گەڵ منالە یونانیەکان ببوە دۆست و لە خۆیان دەزانی. ئەو نەیدەویست وەک جوو لەگەڵی بیزوونەوە.هەموو جارێ کە بریار دەبوو بەلایەک بەسەر هاودینەکانی بێنن، ئەو لە پێش هەمواندا دەبوو.

ماڵەکان لە تاریکیدا نوستبوون. کۆڵانەکان چۆڵ بوون. مناڵ غاریان دەداو لە راکردندا نەوت لە بوتڵەکان رژابوو، بۆنی نەوت کۆڵانی پر کردبوو. زۆری پێ نەچوو، دەنگی شەپۆلی دەریا کە وەبەردان دەکەوت، دەبیسرا.شەپۆل بە تووڕەیی و بە بەرزی دەهاتن، دەتگوت دەیانەوێ دیواری قەلاکانی ڤینیزی لە بن هەڵکەنن.

لە گەرەکی جولەکان نیزیک بوونەوە. مناڵ لە دەوری تراساکی کۆ بوونەوە. هەموویان حەوت کەس بوون. سەردەستە شقارتەی دا بە هەموان.ئەوانیش پەڕۆیان ئامادە کرد کە بەنەوتی بکەن. سێ کەس دانرا بوون کە خانوەکانی لای راست ئاگر تێ بەردەن. سێ کەسیش خانوەکانی لای چەپ. تراساکی فێری کردن کە چۆن پەڕۆی ئاگر تێ بەردراو لە بن دەرگاکان دابنێن و ئەگەر پەنجەرەی ئاواڵەش هەبێ، بیخەنە ژوورێ. خۆشی لە کاتێکا پەڕۆی بە نەوت دەکرد گوتی:

«خۆشم ماڵی مالم ئاگر دەدەم. فەقیرە دۆستی باوکیشمە و مرۆڤێکی خاسە.»

ماڵەکان نەوی و بێ دیمەن بوون. هێندێ لە قوڕو هێندێکیش بە تەنەکەو حەسیردروست کرابوون. ماڵی مالم نەختێ گەورە تر و پەنجەرەیەکی بەرەو کۆڵان و هەیوانێکی داریش هەبوو.

---

١ - قازی جولە کە، کە عیسای مەحکوم کرد و خواریەکانی ئەشکنجە کرد.دەڵێن خۆشی دە تاوانبار بوونی عیسا دوو دڵبوو.

٢ - حاکمی فەلەستین کە وازی لە پێڕاگەیشتنی مەسەلەی عیسا هێنا و دای بە قازیەکانی جولەکە. ساڵی ٣٩ی زایینی مرد.

مالی جولەکان کابرایە کی پیری کورتە باڵای ڕەنگ پەڕیوەو پشت کوڕ بوو. ریشێکی تەنکی سووری ماش و برنجی هەبوو. مووی سەری وەک دوو قەیتان هۆند بۆوەو بە دوولای روومەتیدا بەربدابوونەوە. ئارەخچنێکی لە مەخمەلی بنەوش لە سەردەنا و بە تەنیا لە ماڵە وێرانەکەی خۆی دەژیا. چەند ساڵبوو خێزانی مرد بوو، مناڵەکانی بڵاو ببوون، سەگەکەی تۆپی‌بوو، بولبولەکەی فڕیبوو، زۆریشی هەوڵدابوو کە بیگرێتەوە، بەڵام پشیلەیەک زووتر لەو گەیشتبوویەو خوارد بووی.ئێستا بە تەنیا بێ کەس مابۆوە.

ئەو شەوە پیرە مێرد خەوی لێ نەدەکەوت. چرای هەڵکرد بوو تەوراتی لە پێش خۆ دانابوو، بە دەنگێکی باریک و یەک هەوا، کتێبی وەسیەتەکانی قەدیمی‌دەخوێندەوە. ڕاستی‌کە ڕەگەزی ئەو چ ئازاروکوێرەوەری نەدیتبوو.؟ چ قوربانی نەدابوو؟

ئێستاش ئەوە چەند سەد ساڵە کە هەموو ساڵێ لە تەواوی کلیساکان لەو ڕۆژەی بەهاریدا مەسیح لە چوار میخە دەدەن وبێزاری و لەعنەت لە ڕەگەزی جولەکە دەکەن.

مالم چاوە ماندوەکانی‌لە سەرکتێب هەڵێنا و لە پشت پەنجەرەوە تەماشای دووری کرد. هەناسەیەکی هەڵکێشا و لە بەر خۆیەوە فیکری کردەوە :« لەو سەعاتەدا خاچپەرستەکان لە کلیسای سن‌میناس یەهودا دەسووتێنن...» وای هاتە بەر چاو کە دەنگی هەراو ڕاکردنی مناڵان دێ. بەڵام ئەوەندە چووبوە دە فیکرەوە کە زەینی نەدایە. دوو بارە لە دەریای‌مەتاڵای کتێبی ئاسمانی ووەسیەتە قەدیمیەکانیدا نوقم بوو.

حەوت منداڵ لە نێوان دوو دەستە خانوودا دابەشببوون. پەڕۆی بەئاگریان بە غار بەسەر دیوارەکەندا فڕێ دەدا. بە ترس و لەرز ڕایان دەکرد. پەڕۆیەکە دەگڕژاوە و بێجگە لە دووکەڵ هیچی دیکە دیارنەبوو. تراساکی ئاوڕی داوە گڕی ئاوری نە دیت.دەستیکرد بە جنێوان وگوتی: « بڕۆن خۆتان لە دار بدەن خوێرینە. ئێوە ئاگرێکیشتان پێ ناکرێتەوە. ئێستا دەزانن کە من چدەکەم.! هەموویان لە پێش ماڵی مالم کۆ بوونەوە تا لەو فێر بن. تراساکی گوتی:

– هەر کەس نەوتی هەیە ، بیدا بەمن !

مانولیوس ماستراپیس و ئاندریکوس کراسوگنورکیس بوتڵە نیوە چڵەکانی خۆیان دایە. تراساکی ئەوانی وەرگرت.هێندێ نەوتی بە دەرگای ماڵکە وەر کرد، دوو پارچە پەڕۆی نەوتاوی لە بن دەرگا دانا. پاشان شەمچەیەکی لە گیرفان دەر هێنا و ئاگری تێ بەردا. تراساکی پەرۆیەکی دیکەی بە نەوت کرد و ئاگری تێ بەردا و بە پەنجەرەدا هاویشتیە ژوور.

لوی هاواری کرد: « منداڵینە ڕاکەن. بچین لە کانی خۆمان بشۆینەوە، تا بۆنی نەوتمان لێ نەیە دەنا دەمان ناسن.» دایان لە قاقای پێکەنین و لە کۆڵانە تاریکەکاندا ونبوون.

تراساکی دەیویست لەوێ بمێنێ، تا ئاگرەکەی خۆشتر بکاوماڵی جولەکە بکاتە خۆڵەمێش. لەبەرخۆیەوە دەیگوت:« سەیرە مرۆڤ بە سووتاندنی ماڵی جوولەکە بە پەڕۆ کەیفێ بکا. ئەگەر مرۆ بخوازێ وەبەر ڕەحمەتی عیسای مەسیح بکەوی، دەبێ جولەکان بە زیندوویی بسووتێنێ.!» کەمێکی دیکەش چوە پێش تا ئەو نەوتەی ماوەتەوە بە ئاگری دابکا. بەڵام هاوارێکی بەسام لە پەنجەرەی ئاواڵەی ماڵی مالم هەستا. مالی پیر هاتە سەر هەیوانەکەو هاواری دەکرد:

– ئاگر..ئاگر. یارمەتی ! تراساکی خۆی بە دیوارەوە نوساند کە دیار نەبێ. مالم خوار بۆوە

www.kerimhisami.com

دیتی دەرگای ماڵەکەی دەسوتێ. لە ئەژنۆی خۆی دەداو هاواری دەکرد: « خەڵکینە یارمەتی ! هاوار..!»

بەڵام خانوی دراوسێکان هەموو لە تاریکی دابوون. کەس نەهاتە دەرێ. مالم بە پەلە هاتە خوار و دەرگای گڕ کرتووی کردەوەو غا ریدا کۆڵانێ. فەقیرە هیچی پێ نەدەکرا. لە جیاتی ئەوەی بچێ لە دەرگای جیرانان بدا، بە تاساوی تەماشای ئاگری دەکرد.تراساکی بەزەیی پێداهات. لەوێ وەدەرکەوت و لە دەرگای ماڵەکانی دەداو هاواری دەکرد : ئاگر...ئاگر..پاشان

هاتەوە کن مالم و گوتی :

بابە گەورە من لە کلیسا دەگەڕامەوە، گوێم لە دەنگی هاوار بوو. مەگری! ئەوەتا دراوسێکان بە هاوارتەوە هاتون.!

لە راستیشدا دەرگا دەکرانەوە. جولەکە لە رۆشنایی مانگە شەودا بە کراس و کڵاوی شەو، خەواڵو وترساو دەر دەپەڕین. کە دیتیان خانووی مالم دەسوتێ، ستڵ بە دەست ئاویان دینا ئاگرەکە بکوژێننەوە. تراساکی لە گەڵ جیرانان ئاوی دەکێشا، تەڕو هیلاک ببوو. کاتێک ئاگر کوژایەوە تراساکی دەستی مالمی کرت وگوتی:

شەو بە خێر بابە گەورە. ئێستا ئیتر ئارام بنوو، ئاگر کوژاوەتەوە. مالم دەستی بە سەرو قژی منداڵەکە داهێناو گوتی:

– دایک و باوکت ئەشێ شانازیت پێوە بکەن. تۆ منت نەجات دا. من دەتوانم لە جیاتیان چیت بدەمێ؟ پیاوێکی فەقیرم، هیچم نیە.تاوێک بیری کردەوەو پاشان گوتی: « بۆ چی بۆ چی راوەستە.. شتێکم هەیە .»

لەقوژنی حەسارەکە پنجە سوورە گوڵێکی لێ بوو، گوڵێکی سپی جوانی‌پێوە بوو لە بەر شۆقی مانگەشەوێ‌دەدرەوشا، پیرە مێرد لێی کردەوە و دای بە کورەکەو گوتی:

– وەرە رۆڵە ! ئەو گوڵە وەرگرە. ئەم شۆ کاری خێری تۆ بۆنی عەتری ئەم گوڵەی لێ دێت.!

* * *

بەیانی ئەو رۆژە هەینی پیرۆز بوو زەنگوڵەکان لە بەرە بەیانیەوە بە ئاهەنگێکی‌خەمناکترلەجاران وەدەنگ دەهاتن. رەسمی‌مەسیح لە نێوە راستی کلیسا دانرا بوو، دەرگاکان خرا بوونە سەر پشت. دە دوازدە ژنی گەنج ئەژنۆیان دادا بوو تەماشای پەیکەری مەسیحیان دەکرد کە لە نێو وەنەوشەو سورگوڵ وگوڵی لیمۆ درێژ کرا بوو. دەتگوت مەسیح کوری خۆیان بوە بە دڵێکی خەمبارەوە بۆی دە گریان‌وئەسرینیان هەڵدەوەراند. ئەو کورە باشە کە جێی شانازی کاندی بوو، بە دەستی تورکان کوژرا بوو. ئەو رۆژە باربابانیس چوە کلیسا. داهاتەوە و لاقە خوێناویەکانی مەسیحی ماچ کرد. مستێک کوندرو ئەسپەندەری هەڵگرت، تا ئەگەر نەخۆش بوو دووکەڵیان پێ بکا. هەروا کە مات راوەستا بوو، بە سەیرەوە تەماشای پەیکەری کرد و سەری راوەشاند و گوتی: « لەعنەت لە تورکان! پیاو کوژی دەزاڵم »

باربابانیس چوە حەسارو مورتزوفلوسی‌دیت کە لە بەر رۆژووگرتن و بینخەوی کزو لاوازبوە. پیترکوس،کایامبیس،باکێنش و ئاغا پاراسکە دەوریاندا بوو. مورتزوفلوس قسەی دەکردو

www.kerimhisami.com

ئەوانیدیکەش گوێیان بۆ شل کرد بوو دەیگوت:

« دوێنێ پاشا کەروێشکێکی بە دیاری بۆ خەلیفەی نارد بوو. بەڵام خەلیفە بە دڵشکاوی کەروێشکەکەی نارد بۆوەو گوتبووی: من لەو دیاریانەم گەرەک نیە. ئێمە بە ڕۆژووین، جولەکە مەسیحیان کوشتوە و ئێمە تازیەمانە.

ئاغا پاراسکەواس گوتی: « نەدەبوایە دیاریەکە بنێرێتەوە، چونکە ئەوە سوکایەتیە . »

کایامبیس گوتی : « پاشا نەدەبوایە کەروێشکی بۆ بنێرێ، چونکە ئەوە سوکایەتیە. پۆچما ئەو سەگە نەیدەزانی کە ئەم حەوتوە، حەوتووی پیرۆزە؟ »

دمیتروس هەناسەیەکی هەڵکێشا و گوتی:« ئەو کارە کارێکی باش نەبوە . ئێستا وەختی ئەوە نیە لەگەڵ پاشا مل بە ملە بکرێ. لە سەر ئەو باوەڕەم چیرۆکی ئێمەو ئەوان، چیرۆکی بەردو گۆزەیە. »

باکێش دەیویست بیروڕادەربڕێ، بەڵام باریایانیس خۆی خستە نێوان ولە کاتێکا چاوەکانی دەسڕیەوە، بەدەنگی بەرز گوتی:

- کورینە هەواڵێکی خراپم بیستوە. نازانم زانیوتانە یان نا ؟
- هەواڵی چی باریانیایس؟
- پاڵەوان مانولی - یان کوشتوە
- کام پاڵەوان مانولی؟
- مەبەستم عیسایە ، کورینە عیسای مەسیح. تورک کوشتویانە . باریایانیس چاوی پڕ بوون لە فرمێسک . باکێش و کایامبیس بە حەبەساوی تێک رامان. بەڵێ مەسیحیش پاڵەوانێک بوو وەک پاڵەوان ئەلیاس و پاڵەوان کوراکاس و یا وەک داسکالویانیس کە بۆ ئازادی شەڕێ دەکرد. ئەویش چەکمەی لە پێ دەکردو شاڵواری هەڵمساوی دەپێ دەکرد و وەک کریتیان پێنچی رەشی لە سەری دەبەست.

هەموو ئاوڕیان داوە. خەلیفەیان بینی بە کاوە خۆ لە پلیکانان دێتە خوار. دەتگوت خاچ بە شانی دەکێشێ. هەموو دڕیاندا، تا بتوانێ تێپەڕێ. ئەوندە سەروسەکوتێکی بە سامی هەبوو! ڕەنگی پەڕیبوو، ریشی سپی دەلەرزی.

پاراسکە واس بە سپایی گوتی :

- ئەوە بۆ چی وای لێهاتوە.؟ جاران سەرو رویەکی نەجیب وخۆشەویستی هەبوو. دەڵێی ژاری سەرلێوانە. چ دەردیەکیەتی؟

باکێش گوتی:«دەیانەوێ لە چوارمیخەی بدەن. تۆ ناتوانی تێ بگەی ئاخ، بمبورە! لە بیرم چووبوو کە تۆ خەڵکی (سیبڕای).

خەلیفە تێ پەری. پەردەیەکی رەشی ئەستور کلاوی ئوسقوفی داپۆ شیبوو. چوە ژووری کلیسا. لەو چەند رۆژی دواییدا خەلیفە زۆر گۆڕا بوو. چاوەکانی کە لە حاڵی ئاساییدا وا ئارام بوون، ئێستا بروسکیان دەدا. بێگومان ئەو لە بەر رۆژوو گرتن و یا بە تایبەت لەبەر ژانی مەسیح بوو کە هەموو ساڵێ بە دڵ هەستی پێدەکرد. ئەو نەیدەتوانی زوڵم و زۆر دەدەر بەرێ. نەیدەتوانی ببینێ کە دەستەیەکی نابەکار و بێ دین و ئیمان و بێ قانون، زوڵم لە بێگوناحان بکەن.

www.kerimhisami.com

نەیدەتوانی ببینێ کە تاجێکی دڕکیان لە سەری کریت ناوە و ئەو بەدبەختەش لە ژێر نێزەی تورکاندا ڕەنج دەکێشێ.

خەلیفە بە سەرۆکایەتی دەستەیەک کە بۆ بەڕێوە بردنی هەینی پیرۆز کەوتبوونە ڕێ، وەکازی هەڵدەسووڕاند و وەک نێزە دەیبزاوت و لە کاتێکا بە توڕەیی‌دەیڕوانیە عەسکەری تورک‌کە لەگەڵ دەستە دەڕۆیشتن بە نارە نار دەیگوت: « تاکەی؟

ئاخر تا کەی ..؟ سەر بازی تورک بۆ ڕێز لێنان تفەنگەکانی خۆیان سەرەو ژێر ڕاگرتبوو، دیسان خە لیفە دەیگوت :

- ئاخ ئەی کریت ! کەنگێ ڕاپەڕینی پڕ لە شانازی تۆ دەبینین ؟ بۆچما ماوەیەکی زۆر نیە کە تۆ لە چوار میخە دراوی؟

خەڵک بە دەنگی لەرزۆک و نیوە ئاشکرا شینی مردویان دەگێڕا. ژنەکان دەگریان.پیاوەکان بێدەنگ و ئارام شەمەکانیان بە دەستەوە گرتبوو. خەلیفەش کە وەکازەکەی لە بەردەکانی شەقامی کاندی دەدا، جگە لە کریت بیری لە هیچی تر نەدەکردەوە. لە دڵی خۆیدا دەیگوت: مەسیح خودایەو دەتوانێ زیندو بێتەوە. بەڵام کریت جگە لە بستێک خاک و هێندێ ئادەمیزاد چیدیکەیە..؟

خەڵک لە شەقامی گەورە تێپەڕین و لە مەیدانی شار ڕاوەستان. خەلیفەش لە کاتێکا دەستی ڕاستەی خـوی بەرز دەکرد و ڕۆژ هەڵات و ڕۆژ ئاوا و خوارو وسەروی شاری پیرۆز دەکرد. دەریا لە دوورەوە دیار بوو، شۆقی دەدا. دوو دوڕگەی پچوکی پەنا کاندی لە بەر شەبەقی مانگەشەو لە دەریادا مەلەیان دەکرد. لە بەرامبەر ئەوانیش گوندی گولان(دوزامان)بە چرای کزەڵۆکەوە کە لە چۆلی تروسکەی دەهات ، دەبینرا.

گولەکانیش لەو شەوەدا ڕێو ڕەسمی نوێژی شێوانی هەینی پیرۆزیان بە ڕێوە دەبرد. مەسیحی ئەوان لە سەر دۆشەگی گەڵای دار لیمۆ نەستەرەن نوستبوو. ئەو مەسیحێکی کاغەزی بوو کە پێشتر قەشەیەکی سەت ساڵەی گول کێشابووی. ڕەسم کێش مەسیحیشی وەک خۆی گول کێشابوو. واتە لوت و قامکەکانی خورە لێی دابوو. لێوی خوارەوەی ڕزیبوو. خەلیفە ئەودەم تورە ببوو، قەشەی ڕەسم کێشی بانگ کردبوو، پێی گوتبوو :

. قەشەی لەعنەتی ، نیشاندانی مەسیح بەو سەرو شکڵە ، گوناحێکی گەورەیە. بۆ چما تۆ لە خوا ناترسی ؟

قەشەی ڕەسم کێش‌کە لێوی نەبوون لە وەڵامدا گوتبووی: « باوکی روحانی، مەسیح بێجگە لەم ڕێگایە چۆن دەیتوانی ئەڤینی‌خۆی بدا بە خەڵک؟ جگە لەم هۆیە کە تووشی ئازارو نارەحەتی بێ، بەچیتردەیتوانی موحیبەتی خۆی بەوان سابیت بکا ؟

گولیش لەم شەوەدا خودای نەخۆشیان کە لە سەر گەڵای لیمۆ ونەستەرن ڕاکشا بوو، بە کۆڵاناندا دەیانگێڕا. کاتێک لەو لای شار، واتە لە سێ تاق، تووشی دەستەی ئینسانە ساخەکان بوون، بە ڕەسمی سڵاو چرا پچوکەکانیان بۆڕاوەشاندن.

پاڵەوان میکێلس لە حەوتووی پیرۆزدا نەچوە کلیسا. ئەو نوێژ و ڕۆژووی دەگرت، بەڵام لە قەشەکان بێزار بوو. ئەوەندە دەوێستا تا کلیسا لە عەبا بەشان و مێزەر بە سەران چۆل دەبوو،

پاشان دەچوە ژووریٚ ، شەمی هەڵدەکرد. بەم جورە هەموو پینج‌شەمۆ پیرۆزەکان قەشە لە کلیسا یا یانٚ نا، دەچوو نویٚژی دەکرد.، نیشانی خاچی دەکیٚشا، زاری لیک دەکردەوەو گۆشت و خوینی مەسیحی لە مەلاٚشوویدا هەست پیدەکرد کە وەک کرمیٚک بۆ نیٚو ریخۆڵەو هەناوی دەچوونە خواریٚ. بەلاٚم ئەم ساڵە پاڵەوان میکیٚلس بۆ هەوەڵین جار لە ژیانیدا، رۆژی پینج شەمۆی پیرۆزلە جیاتی بچیٚتە کلیساو نویٚژی بکا، بەیانی زوو لیی سواری ماینیٚ بوو، رکیٚف کوت بە دەشت و سەحرادا، تا گەیشتە خانووی کونستانتینی نوری بەگی. تۆزیٚک لەویٚ راوەستا، بەلاٚم هەر لەو ریٚگایەوە گەرایەوەو رووی دەلای دەریا کردو چوو بحەسیٚتەوە. بە پەریٚشانی دەیگوت:« تا ئەو شەیتانە لە ناخی مندا بیٚ، من نویٚژ ناکەم!»

لە تەواوی ساڵدا هیچ رۆژیٚک وەک رۆژی شەمۆی پیرۆز دریٚژ نیە. ئیٚوارەی ئەو رۆژە بە سەت نازو نیو ناز دیٚو بە لەنجە و لارەوە دیٚتە پیٚش و رادەوەستیٚ. هەنگاویٚک بۆ پیٚشەوە داویٚ و دوو هەنگاو دەکشیٚتەوە، ئاخری هەرناگاتیٚ. ئەوانەی بە رۆژوو بوون کاتیٚ بەلای ئەو تەندورانەدا تیٚدەپەڕین کە خواردنی بە تام و چیٚژ یان تیٚدا بوو، لاقیان لە دوا نەدەهات. کابان وەخۆ دەکەوتن و ماڵیان دەرازاندەوە. ئاگردان هەڵکرا بوون و حەسارەکان گەسک درابوون و ئاو پرژیٚن کرابوون. دڵەکان بۆ هەموان ئاوالە کرابوونەوە. هەموو چاوە روانبوون رۆژ ئاوا بیٚ و شەوی پربەرەکەتی راپەرینی مەسیح بە سە رشاردا بیٚ.

مادام کراسو گئورگیس، جاروبار دەستیٚکی بە بەر چاویەوە دەگرت و تەماشای رۆژی دەکرد، لە بەر بۆنی مریشکی نیٚو دیزە و عەتری کولیچەکانی ئادریوس لە تەندوری نانکەر هیٚنا بوونیەوە، بیٚحاڵ ببوو، لە بەر خۆیەوە دەیگوت :« ئەو خۆرە لەعنەتیەش راست ئەمرۆ جەنەی گرتوە و نایەویٚ ببزویٚ !»

مادام پیٚنلوب لە بەیانی پینج شەمۆی پیرۆزەوە هیٚلکەی رەنگ کردبوون . ئەو شاژنی بە دەسەلاٚتی متبەقی خۆی بوو. بە جەرگ و دڵی بەرخ شۆرباوی پاسکالی لیٚ دەنا. ئاغا دیمیتروسی میٚردی بە فەرمانی ئەو کەشەفی مس و دیزە بە دەستەوە لە نیٚوان ماڵ و نانکەردا لە هاتو چۆ دابوو. ژنەکەی پیٚی دەگوت :« گیانەکەم ئاغا دیمیتروس ! برۆ بارەکەلاٚ ! ئەو شۆ مەسیح زیندوو دەبیٚتەوە. ئەوەش مانای ئەوەیە لاوی جۆانکیلەم کە ئەمشۆ ئیشتیای تۆم هەیە. تیٚدەگەی؟ هیوادارم ئەو هەموو گۆشت و کولیچە، قەیماخە بە خۆرایی نەچیٚ !»

ئاخرەکەی خوا دوعای مادام کراسو گئورگیسی قەبوڵ کرد و رۆژ ئاوا بوو. شەو لە گەڵ بۆنی شۆرباوی پیرۆزی پاسکاڵ شاری داپۆشی. گەڕەکی یونانیان پر بوو لە هاوار و خۆشی. ژنەکان دەستیان کرد بە خۆ جوانکردن. تەنانەت وانگلیوش جلی تازەی کردبوە بەر و خۆی رازاندبۆوە. لە حەساریٚ چاوەروانی براکەی بوو. داخوا براکەی دەهات لەگەڵ خۆیدا بیباتە کلیسا؟ ئەوە ئاخرجار بوو کە ئەم دوانە دە یانتوانی پیٚکەوە بچنە کلیسا. چونکە ساڵی داهاتوو دەبوایە چس‌گورگیش لە گەڵیان بیٚ.

لەو شەوەدا دوو کەس لە تەواوی شاردا بە پیٚچەوانەی داب و شویٚن بیریان لە خودا نەدەکردەوە. لە شەوی پیرۆزدا یەک لەم دوانە چەرکەسی جوانی لە ئامیٚزگرتبوو، ئەوی دیکەش لەسەردۆشەگ دانیشتبووسیغارلەسەرسیغاردووکەڵی بەبادەکرد.

بەلام خەیاڵی وەک سەگی هار لە گزلانە تەنگ و تاریکەکانی شاردا دەسوڕاوە و لە پێش دەرگایەکی سەوز رادەوەستا و دەوەڕی.. یەک خەریکی ماچ و موچ و رابواردن بوو، ئەوی دیکەش لووره لووری بوو. هەر لەو کاتەشدا خاچپەرستەکان لە کلیسا کۆ ببوونەوە و شەمی تازەیان بە دەستەوە گرتبوو، دەخەلیفە ڕامابوون. خەلیفە کەوای جێژنی کردبوە بەرو ئینجیلی بەرگ زێوینی‌لێک کرد بۆوە. لاقی لە سەر مێمبەرێک بوو کە بە گوڵی نەستەرە ن رازابۆوە. سەری گەیشتبوە بن دار لیمۆیەک کە گوڵی کردبوو. شنە بای شەوانە دموچاوی شادی هەموانی دەلاواندەوە. ئەودەمە پڕ بوو لە شکۆ و جەلال، هەموو هەستیان پێدەکرد هەمووشیان ئەوەیان دەزانی کە موجیزەیەک نیزیکە. موجیزەیەکی ئارام ودڵنیا، وەکۆترێک کەلە تاریکی شەودا هەڵنیشێ. کاتێک هاواری :« مەسیح لە نێو مردوان راست بۆتەوە» لە خەڵک هەستا وگڕی پیرۆزی شەمەکان بەرز بۆوە، هەموو خاچپەرستەکان لە گەڵ خودی مەسیح لە یەک دەمدا بۆ ژیان گەڕانەوە . پاڵەوانەکان دەمانچە زنێوەکانیان تە قاند و مورتزوفلوس کە لە خۆشیان شێت ببوو، بە جارێک هەوسێ زەنگوڵەی (سن‌میناس) و (ئازادی) و (مەرگ)ی وەدەنگ هێنان. ئەو بەو زەنگولانە بەو شارەی کە تۆ قی کزیلەتی تورکانی لە ملدابوو ، ڕادەگەیاند کە پاڵەوان مانولی واتە (کریت) نە مردوەو نامرێ و رۆژێک ئازاد دەبێ.

دوای راستبوونەوەی مەسیح خەلیفە قینی نیشتەوەو کەم کەم هاتەوە سەرخۆ . لە بەیانیدا بە جاش قەشەیەکدا هێندێ باقلاوەو قەرتالێک هێلکەی رەنگ کراو و چەند دانە کولیچەی بۆ پاشا نارد. شاری کاندی هەر وەک گیان لە بەرێک و وەک ئیمانداریکی مەسیحی کە لە کلیسا گەڕابێتەوە و شادو بەکەیف لە بەر هەتاو پاڵی دابێتەوە، لە رۆخی دەریای بە کەفدا دەدرەوشا.

باربایانیس شیری خۆی لە پشتێ بەستبوو، میداڵی تەنەکەی بە سینگیەوە هەلاوەسیبوو، ئەوێ رۆژێ وەک حەسانەوە بە نێو شاردا دەگەڕا و شەربەتی نەدە فرۆشت. تورک و مەسیحی کە تووشی دەبوون، لە گەڵ بزەیەک سەریشیان بۆ دادەنواند. ئەویش بە فیزو لوت بەرزی پاشایەکی بە راستی وەلامی دەدانە وە. لاوێکی خەڵکی بنغازی بە کرێ گرتبوو، بە زوخاڵ دمو چاوی رەشکردبوو، بۆ لاسا کردنەوە وەک خولامی رەش لە پشت سەری دەرۆیشت.

هاریلاتوسی قولە خڕە بە سمێڵی بادراو لە فایتونی خۆیدا دەچوە سەردان .کلاوێکی حەسیری تازەی لە سەر نابوو کە تازە لە ئاتینەوە بۆیان نارد بوو. لە کاتێکا چەنەگەی هاویشتبوە سەر دەسکی وەکازەکەی کە سەری بە شکڵی شێر دروست کرابوو، بە قین و تورەیی شەیتانانەوە تەماشای خەڵکی دەکرد. چونکە ئەو نەیدەتوانی لە گوناحی ئاسایی خەڵک خۆش بێ.

مەسیحی کە گشتیان جلْ جێژنیان کردبوە بەر، لە ڕۆژئاوادا لە سێ تاق کۆ ببوونەوە. بای دەهات و قەیتانی ئاوریشمی پرچی کچەکانی دە لەراندەوە . لە سەرووی شار دەریا بەرەنگی گوڵ پان ڕابیبوو. لە لای خوارەوە دەشت و مەزرا سەوز دەچوون. چیاکان رەنگی تاوپەریان بەسەر کشا بوو. دارزەیتوونی زێوین دەدرەوشان. ئاسمانی شین سێبەری ئارام و جوانی خستبوە سەر خەڵکی کاندی کە بە نیازی هەوا خۆری و خۆ نیشاندان و هەزمی خواردن هاتبوونە دەرێ. کەم کەم تاریکی باڵی دەکێشا و ئەستێرەی زوهرە شادو سەرکەوتوو، هەروەک مەسیحی زیندو بۆوە، لە بان سەری هەموانەوە لە تاقی ئاسمانێ خۆی نیشاندا.

سێشەمۆی جێژنی پاک پاڵەوان پولیکسینگیس بە شادی و زەوقی لاوێکی بیست ساڵە، لقەگوڵێکی سووری لە باخی ئامینە خانم چنیبوو، خستبوویە پشت گوێچکەی و بە هەنگاوی نەرم و گورج و گۆڵ، لە دەروازەی کاندی هاتەدەر. چەندە گوڕا بوو. چەندە گەنج ببزوە، چەند ڕۆژ بوو سمێل و بن هەنگڵی بۆنی عەتری لێدەهات. هەر ئەوێ ڕۆژێ بەیانی کاتێک خوشکی دیتبووی کە براکەی قەرتاڵێکی پڕلە خواردەمەنی و بوتڵی شەرابی داوە بە عەلیاغا بیباتەوە ماڵێ، لێی پرسیبوو: « ها..ژۆرژدیسان جێژن و میواندارێت هەیە؟» پاڵە وان لە وەڵامدا گوتبووی:

– خوشکێ تۆ دەڵێی چی ؟دەبێ تاڵوکەی بکەین، مردن کەس ئەمان نادات ...

لە نیزیک دەروازەی کانە لە بن دارە گێوژێک دوو کەس لە هاوڕێکانی چاوە ڕوانی بوون. یەکیان پاڵەوان ستیفانیس بوو کە خۆی هاویشتبوە سەر گۆچانی بە گرێ. ئەوی دیکە پیاوێک بوو بە چلی ئوروپایی و دم و چاوێکی کز و ڕەنگ پەڕیو، ریشێکی کورت و خورمایی و چاوی عابی. پاڵەوان دەستی بۆ درێژ کردن و گوتی :

– کوڕینە سڵاو .پاڵەوان ستیفانیس! تۆ دەزانی کە ئەم ڕۆ ڕۆژی زیندوبوونەوەی مەسیحە ! تۆش ئەی زانای زەمانە، ئەی ئیدۆمنە ، بڕوا بکە لە دەستی تۆ کەم کەم هەراسان دەبم. ئاخر ماوەیەک دەست لەو کتێبە لەعنە تیانە هەڵگرە، تاوێک وەرە دەر، خۆت وەبەر هەتاوی دە و تەماشای خۆربکە.! تۆ پێت وایە ئەم بازارەی ژیان چەندە دەخایێنێ؟ کەوابوو تۆش بجووڵێ، هێندێ پێبکەنە، مەسیح زیندوو بۆتەوە، تۆش زیندوو بەوە.

ئیدۆمنە گوتی:« پاڵەوان ستیفانیس نامەیەکی تۆی داوە بەمن »

– گوتم جارێ با بڕۆین. دوایە باسی ئەو مەسەلانە دەکەین. مەسیح زیندو بۆتەوە، یاڵڵا کوڕینە! هەموویان کەوتنە ڕێ. نیزیک نیوەڕۆ بوو لە بورج و دیواری شار وەدوور دەکەوتن. لە لای ڕاستیان دەریا بە توڕەیی و بە توندی خۆی بە ڕۆخەکانی کریت دادەدا و دە کشایەوە.لە لای چەپەیان دنیایەکی خۆشەویستتر هەبوو. سەوزایی زەرد هەڵگەراو بۆنی عەتریان لێ دەهات. جاشە کەرێک لە نێوگیادا خۆی دەگەوزاند. زاری لێک دەکردەوە و تەماشای ئاسمانی دەکرد. دەتگوت پێدەکەنێ. اڵە وان پولیکسینگیس لە پڕ ڕاوەستاو لە قاقای پێکەنینی دا. هاوڕێکانی پرسیان :

– ها.. پاڵەوان بە چی پێدەکەنی ؟.. چ قەوماوە ؟

– کوڕینە ئەو دیمەنە شتێکی سەیرو وە بیر دێنێتەوە. ئەو کاتی منداڵ بووم و دەچوومە قوتابخانە، ڕۆژێک ماموستاکەمان ئاغا(پاتروپولیس) لێی پرسیم :« پولیکسینگیس! بڵێ بزانم کەر چیە ؟» من لەوە لام دا گوتم :

– ماموستا .. کەر کەروێشکی سەت ساڵەیە .ئێستا بە ڕاستی تەماشا کەن، وە کەروێشکی سەت ساڵە ناچێ.؟

دووبارە کەوتنەوەرێ ولە ڕێگادا پێدەکەنین. پاڵەوان ستیفانیس بە شەلە شەل دەڕۆی ، پاڵەوان پولیکسینگیس باسکی ئاغا ئیدومنەی گرتبوو تا نەکەوێ..لە ڕلستیدا کابرای زانا ڕانەهاتبوو بە سەربەرداندا بڕوا. لە هەموو هەنگاوێک هەڵدەخلیسکا.

پاڵەوان پێی گوت : غیرەتت بێ، ئاوالْ زاوا، ئەوە گەیشتینێ.

پاڵەوان ستیفانیس گوتی : « ئاوالْ زاوا یانی چی ؟»

www.kerimhisami.com

– ئاخر خوشکەزام دووسبەی مێردی دەکا. زاواش دۆستی نیزیکتر لە ئیدومنەی نیە. ئەم دوانە لە پەنا یەکتر دادەنیشن، وەها لەکتێباندا نوقم دەبن، وەک مشکی نێو پێستە پەنیری دەست دەکەن بە خواردن. ئیشەڵاُبۆ شایی خۆت ئاغا ئیدومنە.

بەڵام ئاغا ئیدومنە بیٚ ئەوەی زمانی بگەریٚ ، سەری راوەشاند. ئارەقێکی ساردی بە سەروچاویدا هاتە خوار. ئیدومنە لە بنە ماڵێکی رەسەن بوو. باوکی کە لە پیاو ماقوڵەکانی قەدیمی شار ومرۆڤێکی باشبوو، حەوزێکی ئاو هەڵدێری لە پێش ماڵەکەی دروستکرد بوو، تا رێبوارە تینوەکان ئاوی لیٚ بخۆنەوە. دراوسیکان گۆزەکانی لیٚ پڕ کەن. حەوزەکەشی بە ناوی کورەکە (ئیدومنە) کرد بوو. بێجگە لەوە پەنجەرەیەکی بە دیوی کۆڵانێدا دە دیواری خانوەکەی کرد بوو، سەعاتێکی گەورەی دیواری تێگرتبوو، تا خەڵکی کاندی لە کات و سەعات ئاگادار بن. بەڵام بۆ خۆی ئەگەر ویستبای بزانیٚ سەعات چەندە، لە ماڵیٚ دەچوە دەر و لە کۆڵانیٚ تەماشای سەعاتەکەی دەکرد. ماموستای جۆر بە جۆری بۆ کورەکەی راگرتبوو. هەموو رۆژیٚ بەیانی قەشەیەکی کاتولیک دەهات زمانی بێگانەی پیٚ دەگوت. مامیشی زمانی عیبری فێر دەکرد. پیاو ماقوڵی پیر بە دۆستەکانی دەگوت : « رۆژێک دیٚ ئەو کورەی من کریت ئازاد دەکا. بەینی خۆمان بیٚ لە سەر ئەو باوەڕەم بۆ ئازادی کریت تفەنگ پێویست نیە، بەڵکوو مێشک پێویستە.

پیرە مێرد مرد و کەللەی کورەکەی پڕ بوو لە زانست و جەوهەر. دراوسێکان بە سەر سور مانەوە دەیانگوت :

– کابرا حەوت زمان دەزانیٚ. لە سەر هەست بوون کەنگیٚ لەم حەوت زمانە، زمانی دەگەریٚ. کورەکە هیچ قسەی نەدەکرد. کەم کەم ماخولیا ببوو. ماڵەکەی بەرەو وێرانی دەچوو.لە ماڵیٚ نە دەهاتە دەر. تەواوی رۆژ سەری بەسەر کتێب دادەگرت و دەیخوێندەوە، یان قەڵەمی دەست دەدایەو دەینووسی. لاپەرە کاغەزی لە وشەی نامەویا نێو کتێبان رەش دەکردەوە، پاشان دەینوشتاندەوە، دە پاکەتێکی دەنا، سەری پاکەتەکەی لاک و مۆر دەکرد. کۆنە مۆرێکی کە لە باوکی بۆ بەجیٚ مابوو، پێیەوە دەنا و ئەو کۆنە مۆرە وێنەی «مینرۆ(١)»ی نیشان دەدا کە لەسەر گلکۆیەک داهاتۆتەوەو کلاوخودێکی لەسەرەو نیزەیەکیش بەدەستەوە. دایانی پیری دەنارد کەنامەکان بخاتە پۆست. ئیدومنە لە و نامانە دا بە وشەو زاراوەی خەفەتبار لە بارەی دەردو رەنجی کریت بۆ قەیسەری روسی دەنووسی و هانی دەدا تا چەک و چۆڵی شەر بۆ ئازاد کردنی نیشتمانەکەی لە دەستی تورکان بنێریٚ.هەر لەو کاتەشدا گۆرانی کریتی بۆ رووسە قژ زەردەکان دەنووسی. هەروەها بۆ سەر کۆماری فەرانسەی دەنووسی و ڕک و راست پێی دەگوت : شەرمت بیٚ ئەی فەرانسە ، ئەی دایکی مافی مرۆڤ. تۆکە بە شۆرشی مەزنی خۆت، دنیای نوێت رووناک کرد و لە بەندت رزگار کرد. شەرمت بیٚ کە ئێستا رێگا دەدەی کۆیلەتی بە سەر کریت دا حوکمڕەوا بیٚ.!» هەر وەها نامەی بۆ مەلەکە ڤیکتوریا، مەلەکەی ئینگلستان دە نووسی و داوای لیٚ دەکرد تا

(١) Minerve لە مێتۆلۆژی یونانیدا کچی ژوپیتێرو خودای عیلم و هونەرو سەنعەتە. بە «ئاتنا» یا «پالاس»یش ناویان بردووە. «وەرگێر»

پاپۆڕەکانی شەڕ بنێرێ. لە بەرامبەر ئەوەدا، ئیدددومنە هەوڵی دەدا تا لەنگەرگای (سۆدا) بدرێ بە ئینگلستان . ئەو دەیزانی‌لەنگەرگای بە ناوبانگی سۆدا هێزی تەواو ئەو بەد بەختیانەیە. گشت دەوڵەتە گەورەکانی دنیا چاویان تێ بڕیوە. بەڵام بۆ ئەوەی هیچیان دەستی بە سەر دانەگرن. ڕێگایان داوە کریت لە چنگ سوڵتانی تورکدا دیل بمێنێتەوە. ئەگەر ئەو لەنگەرگای لەعنەتی نەبایە دەمێک بوو کریت بۆ ئامێزی دایکی نیشتمان، بۆ یونان دەگەڕایەوە.

چەند ساڵ پێش ڕۆژی ٢٥ی مارس کە ڕۆژی جێژنی میللی بوو، ئاغا ئیدومنە بە کڵاوی بڵندی ڕەسمی چو بوە کلیسا و لەو کاتەدا کە دوای لێ بوونەوەی قورعان خوێندن قەشە لە میمبەرهاتبوە خوارێ، ئەو چوو بوە سە میمبەر و باسکی هەڵێنا بوو گوتبووی :

– برایانی من گوێ بدەنێ ! خودا لە دڵی منی ناوە و دەزانم کە نیشتمانی خۆم چۆن ئازاد بکەم. ئێستا داواتان لێ دەکەم کە هەموو کەس ژنو پیاو گەورەو پچوک ئامادە بن. هەر کەس بچێ بەردێک بخاتە نێو لەنگەرگای (سۆدا) تا ئاوەکانی ڕۆخی لەنگەرگا پڕ بێ لە بەرد و ببێ بە زەویەکی وشک و بەردە لان، تا زلهێزەکانی جیهان لە سەر ئەو لەنگەرگایە کێشە نەکەن. دەنا هەر گیز ڕووی ئازادی نا بینین.بۆ پێشەوە.. برایان بۆ پێشەوە. هەموتان نیشانەی خاچ بکێشن. هەریەکە بەردێک هەڵگرن و وەدوای من کەون.

مورتزوفلوس چوبوە سەر میمبەر و بە زمانی خۆش هێنابوویە خوار و گەیاندبوویەوە ماڵی خۆی. دوای ئەو ڕۆژە ئیدومنە کەوتبوە ماخولیایی و ئیتر نەیدەویست هیچ کەس ببینێ و دەیگوت وەختی دیتنی کەسم نیە. چونکە ڕۆژ بە ڕۆژ پترنامە بۆ دنیای دەرەوە دەنووسێ. ئێستا نامە ی بۆ سەر کۆماری ئەمریکا دەنوسی. نەخشەیەکیشی لەگەڵ نامەکە بۆ دەنارد، تا شوێنی کریت و گرنگی ستراتیژی ئەو دورگەیە نیشان بدا. بۆی دەنووسی کە بە هەر قیمەتێک بێ کریت لە چنگ تورکان بێنێتە دەر. دەینووسی: « ئاخ ! ئەی بێشکەی فرانکلین و واشنکتون، ئەی وڵاتی ئازادی! ئێستا کریت دەستە زنجیر کراوەکانی لەو سەری دنیاوە بۆ لای تۆ درێژ کردوە، هاوار دەکاو دەڵێ : بە هاوارمەوە وەرە !»

ئاغا ئیدومنە کات تەمەنی خۆی بە نووسینی نامەو بە چاوەڕوانی وەرگرتنەوەی وە لام ڕادەبوارد. جارو بار دەچوە حەسارو لە (دوکسینا)ی پیری دەپرسی:« نامەو شتی بۆ نەهاتوە؟» بەڵام نامەو شت نەبوو. دوو بارە لە پلیکانان سەر دەکەوتەوەو کاغەزی دیکەی سپی هەڵدەگرت و دیسان دەستی دەکردەوە لە نووسین. لە بەر ئەوە بۆ دیتنی هیچ کەس نە کاتی هەبوو نە دەیویست‌کەس ببینێ. لە گەڵ ئەوەش هەموو ڕۆژی شەمۆیان لە ڕۆژ ئاوادا چس‌گورگی تاقە دۆستی دە ها تەلای، دەرگا دەکرایەوەوچس‌گورگ بە پشتی‌کوڕ و لاقی قوراویەوە وەژووردەکەوت و لە کاتێکا خەریکی خاوێنکردنەوەی چاویلکەکانی دەبوو، دوکسینای کارە کەر بە بۆڵە بۆڵ دەیگوت : « ئێستا دیسان بە شەردێن ک پاشان دەچوو کەشەفێک قاوە و کولیچەی ئامادە دەکرد و دەیهێنا. ئیدومنە کیسە توتنی باوکی دە کردەوە، هەر تکیان ماوەیەک بێدەنگ دەبوون. و سیغاریان دەکێشا. لە بیری ئەوەدا دەبوون کە ئەم شۆ باس و دمەتە قەیان لە کوێوە دەست پێ بکەن و لە بارەی چیەوە بدوێن. پاشان ئیدومنە کتێبی نجوم، یان فیقە، یان مەعانی و بەیان، یا مێژووی شۆرشی یونان، نووسینی (تریکوپیس)ی لێک دەکردەوە. هەرتکیان حەزیان لە کتێبی

تازە چاپکراوی ئینگلیسی دەکرد کە بیرو باوەری گشتی‌ئاڵۆز کردبوو، سابیتی دەکرد کە ئادەمیزاد لە رەگەزی مەیمونە.چس‌گورگ بە سەرسوڕ مانەوە گوێی دەدایە. پاشان هەرتکیان تورە دەبوون و دەستیان بە باس و دمبەدمە دەکرد. دوکسینای پیر لە کونی قفڵەوە تەماشای دەکرد تا بزانێ وای لێ نەهاتوە بچێ لێکیان کاتەوە.

بەم پێ‌یە چس‌گورگ تاقە دۆستی بە ئەمەکی بوو کە هەموو رۆژی شەمۆیان دەچوە چاو پێکەوتنی. لە لایەکی دیکەوە ئیدومنەش جاروبار رێگای دەدا پاڵەوان پولیکسینگیس، دۆستی سەردەمی منداڵی لە پلیکانە رزیوەکانی ژوورەکەی سەر کەوێ و بچێتە ژوورە پڕ لە تەپ و تۆز و پڕ لە کتێب و نەخشە. ئەوان دراوسێ بوون. کاتێک منداڵ بونْ پێکەوە یاریان دەکردتا ئەو رۆژەی کە کورە نەجیبزادەکەیان دابوە دەست قەشەی کاتولیک و ماڵی جولەکان.

کاتێک پاڵەوان پولیکسینگیس بەو کڵاوی زەلام و سمێڵی بادراوی دەهاتە ژوور، وەتاغی خەفەتاوی ئیدومنە پڕ دەبوو لە شادی و پێکەنین. ئیدومنە تەماشای دۆستی خۆی دەکرد و لەوە سەری سوردەما کە ئەو هەموو گوێ نەدان و روو خۆشی و نەزانی و نەخوێندەواری لە کەسێک دا کۆ بۆتەوە !

هێندێ جار پاڵەوان مەجبوری دەکرد پێکەوە بچنە سێ تاق بۆ گەرانێ. بەڵام هەمیشە لەوێ خەڵک زۆر بوو. هەرتک پێ‌یان باشتر بوو بۆ لای دەریا بڕۆن. ئەو رۆژە چونکە هە وا زۆر خۆش و بەهاری بوو، پاڵە وان پولیکسینگیس نامەیەکی بە پاڵەوان ستیفانیس دا بۆ ئیدومنە نارد بو و، تێ‌یدا نوسیببوو:« دۆستی گەورەی من ئیدومنە ! تکات لێدەکەم لە گەڵ پاڵەوان ستیفانیس دۆستی ئاوداری ئێمە تەشریف بێنە و کارێکی پێویست ها تۆتە پێش و دەبێ چاومان بە یەکتر بکەوێ. کارێکی گەلێک پێوستە. مەسەلەی مان و نەمان لە گۆڕێدایە !»

ئاغا ئیدومنە هەراسان ببوو. بە دوای پاڵەوان ستیفانیس دا کەتبوە رێ و لەو کاتەوە گەیشتبوونە بن دارە گێوژ، بە نیگەرانی تەواو پرسیبووی :

– بە راستی مەسەلەی مان و نەمان لە گۆڕێ دایە؟ پاڵەوان پولیکسینگیس کە گەیشتبوە لایان، قامکی لە سەر زاری دانابوو گوتبووی : بێدەنگ بە پاشان دەزانی !

هەر سێکیان لە درێژایی رۆخی دەریا بە کوێرە رێ و بەردەڵاندا رۆیشتبوون. مەیدانێکی پان و بەرین کە خەندەکی بە دەورەدا کێشرا بوو، دەرکەوتبوو. خاچی رەش وداری سەروکە سەریان لە دیوارهێنابوە دەدەبینران.ئیدومنە ترسا وگوتی:

– ئە وە جیە، دەچینە قەبرستان ؟

پاڵەوان دای لە قاقای پێکەنین و گوتی :

ئەدی دەتویست بچینە کوێ؟ بۆ چما مرۆڤ لەو رۆژەوە دێتە سەر دنیا هەر بەرە و قەبرستان ناچێ ؟ پاشان باسکی گرتبوو گوتبووی مەترسێ ئیدومنە .

(کولیوا) ی گۆرکەن کە کەوڵێکی هەتاو سوتێنراوی لە بەردا بوو، بە سەری روت و چاوی خێلی لە بەر دەرگای قەبرستان وێستا بوو دەستی کرد بوە پەردەی چاوی. کابرا وەک شاوە لەڕ ولاواز بوو.بەڵام دموچاوێکی ئاقۆڵای هەبوو. بڕوای نە بە خودا هەبوو نە بە شەیتان.چونکە لە کۆنەوە کاری ئەو گۆڕ هەڵکەندن بوو.لەرزین و بۆگەنبوونی مردوان شارەزا بوو. لە زۆر تهێنیەکان

www.Kerimhisami.com

ئاگادار بوو. به چاوی خێڵ، به بیّ ترس و هومێد ولەبەر چاوگرتن تەماشای مەسەلەکانی ژیانی دەکرد. ئەگەر مردوویێکیان بە جلی تازەوە دە قەبری دەنا،شەویّ قەبرەکەی دەداوە ولیباسەکەی لە بەردادەکەند وبە بەری تەنگ یا یافرەوان دەیبرد .ژن و منداڵیشی بۆ ژن ومنداڵی خۆی رووت دەکردنەوە.ئەم کارە هیچ هەستێکی تێدانەدەبزواند. لە سەر ئەوکارەشەوە کە دزی لە قەبران دەکرد، قەت نەبوو تووشی ئازارێک بیّ و یا لەسەرمان هاواری بیّ. بە پێچەوانەی ئەو، ژنەکەی کە ژنێکی دڵپاک بوو، دەیگوت مۆتە دێتە گیانی بۆ یە وازەرد هەڵگەڕاوەو تووشی نەخۆشی سیل بوو. بەو جورە کە وەزع دەچوە پێش، زۆری پیّ نەدەچوو کولیوا دەبوایە قەبری ژنەکەشی هەڵکەنیّ. چەندرۆژ بوو ژنی کولیوا خوێنی لە سینگی دەهات و دیار بوو کە بەرەو نەمان دەروا. کەم کەم ئێسکانی وەدەردەکەوتن. بۆچی وای لێهاتبوو.؟ ئەکە باشی دەخوارد. هەمیشە کولیەو هەڵوای متفەرکی بە نسیب دەبوو. لە سایەی سەری مردوان جلی رەنگاو رنگی زۆریشی وەگیر دەکەوت. میراتگری تەواوی ئەو پارچە سپیانە بوو کە وەک کفن دەمردوان وەردەپێچرا. بەلاّم وادیاو بوو ئەو ئەحمەقە مۆتەی دەبینی و ئەو مۆتانە خوێنیان دەمژی..

کولیوا بە زەردە خەنەی تایبەتی خۆی سەیری مردو وزیندوانی دەکرد. بەلاّم ئەو زیندوە ویشکانە خۆشیان نەدەویست. هێندێک بیزیان لیّ دەبۆوە چونکە دەستی‌لە مردواندەدا . هێنندیکیش‌کاتیّ لە شەقام تووشی دەبوون‌خۆیان‌لی‌دەدا. چونکەئەو مردووی وە بیر دەهێنانەوە. بەلاّم کولیوا ئەوانی پیّ پنگ بوو. بە ریشی هەموان پێدەکەنی. لە دڵی خۆیدا دەیگوت :

« قەی ناکا، کەوڵ ئاخری هەر ریێ دەکەوێتە دەبباغ خانە. بیانەویّ و نەیانەویّ، ئاخرەکەی هەردەکەونە بەردەستی من.

کولیوا دۆستێکی بە ئەمەگی هەبوو، ئەویش لە مردن نەدەترسا. ئەویش ئاگای لە هێندیّ نهێنیان هەبوو. ئەم دۆستەی پاڵەوان پولیکسینگیس بوو. پاڵەوان مرۆڤێکی دەستو دڵ‌ئاواڵەو خۆش گوزەران و دڵپاک بوو. هەموو جاری کە ئیشتیای لیّ دەبوو، چەند بوتڵ شەرابی هەڵدەگرت لە گەڵ هێندیّ خواردەمەنی، بانگی کولیوای دەکرد پێکەوە دەچوونە ژێر زەمین و دادەنیشتن و دوو بە دوو گێلاسی خۆیان لێدەدا.

کاتێک کولیوا پاڵەوان پولیکسینیسی بینی کە لە گەڵ دۆستەکانی دێت، ئامێزی بۆ ئاواڵە کردەوە و گوتی:

– تاڵوکەی بکەن ! ئەگەر خوا نەکا مردوێک بۆ ناشتن بێنن، کەیفەکەمان لیّ تێک دەچیّ! باکێش ماوەیەکە بە کەمانچەوە لە خواریّ چاوەروانە.

ئاغا ئیدومنە بیّ ئەوەی غیرەتی چونە ژووری دەرگای قەبرستانی هەبیّ گوتی:«دەچینە کریّ؟»

کولیوا لە وەلاّمدا گوتی : «مە ترسیّ ئاغا ئیدومنە، دەچینە شەری مردن. بۆ هەموو جار نۆرەی ئەو بیّ، با جارێکیش دەور دەوری ئێمە بیّ.»

هەموویان بە نێو خاچی دار وچرانەوتی هەڵکراودا، بە سەر قەبراندا دەرۆیشتن و پیّیان لە پنجە گیای بۆنخۆش‌دەنا. کولیوا وەک خاوەن ماڵ وە پێش کەوتبووکە رێگایان نیشان بدا. لە پڕ سەری کابرایەک لە قەبرێکی خاڵی دەرکەوت. ئیدومنە لە ترسان قیژاندی. کولیوا ئاوڕی داوە ر بە پێکەنینەوە گوتی:

مەترسە ئاغا ئیدومنە . ئەوە باکێنشە .

باکێنش هەر لە پێشەوە سەرخۆشبوو. قەرتاڵەی شەراب و خواردەمەنی لە قەبردا چاو پێکەوتبوو، بە تاسەوە چاوە روانی کێنشا بوو، کەم کەم تاقەتی بەسەر چوبوو، لە قەبری هاتبوە دەر و لقە گوڵێکی زەردی خست بوە پشت گوێ و گەڕابۆوە نێو قەبر و لە سەر تیلە بەردێکی قەبر راکشا بوو، چاوی لە سەر یەک دانابوو خۆی مراند بوو. بە قسەی خۆی مەشقی مردنی دەکرد. بەلام جارجاریش زیندوو دەبۆوە و ئیستکانێکی پێدا دەکرد و دیسان دەکردەوە. تا هەستی پێکرد کە دەنگە دەنگ دێ و دەنگی لاقانیشی بیست.

کولبوا راوەستا. پاڵەوانی بردە قەراخێک و گوتی: « ئەرباب لام وایە هاتنی باکێنش پێویست نەبوو. هەر لە ئێستاوە پێت دەڵێم کە ئەو هەتیوەتووشی دەردە سەرێمان دەکا. چونکە هاتنی دەنگی موسیقا لە قەبرستان کارێکی رەوا نیە. قەبرستان بۆ خواردن و وەخواردن جێگایەکی باشە. خواردن و وەخواردن هەراوێگری لەگەڵ نیە. بەلام کەمانچەی لەعنەتی...

پاڵەوان پولیکسینگیس گوتی :

– ئاخ کولبوا ! من ئەو رۆژانە فرە خۆشحاڵم. پێم خۆشە گوێم لە دەنگی کەمانچە بێ.چەندرۆ ژێکە دنیا بۆ من زۆر تەنگ بوە. چاوە خێلەکانی گزر هەڵکەن پڕ بوون لە شەیتانی و گوتی :

بێگومان ژن لە گۆڕێ دایە. ئەی شەیتان. چاوێشت دە قوڵەوە چوون، حاشا نەکەی ها..!

ئێستا باکێنش بە تەواوی لە قەبر هاتبوە دەر و بە منگە منگ گوتی :

– ئەرباب سلاو ! خۆزیا من مەرگ خۆی بام . ئەو دەم وەرە بزانە چۆن خزمەتی ئەو خەڵکەی فەقیر و هەژارم دەکرد! گوڵێکم دەخستە پشت گوێچکەم ومێزێکم لە ژێرزەمین دەرازاندەوە و پڕم دەکردلە ئارەق و شەراب وخواردنیجۆر بەجور

وەک ئەو مەرگە لەعنەتیەم نەدەکرد کە کرم و داعبایان دە گیانی خەڵکی بەردەم.

لەو کاتەدا کە پاڵەوان لە چوونە خوار بۆ نێو قەبر یارمەتی ئیدومنەی ترساوی دەدا، باکێنش دەستی درێژ کرد تا دەستی پاڵەوان ستیفانیس بگرێ. ئیدومنەی فەقیر لە دڵی خۆیدا دەیگوت: لەو قەبرستانە کاری چیە ؟ ئەوە چ قەبرێکە مێزی شەراب و خواردنی لێ دانراوە ؟ لەو ماوەیەدا کە کاتی بە فیرۆ چوو بوو، دەیتوانی نامەی دوورودرێژ بۆ قەیسەر بنووسێ. لەوانە بوو قەیسەر بە چاوی بە ئەسرینەوە خەمگین بێ و بریار بدا کە وەلامی بدرێتەوە....

کولبوا بە سەریدا گوڕاندی :

– یالا ئاغا ئیدومنە ! توزێ بجووڵێ. دەمانەوێ مەرگ ببینین ! هەرچواریان لە سەر بەردێکی قەبر دانیشتن. سەری بوتڵەکانیان کردەوە وخواردنیان پان ڕاکرد و باکێنش کەمانچەی گرتە دەست و دەنگی تارەکان بەرز بۆوە. کولبوا بۆڵای

باکێنش خوار بۆوە و گوتی:

– ئاغا باد.کیش بۆ خاتری خودا سەبری لێدە ! ئێرە قەبرستانە، مەیخانە نیە. خوا نەکا بیوەژنێک یا دایکێک بگاتێ، ئەودەم چدەکەین ... تێدەگەی ؟

ستیفانیسە شەلە تاوێک بێکار نەبوو. لە سەر یەک ئیستکانی خاڵی دەکردو مریشکی

سورکراوەی لێ بەش دەکردن و بە خۆشی مردوەکان،مردوی خۆی و بێگانە، بە خۆشی باوکی ئەو قاچاخچیە بە ناوبانگە، بە خۆشیە دایکی کە هێلکەو کاهوی دەفرۆشت، بە خۆشی تەواوی ئەو مەلەوانانەی کە لە دەریادا نوقم بوون. بە خۆشی پاپوری (عەیار) کە چوە بن دەریاو نوقم بوو، دەیخواردەوە . پاشان کە گەرووی لە پێکەنین پڕ ببوو، بە سلامەتی هەموو دنیای دەخواردەوە. دوای هەموان (سوماسی) نانکەری برازای وەبیر هاتەوە کە ساڵی رابردوو لە کاتی کارنەواڵدا سەرمای ببوو، هەر بەو نەخۆشیەش مرد بوو. لاوی فە قیریان رووت کرد بۆوە و سواری عارەبەیان کرد بوو، بە رواڵەت لە چوار میخەیان دابوو. قەلەمونێکی مردوویان لە سەر سینگی دانابو و گۆیا قەلەمون جەرگی دەخوا... ئەو گەمانە هەموویان خە تای چس‌گورکی ئەحمەق بوون. بەم هۆیەوە ویستبووی نازانم کام قارەمانی قەدیمی بە بۆنەی یەکشەمۆی رەمەزانەوە نیشان بدا. ئەوێ رۆژێ سەرماییکی لەعنەتی سەیر بوو. سوماسی فەقیر نەخۆش بوو، پاش سێ رۆژ پشتی تێکردبوو.

- بە خۆشی سوماسی گەمەچی کە برازای خۆم بوو، بە خۆشی خۆمان.

هەموویان بە خۆشی ئیستکانەکانیان لێک دان. شەراب بە خوڕە خوڕ بە ئەوکی فرەواندا دەچوە خوار. ئیدومنە ترسا بوو. لە دڵی خۆیدا بیری دەکردەوە : « من لە کوێم .. منیان کێشاوەتە لانی شێران. »

ئاغا ئیدومنە لە هەوەڵەوە تەنیا لێوی تەڕ دەکرد. بەلام وردە وردە زمانی گەرم داهات و چاوی روون بوونەوە و روومەتی سوور هەڵگەڕان.

کولیوا بە پارانەوە گوتی :« ئاغا ئیدومنە تۆ ئەو خوایە وە رە پیاوەتی بکە و زارت باش لێک بکەوە، تا من بزانم تۆ بەراستی حەوت زمانت هەیە؟ »

-باکێنش کە گەرم داهاتبوو، بە زوق کەمانچەی لێدەدا. کولیوا تورە بوو، باسکی گرت و گوتی:

- کوری باش، گوتم سەبرتر ! دەتەوێ قسەم بۆ ساز کەی ؟ چما چاوەکانت باش نابینێ؟ ئێرە قەبرستانە کافە دانسیک نیە. ستیفانیس لە کاتێکا ئیستکانەکەی پڕکرد بوو گوتی :

- کورینە کاتی مالاوایی هاتوە، بخوێنەوە !

ئێستا ئیتر ئیدومنە باش پێی دادەکرد. دەیویست باسێکی گەرم دامەزرێنێ. رووی کردە پاڵەوان پولیکسینگیس و گوتی :

- ژوورژی من ! بڵێ بزانم تۆ بروات بە قیامەت و بە ئەبەدی گیان هەیە ؟

بەلام پاڵەوان بە چاوی نیوە ئاواڵە بزەی دەهاتێ‌و لەرادە بەدەر شادو بەکەیف و رووخۆش بوو فەرمایشی ئیدومنەی نەبیست. کولیوا گوتی: « ئاغا ئیدومنە وازی لێ بێنە، ئەو ئێستا لە ئاسمانی حەوتەم دا دەسورێتەوە. »

باکێنش لە پڕ خۆی کردە شەرێکی قسەکان و گوتی :

- ئاغا پروفیسور من ئامادەم وەلامت بدەمەوە. بۆ تێگەیشتنی ئەو رازە نهێنیە لە پێشدا دەبێ سەر خۆش بی، ئێستا تۆ سەر خۆشی یان نا ؟

- بەڵێ ...مەستی مەستم .

- کەوابوو گوێ بدەیە : باکێنش کەمانچەی لە سەر ئەژنۆی دانا و گوتی :

www.kerimhisemi.com

– ئەو کەمانچەیە دەبینی؟ باش تەماشای یەک یەکی پارچەکانی بکە.ئەوە سیمەکانی‌کەمانچەن. ئەوە سەرپۆشی کاسەیە. ئەوە بەدەنیەتی، ئەوە دەسکیەتی ئەوە جێگای دوگمەکانە . ئەوەش ئەو دوگمانەن کە سیمەکانی پێ توند و شل دەکەن. ئەوەش‌ئارشەی کەمانچەیە لە گەڵ زەنگوڵەکانی ...

– باشە ... مەقسود ؟

– مەبەستم ئەوەیە کە تۆ بزانی بەدەنی ئینسانیش بە لاق و دەست و باسک و سەو وریخۆڵە و نێو سگەوە راست وەک ئەو کەمانچەیە. ئەوەی گوت و دەستیکردبە لێدان. لە پێشدا ئاهەنگی توندوجڵفی لێدا، پاشان ئاوازی نەرم وهەست بزوێن. پاشان رایگرت و گوتی : روحی ئادەمیزاد یانی ئەوە ... واتە موسیقا !

پاڵەوان ستیفانیس هاتە پێشتر. لەگەڵ ئەوەی زاری دەبزوت، بە وردی گوێی هەڵخست بوو. کۆلیوا بە پێکەنینەوە دەستی بە سمێڵی داهێنا.

ئیدومنە گوتی : « باشە لەم قسانە چت دەستگیر بوو؟»

– ئاخ .. دیارە هێشتا تێنەگەیشتووی، دەڵێی مەستیشم؟ هێندێکی دیکە شەراب بخۆوە تا من کەیفێ بکەم . ئە و دەم زەینت باشتر دەکرێتەوە. جامێکی پڕ کرد و ئیدۆمنەی مەجبور کرد کە پێی داکا. پاشان گوتی :

– ئێستا گوێ بدەیە ! ئەگەر من ئەو کەمانچە بشکێنم و هەزار لەتی بکەم، دیسان پێی لێدەدرێ ؟ ئاوازی موسیقای ئەو چی بەسەر دێ؟ داخوا بە بێ کەمانچە موسیقا لێ دەدرێ ؟ تەماشای ئیدومنەی کرد کە واقی ورمابوو. هەر وەها تەماشای کولیوا کە بە زۆر دەیویست پێشی پێکەنینی خۆی بگرێ و ستیفانیس کە باڵە مریشکی بە ئیشتیا دەکروسیەوە، پاشان دووبارە پرسی

– نا ! داخوا بێ کەمانچە دەتوانی موسیقا لێدەی ؟ روحی بێ لاق وبێ باسک و بێ نێو سک و ریخۆڵەو بێ سەر وجودی هەیە ؟ ئەگەر دیسان تێ نەگەیشتووی، پێویست نیە خۆت زەحمەت بدەی. ئەسڵەن واز لەو باسە بێنین.

کولیوا کەوتە نێوان و گوتی:

– باشە ئاغای باکێنش ! کێ ئەو کەمانچەیە لێدەدا ؟ من دەمەوێ ئەوەی بزانم.ئارشەکە بە دەست کێیە؟ کێ یە کە ئارشەکە بە سەر سگ و ریخۆڵەو لەشی ئێمەدا دێنێ و ئەوان وەنارەنار دەخا.؟ لێرەیە کە دەمەوێ وەلامی راستم بدەیەوە. تۆ ئاغا ئیدومنە لەو بارەوە چۆن بیر دەکەیەوە؟ دەڵێن تۆ حەوت زمانت هەیە، یەکیان دەربێنە و قسە بکە بزانم کێ‌یە ئەو کەمانچە لێدەدا ؟

ئیدومنە بە روو گرژی گوتی : « خودا ..»

گۆر هەڵکەن تفێکی لە عەرزی کرد و گوتی :« ئەو باکێنشە فرە زۆر بڵێ یە »

لەو کاتەدا کە ئەوانی دیکە باسی روح و مردن و مانەوەیان دەکرد، پاڵەوان پولیکسینگیس لە عاسمانی حەوتەم دەسوڕاوە و بە خۆی دەگوت : « نا.. شتی وا نابێ.. ئەو زۆر جوانە.. زۆری پێ ناچێ.. هیچ دەزانی ؟ ئەو لەو سەری دنیا، لە نێو وەحشی‌یان لە بەر تۆ لە دایک بوە. بە شیری ماین گەورەیان کرد و ئێستا وەک پەنجەی خۆر جوان بوە. دیسان هەر بۆ رابواردنی تۆ بوە کە هاتۆتە کانْدی و لە مانگە شە ودا لە سەر نیو تەختی نەرم خەوتوە و پێدەکەنێ و دە قیژێنێ وگاز

دەگریٚ ... ئاخ ئامینە.. » پاڵەوان لە قەبری خۆیدا پیٚدەکەنی، جارویار وای خەیاڵ دەکرد کە هیٚشتا لەشی نەرم و نۆڵی چەرکسی لە ئامیٚز دایە .

خۆر دەهات ئاوا دەبوو. ئیتر خواردەمەنیش لە قەرتاڵەدا نەمابوو. هەموویان گەلیٚک سەر خۆش بوون. ئیدومنە چەپڵەی لیٚدەدا و بە دەنگی گڕ و ناخۆشی بەستەی رەمەکی قەدیمی دەگوت کە لە بیری مابوون. قەیسەری روس و پاشاکانی دیکەی لە بیر برد بوونەوە. نامەکانی لە بیر برد بۆوە کە سەرتا خوار رەشی دەکردنەوە. تەنیا گۆرانی دەگوت.

لە پڕ لە ژوور سەری ئەوان و لە لای قەبرستانەوە دەنگی گریان و رۆرۆ هەستا. کیژۆڵەیەک بوو هاواری دەکرد :

- بابە ! بابە .. بە نیٚو قەبراندا رایدەکرد و دەهات. کولیوا گویٚی هەڵخست، راست بۆوە، گوتی : « ئەوە دەنگی (لینو)ی کچمە» سەری لە قەبری هیٚنا دار و دیتی بە راستی لینۆیە کە بە غار دیٚ.

- چیە ؟ .. کیژم .. چیە بۆ دەگری ..؟

- بابە .. بابە دایکم ئەوە دەمریٚ.

- دەڵیٚی چی ؟ .. بیٚژە بزانم چ بوە ؟

کچ خۆی بە عەرزی داداو قژی سەری دەرنیەوە و هاواری کرد:.. دایکم مرد ..دایکم

کولیوت پیاڵەی شەرابی پڕ کرد و بە سەریەوە نا. دەستیٚکی بە سمیٚڵی داهیٚنا و لە قەبر هاتە دەر و قوڵنگی هەڵگرت و تفی کردە دەستی و دەستی کرد بە گۆڕ هەڵکەندن. بە کیژەکەی گوت :

- تۆ برۆ ... من ئیٚستا دیٚمەوە ..!

www.kerimbisani.com

٦

ماڵ و منداڵ و کەس‌و کاری پاڵەوان میکێلس لە چوار گوندی(پێتروکفالو ، سن ژان، کروسونا وسوورە کەریز) دەژیان.بەرە بەیانی زوو بۆ بەشداری لە شایی ژن گواستنەوەی چس‌گورگی برا چکۆڵەی پاڵەوان میکێلس بەرە و شاری کاندی کەوتنە رێ. هەموویان دەبوایە لە پێشدا بچنە گوندی پیتروکفالو ناوەندی ئەسڵی بنە ماڵە کە پاڵەوان سیفاکاس پیرە مێردی سەت ساڵەی باوکی پاڵەوان میکێلس لەوێ دەژیا. لە وێوە بە سەر پەرشتی بابە گەورە بۆ لای شار وەرێ کەون. هێندێ سواری هێستر و هێندێکیش بە سواری ئەسپ کە لە جیاتی زین جلی گوڵداری بە ریشوویان لێ کرد بوون، کەوتبوونە رێ. بۆ دیاری بوکێ و شایی لە بەرخ و کودەڵە بەرازی سورکراوە و ، بگرە تا پەنیر و هێزەی شەراب و رۆن زەیتون و کوپە هەنگوین وکیسە کشمیش و ئالقە هەنجیر وبادامیان لە گەڵ خۆ هێنا بوو.

سیفاکاسی پیر کە کراسی ماهوتی تازەی کردبوە بەر و چەکمەی رەش لە پێدا، دارێکی درێژی نوک تیژ بە دەستەوە و مێزەرێکی رەش لەسەر، بە باڵای بەرزو چوارشانە کە دەرگای پڕکردبوو، وەدەرکەوت. ریشێکی درێژ سینگی داپۆشیبوو، چاوی دە قوڵەوە چووی لە ژێر برۆ ئەستورەکانی دە تروسکان. دوو باسکی ئەستووری ویشکی ، وەک دوو لقە دار زەیتونی کۆن لە قۆڵی گوشادی کراسی سپی هاتبوونە دەر. پیرە مێرد چاوێکی لە دەوروبەری خۆی کرد، کۆڵان پڕبوو لە کور ونەوەو نەتیژەی ئەو. شاد و کەیفخۆش باسکی لێک کردنەوە و رووی تێکردن و هاواری کرد :

– رۆڵەکانم ! هەزار جار خۆش هاتن ...ئێوە دەشتێکی پڕ لە گوڵ و گوڵزارن .

لەو کۆمەڵە ئادەمیزادە کە هەموو لە پشتی ئەو کەوتبوونەوە هوڕا هەستاو تێکڕا لە وەڵام دا هاواریان کرد:

– سڵاو لە تۆ ئەی پیر ! وڵاتی تۆ شادو بەختەوەر بێ .

دوو کەس لە نەوەکانی هاتنە پێش و ماینی باپیریان هێنا، یەک جڵەوی گرتبوو یە کیش رکێف . ماینەکەیان بردە پەنا عەمباری ئاوێ، تا پیرە مێرد بتوانێ بە هاسانی سوار بێ. بەڵام بە پێکەنینەوە لاوەکانی دوور خستەوە و گوتی :

– ئێوە پێتان وایە من پیرە مێردم؟ نابێ کەس رکێفم بگرێ. پاشان دەستی گەیاندە یاڵی ماین و پێی دە رکێفێ نا و وەسەرزینی کەوت. جارێکی دیکەش هەراو هوڕای شادی لە کۆمەڵ هەستا و دەیانگوت :

– ئەی پیر هەر شاد و سلامەت بی ! هیوا دارین هەزار ساڵ بژی .!

پیرە مێرد کە مێزەرەکەی توند دەکرد، بە فیزەوە گوتی :« نا ! رۆڵەکانم ... هەزار ساڵ زۆرە

. پێنج سەت ساڵ بەسە.» ئەو یازدە کوڕ و چوار کچی لێ کەوتبوونەوە . هەموویان شێری بە ڕاستی بوون. تەنیا کوری پاشە بەرە بوو کە بۆ هیچ نەدەبوو. منداڵێکی لاواز و مردوله بوو دەتگوت مارمێلکەیە. ..خودایە چۆن ئەو پلە گۆشتە لە پشتی ئەو پەیدا ببوو.؟ زۆر جار لەژنەکەی دەپرسی :« ئەو کورە چی لێ پەیدا دەبێ.؟ بۆ شوان نابێ چونکە توانای دزینی نیە .بۆ جوتیاریش نابێ، چونکە هێزی ئامور داگرتنی نیە. بۆ مەلەوانیش نابێ چونکە هەوای دەریا دەیگرێ. ...ئەدی بۆ چی دەبێ؟ »

پیرێژن کە ئەو کورە پاشەرۆکەی خۆش دەو یست، پێشنیاری کرد ببێتە قەشە . پیرە مێرد گوتی :

قەشە یان ماموستا. لە گوندی قەشەمان هەیە، بە لاَم ماموستامان نیە . باشترە ببێ بە ماموستا.

بەم پێیە کورەکەیان ناردە کاندی کە بخوێنێ. کوری پاڵەوان سیفاکاس بوو بە چسگورگ . ئەوددەم پیرە مێرد هەستی کرد کە سووکتر بوە. کەمێک شەرمی دەکرد کە بڵێ کوری ویە.لە حەساری ماڵەکەی هێشتا دە لاوی نەڕە شێر مابوونەوە. شانازی پێدەکردن و دەیگوت :

– کاتێک ئەو کورانەی من نان دەخۆن، تەواوی ماڵ دەلەرزێ. ئەوانەی بێگانەن دەپرسن : داخوا بوولەرزە هاتوە.؟ پێیان دەڵێن ، نا.. کورەکانی پاڵەوان سیفاکاسن نان دەخۆن!.

تا ڕۆژێک مەرگ هات لە بەر دەرگای ماڵێ ڕاوەستا و تەماشای حەساری پان و بەرینی کرد. کورەکان زۆر بوون و زۆریش ڕەشید بوون. مەرگ بەشی خۆی ویست. هێندێکی لە شەڕندا کوشت و هێندێکیشی ناپیاوانە لە جێ و باندا هەڵو ێژارد. لە گەڵ ئەوەش هێشتا ئەوەندە مابوونەوە کە چەندی سیفاکاسی پیر ویستبای نەوەو نەتیژانی بدەنێ. خوا هەمان سلاَمەت کا. ئێستا سیفاکاسی پیر سەت ئەوەندە بوو. ئەو سەت کورەش دەبنە سەت ئەوەندە و دورگەی کریت پڕ دەکەن. لەوانە هەرچەندی مردبان یا کوژرابان ، دیسان بەشی هەویرترشی‌شورشیان هەرلێ دەمایەوە. کەوابوو ئەو دەیتوانی بە ئاسو دەیی بمرێ. پیرە مێرد دەستی هەڵێناو گوتی :

– ڕۆڵەکانم ! شوکری خوا دەکەم. با بچین بۆ پاشەرۆک بوک بگوێزینەوە. خۆشی بە سە رۆکایەتی ئەو دەستە گەورەیە کەوتە ڕێ. دوو کەس لە کورە گەورەکانی، واتە مانوساکاس جوتیاری بە توانای گوندی سنژان و فانوریوس ڕێگر و مەرداری بە ناو بانگ دوو هەنگاو دواترلە ڕاست وچەپی دەڕۆیشتن. ئەم دوانەش پیرببوون، بەلاَم‌هێشتا بە هێز ودڵتەڕبون

فانوریوس شوانێک بوو توندو تۆڵ. وەحشی سەرتا پێی لەشی بۆنی پەنیر و تەگەی لێ دەهات.تەواوی کوێستانی خستبوە بەر دەستی خۆی. کاتی لە تەنیایی و چۆلی کوێستان نارەحەت دەبوو، بۆ دەشتێ دادەکشا و دەهاتەوە پیتروکفالو. لەوی گای حاجی نیکوڵی کە لەدار زەیتون بەسترا بۆوە بەریدەدا و لە گەڵی بە شەر دەهات و بەو کارە ئارام دەبۆوە. لەم جیهانەدا بێجگە لە سپینای ژنی لە کەسیتر نەدەترسا. سپینا پلەگۆشتێکی زەردی هەڵمساو بوو بە دوو چاوی عابی‌یەوە، قامکت لێدابا وەعەرزی دەکەوت. بەلاَم فانوریوس هەرچاوی بەوی کەوتبا دەلەرزی. کاتێ لە چیا دەهاتەوە ئا وایی تا چەند ڕۆژ لای ژنەکەی بێ و منداڵێک چێ بکا، مەجبوور بوو بە عەدەبتر بێ. دەیویست شەراب بخواتەوە، بەلاَم نەیدەخواردەوە. دە یویست جنێو بداو قسەی

www.kerimbisani.com

سوک بکا، نەیدەکرد. تەنانەت خۆی لە تف فڕندانیش دەپاراست. بەلاّم لە گەلّکوو سپینا دەچوو دەنوست، ئەو سەری لە پەنجەرە دەهێنا دەر و هەوەلْ ڕێبوارێکی دیبایە، پشت ملی دەگرت وهەلْیدەکێشا و بە پەنجەرەدا دەیبردە ژووور و لە پشت مێزی خۆی دادەنا. ئەودەم بەسپایی هەرتک دەستیان دەکرد بە شەراب خواردنەوە ئەگەر کەسێکی دیکەش بە بەر پەنجەرەدا هاتبا . فانوریوس ئەویشی هەلْدەکێشا. بۆ ئەوەی کە سپینا وەخەبەر نەیە، ئیستکانی شەرابیان ئاوا لێک دەدا کەدەنگی نەیە. کاتێک هەموو سەرخۆش دەبوون، فانوریوس پشت ملی میوانەکانی دەگرت و لە کۆلاّن دایدەنان. پاشان دەچوە سگ ژنەکەی کە تا ئێستا حەوت منداڵی بۆ هێنابوو.

هەورێک لە تەپ و تۆز هەستاو بەری ڕۆژی گرت. سیفاکاسی پیر جارەوبارئاوڕی دەدایەوە و تەماشای دەستەی دە کرد. بە دوای مانوساکاس و فانوریوس دا کۆمەلّێکی دیکەش دەهاتن، هە ر چەند لەو بنەماڵەی بوون، بەلاّم فەرقیان هەبوو. کوڕی وان بوون کە ژنیان هێنا بوو، نەوەیان بوون کە هێشتا ڕەبەن بوون. گە نجی وا هەبوون کە ڕیشیان نە هاتبوو، بەلاّم دەو چاویان بە مندارە مووی زەرد و یا سووردا پۆشرا بوو. ئەوانە نەتیژەی پیرە مێرد بوون. بەدوای ئەواندا ژن دەهاتن کە دایم قسەیان دەکرد و قرتە قرتیان بوو.

پیرە مێرد دووبارە تەماشای دەستەی دەکرد و پاشان سەری بۆ لای شاری کاندی وەردەگێڕاوەیەک قسەی نەدەکرد. ساخ و کەیفخۆش بوو، ماوەیەک بوو وشە لە مێشکی دا تێکەلْ دەبوون. ئەگەر کرێیەک لە دلّیدا هەبایە، جگە لە خوا لەگەلْ کەسیتر باسی نەدەکرد. لە ڕاستیدا سەبارەت بە هێندێ مەسەلەی گرێ پوچکە لە عەزاب دابوو. بۆ یێکەم جار سیفاکاس مردنی وەبیر هاتبۆوە. ئە و ڕۆژەی کە دەبوایە بچێتە خزمەت خوا وەنیزیک دەکەوت.پالّەوانی پیر لەو فیکرە دەلەرزی. ئەو خودای وەک چیایەکی تاریک و لێلْ دەهاتە خەیالْ کە ئاوێکی زۆری هەبوو، ئەویش تینووی ئەو ئاوە بوو . دڕندەی زۆر لەوێ بوون و ئەو لێیان دەترسا.شەوێکی لە شەوەکانی سەر دەمی شۆڕشی وەبیر دەهێناوە کە بە تەنیا لە زاڵم کێو نیزیک دەبۆوە و لە دەرەوەی شاری کاندی تورک لە مەتەرێزاندا بوون. داهاتبۆوە بە پەواشی لە کاتێکا خەنجەری بە ددانان گرتبوو، دەچۆ پێش.دەنگی پچە پچی سەربازانی دەبیست کە بە سرتە قسەیان دەکرد. ئاگری سوری سیغارەکانی دەبینی و دەنگی وێک کەوتنی چەکەکانی دەبیست. دەلەرزی، بەلاّم دەچوە پێش. ئێستا هەرچەندی لە مردن وەنیزیک دەکەوت، خوداي وەک ئەو کێوە دەهاتە بەر چاو.

وانگلیو لە حەمامێ گەڕابۆوە و ڕینیو بە شانەی ئێسکی فیلی پرچەکانی بە شانە دەکرد. بۆ ئەوەی زەردی کولْمەکانی لاچێ، سووراوی دە ڕومەتی دابوو. هێندێ سپیاویشی دە کەپۆی دابوو تا چووکتر بێتە بەر چاو.بووک بە بێدەنگی لە بەر ئاوێنە دانیشتبوو. مادام پینلوب و مادام کراسو گئورگیس کە هێندێ مەست ببوون و کەیفیان خۆش بوو، خەریکی ئامادە کردنی جێ‌ژبانی بووکێ بوون و بە نارە نار گۆرانیان دەگوت.

لە خوارەوە لە ئاشپەزخانە دوو کابانی خۆشەویست، مادام کاترینا و کریسانتی خوشکی پالّەوان پولیکسینگیس نان و شیریان ئامادە دەکرد. عەلیاغاش بە کەشەف و بۆشقاب و کێرد و چەنگالْ و کەچکەوە کە لە دراوسێ بە ئەمانەتیان وەرگرتبوو، لە هاتو چۆ دابوو.

دیاماندیس کە لۆتیانە کلاّوی لە سەر نابوو،هاتەژووور. بە مرچ و مۆنی سلاّوێکی کرد و

www.kerimhisami.com

چاوێکی بە ماڵی شپرزە و بڵاودا گێڕا. لێوەکانی گەست و بە تووڕەیی زنجیری سەعاتەکەی ڕاوەشاند. ئەو بەزمە بە کەیفی وی نەبوو. ئەو لەگەڵ خوشکی بێ ئەوەی حەوجێ بە مێردی بێ ژیانێکی خۆشی ڕادەبوارد. ئیدی چ پێویست بووکە چس‌گورگی لەعنەتی بەو چاویلکە گەورانەوە بێتە مەیدان و ببێتە سەرە کەر. بە هەنگاوی قورس و بە ئەژمار لە پلیکانان چوە سەر.

مادام کراسوگئورگیس دەست بەجێ تێی گەیشت و بە سپایی پێی گوت:

لاو! تۆزێ ڕاوەستە، دەبینی بوک چی لێ دێ.؟

کراسوگئورگیس باش دەیزانی کە تەنیا بۆ پۆزێ سەعاتی کڕیوە، دەنا تێی ناگا. هاڤاڵەکانی جاروبار سەریان داویشتە سەرو لێیان دە پرسی: « ڕاستی دیاماندیس سەعات چەندە؟ ئەو تورە دەبوو، سەعاتەکەی لە گیرفانی دینا دەر و لە بەر چاوی ڕادەگرت و دەیگوت : « خۆت بزانە سەعات چەندە خۆ کوێر نی ؟.»

مادام کراسو گئورگیس کە لە نەشەی شەراب وەغیرەت کەوتبوو بەناز و عیشوە لێی پرسی:

– ئاغا دیاماندیس سەعات چەندە ؟

دیاماندیس کە لە تووڕەییان دە کوڵی، لە وەڵامدا گوتی: « ببەخشە، سەعاتەکەم نوستوە کار ناکا .!»

تاچاوی بە خوشکی کەوت کە دەیرازێننەوە، وەها لێوەکانی گەست کەم مابوو خوێنیان لێ دەر پەڕێ . لە دڵی خۆیدا گوتی: «خەریکن قوربانی دەرازێننەوە ...» پاشان ڕووی وەرگێڕا و لە پلیکانان چوە خوارێ. بەڵام وانگلیو قورسایی چاولێکردنی براکەی لە سەر بەدەنی خۆی هەست پێکرد. ئاوڕی داوە. تا چاوی پێکەوت، چاوی پڕبوون لە ئاو.

مادام پینلوب گوتی:«کاتێکی بوکێ دەرازێننەوە ، پیاو هەقیان نیە وە ژوور کەون.»

دیاماندیس توکێکی لە سمێڵی هەڵکەند و هاویشتیە سەر چێ و بانەکە و لە کاتێکا بە تورەیی وەک گا هەناسەی هەڵدەکێشا و دەیویست لە پلیکانان بچێتە خوار، گوتی « هیوادارم بەختەوەر بێ !»

* * *

کاتی ڕۆژئاوا حیلەی ئەسپان و دەنگی لاقیان دەبیسرا. زۆری نە خایاند ئەو کۆڵانە تەنگە پڕ بوو لە سوار. سیفاکاسی پیر و هاو سەفەرەکانی گەیشتنێ. دەرکاچوار تاق کرانەوە. بۆنی ئارەقەی پیاوان و پەنیر وگۆشتی سوورەوە کراو ماڵی پڕکرد. بابەگەورە وانگلیوی داردەمکانەی وەک ئێسک و پێستی لە ئامێز گرت و ماچی کرد. بە دوای ئەودا تەواوی خێزانی بنەماڵە بە سەر بوکێ وەر بوون و بە ئارەقەی ڕێگا و ئاوی زاریان بووکیان تەرکرد. کەمی مابوو بەو هەناسانە کە بۆ تەگەیان لێ دەهات بیخنکێنن. ڕیش و سمێڵی زوور ڕوومەتی بوکێیان سووتاند و خوێنی تێ‌گەڕا بوو. وای لێ هات بە ناچاری بچێتەوە وەتاغی سەرێ و سوور وسپیاوەکەی تازە کاتەوە.

لە ژووری دانیشتن بۆ هەموو میوانانجێگا نەبوو. هێندێ لە ژنەکان لە وەتاغ وهێندێکیش لە ئاشپەزخانە بەستەی دیاریەکانیان دە کردنەوە. زۆر لە پیاوەکان چوونە حەسار و لە بەر هەڵاو بگر ماڵەکە دەلەرزی.

www.kerimhisami.com

پاڵەوان پولیکسینگیس کە دەهات و دەچوو. سڵاوی لە میوانان دەکرد، گوتی :

- منداڵینە چ باسە ؟ مەیکەنە هەرا، هاوار مەکەن، ئێرە گوند نیە، شارە !

مانوساکاس گوتی: « کەس هەرا ناکا پاڵە وان ، ئەوان قسان دەکەن !»

چس‌گورگ و ئیدومنەی ئاواڵ زاوا توانیبوویان خۆیان لە شەڕی سڵاو وبە خێر هێنان وماچ ومۆچ بدزنەوە وچوویوون لە قوژبنێک کز هەڵاتبوون قسەیان دەکرد. چس‌گورگ بە گەرمی باسی داب و شوێنی ژن گوێستنەوەی زەمانی قەدیمی دەکرد کە هێشتا لە نێو خەڵکدا باو بوو. ڕەگەزی یونانی ڕەگەزێکی ئەبەدیە. چس‌گورگ لەبەر ئەوە شاد نەبوو کە ژن دێنێ، کەیف خۆشی لەوەدابوو کە بە دابی کۆن ژن دەگوێزێتەوە. ئیدومنەش بۆی باس دەکرد کە تازە ئاخرین نامەی کاریگەری خۆی بۆ مەلەکەی ئینگلستان نووسیوە و بێگومان وەڵامێکی باش وەر دەگرێتەوە. دەیگوت : «هاورێ ! هیوادارم ژنهێنانی تۆ بۆ هەموومان بەختەوەری بە دواوە بێ.»

پاڵەوان میکێلس بە ڕوویێکی گرژ هاتە ژوور و کڵاوی لە سەری هەڵگرت و دەستی باوکی ماچ کردو براو برازاکانی لە حەساریدا بلاو ببوون، دەستی هەموانی گوشی. بێ ئەوەی لوتی دە لای پاڵەوان پولیکسینگیس بێچوولە پەناسیفاکاسی باوکی لەسەر نیو تەختێک دانیشت .سیفاکاسی پیر سەری بۆ لای ئەو خوار کرد و گوتی :

- میکێلس بووک هێندێ لاوازە !

- بۆ زاوا باشە لێی دێ !

پیرە مێرد سەری ڕاوەشاند و بزەیەکی هاتێ و گوتی : « ئەو نانە بەو دزیە...»

قەشە مانولی بەو عەباو گیر فانی زەلامەوە ، جاش قەشە بە سمێلی وەک مووی بەرازی و مورتزوفلوس بە مجری زنوەوە پەیدا بوون. خەڵک لە بەریان هەستا. بووک لە پلیکان هاتەخوار. ئیدومنە چوە پێش و دەستی گرت.

مورتزوفلوس مجری پڕکرد لە پۆلوی ئاگر و دوعای ڕێو ورەسمی بووکێ دەست پێکرا. وانگلیو سەری بەردابۆوە. ئەو قەومی وەحشی هەموویان بە سەر ورووی توکناوی و ڕیش و سمێڵی نەتاشراو دە ورەیانڕ دابوو تەماشایان دەکرد. ئەو ژنە بەو لەشی لاوازو ڕەقەلە دەبوو بە ئەندامێکی‌ئەو بنەماڵە و خوێنی لە گەڵ خوێنی ئەوان تێکەڵ دەبوو. داخوا ئەم پێوە لکانە ئاکامێکی دەبوو.؟ ئەفرادی ئەم تایفەیە هەموویان شوان و جوتیار بوون و شارەزاییان لەم کارانەدا هەبوو. واتە دەیانزانی کام مەر وبەران و یا گاو مانگا هەڵبژێرن کە بەرخ وگوێلەکەی ساخ و باشیان لێ پاشە کەوت بێ و ئاژەڵی پێ زیادبکا. ژنەکانیش لە کاری مامر و کەڵەشێر و کەروێشک شارەزا بوون، بە نیگەرانی تەماشای بوکێیان دەکرد. یەک دەیگوت :

- بووک زۆر لاوازە، هەر مەمکی نیە، شیریشی نابێ. یەکیتر دەیگوت : مەترسێ،شیر پەیدا دەکا، لە بیرت نیە پارەکە بزنەکەی من چۆن بوو؟ حەیوان هەر ئێسک و پێست بوو. تەنانەت گوانی هەر دیار نەبوون. لەگەڵ ئەوەش کاتێ ئاوس بوو، کاریلەی دی، ئەگەر بڵێم هەموو جارێ بوتلێکی شیر دەدا، باوەڕ ناکەی.... سێیەمیان دەیگوت :

خەمێ مەخۆن، پان و بۆڕەبێ‌وجێگای منداڵیشی دەبێتەوە. کچ دوای‌مێرد کردن پان و پۆڕ دەبێ.

www.kerimhisani.com

ژنەکان سرت و خورتیان بوو. قەشە مانولی دوعای دەکرد.، تەشریفات تەواو ببوو. کاتێک ئاواڵ زاوا تاجی بوکو زاوای پێک گۆڕیەوە، بە جارێکی ژن بە سەریان وەر بوون و ئاواتیان بۆ دەخواستن کە پێکەوە پیر بن ومنداڵی جوانیان لێ پاشەکەوت بێ. پاشان چوونە سەرسفرەو مەلاشو کەوتنە کار. چسگورگ ئیتر هیچی وە بیر نەدەهاتەوە. تەمێکی تایبەتی هۆش و بیری داپۆشیبوو. وای لێهاتبوو بێجگە لە دەم و چاو ودەنگ هیچی دیکەی لێک نەدەکردەوە .دەیبینی کە وا باوکی لە سەر نیو تەختێک دانیشتوە. کودەڵە بەرازێکی سورکراوەی لە سەر رانی داناوە. پاڵەوان میکێلس لە لای راستەو پاڵەوان پولیکسینگیس لە لا چەپەی دانیشتوون. دیاماندیسی ژن برای بێ ئەوەی سلاو لە کەس بکا هاتە ژوور. شەو کلاوی تا سەر برۆیان هێنابوە خوار. چوو لە ئاشپەز خانە دەستیکرد بە خواردنەوەو جنێو دان. پاڵەوان پولیکسینگیس ڕابوو بەدوایدا، خۆی گەیاندێ. پاش تاوێک دەنگی هەرا هەراو شکانی قاپ و قاچاخان بەرز بۆوە .

پاڵەوان میکێلس لە ڕقان دانی لێک دەدان. ئەویش دەیویست لێی ڕاست بێتەوە. لە کاتێکا لە تورەییان دەکوڵی لە جێی خۆی نەبزوت. ڕینیوی کچی شەربەتێکی ئاڵوباڵوی زۆر فێنکی بۆ هێنا، پاڵەوان شەربەتی خواردەوە، تۆزێ هاتەوە سەر خۆ. پاشان بە خۆشەویستی تەماشای کچە جوانەکەی کرد و سەروروی گرژ و ڕق هەستاوی نەختێ هێدی بۆوە. لە دڵی خۆیدا گوتی : ئەو کیژەی لە جێگایەک دیوە، دەبێ کیژی کێ بێ؟ چەندە باش خزمەت دەکا ئاو وشەراب و خواردن و سیغاری بۆ دێنێ، بێ ئەوەی داوای لێ بکا. چاوێکی لە ژنەکەي کرد کە کەبابی لە میوانان بەشدەکرد، ڕینیوی بێ نیشاندا و پرسی :

– ئەم کیژە خۆشەویستە کێیە ؟ وابزانم لە جێگایەک دیتوومە، بەلام نازانم لە کوێ ؟

مادام کاترینا هەناسێکی هەڵکێشا و گوتی:« ئەوە کیژی خۆتە ».پاڵەوان میکێلس سەری بەرداوە و بێدەنگ بوو .

پاڵەوان پولیکسینگیس بە تورەیی لە ئاشپەزخانە گەڕاوە. هەموو چاویان تێبڕیبوو. توانی خۆی ئارامتر نیشان بدا . بزەیەکی هاتێ و گوتی :« دیاماندیس سەر خۆشە و داوای لێ بوردن دەکا.!»

پاشان چوولە نیزیک پاڵەوان‌میکێلس‌دانیشت .دەتگوت‌دەیەوێ دڵێ ئەو ڕابکێشێ.و وابکاکە پاڵەوان ئاکاری ناحەزی خوارزای لە بیر بەرێتەوە.پاڵەوان بەراز لە تورەییان کونە لوتی لێ فش بوون. برادەرەکەی بۆنی عەتری لێ دەهات. پاڵەوان میکێلس لێی دوور کەوت. بەلام پاڵەوان پولیکسینگیس دەیویست هەر چۆ نێک بێ ڕامی بکات. ئەو باش دەیزانی کە وا دەمێکە پاڵەوان میکێلس خۆی لێ لادەدا، بەلام نەیدەزانی بۆ چی.؟ چی کردوە ؟ شەرابێکی زۆری خواردە وە و گرێی دڵی بۆ کردەوە و گوتی:

– پاڵەوان میکێلس بۆ چی لە من لالوتی ؟ من چم کردوە ؟

– پولیکسینگیس ، باش نیە مرۆڤ باسی هەموو شتێک بکا ...

پاڵەوان پولیکسینگیس دووبارە پرسی :

– دەمەوێ بزانم چم لە تۆ کردوە ؟

لە وەلام دا گوتی : « تۆ بۆنی تورکت لێ دێ ...»

پاڵەوان پولیکسینگیس سوور هەڵگەڕا، گوتی : « بۆچما تۆش بۆنت کردوە؟»

www.kerimnisani.com

لە پڕ پاڵەوان میکێلس دە چاوەکانی پولیکسینگیس راما و حاڵەتێکی بەسەرداهات، دەتگوت دیق دەکاو دەیەوێ بخنکێ. دەستی درێژ کرد و خەریکبوو کورسیەکەی لە پەنای بوو بیشکێنێ .
لە بن لێوانەوە گوتی :
– بەڵێ بۆنم کردوە ... پاش تاوێک بێدەنگی گوتی :
– تۆ شەرم ناکەی ؟... ئەویش لە گەڵ تورکێک..؟
پاڵەوان پولیکسینگیس ویستی دڵنیای بکا، گوتی : « ئەو بەو زوانە دەبێتە مەسیحی ..»
پاڵەوان میکێلس وەها راپەڕی ماڵەکەی لەرزاند. لە کاتێکا بۆ لای حەساریٚ دەچوو تا هەوای تازە هەڵمژێ ، گوتی:
باشتر بوو تۆ بیبای بە تورک و ئێمەت لە شەری خۆت ئاسودە کرد با .
بەیان نیزیک دەبۆوە . گوندیەکان هێشتا دەیانخوارد و دەیانخواردەوە . ئەوانەی کە سەر خۆشتر بوون، دەستیان کرد بە گۆرانی . یەک لەوان توزەلەی لە خورجینێ هێنا دەر و دەستی کرد بە لێدان. ئەوانیتر لە حەساریٚ هەڵدەپەرین. بوک و زاوا مات و بێدەنگ لە سەر نیو تەختێک دانیشتبوون هیچیان وازیان نەبوو بچنە ژووری بە گوڵ ئامادە کراو. سیفاکاسی پیر چاوی لە سەر یەک دانابوون. نە نوستبوو، گوێی دابوە گۆرانی و پێکەنینی منداڵان و نەوەکانی. وەک پیرە چنارێکی کۆن ساڵی لەژێر باران کە هەست بکا ئاو بە رەگ و ریشە و لقەکانیدا دەگەرێ، شاد و کەیف خۆشبوو.
پاڵەوان میکێلس بە چاوی لێڵ و خەواڵوو، بە مادام کاترینای گوت :
– با بڕۆینەوە ...!

* * *

بەیانی بەردا هەتاو شەبەقی خۆی بە سەر حەساری پڕ لە ئێسکی کروساوە ولەتکە نان وریش و سمێڵی دێوە خەوڵێ کەوتوەکاندا بڵاو کردەوە. ئەوێ رۆژی چوارشەمۆی پاک بوو.دوکان وبازار دەکرانەوە. وەستا کار بەرسینگەی خۆیان دەبەست.شەبەقی رۆژ دارە زەیتون و دەشت و سەحرای دەلاواندەوە و لە سەر خانوبەرەی کۆنستانتینی نوری بەگ رادەوەستاو بە پەنجەرە تازە رەنگ کراوەکان پێدەکەنی . یاسەمەن گوڵی کرد بوو. چوار داعبای ئەڤێن یان لە ئەسکەندەریەوە هێنا بوو، دوویان سەوز و دوانیشیان عابی گەردن زەردبوون. بێجگە لەوە ،نوری براییی ساز لێدەری بانگ کرد بوو کە رۆژەکانی هەینی بێ و ساز لێبدا وگۆرانی بچڕێ تا ئامینە دڵی تەنگ نەبێ. پازدە رۆژ بوو نوری بەگ نەچوبۆوە کاندی، هەر وەک باڵندەیەکی ئەڤیندار خەریکی دروست کردنی هێلانەیەک بوو کە هاوسەری خۆشە ویستی بینێ و هاوینێ تێیدا وەحەسێن. لە ئەڤینی ئەودا سووتا بوو. دوو رۆژ بوو خەبەری دابویە کە ئیتر لە دووری ئەو خۆڕاناگرێ و دەیەوێ بە پەلە بێتە لای. بەڵام ئامینە عوزری هێنا بۆوە کە سگی پڕە وناتوانێ کەس بیتەلای. هەروەها گوتبووی:
– ماڵ هەمیشە داخراوە . تەنیا ئێواران حەمیدە مەلا دێو دەرمانی ژنانەی بۆ دێنێ . تۆ ئەگەر منت خۆش گەرەکە، دوای منداڵبوونم وەرەوە.

www.kerimhisami.com

وادیار بوو ئەو خەمەی بەس نەبوو کە بە ناعیلاجی پازدە رۆژ لە خۆشەویستەکەی دوور بێ، خەمی دیکەی هاتبوە سەر کە : پاشا رۆژی پێشتر بە هۆی خولامی قولەرەشدا خەبەری دابویەکە بە جێ گەیاندنی بەڵێنەکەی زۆر وەدرنگی کەوتوە. گوتبووی:« سوکابەتی بێ تۆڵە ماوەتەوە. لۆتیەکان زمانیان بۆ سکالا درێژ کردوە. ئەو کارەی بریار وابوو بیکەی زوو ئەنجامی بدا.»

ئێستا زوو زوو باوکیشی دەهاتە خەوی ، قسەی لەگەڵ نەدەکرد. تەنیا بە پێی پەتی و بە جلی شڕو دڕاو، بە پەنایدا رادەبرد ئاوڕی وێ نەدەدا. بە هەڵکەوت ئەوێ رۆژێ بەیانی خاوخێزانی لەعنەتی قاتڵی باوکی کە لە شایی دەگەڕانەوە بە پێش خانوبەرەی کوێستانیی ئەودا تێدەپەڕین. نوری بەگ دەرگای توند داخست وبە دڵێکی پڕ لە کینەوە چوە وەتاغی سەرێ و لە پشت پەردەی پەنجەرەکان خۆی حاشاردا و تەماشای بابە گەورەی سەد ساڵەو توخم و تۆرەمەی دەکرد کە وەک لەشکر لە پشت سەری بە ریز وێنستابوون.

مانوساکاس کاتێ گەیشتە بەر دەرکی نوری، ئەسپی راگرت و دەمانچەیەکی تەقاند و هاواری کرد:

هۆی نوری بەگ ! ئەوە بە سلامەتی تۆیە

بەلام نوری لە پشتی پەنجەرە لێوی خۆی دەگەستو جوابی نەدەداوە. مانوساکاس رووی کردە کەس وکاری خۆی و گوتی:

– ئەو سەگە شکایەتی لە من کردوە کە کەرێکم بردۆتە مزگەوت تا نوێژێ بکا، دوو سبەی لە رۆژی جێژندا ئەگەر مالوسێکم نەبرد مانوساکاس نەبم .بوکنی چی دایان لە قاقای پێکەنین و لە هەورێکی تەپو تۆزدا بزر بوون.

نووری چاوەکانی پڕ بوون لە خوێن. لە پلیکانان هاتە خوار، جامێکی پڕ کرد لە شەراب و هاتە دەر تا لە بەر دەرگا بیخواتەوە و قینی بنیشێنەوە. بەلام لە وێش ڕانەوەستا،لە پێش خانوەکەی ئەو زەوی لە بەر سمی ئەسپ و ئێستری ئەو کاروانە لەعنەتیە قەڵشی تێکەوتبوو. چوە پێش و لە نێوەراستی جادە راوەستا. بەولایەدا کە دوژمنەکان لە تەپ و تۆزدا ون ببوون. رووی کردە خۆر و لەوێ جامە ی خوار کردەوە و چەند دڵۆ پە شەرابی رشت و لە بەر خۆیەوە گوتی:« خوێنی من وەک ئەو شەرابە برژێتە سەو زەوی ئەگەر کارێکی ئێستا بریارم لە سەرداوە ئەنجامی نەدەم.»

سەری پاشەو شکێن کرد و جامەکەی بە سەریەوە ناو چۆڕی لێ بڕی. پاشان گەڕایەوە ماڵ و دەمانچەکانی لە دیواری کردەوەو فیشەکی تێنان و بۆ تاقیکردنەوە دووفیشەکی لە حەوا تەقاند. پاشان خەنجەری درێژ و دوو دمی لە کالانێ هێنا دەر ولە باسکی تاقیکردەوە، وەک گوێزانی سەرتاش تیژ بوو. تەواوی رۆژ لە حەسارێ دەهات و دەچوو. جارویار دەچوە کۆلان و تەماشای شوێنی ئەسپ و ئێسترانی دەکرد، دوویارە بە تورەیی دەهاتەوە ژووری. شەو بە سەرداهات. کەروێشکێکی کوشتەوەو بە ئێشتیاي خۆی لێی نا. تا توانی خواردی. پاشان باخەڵێک گوڵی یاسەمەنی لێکردەوە. هاویشتیە نێو لێفەو دۆشەگ و لێی نوست. وردە وردە خەوی بەسەرداهات و خەوی لێکەوت. بۆ هەوەڵجار خەونێکی خۆشی کرد و باوکیشی نەهاتە خەوی. بەیانی زوو سوک و بە کەیف لەجێ هاتە دەر، فیتوی لێدەدا. کەڵە شێریش لە حەسارێ وەخەبەر هاتبوون. هەموویان وەسەر کۆی پشکەڵان پەڕیبوون و بە چپکڵدانی هەڵمساو سلاویان لە رۆژێ دەکرد. ئاسمان

www.kerimhisami.com

بروسکی دەداو لە گەڵای داران دڵۆپەی نوور دەرژان. حەوز و فوارەی حەساریْ وەک مریشکی هێلکە کردوو قرتە قرتی بوو. ئەسپەکەیان کە تازە لە تەویلە دەر کێشا بوو، وەک چاوی بە ماین کەوتبیْ دەیحیلاند و گەرم داهاتبوو. بە نۆکەرەکەی گوت : بە ئاوی شیرەوتێن ئەسپەکەی بشوا و خۆشی ستڵێکی ئاو بۆ هێنا. ئاخورەکەی پڕ کرد لە تفاق و چۆوە حەساریْ.(کارتونیس) پیرە سەگەکەی وەک تولە سەگێکی پچوک بە کلکە سووتە لە بەو لاقانیدا دەوەڕی و دە تلایەوە. نوری چۆوە ژوور و بە چێشتکەرە پیرەی گوت : هێندیْ خواردەمەنی و بوتڵێک ئارەق ئامادە بکە. بەلام دەبیْ زۆر زوو پێش ئەوەی خۆر رمبێک بلیندبیْحازر بن چونکە دەیەویْ سەفەربکا. پیرێژن پرسی:دەچیەکاندی دەتەویْ خانم بێنیەوە ؟

نوری جوابی نەداوەو چوە وەتاغی سەریْ. سمێلی بە خەنە رەنگ کرد، قۆزترین جلی کردە بەر، عەتری دە خۆداو دەمانچەی لە خۆ بەست، خەنجەری دەبەر پشتیْ راکرد، هاتەوە حەسار و لە بەر دەرکیْ راوەستا. ئێستا ئەویش هەر بریقەی دەهات.

پیرە تورکێک تورەکە بە شانیەوە بەوێدا تێدەپەری. ئەوە مستەفا بابا بوو کە گیاو گۆڵی دوکتوری و دەرمانی لە چیا کۆ دەکردەوەو دە یکردنە مەڵحەم و برینی پیْ دەرمان دەکردن. ئەو تەنانەت زەردوویی و بای سووریشی دەرمان دەکرد. بە گوندەکانی تورک و یونانیاندا دەگەڕا هاواری دەکرد :

- ئەی حەکیم باشی، دەرمانی باش ،تەمەنی درێژ! هەر کەسەش بە گوێرەی دەرد و نە خۆشی، دەرمانی دەدایە. ئەو کابرایەکی دڵپاک بوو، ئەوەندی بۆی کرابا نەخۆشی تیمار دەکردن و هیچیشی نەدەستاند. بە نان و ئاو دەژیا. کە چاوی بە نوری کەوت راوەستاو بە جورێکی سەیر تێی ڕاما، نوری بەگ پشت ملی سەگەکەی گرتبوو تا ئامبازی نەبیْ، گوتی:

- چیە مستەفا بابا بۆ وا تەماشام دەکەی؟

پیرە مێرد سەری دانواند و بە ئافەرینەوە گوتی: « نووری بەگ ئەمرۆ زۆرجوان بووی؟» بە دەنگێکی سەبریش لێی زیادکرد:

- لەوە جوانتر نابی !

نوری قاقا پێکەنی . پیرە مێرد دیسان گوتی :« نوری بەگ پیْ مەکەنە، مرۆڤ رادە و سنورێکی هەیە.تێپەر بوون لەو سنورە گوناحە »

- یانی گوناحە کە مرۆڤ زۆر باش و زۆر جوان و زۆر پاک بیْ؟

پیر هەناسێکی هەڵکێشاو گوتی : بەڵیْ گوناحە !

بۆ چی مستەفا بابا، بۆچی من تێناگەم ؟

- کوڕم من خۆشم تێناگەم. نازانم ..ئەوە یاسای خوایە . لە بیرت نەچیْ نوری بەگ! پیرە مێرد دەستێکی بۆ سینگ و لێو ونێو چاوانی برد و گوتی: ئیشەلا بە خۆشی نوری بە گ ...چەند هەنگاوێک رۆی، راوەستا. نوری لە بنەوە چاوێکی لێکرد و بزەی هاتیْ و گوتی :

چیە مستەفا بابا، شتێکت گەرەکە ؟ ئەگەر برسیتە بچۆ ژووری تا سفرەت بۆ راخەن.نانت بۆ دانێن .

- ببوورە نوری بەگ، برسی نیم ... تەنیا ..

www.kerimhisami.com

– تەنیا چی ؟ روونتر قسە بکە .. مستەفا بابا ..!
– دەمویست تەنیا شتێکت پێ بڵێم، بەڵام دە ترسم پێم پێ بکەنی .
– تۆ مروڤێکی پیرۆزی، من بەتۆ پێناکەنم ، قسەکەت بکە .
هێندێ دووکەڵ لە دمو چاوت بدە . لیباسی ئاسایی رۆژانەت لەبەرکە ئەگەر هەتە چەکمەی پینە کراو دەپێکە .دەمانچەی زێویش لەولا دابنێ، هێندە خۆت جوان مەکە.
نوری دای لە قاقای پێکەنین ،دمو چاوی باریک و خۆشەویستی پیرە تورک تێک چرژان . بە پشتی کوڕ دوور کەوتەوەو لە بەر خۆیەوە گوتی : « بۆ خاتری خوا پێمەکەنە نوری بەگ !
دوو ژنی جوانی مەسیحی بە سواری گوێدرێژێ بە وێدا تێدەپەرین. لەو کاتەدا نوری لە بەردەرگا قاقا پێدەکەنی. ژنەکان بە تاسەوە چاویان لێکرد، پاشان سەریان بەرداوەو رێگایان درێژە پێدا.کاتی دوور کەوتنە وە یەکیان گوتی:
– ئەو سەگە چەند جوان بوو !
ئەوی دیکە هەناسێکی هەڵکێشا وگوتی:«تاریفی‌تۆبەو بزۆکەوانیەتەوە بۆئەو بەدبەختی دێنێ.» ئەوی تریان گوتی :« لەشی ئەو سەگە کەلاکێکی باش دەبێ !» پاشان هەر دووکیان بێدەنگ بوون .
نوری بەگی سەر خۆش لە فیز و لوت بەرزی چۆوە ژووری. ئەسپەکەی لە حەساری هەر بریقەی دەهات. کلفەتی پیر خەریکبوو خورجێنی پر لە خواردەمەنی و ئارەقی لە پاشتەرکی دەبەست. نووری چاوێکی لە دەوروبەری خۆی کرد، خانوو لە بەر تازەیی و خۆشی دەدرەوشا. داربادام و زەیتون و هەنار بەریان گرتبوو، دارهەنجیرگەلای سەوزی پان راکرد بوو. چوار توتی پچکۆلە لە قەفەسی خۆیاندا دندوکیان لێک دەدا. هەوا ساف و ئارام بوو.
نوری تاوێک وەشک‌کەوت .دەیویست بچێتە کوێ؟ ئەو هەموو نیعمەتی خودای بۆ بە جێ دەهێشت .؟ ئەو هەموو سەروەت و سامانە بۆ بەجێ دێڵێ؟ خانوی کوێستانی ئەو بەهەشتێک بوو، لەوێ لە هیچی کەم نەبوو. بەو زوانە ژنەکەشی دڵی نەرم دەبوو، ئاشت دەبوونەوە. دەهاتەوە حەساریش جارێکی دیکە پر دەبۆوە لە پێکەنینی وەک مرواری. هەنارەکان گەورە دەبوون. هەنجیر وەک هەنگوین شیرین دەبوون. توتیەکان هێلکەی وەک فندقیان دەکرد. جوجکەی زەرد و سەوزیان هەڵدێنا.
هەناسێکی هەڵکێشا. قەرەواشی پیر تەماشای خودانی خۆیکرد. ئەو نوری بەگی گەورە کرد بوو.نوری رۆژ بە رۆژ لە ئامێزی ئەودا هەڵیدابوو.گەورە ببوو.ئەو قەت مێردی نەکرد بوو، لەم بارەوە پەشیوانیش نە ببۆوە . نوری بۆ ئەو هەم مێرد بوو، هەم کور بوو، هەم خودان بوو. نووری تاقە خۆشی ئەو بوو.بەڵام ئەوێ رۆژێ بەیانی هەستی بە نیگەرانیەک کرد بوو. جارێکی دیکەش لێی پرسی : « خودان بۆ کوێ دەچی ؟»
نوری ئاوری لێ داوەو گوتی : « دایە ئەو رۆ چت لێقەوماوە، هەر وا دەپرسی ؟»
پێی دەرکێفێ ناو سوار بوو. پیرێژن دەستە چرجەکانی بە سینگی ئەسپەکەی داهێنا و لە کاتێکا دەلەرزی بە ئەسپایی گوتی – دەچیە کوێ نەریاب .؟ نوری لە وەڵام دا گوتی : ئاگات لە ماڵێ بێ . رکێفی لە ئەسپی‌داو ...پیرێژن کە لە نێو لق و پۆپی دارە کان دا لە پێش چاوی بزر

دەبوو گوتی :
– خوا بتپارێزێ رۆڵە ! قین ئەوکی گرتبوو، ویستی خۆی دڵخۆشی بداتەوە، بە دەنگی بەرز گوتی :
– ئاخ ... ئەو ئاوی حەیاتی خواردۆتەوە.. هیچی بەسەر نایە.!...دەرگای داخست

* * *

مانوساکاس دوای تێپەراندنی رۆژەکانی جێژنی پاک، چوو بۆوە هۆلی مەرەکانی لە بناری چیای سلنا. وردە وردە هەوا گەرم داهاتبوو، دەبوایە مەرەکان ببرنەوە. بازارێکی خۆش لە چیاکان دانرابوو، شوانەکان برینگیان دەست داببوویە و مەریان دەبریەوە و گەمەیان دەکرد. هەموو ژنەکانیان لەگەڵ خۆ هێنا بوو تا بۆ شوشتنی خوریەکان ئاوێ بکێشن.

کورو شوانەکانی مانوساکاس قولکەیێکیان هەلکەندبوو، بەرخێکیان گوشت بووە و گزشتەکەیان دەکەوڵی بەرخەکە خستبوە نێو قولکە و خۆڵەمێشی گەرمیان بەسەردا کردبوو، چاوە روان بوون ببێتە کەباب و بەو هیوایە لە دەوری قولکە هەڵتوتەکابوون.

مانوساکاس سەری بەرانیکی خستبوە نێو رانی و بە برینک خوریەچەورو بە پشتەکەی هەڵدەپاچی. بیست مەری براوە و بیستی نەبراوە لەم لاولای ئەو راوەستا بوون. هێندی خوری لەبەر دەمی ئەو کۆ کرابوونەوە، بۆنێکی توندیان لێ دەهات. مانوساکاس بە کەیف بوو، نارەناری بوو گۆرانی دەگوت. شنە بایەکی ڤینک لە چیاوە دەهات. سالێکی خۆش بوو، مەرو ماڵات زەو زووی باشیان هەبوو. لە نیزیک هۆلْ لە ئاورگێکی بەردیدا، دوو کوری گەورەی ئەو تئودوریس و باناکوس، لە تەشتی مسی گەورەدا، پەنیریان دەکرد.

سوپاس بۆ خودا، لەو خوارانە، لە گوندی سێ ژان مەزراو باغات لەو ساڵەدا بەرو بویەکی باشیان هەبوو. ماینەکەشی جوانویەکی مێی دەبیوو.

مانو ساکاس تاوێک دەستی لە مەر برینەوە هەڵگرت. سەیرێکی دەشت و مەزاری کردو گوتی :
– زەوی راست وەک کەروێشکی مێ وایە و هەروا دەزێ و دەزێ و هیچ کاری دیکە ناکات. ولاخەکانیش دەزێن، دارەکانیش دەزێن و ژنەکانیش... هۆی کریستینا! باشبوو ئیستیکانە نارەقێکت داباسێ تا گەرووم تەر کەم...!

کریستینای ژنی لە ژوورێ ئاگری خۆش دەکرد، هەر چەند هێشتا ساخ و بە خوزە بوو، بەلام نیتر سکی نەدەکردن و منداڵی نەدەبوون. لەبەرئەوە خوای لۆمە دەکرد و دەیگوت :
– ئەم کارخانەیە نەدەبوایە تا تەمەنی حەفتا ساڵی لە کار بکەوێ. دەبوایە هەموو ژن بتوانن لانی کەم بە دوو دەستە منداڵ دڵی خۆیان بحەسێننەوە. دوو دەستە منداڵ یانی بیست کورو چوار کچ... ئەو رۆژە هەوەلین نەوەیان هاتە سەر دنیا، هەستیان بە نەساخیەک کردبایە. خاچیان کێشاباو مردبان... هەناسەیەکی هەڵکێشا و گوتی :
– ئاخ خودای من، ئەگەر ئەو رۆژەی دنیات دروست دەکرد، من لە لات بام، تۆم لە هێندی نهێنی ژنان ئاگادار دەکرد، کە تەنیا ئێمە دەیزانین. لەو کاتەدا دەنگی مێردەکەی بیست کە

www.kerimhisemi.com

بانگی دەکا. لە وەلامدا گوتی:

- بە چاوان مانوساکاس. ناتەوێ شتێکی لەگەڵ بخۆی؟ جەرگی بەرخیم بۆ ساز کردووی .

- کەوایە، ئەویش بێنە!

لەو کاتەدا کە مانوساکاس خەریکی خواردن و خواردنەوە و تەماشای مەزرا بوو، دەنگی سمی ئەسپێکی بیست کە چوار ناڵ دێ و بەرد لە بەر پێیانی دەردەپەرن و دەنگیان دێ. مانوساکاس گوتی:

- لەعنەت لە شەیتان: دەبێ کێ بێ بە سواری لەم چیایە بێتە سەر؟ بە زاری پڕەوە ڕاست بۆوە تا بە سەردیواری ئاغڵدا تەماشای بکا. دەستی بە بەر چاویەوە گرت بەڵام لە بەر تیشکی ڕۆژی بێنجگە لە ئەسپێکی ڕەش کە بەردی لە بەر پێیان دەردەپەڕین، هیچی دیکەی بۆ ڕوون نەبۆوە. لەبەر خۆیەوە گوتی: بە هەڵە نەچوویم نووری بەگی سەگە!

لە جێ ڕاست بۆوە و بۆلای دەرگا ڕۆیشت و لە دڵی خۆیدا گوتی: «بێگومان وەدوای من کەوتوە!».

مانوساکاس چوە نێو ئاغڵ خورجینێک بە دیوارەوە هەڵواسرابوو، دەستی دایەو لەو کاتەدا کە ژنەکەی خەریکی ئاگر خۆشکردن بوو، نەی دەدیت، خەنجەرێکی لە خورجین هێنا دەرو دەبەر پشتی چەقاند. پاشان دەستی دا گزچانی شوانی کە لە دار بەروو دا هاتبوو، لەبەر دەرگا چاوە ڕووان ڕاوەستا. ئێستا سوار لە دار بەروە گەورە و بە لق و پۆ پەکە تێ پەڕیبوو ئەو جارە مانوساکاس دم و چاوی بزرکاو سمێلی ڕەنگ کراوی نووری باش دەدیت. مێزەرێکی سپی لەسەرو دەمانچە زیوەکەی لەبەر شەبەقی ڕۆژ دەدرەوشا. لەبەر خۆیەوە گوتی: «ئەو سەگە وەدوای من کەوتوە، بێ تا حالی بکەم». هەر لەوێوە بانگی کرد:

- هۆی کریستیانا. سفرەی داخە، میوانمان هات.

دەنگی ژنەکەی جورێکی سەیر بیست کە دەی پرسی:

- میوان کێیە؟

- شەیتان! گوتم سفرە ڕاخە!

لە پێش دەرگا دوور کەوتەوە و بۆلای سوار ڕۆیشت. نووری دیتی و دەستی بۆ ڕاوەشاند و بە دەنگێکی وەک گاڵتە گوتی:

- سلاو پاڵەوان مانوساکاس!

- سلاو پاڵەوان نووری بەگ! وا بە پەلە بۆ کوێ؟

- بۆ ئاغەلی پالەوان مانوساکاس. تۆ دەیناسی؟ ددانی سپی دەچوون و گۆشتی ژێر چەنەی دەلەرزی.

مانوساکاس لە کاتیکا چاوی سوور هەڵگەرا بوون توانی خۆ ڕابگرێ. هەولیدا کە پێبکەنێ. بەڵام تەنیا لێوی سەرەوە کراوە و ددانی وەدەر کەوتن و گوتی:

- کێیە کە باسی قارەمانەتی ئەوی نەبیستبێ؟ گۆیا هەر لەو دوو سێ ڕۆژی ڕابردوودا بوو کە توانیبووی کەرێک لە کۆڵ کا و بیباتە مزگەوت و تا نوێژی بکات».

- بەلێ، قەلە ڕەشێک ئەو خەبەرەی بۆ من هێنا بوو، ئێستا هاتووم تا ئەو پشتە بە قەوەتە

ببینم كە توانیبوەیە كەرێک هەڵبگرێ.

- نووری بەگ تۆ ئەوەی لە مێشكت بەرە دەر. قەت ناتوانی پشتی من ببینی.مانوساكاس هیچ كاتێ پشتی خۆی بە كەس نسشان نادا.

- ئەگەر مەجبووری بكەن چی؟ ئەو دەم لام وایە قوونیشی نیشان دەدا!

پاش ئەو قسانە نووری بەگ پێكەنی و سەرە قامچیەكی گەیاندە گوێچكەی ئەسپەكەی. ئەسپ دەرپەری و لەمانوساكاس وەنیزیک كەوت.

مانوساكاس لە جێی خۆی نەبزووت. خوێن لە رەگەكانی دەجوولاوە. دیسان خۆی راگرت. نووری بەگ هاتبوە ماڵی ئەو، دەبوایە لە سەر خۆ بێ و سەبر بگرێ. بە بێ ئەوە كە بچێتە پێش، مستەكانی كردە گرێ، بەلاّم نەیتوانی پێشی زمانی خۆی بگرێ. بە دەنگی گبراو گوتی:

- لە بیرت نەچێ نووری بەگ، تا ئێستا نەبوە، سەگێک من بگرێ و هار نەبێ.

كابرای تورک لە ولامدا گوتی:

- منیش داعبایەكی درندەم، بەلاّم باسی خۆ ناكەم و دەم ناكەمەوە.

مانوساكاس باسكەكانی لێک كردەوە و گوتی:

- باشە، كەوابوو چی؟ بۆ هاتوویە ئێرە و چت دەوێ؟

نووری بەگ بێ ئەوە قسە بكا، سمێڵەكانی خۆی گەست، مانوساكاس بێدەنگ بوو. لە سەر بەردێک راوەستا بوو، تەماشای وی دەكرد. بەلاّم دڵی هەر دووكیان وەهای لێ دەدا،خەریكبوون دەرپەرن. ئاخرەكەی نووری بەگ وەدەنگ هات. نەرم و لەسەر خۆ دەستی پێكرد. دەتگوت هەموو وشەكانی خۆی هەڵدەسەنگێنێ، گوتی:

- مانوساكاس تۆ سووكایەتیەكی گەورەت بە ئێمە كردوە. ئەویش تاوانی هەیە.

- من ئەوەی ویستوومە كردوومە. ئێستا تۆڵە ئەستێنی گەورە كێیە، با بێ تا تاوانی بدەمەوە.

- ئەو تۆڵە هەستێنە ئەوەتا لێرەیە.

- ئەتۆی؟

- بەلێ منم. هەر ئەو دەوڵەتی عوسمانی كە تۆ سووكایەتیت پێ كردووە، منی ناردووە. باوكم كە بە دەستی تایفەی تۆ كوژراوە، منی ناردوە. بەلێ، مانوساكاس، من لەگەڵ تۆ حیسابی زۆرم هەیە دەبێ پاكیان بكەم. هەر دوێنێ بوو كە براكەت بە سواری وەنێو قاوەخانەی توركان كەوت و ریش سپیەكانی وەدەرنا. كاندی هاواریەتی و دادی گەرەكە. من ناتوانم لە پاڵەوان میكێلس بدەم، چونكە ئەو برای هاوپەیمانی منە. ناچار ئەشێ لە تۆ بدەم.

مانوساكاس لە پشتەوە دەستی بۆ خەنجەرەكەی برد و گوتی:

- وەرە با لێرە دوور كەوینەوە. نابێ خێزانم گوێی لە قسەكانمان بێ، كورەكانم كە وا لە عەمباریخەریكی ماست و پەنیرن، نابێ بزانن.

نووری لە ئەسپ دابەزی. لە پیاوەتی بەدوور بوو، دوژمن پیادەو ئەو سوار بێ. جڵەوی ئەسپەكەی گرت و گوتی:

- بابرۆین!

www.kerimhisami.com

هەر دووکیان کەوتنە ڕێ و ئەسپەکە بە دوایاندا و لە نیگەرانیان دەی حیلاند و بەرد لە بەر پێیانی خلۆر دەبوونەوە.

ڕۆژ لەسەر چیای وشک و ڕووتەن لە جوولەدا بوو. کوڕو شوانی مانوساکاس برخی برژاویان لە بن خۆلەمیش هێنا بوە دەر و لە دەوری ئەو خواردنە خۆشە هێندێ وەک تورکان چوار مێردەکی و هێندی لە سەر سک ڕاکشا بوون و شەویلاکیان لێ وەکار خستبوو. قومقمەی شەراب بە قوڵتە قوڵت زار بە زار دەگەرا. لەسەر چیا باڵدارێک نەدەفری و گیان لەبەر نەدەجولاوە. مەڕەکان کە بە برانەوە سووکبار ببوون، لە بەر گەرمایە چوو بوونە بەر سێبەری دار وەرکەوتبوون، زمانیان دەرکێشابوو، لە تەنیشت ئەوان سەگەکانی مێگەل لە سێبەردا وەر کەوتبوون و بە سەر سووڕمانەوە سەیری مەڕەکانیان دەکرد کە بڕابوونەوە. ڕەنگە وایان زانیبێ کە ئەو مەڕانە گرۆێ بوون.

مانوساکاس و نووری بەک لە نیزیک دار بەڕوێەکی گەورە ڕاوەستان و تەماشایەکی ئەولا و لای دارەکەیان کرد و هەر دوو گوتیان:

– ئێرە جێگایەکی خەراپ نیەو پان و بەرینی تەواوە، نووری بەگ کەمێک خوارتر ئەسپەکەی بەستەوە تا زۆرانی ئەوان نەبینێ. لەو کاتەدا مانوساکاس مەیدانەکەی لە ورتکە بەرد و چروچیلکە خاوێن کردەوە. نووری بەگ گەراوە و کارەکەی وی پەسند کرد و گوتی:

– کارێکی فرە خاست کردوە. ئێستا جێگا تەواوە.

مانوساکاس وتەکەی دوو پات کردەوە و گوتی:

– بەڵێ، جێگا بەش دەکا. ئەگەر بمانەوێ دەتوانین لەم مەیدانە هەم جێژن بکەین، هەم تا مردن بەشەڕێین. تۆ چ ئێژی پاڵەوان نووری؟

نووری بە کاوە خۆ گوتی:

– من پێم باشە تا مردن شەر بکەین. بەڵێ، مانوساکاس، شەرافەت وا هەڵدەگرێ کە تا گیانمان لەبەر دایە شەر بکەین.

– هەر دوو لادەکرێن.

– من وام پێ باشە تا مردن بەشەربێین.

– چۆنت گەرەکە. ئەوەی گوت، پشتێندی توند کردو باسکی هەڵماڵین.

نووریش پێچەکەی سەری توند بەست و دەمانچەکانی لەخۆ کردەوە، یەکیان بە لقە دارێکەوە هەلاوەسی و یەکیشی بە دەستەوە گرت. مانوساکاس تەماشای دەکرد و گوتی:

– ئەوی دیکەش هەر هەڵاوەسە. ئەو دەمانچەی تۆم خۆش دەوێ. ئەگەر تۆم کوشت، بە یادگار هەڵیان دەگرم.

نووری دەمانچەی هێنا بوە سەر پێ. مانوساکاس بێ جووڵە ڕاوەستا بوو. نووری گوتی:

– مانوساکاس، دوێنێ کاتێک لەگەڵ خاووخێزانت بە پێش خانووبەرەی مندا ڕادەبەردی، دەمانچەیەکت بە حەواوە ناو بۆ ئەوەی من نارەحەت بم، هاوارت کرد:

«بەسلامەتی تۆ نووری بەگ. زۆر باشە مانوساکاس، من قسەی تۆ دەسەلمێنم و مردن دەبێ یەک لە ئێمە هەڵبژێرێ!

ئەوەی گوت، دەمانچەیەکی بەسەر مانوساکاس‌دا هەڵتزقاند. پاشان دەمانچەکەی برد لە کن

ئەوی‌تر هەڵی‌ناوەسی. پاشان هەر دووکیان ئامادەی شەر لەبەرامبەر یەک راوەستان. لاقیان لەبەر یەک بردبوو، مۆرەیان لێک دەکرد.

هێشتا بۆ بە گۆ یەکدا چوون تەوان گەرم دانەهاتبوون. بە دوای وتەو وشەی ناحەز و توندو دزێودا دەگەران کە هانیان بدا و تووڕەیان بکا و بۆ یەکتر کوشتن بیان هارۆژێنێ.

مانوساکاس تفیکی لە نووری کرد و گوتی:

- تف لە ریشی پێغەمبەرەکەت.

نووری نەڕاندی و گوتی:

- تف لە ریشی عیسا بێژوەکەت.

پاشان خودای یەکتریان هێنا گۆڕێ تا خوێنیان وەجۆش بێ، دوایە مریەم و ئیمامەکان و سوڵتان و پیرۆزەکانی یونانیان بە جنێو شۆشتەوە. بەڵام ئەوانە هیچیان تووڕەی نەکردن. ئاخرەکەی مانوساکاس بزەیەکی گەمەی هاتێ و گوتی:

- بیستوومە پاڵەوان میکێلس، پشتێندی تۆی گرتوە و هەڵی سووراندووی و هاویشتوویەتیە سەریانی. منیش دەمەوێ وات لێ بکەم.

ئەوەی گوت و خۆ بە نووری دادا. بەڵام نووری خۆی کلا کردو نەکەوتە بەردەستی. کشاوە و هەڵی کێشا خەنجەر و چاوی پڕ لە خوێن ببوو.

- کافر!

- سەگ!

نووری بە خەنجەری رووتەوە پەلاماری‌دا، بەڵام مانوساکاس گورج خۆی لاداو کەم مابوو نووری وەعەرزی کەوێ. مانوساکاس بەرانیەکی ئەو تۆی لە ورگی نووری‌دا، نیزیک بوو لە خۆ بچێ. بەڵام نووری هەموو هێزی خۆی بۆ بەربەرەکانی کۆ کردەوە ولە کاتێکا مانوساکاس هێشتا راست نە ببۆوە، خەنجەرێکی دە خاڵیگەی ڕاکرد. خەنجەرەکەی دەرهێناوە، خوێن فلقەی کردو هەموو سەرو سینگی بە خوێن بوو. لە خۆشیان هاواری کردو خەنجەرە خوێناویەکەی لستەوە. مانوساکاس بە لارە لار خۆی گەیاندە دارەکەو گوتی:

- ئەی سەگ، ئاخرەکەی کاری خۆت کرد!.

- ئێستا بێ حیسابین. بە کاوە خۆ وەک شێر لێی وەنیزیک کەوت. کونە تفنکی لەبەر بۆنی خوێن و گۆشتی تازە بڕاو وە پتە پت کەوتبوون.مانوساکاس کە هەستی دەکرد، توانای نامێنی و ئیتر ناتوانی دوژمن پەلامار بدا، بە سپایی گوتی:

- وەرە پێشتر، نیزیک‌تر بەوە وەرە پێش.

نووری بە بیستنی دەنگی لەرزۆک و خروپفی دوژمن کەیفی دەکرد. وردە وردە لێی دەچوە پێش و خەنجەرەکەی هەڵدەسووراند. کاتێک تەواو لێی وەنیزیک کەوت نەڕاندی و گوتی:

- کافر، ئێستا خەنجەرێکیشت لە سەر دڵی دەدەم، بە تۆڵەی ئەو سووکایەتیەی کە پاڵەوان میکێلسی برات بە دەوڵەتی عوسمانی کردوە!

ئێستا تەواو نیزیک ببۆوە و خەنجەری بەرەو سنگی مانوساکاس راگرتبوو. لە پڕ نامبازی بوو، خەنجەری داهێنایە. بەڵام مانوساکاس توانی جارێکی دیکەش خۆلابدا، خەنجەری نووری وەدارە

www.kerimhisami.com

بەروو کەوت و لە نیوەراستەدا شکا. مانوساکاس هەموو هیزی خۆی کۆ کردەوەو خەنجەریکی دەنیو لینگی نووری هەڵکرد. نووری وەک گا هۆراندی. بەڵام توانی خەنجەرەکە لە دەستی مانوساکاس بینیتە دەرو بە لوورە لوور لەسەر دڵی رۆ کرد و گوتی:

- ئەوەش بۆ دەوڵەتی عوسمانی!

مانوساکاس لە بن دار بەروە گەورەکە وە عەرزی کەوت. دەست بە جیٚ کریستینای ژنی و کورەکانی و ئاغەڵ و مەرەکان و مەرپەینە وەکەی دە هاتە بەر چاوی و پەردەیەک بەری چاوەکانی گرت و ئیتر هیچی نەدەدیت. وە عەرزی کەوت و دم و چاوی چوە دەخوینیٚ.

نووریش لە پەنا ئەو کەوتبوو، خوێن لە نێو گەڵی دەهاتە خوار و لە پەناسەری کوژراوەکە کۆ بۆوە. ژانێکی توند و بیٚ رەزای بە سکی دادەهات. باتۆ بریندارەکانی بە دەستی گرتبوو، دەی ناڵاند. تەماشایەکی ئەولاو لای خۆی کرد. رۆژ دەهات ئاوا دەبوو. دەنگی زەنگوڵەی حەیوانان لە چیا دەنگی دەداوە. یا هەڵیکردبۆیە.

نووری دەی ناڵاند و هەولی دەدا راست ببیتەوە بە نووزە نوزە دەیگوت:

- خوایە، خوایە، یارمەتیم بدە تا بتوانم خۆم بگەیەنمە ئەسپەکەم. دەستی بە دارەکە گرت و دەمانچەکەی لە لقی دار کردەوە و دە بەرپشتی‌را کرد. داهاتەوە گزچانی مانوساکاسی هەڵگرت و خۆی هاویشتە سەر. چاوێکی لە حەریفی کەوتوو کرد کە لە گیانەلادا بوو. ویستی پیلاقیکی پیدادا، بەڵام لەبەر ژانی سکی نەیتوانی. تفیکی لیٚ کرد و لەبەر خۆیەوە گوتی:

- سویندم خوارد بوو کە بتکوژم و کوشتمی. بەڵام کافر تۆش منت کوشت!

دەستی چەپی بردە نیو رانی و هەناسەیەکی هەڵکیشا و گوتی:

- لامەسەب، بیدین. خۆزیا ئەو خەنجەرەت لە دڵی من‌دابا.

مانوساکاس چاویکی کە رەنگی خوینی گرتبوو، لیکی کردەوە. لیوەکانی شین هەڵگەرابوون بزووتن، دەتگوت دەیانەویٚ وەدەنگ بین، بەڵام بیٚ‌فایدە بوو. هەر وەک نیوە ئاواڵە بوون، بۆ هەمیشە لە جووڵە کەوتن.

نووری بە دەستیکی گوندینی خۆی گرتبوو بە دەستەکەی دیکەی خۆی هاویشتبوە سەر گزچان و لە بەر ژان دەی ناڵاند. هەرچۆنیک بیٚ خۆی گەیاندە بن ئەو دارەکە ئەسپەکەی لیٚ بەستبۆوە. ئەسپ ناڵەی خاوەنەکەی بیست و ئاوری داوە. سەری بۆ راوەشاند. نووری لە دڵی خۆی‌دا دەیگوت:

- ئەگەر بتوانم سواربم و بگەمەوە، مستەفا بابا حەکیم باشی چاکە و عیلاجم دەکا.

خوێن بە دوای ئەودا خەتیکی سووری کیشا بوو. کاتیک گەیشتە ئەسپەکەی، رۆژ تەواو چووبوە خواریٚ. ئەسپ ملی راکیشا و سەرو پرچی خاوەنەکەی بۆن کرد پاشان هەر وەک شتیکی زانی بینت،حیلاندی، دەتگوت داوای یارمەتی دەکا.

نووری هەولی دا کە لاقیکی بگەیەنیتە رکیفی، بەڵام نەی‌توانی، کەوتە خوارو نیزیک بوو لە خۆ بچی. لاقی ئەسپەکەی لە ئامیز گرت. ئەسپ ئاوری داوە، تەماشای کرد و تیٚ گەیشت. چۆکی دادان و راوەستا. نووری خۆی بە سەردا هیناو دەستی دەملی کرد. ئەسپکە راست بۆوە و نووری گەیشتە سەر زینی. ددانی دەچیرەوە بردن تا هاوار نەکات. سکی هەموو برین بوو. نەیتوانی

www.kerimbisarani.com

لاقانی لێک بکاتەوە، یەک لا سوار بوو، دەنگی ئەسپیدا: «برۆ هاورێ برۆ... بەڵام سەبر برۆ» دەستی بە یالی گرت. رۆژ ئاوا بوو، ئەسپ سەبرو بە کاوە خۆ لە چیا دەهاتە خوارو چاویشی لەبەر پێیان دەکرد کە سەر سم نەداو دەبەردان هەڵ نەنگوێ.

رۆژ لە پشتی چیاکان بزر دەبوو. رەنگێکی وەک خوێن سووری هەبوو. چەند ژن بۆ دیتنی مێردەکانیان بەرەو، چیا دەچوون. نووری بە سەری بەرز و ددانی تێکراو بە لایاندا تێپەری. بەڵام خوێن بە زین و بەرسکی ئەسپدا دەهاتە خوارو رچەی رێگای نووری بەسەر بەردەکان دا نیشان دەدا.

هەوا فرە فێنک بوو، گەرما کەوتبوو، زەوی فێنک ببوو. دوو سێ ئەستێرەی گەورە لە ئاسمان دەرکەوتبوون. لە بناری چیا لە خانویەکی بچوکدا چرا دایسا. ئاوازێکی نەرم و خۆش دەبیسرا. دایکێک لانکی منالەکەی رادەژاند. نووری چاوی لە سەر یەک دانابوو، هیچی نەدەدیت. بەڵام دەنگی هەزاران گیان لەبەری دەبیست کە لە بەر فێنکی هەوا لە بن گیا هاتبوونە دەر، توند بە یالی ئەسپەکەوە نووسابوو، بۆ کوێی دەبا، بلا بروا. ئەسپەکە دەیزانی بۆ کوێ دەچی. نووری بروای پێ هەبوو.

ئەسپ لە پێش دەرگای خانووی کلاو فەرەنگی راوەستا. نووری چاوی هەڵێنا و هاواری کرد. نوکەر غاریان دا لە ئامێزیان کرد. پیرەدایان دۆشەکێکی نەرمی راخست و نووریان لە سەر درێژ کرد. لێفەو دۆشەک خوێناوی بوون. نووری بە دەست ئیشارەی کرد و بە بۆڵە بۆڵ گوتی:

– مستەفا بابا... مستەفا بابا... و دووبارە بەسەر سەریندا کەوت.

کاتێک مستەفابابا بە غار بە هەناسە برکە بە هەگبەیەکی پڕ لە دەرمانی گیایی و هەتوان و مەلحەمی دەسکردی خۆی لە خانوبەرەی نووری بەگ وەژوور کەوت، شەو درنگ ببو. نووری رووت کردەوە. نۆکەر چراو شەمیان هێنا. مستەفا بابا تەماشایەکی کردو سەری راوەشاند.

نووری لە خۆ چووبوو. پیرە مێرد گوڵاوی لە بەر کەپوو راگرت و لاجانگی بە گوڵاو دامالی. نووری چاوی هەڵێنا و بە دەنگێکی لەرزۆک گوتی:

– من چاک دەبمەوە... عیلاجم دەکرێ؟

مستەفا بابا گوتی:

– تۆ لەبەر دەستی خودا دای... ئەو دەبێ چاکت کاتەوە.

نووری بە ترسەوە پرسی:

– کەسیتر ناتوانێ؟... ئادەمیزاد ناتوانن چاکم کەنەوە؟ تۆ خۆت ناتوانی؟

– نووری بەگ برینەکە لە جێگایەکی خەراپەو کاری کردوە.

نووری هەناسێکی هەڵکێشا و گوتی:

– هەر بەوە جەرگم براوە... لەعنەت لەو دەمە کە تووشی هاتم.

مستەفا بابا گوتی:

– جنێو مەدە. خودا خۆی رێگای خەنجەرەکەی دیاری کردوە.

نووری بە ئاهەنگێکی سەر کزنەوە ناڵاندی و بە نیگەرانی تەماشای پیرە مێردی کرد و گوتی:

– بۆچی؟ بۆچی؟... بۆچی؟

www.kerimhisami.com

پیره مێرد وەڵامی نەداوە. ئەو دەیزانی بۆچی. هەر ئەو رۆژە بەیانی کاتێک نووری لەبەر دەرگای خۆی دیبوو کە وەک رۆژ دەدەرەوشا. هەستی کردبوو. گوتی:

- ئەگەر دەتەوێ چاک ببەوە، بێدەنگ بە. هیچ مەپرسەو هیچ مەڵێ.

ئارەقیان هێنا، برینەکەی بە ئارەق شوشتەوە و پێچای و خوێنەکەی راوەستا. پاشان هێندێ گیای دەرمانی لە هەگبە هێنا دەرو دای بە دایان کە بیکوڵێنێ تا نووری بیخواتەوە و بتوانێ بخەوێ.

نۆکەرەکانی لە ژووریٚ وەدەرنا. هەگبەی دووبارە کردەوە. شوشەی بچووک و توندی پڕ لە رۆن و هەتوانی جۆر بە جۆری هێنادەر، پیرە دایان دەگریاو تەماشای دەکرد و پرسی:

- مستەفا بابا، برینی بەگ زۆرە؟ داخوا چاک دەبێتەوە؟

- تازە ژیان بە کاری ئەو نایە.

- بۆچی وا ئێژی، مستەفا بابا؟

تەماشایەکی دەوروبەری خۆی کردو بە سپایی گوتی:

- تازە ئەو پیاوەتی پێ ناکرێ.

پیرێژن زیقاندی و دم و چاوی لە نێو دەستەکانی‌دا شاردەوە.

* * *

بەیانی ئەو رۆژە کاتێک رۆژ دەهات ئاوا بێ، پاڵەوان میکێلس لە پێش دوکانی خۆی راوەستا بوو، دەیروانیە لای لەنگەرگا کە لەوێ لۆتکەکانیان بار و بە تاڵ دەکرد.دەریا دەکوڵی و سوور هەڵگەرابوو. پاڵەوان میکێلس تەماشای دەکرد، بەڵام هیچی نەدەبینی.

چەند رۆژ بوو فرە کز ببوو. هەمیشە تامی زاری تاڵ بوو. کاتێک تورک بە پێش دوکانەکەی‌دا تێ دەپەرین، خێسەیان لێ دەکرد. زۆر لە دۆستە مەسیحیەکانی بۆ ئەوە ناچار نەبن قسەی لەگەڵ بکەن، لە راست دوکانی ئەو لایان دەدا. هەموو ئەویان بە خاوەن هێزێکی پڕ لە نهێنی دەزانی، دەتگوت تووشی مردوو یا شەیتان دەبن، غیرەتی ئەوەیان نەبوو خۆی لێ بدەن.

پاڵەوان میکێلس کیسە تووتنی هێنا دەرو خەریک بوو سیغارێک هەڵبەستێ، چوونکە نە شەراب و نە گەرانی بە سواری، هیچیان ئارامیان نەدەکرد. سیغارێکی پێ کرد، یەک دوو قومی لێدان و بە توورەیی‌تفی لە عەرز کرد. دووکەڵ زاری تاڵتر دەکرد. سیغارەکەی فڕێدا، بە پێ پانی کردەوە و لە بەر خۆیەوە گوتی: «دەبرۆ تۆش ون بە». ویستی بچێتەوە دوکان و لە قوژبنێکی تاریک چاوەروانی کاتی رۆیشتن بێ، لە پڕ تێودۆریسی کورە گەورەی مانوساکاس بە هەناسە برکە و لە ئارەقە و تۆز و غوباردا نوقم ببو، خۆی بە ژوورا کردو لە پێش مامی راوەستا. زمانی نەگیرابوو، بەڵام لەبەر هیلاکی و پەشۆکاوی قسەی پێ نەدەکرا.

پاڵەوان میکێلس باسکی گرت و رایوەشاند و گوتی:

- چیە؟ قسە بکە! لەپڕ مانوساکاسی برای هاتەوە بیر.

- مامە گیان... باوکمیان... کوشت!

- کێ؟

– نووری.

پاڵەوان میکێلس بە توورەیی باسکی برازای بەردا، قامکێکی بە ددانی گەست و خوێنی گەرمی هاتە سەر لێوان.

– کەی؟ لە کوێ؟ پشویەک بدەو قسە بکە!

تێودۆریس تۆزێ هاتەوە سەر خۆ، لە کاتێکدا دەگریاو جنێوی دەدا و دەیگێڕاوە کە چۆن نیوەڕۆ باوکیان لە بن دار بەروێکی گەورە، لە نێو گۆمی خوێن‌دا دۆزیوەتەوە. کە بە دوو زەبرە خەنجەر یەک لە خاڵیگە و ئەوی‌تریان لە سەر دڵی کوژراوە. دوو ژن یەکیان یای هانزی‌گێورکیس و ئەوی دیکەش بووکەکەی کە لای رۆژ ئاوا بۆ چیا هاتوون، نووری بە گیان دیوە کە بە رەنگی بۆزکاوی وەک مردوان بە سەر ئەسپ‌دا هاتوە و لە چیاوە، چۆتەوە خوار و خوێن بە دوای ئەودا بە سەر بەردان‌دا رژاوە.

پاڵەوان میکێلس ماوەیەک مات بوو، دەعەرزی راما و گوێچکەی بۆ قسەکانی برازاکەی هەڵخستبوو. کاتێک ئەوانەی هاتنە بەر چاو، سەری هەڵێنا و شانی برازاکەی گرت و رایوەشاند و گوتی: «ئیتر بێدەنگ بە! خۆ تۆ ژن نی وا دەگری. هێشتا دەروازەکانی شار دانەخراون. تۆ دەتوانی بچیەوە گوندی. پێیان بڵێ نەی نێژن، تا بۆ خۆم دێم!»

کاتێک پاڵەوان میکێلس بە تەنیا مایەوە، چوە ژووری دوکان و «کادتوسی» ناردەوە ماڵ. نەی دەویست ئەو ببینێ. کورسیەکەی لەسەری دانیشتبوو، دەستی دایەو وەهای لە عەرزی‌دا کە وردو خاش بوو. پاشان بە سەر ئالقەی تەنافەکان‌دا کەوت. سەری گرتە نێو دەستەکانی. دوکان لە بەر چاوی ون بوو. کاندی دیار نەبوو، دار بەروێکی رەشی پڕ لە لق و پۆپ لە دڵی‌دا شین بوو. مانوساکاسی برای لە بن ئەو دارەدا کەوتبوو. ئەو نەمردبوو، لە جیاتی خوێن، شەراب لە لەشی دەچۆڕاوە و چەپڵەی لێ‌دەداو سروودی نیشتمانپەروەرانەی دەخوێندەوە.

پاڵەوان میکێلس سەری راوەشاند، راست بۆوە و بڕیارێکی کوتو پڕی‌دا دوکانەکەی داخست ، کلیلی لە بەرپشتی ناو بۆ ئەوە تووشی کەس نەبێ، بە کۆلانێکی تەنگ و تاریک‌دا، بە گەرەکی یونانیان دا تێ پەڕی و چوە گەرەکی ترکان. «سێ خوشک» هێشتا لە پشت پەنجەرە خۆیان مات کردبوو. پاڵەوان میکێلس لەبەردەرگای خانووی دەرگا سەوز راوەستا، نیگایەکی هەڵۆیانەی لەدیواری بەرزو شانشینی و پەنجەرەکان کرد. بەڵام گورج رووی وەرگێڕا و وەها لەو کارەی خۆی پەشیوان بۆوە، دەتگوت گوناحێکی گەورەی کردوە. ئەو شەوە، ژن و شانشینی پەنجەرە دار گرنگی چی‌یان بۆ ئەو هەبوو؟

بیری ئەو وەک هەڵۆیەک بوو کە بە قژی نووری بەگەوە نووساوە و چنگاڵی لە مێشک و چاوی ئەو بردۆتە خوارێ.

تووشی سەر خۆشی و پەشۆکاویەکی نائینسانی ببوو. لە پڕ بیری ئازاد بوو، بەرز بۆوە، ئەوجار تەرمێکی دیکەی هاتە بەرچاو کە تەرمی ئادەمیزاد بوو، پشووی نەدەهات و بۆنی ئارەقەی مردووی لێ دەهات. پاڵەوان میکێلس جارێکی‌تر کەوتە رێ، چاوی دەزووورانەوە و لە رێگادا لە بەر خۆیەوە دەیگوت: مانوساکاسی براکەم... مانوساکاسی برام!...

* * *

www.kerimbisani.com

شەو داهات، ئاسمان پڕ بوو لە ئەستێرە و مانگێکی لەڕ و لاوازیش لەولاتر دەرکەوت. لە گوندی «سنژان» دەرگای ماڵەکان داخرا بوون، چراکان یەک لە دوای یەک دەکوژانەوە و گوند دەکەوتە تاریکی. تەنیا ماڵی مانوساکاس رووناک‌و کرابوو. تەرمی خاوەن ماڵ کە بە شەراب شۆرابوو، لە کفن وەرگیرا بوو، لە نێوەراستی ماڵ درێژ کرابوو. خاچێکی لە مێویان لەسەرلێوان دانابوو، رەسمێکی عیساشیان خستبوە نێو دەستەکانی.

دوو شەمی گەورە، یەک لە ژێر لاقانی و ئەوی‌تر لە بان سەری دایسا. چاوەکانی مانوساکاس کە وەک شووشەیان لێ‌هاتبوو، تەواو کرابوونەوە. چوونکە ئەو کاتەی هێشتا گەرم بوون، کەس نەبووە وێکیان بنێ. لە بەیانیەوە خزم و کەس و کارو دۆستی مانوساکاس دەهاتن و دەرۆیشتن. هەر لە بەیانیەوە موسیقای پرسەو پەژارەی خەمناکی لێ دەدراو ئەم جینایەتەی رادەگەیاند. مەسیحیەکانی دیهاتی دەوروبەر دەهاتن تا بۆ ئاخر جار ماڵئاوایی لە مانوساکاس بکەن و ماچی بکەن.

کریستینای ژنی خۆی بەسەر جەنازە دادەداو دەگریا و لە سینگی خۆی دەدا. ژنەکانی دراوسێ هەموو روویان کردبۆوە ئەوێ. بێوە ژن ودایک و کیژی هەتیو بوون کە مردن زۆر جار داخداری کردبوون و ئێستا برینیان تازە دەبۆوە و دەکولاوە. هەموو پرچە هۆنراوەکانیان کردبۆوە و لە گەڵ ژنی مانوساکاس شینیان دەگێرا و لە خۆیان دەدا.

باوکی پیری بنەماڵە، پاڵەوان سیفاکاس دەتگوت دەچێتە شەر، خۆی لە چەکاندا شەتەک دابوو،بە دەمانچەی عەنتیکە و خەنجەری دەسک سپی و تفەنگی لوولە پڕەوە کە یادگاری باوکی بوون، هاتە گوندی. لە بەر دەرگای ماڵێ راوەستا و لە تەرمی کورەکەی وەنیزیک کەوت و دەستەکانی خستە نێو دەستی خۆی و گوتی:

– خێری تێدایە مانوساکاس، بەڵام تۆ هێندیکت تالووکە کرد، چوونکە نۆرەی من بوو. سەفەر بە خێر. لە قەولی منەوە سڵاوی ئەو دنیا بگەیەنە و بە دانشتوەکانی بڵێ کە بەو زووانە منیش دێم.

پاشان ماوەیەک لە نێو دەرگا لە سەر عەرزی دانیشت و تەماشای کورەکەی کرد. ئاخرەکەی هەستاو مات و هێدی بە چاوی وشکەوە، بۆ گوندەکەی خۆی گەرایەوە.

شین و گریان دەهات کەم دەبۆوە. هیلاکی دڵەکانی ئارام دەکرد و کاتی شەو خزم و دۆست بڵاوەیان کرد و چوونەوە ماڵی خۆیان. ئەوان زیندوو بوون و دەبوایە بەیانی وەدوای کاری خۆیان بکەون. رەنج و خەفەتی خەڵک بۆ ئێمە هەمیشە بێگانەیە و تەنانەت دەتوانین بڵێن کە بەوە شاد دەبین ئەگەر بەدبەختی یەخەی دراوسێمان بگرێ و لە ئێمە تێ‌پەڕێ. بەم چەشنە بێجگە لە سێ دۆستی بە ئەمەکی کەسی دیکە لەوێ نەمایەوە. یەکیان «فانوریوسی» برای کەشوان بوو. دووەم «ستراتیس» پیاوێکی بە قەلافەتی سی و پێنج ساڵە، کەڵەگەت، ریشێکی رەشی پڕو نێو چاوانێکی پان. ئەو دۆستێکی گەلێک باش بوو. ئەو خەڵکی «کیسامۆ» بوو. پێش پێنج ساڵ چوو بوە بازاری «کرۆستالینا» قەزاو قەدەر داوی بۆ دانا بۆوە، کیژێکی جوانی خەڵکی «سنژان»ی هێنابوە سەررێنگا. ئەو کیژە لەوێ سەمای دەکرد ستراتیس کیژەکەی‌خۆش ویست بوو لەوی مارەی کردبوو. مانوساکاس لە کلیسا کلاوی بوکی لە سەر نابوو. دوای نۆمانگ کورێکیان ببوو، دیسان مانوساکاس ناوی لێ نابوو، بەو کارە ببوونە خزم.سێهەمیان «پاتاسموس»ی دەف ژەن بوو،

www.kerimhisami.com

پیاوێکی ساکارو روناکبیر و فەقیرۆکە بوو. لە تەمەنی پیری باوکیدا هاتبوە دنیا. باوکی نۆکوڕی دیکەی هەبوون. لەبەر ئەوەی تینی دەبەردا نەمابوو «پاتاسموس» منالێکی رواڵەتی نەبوو. لەگەڵ ئەوەش لە هۆش و ژیری بێ بەش نەبوو. لە بەر ئەوە کە ئەو رۆژەی وەسکی دایکی کەوتبوو، خودا تووڕە ببوو، لە ساز کردنی ئاهەنگ و گۆرانی بن بڕبوە و شەرە جنێو هاوتای نەبوو. دەچوە هەر مەجلیسێک بە گوێرەی هەوای ئەو مەجلیسە گۆرانی دەگوت. لە لایەکی دیکەوە ویست و دڵخوازی خەڵکی باش دەناسی، کاتێک لە کۆڕی سەماو زەماوەندا لەسەر کورسی دادەنیشت و تاری لەسەر ئەژنۆی دادەنا، بەر لەوە کە دەست بە گۆرانی بکا، تەماشای یەکە یەکی دانیشتوانی دەکرد. ژن و پیاو لێی دەترسان. لەبەر ئەوە کە سەڵت و رەبەن بوو، بێ خەم و خەیاڵ لە هەموو جێژن و شایی و زەماوەندێکدا بەشدار دەبوو. هەر کەسە هەوڵی دەدا، لە لای خۆی دابنێ و مەرایی بۆ بکا، تا تووشی لاتاو پلاری ئەو نەبێ بە«بلزبوت» و پاڵەوان زەرگەتەش ناویان دەبرد.

رۆژی پێش بۆ جێژنی ناو لێنان سێهەمین کوری «ستراتیس» هاتبوە گوندی «سنژان» و لە رێگا تووشی مەیتی مانوساکاس ببوو. مانوساکاس باشترین دۆستی ئەو بوو. کە پێکەوە دەبوون، دەیتوانی کووپێک شەراب خالی بکەن و بە مێگەڵ مەڕ بخۆن. مانوساکاس خۆشی دەویست و قەتی قسە پێ نەگوتبوو. هەر سێ رۆژ پێش کارەساتی کەر بردنی مزگەوتی کردبوە شیعر و رێکی خستبوو کە چۆن کەر لە مزگەوت چۆکی داداوە و چۆتە سوژدە. چۆن کەرەکانی گوندی سەریان لەو کارەساتە سوڕمابوو، هەموو چوو بوونە لای ئیمامی مزگەوت و چووبوونە سەر دینی ئەو. ئەو داستانێکی واقیعی بە کەیفی خۆی رازاند بۆوە و لق و پۆپی لێ نابوون. هاتبوو تا لە جێژنی ناو لێنانی کوری «ستراتیس»دا، بۆ مانوساکاسیان بخوێنێتەوە. دەی زانی کە مانوساکاس بە بیستنی شیعرەکانی ئەو کەیف خۆش دەبێ. بەڵام ئێستا...

داهاتەوە، چاوێکی لە مەیتەکە کرد و هەناسێکی هەڵکێشا و لەبەر خۆیەوە گوتی:

– ئادەمیزاد یانی ئەوە... بڵقێکە.. هەڵدەسێ و هەڵدەسێ و پاشان لە پڕ دەتەقێ و دەچێتە جەهەندەم. واتە مەبەستم ئەوەیە دەچێتە بەهەشت!... دیارە وشەی ئاخری گورج راست کردەوە. چوونکە شەرمی دەکرد لە بەرامبەر تەرمی دۆستەکەیدا هێشتا سارد نەبۆوە، قسەی قۆڕ بکا.

ستراتیس بێدەنگ سەری بەردابۆوە. دە سەرەیەکی بە دەستەوە بوو ڕای دەوەشاند و مێشی لە دم و لووتی مانوساکاس دەردەکرد. فانوریوس هەستا و شانی کریستینای گرت و لە سەر مەیتەکەی راست کردەوە، پاشان ژنەکانی دیکە کە دەگریان راستی کردنەوە و گوتی:

– ئیتر بەسە، قوربەسەر نیە. بچن نەختێ بحەسێنەوە! ئێمە سێ پیاو لای مەیتەکە دەبین.

ژنەکان دەستیان کرد بە شین و گریان و دەیانگوت مردوو بەجێ ناهێڵین. بەڵام شوان بەو دەستە ئەستوورانە هەمووی کۆ کردنەوە و دەژوورێکی دیکەی کردن و دەرگای لەسەر داخستن. پاشان هاتەوە لە پەنا جەنازە دانیشت.

ماوەیەکی زۆر هەر سێک دۆستی گیانی مانوساکاس بێدەنگ چاویان بڕیبوە مەیتەکە و بەڵام هەر یەکەش بیریان لە شتێکیتر دەکردەوە. «ستراتیس» لە فیکری ژنەکەیدا بوو و بیری لە ئێسترە چەموشەکەی دەکردەوە کە تازە کڕیبووی و لووشکی داوێشت و پێش چەند رۆژ کەمی مابوو کورەکەی بکوژێ. «پاتاسموس» بیری لە دانانی شیعرو ئاوازێکی خەفەتبار دەکردەوە و

www.kerimhisami.com

خەریک بوو راست و درز تێک بخا کە چۆن مانوساکاسی لە گەڵ حەوت تورک لە مەیدانێکی سەر داپۆشراو بە مەفرەق دا بەرەنگار بوە، شەشی لێ کوشتوون و حەوتەکەیان خەنجەرێکی لە سەر دڵی داوەو کوشتوویە. «فانوریوس» برسی بوو، بیری لە کەلباسی بەراز دەکردەوە کە لە ژێرخانی خانووی براکەی هەڵاوەسرابوون بیری لە کوپە شەراب دەکردەوە کە لە قوژبنێکدا بەرچاو دەکەوت، نانی گەنم کە کریستینا رۆژی پێش کردبووی و هێشتا هەر بۆنی دەهات.فانوریوس ئاوی لە زاری دەهات و لە کاتێکا چاوی بڕیبوە تەرمی براکەی، هەر لەوە دەگەڕا کە باسی سوسیۆن و ئارەق بکا.

سەعات نیوە شەوی ڕاگەیاند. کزە بایەک لە شیمالەوە دەهات و گەڵای دارە لیمۆکانی رادەژاند. هەر سێک لە بەر کزە با هەستیان بە فێنکی دەکرد. ناڵەی کوندێک کە هێلانەی لە ژێر گوێ سوانەی خانوەکەی کردبوو، لە ماتی شەودا دەبیسرا. چوار پێگەلی ئەم دەوروبەرە کە بۆنی تەرمی مردوویان کردبوو، دەیان لووراند.

فانوریوس هەستی کرد کە لە برسان زگی پێچان دەدا. زۆر برسی بوو. کاتێک بۆ باسی سوسیون هەلی بۆ هەڵنەکەوت، کوتوپڕ دەری بڕی:

– کورینە دەڵێن چی؟ ئەوا چەند ئالقە سوسیونم دیون لەو بەر میچە هەڵاوەسراون، کوپە شەرابیکیش پێ دەزانم. لە گەڵ مێن کە بە سلامەتی روحی مردوو پیالەیەک پێدا کەین؟

پاتاسموسیش کە لە برسان قورەی لە زگی دەهات، دەستێکی بە زگی داهێناو گوتی:

– بۆچی نا؟ تەنیا مردوون کە ناخۆنەوە. برۆ فانوریوس، برۆ ژێر عەرز و خوا چاکەت بۆ بکا. ستراتیس تۆ دەڵێی چی؟

ستراتیس گوتی :شەرمە. لە پێش مردوو ئەو کارە بکەین.

پاتاسموس گوتی:

– کورە ئەوەی ناوێ، زوو دەیخۆین و تەواوی دەکەین. ئێمە خۆ هەر دەبێ تا بەیانی لە کن ئەو مەیتە دانیشین. با هێزیکمان بێتەوە بەر. ئەم خواردن و خواردنەوە بە خێری مردووەکەیە. برۆ فانوریوس، برۆژێر عەرز.

فانوریوس پێشتر مومێکی بن سەری مەیتەکەی هەڵگرتبوو. کەوتبوە رێ. کاتێک گەڕایەوە، ئالقەیەکی سوسیون و دۆلکە ئارەقیک و سێ شوشە ئاوی خواردنەوەی لەگەڵ خۆ هێنا بوو.

پاتاسموس باسکی لێ هەڵماڵی، دوو سێ پارچە سوسیونی بڕی و چوە حەساری، ئاگری کردەوە و دەستی کرد بە برژاندنیان. بۆنێکی خۆش بە حەساریدا بڵاو بۆوە.

کاتێک سوسیونە برژاوەکانی لەسەر گەڵای لیمۆ دەهێناوە ژووری. گوتی:

– بۆخاتری خوا، دەرگا داخەن با ژنەکان بۆنیان بۆ نەچێ.

لەو کاتەدا فانوریوس پیاڵەکانی پر کردبوو، ستراتیس-یش نردوەنانێکی لە قەرتاڵەی نانی هێنا بوە دەرێ.

هەر سێک پیاڵەکانیان هەڵێنا. سترانیس گوتی:

– کورینە، بە سلامەتی گیانی مردوو.

پاتاسموس گوتی:

- وە بە سلامەتی خۆمانیش.

فانوریوس گوتی :

- پێی داکەن و مەترسێن، شوکری خوا کە کوپە نیوەی ئارەقە. ئاخ مانوساکاس، براکەم، بەخێرچی.

خواردیانەوە و تەقەیان لە سوسیونەکانیش هێنا. فانوریوس، چەقۆی شوانی هێنا دەرو نانەکەی کردە سێ بەش.

تازە ئێشتیایان دەکراوە. سوسیونەکانی دیکەشیان برژاند. فانوریوس چۆوە ژێر عەرزی، پەنیر بلۆزێتەوە. کوپە ئارەقی لە سەر ئەژنۆیان دانابوو دەپیالەکانی دەکرد. پاتاسموس پێشنیاری کرد :

- بخۆینەوە بە سلامەتی بیوە ژنەکەی. من تەنیا زگم بەو دەسووتێ. فەقیرە. من شیعرێک بۆ ئەو هەر دەهۆنمەوە.

- بەسلامەتی!

هەموو پێیان داکرد. ستراتیس گوتی :

- بە سلامەتی پالەوان میکێلس! تەنیا ئەوە کە تۆڵەی برای دەستێنێتەوە، بە سلامەتی ئەو.

فانوریوس گوتی :

- وەرن بە سلامەتی گشت ئەو کەسانە بخۆینەوە کە دەیان ناسین. بە زیندوو و مردووە!

هەر سێکیان بە نۆرە بە سلامەتی دۆست و خزم و دراوسێکان خواردیانەوە. پاشان قارەمانە گەورەکانی کریتان وەبیر هاتەوە، بە سلامەتی گیانی «کوراکاس» «هاتریمیهالیس»، «کریاریس»و «واسکالۆژیانیس» خواردیانەوە.

پاشان نۆرەی قارەمانای شۆرشی ١٨٢١ هات. وەک «کلوکتورۆنیس»، «کارائیس کاکیس»، «میاتولیس» و «ئودیسە ئاس ئاندرو تسوس»، کوپە دەهات بەتاڵ دەبوو.

پاتاسموس کە کۆلکە خوێندەوارییەکی هەبوو، پێشنیاری کرد :

- کورینە با بە سلامەتی یونانی قەدیم بخۆینەوە.

فانوریوس گوتی : لەو قسانە!

- باشە، کەوایە با گۆرانیش بلێین!

ستراتیس دژ وەستا و گوتی :

- بۆخاتری خوا بەسە... شەرمێ بکەن!

- کورە دەی... سەبر دەلێین و نارە نارێ دەکەین. کەس نازانێ... کەس... خۆشی لە کاتێکا بە خەیاڵ سازی لێ دەدا، دەستی بە گۆرانی کرد :

«تۆ هەموو شتێکت لە بیر بردەوە.

بەلام دەبێ ئەو بەرە بەیانەت وەبیر بێتەوە»

دوو کەسەکەی تر بەندی دووهەمی شیعرەکەیان لەگەڵ دەگوتەوە!

«بەلام دەبێ ئەو بەرە بەیانەت وەبیر بێتەوە».

پاتاسموس درێژەی پێدا :

«کەتۆم ماچ دەکرد و تۆش دەتگوت : شەوە دەبێ بنووین...»

www.Kerimhisami.com

ستراتیس دەستی بە زاریەوە ناو گوتی:

– ئەوە شیعرەت بۆ بیوە ژن هۆندۆتەوە؟ تۆ لە خوا ناترسی؟

گۆرانیکی مەزهەبی نازانی کە لە جیاتی ئەوانە بیڵێی؟

– گۆرانی تازەیەت گەرەکە؟... بە چاوان!

رووی کردە لای مەیتەکەو نیشانەی خاچی لە سنگی کێشا و دەستی پێکرد:

–«دەمێ ئاخرین دیدار گەیوەتێ...»

هێشتا ئەو بەندەی تەواو نەکردبوو، دووکەسەکەی‌تر دەستیان کرد بە شین و گریان و خۆیان بە سەر مەیتەکەدا داو بە گریانەوە ماچیان دەکرد. فانوریوس بە سەر مەیتەکەدا کەوتبوو، دەگریا و دەیگوت:

– برام... برای خۆشەویستم!...

ماڵ پڕ بوو لە شین و گریان و رۆرۆ. دەرگایەک کرایەوە و ژنێک کە دەسماڵی بە سەردادابوو، سەری وەدەرنا، بەڵام پاتاسموس بە دەست راوەشانێک گێرایەوە.

پاش ئەوە کە هەر سێک تێر گریان لە بەرامبەر مەیتەکە راوەستان و تەماشایان دەکرد. گریانەکە بە قازانجیان بوو. هەر سێک بەو ئارەق و سوسیون و کریانە، تینیان هاتبووە بەر. فانوریوس لە کاتێکا مەیتەکەی نیشان دەدا، تفی دەکردە دەستی و دەیگوت:

– کورینە دەڵێن چی؟ ئامادەن بە سەر مەیتەکەدا باز دەین؟

ستراتیس و پاتاسموس گوتیان:

– بۆچی‌نا؟

هەر سێک خۆیان هەڵکرد و دەلنکە پاتۆڵیان هەڵداوە تا وەبەر پێیان نەکەوێ. دار مەیتەکەیان بردە پێش دەرگای حەسارێ تا مەیدان بۆ باز دان خاڵی بێ. فانوریوس گوتی:

– من برای ئەوم... پێشتر باز دەدەم.

چوە دەرکی کۆڵانێ و هەر تک دەستی لێک دان و بازیدا. بازدانەکەی ئەوەندە توند بوو کە سەری وەبەر ، میچی کەوت، بەڵام خۆی هەستی پێ نەکرد. لە نێوەراستی ژوورەکە راوەستا و خۆی هەڵمسد و گوتی:

– من بازم دا. ئێستا نۆرەی تۆیە ستراتیس.

ستراتیسیش لەشی باریک و بەرزی سوراند و بێ ئەوەی قاچی وەکۆسپێک بکەوی، بازیدا و لەودیوی مەیتە کە پەنجەی پێی گەیاندە عەرزی و گوتی:

ئێستا نۆرەی تۆیە پاتاسموس.

بەڵام پاتاسموس ترس هەڵی گرت. چاوێکی لە تەختەکە کردو لە دڵی خۆیدا گوتی:

ئەم تەختە بەرزە دەبێ لە کوێ دروست کرابێ؟ لەو کاتەدا کە دەلەرزی، گوتی:

– من باز نادەم.

فانوریوس بە هێواشی گوتی:

– شەرم ناکەی، پاڵەوان پاتاسموس؟ تۆ کریتی یا کریتی نی؟. یاڵاّ باز دە.

– گوتم باز نادەم، من چەنک زەن نیم.

www.kerimhisami.com

– بەدبەخت کە وابوو تۆ ڕێز لە مردوو ناگری؟ ئەو ە سوکایەتی سرفە.

دۆستایەتی تۆ لەگەڵ مانوساکاس هەر ئەوە بوو؟ یاڵا با بزانم. بشمری دەبێ بازدەی.

پاتاسموس، سەرە کەچەلەکەی هەڵکراند و دۆستایەتی مانوساکاسی وەبیر هاتەوە و فرە تیکچوو گوتی:

– زۆر باشە.. باز دەدەم. بۆ ئەوەی غیرەت وەبەر خۆ بنێ، دەستی کرد بە هوب، هوب و بەسەر تەرمەکەدا خۆی هەلاویشت. بەلام قاچی وەتەختەکە کەوت و تابوت وەرگەڕا و بەسەر مردوەکەدا کەوت.

فانوریوس گوتی:

– ئابرووی ئێمەت برد، خوڵت وەسەر، برۆ فەنا بە. شەقێنکی لێدا و ناردیە حەسارێ و گوتی:

– ستراتیس وەرە یارمەتی بدە.

بە هەر تکیان تەرمە کەیان ڕاست کردەوە و لە کفنیان وەرپێچا و خستیانەوە نێو تابوت و ڕەسمی مەسیح‌یان لەسەر دەستی کێشا. فانوریوس سەرو ریشی مانوساکاسی دەست پێدا هێناو گوتی: «قەی ناکا براکەم. خۆ لەشت نەبێشا، تۆ مردووی، هەست پێ ناکەی!»

داهاتەوە، شەربە ئارەقی هەڵگرت و بە زاریەوە نا. جارێکی‌تر لە دەوری مردووەکە دانیشتن و سەیریان دەکر. وردە وردە بەلادا هاتن و خەویان لێ کەوت.

* * *

ڕۆژی دوایی پێش نیوەرۆ، پاڵەوان میکێلس لە حەساری مالی مانوساکاس لە ماینی خۆی دابەزی. کراسێکی رەش و میزەرێکی رەشی لەسەر بوو. چەکمەکانیشی رەش بوون. ئەو ژنانەی کە بە شین و گریان دەوریان دابوو، لای دان و چوە ژوورێ. داهاتەوە، مردووەکەی ماچ کرد. پاشان تاوێک ڕاوەستا و تەماشای کرد. دراوسێ‌کان لە مەزرایە ریحان و گوڵە زەردە و پنگیان هێنا بوو لە سەر تەرمەکەیان دانا بوو.

پاڵەوان میکێلس بە مات و بێدەنگی تەماشای براکەی دەکرد. ئەویش بە چاوی کراوە سەیری پاڵەوان میکێلسی دەکرد. کریستینا و کوڕو کچەکانی و فانوریوس و ستراتیس و پاتاسموس و دراوسێ‌کان دەوری تابوتیان دابوو، سەیری ئەو دوو برایەیان دەکرد، دەتگوت بە زمانی بێ زمانی لەگەڵ یەک قسە دەکەن.

پاڵەوان میکێلس هەر وەک لەم ئاخافتنە نهێنی‌یە تێر بوو بێ، چوە متبەق، پاشان چوە ژووری مالەکە و لە تەویلە دەستی بە پشتی ماین و مانگاکان داهێنا. پاشان چوە هۆدەی خەوی براکەی، سەیرێکی تەختی خەو و شتومەک و پەیکەرە پیرۆزەکانی کرد و لە پەنجەرەوە تەماشای خانوە نەوی‌یەکانی گوندی و کلیسای بچووکی نێو گوندی سن‌ژان و دوورتر سەیری بناری چیای کرد کە باوکی لەوێ دەژیا. پاڵەوان میکێلس هەرچی شتێکی براکەی بوو، وەبیری دەهاتەوە و لە مێشکی خۆی‌دا کۆی دەکردەوە. تەماشای شتەکانی ئەوی دەکرد و دەستی لێ دەدان و لە بەر خۆیەوە دەیگوت: « دڵنیا بە مانوساکاس... دڵنیا بە.»

قەشە هات. تابووتەکەیان هەڵێنا، ژنەکان خۆیان پێوە هەلاوەسی نەیان دەهێشت ببەن.

کریستینا کەوت و لەخۆ چوو. لەو کاتەدا کە خەریک بوون بە گولاو وەهۆشی بیننەوە، تەرمەکەیان لە مالێ بردە دەر و ڕێگای قەبرستانی سەوزو خۆشیان گرتە پێش.

پیاوی چەکدار و ژن بە دەسمالی ڕەشەوە لە «پتروکفالۆ» و گوندەکانی دەوروبەرەوە هاتبوون تا بۆ ئاخرین جار لە حاست کۆلەکەی تیک شکاوی «سن‌ژان» سەری ڕێز دانوێنن. ڕۆژی ناشتنی تاقە تورکێکیش لەو دەورو بەرە دیار نەبوو. ژن دەگریان و بێ ماندوو بوون بە مردوویان هەلا دەگوت. سیفاکاسی پیر کە خۆی هاویشتبوە سەرگۆچانی، هەوەل کەس بوو کە لە دوای تەرمی کورەکەی دەرۆیشت و چاوەکان وشک بوون. ئیتر مردن بۆ ئەو ڕازێکی پێوە نە بوو.

ئەو دەیزانی بێفایدەیە خۆی بە گریان بچوک بکاتەوە. لەو کارە قازانجێکی وەگیر ناکەوێ. دەی زانی کە ئەجەل نوکەری و فەرمانبەری پاتشای ئاسمانانە و دەبێ خەرجی خودا لە خەلک بستێنێ. کەوا بوو بێدەنگ و بێ گریان بە دوای مەیتەکەدا دەرۆی و بە نووکی کوچانی لە بەر دەکانیدەدا. لە پێش قەبرەکە ڕاوەستا.

قەشە زۆر بە گورجی دۆعاو تەلقینی مردووی دادا. پاشان باسکەکانی درێژ کردو مردووەکە تەبەروک کرد. دەتگوت حوکمی لێ دەکا کە لە بەر یەک هەلوەشێ و بچێتەوە ئەو شوێنەی کە لێیەوە هاتوە و ببێتە ئاو و خاک.

مستێکی خۆل هەلگرت و بە قەبرەکەی داکرت. تابووتەکەیان بۆ نێو قەبر خلۆر کردەوە. خەلکەکە هەر یەکەی مستە خۆلێکیان بە قەبرەکە وەرکرد. دەتگوت مردوو بەردە باران دەکەن.

پالەوان میکێلس هەنگاوی هاویشت و لە سەر لێوی قەبرەکە ڕاوەستا. لە کاتێکا کە چاوی لە بەر فرمێسکی دەزوورانەوە، بە دەنگێکی قایم گوتی:

– بە سلامەتی مانوساکاسی برام. برۆ بە سلامەتی و ئەوەی پێت ئێژم باشی لە گوێ بگرە. نەکەی بێیە خەوی من و سکالا بکەی و توورەم بکەی. تۆ مەترسێ، من تەکلیفی خۆم دەزانم.

تاوێک بیری کردەوە، نەیزانی چی دێ بێژێ، قسەکانی دووپات کردەوە:

من تەکلیفی خۆ دەزانم، تۆ مەترسێ، تەنیا لە سەرخۆ بە. لە پڕ دلی پڕ بوو، نالاندی و گوتی:

– خوا حافیز مانوساکاس! بەر لە تەواو بوونی ڕێ و شوێن، قەبرستانی بەجێ هێشت بۆ مالی ڕەحمەتیەکەی گەڕایەوە. لەو کاتەدا کە دەیویست ڕکێف لە ماینەکەی بدا، تئودوریس کورە گەورەی مانوساکاس بەغار هات و جلەوی ماینەکەی گرت و گوتی:

– مامە گیان، من لە ژێر دەسەلاتی تۆ دام.

پالەوان میکێلس چاوێکی لێ کرد. کورە لاو گوتی:

– مەبەستم ئەوەیە کە بۆ تۆلە ئەستاندنەوەی بابم ئامادەم.

– چەند سالی؟

– حەڤدە سال.

– کە وابوو وەدوای کاری خۆت کەوە.

ئەوەی گوت و ڕکێفی لە ماینی‌دا و ڕێگای کاندی گرتە بەر.

www.kerimbisarani.com

٧

مانگی ئەپریل بە یادی موسیبەتەکانی مەسیح و بە خۆشی و ترسی ئادەمیزادەکان تێ پەڕی.
هاو دەمەکانی هەتاو ونکەوتووی مانگی مای: سەوزی و گیلاس و فەریکە گەنم و قوزە و ترش و شیرین پێ دەگەیشتن.

گەرمای توند دەست پێ دەکرا. تورک و مەسیحی ئارەقەیان دەکرد، خۆیان باوەشێن دەکرد. نووری بەگ هەروا لە جێدا دەینالاند. داخی مانوساکاس دڵی پاڵەوان میکلیسی داگرتبوو. شاری کاندی پەشێو و شێواو سەبرووکە دەی نەڕاند. ریش سپیەکانی مەسیحی لەماڵی خەلیفە کۆبوونەوە تا لە بارەی دوارۆژی یونانیەکان بڕیار بدەن. بەگ و حاجیەکانیش دەچوونە بارگای پاشا، تا لە بارەی چەشنی قەتلعامی مەسیحی یەکان وتووێژ بکەن. کریت جارێکی دیکەش لە سەرلێواری هەڵدێران راوەستابوو.

رۆژی ٢٩ی مانگی مای، تاریک و روونی بەیانی زەنگوڵەکانی کلیسا بە دەنگی خەفەتبار، وەدەنگ هاتن. مەسیحیەکان بە سەر لێ شێواوی لە جێ دەرپەڕین. دەیانزانی ئەو رۆژە، بۆ دوا رۆژی مەسیحیەت چی بە دواوەیە. لە نێوەراستی کلیسا کەشەفێکی گەورەی پڕ لە هەڵوا دەبینرا. لە لای ڕاست و، چەپی کەشەفەکە، دوو مۆمی گەورە کە سەریان بە دووکەڵ رەش کرابوو، دەبینران. لەسەر هەلواکە بە خاکە قەند، بە پیتی گەورە، بە بادام و دارچینی وردکراو نووسیبوویان! «کۆنستانتین پالئولوک»[1]

مەسیحیەکان لە دەورو بەری کەشەفی هەڵوا کۆ ببوونەوەو گوێیان بۆ مەرسیەکان هەڵخستبوو. پیاو ماقوڵەکانی کاندی بە دەنگی خەفەتباری زەنگوڵەوە، چوو بوونە کلیسا. سێ ریش سپی گەرەک، پاڵەوان ئەلیاس، حاجی ساواس و جەعلی تەلایی ئامادە بوون. پاڵەوان پولیکسینگیس، ستیفانیسی کەمیوان، کازاپاکیسی حەکیم باشی، ئاغاهاری لاتوسە قوڵە و ئیدومنە وئاغا ئەریستۆتلیسی دەرمانفرۆش، هاتبوون بە دوای ئەوانەوە رەشایی وەک، دیمیتری پیتسوکولوس و کراسوگئورگیس و ماستراپاس کایابیس و باکێش و میستیگری و برتولدو ئاغا پاراسکەواسی سەرتاش، راوەستا بوون. لە پشت سەری ئەوانەش مەسیحیەکانی شاری کاندی کۆ ببوونەوە.

پاڵەوان میکلیس-یش ئامادە بوو، بەڵام نەچوو بوە ژووری کلیسا، بە کراسی رەش و دڵێکی پڕ لە خەم و خەفەت لە پێش کلیسا راوەستا بوو.

لەو رۆژەوە کە براکەیان ناشتبوو، هیچ قسەی نەکرد بوو. خوێن لە دەمارەکانیدا دەکوڵی و لە

---

(١) دوا ئیمپراتوری بیزانس بوو کە ساڵی ١٤٠٣ لە Constantin Paleolgue دیفاعی قسطنطیەدا لە بەرامبەر پەلاماری تورەکاندا کوژرا.

www.kerimhisami.com

زەینی خۆیدا هەزار نەخشەی دەکێشا. ئیتر نووری سەگ تووشی تەڵە بکا و تۆڵەی برای بە ناهەق کوژراوی لێ وەستێنێ. ئیتر نووری بە برای هاوپەیمان نەدەزانی. خوێن ببوە ئاو، ئەو ئاڵقەی ئەوانی پێکەوە وەسڵ کردبوو، پچرابوو. لەگەڵ ئەوەش کە زانیبووی نوری بریندارەو لە کۆشکی کلاو فەرەنگی خۆیدا لە گەڵ مردن دەستە و یەخەیە. عەلی ئاغای نارد، تا خەبەرێک بزانێ. لە نۆکەرانی پرسیار بکا، ئاگاداری پتر وەدەست بێنێ. بزانێ داخوا نووری لە جێدایە؟ برینەکانی بەراستی جێگای ترسن؟ هەر ئەوێ رۆژێ عەلی ئاغا گەرایەوە و خەبەری تازەی هێنا و گوتی:

- راستە ئەو بەدبەختە بریندارە.

- دەزانی کوێی بریندارە؟

- باتووی بریندارن. وادیارە براکەت دەرفەتی هێناوە کە خەنجەرێکی دەنێو لنگان بکا. مستەفا باباو برینەکانی برژاندۆتەوە و مەلحەمی تێداون. بەڵام ئەو بەدبەختە دەناڵێنێ و حالی شپرزەیە. من خۆم لە بەر دەرگاوە گوێم لە ناڵەو هاواری دەبوو.

پاڵەوان میکێلس بزوی تێک نان. مادام کە نووری نەخۆش بوو نەی دەتوانی دەستی لێ بدا. دەبوایە چاوەروانی بێ، هەتا چاک دەبێتەوە. بەڵام تاکەی؟ پاڵەوان میکێلس بەتالووکە بوو.

ئەو تەواوی شەو لەو خەیاڵەدا بوو، بەیانی بە دەنگی زەنگوڵە وەخەبەر هاتبوو، گوتبووی: «با بچینە کلیسا، وەک دەڵێن چس گورگ دەیەوێ، وەعزان دابدا، پێم وایە ئەو جاریش ئابروومان دەبا!».

بە حاڵێکی شپرزە جلی کردە بەرو بەرەو کلیسا کەوتە رێ. لەبەر ئەوەی کە نەیدەویست کەس ببینێ و سڵاو لەکەس بکا، ریشووی شەدەکەی بە سەر دەم و چاویدا بەردابۆوە و لە بەر خۆیەوە دەیگوت: «ئاخر ئەو بەستەزمانە و کۆڵکە خوێندەوارە، لە کوێ دەزانێ گەرماوێ قوستەنتەنیە چۆن بوە و پاڵەوانی و کوشت و کوشتار مانای چی‌یە؟».

هەر بەو جۆرە کە پاڵی وەپەنجەرە دابوو، کەشەفی گەورەی پر لە هەڵوای نێوەراستی کلیسا و خەڵکی دەوروبەری و خەلیفەشی دەدیت کە لە هەمووان کەڵەکەتتر بوو، سەر تاپێ جلی رەشی کرد بوە بەرو تۆرێکی رەشی لە دەوری کلاوەکەی هاڵاند بوو. کلیسا وەقەبرێکی سەرداپۆشراو دەچوو کە رووناک بوەو ناڵە ناڵی خەڵک لەوێدا، دەنگ دەداتەوە و مەیتێکی گەورەش لە گۆرێ دانراوە.

لە پر دەنگی ناڵەی خەڵک برا. خەلیفە بۆلای چس گورک رووی وەرگێرا و ئیشارەیەکی کرد. پاڵەوان میکێلس نێو چاوانی بە ئارەقەی سرێوە و چاوە خرەکانی لێک کردەوە. براکەی دیت کە بۆ نیزیک تەختی خەلیفە سەرکەوت و چەند پەرە کاغەزی لە گیرفانی هێنا دەر. پاڵەوان میکێلس دڵی کوشراو چاوی دەزاری براکەی بری.

مامۆستا دەستی کرد بە قسە. لە پێش دا منگە منگی کرد و پاشان کۆخە گرتی و دەلەرزی و دەنگی نەدەبیسرا. پاشان وردە وردە دەنگی کرایەوە: قوڵلەو بورجەکانی قوستەنتەنیە خۆیان هەڵکێشا و زەنگوڵەکانی کلیسای سێنت سوفی کەوتنە ناڵەو هاوار کردن. ئەو کاتە ئەو پەلامارە ئاخر شەرە دەست پێکرا... خەندەکەکان وەها لێواولێوی خوێن بوون کە گوێلکە دەیتوانی مەلەی تێدا بکا. لە پر ئیمپراتور کونستانتین بە لەشی بە خوێنەوە، لە کاتێکا کە بە پەردەیەکی بخوورو

www.kerimhisami.com

کەندور داپۆشرا بوو، لە نیوە راستی کەشەفی هەڵوا دیار کەوت.
پاڵەوان میکێلس چاوە بە فرمێسکەکانی سریەوە. بە سەر سوڕمانەوە تەماشای براکەی دەکرد. پێی سەیر بوو کە چس‌گورک ئەو هەموو تین و توانایەی لە کوێوە هێناوە؟
ئەم خێلە شاڵوار تەنگە، ئەو پشت کوڕە، ئەو هەموو گیان و حاڵەی لە کوێوە پەیدا کردوە؟
کاتێ چس‌گورک رووی کردە پەیکەری مریەمی‌پاکیزە و دەستی بۆ درێژ کرد و هاواری کردو گوتی:
- مەگەری ئەی مریەمی پاک، مەگەری، ئاخرەکەی رۆژێک قوستەنتەنیە دەستینینەوە!
خەلیفە ئامێزی لێک کردەوە و چس گورگ کەوتە ئامێزی و هەرتک دەستیان کرد بە گریان.
خەڵک لە دەوری ئەوان پاڵەوپەستەیان بوو، دەگریان.
ماموستا پالی وە میحرابی خەلیفەی دا، چاویلکەکانی سڕیەوە و رووی کردە خەڵک تا بزانێ «وانگلێو»ی خێزانی بۆ بیستنی وتاری ئەو هاتوە یان نا. بەڵام وانگلێو نەهاتبوو، چس گورک تەق کەوتە سەر کورسیەکەی. کاتێ نوێژی مس تەواو بوو، پاڵەوان میکێلس خۆی گەیاندە براکەی و گوتی:
- باش بوو ئابرووی ئێمەت نەبرد!
چس گورک هێشتاسەر گەرمی وتارەکەی خۆی بو لە خەیاڵیدا، تورک هێشتا پەلاماریان دەهێناو قوستەنتەنیەیان وێران دەکرد. ئاوڕی داوە و چاوی لە براکەی کرد. دیار بوو قسەی براکەی نەبیستبوو. پرسی:
- میکێلس چت گوت؟
میکێلس گوتی: هیچ!
هەر دووکیان چەند هەنگاوێک پێکەوە رۆیشتن. ماموستا ماندوو ببو. بە یەواشی و بە بێ دڵخۆشی بەرەو ماڵێ کەوتە رێ. پاڵەوان میکێلس لە بنەوە تەماشای دەکرد. بەراستی لەو رۆژەوە ژنی هێناوە، چەندە کزتر بوە. پشتی دەرپەریوە و لاقی خوارو خێچ‌تر بوون.
پاڵەوان میکێلس بە دەنگێکی نەرم پرسی:
- وەزعی ماڵەوەت چۆنە؟
چس گورک لە پێشدا وەڵامی نەداوە. لە پڕ قوستەنتەنیەی لە بیر چۆوە و ئاگری پیرۆزی هەناوی کوژابەوە و پاش تاوێک لە وڵامی برایدا گوتی:
- میکێلس، ئەوە ژیان نیە کە من هەمە.
- بۆچی؟ چما چت لێ دەکەن؟
- هیچ تەنیا هەموو کرۆماتن. لەگەڵ من ناپەیڤن و کە پشتم تێ کردن، لە قاقای پێکەنین دەدەن.
- ئاخر تۆ گەورەی ماڵی خۆت نی؟ تۆ چ پیاوێکی؟ ئەو هەتیوە دەرکە!
- ئەگەر ئەوی دەرکەم، ژنەکەشم دەڕوا.
هەر تکیان بێدەنگ بوون. گەیشتبوونە بەر دەرگای ماڵی چس گورک. پاڵەوان میکێلس راوەستا و پرسی:

- ئێستا هەر تک لەماڵەوەن؟

- بەلێ، تاوێک لێک جیا نابنەوە. چوونکە هەتیو نەهاتبوە کلیسا، خێزانیشم نەهاتبوو. تۆ ئەو خوایە میکێلس ئەوەش بوو بە ژیان؟

چس گورک لە خەفەتان دەنگی دەر نەدەهات. پاڵەوان سگی پێ سووتاو گوتی:

- گوێ بگرە ئاغا ماموستا. من ئێستا دێمە ژوورو هەر تکیان لە ماڵی وەدەردەنێم.

ماموستا سڵ بوو گوتی:

- بۆ خاتری خوا نەکەی ئەو کارە مەکە، تۆزێ بوێستە و منیش سەبر دەکەم، با بزانم..

- چ بزانی؟

چس گورک لە کاتێکا رووی وەر دەگێرا گوتی:

- بابزانم چۆن دەبێ...

ئەوەی گوت و چوە پشت دەرگا و بە چەکوچ لە دەرگای‌دا.

پاڵەوان میکێلس سەری سوور ما و پرسی:

- چۆن؟ تۆ کلیلت نیە؟

- نا... ئەوان کلیلم نادەنێ. من دەبێ لە دەرگا بدەم، تا بێن دەرگام لێ بکەنەوە.

پاڵەوان میکێلس بە توورەیی چەکوچەکەی لێ ئەستاندو هاویشتیە کۆڵانی و لە کاتێکا بە توندی بۆ لای لەنگەرگا دەچوو گوتی:

- دەمەوێ لە بەیانیەوە، تۆ کلیلت هەبێ!

* * *

پاڵەوان پولیکسینگیس لە دوکانی پاڵەوان میکێلس چاوە روانی هاتنەوەی ئەو بوو. پاش نوێژی بیر زیندوو کەرەوەی مس، هەر لە جێ هاتبوە دوکانی پاڵەوان میکێلس تا قسەی لەگەڵ بکا. ئەوەی دەیویست لەگەڵی باس بکا، دەربرینی فرە دژوار بوو. هەر بۆیەش لەسەر کورسیش حەجمینی نەبوو. جار جار رادەبوو. لە دوکان‌دا دەهات و دەچوو. پاشان بە مرچ و مۆنی‌دادەنیشتەوە. «کاریتوس»ی نارد، پیالێک قاوەی بۆ بینێ. سیغاری پێ دەکردو پاش تاوێک دەیکوژاندەوە. ئەوەی دەیویست لەگەڵ پاڵەوان میکێلس باسی بکا، چەند جار لەبەر خۆیەوە دوو پاتەی دەکردەوە. لەخۆی دەپرسی کە چۆن و لە کوێوە دەست پێ بکا تا پاڵەوان توورە نەکات. ئەو پاڵەوان میکێلسی خۆش دەویست و رێزی لێ دەناو نەی دەویست دۆستایەتی ئەو لە کیس بدا. بە پێچەوانە هەوڵی دەدا تا بناخەی ئەو دۆستایەتیە پتەوتر بکا. هەر بۆیەش هاتبوو کە ئەمرۆ قسەی لەگەڵ بکا. تەنانەت بەندێکی رەشیشی لە دەوری تەقیلەکەی هالاندبوو تا نیشان بدا کە لە مەرگی مانۆساکاس‌دا تازیەدارە. بە کورەکەی شاگرد دوکانی گوت:

- کارتیوس- تا ماڵی مامت بچوو، بزانە رەنگە لە ماڵێ بێ. پێ‌ی پێژە کەقسەکەی تەواو نەکردبوو کە پاڵەوان میکێلس گەیشتەوە بەر دەرگای دوکانەکەی. سەبارەت بە گیرانی قوستەنتەنیە و قسە ئاگرینەکانی چس گورکی برای، رووترش و توورە بوو. بە تایبەت پتر لەوە توورە بوو کە کلیلیان نەدابوو بە براکەی، بچێتەوە ماڵی خۆی. کە چاوی بە میوانی بانگ نەکراو

کەوت پتر تێکچوو، بەڵام ناڕەزایی خۆی لە هاتنی ئەو شاردەوە و گوتی:
- سڵاو پاڵەوان پولیکسینگیس.
- سڵاو پاڵەوان میکێلس.
پاڵەوان میکێلس، کڵاو پێنچەکەی لە سەر هەڵگرت و سوخمە چنراوەکەی داکەند و دانیشت. پاشان لە سەر مێزەکە دەفتەرێکی هەڵگرت و دەستی کرد بە باوەشێنی خۆی، بەڵام بێدەنگ بوو. پاڵەوان پولیکسینکیس کە لەو بێدەنگیە نارەحەت ببوو گوتی:
- چەندە گەرمایە!
ئەوی‌تر هەروا بێدەنگ بوو. قوتوە سیغارەکەی هێنا دەرو بە گرژی و هیلاکیەکی ئەوتۆ کە دەتگوت قەت دوایی نایە، دەستی کرد بە سیغار هەڵبەستن. پاڵەوان پولیکسینکیس قونچکە سیغاری خۆی فرێدا، کۆخەیەکی کردو کورسیەکەی تۆزێ بردە نیزیک و گوتی:
- پاڵەوان میکێلس، من هاتووم لەگەڵ تۆ قسان بکەم.
- بلێ... گوێت دەدەمێ.
- پاڵەوان میکێلس بە ناوی دۆستایەتی کۆنی خۆمان سوێندت دەدەم کە گوێ بۆ قسەکان رابگرە و لە سەر خۆ بە. بۆ ئەوە کە باش لێم تێ بگەی، پێویستە لەسەرەتاوە من دەست پێ بکەم.
- گوتم، گوێت دەدەمێ.
من پێشتریش هەوڵم دەدا کە لەو بارەوە چەند قسەیەکت لەگەڵ بکەم، بەڵام هەموو جارێ تووڕە دەبووی و نەت دەهێشت قسەکانم تەواو بکەم بەڵام هاوڕێ، ئێستا ئیتر پێویستە کە گوێ بۆ قسەکانم رادێری. کەوا بوو پشووت لە سەرخۆ بێ و گوێ بدەیە.
- من گوتم گوێت دەدەمێ، کەوا بوو، درێژەی مەدەیە و شێرو رێوی مەهێنەوە و راستەو راست چت گەرەکە بێژە و قەراخیشی مەکێشە.
لەو کاتەدا کارینوس لەسەر ئالقەیەکی بەرزی تەنافەکانی پاپۆر دانیشتبوو گوێی دەدایە. بۆ ئەوە کە ئەو کورە قسەکانی نەبیسێ، پاڵەوان پولیکسینگیس رووی تێ کرد و گوتی:
- رۆڵە کارینوس، دابچوو قوتوە تووتنێک و بەستە سیغارێکم بۆ بکرە.
کارینووس بە بێ وازی لەسەر تەناف هاتە خوارو بە دوای تووتن و سیغار کەوت. پاڵەوان پولکسینگیس بۆ سەرەتای قسە گوتی: بەلێ... پاڵەوان میکێلس من هاتووم تا لە بارەی... بەڵام قسەکەی تەواو نەکردو بێدەنگ بوو.
پاڵەوان میکێلس گوتی: دەبێژە ئیتر بێژە!
- تا لەبارەی ئامینەوە قسەت لەگەڵ بکەم.
پاڵەوان میکێلس لەسەر کورسیەکەی هەستا و چوە بەر دەرگای دوکانێ و چاوێکی لە لای لەنگەرگا کرد و بەڵام هیچی نەدیت. تەنیا پەڵە هەورێکی رەش لە ئاسمان دەبینرا کە جارویار بروسکەیەکی دەدا. پاشان دووکەڵێکی رەشی هاتە بەرچاو، دەتگوت شاری کاندی دەسووتێ. گەڕاوە و بە چاوی داگیرساو لە تووڕەیی لە سەر کورسی دانیشت. دەنگێکی گڕ بە قین لە گەرووی هاتە دەرو گوتی:

- پاڵەوان پولیکسینگیس، تۆ باش دەزانی من قسەی سووک و بێ ئەدەبانەم پێ خۆش نیە. قسەی ژنان کاری تۆیە و نەک کاری من. چوونکە هاتوویە دوکانی من، بێ ئەدەبی دەبێ دەرت بکەم، بەڵام ئەو باسە بگۆڕە!
- گوێ بدەیە پاڵەوان میکێلس. ئەوەی گەرکمە پێنت بێژم، بێئەدەبی نیە. لە خۆوە توورە مەبە. راوەستە قسەکانم تەواو بکەم. ئامینە دەیەوی بێتە سەر دینی مەسیح.
پاڵەوان میکێلس بە توورەیی دەنکە بادامێکی سەر مێزی هەڵگرت و لە دەستیدا شکاندی و گوتی:
بێگومان ئەگەر تۆ کاتولیک بای، ئەویش دەبوو بە کاتولیک، تۆ یەهودی بای، دەبوو بە یەهودی... کەوا بوو دەتەوێ سووکایەتی بە ئاینیی مەسیح بکەی.
پاڵەوان پولیکسینکیس قینی خۆی خواردەوە و گوتی:
- ئەو دەبێتە مەسیحی و منیش مارەی دەکەم.
- تۆ دەتەوێ بیهێنی؟
بە توورەیی بەرگی دەفتەرەکەی دڕی ولەت و پەتیکرد و پاشان بە ئاهەنگێکی شەیتانانە تفێکی لە عەرزی کرد وگوتی:
- بەبە... بەراستی پیرۆز بابیت لێ دەکەم.
پاڵەوان پولیکسینگیس هەستی کرد کە سەری دەماسێ، پیچ و کڵاوەکەی هەڵگرت و پێنچانیەوە ولە سەر ئەژنۆی خۆی داناو بە مۆڕی تەماشایەکی پاڵەوان میکێلسی کرد. کە ڕەنگی سەوزو سوور هەڵدەگەرا. لە دڵی خۆیدا گوتی: «ئەی بەرازی لەعنەتی دڵیشت بتزقی، قسەی منت پێ خۆش بێ یا ناخۆش، دەبێ تا ئاخر گوێ بدەیەی».
پاڵەوان میکێلس بۆ ئەوەی میوانەکەی تێ بگەیەنێ کە ئەشێ بروا و ئیتر قسەی لە تەکا ناکات، راست بۆوە. بەڵام ئەویتر نەبزووت و گوتی:
بەڵێ، پاڵەوان میکێلس،من هاتووم تکات لێ بکەم کە بێی و ببی بە شاهیدی مارە کردنی ئێمە.
پاڵەوان میکێلس دەستێکی بە ریشی خۆی داهێناو گوتی:
- من؟ من بێ ئیحترامی بەو ریشە ناکەم، بۆ ئەو کارە بچوو ئەفەندی پەینەی بەرە. ئەو بۆ ئەم ئیشە لەبارە.
پاڵەوان پولیکسینگیس لە جێی خۆی رابوو. ئیتر نەیتوانی بە سەر قینی خۆدا زاڵ بێ. کلاوەکەی لە لا سەری دانا و کورسیەکەی بەردەمی توند راتەکاند و گوتی:
- هۆی پاڵەوان میکێلس، تۆ ئیتر خەریکی قاچت لە بەڕەی خۆت پتر رادەکێشی!، راستە تۆ پیاوی، بەڵام ئێمەش پیاوین. ئەگەر تۆ شەرت کردوون، ئێمەش شەرمان کردوە. ئەگەر تۆ بە سواری وەنێو قاوەخانەی تورکان دەکەوی، ئێمەش بە سواری وەنێو ماڵیان دەکەوین. ئەگەر تۆ هەناسەکێش دەکوژی، ئێمەش هەناسەکێش دەکوژین. ئەوەی کە تۆ قەت بزەت نایەتە سەر لێوان، مانای نیە کە مرۆڤێکی مەترسیداری. ئەوەش کە من هەمیشە پێدەکەنم، مانای نیە کە بۆ گاڵتە دەبم، کاتێک من لەگەڵ تۆ باسی ژنێک دەکەم کە دەمەوێ بیهێنم، تۆ دەبێ بە ئەدەب بی و

ئاگات لە زاری خۆت بێ.

پاڵەوان پولیکسینگیس بێدەنگ بوو. بەڵام لە بەر تووڕەی کەفی هەڵدەخراند. پاڵەوان میکێلس هەموو شتێکی بە سووری دەدیت، چاوی لە چاوی بریبوو گوێی بۆ قسەکانی راگرتبوو. لە جیاتی ئەوەی تووڕەتر بێ، دەهاتەوە سەرخۆ.

تا ئەو کاتە پاڵەوان پولیکسینگیس لە ئاخافتندا دوو دڵ بوو، قسەکانی بۆنی ترس و پارانەوەیان لێدەهات، تا ئەو دەمەی کورسیەکەی لێ نیزیک دەکردەوە و بە هاوڕێ و برا ناوی دەبرد و کلاوەکەی کە تیتۆلی رەشی لێ درووبوو، بۆ سەرنج راکێشانی ئەو نیشانی دەدا، پاڵەوان میکێلس دەیویست پشت ملی بگرێ و لە دوکان وەدەری نێ و بە بیژوو مێباز و بەدئەخلاقی ناوبەرێ. بەڵام ئێستا کە پاڵەوان پولیکسنگیس پیاوانە بە توندی لەگەڵی دەدوا، خۆشەویستیەکە زیندوو دەبۆوە. بیرەوەریە کۆنەکانی دەهاتنەوە بیری. دووبارە پولیکسینگیسی دەدی کە بە سواری خۆی بە لەشکری تورکان دا دەدا و قەت ئاوڕی لە پشت سەری نەدەداوە.

... دیارە ئەم دوو پیاوە لە هیچ بارێکەوە، وێک نەدەچوون. بەڵام ئەو ئافەرینی لە پولیکسینگیس کردبوو. بە دڵ ببوە دۆست و برادەری. رۆژێک پولیکسینگیس پێی گوتبوو بە پێکەنینەوە، تۆ دەتەوێ بە ئاخ و داخ کریت ئازاد بکەی، بەڵام من دەمەوێ بە گۆرانی ئەم کارە بکەم». کاتێک شەو تەواو دەبوو. ئەم دووە لێک جیا دەبوونەوە. پاڵەوان میکێلس هەمیشە دووری لێ دەکرد. بە مێ باز و ئەحمەق و سەرسەری ناودەبرد. بەڵام ئێستا کە پولیکسینگیس پیاوانە لە بەرامبەریدا وێستا بوو، وەڵامی دەداوە، بیرەوەریەکانی سەردەمی شەری وەبیر هاتەوە و هەستی دۆستایەتی کۆنی لە مێشکیدا زیندوو دەبۆوە. دەستی درێژ کرد و بە دوو قامکان سوخمەی چنراوی پولیکسینگیسی گرت و گوتی:

- پاڵەوان پولیکسینگیس! تۆ مرۆڤێکی رەشیدی و من ئەوە باش دەزانم. بەڵام لێرە برۆ، نامەوێ لەگەڵ تۆ کلاومان تێک هاڵێ.

ئەوی‌تر گوتی: «منیش نامەوێ پاڵەوان میکێلس، بەڵام تۆ هێندێ جار کافرم دەکەی.»

پاڵەوان میکێلس لە کاتێکا سوخمەی پولیکسینگیسی گرتبوو، سەبر سەبر بۆ لای دەرگا دەیکێشا، دووپاتەی کردەوە:

- گوتم برۆ!

پاڵەوان پولیکسینگیس کە بەربەرەکانی دەکرد گوتی:

- کەوا بوو تۆ من لە دووکانەکەت دەردەکەی؟ بەڵام من قسەیەکی دیکەشم هەیە، تا ئەوەت پێ نەڵێم، ناڕۆم.

- زوو بە بیژە.

- من لە لای ئامینەوە هاتووم. ئامینە خۆی منی نارد تا تکات لێ بکەم، ببی بە شاهیدی مارە کردنمان.

پاڵەوان میکێلس گوتی: ئامینە خۆی... قسەکەی خواردەوە. چونکە لەو ناوە بیزار بوو. ئەو جار چنگی هاویشتە سوخمەی پاڵەوان پولیکسینگیس و بە دەنگێکی توند گوتی:

- باشە، بەسە، واز بێنە، ئیتر باسی ئەو قسەیە مەکە.

هەر تکیان لە دەرکی دوکان بوون. پولیکسینگیس دەستێکی بۆ ئاسمان درێژ کرد کە لەبەر گەرمای هەتاو هەڵگەرا بوو گوتی:

– با وابێ پاڵەوان میکێلس، رۆژێک دێ لەم کردەوەی خۆت پەشیوان دەبیەوە.

* * *

هەر ئەو رۆژەکاتی رۆژ پەڕ کە خەلکی کاندی لە پشتی دەرگا داخراوەکانیان خەریکی نان خواردنی شەو بوون، ژنێکی قەڵەو بە هەنگاوی ئەژماردە، لە کاتێکا چەتری هەڵدابوو لە دەرگای سەوزی ماڵی نووری دەدا. کارەکەری رەش گورج دەرگای لێ کردەوە. «سێ لوعبەتان» کە لە پشت بۆسە خۆیان گرتبوو، گوتیان: «گۆیا ئامینە هێشتا نەخۆشەو ئەوەتا حەمیدە مەلا دەچی ئاگای لێ بێ».

لەو کاتەدا، کارەکەری رەشی مەسیحی کە لە خۆشیان وەسەما کەوتبوو، لە حەساری وەپێش میوان کەوتبوو، رێنوێنی دەکرد. زیندەوار لە باخی دانەبوو. دەرکەوانی رەش لە باڵەخانەی کلاو فەرەنگی لە بن سەری ئاغاکەیدا مابۆوە. فانووسی سوور و سەوزی ماڵێش کوژابۆوە. هەوا تاریک بوو. باخی پڕ لە گوڵ بۆنی عەتری لێ دەهات و کارەکەری رەشیش لە خۆشیان سەمای دەکرد. چوونکە نووری راستەقینەی ئیمان، خانمەکەی ئەوی روون کرد بۆوە، ئامینە دەبوو بە مەسیحی و رۆژێک دەچوە بەهەشت. ئەگەر خوای رەحیم و میهرەبان لە رێگای لوتف و خۆشەویستی‌یەوە، چاوی لێک نابان و وەسەر خۆی نەهێنابایە، ئەویش لە پەنا خانمەکەیدا، لە دەرگای ئاڵتوونی بەهەشت دەچوە ژوورو دەیتوانی، سەدان ساڵ خزمەتی بکا.

ئەو خانمەی کە تازە هاتبوە ژوور، چەترو رووپۆشەکەی لابرد و هاویشتیە سەر نێو تەخت. سەرو کەللەی پاڵەوان پولیکسینگیس وەدەر کەوت. کارکەری رەش گوتی:

– پاڵەوان، خانمی من لە وەتاغی سەرێ چاوەروانی تۆیە، دەیەوێ قسەت لەگەڵ بکا و لە پێکەنین خەنیت بکا. پاشان بە حالەتێکی سەیر تەماشای پاڵەوانی کرد. پاڵەوان پولیکسینگیس ئەو شەوە لە سەر حاڵ نەبوو، رۆژەکانی پێشتر کاتێک چادرە و رووپۆشی فڕێ دەدا، دەستی دەکرد بە سەما و پێکەنین. بێجگە لەوە هەمو جارێ، دەسماڵێکی ئاوریشم، یا جووتە پێلاوێکی سەر پێ‌یان، یافوتو شیرنی و باقلاوەی لەگەڵ خۆی دەهێنا، بەڵام ئەم شەو دەست بەتاڵ و مات و گرژ بوو. لە جیاتی ئەوەی وەک جاران بۆلای ئامینە باڵ بگرێ و سێ پلیکانان بکاتە یەک و بچێتە سەر، بە کاوەخۆ دەفیکرەوە چوو وەسەر دەکەوت. بۆنی عەتر رێگای ژووری مەعشوقەی پێ‌نیشاندا. ئامینە دەنگی پێ‌یانی ناسی. ئەو ژنە جوان و نیوەرووتە لە پێش پەنجەرەی کە بە سەر باخدا، دەکراوە و لەوێوە هەوایەکی فێنکی هەڵدەمژی، لە سەر نیو تەختێک راکشابوو، چاوەروان بوو.

ئەو شەوە ئەویش بە کەیف نەبوو، لەو کاتەدا جارێک هەناسەی هەڵدەکێشا جارێک پێدەکەنی، ئەویش ئەوە بوو کە داخوا پاڵەوان میکێلس، ئەو بەرازە بە سامە چی وەڵام دەداتەوە. فیکرێکی دیکەش وەپێکەنینی دەخست، ئەویش چارەرەشی نووری بەگ بوو. هەر ئەوێ رۆژێ بەیانی مستەفا بابا بە دلێکی پڕ لە داخو حەسرەتەوە هاتبوە لای ئەو، هەموو شتێکی بۆ باس

www.kerimbisamer.com

کردبوو. گوتبووی: «ئەو ئیتر نابێتەوە پیاو و دیارە ریش و سمێلی دەبێ، تەنانەت مووی لە ریشی دەمێنن، بەلاّم ئیتر قەت پیاو نابێ. قوروەسەرە سەقەت بوە. ئەو تا ئێستا نووری بوو، لەمەو بەدوا نووریەیە!»

ئامینە خۆ پێ‌ڕانەگیرا بوو دەستی کرد بوو بە پێکەنین و گوتبووی:

– مستەفا بابا، رەنگە وردە وردە مووەکانیشی بوەرێنێ و دەنگی وەک دەنگی ژنان ناسک بێ و پاش چەند ساڵ مەمکیشی بێن!

– رەنگە، بەلێ وێ دەچێ، بەلاّم نابێ بە ژن.

ئامینە گوتبووی: «فەقیرە نووری بەگ! حەیف نیە ئەو پیاوە رەشیدە، ئەو شێرەی عوسمانی ببێ بە ژن؟ بەم حاڵە ئەو نە پیاو دەبێ و نە ژن. ناتوانێ ژنان زک پرکا، منداڵیشی نابێ، واتە دەبێتە ئێستر!» جارێک دیکەش لە قاقای پێکەنینی دا.

مستەفا بابا بە سەرسورمانەوە تەماشای کرد بوو، خورجینی هەڵگرتبوو، رۆیبوو، لە کاتی تێ پەر بوون بە نێو باخیدا، بۆ دووری لە چاووزار، سەد جار تفی لە سینگی خۆی کرد بوو.

ئێستا پاڵەوان پولیکسینگیس لە بەرامبەر ئامینەی راوەستا بوو. ئامینە باسکی لێک کردنەوە و بن هەنگڵی تەرو بۆنخۆشی وەدەر خست و گوتی:

– بەخێر هاتی پاڵەوانی من، ئەستێرەی شەوی تاریکی من، بەخێر هاتی مێردی من! ئەو شۆ بە بێ حەجمینی چاوەڕوانت بووم. وەرە، خەبەرێکی خۆشم پێیە بۆ تۆ. خەبەرێکی ئەوتۆ کە لەبەر پێکەنین دەتکوژێ.

پولیکسینگیس لەو کاتەدا کە لەکن ئامینە درێژ دەبوو، گوتی:

منیش خەبەریکم بۆ تۆپێیە!

دەستی لە قەدی ئامینە وەرهێناو بە هەناسەی درێژ و قوڵ بۆنی بە سینگی رووتی ئامینە وە دەکرد. هە ستی دەکرد کە ئەو لەشە گەرم و بۆنخۆشەی لە نێو باسکەکانی‌دا، دەتوێتەوە و دەبێتە هەڵم و دەچێتە نێو لەشی ئەو.

لە پر تەواوی خەم و خەیاڵی لە بیر بردەوە و دنیا بە جارێک لە بەر چاوانی وون دەبوو. بەلاّم پولیکسینگیس قورس و قەبە بوو. ئامینە لە ژێر قورسایی لەشیدا دەهات بخنکێ. بە خۆشی و بەلاّم بە یەواشی سەری لە سەر روومەتی خۆی لاداو گوتی:

– تۆ لە پێش‌دا خەبەرەکەم پێ بێژە. کاتێک هاتیە ژوور تێک چوو بووی. بۆ چما ئەو خواهیشتی ئێمەی رەت کردەوە؟

پولیکسینگیس لە ئامینەی جیا بۆوە و دنیا دووبارە بەو هەموو سەرنێشەوە هاتەوە بەرچاوی. گوتی:

– بەلێ... ئەو خواهیشتی ئێمەی رەت کردەوە.

– لەعنەت لە زاتی. بۆچی؟ چی گوت؟

– هیچی نەگوت. کابرا خۆی گرژ کردبوو، پیاو لێی دەترسا. ئەوەندە پەشۆکابوو، بەرگی دەفتەرەکەی دڕ بەدڕ کرد. سوخمەی منی گرتبوو، دەیویست لە دوکانێم وەدەرینێ. بەلاّم منیش تووڕە بووم، هەرچی بەسەر زمانم داهات پێم گوت و بێ ئەوە کە بە هەندی بگرم ئۆسکوتم کرد.

ئامینە قاچە چکۆڵەو بەخەنەکانی لە دیواریدا و بە دەنگی بەرز گوتی :

– نا، پولیکسینگیس ئەوە بەس نیە! قەت ئەوەندە بەس نیە. تۆ دەبوایە بیکوژی.

بەدەنی پاڵەوان پولیکسینگیس لەرزی و گوتی :

– ئەوی بکوژم؟

– بەڵێ، بەڵێ. تۆ ئەشێ بیکوژی، دەنا پیاو نی. تەنیا ژن وەڵامی سووکایەتی و جنێو بە قسە دەدەنەوە. وەڵامی پیاوان کوشتنە.

– من پاڵەوان میکێلسی بکوژم؟

– ئەو نەخوایە نە جاڕ،وەری درندەیە کە لێی بترسی. بەراستی دەبێ شەرم بکەی!

ئامینە یەخەی کراسی خەوی گرت و دایدڕی. سینگی سپی و سۆڵ و نەرمی کەوتە بەر شۆقی چرا و ئارەقی نێو مەمکانی هاتە خوار و بە نارە نار گوتی :

– دەمەوێ ئەو کابرایە وەک ئەو کراسەم دابدڕم و دەستی کرد بە گریان.

پاڵەوان پولیکسینگیس کە حەبەسابوو، ویستی لە ئامێزی بگرێ و بیلاوێنێتەوە. بەڵام ئامینە پاڵی پێوەنا و لە خۆی وەدوور خست. چوو لە قوژبنێک خۆی مەڵاس داو ئیتر نەدەگریا. پێکەنینیکی تاڵ دایگرت و بە قینەوە مستی لە دیواری دەدا و گوتی :

– پولیکسینگیس! لەو رۆژەوە کە دیتم پاڵەوان میکێلس بە دوو قامکان ئیستکانی ئارەقی شکاند ، نووریم لەبەر چاو کەوت. چوونکە نووری نەیتوانی ئەو کارە بکا. تۆش ئاگات لە خۆت بێ. ئەو پیاوەی من لە ئامێز دەگرێ، ئەشی لە دنیادا تاک بێ.

– من نامەوێ ئەو بکوژم!

– تۆ ناتوانی ئەو بکوژی!

پاڵەوان پولیکسینگیس قاچی لە عەرزیداو دووپاتی کردەوە :

– نامەوێ بیکوژم.

بارێکی وەحشیانەی بەسەر سەرو سەکوتیدا هاتبوو. هەر تک چاوی وەک خەنجەری تیژ دەچاوی ئامینەی بڕیبوو.

کاتێک ئامینە پاڵەوانی بە توورەیی دی، کەیف خۆش بوو. بۆنی توندی پیاوەتی لە لەشی داگیرساوی پاڵەوان پولکسینگیس دەهات. کونە لووتی ئامینەی وەلەرزین کەوتن و باسکی لێک کردنەوە و گوتی :

– پاڵەوانی من، پیاوی ئازای من، لاق لە عەرزی بدە، توورە بە، هاوار بکە، لەو کاتەدا تۆم خۆش دەوێ!

پاڵەوان پولیکسنگیس بە تەواوی کەوتە نێو مەمکەکانی ئامینەوە. کاتێکی بە چاوی شلەقاو مووی تەڕی ئارەقاوی و بە پشوو سواری، ڕاست بۆوە، دەتگوت لە قووڵایی ئۆقیا نووسێکی لێڵ و تاریک هاتۆتە دەرێ.

ئامینە کە هێندێ بۆوە و ڕانە تووکاویەکانی پاڵەوانی دادەماڵی، وەک کۆتر دەی گماند و دەیگوت :

– ئەوینی من، مێردی من، قارەمانی من...

www.kerimhisami.com

پاڵەوان پشت لە دیوار ڕاکشا بوو، بە چاوی خومارو کەیفێکی لە ڕادە بەدەر لە تەماشای جوانی ئەو ژنەدا نوقم ببوو. هەرای نێو شار، واتە سەگ وەڕو گۆرانی دووری ئەوینداڕانی شەو گەری دەبیست و لە پشت بڕژانگە کانیەوە، تەماشای ئامینەی دەکرد کە خەریکی ڕان داماڵینی ئەو بوو. لە بەر خۆیەوە دەیگوت:

– «بەڵێ، لە دنیا دا هیچ شتێکی لە ژن باشتر نیە! هیچ شتێک!».لە کاتێکا مەعشرقەی توند لە ئامێزی گرتبوو، لە جامی پێکەیشتنی سەرخۆش ببوو، کەیف خۆش بوو کە بە پیاو دروست کراوە، بە وەش شاد بوو کە ئامینە ژنە و خودا بەو سنگ و زارو زک و بە ژن و باڵایە دروستی کردوە. بزەیەکی هاتێ و باسکە توند و خۆش تراشی مەعشوقەکەی داماڵی و گوتی:

– ئامینە نارەحەت مەبە. شاهیدێکی دیکە پەیدا دەکەین و باشتریش دەبێ. تەنیا تۆ پێویستە ئەوانەی لە بارەی ئایینی خۆمانەوە فێرم کردووی، لە بیریان نەکەی. قەشە هەندێ شتت لێ دەپرسێ، تۆ ئەشێ وەڵامی بدەیەوە.

خانمی تورک بە پێکەنینەوە گوتی:

– مەترسێ پچکۆڵانەکەم، من ئەو شتانەم هەموو لە بەرە. دەبێژی نا، بپرسە تا بزانی.

پاڵەوانیش پێکەنی و گوتی:

– باشە، ئەوا من قەشە مانۆلی–م تۆش خانمی تورکی و هاتووی بێیە سەر دینی ئێمە. جیددی بەو فیکرت کۆ بکەوە. من پرسیارت لێ دەکەم و تۆش وەڵام دەدەیەوە.

– زۆر باشە. من گوێت دەدەمێ بەڵام ڕێگا بدە هەر دەستت پێدا بێنم. قەیدی چیبە من تۆ بلاوێنمەوە؟

– نا، قەی ناکا. تۆ بملاوێنەوە. تەنیا ئەوەی لێت دەپرسم، گوێ بدەیە:

– داخوا بڕوات بە خودا هەیە؟

– بەڵێ، بڕوام بە خودا هەیەو لە بەرامبەر گەورەیی ئەودا، کڕنوش دەبەم.

– داخوا خودا تاق و تەنیایە؟

– ئاخ... لەو بارەدا، زەینم تۆزێ مەخشوشە. خودا، هەم یەکێکە و هەم سێیان. باوک و کوڕ و روح القدس. باوک پیرەمێردێکی ڕیش سپی و زەلامەیە کە لاقەکانی لەسەر پەڵە هەورێک داناوە. کوڕ ڕوومەتەکانی وەک سوورە گوڵ وانە. جوانەو قوزە. سمێڵی وەک سمێڵی تۆ خورمایین و خەتێکی بە نێو قژەکانی‌دا هاتوە. بەڵام کڵاوی لە سەر نیە. تۆپێکی بەدەستەوەیە.

– ئەو تۆپ نیە، ئامینە، کچم، ئەو دنیایە.

– فەرقی نیە، هەر تکیان یەکن. لەسەریان کۆترێک لە فڕین دایە و لەو کۆترانەیە کە لە حەوا سەر مەقولات دەدەن.

– ئاخ... ئامین، چەند جار پێت بلێم ئەوەی تۆ دەیڵێی، کۆتر نیە، ئەو روح‌القدسە.

– بەڵام لە وڵاتی ئێمە بەوانە دیژن کۆتر.

– زۆر باشە، درێژەی پێ بدە!

– خودا بە ئاشکرا سێن، بەڵام سێ نین یەکە. ببوورە، پولیکسینگیس، من ئەم نوختەیە باش نازانم.

www.kerimnisani.com

- راستیت دەوێ، ئامینە، منیش سەرم لێ دەرناچێ، بەڵام ئەوە گرنگ نیە، ئەسڵ باوەرە. تۆش باوەرت هەیە.

- بەڵێ... باوەرم هەیە... چەند جاری دوو پاتە کەمەوە کە هەمە.

- باشە درێژەی پێ بدە... مەسیح چی‌یە؟

- مەسیح کوری خودایە. من گوتم ئەو جوان و قۆزە. لە عاسمانەوە هاتۆتە سەر زەوی و بۆ رزگاری ئادەمیزادان خۆی فیدا کرد. بەڵام ئادەمیزاد چی‌یان بە سەر هێنا. لە چوار میخەیاندا. بۆ رۆژی سێ‌یەم زیندوو بۆوە و دووبارە چۆوە ئاسمانان. ئەوەی دەیڵێم راستە؟

- زۆر باشە. بە راستی ئامینەی خۆشەویستم، تۆ ئێستا ئەوەندە تەواو بووی، دەتوانی ببی بە خەلیفە. هێندی قاچەکانم بخورێنە... باشە... کەوابوو ئەو دووبارە زیندوو بۆوە، بەڵێ؟

- ئەوەم جارێک گوت، هۆشت لە کوێ‌یە؟ بەڵێ... ئەو زیندوو بۆوە.

هەر ئاوا بە بێ تەناف و نێردیوان، راست وەک ئاکرۆباتێک چۆوە ئاسمان.

بەڵام پولیکسینگیس لێرەش مەسەلەیەک‌هەیە کە باشی تێ ناگەم....

- مەسەلەی چی؟ بێژە تا لە بۆت روون کەمەوە.

- مەسیح خودا بوو، وانیە؟ کەوا بوو چۆن دەکرێ لە چوار میخەی بدەن و بمرێ؟

هێشتا تۆ دیژی مردنی ئەو سێ رۆژی خایاندوە، بەڵام من لام وایە ئەو ماوەیە فرە زۆرە. کەوا بوو لەو سێ رۆژەدا خودایەک نەبوو؟

- بۆچی، باوک و روح‌القدس هەبوون.

- بەڵام‌تۆ گوتت ئەوانە هەر سێک یەکن. یانی هەر سێک پێکەوە لە چوارمیخە دراون و پێکەوەش مردوون. دنیا سێ رۆژ بێ‌خودا ماوەتەوە. تۆ لەو بارەیەوە چۆن بیر دەکەیەوە.

پاڵەوان سەری خوراند و گوتی:

- لەعنەت لە شەیتان، ئامینە، بروا بکە، منیش سەری لێ دەرناکەم، بەڵام راوەستە، بەیانی لە قەشەی دەپرسم و وەڵامت لێ دەگێرمەوە.

ئامینە قاقا پێکەنی و گوتی:

- باشە، باوکی پیرۆز، پولیکسینگیس، داخوا پرسیاری دیکەشت هەیە؟

بەڵام پاڵەوان چاوی سیس و خومار بوون. لەو حاڵەدا گوتی:

- من ئەم شەو فرە کارم کردوە و گێژم. چۆنە داستانی قەشە وەلا بنێین و لەسەر دۆشەک لێ‌ی درێژ بین؟ چراکە بکوژێنمەوە؟

- راستی لەمنت نەپرسی، چ خەبەرێکی خۆشم بۆ تۆپێ‌یە؟ لە بیرت چوو لێم بپرسی؟

- ئاخ ئەی ژنی لەعنەتی، کاتێک سنگی رووت و سپی تۆ دەبینم کە دەڵێی بەیان بەر دەبێ، ئیتر چۆن دەتەوێ شتم لە بیر بمێنێ؟

ئامینە لە کاتێکا لە پێکەنین شین دەبۆوە، سەری بردە بن گوێچکەی پاڵەوان و سرتەیەکی کرد. پاڵەوان چاوەکانی لێک کردەوە و هاواری کرد:

- لەعنەت لە شەیتان، ئاخ کابرا فەقیرە!

بە قوولی هەستی بە چارەرەشی نووری بەگ کرد. گوێی لە دەنگی پێکەنینی ئامینە بوو، دڵی

www.kerimhisami.com

دەکوشرا. ئامینە هەستا، چراکەی کوژاندەوە. بەلاّم پاڵەوان هێشتا دانیشت بوو، پاڵی وەدیواری دا بوو، لە تاریکی ڕامابوو، بیری لە پڕوپووچی دنیا دەکردەوە.

* * *

پاش تەواو بوونی نوێژی بیرهەلگیرسینەری مس، ئاغا ئیدومنە ڕێگای ماڵە وێران بوەکەی خۆی گرتە پێش. لە کاتێکا فیکری دوور لە کاندی لە ژێر عاسمانەکانی دیکە و لە زەمانەکانی دیکە، لە نێوان ئورووپا و ئاسیا،واتە لە قوستەنتەنیە دەسووڕاوە. مانگی مای بوو. لە خەوی خۆشی بەیان دابوو. شاری قوستەنتەنیە دەگیرا. تاریک و ڕوونی بەیانی، ئیمپراتور کونستانتین بە سواری ئەسپ لە پێش دەروازەی «ڕۆمی» شەری دەکرد. کافر دەورەیانْدابوو. ئیمپراتور هاواری دەکرد: «داخوا موسلمانێکی مەسیحی نیيە کە سەرم لە سەر زەوی هەلگرێتەوە؟ چاوەکانی ئاغا ئیدومنە لە بەر ئەسرین ڕەشکەو پێشکەیان دەکرد. ون بوو، بە کوێرە کوێرە بە کۆلانانْدا دەسووڕاوە، تا خۆی لە لەنگەرگا دیتەوە. کاتێک چاوی بە دەریا کەوت، پاشە و پاش گەرایەوە.

ئاغا ئیدومنە ئەویٚ ڕۆژیٚ جلی ڕەشی لە بەر کردبوو. قەیتانێکی ڕەشی لە کلاوەکەی دروو بوو، تیتولێکی ڕەشی پانتریشی بە نیشانەی تازیەداری لە باسکی بەستبوو. کاتیٚ گەیشتەوە بەر دەرگای خۆیان، نیزیک نیوەرۆ بوو. چوە ژووررو دانیشت. «دوکسانیا»ی بانگ کردو گوتی نە ئێوارە و نە نیوەرۆ هیچ ناخوا. پیی گوت:

– من ئەورۆ بە ڕۆژوو دەبم. کاغەز و قەڵەمی هەڵگرت، هەناسێکی هەڵکێشا و بە پیتی درشت و مەرەکەبی سوور دەستی کرد بە نووسین. پاشاگەلی قوستەنتەنیەش بە جەوهەری سوور دەیان نووسی. لەو ڕۆژەدا «کنستانتین پالئولوک»یش بە جەوهەری سوور بۆ ڤیکتوریای مەلەکەی ئینگلستان ئاوای نووسی: «دۆت مامی خۆشەویستم ڤیکتۆریا، ئەمرۆ ڕاست ٤٣٦ ساڵ لە شەهید بوونم ڕادەبریٚ. ئێستا کە لە ژێر خاکدا نووستووم، چاوەڕوانم کە پاتشاکانیجیهانی مەسیحیتۆڵەی من بستیننەوە. ڤیکتۆریای خۆشەویستم، ئاخر من تاکەی ئەشیٚ ڕاوەستم؟ تاکەی؟»

ئاغا ئیدومنە زۆر زوو دەستی کرد بە گریان. دوو دلۆپ فرمیسک بە سەر نامەکەدا ڕژان و جەوهەری سووریان بڵاو کردەوە. ناچار پەرێکی دیکەی دەست دایە، بە دەستێک خەریکی نووسین بوو، بە دەستەکەیتر، دەسرەیەکی بچووکی بە چاوانەوە گرت، تا فرمیسکەکانی بسرێتەوە و نەهێڵی کاغەزەکە تەر بیٚ. پەیتا پەیتا دەینووسی و چاوەکانی پاک دەکردەوە و لە برسان دەمرد، بەلاّم ئازایانە بەر بەرەکانی دەکرد. ئەو تازیەدار بوو، سوێندی خواردبوو کە تەواوی ڕۆژ هیچ نەخوا نەخواتەوە و سیغار نەکێشیٚ.

لای ئێواری «چس گورگی» دۆستی هاتەلای. مامۆستاش ڕۆژێکی خەراپی بردبوە سەر. دلی پڕ بوو دەهات بتەقیٚ. کاتێک لە پاڵەوان میکێلس جیا ببۆوە، چووبۆوە ماڵیٚ و ژنەکەی و ژن براکەی دیبوو کە قیت و قۆز و بە کەیف لە حەساری دانیشتوون و خەریکی خواردنەوەی شیرو قاوەن و تاقیان لە بیسکویتەکانی جێژن بریوە. چس گورک سلاّوی کرد بوو. بەلاّم ئەوان لە جیاتی وەلاّمدانەوە، لیٚی مۆڕ ببوونەوە. دەبوایە ژنەکەی هەستی و پیالە قاوەیەکی بۆ بێنیٚ، تا

بحەسێتەوە، بەڵام لە جیٚی خۆی نەبزووتبوو. براکەی چاوی لە خوشکی کردبوو. چاوێکی لیٚ داگرتبوو، هەر تک پێکەنی بوون.

چس گورک چووبوە ژوورێک و دەرگای لە سەرخۆ داخستبوو، نەخێر... ئەوە ژیان نەبوو. نەیدەتوانی درێژەی هەبیٚ. ئەو ڕۆژە باش ئەو وتارە قارەمانیەی لە کلیسا دابووی، خۆی لە هەموو کاتێک بە هێزتر هەست پیٚ دەکرد. ئیمپراتور کونستانتین پیاوانە شەری کردبوو، ئەویش دەبوایە دەرسی لەو وەربگریٚ. بۆچما ئەویش پیاونە بوو؟ دەبوایە خۆی بسەپێنیٚ. ئەو هەتیوە خوێریە لە ماڵەکەی وەدەربنیٚ، خۆی ببێتە ئاغای ماڵەکەی خۆی. لەبەر خۆیەوە دەیگوت:

«ئەو ماڵە قوستەنتەنیەی منە. ئەوە کورە کافرێکی پەلامارددەرە و من ئیمپراتور کونستانتینم. ئەو شاری منی گەمارۆ داوە، دەیەویٚ بە زۆر لێم بستێنیٚ. بەڵام من بەرگری دەکەم... نەخێر، نەخێر ناهێڵم بمکوژیٚ، بەڵکوو من ئەوی دەکوژم!»

بەڵام لەگەڵکوو [ڕستەی] «من ئەوی دەکوژم» لە زاری دەرپەری، ترس هەڵی گرت و لە ترسی ئەوە نەکا گوێیان لە قسەکانی بوو بیٚ، تەماشای دەورو بەری خۆی کرد. لە پەنجەرەوە سەری خوار کردەوە و تەماشای حەساری کرد. وانگلێوی دیت کە سەری بردۆتە بن گوێچکەی براکەی و قسەی پیٚ دەڵیٚ و هەرتک قاقا پیٚ دەکەنن. دیار بوو هەتیو خەوی دیٚ. باوێشکی دێتیٚ و بە چاوی خەوالوو، پیٚپەتی و بە جلی نارێکی کراسی خەو گوێ دەداتە قسەکانی خوشکی.

چس گورک بەری چاوەکانی تاریک بوو. لە پێش پەنجەرە لاچوو تا نەیان بینیٚ. لەسەر چاوان بە سەر قەرەوێڵەدا کەوت. لە کاتێکدا کە لێوەکانی دەگەست:«من چ پیاوێکم، ئێستا دەچم تەمبیٚیان دەکەم!» ئەوەی گوت و لە ترسی ئەوە نەکا بڕیارەکەی بگۆڕیٚ خێرا ڕابوو لە قالدرمەکان چوە خوارو چوە حەساریٚ. لە کاتێکا لە توورەیی‌یان چەنەگەی دەلەرزی، گوڕاندی:

– کڕ بن، ئەوە بە چی پێدەکەنن؟

ژنەکەی ئاوری داوە، تەماشایەکی کردو دەستی بە زاریەوە گرت، تا پێشی پێکەنینەکەی بگریٚ. براکەشی ئاوری داوە و خێنسەیەکی کرد و باوێشکی هاتیٚ و بە هەوایەکی بیٚ حاڵ گوتی:

– یانی چی ئاغا ماموستا، بۆچما پێکەنین قەدەخەیە؟

ماموستا لەوەلامدا گوتی:

– تۆ پاڵەوان پەمۆ، لێرە ماف و دەسەلاتت نیە، خاوەن دەسەلاتی ئەو ماڵە منم. قاچی بە عەرزدادا و هێزێکی هاتە بەرو گوتی:

– کلیلی ماڵەکەشم دەوێتەوە و کلیل ئەشیٚ لە لای خاوەن ماڵ بیٚ.

«دیاماندیس» گوتی:

– ئەو قسە قۆڕانە چن دەیانکەی؟ بیٚ ئەوە کە گویٚ بداتە چس گورک، لە سەر تەخت لێی ڕاکشا. زەلامی لەشی حەساری داگرتبوو. پاشان ئاوری لە خوشکی داوە و بە قامک ماموٚستای نیشان دا کە بە ڕەنگی بزرکاو لە پشت سەری ڕاوەستابوو. گوتی:

– تۆ ئەو خوایە، تەماشای سەرو سەکوتی کە ڕاست دەڵێی مێش گووی کردوە و دنیای پیٚ پیس کردوە.

www.kerimhisami.com

وانگلیو ئیتر خۆی پێ ڕانەگیرا و هەرچەندە دەستی بە زاری گرتبوو، لە قاقای پێکەنینی‌دا.
چس گورک کە ئاگای لە خۆ نەمابوو، خۆی بە سەر ژنەکەی‌دا دا کە بێدەنگی بکاو نەڕاندی:
- سەلیتەی بێ‌شەرم تۆش؟
براکەی وای زانی کە لە خوشکی دەدا، لە سەر کورسی ڕاست بۆوە و قیژاندی و گوتی:
- ئاغا موعەلیم دەست ڕاگرە دەنا خۆت دەزانی! بە چاوی سوورو هەڵمساو مستی لە چس گورک ڕاست کردەوە. مامۆستا داهاتەوە و لە بەر پشوو سواری و بۆنی شەراب و توتنی ژن برای دەهات بخنکێ. دیاماندیس هەر وا کە مستی ڕادەوەشاند و بە قیژە قیژ گوتی:
- برۆ وون بە، دەنا ئیستاوردوخاشت دەکەم چاو بەو دم و لووتەوە ئاغا موعەلیم کلیلبشی دەوێ... برۆ قەلە ڕەشە، برۆ خۆت لە دارێ بدە، دەنا بە شەق وەدەرت دەنێم. یەخە کەوای چس گورکی گرت و ڕایوەشاند و چەند جار بە دیواری دادا. لەو کاتەدا وانگلیو بە شانەی ئیسکی فیلی بووکێنی، قژەکانی دادێنا کە لە خۆ پێداداني مێردەکەی ئالۆز ببوون. لە بنەوە تەماشای مەیدانی دەکرد و گوێی دەدایە و پێ‌دەکەنی. بە چاوی ئافەرین و دەستخۆشانە تەماشای قەدوباڵا و سنگی پان و باسکی بەهێزی براکەی دەکرد و بە چاوی سووکو گاڵتەوە، خێسەی لە مێردە تۆپیوەکەی دەکرد.
چس گورک یەخەی لە چنگ ژن براکەی نەجات داو ڕای کرد بۆلای دەرکێ، بەڵام پێش ئەوەی وەدەرکەوێ، ئاوری داوە و بە ژنەکەی گوت: « ئەوە نەبوو بە ژیان، ئەشێ کۆتایی پێ بێنین.»
دیاماندیس کە وەک گا دەهاژا، گوتی:
- بەلێ، ئەشێ کۆتایی پێ بدەی. لە بەر ئەوە کە ئیوارە و بەیان و نیوەڕۆ سەرو سەکوتی نگریست دەبینم،. دڵم تێک دەچێ. ئەو ماڵە ئەوەندە گەورە نیە کە جێگای هەرتکمان ببێتەوە...
پاشان ڕووی کردە خوشکی و گوتی:
- وانگلیو لە هەرتکمان یەکمان هەڵبژێرە. چس‌گورک پشووی نەدەهات و چاوەڕوانی بڕیاری ژنەکەی بوو. وانگلیو تیتوڵە ئاوریشمێکی سەوزی دەزاری گرتبو، بە تالۆکە نەبوو کە وەلاّم بداتەوە. پاشان قژەکانی کۆ کردەوە و بە تیتوڵە سەوزەکە پێچانی، سەری ڕاوەشاند و خەرمانی پرچەکانی پشتیان داپۆشی و گوتی:
- من بە هیچ قیمەتێک لە برام جیا نابمەوە!
چس گورک کە بۆ چوونە دەر قاچی هەڵدەبڕی گوتی:
- ئەدی من چی؟
وانگلیو شانی ڕاوەشاند. دیاماندیس بزەیەکی هاتێ و لە سەر تەختەکە ڕاکشاوە و گوتی:
- بەدبەخت! تێ‌ناگەی، ئەوەتا دەرت دەکا. برۆ سرۆسپیاڵت کۆ بکەوە، ئاغا موعەلیم.
چس گورک کەی دەرگای کردبۆوە؟ چۆن گەیشتبوە سەر شەقام؟ بۆچی خانوەکانی کاندی لە دەوری ئەو سەمایان دەکرد؟ داخوا بوومەلەرزە هاتبوو یان ئەو سەرگێژەی گرتبوو؟ ئەوانەی هیچیان نەدەزانی. تەنیا ئەوەندەی دەزانی کە لە کۆلانان ڕای کردبوو. دوو کەس لە قوتابیەکانی مەدرەسە، تراساکی و کوری کراسۆگئورکیس وەدوای کەوتبوون.

تراساکی گوتبووی:

- کابرا دەچێ لە سەر ئەو بورجەوە خۆ فڕێ داتە خوار. با بچین سەیری بکەین. ڕۆژی پێشوو تراساکی بیستبووی کە دایکی بە پاڵەوان میکێلس دەڵێ:« وەزعی ماڵی براکەت باشە نیە. دەنگی کێشە و هەرایان دەگاتە ئێرە. وەک لێی بدەن وایە.»

پاڵەوان میکێلس لە وەڵامدا گوتبووی: «باشترە بچێ لەسەر بورجێ خۆ فڕێ داتە خوارێ».

تراساکی کە دیتبووی چس گورک بۆلای لەنگەرگا ڕادەکا. دەستی هاڤاڵەکەی گرتبوو. بە دوای ئاغا موعەلیمدا ڕای کێشا بوو. جارێکی‌تر گوتی:

- بێگومان دەیەوێ لەسەر بورجێ خۆ فڕێ بداتە خوار، با بچین سەیری بکەین.

بەڵام دیمەنی دەریا چس گورکی هێناوە سەرخۆ. لە بن بورج و دیوارەکان دەستی کرد بە هاتووچۆ. پاشان لەسەر بەردێک دانیشت و ماوەیەکی زۆر سەیری دەریای دەکرد. ئەو دوو کورە خۆیان ڕانەگرت و گوتیان:

« ئەمرۆ خۆی ناکوژێ. بە خۆڕایی کاتمان بەزایە چوو» بێجگە لەوە، نیوەڕۆ هەرتکیان برسی بوون. ناچار بۆ ماڵێ گەڕانەوە.

کاتێک چس گورک لەسەر ئەو بەردە هەستا، ڕۆژ دەهات، ئاوا دەبوو. قینی نیشتبۆوە، چاوی وشک ببوونەوە و دڵی حەسابۆوە. لەو ماوەیەدا کە ئارام و هێدی بەرەو ڕووی دەریا دانیشتبوو، بیری لە هیچ شتێ نەکرد بۆوە. بەڵام خوێن لە سنگی و لە هەناوی‌دا، وردە وردە دەکوڵی. دەهات بڕیاربدا .دیارە خوێنی، نەک فیکری- چ بڕیارێک؟ چس گورک خۆشی هێشتا نەیدەزانی، بەڵام دڵنیا بوو کە بڕیارێکی داوە. هەر بۆیەش کاتی لەسەر بەردەکە هاتە خوار، هەستی بە ئارامیەک دەکرد و بە نارە نارە دەیگوت: «هەموو شت باش دەبێ، خاوەن ماڵ هەر خۆمم!».چوە نێو کۆڵانە تەنگەکانی لەنگەرگا، لە گەڕەکی جولەکان و ماڵتیان تێپەڕی. گەیشتەوە گەڕەکی خۆیان و لە پێش ماڵی ئیدومنە ڕاوەستا. سەری هەڵێنا، پەنجەرەی دۆستەکەی ڕوناک بوو. لە بەر خۆیەوە گوتی: «لەوانەیە هێشتا هەر خەریکی نامە نووسین بێ بۆ پاشایان. حەیفە چۆن کات بە خۆڕایی زایە دەکا! چونە بچمە سەرو هەندێ گاڵتە و گەپ بکەین. تا هەم بیرورای خۆم هەندێ بگۆڕێ و هەمیش ئەو تۆزێ دڵی بکرێتەوە».

لە دەرگای‌دا. «دوکسانیا» دەرگای کردەوە و بە دیتنی ئەو خۆشحاڵ بوو، گوتی:

- ئاغای من لە بەیانیەوە تا ئێستا پاروە نانێکی نەخواردوە. تۆ ئەوخودایە وەرە پاروەنانێکی دەرخوارده. ویستی خوا بوو کە تۆ هاتی!

ئاغا ئیدومنەش بە هاتنی چس‌گورک شاد بوو. لە نووسینی نامەکە بۆوە، ناوونیشانی سەر پاکەتی نووسیبوو، لاک و مۆری لێدابوو. بەیانی پوست بۆ لەندەن دەچوو. لە کاتێکا نامەی لاک‌و مۆر کراوی بە هاوڕێکەی نیشان دەدا، بە فیزەوە گوتی:

- خەلکی وا هەن کە بە تفەنگ شەردەکەن. بەڵام ئێمە دوو کەس و حاجی ساواس بە بیرو ئاقڵ شەر دەکەین. ئاخرەکەش هەر ئێمەین کریت ئازاد دەکەین.

موعەلیم سەری ڕاوەشاند. ئەو نەیدەتوانی باوەر بکا کە کریت بە نامەنووسین و کۆکردنەوەی مەرمەری عەنتیکە ئازاد دەبێ. بە گڕژی و بە هیلاکی و برسیەتی کەوتە سەر کورسیە کۆنێکی

دەستەدارو هەناسێکی هەلکێشا و گوتی:
- ئەدی خۆمان ئیدۆمنە؟ کێ ئێمە رزگار دەکا؟
- کێ؟ کریتی خۆشەویست . کاتێ ئێمە کریتمان رزگار کرد، ئەویش ئێمە رزگار دەکا. رێگای بەختەوەری تاک و رزگاری هەر ئەوەیە و هیچیتر. تۆ پێت وایە کاتێ ئێمە بۆ رزگاری کریت خەبات دەکەین، چ دەکەین؟ بۆ رزگاری روحی خۆمان خەبات دەکەین.

بەلاّم مامۆستا هەروا سەری رادەوەشاند. چاوێلکەکەی کە لەبەر هەوای شەداری دەریا تەمی کەوتبوە سەر، خەریک بوو پاکی دەکردەوە. ئیدومنە بە توورەیی ڕابوو، گوتی:
- باوەر ناکەی؟ پێت وایە رێگای دیکە هەیە؟ تۆ تازە ژنت هێناوە و هۆشت لەسەر خۆ نیە. بەلاّم کاتێ کولْ و گفی ژن هێنانت دامرکا، لە گەلْ من هاوبیر دەبی. ئەوەی بزانە کە بەختەوەری تاکی بۆ من و تۆ نیە، ئێمە کاتێ دەتوانین بەختەوەر بین کە بۆ بەختەوەری گشتی خەبات بکەین.

ئیدومنە بێدەنگ بوو. کیسە توتنی خۆی دەست دایە کە سیغاریک هەلْبەستێ. بەلاّم وەبیری هاتەوە کە تازیە دارە و ئەو رۆژە بە رۆژوو بوو. کیسە توتنەکەی لەولای دانا و لە دلْدا شاد بوو کە بۆ کۆمەلْ فیداکاری کردوە. سەری کە پێش وەخت رووت ببۆوە، بەرز کردەوە و بە فیزێکی تایبەتی گوتی:
- بەلێ خۆشەویستم، ئەوەیە ئەم رازەی کە لەم «کاندی»یە، کەس ئاگاداری نیە. تەنیا رەنگە حاجی ساواس بیزانێ و تۆش پاشان لێی ئاگادار دەبی. جارێکیتر بێدەنگ بوو. بەلاّم دلێ هەروا لێواولێو لە فیز بوو. ئەو رۆژە دەرفەتی هێنا بوو کە ئەو رازە لەگەلْ دۆستی خۆی باس بکا. چەند سال بوو، ئەو رازەی لە دلی دامابۆوەو ئازاری دەدا. دەنگی بەرز کردەوە:
- تۆ پێت وایە من بۆچی نامە بۆ پاشای دەنووسم؟ پێت وایە بۆچی بە تەنیا لەم خانوە وێرانەدا، وەک کەسێکی دەقەبریان نابێ دەژیم؟ هاوار دەکەم؟

بەلێ... بەلێ، منیان زیندەبەگۆر کردوە. واتە نەک من، بەلْکوو، کریت!

ئەو کریتە کە هاوار دەکا. بەلاّم کریت زاری نیە، من زاری ئەوم. تۆ لە بەر ئەوە کە بیرو باوەرت نیە، پێت وایە من بە خۆرایی هاوار دەکەم و کەسیش دەنگی من نابیسێ. من لەوەلاّمی تۆدا دیژم کە دەنگ قەت ون نابێ و ئاخرەکەی خەلْک دەیبیسن. بەر لەوە گوێچکە بوو بێ، دەنگ هەبوە. ئەوەندە هاوار کراوە، تا گوێچکە پەیدا بوە. بەلێ. خۆشەویستم، تەواوی پاشایان و گەورە گەورانی جیهان کە من نامەیان بۆ دەنووسم، رۆژێک دەنگی من دەبیسن. ئەگەر خۆشیان نەبیسن، کورو نەوەکانیان دەیبیسن. ئەگەر ئەوانیش نەیبیسن، خوا دەنگی من دەبیسێ. هەر بەو دەلیلەیە کە خوا هەیە. تۆ باوەرت چییە؟ هەیە تا دەنگ ببیسێ؟ پێ مەکەنە ئاغا موعەلیم، پێ مەکەنە... بەلێ... بەلێ... من دەزانم کە هەموو من بە دین دەزانن، پاشملە لەگەلْ یەک سرتو خورتتانە و دەلێن: «خوێندەواری فایدەی چیە!» قەی ناکا... هەرچی دەیانەوێ با بیژن. ئەوان هیچ شتێک لە خواو لە کریت و لە ئەرکی مرۆڤ تێناگەن. ئاخری رۆژێک خوا لەو ئاسمانە دەنگی من دەبیسێ و لە سەرووی ئاسمانان سەر بەردەداتەوە کریت دەبینێ و تەریق دەبێتەوە لەوەی کە چەند سالە لە کۆیلەتیدا رایگرتوە. ئەو دەم لە من کە ئیدومنە-م داوای لێ بووردن دەکا. زەنگولەکانی کلیسای سنمیناس وەک رۆژی جەژنی پاک دەنگ دەدەنەوە و مەسیحیەکان دەرژێنە

سەر شەقامان و هاواری شادی و خۆشی بەرز دەبێتەوە.

کۆلانەکان پڕ دەبن لە لقی گوڵی نەستەرەن و ژن و پیاو بۆلای لەنگەرگا، بە پەلە دەکەونە ڕێ، تا چاویان بەشازادەی گەنجی یونان بکەوێ کە لە پاپۆڕ دادەبەزێ. هەموو یەکتر لە ئامێز دەگرن و هاوار دەکەن کە: «کریت زیندوو بۆتەوەو لە ڕاستی‌دا ڕۆژی زیندو بوونەوەی کریت داهاتوە!».

ئیدومنە چاوە بە فرمێسکەکانی پاک کردەوە، بەڵام تۆزێ سووکتر ببوو. ماموستا بیری لە شتێکی‌تر دەکردەوە و هەڵاوی ئاگری دۆستەکەی، گەرمی نەدەکردەوە. بەڵام وەدەنگ هات و گوتی:

– بەڵام ئیدۆمنە هەژارەکەی من. تا ئەوڕۆژە لەسەر گڵکۆی ئێمە پنک شین دەبێ ئێمە زیندوو بوونەوەی کریت نابینین و بە کۆیلەتی دەمرین. ئیدۆمنە، بزەیەکی هاتێ و بە دڵسۆزی سەیرێکی دۆستەکەی کرد و گوتی:

–کەوابوو تۆ هێشتا هیچ تێ نەگەیشتووی. من بۆ ئەوەی هەست بە ئازادی بکەم، پێویست ناکا ئازادی ببینم یا دەستی لێ بدەم. من لە نێو جەرگەی کۆیلەتیش‌دا ئازادم. من چەند سەدە پێش ئەوە کە ئازاد بم، تامی ئازادی دەچێژم و بە ئازادی دەمرم. چونکە لە هەموو تەمەنم‌دا بۆ ئازادی تێ کۆشاوم.

مامۆستاکە لە فیکری ژنەکەی و ژن‌برا بێکارەکەو کلیلەکەدا بوو کە نەیان دەدایە گوتی:

– من هیچی لێ تێ ناگەم.

برادەرەکەی گوتی:

– بێگومان ڕۆژێک تێ دەگەی تۆ ئێستا لە کاروباری ژیانی بێ نرخی خۆت‌دا گرفتاری، هەر ئەوانەن کە روحی مرۆڤ تێک دەشکێنن. روحی ئادەمیزاد وەک شێر وایە. کاروباری بێ نرخی ژیان، کێچن و لە لەشی شێر هاڵاون. بەڵام ئاخرەکەی شێر ڕۆژێک خۆی لە چنگ ئەو کێچانە ڕزگار دەکا.

ئیدۆمنە ئەوەی گوت و لە خۆشی ئەو بەراوردەی کرد بووی، قاقا پێکەنی، دوکسانیا لە دەرگا خۆی نیشان‌دا ئیدۆمنە کە پشتی لە دەرگا بوو، نەی دەدیت. پیرێژن بە ئیشارە مامۆستای تێ‌گەیاند کە بچێ نان بخوا. ماموستا لە خوای دەویست، لە بەیانیەوە هیچی نەخواردبوو. لەوکاتەدا کە ڕادەبوو گوتی:

– ورچی برسی سەمایە ناکا. تۆ قسەی قەڵەو قەڵەو دەکەی و منیش لە خەمی لە خەمی ورگم‌دام. لە بەیانیەوە هیچم نەخواردوە و شەوی ڕابردووش لەبەر نووسین هەر بەخەبەر بووم. ئیدۆمنە گوتی:

– منیش هیچم نەخواردوە. بۆچما چ دەبێ؟ خواردنیش یەک لەو کێچانەیە کە گوتم.

ئاغا موعەلیم بە پێکەنینەوە گوتی:

– ڕەنگە وابێ بەڵام ئەگەر ئەو کێچانە نەبن، جەنابی شێر سەقەت دەبێ.

ئیدۆمنە دەستی لێک‌دان و پیرێژن وەژوور کەوت:

– دایەخانم، ئاغا موعەلیم دەڵێ برسیەتی. هەرچی هەمانە لە کەشەفێک‌دا بیهێنە!

دوکساینا گوتی: بەچاوان. بە پەلە وەدوای ڕاپەراندنی کارەکەی کەوت. ئاغاموعەلیم گوتی:

www.kerimhisami.com

- دەبێ پێکەوە نان بخۆین. چونکە ئەگەر تۆ لەگەڵ من نان نەخۆی، منیش ناخۆم. راستە کە تۆ لەبەرامبەر رۆژو گرتندا، خۆت رادەگری. بەڵام دەبێ نیشانی بدەی کە لەبەرامبەر خواردنیشدا، خۆراگری. چونکە من لام وایە کە برسیەتی و بێ بەشی و چلە گرتنیش وەک کێچ وان.

هەرتک دۆست پێدەکەنین. هەرتک بە ئاخافتنیگاڵتەو گەپ و پێکەنین و باسکردنی بیروڕای گەورە، داخی دڵیان دەرشت. کەشفی پڕ لە خواردن گەیشتێ. روومەتی چرچ و لووچی دووکسانیا لە خۆشیان بریقەی دەهات.

ئیدۆمنە بیری کردەوە کە ئەگەر لە خواردندا کەمێک یاریدەی دۆستەکەی بدا، بڕیاری خۆی نەشکاندوە. هەرتک بە ئیشارە ملیان دەبەر خواردن نا. هێندێ شەرابی کۆن لە بنی کۆپەکەدا مابوو، ئەویشیان پێدا کردو دەیان گوت:

- بەسەلامەتی ئازادی خۆمان!

ئێستا تەواو شەو داهاتبوو. ئاغا موعەلیم لە فیکری ئەوەدا کەدەبێ زوو بچێتەوە ماڵێ،دەلەرزی.دۆستەکەی لێی پرسی:

- لە ژیانی تازەت رازی؟ ژیان لەگەڵ ژن هاسانە؟

مامۆستا لە پەنجەرە وەنیزیک کەوت و گوتی:

- ئیتر درنگ بوە. دەبێ بڕۆم!

چل رۆژ لە ژن هێنانی چس گورک و لە مردنی مانوساکاس تێ پەری بوو. لەو گوندە سەرسەوزو خۆشە، تئودۆریسی کورە گەورەی مانوساکاس نەی دەتوانی مەرگی بابی لە بیر بەرێتەوە. پاڵەوان میکێلسی مامی سووکایەتی پێ کردبوو. ئەو هێشتا تئودۆریسی بە مێرمنداڵ دەزانی کە نەیدەتوانی خەنجەر هەڵکێشی و تورکێک بکوژێ. لێی پرسی بوو: «چەند ساڵی؟»

«حەڤدە ساڵ»- کەوابوو خەریکی کارەکانی خۆت بە!» واتە لای پاڵەوان میکێلس حەڤدە ساڵ فرە کەم بوو. بەڵام تئودۆریس پیاوێکی تەواو بوو. دەیتوانی لەگەڵ گاجوت بچێتە بەر نیری و زەوی بکێڵێ. دەیتوانی ژنێک وەسەر پشت گێرێ زگی پڕکا. دەیتوانی لەگەڵ حوسنی برازای نووری بەگ، کە لاوێکی بەهێز و کەلەگای گوندی «پتروکفالۆ» بوو، زۆرەوانی بگرێ و لە عەرزی بداو کێردی دەگەرووی رابکا.

«چەند ساڵی؟» «حەڤدەساڵ»- کەوا بوو خەریکی کارەکانی خۆت بە!» ئەو رۆژە تئودۆریس بە کریستینای دایکی کە بە رەشپۆشی دەچوە سەر گلکۆی مێردەکەی گوت:

- دایە، مامم سووکایەتی پێ کردم.

دایکی لە وەڵامدا گوتی:

- راستە تئودوریس، تۆ هێشتا زۆر گەنجی، ئەو کارەی بە مامت بسپێرە، ئەو تۆڵەی ئێمە دەکاتەوە.

- گەنگی دایە؟ کەنگی؟ سبەی چلەی باوکمە و ئێمە بێ ئەوەی لە بیری ئەو دابین، دەخۆین و دەخۆینەوە. بۆچما ئەو قەت نایەتە خەوت؟ لە لای تۆ گازندە ناکا؟ هەموو شەوێ دێتە خەوی من و سەر کۆنەم دەکا.

لاو توند پێنچی لەسەر هالاند و لە دوورەوە تەماشای گوندی «پتروکفالۆ»ی کرد کە لەسەر سەوز و ئاوەدان لە بناری چیا دەدەرەوشا و هەتاو لێی دابوو، لەم گوندە ئاغای تورک و رەعیەتی مەسیحی دەژیان. پێستی تئودوریس لەبەر هەتاوێ وەک مسی تواوە وەێ لێهاتبوو. لەشێکی زل و خاراوی هەبوو، بەلاّم پیس بوو. چەند دەنکە مووی رەشی لە روومەتی دەبینرا. هەر لە ئێستاوە سنگی تووکن بوو. لەگەڵ مەڕوبەرانی بابی، لە چیا دەژیا و کەمتر دەهاتەوە گوندی. سالی رابردوو لە تەنیایی جاڕز ببوو، رۆژەکانی یەکشەمۆ دەهاتەوە گوندی تا بۆ تەماشا کردنی ژنان بچێتە کلیسا. ... ئاوی تێ دەگەڕا. بەلاّم لە رۆژی کوشتنی باوکی، ئیتر نەچوو بۆوە ئاغەلی مەڕ و لە گوندی مابۆوە. لە جیاتی خۆی کونستاندیسی برا چوکەی بۆ ئاگاداری مەڕ ناردبوە چیا. ئێستا چەکمەی باوکی و سوخمەی گوڵ چنی ئەوی دەبەر دەکرد و مێزەرەی ئەوی لەسەر دەبەست. داردەستی ئەویشی دەست دابوویەو بێ ئەوە بە کەس بڵێ، بە سیمایەکی گرژ و لە بیرا چوو، لە نێوان داربەروە گەورەکەی گوندی سن ژان و ئاوایی پترو کفالو، هاتوو چۆی دەکرد.

ئەو رۆژە داردەستی هەڵگرت و گوتی: «دایە من دەرۆم».

– بۆ کوێ دەچی، کورم؟

– دەچمە پتروکفالو. خۆت نەتگوت بۆ هەڵوای سبەینێ، پێویستیت بە چەند هەناران هەیە؟ زۆر باشە، من دەچم هەنارت بۆ دێنم. بابە گەورەم هەناری هەیە.

دەسکی رەشی خەنجەری باوکی کە هێشتا هەر خوێناوی بوو، لە لای پشتێندی هاتبوە دەر. ئەو رۆژە کە تەرمی باوکی لەبن دار بەرزەکە، کەوتبوو، ئەو خەنجەرە خوێناویەکەی لە دەستی وشک بووی باوکی هێنابوە دەرێ. دایکی ویستبووی بیشواتەوە. بەلاّم تئودوریس گوتبووی: «دایە خوێن بە ئاوی ناشورێتەوە، خوێن ئەشی بە خوێن بشۆرێتەوە». خەنجەرەکەی هەروا بە خوێناوی لەبەر پشتی چەقاند بوو. لەو رۆژەوە دای نەدەنا. شەوانە دەبن سەری دەنا. دایکی پێی دەگوت: «کورم، ئەو خەنجەرە لەخۆت وەدوور خە. چونکە تا شەوان لەبن سەرتی بنێ، باوکت دێتە خەوت و لەخەودا ئازارت دەدا.» کور لە وەلامدا دەیگوت: «دایە هەر ئەوەم دەوێ. دەمەوێ باوکم بێتە خەوم و ئازارم بدا.» پاشان نشانەی خاچی دەکێشاو خەنجەرەکەی لەبن سەری دەنا.

تئودوریس کەوتە رێ و لە رێگا بەدار دەستەکەی بەردی بۆ ئەم لاولا دەپەراند دایکی کە دیتی کورەکەی وەک شەرانیەک لە چیا دەچێتە خوار، بانگی کرد و گوتی:

– ئاگات لە خۆت بێ تئودوریس، وریابە. بە دۆعای خێری من بی، رۆڵە. بەلاّم کور نەدیو ببوو. کەروێشکێک لەبن گوێنی دەرپەری. تئودۆریس پلارێکی رێهالاند و وەسەریەکی گێرا. قاچەکانی گرت و سەری لە بەردیدا و گوتی:

– ئەو کەروێشکە بۆ بابە گەورەم بە دیاری دەبەم. ئەو گۆشت کەروێشکی پێ خۆشە. شوکر هێشتا ددانەکانی هەموو ساخن و دەتوانێ بخوات شادو بە پێکەنینەوە، فیتووی لێدەدا و کەروێشک نیشانەی خۆشبەختیە. ئێشەلا حوسینی دەگیر دەخەم و سەری دەهارم. بەلاّم حوسێن کەروێشک نیە، لە پێشدا زۆرەوانی دەگرین. ئەو مەلعوونە گەلێک بەهێزو بەقەوەتە.

تئودۆریس دوو رۆژ پێش لەسەر خەرمان چوو بووە لای برازای نووری و پێی گوتبوو:

– هۆی حوسێن، دوو سبەی چلەی باوکمە. یانی رۆژەکەی مامی تۆ باوکی منی کوشتوە.

www.kerimhisami.com

حوسێن بە زارە خوارەکەی گوتی:

- بە جەهەندەم، کوشتوویانە.

تێودوریس، شین هەڵگەرا بوو، لە قینان دەلەرزی. لەوێ نەی دەتوانی هیچ بە حوسێن بلێ. حوسێن گوتبووی:

- چی‌یە کافری مەلعون. بۆ چاوان دەگێری؟ چت لە گیانی من گەرەکە؟ نازانی کارم هەیەو خەرمان بە شەنە دەکەم؟ ئەگەر پیاوی وەرە زۆرەوانی بگرین.

- باشە بزانە چۆنت لە عەرزی دەدەم.

- تۆ پشتی من لە عەرزی دەدەی بەدبەخت؟ کەی؟ لە کوێ؟

- هەر لەو شوێنەی کە باوکم لێ‌ی کوژراوە. لە بن دار بەڕۆ گەورەکە. دوو سبەی بەیانی تا کەس نەمان بینێ.

- بە خەنجەرەوە؟

- بەلێ بە خەنجەرەوە.

هەر تک لێک جیا بوونەوە. حوسێن دووبارە خەریکی کاری خۆی ببۆوە و تێودوریسیش چوو بۆوە مالێ. لە بەر دەرگا چۆکی دادابوو، خەنجەری هێنابووە دەرێ، تا تیژی بکا. بەلام لە ترسی ئەوەی، نەوەک خوێنەکەی لێ پاک بێتەوە دەکالانی نابۆوە. پاشان هەستا بوو، بۆلای ئەو دار بەڕووەی کە تەرمی باوکی لێ کەوتبوو، کەوتبوە رێ و لە بن دار بەروو دانیشبوو.

بەلێ، کە دەچوە نێو گوندی پتروکفالۆ، کیژێکی گەنجی دیت کە هاتبوو ئاو لە چالاو هەلکێشێ. کیژەکە کە چاوی بە تێودوریس کەوت، لە شەرمان سوور هەڵگەڕا. دەیویست گۆزەی هەلگرێ و بگەرێتەوە. بەلام کە دیتی لە دوور تێئۆدوریس چاوی تێ بڕیوە، راوەستاو چاوەڕوان بوو. کیژێکی ساخ و سلامەت و لە کەیف خۆشیان دەدرەوشا. لەشێکی تەرو لەباری هەبوو. چاوی کاڵ و شەیتانی و برۆی راکشاو، وەک شیر بریقەیان دەهات. وە کارمامزێک دەچوو کە لە دوور گوێ لە تەقەی تفەنگ بوو بێ و بە چاوی زەق و قوت و سڵ بۆن بە هەواوە بکا.

تێودوریس لە دوور دیتی و ئەویش سوور هەڵگەرا. لەبەر خۆیەوە گوتی: «ئەورۆ بۆم دێ. ئەویش فرۆساکی!».

دلی لە سنگی‌دا لێ‌ی دەدا. چاوێکی لە دەوروبەری خۆی کرد، کەسی لێ نەبوو. کیژە جحیلەکان، گۆزەیان پڕ کرد بوو، رۆیشتبوون. لە جێ خەرمانان جوتیاران گێرەیان دەکردو خەرمانیان هەڵداویشت. لە دنیادا، تەنیا «فرۆساکی» بوو کە رۆژ تا جێکی نووری لە سەر نابوو.

تێودوریس لە پێش چالاوێ راوەستا. لە بەر شلەژان قاچی دەلەرزین. بە دەنگێکی لەرزۆک، سلاوی کردو چاوی بەردانەوە. بەلەکی جوانی کیژەکە لەبەر هەتاو دەدرەوشان. کچەکە بە نیگایەکی بە مەکرانە و ئازایانە تەماشای کردو گوتی:

- پالەوان تێودوریس، بەو کەروێشکەوە، بۆ کوێ دەچی؟ ئێستا ئیتر لەگەل کەروێشکان شەر دەکەی؟

لاو لەوەلام‌دا گوتی:

- نەخێر. شەڕم لەگەل تورکانە، تەنیا بۆ مەشق کردن کەروێشکان دەکوژم. تاوێکی کورت،

www.kerimhisami.com

هەرتک چاویان تێک بربوو. کورەکە ترساو چاوی وەرگێرا. کیژەکە گۆزەی دانا و سەیری دەورووبەری خۆیانی کرد، داعباش دیار نەبوو بە لاوەکەی گوت:

- تینووت نیە، تئودۆریس؟

- بۆچی! فرۆساکی، تینوومە، بەڵام کێ ئاوێ دەدا بە هەتیوێکی وەک من؟ کیژەکە گەردن و گوێچکەی سوور هەڵگەران و چاوی دەعەرزی بری. تئودوریس دەنگی نەرمتر کرد و گوتی:

- سبەی چلەی باوکمە.تۆ ئامادەی بێیەماڵی ئێمە و بۆ هەڵوا لێنان یاریدەی دایکم بدەی‌کچەکانی گوندی هەموو دێن.

فرۆساکی گوتی:

- ئەگەر دایکم ڕێگا بدا دێم. پاشان گوتی: «ڕێگاش نەدا هەر دێم، چونکە تۆ بانگم دەکەی. ئێمە لە پاڵەوان تئودوریس بەدەر کەسمان نیە، وانیە؟ کەوا بوو ناشێ دڵی بشکێنین.

ئەوەی گوت و بۆ ئەوە حەز کردنی خۆی شاردبێتەوە، دەستی کرد بە پێکەنینی بە گاڵتە. هەر لەو کاتەش‌دا خەریک بوو بە چاوان بیخوا. زۆر شەوان بە بیری تئودریسەوە تا بەیانی بەخەبەر دەبوو. هەمیشە ئاواتی ئەوە بوو خۆزیا توانیبای، خۆی فیدای ئەو لاوە کردبا. دەیویست خۆی بە سەر داداو بە چنگ و نینۆک ڕوومەتی بڕنێ.

تئودوریس چەنەی وەسەردار دەستەکەی دابوو، تەماشای زەوی دەکرد. بیری لەوە دەکردەوە کە سبەی مل دەبەر ملی حوسێنی دەنێ ڕووی کردە کیژەکە و گوتی:

- فروساکی پێم بڵێ بزانم، ئەگەر بەڵایەکم بەسەر بێ، تۆ نارەحەت دەبی؟

فرەساکی بە ترسەوە پرسی:

- بۆچی تئودوریس؟ بیر لە چی دەکەیەوە؟

- هیچم لێ مەپرسە فروساکی، تەنیا وەڵام بدەوە. ئەگەر بەڵایەکم بەسەر بێ تۆ نارەحەت دەبی؟

ئیتر کچە جوان خۆی پێ ڕانەگیرا و لە کاتێکا ئاوی لە چاوان گەرابوو گوتی:

- تئودوریس لەم دنیایە بێجگە لەتۆ کەسی ترم نیە.

لاو لە خۆشیان هاواری‌کرد: کەوابوو، دەتوانی دڵنیا بی کە هیچ زیانێکم پێ ناگا.

دوو کیژی کەنج بە گۆزەوە دەگەیشتنە ئەوێ. فروساکی گورج چاوەکانی سڕیەوە، گۆزەی هاویشتە سەر شانی و وای نیشان دا کە تەماشای لایەکی‌تر دەکا. بەڵام نەیدەتوانی پێشی دڵە کوتەی بگرێ. تئودوریس بە فیتو لێدان دوور کەوتەوە. کەروێشکی کوژراو بە باسکیەوە رادەژاند.

بەیانی ئەورۆژە، یەکشەمۆ، کاتێک نوێژی مسی بیرەوەری مانوساکاسی تەواو بوو، قەشە گریگۆری هاتە حەساری کلیسا. شوانێکی گەنج لە پەنا ئەو کەشەفێکی گەورەی پڕ لە هەڵوای بەدەستەوە بوو کە سەرەکەی بە خاکە قەند و بادام و دەنکە هەنار داپۆشرابوو. بە دارچین ناوی *مانوساکاسی لەسەر نووسرا* بوو. گوندی‌یەکان یەک یەک بە پێش قەشەدا رادەبردن و مستێک هەڵوایان هەڵدەگرت و لەبەر خۆیانەوە دەیانگوت: «خوا بی‌بەخشێ» پاشان زاریان پڕدەکرد و خەریکی خواردن دەبوون. سمیلیان بە خاکە قەند و دارچین دەبوو، لەبەر خۆوە دەیانگوت:

www.kerimhisami.com

«بەراستی چەند زوو چل رۆژ تێ پەری. کات چەند زوو تێ دەپەرێ! بەلاّم ئەوە کات نیە تێ دەپەرێ، ئەوە ئێمەین پیر دەبین!» پاشان جارێکی دیکەش باسی ئەخلاقی باشی مانوساکاس-یان دەکرد.

کاترینێۆی پیر، دایکی دەشتەوانی گوندی دەیگوت: شەوی پێشوو مانوساکاس لە نێو کۆلانەکانی گوندی دیوە کە سەرگەردان دەسووراوە. تەنانەت دەیگوت لە ترسان سەگەکە دەبویست بوەرێ، بەلاّم نەیتوانی زاری پێکەوە نێتەوە. پیاوێکی پیر نیشانەی خاچی کێشاو گوتی:

– فەقیر مانوساکاس! ئەوە بێگومان تارمایی ئەو بوە. بەد بەختە ئەگەر کوژرا هێشتا زۆر بە گوڕ بوو. دیارە باش ماوە و نایەوێ بمرێ.

یەکی دیکە گوتی: «دەبەوێ تۆڵەی بستێنرێتەوە. ئەدی ئەو پالەوان میکێلسە ئەو ٤٠ رۆژە چ غەڵەتێکی کردوە؟

لەو کاتەدا کە هەموو گەرمیان کردبوو، کوکلیوس دەشتەوانی گوندی لە کاتێکا کە شەپپوری خۆی بەدەستەوە بوو، دەلەرزی و زمانی کێشا بوو گەیشتە حەساری کلیسا. قەشە لە هەڵوا دابەشکردن ببۆوە. شوانەکە ئەژنۆی داداببوون کەشەفی دەلستەوە.

قەشە لە دەشتەوان وەنیزیک کەوت و خەلکەکە دەورەیان دان. قەشە پرسی:

– ها کوکلیوس، هەدادەو قسە بکە. دیسان خەراپ رووی داوە؟ خوا بۆ خۆی رەحمەمان پێ بکا.

– تەرمی حوسێنی برازای نووری بەگیان دیوەتەوە.

– لەکوێ؟

– لەبن دار بەروە گەورەکە.

– کێ کوشتویە؟

– خوا خۆی دەزانێ. گوندی «پتروکفالو» شلەژاوە. هەموو دەرگایان داخستوون. مەسیحیەکان تفەنگەکانیان پڕ دەکەن. تورکەکان تەرمەکەیان لە مزگەوت داناوە و سلاوی لێ دەکەن هەموو چەک دارن. تفەنگ و دەمانچە بە حەواوە دەنێن. هەرەشەیان کردوە کە دەچن گوندی سن‌ژان ئاگر تێ بەردەدەن.

– ئەوە خەتای ئێمە نیە.

– وادیارە خەلکی سن‌ژان و خێزانی مانوساکاس کوشتوویانە. تورکەکان وەک بارمتە، تنودوریس‌یان دەوێ.

قەشە گوتی:

گورج یەکێک بچێ خێزانی مانوساکاس ئاگادار بکا. بە تنودوریسیش بلێ: زوو خۆ بکەبینیتە چیا و خۆی بشارێتەوە.

لەو ماوەیەدا تنودوریس تفەنگ و دوو دەمانچەی زێوی باوکی، هەلگرتبوو، خورجێنی پڕ کردبوو لە خواردەمەنی، مجری باوکی کردبۆوە، ئالای یونانی لێ هێنابوە دەر و لە خۆی هالاّندبوو. بێ ئەوە پێ رابگا دەستە خوێناویەکانی بشواتەوە، وەچیا کەوتبوو. تنودوریس کاتێک گەیشتە هۆلی مەرەکان تاوێک راوەستا و چەند راسپاردەی بە «کونستاندیس»ی برا چووکەی گوت و

گوتی بچیٚ بە دایکی بلیٚ کە تنودوریس ساخ و سەلیمە. وێرانە گەیشتوە کە پێش ڕۆیشتن بیٚ سلاٚوی لیٚ بکا. سەلکە پەنیریکی گەورەی دەخورجین ناو بۆ بەرزترین لوتکەی چیای «سلنا» کەوتەریٚ. لەویٚ لەگەڵ چەند شوانان ببوە ئاشنا کە چەند جار مەریان لیٚ دزی بوو. پێکەوە ببوونە دۆست. تنودوریس بریاری دابوو کە بچیٚ لە ئاغەلی مەری ئەوان دا خۆ بشارێتەوە. گوتبووی: «ئەگەر تورک سەربازی وە دوا بخەن، شەریان لەگەڵ دەکەم. دەستەیەک پارتیزان کۆ دەکەمەوە و دەست بە شەری چیا دەکەم و بانگی «بژی یەکێتی» بەرز دەکەمەوە.

درەنگانێک پاش نیوەرۆ، دوو تورکی چەکدار لە بەردەرگای مالی ببوە ژنی مانوساکاس، راوەستان و لە دەرکیان‌دا. کەس جوابی نەداوە. دیسان لیٚیان‌دا، هەر جواب نەبوو. کەس نەهات دەرگا بکاتەوە. تورکێکی پیر بەویٚ دا تیٚ دەپەری. چوو بوو لە چیا داران بکا. سلاوی لەو دوو چەکدارە کرد و گوتی:

- لە تنودوریس دەگەرێن؟ ئەو رای کردوە بۆ چیا.

یەک لە پیاوەکان گوتی:

- برایە پیر. قسەی خۆرایی مەکە. تۆ خۆت بینیت؟

- سوێند بە محەمەد ئەو کافرەم بەو دوو چاوانە دیت. بیژوو وەک ئەسب وەچیا دەکەوت. کە دیتم ترسام، خۆم مات کرد. کە سەرم هەلێنا، ئیتر دیار نەبوو. ئەو دووانە دەستیان کرد بە جنێودان و پاش ئەوەی دوو چەقوویان لە دەرگای مالەکەدا، ملی ریٚیان گرت و رۆیشتن. لە گەرانەوەدا، لە دۆلێک‌دا کە ئەو دوو گوندانە لێک جیا دەکاتەوە، تووشی کاترینو، پیرەدایکی دەشتەوان گوندی بوون کەتارمایی مانوساکاسی دیبوو. پیرێژن هەمبانەیەکی پر کرد بوو لە گیاو گوڵ و بۆ مالیٚ دەگەراوە، تا چێشتێک بۆ کورەکەی لیٚ نیٚ. هەرتک تورک غاریان دایەو سەریان بری. پاشان چەقوکانیان بە گەلاٚی خەردەل خاوێن کردەوە. سەیریکی پیرێژنیان کرد کە دەخوێنیٚ دەگەوزیٚ و قاقا پێدەکەنین.

* * *

لە ئاوایی‌یەکانی دەوروبەر هەرایەکی سەیر ساز ببوو. تورک و مەسیحی پێک وەر ببوون. پیاو کوشتن دەست پێکرا بوو. هەموو رۆژیٚ یا کەلاکی مەسیحیەکیان لە کۆلانی دەدیتەوە، سەری برابوو، یا تەرمی تورکێکیان دەدیتەوە کە لە باخ و یا لە چالاوی‌دا وشک ببوو. دەنگ و باسی مەترسی دار لە هەموو لایەکەوە وەک پریشکی ئاگر بلاٚو دەبوونەوە و گوندەکانی دەسووتاند. ئاگر کاندی-شی گرتبۆوە.

رۆژێک نیوەرۆ سلیمان، خولامی قولەرەشی پاشا مەست بوو، یا تورکان سەرخۆشیان کرد و بە گۆ گەرەکی یونانیەکانیان‌دا کرد و پیٚیان گوت:

- سلیمان، هەرچی پێت دەکریٚ، وابکە پالەوان میکێلس دەگیرخەی. ئەگەر پیاوی ئەوی بکوژە. خولامی رەش ئەو شیرەی کە پاشا رۆژی جەژن بە خەلاتی دابوویە، هەلێکێشا و نەراندن رووی کردە گەرەکی یونانیەکان. مەسیحیەکان کە گوێیان لە نەرەتەی ئەو بوو. مندالەکانیان دەژووریٚ کردەوەو دەرگایان داخست. ژن لە کاتێکا دەرگایان دادەخست، دەیان قیژاند: «وای

ڕەش هات... ڕەش هات.»

کاتی نیوەڕۆ بوو، مەسیحی بۆ نانخواردن دەچوونەوە ماڵێ. ئەوانەی تووشی قولەڕەشی سەرخۆش دەبوون، ڕایان دەکردو گەیشتبانە هەر ماڵێک، لە دەرگایان دەداو خۆیان دەخستە ژوور. تێکرا دەیانگوت: «کریتی فەقیرا جارێکی دیکەش خوێنی دەڕژێ».

هێندێ دەترسانو ئاخ و داخیان بوو. هێندێکیش بە تووڕەیی لە ژێر عەرز خەریکی خاوێن کردنەوەی چەکە ژەنگاویەکانیان بوون.

قولەڕەشی مەست لە پێش کانی ئیدومنە ڕاوەستا. ئارەق و گەرمای نیوەڕۆ گەرمی داهێنا بوو. ئارەقەی لە سەرو ئەستۆو نێو ڕانان دەچۆڕاوە. داهاتەوە و سەری وەبەر فوارەی ئاوێ‌دا تا فێنک بێتەوە. لەگەڵ ئاو بەخۆدا کردن، وەک گای دەهاژا. سەرانسەری ئەو گەڕەکە لە ترسان دەلەرزی. لەو کاتەدا کە لنگی لە بەر یەک بردبوون و سەری دانواند بوو. لە نێو لاقانی‌دا چاوی بە پاڵەوان میکێلس کەوت کە لەو لاوە دێ. هەڵێ کێشا شیری و هاواری کرد و پەلاماریدا.

پاڵەوان میکێلس چاوی بە قولەڕەش کەوت و ڕاوەستا. بە خەیالی داهات کە بگەڕێتەوە. بەڵام شەرمی کرد. لە لای ڕاستەی ئەو دەرگایەک کرایەوە و خاتون کراسوگنورگیس بە قژی شێواوی هاتە دەرو گوتی:

- بۆخاتری خوا پاڵەوان میکێلس، تۆ لێرە چ دەکەی؟ زوو وەرە ژوور. بەڵام پاڵەوان دەسرەی لە گیرفانی هێنا دەرو لە مەچەکی بەست. دەرگای بەرامبەریش کرایەوە. خاتو پێنلوپ لە پشت دەرکە ڕاوەستا بوو گوێ دەدایە. کەمێک وەغیرەت کەوت و سەری بردە دەرو هاواری کرد:

- جیران هۆی جیران... وەرە ژوور.

دەنگی لاقەزلەکانی قولەڕەش دەبیسرا. زۆری لەگەڵ پاڵەوان میکێلس نێوان نەمابوو. دەرکی ماڵی پاڵەوانیش کرایەوە. خاتوکاترینا دەرپەڕیەدەر و بەغار خۆی گەیاندە مێردەکەی و بە نالینەوە گوتی:

- میکێلس... هۆی میکێلس، بەزەییت بە منداڵەکانت دابێ!

چاوی بە ڕەشی لەندەهۆر کەوت کە لە بەرامبەر مێردەکەی ڕاوەستا بوو. ددانی بریقەیان دەهات و پێدەکەنی و چاوی دەکالانی‌دا دەسووران. شیری ڕاوەشاندو پەلاماری‌دا و گوتی:

- چۆنی پاڵەوانی کافر... ئێستا تەوات دەکەم.

ژنی پاڵەوان میکێلس ویستی خۆی باوێتە پێش و خۆ بکا بە مەتاڵی بەلای مێردەکەی. بەڵام ڕاست لەو کاتەدا پاڵەوان مستێکی توندی لە ورگی قولەڕەش دا نەڕاندی و وەعەرزی کەوت. لەشی پانایی کۆلانی داگرتبوو.

پاڵەوان داهاتەوە، شیری لە دەستی دەرهێناو لە سەر لەشی دانا. ڕووی کردە ژنەکەی و گوتی:

- جێگای تۆ لە ماڵێ‌یە، بچۆوە ژووری. هەرتکیان چوونەوە ژوور.

ژنەکەی لە وەتاغی سەرێ کراسێکی تازەی هێنا. پاڵەوان ئارەقەی کردبوو، کراسی گۆڕی، فێنک بۆوە. چاوێکی لە شیری تیژی قولەڕەشی کرد و بزەیەکی هاتی و گوتی:

- ژنەکە، ئەو شیرە بدە بە تراساکی، بەکاری میداداتاشینی دێ!

www.kerimhisami.com

هەر ئەو شەوە لە گەڕەکی «گولستان» دوو کوڕی گەنجی بانگدەری تورک، بیرتولدیی هەژاریان دەگیر خستبوو، پاش کوتابوویان و کلاوە حەسیرەکەیان لێ دڕاندبوو و ویستبوویان بالتزکەشی لێ بستێنن، بەڵام بیرتولدو، وەها توند هاواری کردبوو کە تورکەکان ناچار رایان کردبوو. شەوی دوایی بەیانی بانگدەریان دیتەوە، کە رووت و قووت لە دارچناریان بەستبوو، لە سەرمان رەش و شین هەڵگەرابوو، دەڵێن ئەو بەدبەختەیان وەها رووت کردبۆوە، تەنیا ریش و بەرگەدەی پێوە مابوو. بێجگە لەوە، بە شاڵی سەری، زاریان توند بەستبوو تا نەتوانێ هاوار بکا.

کاتێ لە داریان کردەوە و مشت و ماڵیان کرد و هاتەوە سەرخۆ، گوتی:

دوو مەسیحی یەکی شەل و یەکی بە سمێل، نیوە شەو لە ماڵیان هێناوەتە دەرو رووتیان کردۆتەوە و هەر بەو تەنافەی کە تاوانبارانی پێ هەڵدەواسن، لە دار چناریان بەستوە. لە پێش دا ویستوویانە ریشی ببرن، بەڵام مقەستیان پێ نەبووە، تفیان دە سەرو رووی کردوە و بۆ لای لەنگەرگا هەڵاتوون.

کاتێ پاشا قسەکانی بانگدەری بیست، حوکمی کرد تا هەموو شەلی کاندی بگرن و بیانخەنە بەندیخانەوە. تەنیا پاڵەوان ستیفانیسی‌شەل ما کە نەیانتوانی دەگیری خەن‌پاشان ئەمری کرد کە ئازاریان بدەن و رۆن گەرچەکیان تێبکەن تا وەزمان بێن و راستی بێژن. بەڵام شەلەکان بە ئازایەتی دمیان هەڵنەپچڕا. پاش سێ رۆژان، پاشا لە ئازاردانیان ماندوو بوو، هەمووی ئازاد کردن.

سلیمانی قولەرەشیان گرتبوو. کاتێ پاشا لە شکانی بێ ئابروانەی ئەو ئاگادار بوو، بە دار دەستێ خۆی چەند داری لە سەرو سەکوتی دابوو، گوتبووی:

- رەشی مەلعونی پیس، تۆ ئابرووی حکومەتی ئیمەت برد! هێشتا دەیویست زۆر قسەی دیکەی پێ بلێ، بەڵام لە توورەیی‌یان زمانی نەگەڕا بوو. وەک سەگ دەوەڕی و ئاوی بەلالغاوان‌دا دەهاتە خوار. ئاخرەکەی قولە رەشی دەچالاوێ هاویشت زنجیری ئاسنی دەلاق و دەستان کرد.

دوو سێ رۆژێ پێ چوو، بایەکی گەرم کە لە ئەفریقاوە دەهات. هەڵیکرد. تۆزێکی نەرم و گەرم دەباری و دووکەڵی لێ هەڵدەستا. کاتی نیوەرۆ ئەوسەگانەی لە بەرنیسێ وەرکەوتبوون، دەهاژان. زەلام لە هۆش دەچوون تەنگەنەفەس دەبوون. هەندێکیش لە دوکانی خۆیان دانیشتبوون و بە باوەشێنی حەسیر، خۆیان باوەشێن دەکرد و شەربەتی فێنکیان دەخواردەوە. «باربابانیس» کە بازاری گەرم بوو، بە کۆڵانە گەرمەکانیدا دەگەڕا و شەربەتی پڕ لە سەهۆڵی بە خەڵک دەفرۆشت. ئەو پیرە مێردە نەلە گەرمای هاوین دەترسا و نە لە سەهۆڵبەندانی زستانێ. تەنیا قازانج بوو لە زستان گەرمی دەکردەوەو لە هاوینێ فێنک. هەوا سارد بایەو گەرم بایە پلەی گەرمای بەدەنی ئەو هەر وەک یەک وابوو. لە هاوینی چاکەتی خوری دانە دەکەند و لە زستانی پالتوی نەدەکردە بەر.

لە مەزرایە شووتی گەیشتبوون و دەقەڵشین. هەموو رۆژێ بەیانی بێستانچی باریان دەکرد و لە مەیدانی شار، لە بن دار چناری گەورە و یان لە سێ تاق وەسەریەکیان دەنان. شووتی و گندۆرەی زەردە و سەوز و کولەکە، وەک کێو هەڵدەدرانەوە. نۆ بەرەی هەنار و ترێ و هەنجیر هاتبوە بازارێ. زەوی بەرو بووی دەدا و میوە فرۆش پێ ڕانەدەگەیشتن کە بیفرۆشن. فرۆشیاری تورک و مەسیحی لە پێش خەرمانی شتومەکیان هاواریان دەکرد و گەرووی خۆیان دەدڕاند. ئەوەندەی پێ‌یان کرابا، لە گۆترە و یا بە کێشان دەیان فرۆشت. هەرچی مابا‌وە، وەبەر فەقیران دەکەوت. لە

www.kerimhisami.com

ئیواریٚدا سەوزی و میوە کە مابا‌وە، فرۆشیار هاواریان دەکردو دەستیان لیٚک دەدان:
- بەلاش... بەلاش... ئەو دەم پیرە میٚردو مندالٚی فەقیر کە لە دەوروبەر دەسوورانەوە، تیٚ وەردەهاتن و هەرچەندی بۆیان چوویا، بە باخەلٚ و ئامیٚزە دەیانبرد.
پاش رۆژئاوا کاندی باشتر پشووی دەداو بە کاوە خۆ لە تاریکایی دا نوقم دەبوو. خەلٚک حەسارو مالٚەکانیان ئاو پرژیٚن دەکردو هەر شەوە لە مالیٚک کۆ دەبوونەوە و رایان دەبوارد. ئەویٚ رۆژیٚ یەکشەمۆ لە حەساری مالی بای «کراسۆگنۆرگیس» کۆ ببوونەوە. خاتوون لە دایکبوونی «ئاندریکۆس» کورە گەورەی جیٚژن دەگرت، کە لە رفاندنی کچی ئاغا «پاراسکەواسی» سەرتاش‌دا، لەگەلٚ تراساکی هاوکاری کردبوو. بای «کراسوگنۆرکیس» شانازی بە کورەکەی دەکرد کە لە توورە بووندا، قاپ و دەوری دەشکاندن و لە «پاسەمینی» قەرەواشیشی دەدا. ئەو شەوە بە شانازی لە دایکبوونی کورەکەی، ژنەکانی دراوسیٚی بە هەلٚوای خۆکرد بانگ کردبوو. ژنەکان لەگەلٚ هەلٚوا خواردن و پیٚ هەلاٚ گوتن، دۆعایان دەکرد کە خودا تەمەنی «ئاندریکۆس» دریٚژ بکا. ئەو لاوە ئەگەر لە چیایە، ببیٚتە پالٚەوان ونەگەر لە شارە، ببیٚتە تاجریٚکی دەولٚەمەند. خاتو «ماستراپاس» بە پیٚکەنینەوەوە لیٚی زیاد کرد و گوتی:
«کچی ئاغا (پاراسکەواس) سەرتاش بخوازیٚ و ئەو حەسارە پر بکا لە کوڕو کچ»!
لەو کاتەدا کە گشتیان خەریکی هەلٚوا خواردن بوون و گالتەیان دەکرد، مادام «پینلوب» بە دەنگی بزرکاو چاوی هەلٚمساو، هەر بەو کراسە شڕو چلٚکنەی کە لە مالیٚ دەبەری دەکرد، وەژوور کەوت. بەر لەوەی لەگەلٚ ژنەکان چاک و خۆشی بکا، دەستی کرد بە گریان. ژنەکان راست بوونەوە، دایان نا. خاتو «کراسوگنۆرگیس» شەربەتی ئالۆبالٚووی بۆ هیٚنا تا بیٚتەوە سەرخۆ. بەلاٚم لەگەلٚ شەربەت خواردنەوەش هەر دەگریا. لیٚیان پرسی:
- چ بوە، بۆچی دەگری؟
لەگەلٚ خواردنەوەی قومی ئاخری شەربەت، بە گریانەوە گوتی:
- دیمیترۆس...... دیمیترۆس- وای... خوایە... قەوماوە؟... نەخۆشە؟
- .... رۆیشتوە
- رۆیشتوە ؟..... بۆ کویٚ ؟
- چەترەکەی رەست راوەتیٚ و رۆیشتوە
- ئاخر بۆ کویٚ ؟
- دیسان وەچیا کەوتوە ...
- بۆ چی ؟ چی بەسەر هاتوە ؟
- هیچ ... جاروبار لەسەری دەدا... چەتری هەلٚدەگرێو دەڕوا. ئەوە تازە نیە.تا ئیستا چەند جار ئەو کارەی کردوە.دوا جار کەچەتری دەستدابەو رۆیشت کاتی شۆرشی سالی ١٨٧٨ بوو.
بای کریسانتی خوشکی پالٚەوان پولیکسینگیس لەکاتیٚکابە هەرتک دەست لەئەژنۆی خۆی دەدا،هاواری کرد کە ..
- ئەی وای... هاوسیٚ خۆشەویستەکانم، ئەوە نیشانەی خەراپە، بڕوا بە قسەی من بکەن .بیٚگومان شۆرش بەرپا دەبیٚ. من ئەو دەستانەم لەبارمتە دادەنیٚم کە شۆرش بەرپا نەبیٚ.

- تۆ ئەو خوایە واز لەم قسانە بینە ، شەیتان گوێی لێ دەبێ.

- گوتم هەر تک دەستم لەپارمتە دادەنێم کە شۆرش هەڵنەگیرسێ. مشکی سەحرا چۆن بۆنی بولەرزە دەکا، ئاغا دیمیترۆسیش ئاوا بۆنی شۆرش دەکات. دەزانن کە چەترەکەشی هەڵگرتوە.

یای پیناوب دوو بارە دەستی کردەوە بە گریان و گوتی :

- بەبێ پارەش ڕۆیشتوە... کێ چێشتی بۆ لێ دەنێ، کێ جێگای بۆ چاک دەکا؟ ئەو تەنیا چەترەکەی بردوە، بە چەتر چی پێدەکرێ؟ ڕەنگە ئەمجارەش هەر وەک جاران بە شاڵواری دڕاو بێتەوە لای من.

یای کراسۆ گئورگیس گوتی :« هێندە مەگری یای پینلوب، لەجیاتی تۆ ئەوا من لەدەست ئەو مێردە بەرازەی خۆم شێت دەبم. »

بەڵام یای پینلوب بە هیچ شتێ ئۆقرەی نەدەگرت.لەگەڵکو بۆ گریان زاری لێک دەکردەوە،یای کراسۆگئورگیس دەوریەک هەڵواو دەنکە بادامی لە پێش دادەنا. پاشان بۆ ئەوەی باسەکە بگۆڕێ ڕووی کردە یای کاترینا و پرسی:

- هاوسێ خەبەری پاڵەوان میکێلسی چیە؟ دەمێکە نایبینم.

خێزانی پاڵەوان میکێلس گوتی :« شوکر باشە.بەیانی لە ماڵێ دەردەکەوێ و شەو درێنگانێک دەگەڕێتەوە. »

- بەو حاڵە چۆن دەیبینی ؟

بێ ئەوەی کەس تێی بگات، هەناسەیەکی هەڵکێشاو بێدەنگ بوو.

لەراستیدا پاڵەوان میکلس حاڵی باشبوو. بەڵام هەدای نەدەدا. وە شێرێکی نێو، قەفەسێ دەچوو.سوار دەبوو لە مەزرا ڕمبازی دەکرد. لە پردی (پندوێ)دەپەڕیەوە دەوری خانوی نوری بەگی دەدا. کاتێ‌دڵە کوتەی دەگرت، بە نێو دارستانی‌شمشاد و زەیتوندا تەماشای دەکرد و بە خۆی دەگوت:« ڕاوەستە...ڕاوەستە .. پەلە مەکە با بێیەوە سەر خۆ..» پاشان دەگەڕایەوە بۆ شار. هەموو ڕۆژێ ئێواران کە تاریک دادەهات عەلیاغا بە تۆزاوی لە ماڵی نوری بەگی دەهاتەوەو خەبەری تازەی بۆ دەهێنا: (ئەمڕۆ کابرا ویستی لە جێ ڕابێ و بڕوا. بەڵام ژانی ئەوەندە زۆر بوو نەیتوانێ ڕابێ، کەوتەوە. ئەمڕۆ هەستاوپاسکی نوکەرە ڕەشەکەی گرت‌وهەتا حەساری ڕۆیشت. من لە پشت کانی لە پەنایەک وێستا بووم، تەماشام دەکرد. سوێند دەخۆم نوری ئەوەندە کزبوە هەر ڕەنگی بە ڕوانەوە نەماوە. من نەمدەناسیەوە ..ئەو ڕوومەتی سور و سمێڵی بە خەنە ،چی‌یان بەسەر هات؟ بەد بەختە هەموو لەشی دافەتاوە... ئەمڕۆ بەبێ یارمەتی نوکەری چوە حەساری‌و لە بە ر دەرگا ڕاوەستا.چاوی بەمن کەوت چوومە پێش سڵاوی لێبکەم، دەستی ڕاوەشاند کە بڕۆم..... ئەمڕۆ بە کۆمەگی نۆکەرەکەی سواری ئەسپ بوو کەمێک سوڕاوە .نۆکەریش بەدوایدا ڕایدەکرد تا ئەگەر هیلاک بوو نەهێڵێ بکەوێ.... ئاخ پاڵەوان خۆزیا ئەسپەکەیت بدیبایە. چەندە بە کاوە خۆ بەرێگا دادەڕۆیی. دەتگوت دەیزانی چ باسە.)

پاش ماوەیەک شەوێکیان عەلیاغا بە هەناسە بڕکە لە ماڵی پاڵەوان میکلس وەژوور کەوت. پاڵەوان دانیشتبوو چاوەڕوانی ئەو بوو.پیرە مێرد گوتی :

. حاڵی باشە.ئەمڕۆ کاتێ مستەفا بابا هات نوری پێی گوت : ئیتر کارت بەمن نەماوە،

کارەکان بە دەست خودان. شەویش سواری ئەسپی خۆی بوو چوو گەڕانێ. نۆکەری لە گەڵ نەبوو.
ـ حاڵی چۆنە ؟ یانی وەک پێشوو سوورو سپیە؟توانای جارانی هاتۆتەوە بەر ؟
ـ نا پاڵەوان ... سەرو رووی هێشتا تەواو نیە، رەنگی زەردە. قسان ناکاو خواردن ناخوا. دایانی پیری ئەوانەی پێگوتم.
هیچیش ناخواتەوە، خەویشی نیە. تەنیا هەناسە هەڵدەکێشێ و خەمبارە.رۆژی پێشوو کاتێک قەرەواشەکەی لێی پرسیبوو : ئامینە خانم کەنگێ دێتەوە خانوی هاوینێ، نارەحەت ببوو. کەمی مابوو لە خۆ بچێ. دەستی بە دیواری گرتبوو کە نەکەوێ. بێ ئەوەی هیچ بێژێ بە چاوی زەق تەماشای دایانی کردبوو.
ـ بەسە عەلیاغا زۆری لەسەو دەرۆی . دەبڕۆ ونبە. بەڵام عەلیاغا نەدەڕۆی، دە یویست درێژەی پێبدا. لە شک دابوو،
پاڵەوان گوتی : چیە.. دیسان دەکۆخی و سەرت دەخورێنی، قسەت پێ ماوە؟
عەلیاغا دەنگی باریک کردەوەو گوتی : وادیارە پاڵەوان؛
ـ دە بیڵێ و مەترسێ، بۆ ئەو قسەش پارەت دەدەمێ.
ـ بەد بەختە لەوانەیە سەقەت بوویێ.
ـ یانی چی سەقەت بوو؟
ـ یانی ئیتر پیاو نیە ... ئامینە خانمیش ئەوەی زانیوەتەوە .
ـ زۆر باشە .. رابە بڕۆ ...
پیرە مێرد رایکرد بۆ لای دەرگاو لە تەنافێکی هەڵەنگوت و کەوتە عەرزی. راست بۆوەو وەدەر کەوت.
پاڵەوان میکلیس بە بیستنی ئەو قسە ڕاما و لە کاتێکا لە ژووری دوکانەکەی دەهات و دەچوو، بە بۆڵە بۆڵ گوتی :
ـ نا...نا.. شتی وا نابێ.. من باوەڕ ناکەم .نەیدەتوانی باوەر بکا کە پیاوێک تووشی بەدبەختی ئاوا ببێ. لەکاتێکا سمێڵەکانی دەجاوی،پەیتا پەیتا دەیگوت : نا..نا.. شتی وا نابێ، ئەگەر ئەوە راست بێ، من ناتوانم لە پیاوی سەقەت تۆڵە بستێنمەوە، ئەو تۆڵەیە بەکاری هیچ نایە. مردن لە بەرامبەر دەردی ئاوادا هیچە . لە پڕ بڕیاریدا و گوتی : ئەشێ خۆم،بچم بزانم. چەند رۆژ ویستا و بیری کردەوە: دەبێ مۆڵەتی بدەم کە چاک بێتەوە ، برینەکەی تەواو ساڕێژ ببێ و توانای جارانی بێتەوە بەر. ئاخرەکەی رۆژێکی یەکشەمۆ سواری ماینی خۆی بوو، بەرەو پردی(پێندوی) کەوتە رێ.دروێنە کرابوون، دارمێوەکان لە ژێرهێشوەترێیاندا چەمابوون. ئاسمان لە گەرمان گڕی دەگرت. پاڵەوان لە بەر خۆیەوە دە یگوت: دروێنە..ترێچنین ...ئاخ ...دایکی قەقیر ...دایکی بێکەس .. دیسان دروێنە ، ترێ چنین ... شەر. مەبەستی لە دایک کریت بوو کە هەموو جارێ بە دڵسۆزی باسی دەکرد. ئەو کریتی وەک گیان لە بەرێکی زیندوو کە بگری و بناڵێنێ خۆشی دەویست. بۆ ئەو کریت تەنیا ئاخ و زەوی و دار بەروو نەبوو، بەڵکو لە دایکوبابی زۆر پێکهاتبوو کە هەمیشە زیندوو بوون و زیندوون. رۆژانی یەکشەمۆ لە کلیسا کۆ دەبنەوەو یاخی دەبن، ئاڵایەکی گەورە لە قەبری دێننە دەرو بۆ شەر وەچیادەکەون. .هەر ئەو دایکانەی کە

www.kerimhisami.com

مردوون و دەستی نایانگاتێ،ساڵەهای ساڵە بە قژی ڕەش و یاماش‌و برنجی و یا سپی سەر بە سەر ئەو ئاڵایە دادەگرن و وشەی ئەبەدی (ئازادی یا مەرگی) لە سەر دەنەخشێنن .

پاڵەوان چاوی پڕ بوون لە ئەسرین و کاتێ بە تەنیا دەبوو بیری لە کریت دەکردەوە، شەرمی بە گریان نەبوو، لە بەر خۆیەوە دەیگوت :(دایکی فەقیر...دایکی هەژار و بێکەس و کار.)ئێستا پاڵەوان بە سەر پردی (پندوی)دا دەپەڕیەوە. کاتێک بە نێو دار زەیتوندا چاوی بە خانووی کلاو فەرەنگی نوری بەگی کەوت، ڕۆژ لە سەرسوێ بوو دەهات ئاوا ببێ، رکێفی لێداولە حەساری دەرگا ئاواڵە وەژوور کەوت لە ئەسپ دابەزی،سەیرێکی دەوروبەری کرد. بە ڕاستی ساڵ چەند بە خێرایی تێپەڕیبوون، هەر لەم شوێنەو لەم حەسارەو لە بن ئەم دارە زەیتوونە، ڕۆژێک لە گەڵ نوری بەگ بەرەو رووی یەکتر دانیشتبوون، خوێنی هەر تکیان هاتبوە جۆش، دەیانویست یەکتر بکوژن، یان پەیمانی برایەتی ببەستن. بە باشیان زانیبوو بینە برا.ئێستا دوای ئەو هەموو ساڵانە هەر لەو حەسارە بەدوای یەکدا دەگەڕان کە یەکتر بکوژن. بۆچما خوا لەوە پەژیوان ببوەوە کە کردبوونی بە هاو پەیمان؟

نۆکەری نوری کە پاڵەوانی ناسیبوو هاتبو پێشوازی بکاو گوتبووی :

- پاڵەوان بەخێر هاتی
- بەگ لە کوێیە :
- لە سەرێیە
- بچو بێژە وا من لێرەم و گەرەکمە ببینم

ئەسپی نوری بەگی بۆنی ماینی کردبوو سەری لە تەویلەی هێنابوە دەرو دەیحیلاند، ماینەکە ئاورێکی لێ دابۆوە، بەڵام چونکە ئاوس بوو، گوێی نەدا بویە.

نۆکەر گەڕایەوە گوتی: (بەگ گوتوویە بە خێر هاتنت بکەم و تکات لێدەکا کە تۆزێ بوێستی تا خۆی کۆ دەکاتەوەو پێشوازیت دەکا.) ڕێگا دەدەی زینی لێ بکەمەوە :

- نا ...پاڵەوان لە حەسارێ چوە دەر ولە کانی وە نیزیک کەوت، دیتی جامێکی مس بە دارێکەوە هەڵاوەسراوە، دەستی دایەو ئاوی خواردەوە. لە دەوری ئەو جامەی کە ڕۆژێک لە گەڵ نوری بەگ خوێنی حۆیان تێدا تێکەڵ کرد بوو، بە زمانی تورکی نووسرا بوو:(ئەی ڕێبوار کاتێ بەو جامەی ئاو دەخۆیەوە سەرت هەڵێنە، چونکە مریشک کە ئاو دەخواتەوە سەری هەڵدێنێ‌و سوپاسی خوا دەکات).

نۆکەر ئەو جارەش هاتەوە گوتی : «پاڵەوان تەشریف بێنە، بەگ چاوە ڕوانتە.» پاڵەوان میکلس سەرو شەدەی توند کرد ودەسکی خەنجەری وەبن لای پشتێندی دا کە دیار نەبێ، سمێڵی بادان و وەژوور کەوت. نوری بەگ لە قوژبنی تاریک لە سەر نێو تەختێک دانیشتبوو جلی کردبوە بەر و خۆی وەک زاوا ڕازاندبۆوە . ئەو دەیزانی کە میوانی بۆچی هاتوە سەریبدا. پێی شەرم بوو کە بە ڕەنگو ڕووی زەردو تێک چرژاو بێتە لای.سووراوی دەروومەتی دابوو. چاوی ڕشتبوون تا بە شادو روو خۆشی ببینێ. ئەویش خەنجەری دەسک ڕەشی‌لە بەر پشتێ چەقاند بوو.

نوری بەگ دەستی بۆ لای میوان درێژ کرد و گوتی : سلاو پاڵەوان میکێلس .

بەڵام ئەو دەستی لە بەر پشتێ نەهێنا دەرو نەیدەویست دەست بدا بە کەسێک کە برای

گوشتوە. نوری دەستی کێشایەوە و بە گرژی پاڵی وەدیواری دا. پاڵەوان هەروا کە راوەستا بوو دە یویست لە تاریکیدا وەزعی نوری هەڵسەنگێنێ. بزانێ تینی دەبەردا ماوە تا قسەی لەگەڵدا بکا یان نا. نوری گوتی:

. ها..پاڵەوان میکلس بە تاڵوکەی ؟ بۆ دانانیشی؟تۆ کە زەحمەتت کێشاوە تا ئێرە هاتووی.

پاڵەوان میکلس گوتی :

. نوری بەگ تۆ بۆچی رانابی؟ چما ناتوانی؟ ئەو کارە پچوکەی من بۆی هاتووم لە سەر نیوتەخت جێبەجێ نابێ.

. دەزانم...پێویست ناکا پێم بێژی، خۆم دەزانم.بەڵام هەموو کارێک کاتی خۆی هەیە.ئێستا پەلە مەکە، دانیشە قاوەیەک وەخۆین، سیغارێک بکێشین‌و دوو قسەی خۆش بکەین. پاشان تۆ چۆنت گەرەکە وادەکەین.

دەنگی نوری ئارام و بەڵام پر لە داخو دەرد بوو. پاڵەوان میکلس لە بەرامبەر خانە خوێ دانیشت و گوتی :

. زۆر باشە نوری بەگ، ئێستا کە تۆ پێدادەگری منیش تاڵوکەی ناکەم. ملی راکێشا تا لە تاریکاییدا سەروچاوی نوری ببینێ. بەڵام لە قوژبنی تاریکدا پتر نەدیو دەبوو. پاڵەوان میکلس گوتی :

. نوری بەگ وەک بیستوومە توند بریندار بووی.

. حاڵم زۆر باشە، وەک جاران، من ئێستا هاتوومەوە سەر خۆ وەدەتوانم خۆ لە بەر هەموو زەبرێکدا رابگرم.

. بەم خەبەرە کەیفخۆش بووم.

پاشان بێدەنگ بوو. قاوەیان هێنا، هەرتک بێدەنگ سەریان بەردابۆوە سیغاریان دەکێشا. نوری لە بەر خۆ بیری‌دەکردەوە: (بێگومان هاتوە لە تۆڵەی خوێنی براکەیَ بمکوژێ. پێڵاوی لەسەر چاوان. وەک ئەجەل رەش‌پۆشیشە.دیسان دەڵێم پێڵاوی لە سەر چاوان. تازە ئیتر ژیانی من بۆ چی باشە؟ ئێستا ژیانی من شەرم و شورەییە.)

پاشان بە دەنگی بەرز گوتی : بە خێر هاتی پاڵەوان میکلس. چەند رۆژ بوو چاوەروانی تۆ بووم.

پاڵەوان میکلس گوتی :

. نوری قاوەت دامێ خواردمەوە، سیغارم کێشا، ئێستا ئیتر قسەمان نەماوە، رابە.

. نوری گوتی : بە چاوان بە قسەت دەکەم. تەواوی هێزی خۆی کۆ کردەوە تا بتوانێ راست بێتەوە.ژانێکی توند دایگرت. لێوی خۆی دەگەست. بەڵام وایدەکرد لێی دیار نەبێ. نوری بەگ بە لینگی لێک بڵاو لە کاتێکا تۆزێک دەشەلی وەپێش کەوت. بۆ بەر دەرگا ئیتر هەموو باڵای بە تەواوی دیار بوو. پاڵەوان میکلس لە بەر روناکی دیتی و سڵ بوو. ئەو نوری بەگی بە هێز و مل ئەستور چی لێهات؟ ئەو پیاوەی روومەتی وەک مانگی چاردە بوو، ئەو کەسەی بە شێری وەسمانی ناوی دەرکردبوو چی لێهاتوە ؟ ئەوەتا روومەتی داتەپیون، لێوەکانی وەها چرچ بوون دەڵێی هەمیشە دەگری. هەر چەندە خۆی رازاندۆتەوە و سوراوی کردوە، بەڵام هەر دیارە. پاڵەوان

www.kerimhisami.com

میکێلس لە توانای نوری تێنگەیشت. برۆی تێکنان‌ولە دڵدا گوتی:(من‌لە گەڵ‌سەقەت و پەککەوتەی ئاوا بەرەنگار نابم.) پاشان بە دەنگی بەرز گوتی :

. نوری وادیارە تۆ هێشتا ساخ نەبوویەوە ..نا..؟

. پێت وایە رەنگم بزرکاوەو داماوم ؟ نا.. یالاْ وەپێش کەوە بچینە مەیدانیْ، دەزانی لە گەڵ کیْ بەرەو روو بووی. خۆشی بە لینگی لیک بلاْو و بە توزیْ شەلین وەپێشکەوت. لە نێوەراستی حەساریْ ئاوری داوە دیتی پاڵەوان میکلس بە دوایدا نایە ولەبەر دەرگا ویستاوە تەماشای دەکا.

. نوری لەرزی و لە دڵدا گوتی: کافری لەعنەتی تێنگەیشتوە، بەڵیْ تێنگەیشتوە. هەر بۆیەش دەکشێتەوە. ویستی بەرزتر قسە بکا. بەلاْم نەیتوانی. ئاخرەکەی بە دەنگێکی خەمبارەوە گوتی :

. پاڵەوان میکلس ماوەیەکبوو چاوەروانت بووم. لەم دنیایەدا یونانی یا موسلْمان چاوەروانی کەس نەببووم. لەو ماوەیەدا تەنیا چاوەروانی تۆ بووم. ئێستا کە هاتووی، دەتەویْ برۆی ؟

پاڵەوان میکلس بێدەنگ بوو. هەر چەندی کات دەگوزەرا پتر دڵی ناسک دەبوو، دەکوشرا. نوری دیسان گوتی :

. ها.. پاڵەوان بۆچی وا تەماشام دەکەی ؟ راستە کە نەخۆشی رومەتەکانی دەقوڵ خستووم، بەلاْم هێشتا تاووتینم ماوە. گویْ مەدە قسەی خەڵکی، بزانە کە هێشتا تینی جارانم هەر ماوە. وەرە وەدوام کەوە.

پاڵەوان میکلس لە جێی خۆی نەبزووت.

. دەتەویْ سواری ئەسپی بم، دەتەویْ دەمانچە باوێم و پێت نیشانبدەم کە چ ئەنگێوەیێکم؟ ئەنگوستیلەیەکم بۆ داکە بزانە چۆن گوللە بە نێو ئاڵقەکەیدا تێدەپەرێنم. با بچینە مەیدانیْ لەویْ دەردەکەویْ کیْ پیاوە.

ئەوەی گوت و کلاْوی لاردانا‌و پاڵەوانانە دەستی دە کەلەکەی نا و چاوەروان راوەستا. بەلاْم ئارەقەیێکی ساردی بە ناوچاوانەوە بوو، پشتی ژانی دەکرد. پاڵەوان میکلس چاوێکی لێکرد و بە دەنگێکی سەبروکە گوتی :

. نوری بەگ مەیکە بە هەرا. خۆت هیلاک مەکە. با بچینەوە ژووریْ. نوری تێکچوو، لە پر دڵۆپە فرمێسکێکی بە سەر رووومەتاندا هاتە خوار و رووی وەرگێڕا تا دەردی خۆی بشارێتەوە. لە بەر خۆیەوە گوتی : «زگی بە من سوتا. ئەیهاوار..وام لێهاتوە خەڵکبەزەیی پێم دابیْ.»

پاڵەوان میکلس جارێکی دیکەش گوتی :

. نوری بەگ بچینەوە ژوور، هەڵیدەگرین بۆ جارێکی تر. نوری ئیتر خۆی نە شاردەوە. چاوە بە ئەسرینەکانی بۆ لای میوانی وەرگێڕابۆ ئەوەی نۆکەران سەرنج نەدەن، بە ئەسپایی گوتی :

. باشە پاڵەوان میکلس تۆ هاتبووی بمکوژی، ئەدی بۆ نامکوژی؟ میوان گوتی : گوتم با بچینەوە ژووریْ. نوری بەگ با بچینەوە پێکەوە رێک کەوین. پتر چوە پێش و باسکی نوری گرت. هەستی کرد هەموو لەشی دەلەرزیْ. نوری هیچ بەربەرەکانیەکی نەکردو وەدوای کەوتو بە سکالا دەیگوت :

. لە بیرت نەچیْ کە تۆ برای هاوپەیمانی منی. هەر لێرە بوو، لەو خانوە دوور کەوتوە بوو کە خوێنی خۆمان تێکەڵ کرد. ئێستا تەنیا تکایێکم لە تۆ هەیە، ئەویش ئەوەیە کە بمکوژی. من تەنیا

ئەوەم لە تۆ دەوێ و هیچیتر.
پاڵەوان میکلس لە وەڵامدا گوتی :(نوری دڵت لە من نەیێشێ با بۆ رۆژێکی دیکە بێت.)
نوری هەر لەو شوێنە دانیشت و گوتی : کەوابوو تۆ بەزەییت بە مندا هات، زگت بە من سوتا ؟

پاڵەوان میکێلس بێدەنگبوو. نەیدەتوانی لە ئاست ئەم وەزعە داخدارە خۆی رابگرێ. جگە لە رۆیشتن چیتری نەدەویست ئیتر ئەو لەم ماڵە تورکە کارو حیسابێکی نەمابوو کە لە گەڵ ئەو بەدبەختە پاکی بکا. چونکە لە بەرامبەر ئەم وەزعەدا مەرگیش هیچ نەبوو. خۆر بەرەو ئاوابوون دەچوو. لە جێ رابوو گوتی :
ـ نوری بەگ ماڵیاوا، من دەرۆم .
نوری وەڵامی نەدایەوە. لەو قوژبنە دەویژینگا. جاروبار هەموو لەشی دەلەرزی. پاڵەوان جارێکی دیکەش گوتی:
ـ نوری بەگ خوا حافیز ... من دەرۆم.
ئەمجارە دەنگی نوری بەگ وەک لە دوورەوە بێت بە وشکی و ناهومێدی گوتی :
ـ هەقتە پاڵەوان میکێلس هەقی تۆیە.برۆ بە سلامەتی . پاڵەوان میکلس هەروا کە رەق وێستا بوو تەماشای خانە خوێی دەکرد. بیری لە جوانچاکی و ئازایەتی و جوامێری ئەو دەکردەوە.بیری لەو پریشکە ئاگرانە دەکردەوە کە لە ژێر سمی ئەسپی نوری دەردەپەرین. ئەو دەنگە وشک و دوورە دەتگوت لە دنیایەکی دیکەوە دێت، جارێکی دیکەش هاتە گوێی . دەیگوت:
ـ پاڵەوان میکێلس ئەگەر پێت وایە من هەمیشە پیاو بووم و ئازا بووم، وەرە دەستم بدەیەو جا برۆ بە سلامەت .
پاڵەوان دەستی لەرزۆکی ئەوی گرت و سەبروکە کوشی تا نارەحەتی نەکردبێ و گوتی :
ـ خوا حافیز نوری بەگ ... بە هیوای دیتنەوە
ـ باشترە بێژین بە سلامەت پاڵەوان، کێ چوزانێ .. لە وانەیە لە مەبەستی من تێ بگەی .
ـ بەڵێ تێگەیشتم. لە پر هەستی کرد کە قبن و خەفەت ئەوکی گرتوە. نوری بەگ کە لە پەنامۆبیلە کە بیوە گلۆلە دیسان تاوێک نەبزوت. دەنگی سمی ماینەکەی دەبیسرا. پاشان ئیتر هیچ دەنگێک نەدەهات. رۆژ کە خەریکی ئاوابوون بوو. تاوێک شەبەقی لە پەنجەرەوە هاویشتە ژوورەکەی و فەرشێکی زێرینلە دیواری نەخشی بەست. پاشان ئاوابوو ژوورەکەی لە تاریکیدا بە جێ هێشت. نوری سەبروکە لە سەر نیو تەختەکە هەستا و سەرو دموچاوی بە سابونێ شوشت. جلەکانی گۆری ،شوشێکی پچوکی ئاوی ئوستوخودیسی بە سەری خۆ داکرد و ماوەیەک سەری بە شانە کرد. پاشان چوە تەویلە، دەستی بە سەرو یاڵی ئەسپەکەی داهێنا. ئەسپەکەی وەکەیف هاتبوو، لمبۆزی بە سەری خاوەنەکەیدا دەگێڕا و لە خۆشیاندەیحیلاند. نوری بە چاوی بە ئەسرینەوە دەیگوت : خوا حافیز رۆڵەکەم ...خوا حافیز.
هەرتک لێک جیا بوونەوە. نوری لە پلیکانی ژوورەکەی سەر کەوت. پەرە کاغەزێکی هەڵگرت و ئاوای نووسی:« وەسیەتی من ئەوە بێ کە پاش مردنم ئەسپەکەم لە سەر گڵکۆم سەر ببرن» مۆری خۆی بە کاغەزەکەوە نا.

www.kerimhisami.com

پاشان له نێوه ڕاستی ژووره‌که‌دا، له‌سەر ئەو فەرشە کۆنەی کە باوکی ڕۆژێ پێنج جار بۆ نوێژێ چۆکی له سه‌ر داده‌دا، دانیشت وله پەنجەرەوە جارێکی تر تەماشای عاسمانی پڕ ئەستێرەی کرد.

بایەکی توند هەڵیکردبویە، چوار پێیەکە لە حەسارێ دەوەری. دەنگی گاریچی دەهات گۆرانی دەگوت و بە ژنانی هەلادەگوت

نوری نامینەی هاتەوە بیر، چاوی لە سەر یەک دانان و هەناسەیەکی هەڵکێشا و لە بەر خۆیەوە گوتی : (خوا حافیز ئەی دنیای دەغەڵ خوا حافیز.) پاشان خەنجەری هەڵکێشاو دەستی بەرز کردەوەو بە هەموو هێزو توانای کە لە بەریدا مابوو، لە سەر دڵی خۆیدا .

www.kerimhisami.com

پاشا وەلامی دایەوە : جنایەت بێ و نەبێ، ویستی رەحمەتیەکەیە. خوا دەزانێ جەرگم لەو کارەساتە ژان دەکا. بەلام چی بکەم، خۆی وای ویستوە. ویستوویەتی ئەسپەکەی لەگەڵ خۆی بەرێ.منیش لە جێگای ئەو بام هەر وام دەکرد. ئێستا کێ ئەو غیرەتەی هەیە کە چەقۆ دەربێنێ و سەری ببڕێ. ؟

تێکڕا وەلەرزە کەوتن. هەموویان بە دڵی بریندارەوە سەیری ئەسپەکەیان دەکرد. خۆ ئەوە یونانی نەبوو تا بیکوژن. گوێلەکەو مەریش نەبوو بیکەنە قوربانی و گۆشتەکەی بخۆن. ئەوە زینەت و خشڵی دنیای خاکی و شانازی شاری کاندی بوو. پسپۆرە ئەسب ناسەکان لە [illegible] و :رتیمنۆ) وە بۆ تەماشا کردنی دەهاتن. کێ غیرەتی هەبوو چەقۆ لە ملی ئەو ئەسپە بدا.

پاشا تورە بوو. وەک گا دەفی دەدان. چاوێکی لە بەک یەکی تورکەکان کرد و گوتی:

. لە ئێوەم پرسی،کێ غیرەتی ئەوەی هەیە ئەو ئەسپە سەر ببڕێ. ؟

گشتیان دەلەرزین و بە دڵێکی خەمبارەوە لە هەیکەلی ئەسپەکە رامابوون کە لە بەر شەبەقی هەتاو وەک شەپۆلی مەخمەر دەینواند.

کەس نەبزووت. ئەسپەکە لە سەر گڵکۆ کەوتبوو، بۆنی پێوە دەکرد، دەیحیلاند و راست وەک ئادەمیزاد دەیناڵاند.بە راستیش حیلە نەبوو، ناڵەبوو.پاشا روویکردە خولامی قولە رەش و گوتی:

. وەرە سولەیمان وەرە سەری ببڕە.

خولامی قولە رەش خەنجەری هەڵکێشاو هەنگاوێک چوە پێش. شەقاوێکی دیکەشی هاویشت. ئەسپ چاوی بە خولام کەوت، راچەنی، بێ ئەوەی بزوێ سەری هەڵێنا و تەماشای کرد. قولە رەش کشایەوە. پاشا کە نیزیک بوو بگری فەرمانیدا:

. ئازابە سولەیمانی مەلعون. چاوان بنوقێنە و خۆی بە سەر دادە. هەموو چاویان بریبوە قولە رەش. کابرایەک کە چاوی پڕ لە ئەسرین بوو، نەڕاندی و گوتی :

. بە گۆری باوکم سوێند، ئەگەرقولە رەش ئەم ئەسپە بکوژێ، منیش دەیکوژم. خولامی رەش خەنجەری لە حەوا راتەکاندو کەمێکی دیکەش چوە پێشێ. بۆ ئەوەی غیرەت وەبەر خۆ بنێ، ئەسپەکەی دا بە ر جنێوان.بەلام باسک دەلەرزی. ئەسپ سەری بەرداوە بۆنی بە خۆڵەکەوە دەکرد. جارێکی تر دەستیکرد بە حیلە و گریان. خولامی رەش باسکی بەر بوونەوە و بە دەنگێکی گیراو گوتی :(نا ..پاشا ئەفەندم نا...ئەوە بە من ناکرێ .

خەڵک هاواری کرد : ئافەرین ..سولەیمان .. ئافەرین ...دڵەکان ئارام بوونەوە ...خولام جارێکی دیکەش گوتی :

. من ناتوانم . چەقۆ کێشە تورکەکان هاواریان کرد :

. پاشا ئەفەندی ئەگەر باوەرت بە خوا هەیە، ئەو ئەسپەی بۆ خۆت بەرەو نەجاتی بدە.

پاشا لە کاتێکا بە چاوی ئێرەیی و تەماعەوە دەیروانیە ئەسپەکە گوتی :

. من لە مردوو دەترسێم. هەنگاوێک چوە پێش، دەستی درێژ کرد کە ئەسپەکە بلاوێنێتەوە، بەلام ئەسپ رەویەوە، دەستیکرد بە لوشک هاویشتن. لە دەوری گڵکۆی خاوەنەکەی دەسوراوە و لوشکی داویشت. نەیدەهێشت کەس لێی وە نیزیک کەوێ. پاشا گوتی :

. با برۆین. ئەسپەکە تەنیا بە خەفەتی خۆیەوە بەجێ بێلین. دیارە ئەویش گیانێکی هەیە.

www.kerimhisami.com

ئاخرەکەی برسیەتی رامی دەکات. باشترە نۆکەری نوری لە لای بەجێ بمێنێ، ئالیکی بداتێ، ئەگەر رام بوو بۆ منی بێنێ. ئەوەی گوت و شادو سەر خۆش لە گەڵگەورە پیاوانی تورک بۆ شار گەرایەوە. لە رێگا بیری دەکردەوە :(خوا کەریمە ..پاشای خۆش دەوێن..) خۆزیا ئەو ئەسپەم وەگیر کەوتبایە، ران و رکێفم لێ توند کردبان و دەورانی گەنجایەتیم تازە کردبایەوە. ئەگەر لە نێوان ژنەکانی کاندی و ئەم ئەسپەدا بمکەنە سەر پشک، ئەسپەکە هەڵدەبژێرم. ئەی خودای گەورەو بە کەرەم ، ئەوە تۆی نوری بەگت کوشت وئەسپەکەت دابەمن.

تەماشایەکی قەبرستانی کرد، ئەسپ هێشتا دەینالاَند و لە سەر گۆری خاوەنەکەی درێژ ببوو. هەموویان گەیشتنە خەندەکی قەدیمی شار کە ئێستا کرابوە بێستان و سەوزیخانە.خۆری سەر کەلی ئاوابوون، پەیکەری شێری لە بەردی تاشراوی سەر بورجگەلی ڤینیزی رووناک دەکرد. دەستە کۆلاَرەیەک کە ورگیان لە پەین و پیسایی ئاخنی بوو لە گەشتی رۆژانەیان دەگەرانەوەو دەچوونەوە سەر دیوارەکانی قەلا کە بەرەو وێرانی دەچوون. شاری کاندی لە بێدەنگی رۆژئاوادا دەینالاَند و هاواری دەکرد، دەریای شینیش لە پشت ئەوەوە توند شەپۆلی دەدا.

پاشا راوەستا. تورکەکانی لە دەوری خۆی کۆ کردەوە. رووی تێکردن و گوتی :

. ئاغایان . چاکو خەراب گوێ بدەنە قسەکانم. ئێستا چارە نووسی کریت بە موویەکی بەندە .من لە بارەگای خودا سوێند دەخۆم کە نوری خۆی کوشتوە. کەوابوو مردنی ئەو بۆ هاروژانی تورکان مەکەنە کراسی عوسمان، جارێکی تر ئاژاوە مەنێنەوە. سوێند بە محمد، خوێن لە لوتی یەک کەس بێ، نەک هەر کافران، بەڵکو موسلْمانانیش لە چنارە گەورە هەڵداوەسم. کەوابوو بەد بەختینە وریای خۆتان بن و دەست نەبزێون.

پاشان رووی کردە خولامی قولە رەش و گوتی : (سولەیمان با برۆین). لە کاتێکا وە هەناسە برکە کەوتبوو یێکەم کەسبوو گەیشتەوە نێو شار. بانگبێژ سەری راوەشاند و ئەوانیتر بێ ئەوەی وەدەەگ بێن، لە بنەوە سەیری یەکتریان دەکرد. هەموو لە بەر خۆیانەوە دەیانگوت : ئەم پاشایە کابرایەکی بودەڵەیە، هەر دەڵێی لە تۆرەمەی یونانیانە. ئەوە لێرە چدەکا. بە ئێمە دەڵێ نابێ خوێن لە لوتی هیچ کەس بێ. بەلاَم ئیمرۆ بە بێ هێلکە دروست دەکرێ؟

بانگبێژ بەر لەوەی لە دەروازە تێپەرێ، مێزەری خوێناوی لە باخەڵی هێنادەرو وەک ئالا بەسەرداریکیەوە کردو هاواری کرد:

. مردن بۆ کافران ...با برۆین و سەری هەمان ببرین. خۆی بە سەرۆکایەتی دەستەی چەقۆکێشان کەوتە رێ.

لە خوارەوەی خەندەک دوو پیرە مێردی فەلە ئاویان لە چالاَو هەڵدەکێشا و بێستانیان ئاو دەدا. بانگبێژ هاواری کرد:

. وەرن ..ئەوەتا دوو کافر لێرەن ...کوڕینە بۆ پێشەوە.دوو تورک هەڵیان کێشا خەنجەران و رایان کردنێ. بانگبێژ هاواری کرد: خوا دەستان بگرێ ... کوڕینە بۆ پێشەوە.

دوو چەقۆ کێش بە کوچەباخی قەراخ خەندەکێدا بە نێو بێستان و لاسکە گوڵە بەرۆژاندا خۆیان گەیاندە سەر چالاَوێ. هەر تک پیرە مێردیان گرت و خشت سەریان برین. بانگبێژ هاواری دەکرد و دەیگوت :

www.kerimbisani.com

. کوڕینە وریا بن خوێن لە لوتیان نەیە. قاقا پێدەکەنی. سەری ئەم دوو هەژارە کەوتە نێو چاڵاوێ. بانگبێژ دەینەڕاندو داردەستی هەڵدەسوڕندو دەیگوت : کوڕینە بۆ پێشەوە. بای دەریا لە مێزەری خوێناوی دەداو هەڵیدەمساند. هەوا دەهات تاریک دەبوو. دەروازەوان دەهاتن دەروازەکانی شار دابخەن. بانگبێژ هەنگاوی توند کردن، چەقۆ کێش بەدوایدا وەپەلە کەوتن و بە لورە لور گەیشتنەوە نێو شار.

مەسیحیەکان لە دوور دەنگی ئەوانیان دەبیست و بە تاڵوکە دەرگای دوکانیان دادەخست و بەرەو ماڵ رایان دەکرد تا خۆیان وەشێرن. بانگبێژ لە نیزیک دەروازەی کان لە پێش قاوەخانەی تورکان راوەستا. ئاڵای هەڵدەسوڕاندو دەیگوت :

. ئەڵا..ئەڵا مردن بۆ کافران. بەڵام سەلیم بەگی پیر و چەند پیاو ماقوڵی دیکەی تورک بردیانە ژووری قاوەخانەو قاوەیان بۆ کری تا هێدی کەنەوە. پاشان ناردیان ئەفەندیـیان هێنا. دەستیکرد بە حکایەتی شەهرزاد کە باسی ژن و لاوی جوانچاکو هەنگوین و گوێزی تێدا بوو.

دووسێ رۆژی پێچوو. مەسیحیەکان لەوە دەترسان کە تورک بە رۆژ دەروازەکانی شار داخەن وهەموویان بگرن. مەسیحی کەم و تورک زۆر بوون، دەیانتوانی بە جارێک قەڵاچۆیان بکەن.

رۆژی سێیەم هەواڵێکی ناخۆشتر بڵاو بۆوە.تورک بە نیوە شەو چوونە کلیسای (ئانکاراتوس و ئاگاتانگلوس) قەشەی جوامێری ئەو کلیسایەیان سەر بڕیوەقەشەی چارە رەش لەهەیوانی کلیسادا خەوتبوو، تازە لە <ترابسانوس>گەڕا بۆوە و لەوێ بناخەی کلیسایەکی تازەی داڕشتبوو. سەبارەت بە خواردن و خواردنەوەی باش لە شیرین خەوێکی خەست و قوڵدا بوو. تورک بێ ئەوەی وەخەبەری بێنن، سەری خشت دەبڕن. بەڵام بەد بەختی قەت بەتەنیا نایە. چونکە رۆژی چوار شەمۆلە گوندی <زارۆ>یەکێ لە گوندە ئاوەدان و قەوغاکانی تورکان، قەشەیەکی ئامۆزای < ئا گاتانکوسی> کوژراو لە دێری بەناوبانگی < ورۆندیسی> لە بناری چیای (ئیدا) هاتبوە خوارو بابە عەلیاغای خوێنمژی گوندیکوشتبوو کە دوو مەسیحی بۆ ئاو هەڵکێشانو ئاودانی سەوزیخانە دە عارەبانەی خستبوون و کوشتبوونی.

پیاو کوشتن تا دەهات زیاتر دەبوو. ئاگری شەر گوند بە گوندی دوورگەی کریتی دادەگرت. ئەو تورکانەی لە گوندی یونانیەکان دەژیان، ترسیان رێنیشتبوو. کەلوپەلی خۆیان کۆ دەکردەوەو پەنایان بۆ شار دەبرد. لەو لاشەوە مەسیحیەئاقڵەکان خاو وخێزان و شڕەو بڕەی خۆیان کۆ دەکردەوەو بەرەو چیا شاریان بەجێ دەهێشت.

پاشا سەری لێ شێوا بوو. هەوەڵجار بوو لە سەر دەمی پاشایەتی خۆیدا لە دوورگەی کریت توشی ئەم هەرایە دەبوو. ئەو بۆ ئەم جورە کێشانە دروست نەکرابوو. ئەو رۆژهەڵاتیەکی دڵپاک بوو،لە <بروسە> لە دایک ببوو، ئاسایش و خەوو خواردنی خۆش دەویست. ئاخر ئەو کریتیانە بۆچی بە گژ یەکدا هاتوون؟ ئەویش راست لەو حانەدا کە دەیویست ئەو ئەسپە ئاودارە بە خاوەن بکات. دەیویست لە جیاتی ئالیک قەندی بداتێ. بە مست ئاوی بدا، تاڕام بێ و لە گەڕانی دەورویەری <سێ تاق>دا لە عەرزی نەدا. بەڵام داخی گران ئەو کریتیە لەعنەتیانە کاتێکی خەراب شۆرشیان دەست پێکردوە. پاشا سەری لێ شێوا بوو. بە غار دەچوە کن خەلیفەو بە پارانەوە داوای لێدەکرد و دەیگوت :

ئاخافتنەکانی بە نرخ دەبوون و بە بیرو راوێژ دەبزووتەوە. هاوکارەکانی تەنانەت ئەوانەی تەمەنیشیان لەو زیاتر بوو، لە شەریشدا بەشداریان کرد بوو. لە قسەی دەر نەدەچوون ، ریزیان لیٚ دەگرت. کاتیٚ پاشا سەربازی وەدوا خستن، کێشەکە قوڵتر بوو. بیست کەس لە لاوان بە بانگاوازی تئودوریسەوە هاتن. ئەو پێی گوتن :

. برایان ، دەوڵەتی وەسمانی دەیەویٚ خوێنمان بمژیٚ. ئێوە دەزانن چقەوماوە ؟ تورک ومەسیحی جارێکی دیکەش تێک بەربوون. بڵێسەی ئاگر لە گوندی ئێمە هەڵبوە و کاندیشی سوتاندوە. ئاگر لە کاندی یەوە دەگاتە < رتیمنز> و < کانە> و هەموو کریت دەگرێتەوە. فریو مەخۆن. پێتان وانەبیٚ‌کە ئەو تورکە سەگانە تەنیا وەدوای تاقە کەسێکی پیاو کوژکەوتوون. ئەوان ئەگەر ئەو پیاو کوژەش بگرن چەک دانانێن. چونکە لە گەڵ هەموو فەلەکان شەریانە.باو وباپیرمان ئەوەیان دەزانی ،هەر بۆیەش هەمیشە ئاڵای ئازادیان بە دوای خۆدا دەکێشا.ئێستا نۆرەی ئێمەیە. من بەر لەوەی لە ماڵیٚ وەدەر کەوم، مجری بارکم کردەوە، ئاڵایەکی تێدا بوو هێنام . بۆی یەکێتی . ئێستا وشەکانی سەر ئەم ئاڵایە بخوێننەوە : < ئازادی یا مەرگ> تئودوریس دوای ئەم وتانە ئاڵای قەدکراوی یونانی لێک کردەوە.

پاشایان لە رووداوەکان ئاگادار کرد. فرە تێکچوو. هەستا چوە کن خەلیفەی. پێی وابوو ئەو ئیمامەی کافران هیچ تیٚ ناگاو چوو بو هەموو شتی بۆ روون کاتەوە. لە رێگا لە تورەییان کەم مابوو بخنکیٚ. وەک ژانە سەری کارەکانی کریتی کەم بوویٚ، بەیانی خەبەرێکی ناخۆشی دیکەشیان بۆ هێنا. نۆکەری نوری کە بە قسەی پاشا لە سەر گڵکۆی نوری بە جیٚ ما بوو بە غار هات گوتی : (پاشا ئەفەندی ئەسپی نوری بەگی لە سەر گۆری خاوەنەکەی گیانی دەرچوو.

. چۆن .. بۆ ئالیک و ئاوت نەداوەتی ؟

. پاشا ئەفەندی هەموو شتێکم دەدایە، بەڵام نەیدەخوارد. خۆی دەیویست بمری و مرد.

خۆر تەواو خۆی هەڵکێشا بوو. بانگبێژ لە باسی نوێژ و تاعەت و خودا ناسیدا حەشری دەکرد. خەلیفە کە لەسەر نیو تەختێکی درێژ دانیشتبوو، لە گەڵ حاجی ساواسی بڵێمەتی زەمانە خەریکی باس و خواس بوو. تەسبیحی کارەبای دە دەستی وەردەدا. ساڵە خۆشەکانی هەرەتی لاوێتی وەبیر دەهاتەوە. بیری لە سەردەمێک دەکردەوە کە لە ‹کیف›قەشە بوەو بەسەر شوێنە پیرۆزەکانی ئەو شارە راگەیشتوە. کەللە سەری وەک شێری پڕ بوو لە بیرەوەریەکانی رووسیا. ئەم وڵاتە لە بەر چاوی ئەو رەحمەتێکی خودایی بوو. گەنم و رۆنی کەرەو ماسی پیشاو وخاویار لەم وڵاتە زۆر و مشە بوو. ئەو گومبەزە ئاڵتونانەی کلیسا و ئەو پەیکەرە زێرانەو ئەو ئەڵماس ویاقوت و زمروتانە کە لە بەرگی ئینجیل لە کار کرا بوون.

. ئاخ حاجی ساواس. تا ئەورۆژەی روسیا هەبیٚ، من ترسم نیە.دەبینی رۆژێک روسیا زار لێک دەکاتەوەو وەسمانی هەڵدەلوشیٚ. ئەو رۆژە کریت رەنگی ئازادی دەبینیٚ و ئەوەش تاقە هومێدی ئێمەیە.)

بەلام حاجی ساواس سەیری نوختەیەکی دووری دەکرد و بیری لە شوێنێکی تر دەکردەوە. لە نیزیک ‹سنت ئیرن›ڕێگە سەعاتێک دوور لە کاندی مەزرایەک هەبوو،سەردەمێک مڵکی باوکی بوو. داخوا هەر هەستی رابردوو بو، یا لە خوێندنەوەی کۆنە کتێبانەوە گەیشتبوە ئەو خەیاڵە پێی

www.kerimhisami.com

وابوو لە ژێر ئەو مەزرایە شارێکیوێرانبووی فرە کۆن گۆڕ کراوە.

حاجی ساواس ئەو کون وکاژێڕانەی دەپشکنێ کە سیلاو سازی کرد بوون شتێکی بریقەدار لە نێو قوڕاوێدا دەبینێتەوەو هەڵیدەگرێتەوە، ئەنگوستیلەیەکی ئاڵتون. خاوێنی کردبۆوەو هێنا بووی بە خەلیفەی نیشان بدا. لە نقیمی ئەنگوستیلەکە نەخشی ژنێکی سنگ رووت و تەورێکی دوو دم بە دەستەوە هەڵکەنرا بوو. پیاوێکی قەدبارێکی لە شێوەی خەڵکی کریتی لە پێش ژنەکە خۆی بادەداو سەمای دەکرد. لە بانسەریان مانگێکی یەک شەوەی وەک داس دەبینرا.

حاجی ساواس ئەنگوستیلەکەی دا بە خەلیفەو گوتی:

. باوکی روحانی بۆ خاتری خوا ئەو ئەنگوستیلەی بشارەوە با کەس نەزانێ شتێ ئاوا هەیە. لەوانەیە لەو شوێنە چەند خەزێنەو شتی عەنتیکە لە ژێر زەویدا هەبن. بەلام ئێمە وەک کۆیلە واین. ئەگەر ئەوانە لە ژێر زەوی دەر بێنین، حکومەتی وەسمانی لێمان دەستێنێ. باشترە راوەستین تا دورگەی کریت ئازاد دەبێ. ئەو دەم یونانی دیکە ئەو شارە قەدیمەی لە ژێر زەوی دێننە دەرێ و هەموو شانازیە شارەوەکان بە خاوەن دەبن.

خە لیفە گوێی بۆ قسەکانی شل کرد بوو، سەری بۆ دەلەقاند. وتەکانی راست و باشبوون، بەلام ئەو بیری لە هەزار جێگای دیکە دەکردەوە کە بەرپرسی پاراستنیان بوو. ئەوەی پێ گرنگ نەبوو کە پێش هەزار ساڵ چ لە بن زەویدا ماوەتەوە؟ بۆیە گوێی دەدایەو سەری بۆ دەلەقاند و هەموو وتەکانی دە هێناوە سەر کریت کە زیندوو بوو، بەلام لە گەڵ روسیا لەشێکی برینداری هەبوو.

حاجی ساواس تێی گەیشت و پێ نارەحەت بوو گوتی:

. پایە بەرز چاوە روانی ئازادی لە روسیا دەکات، بەلام میللەت لە تفەنگ و منیش لەو ئەنگوستیلەیە چاوە روانی دەکەم کە تۆ گاڵتەی پێ دەکەی.

مورتزوفلوس دەرگای کردەوەو گوتی :

. باوکی روحانی، پاشا هاتوە ..حاجی ساواس بە پێکەنینەوە ڕابوو، گوتی :

. کریتیەکان ئەو تورکە فەقیرەیان گێژ کردوە. دەستی خەلیفەی ماچ کرد ویە دەرگایەکی نهێنیدا وەدەر کەوت.

راستبوو کە پاشا قینی لەو کریتیە شەیتانیانە هەبوو، هەر کە هاتە ژوور گوتی :

. خەلیفە ئەفەندم ، من نازانم چباسە؟ وادیارە کریتیەکان راپەڕیون و ئازادی دەخوازن... ئازادی چی ؟ من تێناگەم.کاتێ تۆ باوەرت بە خوا هەیەو گوێ دەدەیە فەرمانەکانی ئەو، هەرچی ئەمرت پێدەکا دەیسەلمێنی، ئیتر بۆچی دەبێ سکاڵا بکەی کە بووی بە کۆیلە؟ داخوا لە خودا یاخی دەبی؟ داخوا داوای ئازادی دەکەی؟ نا... باشە . کە وابوو ئەوە لە بارەی نایبی خوداش لە سەر زەوی راستە، واتە سولتان. کە وابوو ئەو کریتیانە چییان گەرەکە، بۆچی خۆ تووشی کێشەو ژانە سەر دەکەن؟

خەلیفە لە وەڵامدا گوتی :

. پاشا ئەفەندم . کاتێک تۆ گوێ بدەیە خودایەک کە بروات پێ هەیە، ئەوە قسەی تۆ راستە. بەلام ئەگەر بروات بە خوداکە نەبێ ، چی؟ کریتی باوەریان بە سولتانی تۆ نیە. هەر بۆیەش

www.kerimhisami.com

کۆیلەن و دەیانەوێ ئازاد بن.

پاشا سەری خستە نێوان هەرتک دەستی و نەیدەتوانی تێبگات. توند دەرگای پێوەداو وەدەر کەوت. تەماشای دەریای دەکرد تا بزانێ پاپۆڕە سەرباز هەڵگرەکانی وەسمانی دیارن یان نا...لە بەر خۆیەوە دەیگوت :«تەنیا ئەوان وەزعەکە روون دەکەنەوە و نەزم و هێمنی سەقامگرتوو دەکەن.» دەستی لێکدان و سولەیمانی قولە رەش هاتە ژووری.

. سولەیمانی لەعنەتی ، دڵم گیراوە، برۆ باریایانیس بدۆزەوەو بیهێنە، تا تۆزێ پێبکەنین.

هەوا دەهات تاریک دەبوو. دەنگی کاسبکاران کە دوکانیان دادەخست و دایک زارۆکیان بانگ دەکردنەوە دەبڕا. باوک بۆ ماڵێ دەگەرانەوەو دەرگا دادەخران. لات و سەر سەری تورک، پێخواس و سەر پەتی بە گەرەکی مەسیحیەکاندا دەرۆیشتن و لەعنەتیان لە عیسای مەسیح دەکرد و تفیان داویشتە ماڵە مەسیحیەکان. هەموو شەوێ پێنج شەش چەقۆکێشی تورک لە قاوەخانەی تورکانەوە بەرەو ماڵێ پاڵەوان میکلیس دەکەوتنە رێ بۆ ئەوەی دەرگای ماڵەکەی بشکێنن. پێیان وابوو نوری ئەو کوشتویەتی. چونکە دیبوویان کە بەسواری چۆتە خانوی کلاو فەرەنگی نوری بەگ و هەر دوای گەرانەوەی ئەویش تەرمی بێگیانی نوری بەگ لە ماڵێ دا کەوتوە. کە وابوو بێگومان ئەو کوشتوویە. هەموویان بە سەرخۆشی دەکەوتنە رێ تا دەرگا بشکێنن. بەلام کە نیزیک دەبوونەوە. دەهاتنەوە سەرخۆ و ترسیان رێ دەکەوت. دەوێستان و تا هێزیان هەبوو جنێویان دەدا و کوڵی دڵیان دەرشت و بۆ قاوە خانە دەگەڕانەوە.

پاڵەوان میکلس شەوانە بە دوو دەمانچەی پڕەوە لە پشت دەرگا کێشکی دەکێشا. هەموو شەوێ منداڵەکانی لە ماڵێ وەدەر دەنا. یای کاترینا هەموو شەوێ منداڵە بەر مەمکانەکەی لە ئامێز دەگرت و لە گەڵ تراساکی و رینیو هەر شەوە لە ماڵە دراوسیەک رۆژی دەکردەوە . پاڵەوان میکلس بە تەنیا لە ماڵێ دەمایەوە. پاش چەند رۆژ بە تراساکی گوت:

. تۆ لە گەڵ من بمێنەوە. ئاخرەکەی تۆ دەبێ رابێی، ئێستا ئیتر باب و کور پێکەوە لە پشت دەرگا رادەوەستان.

خولامی قولە رەش توانی باریایانیس لە ماڵی خۆی بدۆزێتەوە. پیرەمێردی وردیلە لە حەساری ئاگری کردبۆوە و خەریک بوو گەنمە شامی دەبرژاند. بە قولە رەشی گوت :

. سولەیمان راوەستە تا من شیر و کەلوپەلی خۆم هەڵگرم. چوە ژووری، شیری لە خۆ بەست و میداڵی تەنەکەی خستە ملی. ویستی کەوشان دەپێکا، بەلام لە بەر تەمبەڵی پەژیوان بۆوە گوتی:« کێ دەتوانێ قەیتانی پێلاوەکانم گرێ بدا » لە کاتێکا سمێڵی بادەدان لە ماڵێ هاتە دەر ولە سولەیمانی پرسی:

. لەعنەتی ، ئەم پاشایە چی لە گیانی من دەوێ؟ دەڵێی چی شوشە شەربەتێک لە گەڵ خۆم بێنم، رەنگە بە کار بێ.

. بیهێنە ...پاشاش نەیخواتەوە ، من دەیخۆمەوە.

باریایانیس گەرایەوە و بوتڵە شەربەتی هەڵگرت وکەوتنە رێ. پاشا هێشتا لەپێش پەنجەرە دانیشتبوو لەعنەتی لە چارە نووسی خۆی دەکرد کە وا خستوویەتە ئەم دوورگە شەیتانیە. دەیگوت :« ئەی قەزاو قەدەری لەعنەتی، تۆ منت لە سەر تەختی پاشایی داناوە یا لە بەر تیری

www.kerimbisani.com

باریایانیسیش دەبێتە نەوەی من.

پاشا دەستی دا وەکاز و هاواری کرد :

. برۆ ون بە ..کافری لەعنەتی ...

بەر لەوەی وەکازی پاشای وە پشتێ کەوێ، باریانیس دەرپەری. لە پلیکانان هاتە خوار وبە پای پەتی بە کوڵاناندا رایدەکرد. دووبارە شیرە درێژەکەی دە لاقی هاڵاو کەوتە عەرزی. کاتێ گەیشتەوە ماڵێ، لە بەر دەرگاراوەستا ونشانەی خاچی کێشاو لە بەر خۆیەوە دەیگوت: ماشەڵا، باریانیسی لەعنەتی، تۆ ئەو هەموو شێتی و غیرەتەت لە کوێ هێناوە.؟

پاشا ئەو شەوە خەوی لێ تێکچوو. خەونی خەرابی دەدیتن.خەونی پڕ لە نێری و رەز و شیشە کەباب، لەعنەت لەو کافرانە ، چۆن دەزانن تانەو توانج لێبدەن. بەیانی زوو لە خەو رابوو. سەری گەرەکی تورکانیدا. لە دەرگایانی دەدا و دەچوە قاوەخانەکان، لە دەرکی مزگەوتێ رادەوەستا و بە خەڵکی دەگوت :

. هێدی بن دۆستەکانم. دڵۆپە خوێنێک نەرێژن. دەنا گشتمان تێدا دەچین. سەردەمێک بزنێک هەبوو ...چیرۆکی نێری و گەلامێوی بۆ تورکان دەگێرایەوە. پاشا دەچوە ماڵی ئەو یونانیانەش کە رایان کرد بوو. تورک لە دێهاتەوە هاتبوون و داگیریان کرد بوون. دەرک و پەنجەرەو مێز و کورسیان دەشکاندن ودەیان سوتاندن. بە وانیشی دەگوت:

. لە چی دەگەرێن . بگەرێنەوە بۆ گوندەکانی خۆتان، کافران مەکوژن. ئەوەی بزانن بە محمد سوێند، هەر خەراپەیەکی بکەن، ئاکامی بۆ خۆتان دەگەرێتەوە. دوو بارە نەقڵی بزن و مێوی دەگێرایەوە. پاشان ماڵەو ماڵیدەکرد، بیرو مێشکی وەک شیشەی کەباب بە دەوری ئاگردا دەسوڕا و جزە جزی لێ دەهات.

پاش چەند رۆژێک وا دیار بوو تورک هێدی بوونەوە. پاڵەوان میکێلس لە سەر دۆشەک درێژ بوو خەوی لێ کەوت و خەونێکی سەیری دیت : خەڵک لە دەوری شار لە مەیدانێک کۆ ببوونەوە. چاوەش بە دەهۆڵ و زوڕنا سرودی میللی‌یان لێدەدا، گۆرانیان دەگوت، بەڵام کەسیش دەنگی نەدەبیستن. لاوێکی بە خۆوەی کریتی کەشەفێک لە سەر دەستی ئارەقی لە پێش راگرتن. وردە وردە کە ئارەقیان دەخواردەوە، گوێچکەیان دەکرایەوەو سرودی میللی لە حەوا دەنگی دەدایەوە.

پاڵەوان میکێلس لەو کاتەدا کە چاوی دەکردنەوە لە بەر خۆیەوە گوتی:«من نازانم ئەوە مانای چیە، کاتێ یەکێ لە خەو دایە، گیانی بۆ کەیف دەسورێتەوە .گیانی مرۆ لە ئەسڵدا دینە، کاتی خەون شێتتریش دەبێ.»

پاش ماوەیەک ، کاتێ لە چیاکان پەلامار دەست پێکرا، پاڵەوان میکێلس تازە لە خەونەکە تێگەیشتبوو.

ئەوێ رۆژی یەکشەمۆ بوو، پاڵەوان میکێلس لە ماڵێ دەر نەچو بوو. خێزانی لە گەڵ رینیوی کچی و منداڵە شیر خۆرەکەی هێشتا لە کلیسا بوون. تراساکی لە ماڵی کراسوگئورگیس یاری دەکرد. پاڵەوان تەنیا مابۆوەو ئەم دنیایەی پێ خۆشبوو. لە ماڵێدا دەهاتو دەچوو، سەری خواردەمەنی و ئازوقەی دەدا. کەمو کوری نەبوو. دەچوە ژێر عەرز، پڕ بوو لە کوپە شەراب و رۆن زەیتون و زەیتون. هەنار و بەهێ و پیواز بە شریتەوە کرا بوون. لە وەتاغێ لێفەو دۆشەگ و

www.kerimhisami.com

پێخەف لە سەر یەک دانرا بوون. پاڵەوان میکێلس بە خۆشیەوە دەیگوت : « ئەگەر من وەچیا کەوم وتورک بێن ماڵەکەم تالاَن بکەن، زۆریان وەگیر دەکەوێ و شەرمەزار نابم. » ئەو لە باوکی بیستبوو کە ساڵی ١٨٢١ کاتێ فەلەکانی گوندی رایان دەکرد هەرچی بۆیان دەر چوو با، دەیانبرد. بابە گەورەی نەیهێشتبوو کورەکەی، واتە باوکی پاڵەوان میکێلس دەست لە نێو ماڵی خۆی بدا. گوتبووی :. نامەوێ لای تورکان ئابروم بچێ. دەمەوێ تورک بزانن کە ماڵی من چەندە پڕ لە بەرەکەتە. پاڵەوان میکێلس بە دووپاتە کردنەوەی ئەو قسانە هێدی دەبۆوە. لە ژوورەکەی خۆی لە بن پەیکەر وچەک و رەسمەکانی دانیشت ودەستی کرد بە سیغار کێشان. مژی لە سیغار دەداو مێشکی پڕ دەبوو لە بیری ئەو شەڕانەی کە نەکرابوون و ئەم وتانەی کە نە گوترا بوون. خەڵک و گوندو چیای دەهاتنەوە بیر و شاری کاندی بە شەقام و قاوەخانەی تورکان و کلیساو مزگەوتەوە دەهاتە بەر چاوی. شار سوتا بوو. گیانی پاڵەوان میکلس سوارێک بوو بەو ریش و مێزەر و چەکمەوە، راست وەخۆی دەچوو. ئەوە خۆی بوو کە شاری ئاگر تێ بەردابوو. دەرگای دەشکاندن، منارەی دە روخاندن، ماڵی تورکانی پەلامار دەدا. بە بن گڕی سەوزدا تێ دەپەری، لە حەسارێک رەت دەبوو دەچوە نێو باخێک. فانۆسێک بە شوشەی سەوزو سوورەوە هەلاوەسرا بوو. فانۆسی شکاندو هەموو شت چوە دە تاریکیەوە. کونە تفنگی پڕ بوون لە بۆنی میسک و عەتر. کوچە باخێکی بۆنخۆش لە بەرپێ‌یانی کرایەوە و چوە نێوی...لەو سەری کوچە باخ دوو لاقی پچوک و جوان دەدرەوشان ...

پاڵەوان میکێلس نەڕاندی. دەستی دا خەنجەرێکی‌پچووک کە بە رەسمێکەوە هەڵاوەسرا بوو دەستی دایەو دەڕانی خۆی راکرد. خوێن فیچقەی کرد. ماوەیەک خوێنی لێهات و بەمە کوڵی دڵی دامرکا. پاشان برینەکەی پێچا و لێی درێژ بوو. خێزانی و کیژەکەی لە کلیسا گەرابوونەوە لە ژووری خوارێ قسەیان دەکرد. پاڵەوان چاوی لەسەر یەک دانان و کوێی دابوونێ. دایک لە کاتێکا ئاگری هەڵدەکرد گوتی :

. تراساکی هێشتا نەهاتۆتەوە .

رینبو پێکەنی و گوتی :

. پەرۆشت نەبێ ئەو ئێستا نوێژی مس دەکا.

لە راستیشدا هەموو رۆژی یەکشەمۆیان تراساکی و دەستە براکانی لە تەویلەی کراسوگێورگیس نوێژی مس - یان دەکرد. لە گەڵ کلیسای رەسمی رکەبەریان بوو. بەیانی زوو لە پێش کلیسای سن میناس و یا لە دەوروبەری دەسورانەوە. ئەگەر هاو قوتابیەکی خۆیان دیتبا کە دەسرەی خاوێنی بە دەستەوەیەو وردە پارەی تێدایە دەیەوێ بچێتە کلیسا شەم پێیکا، دەیانگرت و بە زۆری و یا بە خۆشی دەیانبردە تەویلەو دەیانگوت :« ئێمە کلیسای تایبەتی خۆمان هەیە. شەرم ناکەی دەچیە کلیسای خەڵکی؟ پاشان کەری کراسوگێورگیس - یان لە قوژبنێکی‌تەویلەی دەبەستەوە تا پتر جێگا بێتەوە. یەک لەوان لە پێش تەویلە رادەوەستا و وردە پوڵەکانی کۆ دەکردەوەوبە هەرکام‌لەئیماندارەکان لە جیاتی شەم دەنکە شقارتەیەکی دەدانێ. نیکولاَ کە لە هەموان بە سامتر بوو، کلاَو خودێکی کاغەزی لەسەر دەناو روو پۆشێکی کاغەزی بە چاوان دادەدا و لە سەر کورتانی کەرەکە دادەنیشت و نە دەبزوت. جارویار دەیناڵاَند و بە رواڵەت لاسای

خەلیفەی دەکردەوە. تراساکی لە نێوە راستی تەویلە رادەوەستا و ئینجیلی دەخوێند. ئیجیلەکەشی کتێبی روبینسون کروزوئە بوو. ئاندریکوس نەخشی نایبی قەشەی یاری دەکرد.

مەنقەڵێکی لە ماڵی خۆیان دەهێناو پری دەکرد لە خەڵوز و ئەسپەندەرو گیای بۆنخۆشی پێوەر دەکرد و هەڵم و دووکەڵەکەی بۆ کەر و ئاخوری کەرو دینداڕەکانی دەنارد. ئەوانەی کە دەمار گرژتر بوون دەکەوتنە عەرز و دەست و ئەژنۆی خۆیان بە تەرس و شیاکە دەکرد. لە سەرەتای نوێژ تەنیا تراساکی ویردو دوعای دەخوێند. پاشان ئەوانی دیکەش گەرم دادەهاتن و هەرچی بەسەر زاریان داهاتبایە دەیانگوت. هێندێ< ئەمان ئەمانی> تورکی‌یان دەگوت. هێندێ گۆرانی جۆر بە جۆریان لە گەڵ دوعای < مەسیح زیندو بۆتەوە> تێکەڵ دەکرد. یان ئەو گۆرانیەی لە مەکتەب فێری ببوون: [لە سەر ئەو چیایە کلیسای بە شەوکەت هەیە] دەیانگوت . تەویلە لە بەر هەراو هوریا دەلەرزی. کەر دەیزەڕاند و سەمای دەکرد. کراسوگئورگیس کە رۆژی شەمۆیان گێلاسێک ئارەقی زیاتر لێدەدا، وەخەبەر دەهات. دەستی دەدا دار و بۆیان دەچوە خوارێ. ئیتر خەلیفەو قەشەو نایب قەشە وەک لەشکری شکاو بە دەرگاو بە شورەی باخیدا هەڵدەهاتن. لە دەرەوەش هەرایان ساز دەکرد و دەتگوت ئەوەش بەشێکە لە ئایینی نوێژی مس. دوایە بە هەناسە بڕکە دەچوونەوە. تراساکی بە هاڤاڵەکانی دەگوت:

. یەکشەمۆی داهاتوو هەر کەس نەیە چەنەی دەشکێنم . بەو تێخوڕینە توندە نوێژی مس کۆتایی پێدەهات.

پاڵەوان میکێلس لە پەنجەرەی پچوکی خۆیەوە ئەو هەرایەی دەبیست. کە گوێی لە دەنگی کورەکەی بوو دەیگوت :< چەنەی دەشکێنم> بۆی هاتێ و بە نارە نار لە بەر خۆیەوە گوتی : ئافەرین تراساکی . من تۆم ئاوا دەوێ. دەمەوێ لە پێشدا لە دۆستەکانت بدەی، تا دەستت بە لێدان فێر بێ. پاشان لە دوژمنە کانی تورک و مەسیحی و تەنانەت فەرەنگیش بدەی. هێندێ جار ئەگەر ترسای لە خۆشت بدەی. بەڵێ، من راست کوری ئاوام گەرەکە، لە بوونی کوری ئەوتۆ دایە کە دووبارە زیندوو دەبمەوە.

لێرەدا پاڵەوان میکێلس پیرە قەشەی غاری (کیژی پەیژە تەلایی) لە رۆخەکانی دەریای لیبی وە بیر هاتەوە کە قەبرێکی بۆ خۆی هەڵکەند بوو. لە کێلەکەی نووسیبوو: < برۆ ئەی مەرگ، من لە تۆ ناترسێم> قەشە لە مردن نەدەترسا چونکە بڕوای بە خودا هەبوو. پاڵەوان میکێلیسیش لە مەرگ نەدەترسا، چونکە باوەری بە کورەکەی هەبوو.

هەوڵێدا لە جێ هەستێ. بەڵام برینەکەی دەزوورا وە. پاڵی وەدیواریدا، تەماشایەکی چەک و پەیکەرەکانی کرد. دووبارە سیغارێکی داگیرساند. ئەو هەرگیز بۆ خوێندنەوە کتێبێکی لێک نەکرد بۆوە. خوێندن و دەرسی بە دڵ نەبوو. لە خوێندەواران بێزار بوو. کاتی شۆرش کتێبی دەدراند و فیشەکی تێوەردەپێچان. تەماشای چس‌گورکی برای و حاجی ساواس و ئاغا ئیدزمنەی دەکرد و کەللەی وشکی بە بێزاری رادەوەشاند. لە دڵی خۆیدا بە تراساکی کوری دەگوت :« رۆڵە بزانە، ئەوە بەرهەمی دەرس خوێندنە چاویلکەو دوولینگی تەنگ و پشتی کور. دەنگی تفەنگیش ببیسن، تووشی قوڵنج و ژانە زگ دەبن. خوا نەکا تۆ ببیە خوێندەوار تراساکی. خوێندەواری نەخۆشیەکی پیسە. وابکە تووشی ئەو نەخۆشیە نەبی »

www.kerimhisami.com

هەروا کە لەم خەیالانەدا بوو لە دەرگایاندا و دەنگی گریان و هاوار هەستا. ماریورای پیرێژن بوو کە چس‌گورگی برای لە گوندی هێنابووی خزمەتیان بکا. پاڵەوان سەری لە پەنجەرەی هێنا دەری پیرێژنی بینی لە حەساریٚ دەگری و پرچی خۆی دەڕنێتەوە. بە توندی نەڕاندی و گوتی :

ـ ماریوریا ئەو هاوارەت لە چیە؟ وەرە سەریٚ بزانم .

پیرێژن بە هانکە هانک وەسەر کەوت. دەگریاو دەیگوت و کەس لێی تێنەدەگەیشت. لێوەکانی دەلەرزین. پاڵەوان بە سەریدا قیژاندی‌و گوتی :

ـ بۆ دەلەرزی ؟ ئەو هەرایەت لە چی‌یە؟ بێژە بزانم . باسی <دیاماندیس>ت کرد، چی بە سەر هاتوە ؟

پیرێژن بە گریانەوە گوتی : ‹ مردوە .. بەیانی بە مردوویی لە جێدا دیتومانە. وشک هەڵاتوە. وانگلیو هەروا لە خۆی دەداو دەگری. گوڵاوی پێدا دەکا. بەڵام فایدەی نیە. کورەکە دەرمانداو کراوە.

ـ بە چی دەزانی دەرمانداو کراوە؟ کیٚ ئەوەی بە تۆ گوت؟

ـ سەرو چاوی شین هەڵگەڕاوە.

ـ باشە برۆ خەریکی کارەکانت بە . پاڵەوان رابوو، برینەکەی خاوێن کردەوە، پێچای، ئیتر ژانی نەدەکرد. کاتیٚ دەرگای کردەوە کە بڕوا بە ژنەکەی گوت:« نامەویٚ لە ماڵە من شین و گابۆڕ ساز بیٚ. »

ماڵی برای پاڵەوان میکێلس لە ئاخری کۆلانیٚ لە نیزیک کانی ئیدوٚمنە بوو. دەرگای ماڵیٚ کرا بۆوە، پاڵەوان وەژوور کەوت. دەنگی شین و گریانی وانگلیو لە ژووری سەرەوە دەهات. چس‌گورک لە خواریٚ لە قوژبنێک خۆی مەلاس دابوو دەلەرزی و دانی لێک دەدان.

پاڵەوان میکێلس لە پێش‌براکەی راوەستا. ماموستا سەری هەڵبری براکەی دیت، دوو بارە سەری بەردایەوە و پتر خۆی مەلاس دا. پاڵەوان میکێلس گوتی :

ـ ماموستا ، سەرت هەڵبرەو تەماشام کە.

چس‌گورک سەری هەڵێنا. چاوە ترساوەکانی لە پشت چاویلکەوە دەتروکاند. پاڵەوان بە سپایی لێی پرسی:

ـ تۆ کوشتوتە ؟.. تۆ ؟

ـ بەڵیٚ .. من ....

ـ تۆ ...ئەگەر یەکی دیکە کوشتبای، خەنجەری بە کار دەهێنا. بەڵام تۆ بە ناپیاویت کوشتوە . دەرمانداوت کردوە .

ـ چبکەم ...لەوە زیاتر بۆم هەڵ نەدە گیرا . گەیشتبوە ئێسکانم.

ـ تۆ لە خوای نەترسای ؟ لە من نەترسای ؟ دەبوایە بە خەنجەر بیکوژی.

ـ ئاخر نەم دەتوانی ...

ـ من لۆمەت ناکەم بۆ چیت کوشتوە، لۆمەت دەکەم بۆچی ژنانەت کوشتوە؟ بیر لە راکردن نەکەیەوە .

ماموستا دوو پاتەی کردەوە کە نەم دەتوانی و چیدیکەم لە دەست نەدەهات. ئەو لە من بە

www.kerimhisami.com

هێزتر بوو.

. ژنەکەت ئەوەی زانیوە ؟

. لەوانەیە ..ڕاست نازانم ..ڕەنگە زانیبی . بەڵام ئەو من نادوێنێ. کاتێ دەمەوێ بچمە وەتاغی سەرێ، لە سەرڕا خۆم پێدادەدا. ناچار هەر لێرە لە سەر ئەم نیو تەختە دەمێنمەوەو چاوە ڕوان.دەبم .

. چاوەڕوانی چی .؟

. هیچ ... هەروا چاوە ڕوان دەمێنمەوە .

پاڵەوان میکلس چوە حەسارێ. شین و گریانی وانگلیو نە دەبڕایەوە. گەڕایەوە بۆ کن ماموستاو پرسی:

. چاوە ڕوانی چی دەمێنیەوە ؟

چس‌گورک کە هارۆژا بوو گوتی: چاوە ڕوانی هەرچی بێتە پێش. ئیتر لە هیچ ناترسێم.

. لەوانەیە ژنەکەت ڕاستی بڵێ.

. هەرچی دە یەوێ با بیڵێ. من ئەوەی دەمویست کردم، ئێستا نۆرەی ئەوە.

. ڕاستەوە بە ، خۆت کەر مەکە. ئەگەر ژنەکەت ڕاستی لێ گوتی، تۆش ڕاستی بێژە ئەگەر حەپسی ئەبەدیشت بدەنێ. ئەگەر ئەو نەیگوت، تۆش بێدەنگ بەو هیچ مەڵێ. وامەکە مردوو کار بکاتە سەرت و نارەحەتت بکا. تێگە یشتی ؟ مرۆی بە ڕاستی لە کاتی پێویست دا دەبێ دوژمنی بکوژێ و باشیشی بکوژێ. ڕاست بەوە و بوێستە.

پاڵەوان براکەی ڕاست کردەوە، ڕایوەشاند و گوتی :

. برۆ بچین خەریکی کفن و دفنی بین .

بۆ بەیانی کە هاتن مەیتی بەرن، کەس مەیتی نە دەبینی. چونکە تەواو بە گوڵ داپۆشرا بوو. وانگلیو گوڵەکانی حەساری هەموو هەڵکەند بوو، ژنەکانی دراوسێش بە ئامێزگوڵ و ڕیحانەیان هێنا بوو. خێزانی دوکتوری فەرانسەییش کە کاتێ ڕەحمەتی بە پێش پەنجەرەی ماڵیاندا دەڕویشت بە چاوی کرپار سەیری دەکرد، گوڵەکانی باغچەی خۆی هەموو هێنا بوون و بە سەری دادا بوو. تەنیا پاڵەوان پولیکسینگیسی خاڵی، تاوێک گوڵەکانی لادا، دمو چاوی ماساوی دەر خست و دووبارە داپیۆشیەوە. چاوێکی لە چس‌گورک کرد و نێو چاوانی تێکنا. کاتی وانگلیو چاوی بە قەشەی کەوت کە دێتە ژوورێ، لە پلیکانان هاتە خوار و خۆی بەسەر مەیتی برای دادا. پرچەکانی بڵاو کرد و مەیتەکەی پێ شاردەوە. باسکی بڵاو کرد بوون و نەیدەهێشت کەس تخون مەیتی بکەوێ. نە دەگریا، بەسەر مەیتی براکەیدا کەوتبوو نەدەبزوت. دەتگوت خەوی لێ کەوتوە. ناچار مەیتەکەیان لە بەر دەستی هێنا دەرێ. ڕاست بۆوە مقەستێکی هێنا، پرچەکانی لە بنەوە بڕی، دوو ڕستەی لێ هۆندنەوەو لە دەستی مردووی هاڵاند. چاوی لە مەیتەکە بڕیبوو بێدەنگ حەبەسا بوو. لە بەر دەرگا ڕاوەستاو دەستی بۆ مەیتەکە ڕاداشت. پاشان هاتەوە ژوور، هەموو جل و بەرگی براکەی لە حەساری کۆ کردەوە و ئاگری تێ بەردان. خۆشی ماڵی هەڵوێژارد هات لە حەسارێ دانیشت و سەیری سوتانی جلەکانی دەکرد.

دوای ناشتنی مەیتەکە پاڵەوان پولیکسینگیسی خاڵی لە پەنا وانگلیو دانیشت و دەستی

خستە نێو دەستەکانی و لێی پرسی: داخوا دەزانی کێ براکەتی دەرمانداو کردوە؟ داخوا شکی لە کەس هەیە ؟ وانگلیو بێ ئەوەی وەڵام بداتەوە چاوی دە چاوی خاڵی دەبڕی و سەری رادەوەشاند و لێوی خۆی دەگەست.

چس‌گورک ئەو شەوە لە ماڵی خۆی نەنوست، دەترسا. لە ماڵی براکەشی نەنوست. لەوێش دەترسا. ناچار چوە ماڵی ئیدۆمنەی برادەری کە روو بەرووی ماڵەکەیان بوو. هەرتکیان باسی مردن و ئەبەدی بوونی روحیان دامەزراند. کاتێ هیلاک بوون خەویان لێ کەوت.

سێ رۆژی بێچوو وانگلیو بە رواڵەت نە چس‌گورکی دەبینی و نە دەنگی دەبیست. کابرا وەک سێبەرێک بە نێو ماڵدا دەهات و دەچوو. وانگلیو لێی دەترسا. لە ژووری براکەی‌دا دەمایەوەو دەرگای لەسەرخۆ دادەخست. ئەو چرایەی هەڵدەکرد کە لە بن سەری مردوان هەڵیدەکەن. لیوانێک ئاوی ساردی لە کن خۆی دادەنا، تا ئەگەر گیانی دیاماندیس تینو بوو، ئاوی بداتێ. ئەو وایدەزانی کە گیانی براکەی لە سەر خانو لەفرین دایەو هەر وەک پەپولەیەک لە سەر قژە ئاڵۆز و دەستە چرچەکانی دەنیشێ. لە خۆشی ئەم هەستە دەلەرزی و بێجگە لەوە خۆشیەکی دیکەی نە دەویست.

تا سێ رۆژان لاڵ ببوو. بە چاوی وشک و بە مۆڕی سەیری خەڵکی دەکرد. بەتەنگ ئەوەشەوە نەبوو کە جلی تازیە بکاتە بەر. یای کیسانتی پوری هاتە لای، تا بیبا بۆ قەراخ دەریا و لای وابوو گۆڕینی ئاووهەوا تۆزی وەزعی دەگۆڕێ. بەڵام وانگلیو گوێی نەدایە، چۆوە ژووری برایەکەی و دەرگای لە سەر خۆ داخست. تەنانەت نەدەچوە سەر گۆڕی برایەکەشی و دەعاشی نەدەکرد. ئارام و بە ئیرادە بوو. بەردەوام سندوقی جەبازە نگریسەکانی دەپشکنی، بە پلیکانانددا دەچوە سەرو دەهاتەوە خوارێ. ماڵەکەی رێکو پێک دەکرد و ئامادە دەبوو. دەتگوت خەیاڵی سەفەری هەیە. ئێوارەی سێ رۆژە بە ماریورای پیری گوت :

. مێزەکە برازێنەوە. سفرە سپیە چنراوەکە رابخەو پۆشقاپە تازەکان و کێرد و چەنگاڵە جوانەکان دابنێ. بە ئەریابەکەت بێژە دەمەوێ ئەم شۆ لە گەڵ ئەو نان بخۆم. چراش هەڵ مەکە، تەنیا ئەو دوو مۆمانە پێ بکە کە لە بان سەری مردوو هەڵمان کردبوو.

کاتێ چس‌گورک ئەوەی زانی، لەرزی و بە تایبەت لە وە ترسا کە دوو شەمی بان سەری مردوویان پێکرد بوو. چس‌گورک لە سەر کورسی خۆی دانیشت و بێ ئەوە کە غیرەتی سەر بەرز کردنی هەبێ و تەماشای ژنەکەی بکە. وانگلیوش رەنگ بزڕکاو وبێدەنگ وەک داری وشک بەرامبەری دانیشتبوو. کاتی خواردن بە حاستەم لێوەکانی دەجولاند. کراسی سپی بۆکێنی کردبوە بەر و تاجە گوڵی بۆکێنی لە سەر نابوو. ئەوەندەی سپیاو کرد بوو دەتگوت دم و چاوی بە گێچ سواخ داوە.

هەر تک بێدەنگ بەرامبەر یەک دانیشتبوون. چس‌گورک جارویار دەیویست شتێک بێژێ، بەڵام وشەکان لە گەروویدا دەگیرسان. ئارەقی لە لاچاوان دەهاتە خوار. گزەبای شەوان جارویار گڕی مۆمەکانی دەلەراندەوە

لە پڕ وانگلیو دەستی درێژ کردو دلۆپ دلۆپ شەرابی لە دوو پیالان کرد. لەو شەرابی سور و تاڵی < کیساموس> کە مانوساکاسی رەحمەتی وەک دیاری بۆ بوکێنی هێنا بوو.

www.kerimhisami.com

وانگلیو پیاڵەی خۆی هەڵگرت و بە توندی وەک بیەوێ بیشکێنێ لە لیوانی چسگورکی داو گوتی :

. بە سلامەتی تۆ پیاو گوڕ ...

دەنگی وەک دەنگی مردوان گیرا بوو. لیوانەکەی بۆ لێوی نەبرد. رابوو چوە ژووری براکەی و دەرگای لە سەر خۆ پێوە دا. شەو کەس دەنگی لێ نەبیست. بەیانی دیتیان بە تەنافی جل شوشتن خۆی خنکاندوە.

* * *

پاڵەوان پولیکسینگیس لە ژووری ئامینەی بوو. ئەو خەبەرەی پێگەیشت. ماوەیەک بوو لە ماڵی ئەو بیوە ژنەی نەمابوو. ئامینە بۆ غوسلی تەعمید ئامادە بوو، بەلام چاوەروانی هێندی بوونەوەی بارودۆخی کریتی دەکرد، تا چەقۆ کێشی تورک تورە نەبن. شادبوو کە دەبێتە مەسیحی و ئیتر بە چارشێو ڕیەچە ناچێتە شەقام و دەچێتە کلیساو خۆی بە خەڵکی نیشان دەدا. هەموو دەیبینن. کەیفخۆش بوو کە هەتاوو هەوا لە رومەتی دەدا. جلی یونانی و سوخمەی بە ئاڵتون و گزیەرۆک دەبەر دەکا. سەری رووت دەکاو پرچە جوانەکانی بە هەموو کەس نیشان دەدا. مەسیح بۆ ئەو دەرگای دەکردەوە کە بێ پەچەو رووبەند بچێتە خیابانێ.

راست لەو کاتەدا کە ئامینە بەو بیرو خەیالانەوە لە تەنیشت پاڵەوان پولیکسینگیس راکشا بوو. خۆشی دوا رۆژی لە دڵیدا دەژمارد. دایانی قولە رەش بە قژی ئاڵۆز و پەریشان وەژوور کەوت. دایان بەیانی زوو چوبوە ماڵی سێ لەعبەتان تا لە دەنگو باسی دنیا ئاگادار بێ. بە توندی گەرابۆوە، هەناسەی نەدەهات. بە گریانەوە گوتی :

. پاڵەوان ، وانگلیوی خوشکەزات خۆی خنکاندوە. پاڵەوان تێکرا بوو. دەستی ئامینەی بەرداو گوتی:« خۆی هەڵاوەسیوە ؟ کەنگێ ؟ کێ گوتی ؟ »

. سێ لوعبەتان گوتیان: دوێ شەو لە ماڵی خۆیان بە تەنافێ.

لەو کاتەدا ئامینە خۆدی(ئاوێنە) پچوکی خۆی بەدەستەوە گرتبوو. تەماشای زمان و ددان و برۆیەکانی دەکرد. بە نارە نار لەبەر خۆیەوە گوتی:«ئاخ ئەورۆ زمانی من سوور نیە. وەرە ماریا، ئەو بنێشتەم بۆ بێنە.» دایان لەو کاتەدا کە لە بنێشت دەگەرا گوتی : «ەو مێردەکەی بە جێ هێشتوە تا بچێتە کن براکەی .»

پاڵەوان هەناسەیەکی هەڵکێشا و گوتی:« هەموو خاو وخێزانی ئێمە لە ژێر خاکدا دەرزن، من هێشتا منداڵێکم نیە ...»

داهاتەوە تەماشایەکی ئامینەی کرد کە بێ خەیاڵ درێژ ببوو. لە ئاوێنەدا تەماشای جوانی خۆی دەکرد. پتر داهاتەوە، دەستێکی بە زگی داهێناو گوتی : « کوری من و تۆ، کریتی و چەرکسی ئەبەدی دەبن ! » دەتگوت هەوەڵین جارە بیر لەوە دەکاتەوە. سینگی هەڵمساند بوو، پڕ بوو لە هیوا بە خۆبوون. هەستا کە بروا،بەلام ئەژنۆی دوولا بوونەوەو کەوتە سەر دۆشەک. دەبوایست کورێک دروست بکا وەحشی و توند خوو بە خوێنی چەرکسی کە بەر لەوە زمانی بکرێتەوە، بتوانێ سواری ئەسپ بێ. دەمێک بوو برازاو خوشکەزای خۆی بە هیچ دەزانین، چونکە بە کاری هیچ

نەدەهاتن. کورەکە هەتیونکی گێل و حۆل و خوشکێشی قەیرە کچێکی گرژ و مۆن و مەمک و زگێکی ئەستوری هەبوو. پاڵەوان پولیکسینگیس بێجگە لەم دوانە میراتگری نەبوو. بنەماڵەی ئەو هەر وەک ئاگریان تێ بەر بوویێ، لەبەین دەچوون. بە خۆشیەوە لەو ژنە چەرکسی‌یە کە بنێشتی دەجاوێ و زاری بۆنی عەتری لیدێ و لە ئاوێنەدا جوانی خۆی دەبینێ، کورێکی دەبێ. واتە مرۆڤێکی ئەبەدی وەدی دێت !

لە پڕ وەبیری هاتەوە کە دایانی قولە رەش خەبەری چی بۆ هێناوە. تەریق بۆوە. بە بۆڵە بۆڵ هەستا و پشتێندی بەست و کڵاوی لەسەر نا و گوتی :

. ئامینە ... رۆڵە ئەشێ من بڕۆم ! ئامینە باسکە رووتەکانی لێک بڵاو کرد و خۆی لە بەرێک کێشایەوەو گوتی : بڕۆ

پاشان چاوەکانی لە سەر یەک دانا و باوێشکی هاتێ و تەماشای دەکرد.

* * *

لە ماوەی ئەم سێ رۆژەی نێوان دەرمانداو کردنی دیاماندیس و خۆ کوشتنی وانگلیو بارودۆخی کریت بەرەو ئاڵۆزی و شپرزەیی چوو بوو. لە دێهات فەلە بە ئاشکرا تورکیان دەکوشتن. لە کاندی تورک ئاگریان گرتبوو، ئەگەر تورکێک لە گوندی دەکوژرا،ئەوان هەموو شەوێ لە کۆڵانە تەنگ و تاریکەکانی شاردا دوو کەسیان سەر دەبڕین. کارەکە لە دەست پاشا چوبووە دەرێ.لە ماڵی خۆی لە بێش پەنجەرە دادەنیشت و بە دووربین تەماشای دەرەوەی دەکرد. بەو هیوایە کە پاپۆری پڕ لە سەر بازی تورکان بەرەو کریت بێن.

رۆژی سێ‌یەم لە نیوە رۆدا لە پڕ هەر چوار دەروازەی شاریان داخست. کەس نەیدەتوانی هاتو چۆی دەرو ژووری شاری بکات. مەسیحی لە داو کەوتبوون. لە کاتێکا هێشتا وانگلیویان نەناشتبوو. بەڵام جارێکی دیکەش بەخت دەفریای ئەو پیرە کچەکەوت. کەس و کاری توانیان بە پەلە مەیتەکەی بگەیێننە قەبرستانی ئەو دیوی دەروازەی کانە و لە پەنا براکەی بینێژن. هەر ئەو رۆژەش مانگی رەمەزان دەستپێکرا بوو. تورک بە رۆژوو دەبوون. لە تەواوی رۆژدا نە دەبوایە نان و ئاو بخۆن و سیغار بکێشن. بەڵام شەو کە یێکەم ئەستێرە دەدرەوشا، خواردن و خواردنەوەیان پەلامار دەدا. لە پێش ماڵە دەوڵەمەندەکان ، راست وەک زەمانی شەڕ، دەهۆڵیان دەکوتا. وەزعەکە جێگای نیگەرانیبوو. مەسیحی لە ماڵەکانیان کۆ دەبوونەوە کە دەیانبینی تورک دوای خواردن و رۆژوو کردنەوە بە کۆڵانان وەردەبن و دەرگای یونانیەکان دەشکێنن، لەرزیان دەهاتێ. دراوسیەکانی پاڵەوان میکلس هەموو شەوێ لە ماڵی ئەو کۆ دەبوونەوە. دەترسان و داوای پشتیوانی ئەو پاڵەوانە بە سامەیان دەکرد. چونکە هاوین بوو، پیاوەکان لە حەساری لە بەر مانگە شەوو ژنەکانیش لە ژووری دەنوستن. تەنیا پاڵەوان میکلس لە ژووری خۆی چەکی لە بن سەری دادەناو بە ئاگا دەبوو.

شەوێکی پیاو ماقوڵ و پاڵەوانەکانی شار بە نهێنی لە ماڵی خەلیفەی کۆ بوونەوە. پاڵەوان میکلس و پاڵەوان ستیفانیس، ئەو دزەی دەریایی بە چەکمەی پاپۆروانی کە دەتگوت بۆ سەفەری دەریا دەچێ، بەشداری کۆبوونەوە بوون.ئەو چەکمانەی بە یادی رۆژە خۆشەکان لەپێدەکرد و لە

www.kerimhisami.com

بیری چوبۆوە کە شەلەو ئیتر نەدەشەلی. خەلیفە بە گرژو مۆنی و خەمباری لە نێوە راستی ژوورەکەی ویستا بوو. کریت جارێکی دیکەش تووشی سەردەمێکی شووم و ئالۆز ببوو.

جەعلی تەلایی پێشنیاری کردو گوتی :

- باوکی پیرۆز ! تۆ بچوو پاشای ئاتێن ببینە و داوای لێ بکە چەک و ئازوقەمان بۆ بنێرێ،دەنا لە بەین دەچین. دیارە دەبێ خۆت ئەو سەفەرە بکەی.

خەلیفە پێشنیارەکەی رەت کردەوەو گوتی : « لەو کاتەدا کە گورگ پەیدا بوە، من مێگەلی خۆم بە جێ ناهێڵم. باشترە پاڵەوان ئەلیاس بچێ. »

پاڵەوان ئەلیاس تورە بوو گوتی : « باوکی پیرۆز ! من هێشتا لاق و چاوی ساخ و سلامەتم هەنە، من پیر نەبووم، دەتوانم فەرمان بدەم بە سەربازان. کەوابوو من ناچم، با حاجی ساواس بچێ. »

خەلیفە گوتی : «با یونانی فەقیر تووشی ئەم بەدبەختی و کێشەیە نەکەین. ئەو بەشی خۆی گیرو گرفتی هەیە. باشترە پشت بە هێزی دەوڵەتە گەورەکان ببەستین. بۆ نمونە رووسیای ئورتودوکس . »

پاڵەوان میکێلس گوتی : « من پێم وایە باشترە پشت بە هێزی پچوکی خۆمان ببەستین. بۆ نمونە بە هێزی خەڵکی دورگەی خۆمان. ئەوە بیرو باوەڕی منە . »

پاڵەوان ئەلیاس گوتی :«منیش لە سەر ئەو باوەڕەم. لە گورگیان پرسی : ملت بۆ وا ئەستورە ؟ گوتی : چونکە کارەکانی خۆم بۆخۆم ئەنجام دەدەم. »

ئیدومنەش وە زمان هات و گوتی: « هەموومان بچین هەر یەکە بەردێک بخەینە لەنگەرکای سودا. » بەڵام کەس گوێی نەدایە نیوە شەو بێ ئەوەی بڕیارێک بدەن بڵاوەیان کرد.

رۆژگار بە ترس و نیگەرانی رادەبرد. تورکەکان بە رۆژ لە بەر داهێزانی رۆژوو، ئاخافتنی هاندەرانەی بانگبێژ وەک مێگەلی رق هەستاو لە مزگەوت دەهاتنە دەر وچاویان وەک چاوی کوێران رەنگی شوشەی هەبوو. شەو کە دەیانخوارد و دەیانخواردەوە لە قاوەخانە کۆ دەبوونەوە. پاشان وەنێو گەرەکی یونانیان دەکەوتن و بۆ ترساندنی کافران کە لە ماڵی خۆیان کەوتبوونە گەمارۆ، تەقەیان دەکرد.

هەموو شەوێ کاتێک هەوا تاریک دەبوو، چەقۆ کێشی تورک تا گەروو دەیانخواردەوە، عەلیاغا بە نهێنی بە کۆلانی تاریک و چۆلدا خۆی دەگەیاندە ماڵە پاڵەوان میکێلس وئەوەی لە دەرەوەو لە قاوەخانە و لە خاوەن ماڵەکەی بیستبووی، بۆی دەگێڕایەوە.. دە یگوت :« ئەمڕۆ ئیمامی شار لە فلان مزگەوت ئاوای گوت. لە قاوەخانە ئاخافتنەکەی ئەویان ئاوا لێک دەدایەوە. بانگبێژ دەیەوێ مەسیحیەکان قەلاچۆ بکرێن. بەڵام فلان بەگ دژی ئەوەیە. »

عەلیاغا خۆی نەیدەویست ئەو دراوسێ باشانە قەلاچۆ بکرێن. چونکە ئەو دەم ئێواران رووی لە کوێ دەکرد بچێ قسان بکا و نانێکی بخوا. ئەو بە ورتکە نانی دراوسێکان بە رێدەچوو. بێجگە لەوە ئەو وەک کتکی گەڕەک لە ئاست دراوسێکان هەقناس و بە ئەمەگ بوو.

شەوێکیان سێ جار لە دەرگایاندا. عەلیاغا بە پەشۆکاوی وە ژوور کەوت. لە سەر نیو تەختێکی پچوک لە پەنا عەمبارێ دانیشت و دەرو دراوسێ لێی کۆ بوونەوە. هەناسێکی

www.kurdish.com

هەڵکێشاو گوتی :
ـ لەعنەت لەو تیلگرافە، راست وەک سەگ دەچێ. سەری لە کریتە و کلکی لە قوستەنتەنیەیە. دایمە قورە قورێەتی. دوای سەعاتێک دەبینی هەواڵی چەند ناخۆش بلاو دەکاتەوە.
کراسو گئورگیس پەشۆکاو گوتی: روونتر بێژە. هەواڵی خەرابی چی، مەبەستت چی‌یە؟
ـ ئەمڕۆ پاشا تیلگرافی بۆ هاتوە کە سبەینێ لەشکرێکی تورکان لە کاندی دادەبەزێ. وادیارە لەشکر بە تۆپ و سوارە نیزامەوە ئالای کەسکی پێغەمبەریشی پێ‌یە.
یای پینلوب بە ئەژنۆ بادارەکانی داداو گوتی :
ـ رۆڵە دیمیتروسی هەژاری من. خوا بکا خۆ بشارێتەوە و سەر بازی تورک نەی دۆزنەوە.
عەلیاغا باسی شادی تورکانی دەکرد بە هاتنی تیلگراف. گوتی:« تورک بریاریان داوە بەیانی بە چەکەوە بچنە لەنگەرگا و سلاو لە ئالای پێغەمبەر بکەن.» عەلیاغا لەگەڵ ناخافتن وردە وردە پەشۆکاوی کەم دەبۆوە. ئەو ئیتر ئەو پیرە مێردی وردیلەو لەڕ و لاواز نەبوو کە لە قوژبنان خۆی دەشاردەوە و کەس سەیری نەدەکرد. ئێستا سەری هەڵدێناو ملی قەپ دەکرد. دمراستی کۆبوونەوە بوو. هەموو چاویان دە زاری ئەو بریبوو. هەرچەندەی ترسی دراوسێکانی پتر دەبوو، ئەویش سام و هەیبەتی زیادی دەکرد. تەماشای چاوی هەموانی دەکرد و رەنگی ژنانەی گرتر دەبوو. بەلام لە بەرامبەرپاڵەوان میکلس دا هەر مشکی جاران بوو.
ماستراپاس کە لە ترسان چاوی داپچڕا بوون گوتی:« باشترە بانگی پاڵەوان میکێلسی بکەین، بزانین ئەو دەڵێ چی؟ من بەیانی لە ماڵێ وەدەر ناکەوم.»
یای کریسانتی خوشکی پاڵەوان پولیکسینگیس گوتی :
ـ من بۆ نوێژی ئێوارێش ناچمە دەر. خوا لێم خۆش دەبێ. ئەویش لەو کاتەوە کە براکەی لە گەڵ ئامینە رایدەبوارد، هەمو رۆژێ ئێواران دەچوە ماڵی پاڵەوان میکێلسی. ئەو بێ ئەوەی هیچ بە کەس بێژێ بیری دەکردەوە :«خوا لە گوناحانم خۆش بێ. بەلام ئەو برایەی من لە جیاتی ئەو ژنە بکا بە مەسیحی، خۆی دەبێتە تورک .»
ئەو شەوە دراوسێکان خەویان لێ نەکەوت. هەموو بیریان لە چارەنووسی چاوەروان نەکراو دەکردەوە. لە رێگایەک دەگەڕان کە پێ‌یدا رابکەن.
بۆ بەیانی دەنگی شەیپورەکان لە لەنگەرکاوە بەرز بۆوە. بوورجەکان پر بوون لە کلاو سوور. بۆنی بێگانە دەوروبەری قورس کرد بوو. تراساکی کە لە ماڵێ هاتبوە دەرێو چو بوە پێش دوکانی بەر لەنگەر کا، بە چاوی زەقەوە تەماشای دەکرد. پاپۆڕێکی رەش لە لەنگەرگا وێستا بوو، بارەکەیان خاڵی دەکرد. رۆژهەلاتیەکانی توکن بە دموچاوی ئاوڵەیی و مێزەر بەسەر و خەنجەر لەبەر بە شەیپور و تەپڵ و تۆپ و ئەسپ و گارانێکیش دەروێشی کەسک پۆش لە پاپۆر هاتنە دەرێ. ئالای پێغەمبەریان کردەوەو لە سەر دەروازەی لەنگەرگا هەڵیان کرد. پاشان لە دەوری ئالا دەستیان کرد بە سەما وبەزمو چەپڵە لێدان.
تراساکی پتر چوە پێش. تورک بە دەنگێکی نەرم دەستیان کرد بە خوێندنی هەوایەک، وە تازیە دەچوو. بەلام وردە وردە گەرم داهاتن و دەنگیان هەڵێنا و سەماکەیان توندتر دەکرد وەک

www.kerimhisami.com

فرفرە دەسوران و شاقەلیان با هەلیدەداوە. شیریان لە کالانێ دەر کێشابوو لێکیان دەداو خوێن دەرژا. پاشان سەماکە هێدی بۆوە، دەروێش شیریان دەکالانێ ناوەو ماندو ببوون. مێزەری سپیان کەمتر دەجولاوە.

تراساکی کە لەو دیمەنە پەشۆکا بوو گەرایەوە بۆ مالْ و بە سەیر دەیگێرایەوە. بابی نێو چاوانی تێکناو گوتی : « کورم ترسای ؟ »

. نا... من قەت لە سەربازی تورک نەترساوم .

. لە دەروێشەکان ترسای ؟

. نا... لە وانیش نە ترسام

. ئەدی لە چی ترسای ؟

. تراساکی داما . بابی چەنەی گرت و سەری هەلێنا و گوتی:« دە بلێ بزانم لە چی ترسای »

تراساکی گوتی : « لە نالأی کەسک ! »

* * *

ترس وتاریکی شاری کاندی داگرتبوو. بێدەنگی وترس و سام سێبەری خستبوە سەر شار. تورک و مەسیحی بێدەنگ بوون. ریش سپیەکانی مەسیحیبە دوای یەکدادەچوونە مالی‌خەلیفە و دەرۆیشتن. لە پێش مالی پاشا و لە سەر بازخانەکانی پڕ لە هەراو هوریا تورک سرت و خورتیان بوو.

رۆژێ سەعاتێک سێ دەروازەی شاری دەکرانەوە، تورکەکانی گوندی بە ژن و مندالْ و بارونەوە ، ترساو وپەشۆکاو دەهاتنە شاری. مزگەوتەکان پڕ ببوون، تورک دەرگای مالی یونانیەکانیان دەشکاند و ئەوانیان وەدەر دەناو لە جێی وان دادەنیشتن.

خەلیفە حاجی ساواسی بە نامەیەکەوە نارده ئاتێن و داوای لە برائازادەکانی کرد کە پاپۆڕبنێرن و مەسیحیەکان لە چنگ تورک رزگار بکەن. شەوێکیان دانیشتوانی گەرەکی پالەوان میکێلس بە خڕی چون لە مالی ئەو کۆبوونەوە. پێویست بوو تا درنگ نەبوە بریارێک بدەن. کەس نەمابوو بەشداری کۆبوونەوە نەبێ. پالەوان پولیکسینگیس، ئاغا ئیدومنە، تولوپاناسی نانەوا ، و کولبوای گۆزرهەلکەن بە جلی رەشەوە، کاساپاکیسی حەکیم بە خانمی فەرەنسیەوە ئامادە ببوون. یای ئەرکان‌الدولە و برا کەرو لالەکەشیان بانگ کرد بوو. خانم خۆی نەهاتبوو، ئەو لە ژێر چاوە دێری پاشادا بوو. کاری بە پالەوان میکلس نەدابوو. بە تایبەت کە براکەی رەسمێکی پاشای کێشابوو، ئەویش دە چوارچێوەیەکی گرتبوو، بە ئانقەست رووبەرووی کۆلانێ لە پێش ‌ئنجەرە لە دیواری دابوو تا خەلک ببینێ. رەسمەکە زۆر وەپاشا دەچوو. خالی سەر کەپۆی و تووکە بەرازاویەکەی نێوگوێی وەدەرو بەری گوێچکەی پاشا لە رەسمەکەدا هاتبوون. هێندی کەس کە رەسمەکەیان دەبینی دەترسان ولایان دەدا.

ئەو شەوە هاوسێکان وەک جاران لە حەسارێ دانەنیشتن. چووبوونە ژوور، دەبوایە وتووێژەکانیان بە نهێنی بێ. هەموویان لە ژێر وێنەی قارەمانەکانی سالی ١٨٢١ بە ریز دانیشتبوون. یای کاترینا چرا گەورەکەی پێکرد بوو. پالەوان میکلس لە جێگای خۆی دانیشتبوو.

www.kerimhisami.com

بە مۆنی تەماشای میوانانی دەکرد. ئەو ئەم جۆرە کۆبوونەوانەی بە دڵ نەبوو. لە دیتنی پاڵەوان پولیکسینگیسی نیوە تورک و نیوە چەرکس بێزار بوو. بە قینەوە تەماشای سەروچاوو ملی ئەستووری دەکرد. هەموو لەشی بۆنی ماچانی لێدەهات. پاڵەوان میکلس لە بەر تووڕەیی و بێزاری دەلەرزی. ژنەکان لە پشت سەری پیاوان دانیشتبوون بە چاوی نوقاو گوێچکەیان هەڵخستبوو. لە وەتاخی سەرەوە ڕینیو لانکی خوشکە چکۆڵەکەی رادەژاند. تراساکی لە نێو پیاوان دانیشتبوو، چونکە باوکی گوتبووی: تۆ دانیشە گوێ بدەیە، شت فێر بە، تۆ ئیتر پیاوی . .

بێدەنگی باڵی بە سەر کۆبوونەوەدا کێشابوو. خاوەن ماڵ باسی دانەدەمەزراند. پاڵەوان پولیکسینگیس خۆی پێ ڕانەگیراو، تەماشایەکی کریستانی خوشکی کرد کە بە زۆر هێنابوویە ئەم ماڵە تا بە رواڵەت بۆ رزگاری لە قەلاچۆ کردن ڕێگا چارەیەک بدۆزنەوە گوتی : ئەم شەو ئێمە بۆ چی لێرە کۆبووینەوە. ؟

پاڵەوان پولیکسینگیس بە بێ ئامینە نەیدەتوانی هیچ بڕیارێک بدا. بە تەنگ ئەو کارانەشەوە نەبوو کە ئەو خەڵکە دەیانەویست چیکەن. پاڵەوان میکێلس سەری هەڵێنا دەیویست پێی بڵێ :

. ها...پولیکسینگیس بەگ، تۆ لێرە چدەکەی؟ ئێستا ئیتر گەرەکی تۆ گەرەکی تورکانە، ماڵی تۆش ئەو خانوە دەروازە سەوزەیە. بەڵام خۆی ڕاگرت. ئێستا حەریف هاتبوە ماڵی، هەق نەبوو نارەحەتی بکا. ناچار بێدەنگ بوو.

چس‌گورک هاتە پێش. ئەو کەم کەم هاتبووە سەر خۆ. ئیتر خەونی بە مردوانەوە نەدەبینی. دەرمانداو کراویش نە دەهات نارەحەتی بکات. ئەو ئیتر مرد بوو. نەیدەتوانی هەستێتەوە. چس‌گورک لەو رۆژەوە کابرای کوشتبوو، وەغیرەت کەوتبوو، تێگەیشتبوو کە ئەویش پیاوەو دەتوانی خەڵکیش بکوژێ. لە مەدرەسەش خۆی لە قوتابیان توڕە دەکرد و لێشی دەدان. نەیاندەتوانی گاڵتەی پێ بکەن. ئەو شەوە کە براکەی بێدەنگبوو، ئەو وەدەنگ هات :

. ئەو شەو ئێمە لێرە کۆ بووینەوە تا ڕێگای رزگاری لە چنگ تورکان بدۆزینەوە. بە بڕوای من سێ ڕێگامان لە پێشە: بە ئاسودەیی لە ماڵی خۆمان دانیشین و هیوادار بین کە نامان کوژن. هەوڵ بدەین بە دەروازەکانی کاندی دا وەدەر کەوین و خۆ بگەیێنینە گوندەکان. یان ڕاوەستین تا لە یونانەوە پاپۆڕەکان دێن و دەمان بەن. چونکە خەلیفە حاجی ساواسی هەر بۆیە ناردوە. ئێستا با باسی بکەین و بزانین کام ڕێگا هەڵبژێرین باشترە. خوا پشت و پەنامان بێ.

کورسیەکان وە جیرە جیر کەوتن. سەر بەردرانەوە. دیار بوو هەموو خەریکن بیر دەکەنەوە. بەڵام ئەو ڕێگایانە هەر یەکەی عەیبێک و گیرو گرفتی خۆیان هەبوو.

کاساباکیسی جوتیارزادەی دوکتور بەو دەو چاوی خرونکاوی و پێستی گەش و قەڵەوی یەکەم کەس بوو وەدەنگهات. ئەو کە بۆ خوێندن چوبوە پاریس سێ مانگان بە خەیاڵی ئەوە کە دەچێتە زانکۆی پزیشکی، چوبوە زانکۆی حقوق. دوای ئەوەی هەموو باخەکانی بابی خوارد بوو، بە کلاوێکی (میرابۆیی) و بە کیژی خاوەن ماڵەکەی پاریسیەوە گەڕابۆوە بۆ کریت و دەرمانخانەیەکی کرد بۆوە. دوکتور بە فیزەوە سەیرێکی چس‌گورکی کرد و گوتی :

. ببورە ئاغا ماموستا. من لام وایە ڕێگای چوارەمیش هەیە، ئەویش ئەوەیە کە پەنا بۆ باڵیوزخانەی دەوڵەتە گەورەکان بەرین.

www.kerimhisami.com

کراسوگنورگیس بە ئاقڵی جوتیاری خۆی گوتی:«بەڵام ئاغای دوکتور. هەموو لە باڵیوزخانان جێگامان نابێتەوە تۆ وشەی باڵیوزخانەت پڕ بە زارت دەربڕی. بەڵام ئەوەش بزانە کە باڵیوزخانە خانوێکە بە چوار لادیوارەوە. بۆ چما جێگای چەند کەسان دەبێتەوە ؟ئەو پەری یەک یا دوو خێزانان دەگرێ. »

کولیوا کە ژنی مرد بوو، کژێک منداڵی کەچەڵ و کوێری بە ستۆوە بوون و نەیدەزانیدەکوێیان باخنێ تا لە کوشتار رزگاریان بکات، هەڵیدایەو گوتی :

. دوکتور تۆ بچوو لە باڵیوزخانەی فەرانسە داوای پەنا بەری بکە. ژنەکەت فەرەنسی‌یە و زارۆکیشت نینە. گۆڕ هەڵکەن لەعنەتی لەو کاتە بیر بزوێنە دەکرد کە شەیتان وەسەر زەللەی دەپەڕاند و بە مردوویی دە چوە کن ژنەکەی. بە تووڕەیی سەیری ئەو ژنانەی دەکرد کە لەوێ دانیشتبوون. بە بۆڵە بۆڵ دەیگوت:« ئەی کارخانە لەعنەتیەکان !»

ماستراپاس ئەو پیاوە پیرۆزە زاری لێک کردەوە کە شتێک بڵێ، بەڵام وەک ترسا بێ هیچی نەگوت. چس‌گورک باڵی پێوە نا گوتی:« ها .. دراوسێ ... بێژە ...بێژە ..»

زەنگوڵە فرۆش لە شەرمان سوور هەڵگەرا و گوتی:« بڕیار بە ئێوەیە، من چتان عەرز بکەم کراسوگنورگیس رابوو گوتی: «گوێ بدەنە من !»:

کابرای پیسی ورگ زل، تەواوی رۆژ لە ترسان و لە پەشۆکاویان ئارەقەی دەردا بوو، هەڵمی لێ هەڵدەستا و بۆترشاوی لێدەهات. خێزانی بە چاوی فیز و ئافەرینەوە تەماشای دەکرد. کاتێ مێردەکەی ئاوا بەگوڕو چالاکی دەبینی، خۆشی دەویست.

چس‌گورک گوتی : بێژە ... کراسوگنورگیس بێژە ... گوێمان لە تۆیە .

. باشە .. کە وابوو بەبڕوای من رێگای هەرە دڵنیا ئەوەیە کە بچینە دێهات. مانەوە لێرە لە نێو تەڵەی مشکان مانای‌نیە. .ئەوە یەکەم جار نیە کە تورک مەسیحیەکان قەلاچۆ دەکەن، دەڵێن چاوەروانی پاپۆڕەکانی ئاتێن بین. ئاو بە ژێر پردەکاندا دەروا و لەوێوە هیچ خەبەرێک نایێ. من لە بنەچەکەوە چاوم لە وێ ئاو ناخواتەوە. دیارە لە بەر ئەوە نیە کە بڵێم یونان نایەوێ یارمەتی ئێمە بدا ، بەڵکو لە بەر ئەوەیە لە دەستی نایە. یونان لە دەوڵەتی وەسمانی دەترسێ، لەو فەرەنگیە سەگانەش دەترسێ. یەکەم جار نیە کە یونان ترسی خۆی دەر بڕیوە.

کولیوا بە هەناسە بڕکە گوتی:« بەڵام ئێمە چۆن دەتوانین وەدەر کەوین؟ لێرەدایە کە دەمەوێ رێگا چارەیەکی راست لە تۆ ببیسم. بەو هەموو منداڵە سەرو پێچکانەوە......»

دراوسێ دەستی پێکردەوە : من چاوم لە ئاتێن ئاو ناخواتەوە. بەڵکوو پشت بە خۆم دەبەستم. ئێوە من بکەنە فەرماندە. بەو بەرەکەتەی لە پێشمە سوێند دەخۆم کە هەمووتان بە ژن و منداڵ و لێفەو دۆشەک و شڕەو بڕەتانەوە دەگەیێنمە چیا.

لە نێو دانیشتواندا بوو بە سرتو خورت. هەموو کورسیەکانیان لە کراسوگنورگیس نیزیک دەکردەوە. ئەویش بێدەنگ لە ژێر کارتێکردنی قسەکانیدا خۆی گیف دابوو. نەخێر...تا ئێستا هەموو وایان دەزانی کە کراسوگنورگیس ورگ زلێکی نەخوێندەواری نەفامە.گاڵتەیان پێدەکردکە بۆچی چەکمەی پینەکراوەپێدەکات. ئێستابۆیان دەرکەوت کە کاری لە دەست دێ.

دوکتور کە لەوە نارەحەتبوو گوێیان نەداوەتە قسەکانی گوتی :

www.kerimbisarani.com

. باشه .. بێژه بزانم نەخشەت چیە؟ تۆ دەزانی من چاپ و چوپم پێ خۆش نیە.
. دوکتور منیش هەروا. دووجار دوو دەبێتە چوار. کە وابوو گوێ بدەیە. من لەگەڵ دەروازەوانی دەروازەی لازارە نێوانم خۆشە. ئێستا بۆچی و چۆن، لەم بارەوە نامەوێ پرسیارم لێ بکەی. من زۆرچار شتی قاچاخ دێنم. بۆ ئەوەی زاریان ببەستم سمێڵیان چەور دەکەم. بە ئارەق و پاکەتە توتنێک و بەستە شیرینیەک زاریان دەبەستم. بە کورتی من وادەکەم هەمووتان وەک دەستە گوڵ لە شاری وەدەر کەون.
کولیوا هاواری کرد : بڕۆ کراسوگئورگیس. من منداڵەکانم بە تۆ دەسپێرم و بڕوام بە تۆهەیە.
ماستراپاس گوتی : منیش. گورج تەماشای ژنەکەی کرد تا بزانێ ئەویش رازیە یان نا!
لەو کاتەدا سێ جار بە یەواشی لە دەرگایان دا. چسگورک چوو دەرگا بکاتەوە. گوتی : عەلیاغایە.
پاڵەوان میکێلس گوتی بیگێڕەوە ، با نەیە .
چسگورک دەرگای کردەوەو گوتی: «ببوورە عەلیاغا، ئێمە ئەم شۆ کۆبوونەوەمان هەیە. سبەی وەرە.»
بەڵام عەلیاغا لە بەر دەرگا وێستاو بە سەبروکە گوتی :
. دراوسێ ! من هاتووم ئاگادارتان بکەم کە چەقۆ کێشی تورک خۆیان بۆ کوشتار ئامادە کردوە.
. پەنا بەخوا ... کەنگێ ؟
. هەر ئێستا بە بۆنەی جێژنەوە .
. کەوابوو وەرە ژوورێ ..پیرەمێردی وردیلە هاتە حەساروپاڵی وەدیواری دا و بە گوڕجی گوتی: «سڵاو دراوسیکان.» خەبەرێکی بە ترسی هێنابوو، شانازی پێوە دەکرد. بەڵام لە پڕ لە قوژنێ چاوی بە پاڵەوان میکلس کەوت، خۆی کۆکردەوەو گوتی :
. ببوورن .. من ئەم شۆ نامێنمەوە، چونکە بە پەلەم. بەڵام زۆر پێویست بوو بێمە ئێرە. بۆ خاتری خوا ئاگادار بن. چەقۆ کێشەکان خۆیان ئامادە کردوە بە بۆنەی جێژنەوە دەست بە کوشتار بکەن. هەر لە ئێستاوە گەرەکی یونانیەکانیان لە نێو خۆدا دابەشکردوە. ئەوانەی لە هەموان مل ئەستورترن بۆ پاڵەوان میکێلس دانراون.
پاڵەوان میکێلس دەستی هەڵێناو گوتی: زۆر باشە، تۆ بڕۆ بە دوای کارت دا.
ماستراپاس رووی کردە پیرەمێردو گوتی: «هەواڵەکان کۆ بکەیەوەو سبەی شەوێ بێ‌یەوە ئێرە. بڕۆ بە سلامەت عەلیاغا.»
پاڵەوان پولیکسینگیس رابوو گوتی :
. گەیوەتە ئێسکانم. ببورن. دەبێ برۆم. ئەم شۆ کارم هەیە. هەر بڕیارێکی ئێوە بیدەن، خۆشکم پێم رادەگەیێنێ. بەڵام پێش رۆیشتن تەنیا دەمەوێ پێتان بێژم من کەسێکم بۆ چوونی چیا ئامادەم. چونکە شەرافەت واهەڵدەگرێ.
پاڵەوان میکێلس بە بۆڵە بۆڵ گوتی :
دیسان جێگای پێخۆشبوونە کە تۆ شەرافەتی خۆت لە بیر نەبردۆتەوە.

www.kerimhisami.com

پاڵەوان بە پەلە وەدەر کەوت. وەدرنگی کەوتبوو. ئێستا دەبوایە ئامینە لە سەر تەخت ڕاکشا بێ و بنێشت بجاوێ تا پێش هاتنەوەی ئەو خەوی لێ نەکەوێ.

ئەوانی دیکە ڕوویان کردە پاڵەوان میکێلس تا بیرو ڕای ئەو بزانن. ئێستا پاڵەوان پشوی باشتر دەهات. هەوا خاوێن بوو، بۆنی عەترو تورک نەمابوو. سەری هەڵێناو گوتی ؛

. دراوسێکان ! ئێمە کە لێرە کۆ بووینەوە گشتمان مرۆڤی ئازاو ڕەشیدین. بە جێ هێشتنی کریت لەو هەلو مەرجە دژوارەدا شەرمە . هەر وەک کراسوگێورگیس گوتی: ژن و منداڵان بۆ جێگایەکی ئەمین دەنێرین. خۆشمان تاقە یەک ڕێگامان هەیە.ئەویش خەباتی چەکدارانەیە. ئاغا مامۆستاو ئاغا ئیدومنەش لە گەڵمان دەبن.

تولوپاناسی پیر هەروا سەری بەرداب‌ۆوە و یاری بە قامکەکانی دەکرد و بیری لە کورەکەیدەکردەوە کە خۆزە نیوەی دەموچاوی داگرتبوو. ئاخر ئەو دەیتوانێ بۆ کوێ بچێ.؟ کێ ڕایدەگرێ؟ هەر کەس بیبینێ دەترسێ. نەخۆشیەکە لێی دەگرنەوە. پێش دوو ڕۆژ هاتبوون بیبەن بۆ خانوی گولان، دایکی فەقیر بە گریان و ڕۆرۆ نەیدابوو. باوکی پارەیەکی دابوو بەسەربازان وازیان لێ هێنا بوو.

تولوپاناسی پیر هەناسەیەکی هەڵکێشاو هەموو تەماشایان کرد. لێیان پرسی :

. چبوە دراوسێ، ئەو هەناسەیە چبوو؟ دیار بوو وەزعی ئەویان لە بیر چوبۆوە. پیرە مێرد بە چاوی بە ئەسرینەوە گوتی:«دەتانەوێ چبێ ؟...هیچ..». پاش تاوێک لێی‌زیاد کردو گوتی ؟ :«من ناڕۆم. ئاخر بچمە کوێ؟ کێ پێویستی بە من هەیە؟» ڕابوو ڕۆیشت.. کەسیش پێشی نەگرت.

چس‌گورک گوتی:«باشە ئێستا گەیشتینە ئاکام. تۆ ئاغا ئیدۆمنە لەم بارەوە نەزەرت چیە؟ هێشتا هیچت نەگوتوە ؟.»

. تۆ بیرو باوەری من دەزانی. هەموو لێی ئاگادارن. زۆر جار گوتومەو دووپاتەی دەکەمەوە: تا ئەو کاتەی لەنگەرگای سۆدا هەیە، هەرچی بیڵێن و بیکەن وەک ئەوەیە کەبتانەوێ ئاو دەدینگیدا بکوتن.

دوکتور پێشی پێکەنینی خۆی گرت و گوتی: «منیش لە گەڵ تۆم.» پاشان دەستی‌دا کڵاوەکەی کە بڕوات. شەو درنگ ببوو. پاڵەوان میکێلس گوتی: « دوکتور تۆش دەبێ لە گەڵمان بێی بۆ چیا»

. بەڵام ....

. بەڵامی نیە. ئەشێ بێی. تۆ هەر بۆیە بووی بە دوکتور، لەوێ بریندارمان دەبن.

دوکتور تەماشای ژنەکەی کرد کە لەو سەری لەسەر تەخت دانیشتبوو. باش لە وتەکان تێ نەدەگەیشت. دەکۆخی، دەسرەیەکی پچوکی بە دمیەوە دەگرت. فەقیرە لاواز ببوو. ڕەنگی بە ڕوانەوە نەمابوو. لە بەر دیتنی قەتارەکانی کریت کە بە بەر ماڵەکەیدا دەڕۆیشتن و تەرس و پەینیان بە با دەکرد، هیلاک و هەراسان ببوو. پاریس بۆ ئەو ببوو بە کۆنە چیرۆکی باوەر پێ‌نەکراو. بیری لەوە دەکردەوە کە خۆزیا دەیتوانی لە پاپۆڕێک و یا لە لۆتکەیەکی با دا، دەچوە نێو دەریاو دەڕۆیشت و هەر دەڕۆی. بەڵام بێدەنگبوو هیچی نەگوت. بیری ئەو بیوە جۆگەلە

www.kerimhisami.com

ئاوێک کە دەڕژێ و دەڕژاوە نێو دەریا.

پاڵەوان میکێلس هەستاو گوتی: کەوا بوو بڕیار درا. خێرا چۆوە ژوورەکەی خۆی، هەستی کرد پێویستی بە حەسانەوە هەیە

دوای ڕۆیشتنی ئەو دراوسێکان پتر هەستیان بە ئاسودەیی کرد. ژنەکان پتر خۆیان دەرخست و هاتنە نێو باس و ئاخافتن. ڕینیو کەشەفێک ئارەق و مورەببا و قاوەی هێنا. کراسوگئورگیس جامی خۆی هەڵێناو گوتی :

. خوا یارمەتیمان بدا. بە سلامەتی تۆ یای کاترینا و بە سلامەتی گشت کەسوکارت. بە هیوای بوکێنی تۆ ، ڕینیو !

هەموو جامیان لێکدان و پێیاندا کرد. ڕینیو ئارەقی هێناو بۆی تێکردنەوە. هەموو کەیف خۆشبوون. کراسوگئورگیس لە کاتێکا ملچەی لە زاری دەهات گوتی :

. بە ڕاستی ئەو ئارەقە شتێکی سەیرە. ئیستکانێکی چکۆڵە بە قەدرایی قوچەکەش بێ. بەشی نوقم کردنی دەوڵەتی وەسمانی دەکا. بزانن..! من هەر ئێستا سوڵتانی لە بنی ئیستکانەکەمدا دەبینم کەوەک مەشکەی فوودراو لەوێ کەوتوە.

چس‌گورک گوتی:« ئەوە کاری ئارەق نیە، کاری یەکێتی‌یە . »

ماستراپاس کە ئارەق زەینی ڕوون کرد بۆوە گوتی :

هەقی تۆیە ماموستا. ئینسانەکان وەک زەنگوڵە وان

کاتێک ڕێک بن لە مردن ناترسێن. گوێچکەی زەنگوڵە فرۆش ڕاهاتبوو وەک کوێ ماسیلکەی دەریا هەر دەنگی لیوە دەهات. هاوینی ڕابردوو چوبوە گوندی خۆیان، شەوی هەوەڵێ نەیتوانیبوو بخەوێ. چونکە گوێی لێ دەبوو کە زەنگوڵەی مێگەلە مەڕێک ڕێک نین و دەنگەکانیان تەواو نیە. بەیانی هەستابوو چوبوە چیا، مێگەلی دۆزیبۆوە، زەنگوڵەکانی ڕێک کردبوو، پاشان گەڕابۆوە لێی نوستبوو.

بەڵێ ... زەنگوڵ فرۆش دووپاتەی کردەوە: ئینسانەکان وەک زەنگوڵەی وان، زەنگوڵەکان، جغجغەکان، گەورەو پچوکیان هەیە. ئەو مێگەلە بەختەوەرە کە دەنگی ڕێک و ساف دەبیستێ. ئەو مێگەلە ئیتر لە گورگیش ناترسێ.

ئاغا ئیدۆمنە سەری ڕاوەشاندو لە دڵی خۆیدا گوتی: « من لێرە چدەکەم؟ ئەم وتانە بەکاری چی من دێن؟» ڕابوو بە چس‌گورکی گوت: « هەستە با بڕۆین هاوڕێ. وەرە لە ماڵی من بخەوە. بابەتەنیا نەبم. » ئەو شەوە ئەو پێویستی بە باسی گرنگتر هەبوو. دەیویست باسی ئەستێرەو ئەبەدی بوونی گیان بکات. مەسەلەی دیکە بۆ ئەو لەم دنیایەدا نەبوو. ئەو تەنیا دوو پرسی هەبوون. لەوانە بوو پرسی لەنگەرگای سوداش لە پەنا ئەوانەدا بێتە ئەژمار. ئەوانیتر گشتیان هەوا بوون.

هەموویان هەستان و کۆبوونەوە تەواو بوو. هێندێکیان کە ئارەق غیرەتی وەبەر نابوون، پیاوانە چوونەوە ماڵی خۆیان. ئەوانیتر لە بەر مانگە شەو لە حەساری پاڵەوان میکلس لێی نوستن. نیوە شەو تێپەڕیبوو.

تەواوی شەو تراساکی بێ ئەوە هیلاک بووبێ، دانیشتبوو گوێی دابویە. هەموو شتێک

www.kermhisani.com

.ناخافڵ وترس و نیگەرانی و ئارەقخواردنەوەو گاڵتەو گەپ لە مێشکیدا نەخش ببوو. بەڵام باوکی پتر لەهەموان کاری تێکردبووکە هەمیشە سەری بەردابۆوە. جاروبار سەری هەڵدەهێنا، ئەمری دەکرد و دیسان سەری دادەخستەوە. دەتگوت نایەوێ لەگەڵ ئەم زۆروێژانەی دەورووبەری دابنیشێ کە هەر پرتەو بۆڵەیانبوو. تراساکی‌تەماشای بابی دەکردو بێ ئەوەی بەخۆ بزانێ کەم کەم دەبوو بە پیاو.

قوتابخانە داخرابوون. بەیانی کور لەخەو هەستاو چوە دوکانی بابی. پێی خۆشبوو بۆن بە باوکیەوە بکات. کەم کەم تێدەگەیشت کە ئەو پیاوە بۆچی وا تووڕەوبێدەنگە. ئەویش ئەگەر ریش‌و سمێڵی هاتبا، وەبابی دەچوو.

کاتێک ئەو فیکرە لە مێشکیدا دەجوڵا، لە لای لەنگەر کاوە دەنگی جنێوو هەرا هەرا دەهات. هەنگاوی توند کردن. زۆری پێ‌نەچوو لە پێش سەرتاشخانەی پاراسکە واس دیتی تورک دەورەی سەرتاشیان دابوو جنێویان پێدەدا. تفیان‌لێدەکرد. چەقۆیان لێ تیژ دەکرد کە بیکوژن. ئەو چارە رەشەش بە کراسی دادڕاوو خوێناوی، بە سەروچاوی سواخدراو بە هێلکەی پیس و تەماتەی رزیو دەلەرزی و دەگریاو سوێندی دەخوارد کە ئەگەر بەرەڵای بکەن دەچێتەوە سیرا وتازە نایەتەوە کاندی. هەر لەو کاتەشدا دەیگوت : کیژێکی عەزەبی هەیە، دەپاراوە کە بەزەییان بەو دابێ.

تراساکی کە ئەوەی دیت، بە غار بۆ دوکانی بابی. پاڵەوان لە پشت مێزی دانیشتبوو، نامەی بۆکۆسماسی برازای دەنووسی کە لە فەرەنگستان ئاوارە ببوو. لە نامەکەدا نووسیبووی:« ئەگەر تۆ پیاوی و شەرمت بە خزیە دەست لە ئورووپا هەڵگرەو بگەڕێوە. خۆزیا دەمزانی تۆ لەو چەند ساڵە لە ئورپا چت کردوە و خەریکی چی. پێت دەڵێم دەست لە ئورووپا هەڵگرە و بگەڕێوە بۆ نیشتمانی خۆت. کاتی هاتنەوەت هاتوە، ولات پێویستی بە تۆ هەیە. تۆ بۆچی لە کریت لە دایک بووی؟ لە گەرانەوەدا تاڵوکەی بکە. تۆش وەرە تفەنگ دەست دەیە. ئەی برازای من بزانەو ئاگادار بە کە....»

راست لەو دەمەدا تراساکی بە پەشۆکاوی وەژوور کەوت‌و هاواری کرد:

- بابە ئەوە خەریکن پاراسکەواسی فەقیر لە پێش دوکانەکەی سەر ببڕن. زووبەلە فریای کەوە، تاڵوکەی بکە.

پاڵەوان میکێلس راست بۆوە، لەبەر دەرگای دوکانەکەی راوەستا، سەیری‌کرد ئەوا پۆلێک تورکی سەرسەری سەرتاشیان گەمارۆ داوە، کەس دیار نیەو تەنانەت مەسیحیش دیار نیە سەر وەدەرنێ. کاسبکاری یونانی گشتیان دوکانیان داخستبوو.

پاڵەوان لە بەر تیشکی هەتاو بریقەی چەند چەقۆی چاوپێکەوت.

- دەی بابە... دەچی؟ ناترسێی؟ ... دەی دەچی ؟

بابی رووی گرژ بوو. تورک زۆر بوون ،پەلاماردانیان وەک بەرەو مردن رۆیشتن بوو. بەڵام پاڵەوان شەرمی‌لە کورەکەی‌دەکرد . ئەگەر تەنیا بایە دەچۆوە ماڵێ نەیدەویست خۆی توشی ئەو ژانەسەرە بکات. بەڵام ئێستا کورەکەی لە پەنای وێستاوە تەماشای دەکا. تراساکی جارێکی دیکەش گوتی: بابە ناچی ؟ دەترسێی ؟

- دەچم ... بۆلای تورکان وەرێ‌کەوت. ئارام و لەسەرخۆ دەرۆیشت. سەروورووی خۆش بوون و

تورەیی و ترسی لێ دیار نەبوو.

کاتێکی تورک دیتیان پاڵەوان لێیان وەنیزیک دەکەوێ، دەستیان راگرت. ئەو کافرە چی بە گیانی ئەوان دەویست، دەهات شەڕیان لەگەڵ بکا؟

پاڵەوان میکێلس چوە پێش و بەواش دەستی درێژ کرد تا بە نێویاندا رێگای تێپەڕ بوون بۆ خۆی بکاتەوە. تورک رێگایانداو قوت بوون تا بزانن چدەکا. چەقۆکانیان نوشتاندەوەو چاوەڕوان بوون. پاڵەوانگوێچکەی پاراسکەواسیگرت ولەپڕسەرەوچاوی گرژ و تورە بوون. وەپێش خۆیداو گوتی : یالاَ بڕۆوە ماڵی خۆت ئیتر نەتبینمەوە.

پاراسکەواس ملی حیزکرد و لە کاتێکا هێشتا گوێچکەی بە دەست پاڵەوانەوە بوو بەرەو ماڵی خۆیان کەوتە رێ. تورک بێ ئەوەی زمانیان بگەرێ رێگایان بۆ چۆلکرد کە بڕوا. پاڵەوان جارێکی دیکەش بە تورەیی دەنگیدا :

. یالاَ بڕۆوە ماڵێ زووبە ! پاراسکە لە هەوەڵین کۆلاَندا ونبوو. تورک واقیان وڕمابوو، لە جێی خۆیان نەبزووتن. تەماشای پاڵەوانیان دەکرد کە هەروا بە هێدی و لە سەرخۆ بۆ لای دوکان دەگەڕایەوە.

تراساکی بە ئافەرین و سەر سوڕمانەوە تەماشای بابی دەکرد. نیزیکبوو پرسیارێکی لێبکا، بەلاَم بێدەنگی پێباشتر بوو. پاڵەوان میکلس لە پشت مێز دانیشتەوەو دەستی دایەوە قەڵەم تا نامەکەی تەواو بکات:«تاوێک پێنوسەکەم دانابوو تا کارێکی پچوک راپەڕێنم، بەڵێ برازام، بزانەو ئاگادار بە کە مانوساکاسی مامت ......».

www.kerimbisani.com

٩

جێژنی ڕەمەزان چەقۆ کێشەکانی تورک وەک تازە زاوا خۆیان دەرازاندەوە، هێرشیان دەبردە سەر چاپیخانەکان و لەسەر باڵنجان دادەنیشتن. هەتبو مەتبوی تورک ملیان قەپ دەکرد وبە گۆرانی {ئەمان ئەمان } بە کۆلانەکاندا دەسوڕانەوە. هەوا فرە گەرم ببوو. بارپایانیس باری سێ هێسترانی بەفر لە چیاوە بۆ هاتبوو، بەملاولادا رایدەکرد و شەربەتی بە تورکان دەفرۆشت.

لە سەربازخانەی نیزیک بە سیتاق کێشکچی لە بەیانیەوە شەیپوریان لێدەداو تەقەیان دەکرد. پاشا لەگەڵ ملئەستورانی تورک بۆ نوێژی جێژنێ دەچوە مزگەوتی تازە. لەسەر منارەکان دەستە مۆم هێشتا دەسوتان. لە حەساری حەمیدە مەلا، قەبری ئیمام زادە بە دەسکە گوڵی کێوی و ریحانە رازابۆوە. ئەفەندم لاقی هاویشتبوە سەرلاقی و لە کاتێکابۆ پێشەوە رادەژا، بە هەوای گۆرانی قورئانی دەخوێند. لە دەوروبەری قەبران پیرە موسڵمان قەلیانیان دەکێشاو بە چاوی نیوە نوقاو گوێیان بودەنگی کتێبی ئاسمانی راگرتبووکە وەک وزوزەی مێش هەنگوین دەنگی دەهات.

ئەو پیرە مێردانە فرە کەیفخۆش بوون لایان وابوو بە زیندوێ سەری دەچنە بەهەشت. لەژیاندا هیچ کەمایسیان نەبوو. دەنگی هەراو گرمەی شار بە قەڵشتی دەرکان و بە پەنجەراندا دەهاتە دەرو وە خوڕەی ئاو ی جۆگەلان دەچوو. لە پشتی قەڵاو بورجەکانی ڤینیزی دەنگیھەناسان وەک ئاوی دەریا دەبیسرا. حەمیدە مەلا بە پێی پەتی ئارام و بێدەنگدەهاتو دەچوو.

راحەتەلقومی بۆ پیرە مێردان دەهێناو ئێندێ جاریش خەڵوزی لە سەر قەلیانەکان دادەنا. پیرە مێردەکانیش کە باش خواردبوویان، بە قوڵتە قوڵتی قەلیانەکان لاسای کۆتریان دەکردەوە.

لە نەکاو بە زیڕەو هاواری جەرگبڕو بە دەنگی شکاندنی دەرک و پەنجەران وبە شین و گابۆڕی ژن و منداڵان و تەقەی گولله تێکرا بوون و هێمنایەتی پیرە پیاوان کۆتایی هات و هەموویان بە سەر لێ شێواوی راست بوونەوە.

لە نێو حەساران و لە سەربانان دەنگی {کوشتار..کوشتار.} دەبیسرا. ئەفەندم قورئانەکەی هاویشتە عەرزیو رایکردە بەر دەرگا. چەند تورکی چەکدار کێردیان بە دانی گرتبوو، بە قورە قور رایاندەکرد. باسک و سنگیان خوێناوی بوو.

خولامی قولە ڕەشی پاشا بە پێخواسی ئەو دەستەیەی ڕێبەری دەکرد. سنگی رووت کرد بوو، عەبایەکی زەردی هاویشتبوە سەر شانی چاوەکانی دە کالانێدا دەسوڕان و لە لێوە ئەستورەکانی تف دەباری. قەمەی هەڵدەسوڕاندو دەینەڕاندو دەیگوت

. قەتڵ عام...قەتڵ عام ..!

ئەفەندی ترسەنۆک بە کەلێنی دەرگادا سەری هێنادەر و گوتی :

.دەچیە کوێ برام ؟

قوله ڕەش نەڕاندی و گوتی :
- دەچم سەری ئەو سەگە دەبڕم و خوێنی دەخۆمەوە...
- مەبەستت کێیە سولەیمان ؟
- پاڵەوان میکێلس !
ئەفەندم ڕەنگی بە ڕوانەوە نەما و هاواری کرد و گوتی :
- بۆچی تۆ لە خوا ناترسی ؟ بەڵام دەنگی لە نێو شین و گابوڕی مەسیحیەکاندا بزر بوو.
تورک دەرگایان دەشکاندن، ژن لە پلیکانان وەسەر دەکەوتن و بە هاوار وگریان لەبەر خودا دەپارانەوە . هێندێ بە منداڵەوە لە سەو بانی خۆیان فڕێدەدا خوارێ. هێندێ لە پیاوەکان بەربەرەکانیان دەکرد. دەنگی گوللەو لێکدان دەبیسرا. پاشان هاوارێکی توند دەهات و بێدەنگی زاڵ دەبوو.
پاڵەوان میکێلس چەک بەدەست لە پشت دەرگا وێستابوو، ژنەکەی ناردبوە سەرێ و تراسانی لە کن خۆی ڕاگرتبوو.:
- وەرە پاڵەوانی من. لێرە بەو گوێ بدەیە بزانە دەڵێم چی. ئەگەر تورک دەرگا بشکێنن، من هەمووتان دەکوژم. نامەوێ ئێوە بە زیندویی بکەونە دەستی تورکان. تۆش تراساکی،هەوڵ کەس دەبی‌کە دەتکوژم. تێگەیشتی ؟
- تێگەیشتم .. بابە
- لە گەڵمی ؟
- بەڵێ ... لەگەڵتم ..
- بەوان مەڵێ، ئەوان ژنن دەترسێن
- هیچیان پێ ناڵێم . هەر تگ بێدەنگ بوون. هەرتک لە پشت دەرگا وێستا بوون و گوێیان دابوە هەراو دەنگی لاقان کە بە کۆڵاندا هاتو چۆیان دەکرد.
چەند کەس لە دراوسێکان، وەک کراسوگنورگیس و ماستراپاس و کولیوا، لەگەڵ کەچەڵ و کوێرە کانیان، یای پینلوب و کریسانتی. ڕۆژەکانی پێشوتر توانیبوویان لە شاری بچنە دەر و ڕزگار بن. ژنەکان جلی پیاوانیان کردبوە بەرو بە نێو قەڵباڵغی و بێ ئەزمیدا لە دەروازە دەرکەوتبوون. چس‌گورکیش بە شاڵواری تورکی‌و پشتێندێکی سور و مێزەرێکی سپی خۆی ڕزگار کردبوو. چاویلکەی دە باغەڵی نابوو بە ترس و لەرز بە دەروازەی لازارەدا تێ پەڕیبوو. تولوپاناسی پیر کورەکەی بەرەڵا نەکرد بوو. دوکتور ئاڵای فەرانسەی لە پێش پەنجەرە چەقاند بوو. ئیدومنەش ڕایگەیاندبوو کە ناروا و ئاڵای دەوڵەتە گەورەکانی ئورووپای لەسەر بانی چەقاند بوو. بە پیرێژنی کارەکەری گوتبوو: «ئێستا ئەگەر ئازان بابێن دەست لە ماڵی من بدەن
ڕۆژی پێشتر تراساکی لە باوکی پرسیبوو:« بابە ئێمە کەنگێ دەڕوین؟» کور بە پەلە بوو کە وەک ئەوانیتر بە دەشت و چیادا ڕابکاو سەرکەوێ . بابی لە وەڵامدا گوتبووی :« ئێمە دوای تەواوی خەڵکی گەرەک دەڕوین.»
- بۆ چی بابە ؟
-خۆت بزانە بۆ چی ؟

نیزیکی نیوە رۆیبوو کاندی لە ژێر زەبزی قەمەو خەنجەری تورکاندا پەلەقاژەی‌ئەبوو دەینالآند. بانگبێژ لەسەر منارە بانگی دەداو تاریفی رەحم و بەزەیی خوای دەکرد. هەرلەو کاتەدا لە گەرەکی گولستان لەو سەری کاندی پێنج شەش تورکی چەقۆکێش ئاسنێکی درێژیان بەدەستەوە بوو دەرگای مالی پاراسکەواسی سەرتاشیان شکاند و چوونە ژووری. کیژەکەیان گرت و هاویشتیانە سەر تەختی. چەند تورکی دیکە سەرتاشی فەقیریان لە پشت کوپان هێنا دەرو سەریان بری. پاشان کیژی خوێناویان گرتە ئامێز و بردیان.

پالەوان میکێلس گوێی هەلخست. لەو سەری کۆلان لە سەر کانی ئیدۆمنە تەقەیان دەکرد. تفەنگی هێنا سەرپێ و لە بەر خۆیەوە گوتی: « ئەوە دێن ..ئاوڕی دایەوە تەماشای کورەکەی کرد و گوتی : ئەوە دێن ... »

تراساکیش دەمانچەی ئامادە کرد و دووپاتی کردەوە : ئەوە دێن ... رۆژەکانی پێشتر باوکی فێری سێرەگرتن و هاویشتنی کردبوو. جارێکی دیکەش بەتوندی تەماشای کورەکەی کردو گوتی: ئینشەلا ناترسی .!

. بۆ دەترسم ؟ دەزانم دەمانچە باوێم

لاقی لەبەر دەرگای حەساری قایم کرد و چاوەروان بوو. لە دوورەوە دەنگی تەقە پتر دەبوو. تورک لە بەر مالی ئیدومنە راوەستابوون، بەشانی پالیان بەدەرگاوە دەنا کە بیشکێنن. ئیدومنە لە بەیانیەوە لە پشت میزی کاری دانیشتبوو نامەی بۆ دەولەتە گەورەکانی‌دنیا دەنووسی:« ئەی دەولەتە خاوەن دەسەلاتەکانی جیهان، لەو کاتەدا کە من خەریکی نووسینی ئەو نامەیەم، کاندی ئەوە خەریکە دەمرێ. ویزەی گوللە لە حەوا دەنگ دەداتەوە. تورکی کێوی دەرگای مالی مەسیحیەکان دەشکێنن، پیاوان دەکوژن، ژنان فە ساد دەکەن، مندالە شیرەخۆرەکان سەر دەبڕن. من هاوار دەکەم هەر چەندە دەزانم کەس نیم. کابرایەکی هیچ و هەژارم کە لە قوژبنێکی ئورووپا دوور لە ئێوەی دەولەتی مەزن بزرم. خوا لەکن منەو توورە یە. ئەو لەم ژوورەدا کە نامەی بۆ ئێوە تێدا دەنووسم دێتو دەچێ و لە سەر شانی منەوە تەماشای نووسینەکەی من دەکاو دە یخوێنێتەوە. خزمات دەکا و لێوان دەکروژێ و چاوەروانی ئەم وەلامەیە کە ئێوە دەمدەنەوە. بزانن کە بێجگەلەو نامەیە نامەی دیکەتان بۆ نانووسم. ئیتر لە هاوار کردن ماندوو بووم. ئەگەر ئێوە وەلام نەدەنەوە، روو لە خوا دەکەم و ئەویش . »

لە پڕ دەستی راگرت. دەنگی چەند دەسرێژی بیست. سەری لە پەنجەرەی بردە دەرو دەستە تورکێکی دیت کەوا دەرگای مالەکەی دەشکێنن. بە سەریاندا گوڕاندی و گوتی:

. چتان دەوێ؟ کوێرن نابینن ئالای دەولەتە گەورەکان لەسەریانی هەلکراوە؟. دەنگی پێکەنین و هاواری بیست. گوللەیەک بە پەنا روومەت و گوێچکەیدا رابرد ولە ژووری‌ئاوێنەی وردوخاش کرد. ئیدرمنە سەری بردەوە ژووری، کە دەستی بە گوێچکەی داهێنا، دەستی پڕبوو لە خوێن. نارەحەت بوو، لە داخان وەهەناسە بڕکە کەوت. ئەو دنیایە هیچ و زالم بوو، دەولەتە گەورەکانیش هیچ و زالم بوون. ئەوانیتر هەموو فەقیرو چارە رەش و بێ دەسەلات بوون. ئیدومنە بەری دەستی بە خوێن کردو بە نیشانەی دەربڕینی‌بێزاری لە سەر نامەکەی دانا کە بۆ دەولەتە مەزنەکانی نوسیبوو. پاشان بە بۆلە بۆل گوتی :

www.kerimhisami.com

. وەریگرن ! ئێرەو ئێرەو ئێرەم بۆ ئێوە مۆر کردوە ، نامەکەم ئاوا تەواو کردوە:« ئەی دەوڵەتە مەزنەکانی دنیا، ئەی ئینگلیز، فەرانسە، ئیتالیا، ئوتریش، ئەڵمان، روسیا، خوێنی کریت لە ئەستۆی ئێوەو کوڕ و نەوەکانتا دەبێ !»

دەرگای حەساری روخابوو. تورک لە کاتێکا قەمەکانیان بە دانی گرتبوو، رژانە حەساری. لە پلیکانان وەسەر کەوتن، ئیدومنە لە پشت میزەکەی دەنگی هەراو هوریای بیست. هەستاو بیری کردەوە :« ئیدۆمنە تۆش ئەجەلت هاتوە ...نەکەی ئابروم بەری ! » سەیرێکی ئەملاولای کرد، دەتگوت دە یەوێ ئامرازی مردنی خۆی هەڵبژێرێ. چەک لە سەر دیواری نەبوو، تازە ئەو پێویستی بەچەک نەبوو، ئەو شەڕی بە شیری نەدەکرد، شەری ئەو بە بیرو قەڵەم بوو. بڕیاری داو مستێکی توندی لە میزەکەی دا و لە بەر خۆیەوە گوتی: «جێگای من ئێرەیە. هەر لێرە خەباتم کردوە،هەر لێرەش دەبێ بمرم.»

دانیشت و دەستیدا پێنووسەکەی. تورک بە پێلاقە دەرگایان کردەوە. کاتێ چاویان بە ئیدومنە کەوت کە هێدی و ئارام‌سەری بە سەر پەڕە کاغەزی خوێناوی داگرتوە، واقیان وڕما. پاشان نەڕاندیان و گوتیان:

. کافر دراوەکەت لە کوێ شاردۆتەوە. پوڵەکەت لە کوێ‌یە ؟

ئیدۆمنە سەری هەڵبری و ئێوچاوانی خۆی نیشانداو بە سەبروکە گوتی: «ئەوەتا لێرە دایە »

یەک لە تورکەکان قاقا پێکەنی و گوتی:«برایم سەری بشکێنە بزانە چی تێدایە.؟»

بەرلەوە ئیدومنە وەلاّم بداتەوە، شیرێکیان لە تۆقی سەریداو مێشکی بە گۆڕێ وەر بوو. خوێن بەسەر پەڕە کاغەزاندا بلاّو بۆوە. تورک بۆ تالاّن بە ماڵێ وەر بوون. هەرچی لە ماڵێدا بوو بردیان و بلاّوەیان کرد.

کاتێ گەیشتنە سەری کۆلاّن، توشی سولەیمانی قولە رەش بوون کە بە سەرۆکایەتی دەستەیەکی چەقۆکێشو بەرەلاّ بەرەو ماڵی پاڵەوان میکێلس رایان دەکرد. سولەیمان راوەستاو بە هەناسە بڕکە پرسیاری کرد: «ئێوە لە کوێوە دێن؟»

. لە کانی ئیدومنە

. نەکەن بچنە ماڵی پاڵەوان میکێلس، دەنا خوێنتان دەخۆمەوە. لە بیری نەکەن کە ئەو کافرە پارووی منە.

سولەیمان لە کانی وەنیزیک کەوت، سەروروی خۆی شوشت، فێنک بۆوەو هێندێ ئاوی خواردەوە. چەقۆکێشەکانی هاواڵی لاسایان کردەوە. یەک لەوان تەماشای دەرگا شکاوی ئیدومنەی کرد دیتی پیرێژن لە عەرزی کەوتوە دەگری و قژی دەڕنێتەوە. یەک لە پیاو کوژەکان گوتی :« دەڵێن چی ئەو پیرێژنەش بکوژین .؟»

یەکیتر گوتی:« لیگەڕێ مستەفا ! ئیتر دەستم شل‌بوە. ئەم رۆ لە بەیانیەوە ...»

سولەیمان هاواری کرد بۆ پێشەوە. گشتیان بە غار کەوتنە رێ و بۆ خۆنواندن شیرەکانیان لێک دەدا.

پاڵەوان میکێلس کە لە پشت دەرگا خۆی مات کرد بوو. دەنگی لاقی دەستەیەکی دەبیست کە بەرەو ماڵی ئەو دێن. دەنگی سولەیمانیشی دەناسی. بیری کردەوە: ئەوانە بۆ من دێن لە

www.kerimhisami.com

پشت دیواری چالاوەکەی ئەژنۆی دادا کە پەنا بگرێ. تراساکیشی بردە کن خۆی، لەبەرە خۆیەوە گوتی : « خوا یارمان بێ » نیشانەی خاچی کێشا، رووی کردە کورەکەی و گوتی :

. ئازابە کورم. هەوەڵجار بوو تراساکی دەیبیست کە بابی وا بەخۆشی بیدوێنێ و پێی بڵێ کورم. لە خۆشیان سور هەڵگەرا و هیچی نەگوت .

تورک بە پەلە نیزیک دەبوونەوە. دەیان نەڕاند. هەموویان لە پێش دەرگا راوەستان. سولەیمان هەمووی کۆکردنەوە و ئەمری پێکردن. دووکەس لەوان دەبوایە قولاب بگرن، تا ئەویتر بچێتە سەریان و لە وێوە بچێتە حەسار و ئەوانیتر دەرگا بشکێنن.

سولەیمان گوتی: « کەس نابێ دەست لە پاڵەوان میکێلس بدا، ئەو پارووی منە. ئەو کافرە رۆژێک ئابڕوی بردوم. من بە راکێش راکێش دەیبەمە بن دار چناری گەورە و لەوێ لەتو پەتی دەکەم و دەیهاوێنمە بەر کسۆکەکانی کاندی کە بیخۆن. »

تراساکی ئەو هەرەشەیەی بیست وچاوێکی‌لە بابی کرد. بەلام پاڵەوان بێدەنگ بوو. لولەی تفەنگی هاویشتبوە سەو دیواری.

تراساکی لە بابی پرسی : « بابە گوێت لێ بوو ؟ »

پاڵەوان بە سەبروکە گوتی : بێدەنگ بە .

لە دەرەوە تاوێک دەنگ بڕان. دەنگی هەناسەی یەکێک دەهات کە لە سەر سینگ بە سەر بانیدا دێتە پێش. پاڵەوان بە دەستی چەپەتراساکی گرت و لە پشت سەری خۆی داینا. چاوی بڕیبوە سەر دیواری . لە نەکاو سەرێکی قرژنی وەک کێوی وەدەر کەوت. خەنجەری بە دانی گرتبوو بریقەی دەهات. تەماشایەکی حەساری کرد کەسی نەدیت. پاشان دەستێک لە سەو دیواری دەرکەوت کە دەیویست لە جێیەک بەند بێ و پێیدا سەر کەوێ. پاڵەوان راست تەقەی لە نێوچاوانی هێنا. دەست لە دیوار کرایەوەو لە کۆڵانێ کەوتە عەرزی .

لە دەرەوە هاواریان دەکرد : یالاّ..یالاّ.. دەرگا لە رێسمە چوو. لە وەتاغی سەرێ پای کاترینا لە پشت پەنجەرە هەڵتروشکا بوو شیری دەدا بە منداڵەکەی. رینیو لە کەلێنی پەنجەرەوە تەماشای تراساکی و بابی دەکرد. کاتێ کە دیتی کەلاکی تورک بە گوللەی بابی کەوت، هاواری کرد :

. هەر بژی بابە .!

دایکی گوتی : « رینیوی هەژاری من ! ژیانی ئێمە بە موێەک بەستراوە. دەزانی بابت چ بڕیارێکی داوە ؟ »

. بەڵێ دەزانم. ئەگەر تورک بێنە ژووری ئەو گشتمان دەکوژێ.

دایکی بە سەیرەوە تەماشای کرد و گوتی :

. تۆ پیاو بای باشتر بوو . ناترسێی ؟

. دایە ... مرۆڤ جارێک دەمرێ. کەوابوو باشترە بە شەرەفەوە بمرێ.

هەرتکیان بێدەنگ بوون. لە کۆڵانێ چ باسبوو؟ دەنگی هەنگاوی تازەو دەنگی تازە دەبیسران. لە دەرەوە ببوە کێشە. رینیو لایەکی پەنجەرەی کردەوە وگوتی:« دایە دەڵێی دەنگی ئەفەندم دێ. »

بە هەڵکەوت ئەفەندم بوو. لەو کاتە کە ئەفەندم پەنجەرەی کرد بۆوەو چاوی بە سولەیمان کەوتبوو کە تورەو سەر خۆش بۆ لای ماڵی پاڵەوان میکێلس دەچێ، کەوتبوە دڵە خورپە. ئەو

پاڵەوانی خۆش دەویست. هەر.چەندە ساڵێ دوو جار توشی گوناحی دەکرد. هەر بۆیەش لە پاڵەوان خۆشی دەهات. بە بێ ئەو یونانیە بە سامە ژیانی ئەفەندم هیچ بوو. لای خۆی بیری دەکردەوە ؟ منی چارە ڕەش لە ژیاندا خۆشیەکی دیکەم نیە. دایکم لیم دەدا، خەڵکی کاندیش بە تورک و مەسیحیەوە تونلکە لیمزم پێدادەدەن. پارەم نیە، ژن و ماڵم نیە ، پیاوێکی ئازا نیم، جگە لە پاڵەوان میکێلس هیچ شتێکم نیە. هەمیشە ڕۆژەکان دەژمێرم. هەر شەش مانگ جارێک خۆشیەکی گەورەم هەیەو توشی گوناحێکی گەورەش دەبم. کێ چوزانێ؟ خوا گەورەو خاوەن کەرەمە. دوور نیە دوای مردن بیم بە موشایخ. ئەو دەم لە پەنا مەرقەدی باپیرە گەورەم دەم نێژن. خوا پاڵەوان میکێلس سلامەت کا، ئەگەر ئەو نەبایە هیچ هومێدێکم نەبوو کە بیم بە مرۆڤێکی پیرۆز.! نەخێر...نەخێر.. ناهێڵم پاڵەوانی من بکوژن. ئەو گەورەی منە، من چەند مریشک و گۆشت بەرازم لە ماڵی ئەو خواردوە.

ئەفەندم لە تورەییان سور هەڵگەرا، باسکی هەڵماڵین و بە غار بەرەو ماڵی پاڵەوان کوتای. لە بەر پەشۆکاوی بە چالاکی و بە توندی بە هاواری دۆستەکەیەوە دەچوو. لە شەقامی گەورە چەند تورک کە تالانیان دەبرد بانگیان کرد :

. ها ئەفەندی مەلعون بۆ کوێ دەچی؟ کێ وەدوات کەوتوە وا باڵت گرتوە؟ تورک ڕێگایان گرت. ئەفەندم زمانی دەرکێشا بوو، تورە ، ڕاوەستا. ئێستا قولە ڕەشی مەست دەبێ بە ئاوات گەیشتبێ. دەرگای شکاندبێ و پاڵەوانی کوشتبێ. ئەفەندم هاواری کرد و گوتی :

. ئاخر خوا لەبان سەرتان نیە؟ ڕێگا بدەن بڕۆم بە تاڵوکەم. ڕێگا بدەن.

. پێمان بڵێ کێ وەدوات کەوتو؟ هەتا پێمان نەڵێی ناڕۆی.

بیرێکی باشی بە خەیاڵدا هات. ئاوڕێکی دایەوە گوتی : { سن میناس }

تورک لە قاقای پێکەنینیاندا.

. بۆ پێدەکەنن بەد بەختینە؟ بۆ گوێتان لە دەنگی سمی ئەسپەکەی نیە؟ من بە چاوی خۆم دیتم لە کلیسا هاتەدەر. بەڵێ بۆ خۆم دیتم. ئەو وەدوام کەوت. بە ڕاستی ئێوە نابیسن ؟ ئەوەتا وەنیزیک کەوت. تورک هەستیان بە مەترسی کرد. دەتگوت بە ڕاستی گوێیان لە دەنگی سمی ئەسپ دەبێ. بە هەڵکەوت سوارێک دوور وادەهات. ئەفەندم هاواری کرد :

. ئەوەتا گەیشتێ تەماشا کەن. !

تورک ئیدی ئاوڕیان نەداوەو پالاوتیان. ئەفەندم کە دیتی تورک هەڵاتن، لە ترسان لاقی بە عەرزیەوە نوسا، دەلەرزی و دەترسا و دەیگوت : « نەکا ڕاست بێ ! »

ئەو لە شۆرشی ڕابردودا بە چاوی خۆی سن‌میناسی دیبوو ئەو تورکانەی پەلامار دابوو کە ویستبوویان بچنە کلیسا. ئارەقەی ساردی لە نێوچاوان دەهاتە خوارێ. ئێستا تەواو بۆی ڕوونبوو کە وا سوار وەنیزیک دەکەوێ. جارێکی تر باسکی هەڵماڵین و هاواری کرد: .. ئەلا..ئەلا ..بە تاڵوکە ڕایکرد. هەڵدەهات و دەترسا.لە کانی ئیدومنە لە دوورەوە قولەڕەش و چەقۆ کێشەکانی ناسی کەوا خەریکی دەرگای پاڵەوان میکێلس . ن. ئەفەندم ڕووی لەوانکرد و هاواری کرد :

. کورینە وریا بن هەموانمان دەکوژن. ئەوەتا سوار گەیشتنێ.

سولەیمان پرسی : « کێ دێن ..شێت بووی ؟ »

. دراوسێ ..

. کام دراوسێ ؟

. سن میناس .. ئەوەتا ..گەیشتێ ..

تێکڕا ئاوڕیان داوە. چاویان ڕەشکەو پێشکەی دەکرد و هیچیان نەدەدیت . ئەفەندم هاواری کرد: ئەوەتا..هات .. ئەوەتا . لە ترسان خۆی بە دەرکی ماڵی پاڵەوان میکێلسەوە نوساند. سوار دەهات لە کانی ئیدومنە تێدەپەڕی. ئەفەندم بە ئاشکرا دەیبینی. جارێکی تر هاواری کرد :

. ئەوەتا... ئەوەتا.. لێوەکانی دەلەرزین.

. کوا لە کوێیە ؟ من کە هیچ نابینم

. سەیرە ! چۆن نایبینی؟ ئەو سوارە ڕەشپۆشە نابینی ؟ ئەو ئێمەی دیوەو خەریکە پەلامارمان بدا. ئەفەندم دەرپەڕی و بەرەو دەریا هەڵات. تورک بە هەناسە بڕکە بەدوای ئەودا. ئەوانیش دەنگی سمی ئەسپیان دەبیست کە وەدوایان دەکەوێ. خولامی قولە ڕەش ئاوڕی دایەوە ، سوارێکی لە بان سەری خۆی بینی کە لە حەوا وەک شەپۆل لینگ دەدا. هاواری کردو گوتی : کورینەڕاکەن.عەبای لە سەر شانی کەوتبوو، لە ترسان بۆی هەڵنەدەگیراوە بە ڕوتی هەڵدەهات.

تورک پشویان لێ بڕابوو گەیشتنە لەنگەرگا.دەموچاویان شوشت و لە بن سیبەرێک پاڵیان داوە. وەک سەگ زمانیان کێشا بوو.ئەفەندم لە سەرڕوان کەوتبوو پشوی نەدەهات. تاماوەیەکی زۆر هیچیان زمانیان نەدەگەڕا. ئاخرەکەی خولامی قولە ڕەش وەدەنگ هات و گوتی :

. قسەی خۆمان بێ چاکمان نەجاتی بوو. چاک هەڵاتین !

* * *

کاندی لە ژێر تیغی تورکاندا دەیناڵاند.مەسیحیەکان دەستیان بەرەو ئاسمان پانڕاکرد بوو لە بەر خودا دەپاڕانەوە.خەلیفە نیشانەی خاچی دەکێشا. ئیتر نەیدەتوانی هەرئاوا سەیری سەربڕینی میگەلەکەی بکات.لە بن لێوانەوە یارمەتی لە خوا دەخواست.لە جێی خۆی ڕابوو، دەستی لێکدان و مورتزوفلوس هات. خەلیفە گوتی :

. جلە تازەکانی من بێنە دەمەوێ بچمە کن پاشا.

. ئاخ باوکی پیرۆز ... دەتەوی بچیە دەرێ ؟ نابێ، تورک هەر کەسێک ببینن سەری دەبڕن... منیش لە گەڵت دێم.

. نا... خۆم تەنیا دەچم... وەرە یارمەتیم بدە جلەکانم لەبەر کەم. خەلیفە لیباسی ئۆسقۆفی کردە بەرو تاجی روحانیەتی لە سەر نا، وەکازی درێژی ئۆسقۆفی بە دەستەوە گرت کە دوو ماری زێڕین لە سەری لێک هاڵابوون.

مورتزوفلوس بە چاوی ئافەرینەوە تەماشای دەکرد. خەلیفە مرۆڤێکی ئازاو بە هەیبەت بوو. ریشی روباری بەستەڵەکی وەبیر دەهێناوە. چالاکی و ژیری لە چاوەکانیدا دیار بوون. لە رووی شکڵ و بیچمی ئەو بوو کە مورتزوفلوس دەیویست وێنەیەکی خودا بکێشێ و کراسێکی لە هەوری زێڕین بکاتە بەری و لە ئاسمانەوە دایکێشێتە زەوی تا کوشتاری مەسیحیان کۆتایی پێبێنێ.

خەلیفە دەرگای گەورەی ئۆسقۆف نشینی کردەوە. لە سەر دەرگای مەڕ مەڕ بە پیتی ڕەش

www.kerimhisami.com

نووسرابوو:« سالی ١٢٨١ تورک لە پێش ئەو دەرگایە خەلیفەیان لەدار داوە .روحی شاد بێ.» خەلیفە کاتی وەدەرکەوتن لە بن لێوانەوە گوتی :«روحی شادبێ» مورتزوفلوس چاوی پڕبوون لە ئاو، بە دەنگێکی لەرزۆک گوتی:«خوداو سن‌میناس» لە گەڵت بن!.

خەلیفە پیتە رەشەکانی سەر دەرگای مەڕ مەڕی پێ نیشانداو گوتی:« مورتزوفلوس نیگەران مەبە. من نەهەوەڵینی ئەوانم و نە ئاخرینیان دەبم.» خەلیفە هاتە باخی کلیساو کاتی تێپەڕ بوون سلاوێکی لە سن‌میناس کرد و بە فیزو سەر بەرزی بەرەو ماڵی پاشا کەوتە رێ. مورتزوفلوس دەیبینی کە وەدەرکەوت و رووی لە خەڵک وەردەگێڕاو بە پێشوازی مەرگەوە دەچوو. لەوەی کە بە تەنیا هێشتبووی بڕوا تەریق بۆوە، لە بەر خۆیەوە گوتی:

ـ ئاخ... مرتزوفلوس ،ئێستا کاتی ئەوەیە کە تێبگەی کە داخوا تۆ گیانت دەبەردایە یان مەشکەی فوو دراوی.! نیشانەی خاچی کێشا و بە دوای خەلیفەدا رۆیشت و بەڵام مابەینێکی هەر دەهێشتەوە.

کاندی لە هەراو کێشە پڕبوو. مەسیحی هاواریان دەکرد. تورک دەیان قوڕاند و پێدەکەنین.دەنگی شین و گریان لەگەڵ تەقەو شکاندنی دەرکان تێکەڵ دەبوون.

خەلیفە دەچوە پێش و لە بیستنی نالەو گریانی خەڵک جەرگی ژانی دەکرد.:« تا کەی دەبێ یونانی قەلاچۆ بکرێن؟ ئاخ...ئەی مەسیح ...ئاخر ئێمە ئینسانین وەک تۆخودا نین. ئیتر توانامان نەماوە. ئەدی کوا ئەو زیندوو بوونەوەی تۆ؟»

شاری کاندی، دیوارەکان، گەرەک و دانیشتوەکانی، ببونە بەشێک لە بەدەنی ئەو.کاتێ دەرگایەک دەشکا و یان ژنێک لە داخی دەردو ئازاری خۆی لە سەرو سینگی دەدا، ئەو جەرگی ژانی دەکرد.

کۆمەڵێک تورک شەشدانگ مەست بە کراسی خوێناویەوە لە مەیدانێ پەیدا بوون، تاچاویان بە خەلیفە کەوت کە سەرتاپێ جلی زێڕکفتی لەبەر دایە، واقیان وڕما و هاواریان کرد: « یالا ئەو جانەوەرەچیە و دەچێتە کوێ .؟ راکەن دەنا ئەو دێوە هەموانمان دەخوا. »

خەلیفە راست بۆ لای مەرگ دەچوو. چاوی پڕ بوون لە بێزاری و خەفەت و فیداکاری.دەچوە پێش و هیچی نە دەبینی. هیچ ئاگای لە کۆلان و دوکانان و زەلامان و ماڵە یونانیەکانی دەوروبەری نەبوو. تەنیا بیری لە یەک شت دەکردەوە: «لە رێگای خەڵک و بۆ رزگاری گەل،» مەرگ چەند شیرینە! پێڕەوانی ئینجیل لایان وایە کە مەسیح لە سەر خاچ رەنجی کێشا، بەڵام ئیلی! لە زمانی فیداکاریدا، یانی شادی! خەلیفە لە ناخی خۆیدا هاوارێ دەکرد: ئیلی ! ئیلی!. هەرچەندی لە بارەگای پاشای وەنیزیک دەکەوت، هەنگاوی توندتر دەکرد. مورتزوفلوس وەگ سەگ بە دوایەوە بوو.

خەلیفەگەیشتە دارچناری گەورە کە سەوز و گەش وەک پێستی پلنگی راوەستا بوو. با گەڵاو لقەکانی دەلەراندەوە. خەلیفە تاوێک سەیری کرد و وایزانی بەری هێناوە. ئەوبەرەی کە بریتی بوو لە هەزاران مەسیحی کە پێی داکرابوون.

دەرکەوانەکانی بەر بارەگای پاشا، پێشیان گرت. مورتزوفلوس کە تورکی دەزانی چوە پێش و تێی گەیاندن. رێگایان بۆ کردەوە، خەلیفە چوە پێش و مورتزوفلوس دەرگاکانی بۆ کردەوە.

www.kerimbisarani.com

پاشا بە دیتنی خەلیفە گرژ بوو. لە پێش پەنجەرە دانیشتبوو گوێی دابوە دەنگی هاوازو گریانی کاندی. ئەو رۆژهەلاتیە چاک سروشتەش کە رەوشێکی نەرمی هەبوو، وردە وردە دەبوە وەحشی.تینوایەتی‌تورکان بە خوێنی یونانیەکان کاری لە ویش‌کردبوو. لە لایەک‌شەرمی دەکرد کە پاشابوو، بەلأم غیرەتی ئەوەشی نەبوو کە دەنگ دەربڕێ و قەمە لە دەست پیاو کوژان دەر بێنێ.
خەلیفە کە بەو قەدو قەوارەوە دەرگای پڕ کرد بوو، بەسەر پاشادا نەڕاندی و گوتی:« پاشا تۆ لە خوا ناترسی؟ »
پاشا توڕە بوو لە وەلأم دا گوتی:« ئەی ئیمامی کافران ، ئەو کراس و زەرق و بەرقە چیە؟ پێت وایە بەم کەش و فشە دەمترسێنی ؟خەلیفە بە هەیبەتەوە قامکی بەرەو عاسمان راگرت و جارێکی دیکەش هاواری کرد:
. تۆ لە خوا ناترسی؟ نازانی لە دەرەوە خوێن دەرژێ؟ هیچ دەزانی کە ئەو خوێنانە بە سەری تۆدا دەرژێن؟
. باشە باش ..هەرا هەرایە مەکە. دارچنار لە بەر دمت ویستاوە !
. تەنیا خوا لە پێش من وێستاوە .. من لە هیچ ناترسێم .
پاشا رابوو، دەستیکرد بە هاتو چۆ و پاشان لە بەر دم خەلیفە راوەستا و ماوەیەک بە ماتی و پەشۆکاوی تێی ڕاما. لە زە ینی خۆیدا خەلیفەی دەبینی کە بەو هەموو جلی زێڕ کفت و جەواهێر و تاج و وەکازی ئوسقوفیەوە بە دارچناری‌یەوە کردوە. بەلأم غیرەتی ئەوەی نەبوو کە فەرمانی ئاوا بدا. لە گەلٚ ئەوەش بیری دەکردەوە کە:« هەر چۆنێ بێ پێویستە زاری ئەو بێشەرمە بدروم. من ناتوانم لەوە زیاتر ئەم قسانە ببیسم..» بەسەر خەلیفەدا گوراندی و گوتی:«توڕەم مەکەو برۆ، من خێری تۆم گەرەکەو لە کەس ناترسێم.»
خەلیفە لە پەنا بردن بۆ خودا وازی هێناو رووی لە سولتان کرد و گوتی :
. زۆر باشە.. ئەگەر لە خوا ناترسی، خۆ لە سولتان دەترسی! ئەوەی بزانە کە سولتان لە دەست کریت وەئەمان هاتوە. گەرەکیەتی لەم دوورگەیەدا ئاسایش و هێمنایەتی جێگر بێ. هەر بۆیەش تۆی ناردۆتە ئێرە. بەلأم تۆ چەدەکەی؟ تۆ فەرمانی کوشتار دەدەی. کوشتار دەبێتە هۆی شۆرش. شۆرش دەبێتە هۆی دەست تێوەردانی رووسیا... ببورە پاشا ئەفەندم. بەلأم وادێتە بەر چاو کە سەرت لە لەشت زیاترە.
پاشا تێکچوو. لە راستیدا خۆشی هەستی بە قورسایی سەری دەکرد. بە هەناسە بڕکە گوتی:
. باشە ... بێژە پێم ئێستا چیکەم ؟
. خێرا . بێ پشودان، بێ تاوێک وەستان، سەربازان بنێرە و فەرمان بدە کە شەبپور لێبدەن و لغاویان بکەن. لای خۆ تۆ پاشای، ئیرادە ی خۆت نیشان بدە .!
پاشا سەری خستە نێو هەرتک دەستانی وەدەتگوت خەریکە توندتری گات. ئاخرەکەی هاواری کرد :
. لەعنەت لەو کاتە کە من پێم لەو دورگە لەعنەتیە نا ! چاوێکی لە خەلیفەی کرد و داوای یارمەتی لێکرد و گوتی :
جەنابی خەلیفە بۆ راوەستاوی، فەرموو دانیشە با تۆزێ بیر بکەینەوە، بزانین چبکەین ؟

www.kerimhisami.com

. لەو کاتەدا کە ئێمە کاتی خۆمان بە چەنەدرێژی دەبەینە سەر، لە دەرەوە مەسیحیان سەر دەبڕن. من ناتوانم دانیشم و ناشڕۆم. فەرمان بدە . تا گوێم لە دەنگی شەیپور نەبێ، ناڕۆم و دانانیشم.

. ئاخ .. ئەی گریتیە بەدبەختەکان، ئێوە هەموو شەیتانن، لەعنەت لە هەمووتان. لە چاک و خەرابتان . پاشان بە تووڕەیی لە وەتاغێ وەدەر کەوت و چوە سەرای بارەگا. دەنگی هاواری ئەو ورزیشتنی بە پەلەی ئەفسەرانی تورک کە بە مامزەو شیرەوە بۆ لای پاشا رایان دەکرد، دەبیسرا.

خەلیفە کە لە بەر دەرگا وێستا بوو، هەناسەیەکی هەڵکێشاو گوتی:« خودا پێی ڕەوا نەدیتم کە وەک خەلیفەی پێشوو لە بەرامبەر دەرگای ئوسقوف نشین لەداربدرێم. گرنگ نیە. لە جیاتیان مەسیحی لە کوشتار نەجاتیان بوو ئەوەندە بەسە.»

پاشا گەڕایەوە. دەستێکی بە نێوچاوانی داهێناو گوتی :

. ئێستا گوێت لە دەنگی شەیپووران دەبێ. دەتوانی بڕۆی. ئیتر لە دەست هەمووتان وەئەمان هاتووم. نامەوێ کەس ببینم . نازانم لێرە لە سەر زەویم یا لە سەر باروت وێستاوم.؟ پاشا بێحاڵ لە سەر نێوتەخت درێژ بوو. تەسبیحی کارەبای بەدەستەوە گرت تا تۆزێ بحەسێتەوە. جارجا لە بنەوە چاوێکی لە خەلیفەی دەکرد. کە لە بەر دەرگا وێستا بوو. لە دڵی خۆیدا دەیگوت :« ئەم پیرە قەشە لەعنەتیە چەندە بە سام و هەیبەتە! ئەگەر وانەبایە و رووسی لەعنەتی نەبان، بە هاسانی موسڵمانم دەکرد و شێخێکی بە سامم لێ ساز دەکرد! »

* * *

هەر لەو کاتەدا کە پاڵەوان میکێلس ئاوزی لە کورەکەی دە داوە کە لە پەنا ئەو چۆکی دادا بوو، گوێی دابوە هەرای کۆڵان و جنێو وچەقەی ئەفەندم و نەهرەتەی سولەیمانی قولە رەش و دەنگی قاچیان کە ڕایان دەکرد.، جار جار لە کانی ئیدومنە دەنگی گریانێکی داغدار دەهات.

پاڵەوان لە کورەکەی پرسی : تراساکی برسیتە ؟

بەڵێ بابە برسیمە ..

. بچو بە دایکت بێژە بێتە خوار نانی ساز کا، وادیارە ئەم ڕۆ ئیتر دەردە سەریمان نەما. پاشان تفەنگەکەی هەڵپەسارد و ویستی سیغارێک تێبکا. جارێکی تر بوو بە شین و گابۆڕ. قامکی پاڵەوانی لە کارکەوتن. گوێی هەڵخست و لە بەرخۆیەوە گوتی:«بێگومان ئیدومنەی فەقیریان کوشتوە .» سەری راوەشاندو دووبارە بیری کردەوە :« ئەو خۆ پیاو نەبوو. چۆن دەیتوانی بەر بەرەکانی بکات.؟ قسەی تێدا نیە هەر گریاوە، وەک بەرخ سەریان بڕیوە .» لەو کاتەدا کە خەریکبوو سیغارەکەی داگیرسێنێ، دەنگی شەیپور لە کۆڵانان بەرز دەبۆوە. دەنگی قاچی خەڵک دەهات کە بە تاڵوکە ڕایان دەکرد. پاڵەوان هەستاولایەکی دەرگای کردەوە. دیتی سەر بازی تفەنگ بەشانی تورک بەوێدا دەڕۆن، جارچی وە پێشیان کەوتوەو هاوار دەکا:« ئەی مەسیحیەکان هێمنایەتی بەرقەرارە، لە ماڵەکان وەرنەدەرێ، ئاسایش و هێمنی گەڕاوەتەوە.!»

پاڵەوان میکلس بە یەواشی بۆڵەیەکی کردو گوتی:«دوای ئەوەی کە کوشتاریان کردوە ، ئەو پاشا دووڕوو کڵاو چیە سەرباز دەنێری تا هێمنایەتی بگێڕێتەوە. بە راستی نازانم داخوا خودایەک

www.kerimhisami.com

هەیە؟ ئەگەرهەشبێ، بێگومان خەڵکی ئەڵبانیە .ئیشەلاً هەر ئەو رۆژانە دەیهێنمە خوارێ، بیەوێ و نەیەوێ شاڵوارێکی دەلنگ فشی دەپێدەکەم!»

بەیانی ئەو رۆژە پاشا فەرمانێکی ئاوای دەرکرد :« ئەوەی بوو، بوو. قەزاو قەدەر وایدەویست. ئێستا ئارام بنەوە. ئیتر خوێن مەرێژن. دەروازەکانی شار بکەنەوە. ئەو مەسیحیانەی پەنایان بۆ گوندەکان بردوە، بگەڕێنەوە. گوندییە موسڵمانەکان کە هاتونەشاری، بچنەوە گوندەکانی خۆیان. یاخیەکان چەک دابنێن و لە چیا بێنە خوارێ و خەریکی کارو کاسبی خۆیان بن.ئەوان دڵنیا بن داوێنیان لە مووی سەری کەم نابێ.سولتان خاوەنی کەرەم و بەزەییە. لە هەموان خۆشدەبێ. ئەی مەسیحی و موسوڵمان! بە قازانجی ئێوەیە کە بۆ فەرمانی پاشا مل ڕاکێشن. دەنا پاشا لە حەساری ماڵی خۆی هەم چناری هەیەو هەم تەناف و سابوون...»

تورک خەنجەری خوێناویان خاوێن دەکردنەوەو دەگەرانەوە بۆ قاوەخانەکان.لە کاتێکا قەلیانیان دەکێشا، گوێیان بۆ دەنگی ژنانەی لاوانی خرپن وقەڵەو کە گۆرانی ئەمان..ئەمان یان دەگوت، رادەگرت. مەسیحیەکانیش لە ماڵان دەهاتنە دەر، مەیتەکانیان کۆ دەکردەوە .ناردبوویان کولیوا بگەڕێتەوە بۆ شار. تێکرا دەستیان دابوە پاچ و پێمەڕە. مورتزوفلوس، کایامبیس، باکێنش، مستیگری و ئەوانیتر کە وزەو توانایەکیان لە بەر دابوو، لەو دیوی دەروازەی کاندی، لە حەساری کلیسای سن‌ماتیو نیزیک گەرەکی گوڵستان، قوڵکەیان هەڵدەکەندن.

قەشە مانولی بە هەناسە بڕکە داوێنی عەبای بەلاداکرد بوو. پێنج پێنج مردوەکانی دەپاڵ یەک دەنا ، بە گورجی دوعای بۆ دەکردن.پاشان هەتا بەر دەرگای دنیای دی لە گەڵیان دەچوو. تا سێ رۆژ پیاو قەبریان هەڵدەکەند و ژنیش خوێنی دەرک و حەسارانیان دەشوشتەوەو دەگریان نەکا چەقۆ کێشی تورک دیسان بادەنەوە. چونکە لە نیگاو کردەوەیان هێشتا هەوەسی جینایەتی تازە دیاری دەدا.

رۆژی چوارەم پاڵەوان میکێلس بانگی کورەکەی کردو گوتی :

ـ تراساکی ! کاتی رۆیشتن هاتوە. پاشا چدەڵێ با بڵێ. ئەو تورکی خەڵکی کاپادوکیە. ناتوانێ لە بارو دۆخی ئەم وڵاتە تێبگات . کاتی کریت گڕ دەگرێ، ئیتر کوژاندنەوەی هاسان نیە.تێدەگەی ؟

ئێمە هەر لە بەیانیەوە پێویستە ژن و منداڵان لە شاری وەدەر خەین. من لە پێشەوە دەرۆم و تۆش لە دوایە. ژنەکان لە نێوان ئێمەدا دەرۆن. تێگەیشتی؟

بابە ... دەمانچەکەشم بێنم ؟

ـ ئەدی چۆن ؟ بێ چەک چۆن دەبێ ؟ ئێمە دەچینە کن بابە گەورەت. بچو بە دایکت بێژە خۆی و زارۆکان ئامادە کات.

پاڵەوان میکێلس دوای نیوە رۆ سواری ماینی خۆی بوو لە دەروازەی لازارەوە چوە کاروانسەرای بیوە ژنێ. لەوێ دابەزی، خاوەن کاروانسەرای بانگ کرد. بیوە ژن هەروا جوان ودڵتەڕ بوو. پاڵەوان پێی گوت :

ـ ئەو شۆ ماینەکەم لای تۆ بەجێ دێڵم. باش تێری کە، سبەی دێم دەیبەمەوە. هەوڵ بدە سێ وڵاخانم بۆ پەیدا بکە .

بیوەژن لەکاتێکا دوگمەی سوخمەکەی بە ناز دادەخست گوتی:

. بۆ پاڵەوان دەتەوێ بڕۆی؟ کوشتار تەواو نەبوە ؟

. تازە دەست پێدەکات . بۆ ئەوەی دەروازەکانی شار دانەخرێن ، بە پێیان و بە تالوکە بۆ نێو شار گەڕایەوە. نیوەڕاستی هاوین بوو. بایەکی گەرم و وشک لە خوارەوە دەهات و تۆزو غوباری لەگەڵ خۆی دەهێنا .

پاڵەوان بەرەو دەریا ڕێی داگرت تا فێنکی دەریای بۆبێت. لە دوور دوڕگەی چۆلی ‹دیا› بە ڕەنگی گڵی و هەڵمساوی، وەکپەرەسلێرکەیەک کە لە سەر دەریا هەڵنیشتبی دیار بوو. جاران کاتێ خەمبار دەبوو، سواری لۆتکەیەک دەبوو تەک و تەنیا دەچوە ئەم دوڕگەیەو لە لەنگەرگای خۆڕست دەهاتە خوار و لۆتکەکەی دە گاشە بەردێک دەخست، بە کوێرە ڕێیەکدا دەڕۆی. هەڵم لە بەردە داخەکان هەڵدەستا. دوو داعبای دەریا بە بان سەریدا تێپەرین، تۆزێ نەوی بوون و پاشان تێ هەڵچوونەوە. کەروێشکێک لە بن بەردان دەرپەری، لە سەر پاشوان ڕاوەستاو تەماشای دەکرد.

پاڵەوان بۆ لوتکەی دوڕگە سەرکەوت. تەماشای دەوروبەری خۆی کرد، عەرزێکی چۆڵ و بەردەلان، دەریای قوڵ و بە شەپۆل ڕۆخەکانی دەکوتا. هەوا لە ڕادە بەدەر سافبوو. لە بەر خۆیەوە بیری دەکردەوە : «دەمویست لێرە لە نێو ئەم بەردانە ژیابام. من لە ئاوی شیرین و لە سەوزە بیزارم... لە ئادەمیزادیش بیزارم.»

پاڵەوان وەپەلە کەوت. لە دەروازەی کاندی تێپەری‌و ڕێگای کۆڵانە تەنگەکانی گرتە بەر. هێشتا چەند مەیت نەنێژرابوون. لە کۆڵان کەوتبوون و بۆگەنیان لێ دەهات. گەیشتە بەر دەرگای ماڵی میستیگری. پاڵی بە دەرگایەوە ناو چوە ژووری. چاوی گێڕا کەس دیار نەبوو. هاواری کرد : خاوەن ماڵ!

دەنگێکی نەرم و مردوڵە. وەک زیقەی چوێلەکە بەرز بۆوە. پاشان سەری کەچەڵی بیرتولدو لە بن عەبا وەدەر کەوت. لە ترسان چاوی نەبدە دێ. هاواری کرد: ئەوە کێیە؟ کێ لە وێیە ؟

. بیرتولدو مەترسێ منم.

بیرتولدو پاڵەوان میکێلسی ناسی، هاتەوە سەر خۆ. دەستی بۆ سڵاو بەرز کردو گوتی:

. سڵاو لە ئازاترین پیاوان !

. ئەوە نەساخی ئاغا بیرتولدو ؟ بۆچی دەلەرزی. سەرماتە ؟

. نا.. پاڵەوان میکێلس دەترسێم.

. شەرمێ ناکەی ؟

. نا ... پاڵەوان ، شەرمێ ناکەم ..

بیرتولدو عەبای دەخۆی وەرگرت و پاڵی وە دیواریدا و پاشان لە بەر خۆیەوە گوتی:« یا سن دنیس! من دەقوڵکەیەک کەوتووم کە شێریان تێدا بەرەڵاکردون. نیشانەی خاچی کێشا و دووبارە بە بۆڵەبۆڵ گوتی : ئەی خودای گەورە !هەرچەندی بیری لێ دەکەمەوە ئاقڵم نایبڕێ. چۆن شتی وادەبێ،پیاوێک چەقۆ دەست داتێ و سەری یەکی دیکە ببڕێ؟ بەڕاستی من لەوە تێناگەم. من ناتوانم مێشولەیەک ئازار بدەم. بێژم چی؟ باوەڕ بکە بۆ خەیار بڕینیش دەستم دەلەرزێ.»

. میستیگری لە کوێیە ؟

www.kerimhisami.com

. خوا بیپارێزێ . چت پێ بڵێم پاڵەوان . ئەو مستیگری‌یە چەندە مرۆڤێکی باشە! لە جەنگەی کوشتاردا هاتبوە خانوە چکۆڵەکەی من کە بمهێنێتە ئێرە. من ئەوەندە دەترسام نەمدەتوانی برۆم. ئەو لەئامێزی کردم، سێ‌تارەکەی لە سەر شانی دانابوو دەرۆیشت. نازانی پاڵەوان ...تورکی چەندە بە سام، بە سمێڵی چەخماخی و بە لاقی وەک کۆڵەکە، لە کۆڵانێ وێستا بوون. من عەبام دەسەروچاوم وەر گرتبوو، هیچ کوێم نەدەبینی و ئاواش بە رەحەت تر بووم. هەرئاوا منی بردە حەساری و لە پەنا چاڵاوی دانام. ژنەکەی کە منی دیت، تەماشای سێ‌تارەکەی کردو بە تورەیی بە سەریدا گوڕاندی کە : هەربینا بە سەریان دادابن و سەریان بڕین، تۆش ڕاست لەو کاتەدا دەچی سێ‌تارلێ‌دەدەی. لام رابوو ژنەکەی منیشی بە سێ‌تار دانابوو. بەڵام خوا رەحمی کرد، ژنەکەی بەیانی چوە گوندی خۆیان و ئێمە لە دەستانی ئاسودە بووین.

لەوکاتەدا مستیگری وەژوور کەوت.:

. سلاو پاڵەوان میکێلس ! بۆ خانوەچکۆڵەی من بە خێر هاتی. دەزانم چکارێکت بە منە، ئێستا وا لە ماڵی ئێوەڕا دێمەوە. کەی قەرارە برۆین؟

. سبەی بەیانی ... باکێش و کایامبیسیش ئاگادار کە.

. زۆر باشە پاڵەوان . پاشان قامکی بۆ بیرتولدو راداشت و گوتی : { ئەویش }

بیرتولدو بە چاوی زەقەوە گوێی دابویەو دەیزانی ئەو کریتیانە بە لاتاو باسی چدەکەن. ئەوان لە باسی تفەنگ و رۆیشتن بۆ چیا دەدوێن. دیسان وەلەرزە کەوت. پاڵەوان داهاتەوەو تەماشایەکی پیرە مێردی رەوشت باشی کرد کە خۆی دەعەبا وەر پێچا بوو، گوتی :

. ئەویش لە گەڵ خۆمان دەبەین. نانخۆرێکی زیادی گرنگ نیە. ئەو بێگانە و میوانی ئێمەیە.

کونت سەری لە بن عەبا هێنا دەر. چەند تاڵە مووی بە سەریەوە مابوو لە ترسان قرژ ببوون. بە ناڵینەوە گوتی:

. بۆ چیا ؟ من بێم بۆ چیا؟ ئەویش بە تفەنگەوە ؟

پاڵەوان میکێلس لە کاتێکا بۆ لای دەرگا دەرۆیشت گوتی :

. نا بابە... تۆ لەگەڵ ژن و مندالان بەو چیرۆکی شیرینیان بۆ بگێڕەوە و سەریان گەرم بکە. جارێ ماڵئاوا..

میستیگری پرسی :

. پاڵەوان ئێمە لە کوێ یەکتر دەگرینەوە.؟

. لە چیای سلێنا. لە سەرەوەی گوندی پێترۆکفالو، لە ئاغەڵی مەڕەکانی سیفاکاسی پیر.

پاڵەوان دوور کەوتەوەو رۆیشتە نێو کۆڵانێکی تەنگەوە. بارباپانیسی هیلاک وشەکەت بە روو گرژی بۆ ماڵێ دە گەرایەوە. کە چاوی بە پاڵەوان کەوت راوەستا و گوتی :« پاڵەوان وەک دەڵێن خوێنێ زۆر رژاوە، چۆن دەکرێ تۆڵەی بستێنینەوە.؟»

پاڵەوان کابرای لەسەر رێی خۆی لاداو گوتی « من پیاوی ئەحمەقم خۆش گەرەک نیە.»

لە بەر ماڵی پاڵەوان ستیفانیس راوەستا. ئەو کەشتیوانی‌گرژو مۆن لە سەر نیوتەختی خۆی دانیشتبوو، پینەی دەکرد. ئەو چونکە بە سەڵتی پیر ببوو، هەموو کارێکی ژنانەی دەزانی. لیباسی دەدروو، چێشتی لێدەنا، جلی دە شوشتن و ماڵی خاوێن رادەگرت. رۆنی‌دەچرای خێراتی سن‌نیکولا

دەکرد. هەر چەند سن نیکۆلاْ رۆژی نوقم بوونی پاپۆرەکەی دە فریای نە کەوتبوو، پاپۆڕەکەی لە نوقم بوون نەجات نەدابوو. کەشتیوانی پیر هەموو رۆژێ دەیگوت:« سن‌نیکولاْی فەقیر لە کاتی نوقم بوونی پاپۆڕدا چی لەدەست دەهات و چۆن دەیتوانی دەفریای من بکەوێ.؟ بەلاْم هەر چۆنێک بێ شیاوی ئەوەیە کە رۆنی بۆ دەچرای بکەم» . چراکەی تا سەر لێوان پڕ دەکرد.

پاڵەوان ستیفانیس کە دەرزی بە دەستەوە بوو، سەری هەڵێنا و رابوو گوتی :

. سلاْو پاڵەوان میکێلس! خۆر لە کام لاوە هەلاْتوە کە واتۆ لێرە دەبینم؟

پاڵەوان میکێلس بێ ئەوەی دەنگ بکا چاوێکی لێکرد، ستیفانیس دوو بارە گوتی :

. دەزانم خەریکی چی؟ تۆ خۆت بۆ شەڕ ئامادە دەکەی، لە داوتەڵەبان دەگەڕێی و دەتەوێ دەستە تەواو بکەی... بەلاْم ئەگەر ناوی منت نوسیوە، رەشی کەوە، من لە گەڵ نیم.

. لام وایە پاڵەوان ستیفانیس تۆش خۆت بۆ شەڕ ئامادە دەکەی. کەوابوو لەگەڵ من وەرە.

. گوتم ناوی من رەش کەوە. منو شەر لە وشکی؟ ئەم کارە لەگەڵ زەوقی من رێک ناکەوێ. بۆ ئەم کارە لاق پێویستە، منیش لاقم نیە، شەلم. من دەچم بۆ <سیرا> و لە گەڵ کۆمەڵی کریتیان پێوەندی دەگرم، بەڵکوو پاپۆڕێکیان لێ بستێنم.

پاشان رووی کردە لای پەیکەری سن‌نیکولاْ و گوتی : « گوێت لێ‌یە سن نیکولاْ؟ ئیشەلاْ ئەم جارە وەک جاری رابردوو ئەم پەندەم بە سەر ناهێنی !»

پاڵەوان میکێلس گوتی :

. بە سلاْمەت پاڵەوان ستیفانیس. ئەگەر یەکترمان نەدیتەوە گەردنم ئازا کە. هیوادارم خوا بتبەخشێ.

پاڵەوان ستیفانیس دای لە قاقای پێکەنین و گوتی:

. پیرێ پاڵەوان پولیکسینگیس- یش هەر ئەو قسەی دەکرد. دڵنیا بە من نامرم. ئەم جورە جیابوونەوە لە من فایدەی نیە.

چاوە شەیتانیەکەی دەتروسکا. چاوێکی لە پاڵەوان میکێلسی کرد کە بۆلای دەرگا دەچوو، هاواری کرد:

. هۆی پاڵەوان میکێلس ! دیتت پاڵەوان پولیکسینگیس وەپێش تۆ کەوت. ئەو ئێستا ئالاْی خۆی هەڵکردوە و لە گوندی <کاستلی> کە شارۆچکەیەکی گەورەی تورک نشینە ناوەندی خۆی دامەزراندوە. وەک دەڵێ خانمەکەشی بردوتە ئەوێ.

پاڵەوان میکێلس گرژ بوو، دەرکەی وەها توند پێوەدا کە لاشیپانەی بزوتن. پاشان بازدێکی داو چوە دەکۆلاْنێ.

رۆژی دوایی سۆزی کاروان کەوتە رێ. پاڵەوان باڵتۆی مەخمەری‌هاویشتبوە سەر شانی، دەمانچەو خەنجەری لە خۆ شەتەک دابوون و لە بەرایی دەرۆیشت .خێزانی بە بەژنێکی بەرزو هەیبەتێکی پیاوانە منداڵە شیرخۆرەکەی لە ئامێزی گرتبوو، ،رێنیو بوخچەی خشڵ و جەواهیراتی هەڵگرتبوو لە پەنا دایکی دەرۆیشت. تراساکی لەدوای هەموانەوە بوو. هەمووجارێ بۆ ئەوەی گەورە بنوێنێ خۆی هەڵدەکێشا. عەلیاغا پێشتر دوو کەری بارکردبوون و دەرۆیشت.

عەسکەری تورک بە پۆزێکی وەحشیانە لەکاتێکاتفەنگیان هاویشتبوە سەر شانی، دەروازەی

www.kerimhisami.com

شاریان دەپاراست. گوندی‌یەکان بە کۆمەڵ دەهاتنە شارودەگەڕانەوە. قیژەو هەرای خەڵکو زەڕەی گوندرێژان سەری لەخەڵک‌دەشێواند. پاڵەوان میکێلس‌دەسرەی گەورەو ڕەنگاو ڕەنگی خۆی هێنا دەرێ، وای نیشاندا کە دەیەوێ سەروچاوی بسڕێتەوە. خۆی تێکەڵی پۆلێک کاروانچی گوندی کرد و لە دەروازەی تێپەڕی. تراساکیش بە فیتو لێدان چوە دەرێ. لە ڕۆژ ئاوادا هەموویان گەیشتنە ماڵەگەورەی پاڵەوان سیفاکاسی بابە گەورەی گشتیان.

حەساری ماڵێ پڕ بوو لە نەوەی کور وکیژ. وەرزی ترێ چنین بوو. کرێکاران هێشوە ترێی گەورە یان دە تەشتی مەزن دەکرد و لاوانی بە تاقەت لاقیان تا ئەژنۆیان هەڵدەماڵی‌وترێ‌یان دەشێلا. هەموویان لە بۆنی شەرابی نەگەیشتوو سەرخۆش دەبوون.

پاڵەوان میکێلس لە خۆشی و لە تامی شەراب کونەتفنکی وە خرو هاتن. بۆنی شەرابی‌نەگەیشتوو لە بەر لوتی‌ئەو بۆنی شیرینی خوێنی لێ‌دەهات. هاواری کرد و گوتی :

. سڵاوتان لێ‌بێ برازاکانم. بە بیستنی دەنگی ئەو یای کاترینا ئاوڕی دایەوە، چونکە قەت‌دەنگێکی ئاوا شادی لەمێردەکەی نەبیستبوو. هەموویان لە نێوەراستی حەساریێ ڕاوەستا بوون. بابە گەورەی پیر بۆ بە خێر هێنانیان لە بەر هەیوانێ دەرکەوت. باسکە وشکەکانی کە وەک بەفری سپی لە قۆڵی گوشادی کراسەکەی هاتبوونەدەرێ. لێک کردەوەو گوتی :

. خۆش هاتن رۆڵەکانی من. بخۆن و بخۆنەوە، لێرە هەمو شت بۆ ئێوەیە .

پاڵەوان میکێلس گوتی :

. بابە ! من بوک و نەوەکانت بۆ بەجێ دێڵم و خۆم وەشاخی دەکەوم.

. بە سلامەت ، میکێلسی پیرۆزی من! تۆ هەمیشە کەڵلە شەق بووی، هێشتا ئاقڵ نەبووی.

. بابە من کاتێک ئاقڵ دەبم کە کریت ئازاد بێ .

پیرە مێرد بە گاڵتە گوتی:« ئاخ . کەوابوو باشترە کریت قەت ئازاد نەبێ. کاتێ مرۆڤ ئاقڵ بوو، ئیتر ژیان تامی نامێنێ !»

باوک و کور بەم چەشنە گاڵتەیان دەکرد. ژنەکانیش لە نێوە راستی حەساریێمێزێکی گەورەیان بۆ شێو خواردن ئامادە دەکرد.

بوک و نەوەکانی کە لە کوڕی زیندوومردووی سیفاکاسی پیرپاشەکەوت ببوون، گشتیان بە چالاکی دەهاتو چۆ دابوون و خزمەتیان دەکرد. حەسارو ژوور لە توخم و توێ پیرە مێرد پڕ ببوون. لەم ڕۆژە دژوارەدا خەڵک لە گوندەکانی دەورووبەریشەوە خۆیان گەیاند بوە ژێر سێبەری پیرە مێردی. هەموو کەروگاو سەگ و پشیلەشیان هێنا بوو. ئەو ڕۆژە ماینی پاڵەوان میکێلس ڕەگەڵ ڕەوەی دیکە کەوتبوو.

هەموو جارێ کە دەنگی پێ‌یان لە کۆلانان دەهات، پیرە مێرد دەهاتە دەرو بە باوەشی ئاواڵەوە پێشوازی لە میوانانی تازە گەیشتوو دەکرد. هاتنی پاڵەوان میکێلس گوندەکانی دەورویەری ئاروژاندبوو. ڕۆژی دوایی پاڵەوان سواری ماینی خۆی بوو، لە گوندەکاندا دەگەڕا و بۆ ڕاپەڕین هانی دەدان. دەگەیشتە هەر گوندێک بێ ئەوەی دابەزێ، هاواری دەکردو دەیگوت

. ئەی برایان لە کاندی خوێن ڕژاوە. شەرافەت داوامان لێدەکا تۆڵەی کوژراوەکان بستێنینەوە. بۆ پێشەوە، چەک هەڵگرن. دەچوە چیای سلناو خەڵکی گوندەکانی وەدوای خۆ دەدا. لەو شوێنەی

www.Kerimhisami.com

کە ئاغەڵی مەڕەکانی باوکی بوو، ئاڵای هەڵکرد. لەسەر ئاڵاکەی کە پارچەیەکی ڕەشبوو، بە پیتی سوور نووسرابوو:« ئازادی یا مەرگ ». پاشان دووپیاوی ئازاو بەکاری ناردە سەر لوتکەی چیا تا لەوێ ئاگر بکەنەوە. لوتکە چیاکانی تر لە ڕۆژ هەڵات و ڕۆژ ئاوا دەبوایە پەیامی ئەو وەربگرن و بۆ ناوچەکانی دیکەشی بنێرن.

تئودوریس لە ڕێگای هاوکارەکانی خۆیەوە لە هاتنی مامی ئاگاداڕ بوو. کاتێ چاویان بە یەکتر کەوت،برازا دەستی مامی‌ماچ کردلەکاتێکا لە خۆشیان ڕەنگی سوور هەڵ گەڕابوو، گوتی:

. بەخێر هاتی مامە پاڵەوان میکێلس! من ئاڵای خۆم و هاواڵەکانم دەخەمە بەردەسەلاتی تۆ. هەرچی تۆ فەرمان بدەی وادەکەین.

پاڵەوان میکێلس گوتی: « تئودوریس، من بە تۆم گوتبوو تەنیا بە کارەکانی خۆت ڕابگەی. بەلام تۆ منداڵی دوێنێ، هێشتا سمێڵت نەهاتوە، ڕانەوەستای، ویستت سەربزێوی بکەی. ئێستاش گورج ئاڵاکەت بپێچەوەو دەباخەڵتی بنێو تەنیا کاتێ وەدەری خە کە من بکوژرێم. »

پاڵەوانانی دەورو بەر ئاگریان بینی و پەیامیان وەرگرت و لە هەموو لایەکەوە لە ئاغەڵی مەڕەکانی پاڵەوان سیفاکاس کۆ بوونەوە. پاڵەوان میکێلس پیاوێکی ناردە کن باوک و ئیجازەی لێ خواست کە چەند مەڕ بۆ هاوکارانی بکوژێتەوە.

پیرە مێرد ئەسپاردی :

. شانازیە بۆ مەڕەکانم کە ببنە خۆراکی پاڵەوانان. تەنیا بەرانە ڕەشی من دەست لێ مەدەن. ئەوم بۆ ڕۆژی تازیەی خۆم ڕاگرتوە. لە ڕۆژی میعراجی مریەمی پاکیزە پاڵەوانان جێژنێکی شایانەیان ساز کرد. شوان مەریان کوشتبۆوە. خەریک بوون کەبابی ساز بکەن. پاڵەوانگەل لە حەساری کۆ ببوونەوە، خەریکی وتووێژ و ڕێکوپێک کردنی کارەکانیان بوون. ئەو ڕۆژە ڕۆژێکی بە شکۆ بوو. بابە گەورە بە پێیان هاتبوە سەر چیا تالە کۆبوونەوەی نەتەوەیی دا بەشدار بێ.

پاڵەوانگەل گشتیان چاردە کەس بوون. هەریەکەیان چیرۆکێکی تایبەتی خۆی هەبوو. پیرەکان بە شاڵواری تایبەتی و دەمانچەو سەروشەدەی کریتی، وەک بەشێکی دیرۆکیان لێ هاتبوو. شەپۆلێک لە هەوای گەرم، وەک سایەی شەهیدانی پیرۆز لە بان سەری سپیان لە هاتو چۆدا بوو. سێ کەس لە پاڵەوانگەل، لە نێویاندا بە ئەبەدی دەژمێردران. لەسەر کەوڵە مەڕ و تەختیان دانابوو. لە وان گەنجتر لە دەورو بەریان لە سەر بەردان دانیشتبوون. ئەوان تەمەنیان نەگەیشتبوە ۷۰ساڵ.، پلەو پایەیان لەو سێ‌کەسە نزمتر بوو.

باوە پیرە لە نێوە ڕاستێ دانیشتبوو. ئەو کەڵە پیاوە سەت ساڵە ریشی سپیو درێژی بە سەر سنگی تۆکناویدا هاتبوە خوارو جێ برینەکانی شۆرشی مەزنی لە بەر چاوان دەشاردەوە.برۆ ئەستورەکانی بەسەر چاوانیدا هاتبوون ،بۆ ئەوەی باشتر ببینێ، جاروبار هەڵیدەدانەوە. سەرەڕای پیری ڕومەتەکانی هێشتا سوور بوون و کاتێ تورەدەبوو، خوێن لە لاجانگی دەکوڵی. دەمارەکانی هێشتا وشک نەببوون و بێ وەستان کاریان دەکرد وبە ڕەوانی خوێنیان دەگەیاندە هەموو ئازای بەدەنی. ئەم لەشە داتەپیوە هێشتا بە ئیشتیا دەیخواردەوەو هێشتا تینووی دنیا بوو. دهێشتا هەر بە زوقو شۆقی بیست ساڵی سەیری جیهانی دەکرد. لە تەمەنی پیری‌دا، سەیری قەدو باڵای پیاوەکانی لە خۆی بەرەژێرتر دەکردو بە چکۆڵەی دەهاتنە بەرچاو.

www.kerimhisani.com

نازی دەکردن و بۆ دڵخۆشی دانەوەیان، دەستە پان و ئەستورەکانی بە سەریاندا دەهێنا. ئەو خۆشی گەرەک نەبوو خوێن برژێ، بەڵام کە دەبوو بەشەڕ هەموو شتێکی بە سوور دەبینی و لە بیری دەچۆوە کە تورکیش ئادەمیزادن و باسکی لە لێدانیان ماندوو نەدەبوو.

جوتیاران هەروەک‌داربەڕووی پیر و زەلام‌وکۆن ساڵ دەپەرستن، ئەویشیان دەپەرست‌و لە بن سێبەری دادەنیشتن. ڕۆژەکانی جێژن و یەکشەمۆیان لە دەوری کۆ دەبوونەوە. ئەو بیرهێنەرەوەی یەکێک لە خودایانی قەدیمی ئەبەدی بوو. کاتێ ریش‌سپیەکانی کریتی کۆ دەبوونەوە تا لە بارەی ئازادی یا مەرگ بدوێن، ئەویان لە نێوەڕاستێ دادەنا. ئەو پاڵەوانانەی کە بۆ وتاردان رادەبوون، دەبوایە تەماشای ئەو بکەن، تا تین‌و توانایان بێتە بەر.

بەڵێ... لەو ڕۆژەشدا بابە گەورە سەرۆکی کۆبوونەوە بوو. لە لای ڕاستەی ئەو درندەیەکی دیکە بە ناوی پاڵەوان مانداکاس دانیشتبوو کە ریشێکی کۆرپەی دانابوو، ملی دەتگوت ملی گایە. زەلامێکی چوارشانەو قەوی،شوێنی برینی زۆری لە سەروچاوان دیار بوو. گوێچکەی نەبوو، لە شۆڕشی ساڵی ١٨٢١دا، تورکێک گوێچکەی لێکرد بۆوە، خوارد بووی. دوو قامکی دەستی چەپیشی بە گەنجی مار پێوە دابوو، قامکەکانی پەڕاند بوو. چێژی لە خوێن ڕشتن وەر دەگرت. کاتێ کریت چەکی دەست دەدایە.ئەو باسکی چەپی بە بەر چاویەوە دەگرت و تورکی پەلامار دەدان. کوندی دوژمنی دەسوتاندو خەڵکی تالان دەکرد ژنە تورکی دەکوشتن بەڵام دەستی لی‌نە دەدان. ئەو تەنانەت لە گەڵ ژنی خۆشی نەدەنوست. کاتێک ژنەکەی فیشەک و خواردنی بۆ دەهێنا، بانگی دەکرد:« هۆی لەعنەتی ! لێم نیزیک نەبیەوی‌و پیسم بکەی. هەرچی هێناوتە لە سەربەردێکی دابنێ و بڕۆ !» بەڵام کاتێک شەر تەواو دەبوو، بیجگە لە رابواردن لە گەڵ ژنان چیتری نەدەکرد.لە گەڵ پیری، دەردو بەڵای لابەلاش رووی تێکرد بوو. جمگەکانی ئەستور ببوون. چاوی کز ببوون، بە داخ‌و حەسرەتەوە تەماشای ژنانی دەکرد و بەڵام دەستی لی‌نەدەدان. زۆرجار هەناسەی هەڵدەکێشاو دەیگوت: «جێگای بڕوا نیە، ژنەکان لەو ساڵانەی دواییدا زۆر چەموش بوون.» تاقە خۆشی ئەوەبوو کە لە کۆبوونەوەی پاڵەوانان‌دا بەشدار بێ، تا بە سنگی رووت وەمانچەی زیو و جێ برینەوە خۆ هەڵمسێنێو خۆی بنوێنێ.

لەلای چەپی بابە گەورە، پاڵەوان کانسیرماس، ئەو دزەی دەریایی دانیشتبوو. ئەو زەلامێکی باڵابەرزی بە قەد چەڵەکەیەک بوو. هەمیشە ریشی دەتاشی‌و چاوێکی خێل بوو. ئەو نەگەورەیی‌و ڕەسەنی بابە گەورەو نە ئازایەتی پاڵەوان مانداکاسی هەبوو. قەت بڕوای نە بە خودای بوو نە بە شەیتانی. لەو کاتەوە هەستی بە توانای خۆی کردبوو، تەنیا باوەڕی بە خۆی هەبوو. بەڵام ئێستا پیرو بێتاقەت ببوو. چونکە ئیتر نەیدەتوانی دەریا ببڕێ و دزی بکاو تەنانەت نەیدەتوانی بە بێ ژانە پشت بچێتە حەسارێش. لە خۆی بێزار بوو، لە گوندەکەی خۆی بە زیندوێ سەری خۆی دفن کرد بوو، کەسی نە دەبینی. بڕیاری دابوو وەک هەشت پای بەحری بە ناهومێدی و بە تەنیایی بمرێ. دەیگوت :

کەسێکی تین و توانای نەماوە، ئیتر مافی ژیانی نیە. ژیان خەباتە، لە دەریا یا لە وشکانی. کەسێک نە توانێ لە بیورێک کەلک وەرگری، یا نەتوانێ فەرمان بە سەر ئەو کەسانەدا بدا کە دەتوانن کەلکی لی وەرگرن، بمرێ باشترە.

www.kelimhisani.com

یازدە پاڵەوانی دیکە هاتن بە دەورە لەسەر بەردان دانیشتن. ئەوان کەم تەمەنتر بوون و تەمەنیان لە ٧٠ کەمتر بوو. تێکەڵێک بوون لە رووخۆش و کرژ و مۆنی. هێندێکیان زەلام و قەبە بوون و هێندێکیش وردو وریا وەک ئینسانان. ئەوان تێکەڵێک بوون لە باوکی بنەماڵان و لە شوانی بەر مەڕی کە بۆنی نێری و ئارەقەو پەنگی سەحرایان لێدەهات. قەشەیەکی دەرسدەری شەلی داتەپیوی بێکارەی سەر بە ‹غاری مەسیح› بە چاوی کاڵو ریشی تۆپەڵەوە رەگەڵیان کەوتبوو. کاتێ تەماشای دەرسدەریان دەکرد، هەموو دەیانگوت: « ئەوە کێیە ئەم کەروێشکە فەقیرە لە لانی شێراندا چدەکا؟» بەڵام باشبوو کاتی شەر بیاندیبایە. بڕوا نەدەکرا ئەو شەلە وەک ئاگر وابێ. هەر ئەو زەلامە لە جێژنەکاندا سازی وای لێدەدا بەردیشی وەسەما دەخست. کاتێ وتاری دەدا، گوێگر حەزی دەکرد گوێی بداتێ.

پاڵەوان پولیکسینگیس – یش بە کەیف و سەر خۆش بە دەمانچەی زیوەوە. لە کۆبوونەوەدا بەشدار بوو. دەسرەیەکی هەریری بۆن خۆشی دیاری ئامینەی لە باخەڵدا بوو. لە بەرامبەر پاڵەوان میکلس دانیشتبوو. چاویان تێک بڕیبوو بەڵام بێدەنگ بوون.

هێندێ پێشنیاریان کرد کە بەدوای چس‌گورگیشدا بنێرن. چونکە ئەو ئێستا وەک هاوولاتیانی دیکە وەخۆ کەوتوە. وازی لە دەرس و کتێب هێناوە. گوند بە گوند دەسوڕێتەوە، رۆژەکانی یەکشەمۆ لە کلیسا وتار دەدا... بەڵام بابە گەورە گوتی :

. ئەو لە هەموو ژیانیدا بێجگە لە قسە هیچیتری نەکردوە. ژیانی پاڵەوانی ژیانێکی سەختە.جگە لەوە ئەو هێشتا فرە گەنجە.

دانیشتوان روویان بۆ لای سەرۆکی کۆبوونەوە وەرگێراو تەماشایان کرد. پیرە مێرد ڕابوو، باسکەکانی بەرەو ئاسمان بەرز کردەوەو دەنگی وشک و بە سامی لە چیا دەنگی دەدایەوە :

. ئێوە ئەی پاڵەوانان! بۆ چیاکانی من بەخێر هاتن. بۆ مرۆڤێکی کریتی تەنیا دوو شت گرنگە. ئەم دووشتە هەموو ژیانی ئەوە. خوداو تفەنگ . کەوابوو کۆبوونەوەی ئەمڕۆ بە ناوی خوداو تفنگ دەکەمەوە. هێشتا لە بارەی کریتەوە قسە زۆرە ئەشێ باسیان بکەین. هەریەک لە ئێوە دەتوانی ڕابێ و هەرچی لە دڵیدایە دەری بڕێ. بەڵام باشترە بەر لە هەموو شت، قەشەی دێری ‹عیسای مەسیح› دوعامان بۆ بکات.

قەشە کە پێشتر جلی تایبەتی دوعای لەبەر کرد بوو، لە قوڵکە بەردێک نێزیک بۆوە، کە نەختێ ئاوی بارانەی تێدا بوو. پاشان داهاتەوە چڵە پنگێکی کێوی بە رەگەوە هەڵکەندو دەستیکرد بە دوعایان. پاڵەوانەکان گشتیان رابوون و گوێیان دابوویە. کەم بووە ئەوانەی شتێک لە وشەگەلی کلیسا تێگەیشتبان. خوداو سەرکەوتن بە سەر وەحشیەکانداو دادپەروەری و بەزەیی‌و ئیساف. بەڵام ئەوانە گرنگ نەبوون. ئەوان تەنیا کریت– یان دە بینی. کریت، ئەو دایکە داخدارو برسی و پێپەتی و خوێناویەی کە دەستی بەرەو ئاسمان بەرز کردۆتەوە.

پاڵەوانگەل نیشانەی خاچیان کێشا،و دانیشتنەوە. تاماوەیەک کەس زمانی نەگەڕا. قین گەرووی گرتبوون و نەیاندەتوانی بیروڕای تاڵیان دەر بڕن. ناچار جارێکی دیکەش بابە گەورە رابوو رووی کردە دەستی راستی و گوتی :

. پاڵەوان منداکاس ! تۆ کە سێکی بە گەنجیەتی باروتت بە کەچکان دەخوارد. دوو بەرە باب

www.kerimhisami.com

له وشكانيدا شەرت كردوە. ئەگەر بە گەنجیەتی سەر بزێو بووی، ئێستا بە تێپەڕ بوونی تەمەن توزێ ئاقڵ بووی. کەوابوو وەزمان وەرەو بیرورای خۆت دەر بېرە.

پاڵەوان مانداکاس گوتی:« لە پێشدا با گەنجەکان وەدەنگ بێن.»

پاشان بابە گەورە رووی کردە لای چەپەی و گوتی :

ـ پاڵەوان کاتسیرماس ! تۆ دەڵێی چی ؟ تۆش پتر لە دوو پشت لە دەریادا شەرت کردوە. ساردو گەرمی زەمانەت چێشتوە. هەموو رەنگێکت دیوە. بیرورای تۆ تەواوە، قسە بکە

پاڵەوان کاتسیرماس بڕۆی تێک نان و گوتی :

ـ شتێکم نیە بیڵێم. بیرورای پیاوی بێتوانا نرخی نیە. ئەوانەی گەنجن با قسە بکەن.

سیفاکاسی پیر دەستی لەسەر دەمانچە داناو گوتی:« زۆر باشە، با لاوەکان وەدەنگ بێن »

قەشە رابوو، بە لاقی کورت و قەڵافەتێکی چوار شانەوە، جێگای برینی شیر وگوللەی بە هەموو لەشیەوە دیار بوو. رووی کردە پاڵەوان میکێلس و لێی مۆڕ بۆوە و گوتی :

ـ پاڵەوان میکێلس ! پێم وایە تۆ دەبێ بەر لە هەموان دەنگ بکەی. چونکە تۆ ئێمەت بۆ ئێرە بانگ کردوە تۆی لە کوشتار دەربازبووی گەیشتوویە چیاو خەباتت دەست پێکردوە. ئێستا دەتەوی چیمان پێ بێژی ؟

پاڵەوان میکێلس رابوو، خوێن لە دەمارەکانیدا وەجوش هاتبوو، پاڵی وەلولەی تفەنگەکەی داو گوتی:

ـ برا پاڵەوانەکانم هەمووتان من دەناسن. من ناتوانم وتار بدەم. بۆیە رک و راست مەبەستم دەردەبڕم. لێم ببورن. کریت توشی مەترسیەکی گەورە بوە. ئەو تەنافەی خستویانەتە ملی،تادێ پتردەکوشرێ وتا دەخنکێت. عەسکەرو دەرویش لە پاپۆڕ دابەزیون. تورک گەلێکیان لە برایانی ئێمە کوشتوە. ئێمە خۆ ئاژەڵ نین، خوێنی کوژراوەکان لە ئێمە داوای تۆڵە دەکات.

راپن ئەی پاڵەوانەکان ! ئازادی یا مەرگ !

پاڵەوان دوودووو سێ‌سێ سەریان پێکەوە نا. دەنگە دەنگی نەرم لە کۆمەڵ هەستا. کاباناریسی پیرو ژیر راست بۆوە. ئەو مرۆڤێکی ئاقڵ و دنیا دیتوو خاوەن تەجروبە بوو. کەم دوێ بوو، بەلام کاتێک وەدەنگ دەهات. ئەوانەی توڕەو هەڵەشە بوون، دەبوایە ئاوی سارد بە خودا بکەن. ئەوانەی قورس و ژیریش بوون چێژەیان وەر دەگرت. پیرە مێرد بە دەنگێکی بەرز دەستی پێکردو لەگەڵ تەماشاکردنی توندی پاڵەوان میکێلس گوتی :

ـ کاتێک نەتوانی سولتانی بکوژی، نابێ هەرەشەی لێ بکەی،! بۆ خاتری خودا ئێمە کەی ئاقڵ و شعورێک پەیدا دەکەین.؟ تا ئێستا نازانم چەند سەت جار هەرەشەمان کردوە، بەلام قەت نەمانتوانیوە هەتا سەو وەدوای کەوین و تورک لە کریت وەدەر بنێین .ئێستاش دەبینین کەوتووینە چ رۆژێک. کاتێ لە سەرمان دەدا شێت دەبین، باخ و باخات وێران دەکەین. خەلک دەکوژین. هەزاران کەس بە هۆی چەوتی و هەڵەی ئێمە لە بەین دەچێ.

تۆ پاڵەوان میکێلس رک‌وراست بێژە وەدوای چی کەوتووی؟ دەتەوێ جارێکی دیکەش کریت لە خوێندا نوقم کەی؟ تۆ مرۆڤێکی ئاقڵ‌وژیری، لە قسەکانت وادەردەکەوێ کە پێشتر وات کردوە کە پاپۆڕی پڕ لە چەک و ئازوقەو خواردەمەنی و خێوەت و ئەسپ بگاتە دەستمان. چەند

www.kerimhisami.com

تۆپیشمان بۆ روخاندنی بورج و قەڵای دوژمن بۆ دێن وادیارە پێشتر لە گەڵ ئاتێن و موسکو رێک کەوتووی و زەمینەت ساز کردوە کە ئێمە سیٚ کەس دەتوانین بچین سەری سولتانی پان کەینەوە. داخوا ئەو مەسەلانە بڕاونەوە یان نا؟ ئەو نهێنیە بە ئێمەش بێژە با دڵمان بحەسێتەوە.!

هەموو روویان کردە پاڵەوان میکێلس، بەلاّم ئەو ڕانەبوو وەلاّم بداتەوە. سمیڵەکانی دەزاری دەگرت و دەیجاوی.لە بەر خۆیەوە بیری دەکردەوە :« ئەو پیرە مێردە زۆر وێژە باسی نهێنی چی دەکات؟ نهێنی لە گۆڕیٚ دانیە. ئاتێن و موسکو کاریان بەم کارەچیە؟ من خۆم هاتووم و کریت ناردوومی. ئەو کریتەی کە لە دڵی مندا هاوار دەکاو شین دەگێڕیٚ.»

ماموستا بەو سمێلی قەیتانی و بالاّی کورت و ڕەنگی بزرکاو ولەشی داتەپیوی لە سەر بەردێک ڕاست بۆوەو زمانی وەگەڕ خست و بە ئاهەنگێکی توند دەستی پێکرد :

. زۆر سەیرە ! کاباناروسی پیر باسی مەسەلەی لیٚبڕاو دەکا. بۆ ئەوەی بجوڵێتەوە پاپۆڕی پڕ لە چەک و خواردەمەنی دەخوازیٚ. چاوەڕوانە موسکو لەشکر بنێریٚ و یونان بە سیٚ سەربازی قوڕوەسەر، دەست بخاتە کار. بەلاّم من دەمەویٚ بزانم کام بزووتنەوەی گەورە لە جیهاندا بەرپا بوە کە بە ئامرازی ئاوا دڵنیا سەر کەوتبیٚ؟ کەی شتیوابوە کە ئاقڵی ساخ پاڵی بە خەڵکەوە نابیٚ تا ماڵ و حاڵی خۆیان بە جیٚ بێڵن، وەچیا بکەون و بۆ ئازادی شەر بکەن؟ غیرەتی ڕاستەقینە ئەوەیە کەمرۆڤ بیٚ ئەوەی لە شتێک دڵنیا بیٚ، بچێتە پێش. بەڵیٚ پاڵەوان کاباناروس! گیانی مرۆڤ بازرگان نیە، بەڵکوو خەباتگێڕە ئێمەی کریتی شەرکەرین نەک کاسب. دڵی هەر یەکی کریتی بۆمبایەکە پاپۆڕی سولتان دەتەقێنیٚ. منیش هاودەنگ لە گەڵ پاڵەوان میکێلس هاوار دەکەم: بۆ پێشەوە ، برایان بۆ خاتری خوا چەک هەڵگرن.! ئەوە بوو قسەکانیمن.

قەشەی دێر دەستی ڕاستەی خۆی بۆ ماموستا ڕاداشت و بە دەنگێکی بەرز کە هەموو گویٚیان لیٚبی گوتی :

. دوعای خێری من پارێزگارت بیٚ ماموستا ! خوا جەزای خێرت بداتەوە. هەقتە ماموستا، گیانی مرۆڤ تەرازودار نیە، بەڵکو شیر بەدەستە !

پاڵەوان تریانولیس لە پڕ وەدەنگ هات و گوتی :

(سەعاتێک ژیانی ئازاد، باشترە لە چل ساڵ ژیانیکۆیلەتی.[1]) ئەو پیاوێکی کورتە بالاّو کۆڵکە خوێندەوار بوو. ئینجیلی خوێندبوو، دیوانی شیعرەکانی< ریکاس فرایوس>[2] و کتێبی دوعای < ئاگاتانکلوس>ی لە بەر بوو. بۆ ئازابحی تای نەبوو. هێندیٚ دەیانگوت : ئەوە کەوا بێترس تورکان پەلامار دەدا، دیارە بێچوە جندوکەیەو گوللە کاری لیٚ ناکات. دەیانگوت بۆیە لە مردن ناترسیٚ چونکە تیشەڵێک داری خاچی پیٚیە. هێندێکیش دەیانگوت :ئەم تیشەڵە دارە هەر دڵی خۆیەتی.

کاباناروسی پیر سەری گەورەو پڕ لە ئاقڵی ڕاوەشاند و گوتی :

---

(١) شیعرێکە لە ریکاس فرایوس .

(٢) Rigas Pheraios شاعیری میللی کریت (١٧٥٧ - ١٧٩٨)

. ئاخرەکەی شیعرەکانی < ریکاس فرایوس > گشتمان بە کوشت دەدا.

پاڵەوانەکان کە لە بیستنی وتار وقسە ماندو ببوون، هەستا بوون و دوو دوو و سیٚ‌سیٚ و پێنج پێنج سەریان پێکەوە نابوو خەریکی دم بەدمە بوون. ئەوانەی ژیر بوون ودووریان بیردەکردەوە لە کەمایەتی دابوون. ئەوانەی ئاژاوەچی کە دەیانویست داروبەداری خۆیان لە سەر ئەم کارە دابنێن زۆرتر بوون. پاڵەوان کاتسیرماس بە چاوی خێل و شەیتانی، سەیری ئەو پاڵەوانانەی دەکرد کە لە حەساری ئاغەڵدا دەهاتو دەچون و وەک دەریا شەپۆلیان دەدا. پاڵەوان ماندا کاس سەردەمی لاوەتی وەبیر هاتبۆوە، هەناسەی هەڵدەکێشاو دەیگوت:

. ئەوانە هەر بۆیە باشن قەڵەم و پەڕە کاغەزێکیان بدەیە دەست. لە سەردەمی ئێمەدا بۆ ئەوەی خوێنی خەڵک وەجۆش بیٚ و قەڵای کاندی پەلامار بدەن و بیروخێنن، ئەوەندە بەسبوو کە هاوار بکەی : { ئازادی یا مەوگ }. بە راستی پاڵەوان سیفاکاس ، ئینسانەکان گۆڕاون و چکۆڵە بوونەتەوە.

بابە گەورە پتر سەیری ئەو لاوانەی دەکرد کە بە دەوریدا دەهاتن و دەچوون و لە گەڵ ئەوان بزەی دەهاتیٚ. پیرە مێرد لە بەر خۆیەوە بیری دەکردەوە :« من دڵنیام کە وەزع بەرەو باشی دەچیٚ. پیرە مێردەکان دەچنە ژێر خاک و دوای ئەوەی هێزیان تازە کردەوە، دووبارە دێنەوە دەریٚ. کریت قەت نامریٚ !» لە جیٚ رابوو بە دەنگی بەرز گوتی :

. رۆڵەکانی من ! ئێرە ئەنجومەنە، کۆبوونەوەی پیرە پیاوانی قەومە. ئێرە بازار نیە .وەرن دانیشن تا باسی لەسەر بکەین. پاڵەوان کابانارۆس بیرو رایەکی هەیە. ماموستاش بیرورایەکی تر. واتە دوو بیر و بۆ چوونی لێک جیاواز، ئێمە لەو چیایە کۆبووینەوە تا لەو دوو بیروڕایانە یەکیان هەڵبژێرین.

پاڵەوان پولیکسینگیس لە جیٚ ڕابوو، سمێڵی خورماییو عەتر لێدراوەکانی باداو لە بەرامبەر سیٚ پیرەمێردەکاندا بە دابی ڕێز لێگرتن سەری دانواند. یەخەی کراسی کرابۆوە جیٚ گەستنی ئامینەی لە گەردنی ناسکیدا دیاری دەدا. تەماشای پاڵەوانانی کرد و پتر لە هەموان لە سەرورووی مرج و مۆنی پاڵەوان میکلس مۆڕ بۆوە کە سەری بەردابۆوە . پاشان گوتی :

برایان ! پاڵەوانان ! ئەی پێشەوایانی کریتی رۆژهەڵات ! کەسێکی رادەبیٚ و لە پێش ئێوە قسان دەکا. پێویستە هەموو وشەکانی هەڵسەنگێنیٚ. من وشەکانم لێک داوەتەوە. کەوابوو گویٚ بدەنە وتەکانم. ئەگەر ئێمە وەک پاڵەوان کابانارۆس چاوەڕوانە بە هیوای گەیشتنی پاپۆڕان بین و چاومان لەوە بیٚ کە ورچ ببزویٚو لە شیمالەوە بێتە خوارو بە هاواری ئێمەوە بیٚ، ئەوا قەت ئازاد نابین. ژیان و شەر ئەوەیان فێری من کردوە کە ئازادی پارونێکی هاسان نیە. بەڵکوو شارێکە ئەشیٚ بە زەبری شیر بیگری. کەسێکی ئازادی هەروا لە دەستی خەڵک وەر بگریٚ، هەرواش کۆیلەو ژێر دەست دەمێنێتەوە. دیارە دەبیٚ گوندەکانیش بسوتێنن، دارەکانیش لە رەگو ریشە دەر بێنن، ئینسانەکانیش بکوژرێن‌و لافاوی ئەسرین و خوێن وەریٚ کەویٚ. ئەگەر زەبرێکمان وێکەوت و کەوتین، دەبیٚ هەوڵ بدەین هەستینەوە. ماوەیەکی زۆر کریت ئەشیٚ خەبات بکا و بناڵێنیٚ. سەت ساڵ، دووسەت ساڵ، سێسەت ساڵ، من نازانم . بەڵام دەزانم رێگا چارەی دیکە نیە. گویٚ مەدەنە قسەکانی وەک پاڵەوان کابانارۆس. بەڵیٚ ... سوێند بەو رۆژەی کە لە بان سەرمانەو دەدرەوشیٚ،

www.kerimhisami.com

رۆژێ دەگەینە ئازادی .!

پاڵەوان پولیکسینگیس لە بەر هەتاو سەری روت کرد بوو، هەڵمی لێ هەڵدەستا. زۆر لە پاڵەوانان ئارۆژا بوون، رابوون و هاواریان دەکرد : { ئازادی یا مەرگ }.

پاڵەوان میکێلس لە پولیکسینگیس وەنیزیک کەوت و بە نابەدڵی دەستی بۆ درێژ کرد وگوتی . پاڵەوان پولیکسینگیس ! شەیتانێک لە نێوان ئێمەدا هەیە، دەیەوێ لێکمان بکا، بەلام کریت کەوتۆتە مەترسیەوە، وەرە دەستیمن بگرە.!

پۆلیکسینگیس لە وەلامدا گوتی: برام تۆش دەستیمن بگرە .باشە یتان بچێتە جهەندەم، قاقا پێکەنی. بەلام پاڵەوان میکلس لە کردەوەی خۆی پەشیمان بۆوە. لێی وەدوور کەوت و گرژ بوو.

ئەنجومەن سەعاتێکی دیکەش درێژەی کێشا. لە بارەی مەسەلەکانی هەرە پچوکیش قسەیان کرد و دایان نا کە کێ و لە کوێ خەڵک ببیێن. جۆت بستوی چیاکان بگرن و گوندی تورکان گەمارۆ بدەن و لە دێرەکان خۆ قایم کەن.

پاشان شەرابیان هێنا. بە ڕشتنی چەند دڵۆپە شەراب بە سەر زەویدا، هەموو پەیمانیان قایم کرد، سێ ڕێبەر لە سەر تەختەکانیان هاتنە خوارێ. رۆژ دەهات ئاوا دەبوو. کۆبوونەوە دوایی هات. پێشەوایان دەستی یەکتریان کوشی و لێک جیا بوونەوە.

* * *

پاڵەوانگەل لە ناوچەی ژێر دەستی خۆیان دا بلاو بوون تا دەستەکانی ژێر فەرماندەری خۆیان رێک بخەن. پیرو لاو چەک و چۆلی خۆیان لە بن میچ ولە ژێر عەرز و لە باخچان دەهێنا دەرێو خاوێنیان دەکردنەوە. ئەگەر لولەی تفەنگەکانیان تەواو نەبایە بە شریتی دەیان پێچان تا لێک بلاو نەبن. ئەوانەی فەقیرو بێ چەک بوون، چۆماخیان ساز دەکردن و چاوەڕوانی دەرفەت بوون تا لە کاتی هێرشدا سەربازێکی تورک بکوژن و تفەنگی ئەو هەڵبگرن.

لە حەساری دێرەکان ژن و کیژی لاو کتێبەکانیان دەدڕاند و فیشەکیان دە پەڕەکان وەر دەپیچا. ئەوانەی داماوتر بوون هەتوانیان لە ئاونگاندا ساز دەکرد. هێندێکیش قوببەی سەری گومبەزی کلیسایان لادەبرد و لە قەلایبەکەی گوللەیان دروست دەکرد. کریت ببوە کارخانەیەکی مەزنی ئازادی شەوو رۆژ کاری دەکرد. مانگی خەرمانان شەوانە مانگ ئاسمانیڕووناک دەکرد. هەتاو ئارامتر ببوو. دەخڵو دان و ترێ کۆکرابۆوە. چاوەڕوانی بارانی پایزی بوون. هەوری سپی پایزی بەری ئاسمانیان دەگرت و شنەبایەکی سووک ڕایدەدان و بلاوەی پێدەکردن. پاشان هەوری دیکە وەدەر دەکەوتن و بە نۆرە کریتیان دادەپۆشی و دەریان دەخست.

شەراب لە کوپەکاندا دەکوڵی. کریتیەکان لە خۆیان دەپرسی:«کێ ئەو شەرابانە دەخواتەوە ؟ کێ ئاردی گەنمی تازە دەکاتە هەویر ؟ کێ سەریساڵی تازە جێژن دەگرێ؟» دایک تەماشای کورە لاوانیان دەکرد، ژن تەماشای مێردان و خوشک تەماشای برایانیان دەکرد و لە بیچمی هەموانیاندا مەرگیان دەبینی. بەلام بێدەنگ دەبوون. دەیانزانی ئەوان کریتین و مەرگیش چارەنووسی کریتیانە.

ئامینەش هاتبوە نێو ئەم بەزم و هەرایە. ئەویش جلی گاورانی کردبوە بەر. بە سەری رووتەوە

لە پێچانەوەی فیشەکان یارمەتی ژنەکانی دەدا. بەڵام بیری لە شوێنێکی تر دە خولایەوە. ئەو نەلە بیری کریت دابوو، نە لە فیکری پاڵەوان پولیکسینگیسدا. بیری لە مەسیح و پیرۆزەکانیش نەدەکردەوە. بیری لە سەیرو سەفەر دابوو، لە چیا بەرزەکان. بەدوای ئەو پیاوە تێکسرماوەدا دەگەڕا کە دڵی دەیویست. چەند حەوتووی تر، واتە رۆژی ڕێزگرتن لە خاچی پیرۆز کە دەبوە چاردەی مانگی سیپتامبر بە ئایینی مەسیح دەیان شوشت و دەبوو بە گاور. یای کریسانتی خوشکی پاڵەوان پولیکسینگیس کە لە ماڵی عەلی بەگی لە مڵکی داگیرکراوی براکەی دەژیا، پێشەکی ئەو کارەی ئامادە دەکرد. بەژنەکانی گوتبوو کە بۆ رۆژی گاوربوونی ئەم ژنە موسوڵمانە نانی متفەرک دروست بکەن.

لەم رۆژەدا، حەوت پاڵەوان هەر یەکە بەداروودەستەی خۆیانەوە جێگای باوکیان دەگرێ، چسگورکیش دەهات وتاری دەدا. جوتیارانی گوندەکانی دراوسێش دەهاتن تا لە ئاهەنگی گاوربوونی ژنی نوری بەگیدا بەشدار بن . ئەوەیان بە فاڵی باش دەزانی و بە یونانی بوونی وەسمانی و بە کۆتایی هاتنی دەردو ئازاری کریتیان دادەنا. هەموویان هاتبوون خزمەتی ئامینەی بکەن. بە جوانی ئەویان هەڵا دەگوت و چاوە روانی ئەو جێژنە بوون. ژنی چەرکەسی ئەو خزمەت و نازکردنەی بە روو خۆشی وەردەگرتو بەڵام هەست و بیری هەر لە چیادوورەکان دە سوڕایەوە. تەنیاجارجار کە کریسانتی ڕێوشوێنی ئایینی تازەی فێر دەکرد، تووڕە دەبوو،بە توندی وەڵامی دەدایەوە.

شەونکیان پیرە کچ لە سەر نیوتەخت دانیشت و دیسان دەستی کرد بە حکایەتی‌کورتە مێژووی ژیان وکەرامەت وموجیزەی‌مەسیح‌و خەلیفەکانی. باسی نوێژ و رۆوژو خۆ نەشۆشتن و سەبرو خوراگری ئەوانی دەکرد و گوتی : ئەگەر زللەیان لە لاروومەتێک دابان، لایەکەی دیشیان وەر دەگێرا. •

ئامینە گوتی:« باشە .. یای کریسانتی! بۆجما کریتیەکان مەسیحی نین ؟ئەدی بۆچی کاتێ سولتان بەسەریان دادەدا، ئەوان شۆرش دەکەن پەلاماری دەدەن و دەیانەوێ چاوی دەر بێنن. ؟ »

کریسانتی دوای تۆزێ دوودڵی گوتی:« رۆڵە ئەوە مەسەلەیەکی دیکەیە. ئەمە ئەو شتەیە کە تۆ پێی ئێژی نیشتمان و منیش ناوی دەنێم ئایین ..تێدە گەی؟ »

ژنی چەرکەسی لەم وڵامە تێ نەگەیشت . لە بەر خۆیەوە گوتی :«هەر چۆنێ بێ من بەڵێنیم داوە دەبم بە مەسیحی. بەڵام خۆشم هەر دەشۆم. ئەو پیاوەی خۆشم نەوێ ئەگەر دەستم لێ بدات، چاوەکانی دەردێنم. ئەگەر مردم با مەسیح چیدەوی لە گەڵم بکات. بەڵام تا زیندووم دەسەڵاتی خۆم بە دەست خۆمە. »

ئێوارە رۆژی ئەنجومەنەو ئامینە لە پێش پەنجەرەی ژووری خۆی دانیشتوە. چاوەروانی گەڕانەوەی دەسگیرانیەتی. خۆی ڕازاندۆتەوە، زولفەکانی شوشتوە، وەسمەی کێشاوە،چەندەی دەویست لە گەڵ دەسگیرانی بچێتە ئەنجومەن و تەماشای ئەم چاردە پاڵەوانە بکا کە وەک هەڵۆ بە ڕیز لە سەر گاشە بەردان دانیشتوون. ئەو پاڵەوان میکلسە کەللە رەقە ببینێ کە بە یادی ئەو مەمکەکانی وەخرو دەهاتن. بەڵام خوایە! ئامینە بۆچی بیر لە پاڵەوان میکلس دەکاتەوە؟چی لە لەشی دایە کەوا ئەم ژنە بۆلای خۆ رادەکێشێ؟ ئەوە کە ئینسان نیە، شەیتانێکی درندەیە بۆ

لەگەڵ ژیان نابێ. نا..نا.. ئامینە خۆشی ناوێ، لێی بێزارە . ئاخ! خۆزیا دەیتوانی هەو تک دەستانی بپەرێنێ و بە چاوی خۆی ببینێ کە چۆن هێزی لەشی‌لەگەڵ خوێنی بە عەرزیدا دەچنە خوارێ. چەند کارێکی باشی کردوە کە شووی کردوە بە پاڵەوان پولیکسینگیس، شادو رووخۆش و بە تەربیەتە. بەلام لە گەڵ ئەوەش خۆزیا دەیتوانی بۆ چرتە یەکیش بایەلە چیا چاوی بە پاڵەوان میکلس کەوتبایە. ئەوە بوو ئەوەی کە ئامینە لە رۆژئاوادا، لە بەر پەنجەرەی ژوورەکەی خۆی بیری لێدەکردەوەو چاوە بادامیە بە کلەکانی دە لوتکەی چیای سلنا بریبوو. بە جارێ نوری بەگی لە بیر چووبۆوە. دەتگوت قەت هەر لە دایکیش نەبوە. قەت جوان وبالاّ بەرز نەبوە، قەت باسکی بۆ لە ئامێزگرتنی ئەو لێک نەکردۆتەوە. گۆشتی لەش و لاری ئامینە وە دەریایەک دەچوو کە کاتێ پاپۆری پیدا بروا. بۆ تاوێک قەڵشێکی لێ پەیدا دەبێو دوای تێپەڕ بوونی پاپۆڕ وێک دەکەوێتەوە.هەروەک دەستی وێنەکەوتبێ. داخوا هیچ بیری لەو پاشا خەرفاوە دەکردەوە کە ئەوی لە باوکی کریبوو ؟ کاری باوکی ئەوەبوو کە کیژی جوان دروست بکاو بەخێویان بکاو بیانفرۆشێ. داخوا ئەو لاوە چەرکسەی وە بیر دەهاتەوە کە هێشتا خەتی سمێڵی نەدابوو، شەوێکیان بە شەوی هاوینێ لە نێو بیستانی لە عەرزی دابوو، سواری ببوو. لە پێشدا وای زانیبوو کە دەیکوژێ، ویستبووی بەربەرەکانی بکا. بەلام لاو نەیکوشتبوو. دوای نەختێک ماچ و موچ کە ماندوو بوو، ئیتر رام ببو، داسەکنابوو. بە زەردە خەنەیەکی شیرین پرسیبووی : ناوت چیە ؟

ـ ناوی من... ناوی من ..؟ ناوێکی پێ گوتبوو، ئێستا ناوەکەی وەبیر نەدەهاتەوە. بەڵێ ! تەواوی ئەو پیاوانەی سواری ببوون و پاشان رۆیشتبوون. ئێستا نۆرەی پولیکسینگیسە . ئەویش هەر ماوەیەک بۆی دەبێ، بەلام حەیف ! لەو کاتەدا کە دەبێ شووی پێبکا، هەست دەکا لە ویش وەدووردەکەوێ. لەو دەمەدا کە بیری لەوشتانە دەکردەوە لە دوورەوە پاپۆڕێکی بینی کە بۆ قەراخی دەریا دێت، هی دزەکانی دەریایی بوو،

کاتێ کریسانتی کارەکانی تەواو کرد، چوو لە پەنای دانیشت. رۆژی رابردوو ئەو چیرۆکی یەکێک لە پیرۆزەکان واتە < سن ژان کولبە>ی تەواو نەکرد بوو.گەیاند بوویە ئەو جێیە کە < سن‌ژان> لە بەر نوێژ و رۆژووی زۆر کەوتبوو. دوای چل ساڵ بزربوون هاتەوە نیشتگەی خۆی و لە دەرگای‌دا... دایکی نەیناسی و پارەو نانێکی دایە. < سن ژان >پێی گوت :

ـ دایە من نانم ناوێ، تەنیا رێگا بدە لە قوژبنیکی حەساری ئەم خانوە ی تێدا بمرم ..

ئامینە رابوو، بە نارەحەتی بە نێو ژوورەکەدا دەهات و دەچوو. ئەو خواردنی باش و پیاو وشەری لە هەموو شت پێ خۆشتر بوو. بەلام ئەو پیرە کچە بەو چیرۆکانە دەیویست مێشکی ماندو بکا. پێی گوت:

ـ خانم بۆخاتری خوا چراکەی هەڵکە وەختە بخنکێم ،

کریسانتی گوتی: « کیژم نارەحەت مەبە ئێستا دەگاتەوە.چما دەتوانی تاوێک لە تۆ وەدوور کەوێ؟ بزانە.. ئێستا گوێم لە حیلەی دەنگی ماینەکەیەتی .» کریسانتی برایەکەی ئەوەندە خۆش دەویست، وەک ئەو دەمەی کە پێکەوە لە زکی دایکیان دابوون. جۆرێک لەگەڵ ئەو خۆی بە یەک دەزانی کە وەک‌پیاوێکی ئاشقی گەرم داهاتوو سەیری ئامینەی دەکرد.

کاتێک دەیبینی کە براکەی دەست دە قەدی ئامینە وەردێنێ‌و بۆ ژووری نوستنی‌دەبا ،ئەویش لە

www.kerimbisani.com

سەرتەختەکەی درێژ دەبوولە دنیای خەیاڵدا خۆی نوقمی لەزەت و خۆشی دەکرد.

ئامینە لە پەنجەرەوە گوێی هەڵخست، حیلەی ماینەکە بوو، بەڵام دیار بوو کە هێشتا دوورە. لە گوندی چرا هەڵدەکران. زارۆک و سەگ لە دەرەوە بانگ دەکرانەوە. گوندیەکان شێویان دەخوارد. ئەستێرەی رۆژئاوا شادو پرشەنگدار لە سەر چیای سلناوە تەماشای ئامینەی دەکرد. پاشان بازدێکی داو لە پشت چیاوە بزر بوو.

* * *

لەودەمەدا کە ئامینە سەری لە پەنجەرە هێنابوە دەرو هەناسەی هەڵدەکێشا، پاڵەوان میکێلس تووڕەو شەرمەزار بە دڵە کوتە لە چیا دەهاتە خوار وبۆ لای ماڵی باوکی دەچوو. لە دڵدا هاواری دەکرد و دەیگوت :« تۆ داوای ئەوەت هەیە کە بۆ ئازادی شەر دەکەی، لە کاتێکا هێشتا کۆیلەی. بیرەکانت شتێک دەبێژن و دەستەکانت کارێکی تر دەکەن.. دڵت هیچ کامیان پەسند ناکات. بۆ وات لێهاتوە بە درۆ بۆ کرێت دە ناڵێنی ؟ شەیتان دەستی خستوتە نێو هەناوت وبە سەرتدا زاڵە.تۆ ئەگەر لە شەڕدا بمری ویا کاندی بگری و کرێت ئازاد بکەی، دیسان هەر ئەو هەژارەچارە رەشەی هەر ئەوەی کە بووی. چونکە هەوەسی نهێنی لە دڵت داهەیە و فیکرت لە جێگایەکی دیکەیە »

تێودوریس هەوەڵێن هاوخەباتی پاڵەوان بە ئالاوە لە پێشەوە ڕۆیشتبوو. پاڵەوان میکێلس تەنیا لە چیا دەهاتە خوارێ و لە بەر خۆیەوە نارە ناری بوو. ئەو جارێکی دیکەش پاڵەوان پولیکسینگیسی دیبوو، بۆنی مێسک، واتە ئەو بۆنە لەعنەتیەی تورکی بۆ هاتبوو. خوێن لەدەمارەکانیدا هاتبوە جۆش لە بەر خۆیەوە دەیگوت: « ئاخ لەو دێلەسەگە لەعنەتیە.. ئاخ ..هەتا ئەو زیندوو بێ، من هەر ئەو پیاوە ڕەزیل و بەد بەختەم... »

لەو کاتەدا کە زاوا دەیویست لە نێو پاڵەوانەکانی ئەنجومەندا بۆ مارەکردن شاهید پەیدا بکا، بیستبووی کە بۆ چێژنی میعراجی مریەمی پاکیزە بانگیان دەکاتە ماڵێ. دیتبووی کە لەویش وەنیزیک دەکەوێ،تا بانگی بکا، بەڵام لە دواییدا کشا بۆوە، بێگومان لە نیگای بە سامی ترسا بوو.

پاڵەوان میکێلس هاوارێکی کردو گوتی:

. ئیترخۆ راناگرم. ئەوە نەبوو بەژیان.دەبێ ئەم وەزعە کوتایی پێ بدرێ! رکێفی‌لە ماینەکەی داو لە تاریکایی شەودا بزر بوو.

* * *

پاڵەوان پولیکسینگیس و ئامینە و کریسانتی وەک تورکان لە پێش مێز دانیشتبوون نانیان دەخوارد. لە پڕ لە دەرگایانداو چس‌گورک وەژوور کەوت. پاڵەوان بە دیتنی حەبەسا. لەوەتا خوشکە زاکانی، دیاماندیس و وانگلیو مرد بوون، چس‌گورگی نەدیبوو . لە پێشدا شکی لێدەکرد کە رەنگە ئەو لە بەر حەسودی دیاماندیسی دەرمانداو کردبێ. بەڵام زوو ئەم شک و گومانەی لاچوو بوو. گوتبووی نا، شتی وانابێ، ئەو مەری خودایەو ناتوانێ خەڵک بکوژێ. هەمووی خستبوە سەر قەزاو قەدەر. ئیتر قینی لە مامۆستا نەبوو، ئێستا کە چس‌گورک دەوری خەلیفەکانی

www.kerimhisami.com

عیسای یاری دەکرد، بە گوندانداا دەگەڕاو بە وتار دڵی ئیمانداارانی دە هاژاندو هانیدەدان، پولیکسینگیس رابردووی لە بیر خۆ بردبۆوە . بەهاتنی کوتو پڕی فرە خۆشحاڵبوو. لەو کاتەدا کە رادەبوو جێگای بۆ بکاتەوە گوتی :

. سلاو ئاغا ماموستا ! بە خێر هاتی ! ماموستا سلاوی کرد و چوار مێردەکی لە عەرزی دانیشت. شۆقی چرا لە سەروچاوی دابوو. پاڵەوان بە سەیرەوە تەماشای دەکرد. داخوا ئەوە هەر چس‌گورکی جاران بوو؟ هەر ئەو شل و سیپاڵە بوو کە چاویلکەی بە دەزوو لە گوێچکەی قایم دەکرد؟ هەر ئەو پشت کوڕە بوو کە شاڵواری تەنگی دەپێ دەکرد؟ ئێستا پیاوێکی دیکەی لە پێش خۆی دەدیت.

بەراستی چس‌گورک ببوە پیاوێکی دیکە.لەو رۆژەوە کە ژنبرا لۆتیەکەی مرد بوو، بە جارێ گۆڕابوو. تێگەیشتبوو کە پیاوەتی تەنیا بە لەشی ساخ و بە هێز نیە. بەڵکوو گیانی قەوی و ئیرادەشی پێویستە. مێشێک ئەگەر بزانێ چی دەوێ، دەتوانێ گایەک لە عەرزی بدا. رەشیدی مەسەلەیەکە بەستراوە بە روح، نەک بە لەش. لەو رۆژەوە کە چس‌گورک ئەوە تێگەیشتبوو، گۆڕابوو وردە وردە بەدەنی بە یارمەتی یانی بە هێز ببوو. لە سەرکەوتنی چیا پشوی سوار نەدەبوو.

پشتی راست ببۆوە. نانی بە ئیشتیا دەخوارد. شەرابی دەخواردەوە. روومەتی سوور هەڵدەگەڕان. لە هەموو سەیرتر هەستی دەکرد لە ئاست ژنان هەوەسی دەبزوێ‌و بە جوانیان دەبینێ. لەو ماوەیەدا کە کۆڵ بە شان بە گوندانداا دەگەڕا، بۆ ئەوەی بتوانێ شەو لە شوێنێ سەر بنێتەوە، ببوە زڕبابی چەند منداڵان. بە هەڵکەوت دایکی یەک لەو منداڵانەی خەڵکی کاستلی کە مێردی‌بزر ببوو، دەیخورا. شەوێک لە جەنگەی گاڵتەو گەمەدا زڕباب‌و دایکی منداڵەکە لە جێدا لێک هاڵابوون. بەدوای ئەمەدا، چس‌گورک پتر لە کاستلی دەمایەوە‌و لە گەڵ دایکی منداڵەکە دەنوست.

پاڵەوان پولیکسینگیس لەو کاتەدا جامی میوانەکەی پڕدەکرد پرسی:

. جەنابی ماموستا تۆش بۆ ئازادی شەردەکەی، تۆش بوویە پاڵەوان، بەلام پاڵەوانێکی زانا بە ئالایەکەوە کە پیتی ئەلف و بێی لە سەر نوسراوە،.

ماموستا بە پێکەنینەوە وەلامی دایەوە :

. لام وایە بەم زوانە منیش دەبێ تفەنگ هەڵگرم. ئەلف و بێ شتێکی زۆر باشە، بەلام تەنیا بۆ ئیشتیا کردنەوە دەبێ. خواردنی باش گۆشتی تورکە.

ئامینە سەری هاویشتبوە سەر دەستی و تەماشای چس‌گورکی دەکرد. لە بەر خۆیەوە بیری دەکردەوە کە : ئەوە برای پاڵەوان میکێلسە.. هەوڵی دەدا تا لە سەرو رووی پیاوێکدا کە بەرەو رووی دانیشتوە، خەتی روخساری توندو تیژی ئەو بدۆزێتەوە.

کریسانتی هەستاو رۆیشت. بوونی چس‌گورک نارەحەتی دەکرد. دەتگوت دوو مردوە کانی لە قەبر هاتونەوە دەرو رووبەرووی دانیشتوون.

پاڵەوان پولیکسینگیس پرسی:

. بە راستی ماموستا ، دەکرێ رۆژی جێژنی میعراجی مریەمی پاکیزە بۆ ئاهەنگی گاوربوونی

www.kerimhisami.com

ئامینە تەشریف بێنێ؟ ئامینە لەو رۆژەدا دە بێتە مەسیحی و پاشان ناوەکەشی دهبێتە هێلینا. هەرئەو شەوەش ئێمە شایی دەکەین.

چس‌گورک کوتی :

. پاڵەوان من هەر بۆ ئەو مەسەلەیە هاتبووم. واتە بۆ مەسەلەی غوسڵی تەعمید. مارولیاسی پیر لە دەورویەری کاستلی کاتی زەوی کێلاَن کوپەیەکی گەورەی لە ژێر زەویدا دۆزیوەتەوە. پیرە مێرد بە دوای منیدا نارد. چوم کوپەکەم دیت. دەڵێ ئەوە عەنتیکەیە. راستیش دەکا، خوا دەزانێ چەند هەزار ساڵ لەمەو بەرە.

لە دیوی دەرەوەی نەخشی ئەوتۆ هەڵکەنراون کە وەک گوڵە گەنم دەچن. وە باسکی هەشت پێی دەریاییش دەچن. دیارە باش ناناسرێن. بەڵاّم لە بن کوپەکەدا مستێک باقلەی میسریم دیتەوە کە بە درێژایی زەمان وەک قسڵیان لێ هاتبوو. بە بڕوای من ئەو کوپەیە دەگەڕێتەوە بۆ سەردەمی مینوس.(١)

پاڵەوان پرسی : « باشە. ئێستا دەتەوی چ لەو کوپەیە بکەی؟ من هیچ تێناگەم. »

. تێ ناگەی پاڵەوان ؟ بۆ هەوری ‹غوسڵی تەعمید › لەم کوپەیە کەلک وەر دەگرین. قەشەی گوندی دەڵێ: هەورەکانی کلیسا پچوکن. لەوە نارەحەتە کە خانمی تازە وەرگەڕاو چۆن پاک کاتەوە. بەڵاّم خوا لە کاتێکی باش دا ئەم کوپەی گەیاندوە کە پێویستمان بوو. ئەم دۆزینەوەیە نیشانەی شانسە. لە سەر ئەو باوەڕەم کە بەو زوانە قوستەنتەنیەش دێتە سەر دینی مەسیح. چس‌گورک ئەوانەی گوت وڕابوو. بە پەلەشبوو، چونکە دایکی منداڵەکە بۆ خواردن چاوەروانی بوو.

پاڵەوان پولیکسینگیس دای لە قاقای پێکەنین و گوتی :

. ماشەڵاّ ماموستا ! بە راستی بیرێکی تیژت هەیە. ئامینە تۆ دەڵێی چی؟

بەڵام ئامینە بێدەنگ بوو. تەماشای ماموستای دەکرد، بەڵام گیانی لە لەشی جیا بوو. بێ ئەوەی بیر لە مەسیح و لە خۆ شوشتن بکاتەوە، سەرگەردان بە هەمرو لایەکدا دەخولایەوە.

* * *

لە راستیشدا ژنە دێهاتی دۆستی چس‌گورک خواردنی ئامادە کرد بوو. سفرەی راخستبوو، گۆزەڵەی پڕ لە شەرابی لە کن دانابوو. چاوە روانی مآموستا بوو. ئەو ژنە بیچمێکی پیاوانەی هەبوو. دانەکانی خواروخێچ و ئەوەندە سپی بوون دەتروسکان.

سمێڵێکی رەش لە پشت لێوانی شین ببوو، ئەگەر گرێ نەبایە لەوانە بوو چس‌گورک هەرگیز ئاشقی نەبێ. بەو زوانەش لەرووی هەڵنەدەهات ژنێک لە ئامێز بگرێ.

ماموستا سڵاوی کرد. منداڵەکە نوستبوو. مێردی ژنەکە چەرچی بوو بە گوندانداا دەگەڕا. ئێستا ژن و زڕباب ببوونە پاشای ئەو ماڵە. هەرتک بە کاوەخۆ نانیان خوارد، گۆزە لەی شەرابیان خاڵی کرد، پاشان دوعایان خوێندو پەیکەری عیسای مەسیحیان داپۆشی و چوونە نێو جێگا.

١- مینوس: پاشای کریت، کوری موشتەری و مێردی پازیفایی بوە کە دەڵێن قازی جهەندەمە (میتولوژی)

www.kerimhisami.com

ماموستا له دلدا دەیگوت :« گیانم چس‌گورک : لیندە، چاکت بۆ هاتوە. تا ئێستا بەسترابووی، ئێستا بووی بە پیاو. ئیشەلا هەزارسالی دیکە دەژی» وەهای تەختی خەویْ وەلەرزە خستبوو ،دەتگوت ئێستا تێکی دەقرمێنیْ. بەیانی کە چوە حەساریْ دەستو چاوی بشوا چاوی بە کوری سیْسالەی ژنەکەی کەوت، لە قوژنێک ونستا بوو خێسەی لیندەکرد. چس‌گورک ترسا. بیری کردەوە دەبیْ هەتیو شتێکی زانیبیْ. نەکا بچیْ بە باوکی بلیْ. لە مندالەکە چوە پێش، بۆ ئەوەی دلخۆشی بداتەوە. دوو سکە دراوی هێنا دەرو بۆ لای کورەکەی راداشت. هەتیو بە تورەیی دەستی وەلاناو گوتی : تۆ دوێنیْ شەو گازت لە دایکم دەگرت، ئێستا پارەم دەدەیەی. دراوەکەی بە سەروسەکوتی داداوە.

چس‌گورک گەرایەوە . دەستی دا خورجینەکەی کە پێشتر نان و زەیتون و پەنیر و شەرابی تێنا بوو. مالاوایی لە ژنەکەی کرد کەخەریکی جیْ هەلگرتن بوو. چس‌گورک کەوتە ریْ. لە مەیدانی گوندی لە بن دارچنار خەلکێکی زۆر کۆ ببوە. دەرگای مالەکان دەکرایەوە. گوندی‌یەکان کە گوییْیان لە هەرا هەرا ببوو، بە غار دەهاتەدەر و روویان دەکردە مەیدانی گوندی. لەو کاتەدا قەشەیەک بە سەروسەکوتی پەرێشان و لاقی خوێناوی ، بە هەناسە بڕکە گەیشتە نێو گوندی و هاواری کرد: « برایان ! باوکە پیرەکانی دێری عیسای مەسیح منیان بۆ لای ئێوە ناردوە. حەسەن بەگی سەردار بە لەشکرێکی گەورەی سەرباز و چەتەوە لە کاندی وەدەر کەوتوە و ئێستا دێری گەمارۆ داوە. ئێوە دەبیْ لە فریامان کەون. ئەدی پالەوانی ئەم گوندە لە کویْیە ؟ برایان دەست دەنە چەک !»

بەلام پالەوان هێشتا لە ئامێزی ژنی چەرکسی دابوو. بە بیستنی هەراو هوریا وەخەبەر هات و لە جیْ دەر پەڕی. بەلام نەیدەتوانی بە بیْ شالوار بێتە کۆلان. ناچار خۆی گۆڕی، چەکمەی کردە پیْ و دەمانچەی لە خۆ بەست و بەرەو شوێنی کۆبوونەوەی خەلک ڕۆیشت.گەیشتیْ باسکی قەشەی مالوێرانی گرت و گوتی :

. ئەو هەرا هەرایەت لە چی‌یە؟ ئەم خەلکە بۆ دەترسێنی؟ قەشەی لەعنەتی. ئەوەی تۆ باسیان دەکەی ئاخر هەر تورک نین ؟ دلنیابە حیسابیان پاک دەکەین .

www.kerimhisami.com

١٠

خۆر سەری چیاکانی ڕوناک کرد و پاشان گردو تەپک و دەشت و سەحراشی داگرت. لەشی برینداری کریت لە بەر شۆقی هەتاو دەدرەوشا. ئەگەر خودا خۆی تۆزێ ڕەحمەت دابایە و چاوێکی لە خوارێ بکردایە، دڵی دەسوتا. دەیدیت کە خانوەکان دەسوتێن، ژنەکانی دەبینی کە قژیان دەڕننەوە، هەتیوەکانی دەبینی کەبرسیو ڕوت لە چیاکان سەرگەردانن. پیاوەکانی دەبینی کە پەرۆیەکی نەخشەی خاچیان بەدەستەوەیە، بە بێ نان و فیشەک، بە پای پەتی دەچنە شەڕێ و تەنیا کۆنە تفەنگ چەکیانە. ئەوانە پشتاو پشت لە بەرخودا پاڕاونەوە.. بەڵام داخوا خوا قەت داهاتۆتەوە گوێ بداتە هاوار و ناڵەیان. خودا یا کەڕ بوە، یا ئایینی گۆڕیوە . کەوابوو خەڵک بێجگە لە چەک هەڵگرتن چاری دیکەی نەماوە.

کاتی بەیانی پاڵەوان پۆلیکسینگیس لە حەساریماڵەکەی ، خۆی بۆ شەڕ ئامادە دەکرد. شەوی پێشتر قاسیدێکی ناردبوە کن پاڵەوان میکێلس تا خەبەری تازەی بۆ بێنێ. هەواڵی بۆ ناردبوو کە تورک دێری عیسای مەسیحیان گەمارۆ داوە، ئاڵاکەت هەڵگرەو وەرێ کەوە. ئازادی یا مەرگ. ئیتر وتاردان و کۆبونەوە بەسە. کاتی ئەوە هاتوە کە کریت دەنگی ڕاستەقینەی خۆی کە لە لولەی تفەنگ دێتەدەرێ بەرز کاتەوە.

لە نامەکەداهەر وەها نوسیبووی :« ئاخ ! ئەی پاڵەوان میکێلس ! وەرە با قین و ناکۆکیەکان لە بیر بەرینەوە. ئەو قینە بێ جێیانە ئێمەیان خواردۆتەوە. ڕۆژێک لە شێریان پرسی : تۆ لە چی دەترسی لە فیل و لە پڵنگ، یا لە گا کێوی ؟ شێر لە وەڵامدا گوتی : من لە کێچ دەترسم ! بەڵێ پاڵەوان کێچێک لەم ناوەدا هەرتکمانی دەگەست. ناوی ئەو کێچە شادی بوو یاخەم، هەرچی بوو، کێچ پتر نەبوو. ئێستا کاتی ئەوە هاتوە کە ئەو کێچە بچێتە جەهەندەم. کریت بانگی ئێمە دەکات. کەوابوو وەرە وەک برایان دەست بدەینە دەستی یەک . »

ئامینە هاتەدەروپاڵی وەلاشیپانەی دەرکێدا. دەوری چاوەکانی شین و لێوەکانی لەبەرگازگرتنی شەوانە سوور هەڵگەرابوون. پاڵەوان ئاوڕی ویندا و دیتی. لەبەر ئەوەی قسە بە فیزەکانی کە بۆ پاڵەوان میکێلسی نوسیبوو. هێشتا وڕی کردبوو، لە ئاست ئامینە وشک و خۆگر بوو.

ژنی چەرکەسی بە توڕەیی بانگی کرد و گوتی:« بیر لەچی دەکەیەوە: من لە بەرامبەر تۆدا وێستاوم، تۆ چاوم لێ ناکەی؟»

پاڵەوان خەریکبوو خورجینەکەی لە پاشتەرکی زینیقایم کا. لایەکی خورجینەکەی پڕکردبوو لە فیشەک و داو ودەرمان و کەتانی برین پێچان. لایەکەی دیکەش نان و پەنیر و شەرابی تێنابوو. نەیدەزانی وەڵامی ژنێک چ بداتەوە کە پاڵی وەلاشیپانەی دەرکێ داوەو دەزانێ بۆ شەر دەچێ.

www.kermhisani.com

شەوی پێشوو کاتی نامە نووسین بۆ هاو خەباتە بەدگوزەکەی، بۆ هەوەڵین جار لە ژیانیدا تێگەیشتبوو کە لە دڵی پیاوێکدا، جێگای ژن لە کوێ بێ و جێگای نیشتمان لە کوێ بێت،

ژنی چەرکەسی لە کاتێکا لە پلیکان دەهاتەخوارو لێی وەنیزیک دەکەوت، گوتی:

. من ڕازێکم لە دڵدایە و ئەشێ پێتی بێژم. دەستی بە ملی ماینەکەی داهێنا. پاشان سەری دانواند وپرچە درێژەکانی کە بەقەد یاڵی ماینەکە درێژ بوون، بەری دانەوەو حەساری پڕکرد لە عەتر.

پاڵەوان پولیکسینگیس پرسی : ڕاز..! دەستەکانی لە کار کەوتن .

. بەڵێ ڕاز ... من ئێستا ئەو ڕازەت پێ دەڵێم تا پاشان گلەیی نەکەی. جاروبار لە کاندییەوە خەبەرم پێدەگەن، گۆیا خزم و کەسی نوری دەیانەوی لە گەڵ هێندێ سەرباز و چەقۆ کێش، شەوێک بێن کاستلی پەلامار بدەن و منیش بڕفێنن. ئەگەر دووبارە موسوڵمان نەبمەوە بمکوژن. جا تۆ بچۆ دێری عیسای مەسیح و بەلام لە بیری ژنەکەشت دابە، پاڵەوان!

پاڵەوان تاوێک مات بوو. لە دەرەوە لە مەیدانی گوندی دەنگی هەراو هوریا دەهات.مێرد خواحافیزیان لە ژنەکان دەکرد، پیرێژن دەگریان. گشتیان لە مەیدانی گوندی لە بن دارچنار لەژێر ئالای پاڵەوان پولیکسینگیس دا کۆ ببوونەوە.

ئامینە کە دیتی مێردەکەی بێدەنگ بوە دووبارە گوتی:

. لە فیکری ژنەکەت دابە! ژن وەک قەلا وایە، دەتوانی بیگری .

. لە فیکری ئەویش دادەبم. باسکی دە ئامینەی وەرهێناو کێشایە لای خۆی. هەستی کرد کە مەمکە توندەکانی وەسینگی دەکەون، تاوێک پەشۆکاو لە بەرخۆیەوە گوتی:«دنیا وێران بێ باکم نیە و ئەوەندە بەسە کە ئەم لەشە لە ئامێزی خۆم بگرم»

ژن چاوەکانی لە سەر یەک داناو سەبروکە هەستا سەر پەنجەکانی و لێوی بە لێوی مێردەکەیەوە نوساند. ئەژنۆی پاڵەوان نوشتاوە و هەناوی پڕبوو لە مەرگ و لە هەنگوین.

ماینەکە حیلاندی. پاڵەوان هاتەوە سەر خۆو پاڵی وەدیواری دا. سەبروکە ژنەکەی دوور خستەوە. لێوەکانیان لێک جیا بوونەوە. پاڵەوان پێی دەرکێفێ نا و سوار بوو گوتی : خوا حافیز! بێ ئەوەی ئاوڕ بداتەوە لە حەساری وەدەر کەوت و بەرەو مەیدان کە خەڵکی لێ کۆ ببۆوە رکێفی لێدا.

* * *

هەر ئەو ڕۆژە بەیانی زوو، لە پیتروکفالو لە حەساری بابە گەورەدا، لە کاتێکا پاڵەوانەگەل لە دەوری پاڵەوان میکێلس کۆ ببوونەوە، ئالایەکی دا بە تئودوریس کە بە پیتی سوور لێی نوسرا بوو.دوو کۆنە دۆست و هاو پیاڵەی، واتە مستیگری و کایامبیس سەرتا پێ چەکدار وێستا بوون. باکێش چووبوو تا خێزانەکەی لە شوێنێکی ئەمین دابنێ. بیرتولدو لە پشتەوە خۆی دە باڵتۆیەک وەر پێچا بوو، لە نێو ژناندا خۆی حاشار دابوو. لە فێنکی بەیانیدا لە سەرمان دەلەرزی. بە چاوی زەق تەماشای دەکرد و لە بەر خۆیەوە دەیگوت :« ئەم وەحشییە درندانە کێن و بەم بەیانیە بۆ کوێ دەچن؟ »

www.kerimhisami.com

پاڵەوان میکێلس تەماشای ژنەکەی کرد لە بەردەرگا بێدەنگ وێستا بوو دەستی تێک وەرهێنا بوون .گوتی:ژنێ خوا حافیز !

ژن بە نەرمی لە وەڵامدا گوتی :« خوا خافیز پاڵەوان میکێلس ! خوا بتپارێزێ، خوا هەموو پاڵەوانەکان بپارێزێ. » پاشان تەماشای یەک یەکی ئەو پیاوانەی کرد کە لەگەڵ مێردەکەی بوون.

بابە گەورە هاتە دەرێ. ریشی چەرموکی لە ژێر شەبەقی زەردەی بەیانیدا رەنگی گوڵی دەدا. دەستی هەڵێناو هاواری کرد :

. بۆ پێشەوە رۆڵەکانم. بۆ پێشەوە! دوعای خێری من لە گەڵتان بێ، بۆ پێشەوە بە هیواو پشتیوانی خودا! گاڵتە نیە، ئێوە دەچن بۆ ئازادی کریت شەڕ دەکەن، ئەم کەسە بەختەوەرە کە لە رێگای نیشتماندا بمرێ.

پیرە مێرد بێدەنگ بوو، پاشان گوتی :

. سوێند بەو رۆژەی کە ئێمە روناک دەکات، هەر چەند نازانم بۆ چی، بەڵام من مردنی لە پێناو کریت دا، لە ژیان بۆ کریت بە باشتر دەزانم.

کایامبیس گوتی : « ئەمە لە ئەڤینەوەیە »

پاڵەوانەکان دایان لە قاقای پێکەنین و حەسار بە دەنگیان وەلەرزە کەوت. تراساکی گوێی لە دەنگی هەراو هوریا بوو، هەستی کرد کە باوکی دەچێتە شەڕ. لە جێڕا بوو، پەتوی سووری دەخۆ وەرگرتو چوە حەسارێ. پاڵەوان میکلس چاوی بە کورەکەی کەوت کە بە خەواڵویی لە کن دایکی و بابە گەورەی وێستاوە، زەردەیەکی هاتێ و گوتی:

. تراساکی خوا حافیز ! نۆرەی تۆش دێت. پاشان نیشانەی خاچی کێشا و گوتی: بە پشتیوانی خوا ! پەرچەم دار کەوتە پێش و ئەوانیتر تفەنگ بە شان کەوتنە دووی.

* * *

دێری بە ناوبانگی عیسای مەسیح لە زۆرکۆنەوە، واتە پێش ئەوەی کە ڤینیزیەکان کریت بگرن و بەر لە گرتنی قوستەنتەنیە لە لایەن تورکی وەسمانیەوە،لەو سەردەمەدا کە ئیمپراتوری بیزانت هێشتا بە سەرعەرەب و رۆژهەڵات دا حوکماتی دەکرد، دروست کراوە. دەڵێن ئەم دێرە لە شا‹نیسەفور›(١) ماوەتەوە. شانیسەفور روحێکی گەورەو بزۆزی هەبوو کەمی مابوو لە بەر ژنێکی جوان بۆ قوڵایی جەهەندەمێ شۆڕ بێتەوە. بە خۆشبەوە لەو کاتەدا کە پاشا لەسەر لێواری هەڵدێران بوو، داوای یارمەتی دەکرد، خودا گوێی لە دەنگی بوو، بەزەیی پێداهات لە گەڵ پاشاگەلی دیکەی شەهیدو گوناحبار، ناردیە بەهەشتێ.

نیسە فور دوای گرتنی دنیا لە کریت دابەزی. عارەبی‹ سارازنی › تارومار کرد، ئاڵای مانگ نیشانی فرێداو ئاڵای خوێناوی مەسیحی لە بان گوندە سوتاوەکان و شا رە تاڵانکراو وێرانکراوەکان هەڵکرد. دەڵێن رۆژێکیان کە دەهات دنیا تاریک بێ، شا بە قەراخ خرێکدا

---

(١) Nicephore هەوەڵین ئیمپیراتوری رۆمی رۆژهەڵات (٨٠٢-٨١١) کە لەگەڵ شارلمانی پەیمانی بەست. بەڵام لەبەر هارونالرشیدو لەبەر بولغارەکان شکا.

دەرۆیشت، بڕیاریدا هەر لەوێ خۆ مات کاو بەیانی بەرەو کاندی کە ئەودەم ناوی <خەندەک> بوو، مل ڕێوە نێ. لەو کاتەدا کە لەبن داری لیمۆ خەوتبوو، شەوێکی خۆشی مانگی مای بولبول دەیانخوێند، شا مەسیحی هاتە خەو، ماندو وهیلاک و پێ پەتی لە سەفەری دوور دەگەڕاوە. مەسیح بێ ئەوەی بزانێ پاشا لەوێیە، لە بن دارلیمۆیەکی تر ڕاوەستا. هەناسێکی هەڵکێشاو لە سەر زەوی درێژ بوو بەردێکی وەبن سەریدا و بە ناڕە نارگوتی:« ئاخ چەند ماندووم. »

پاشان دەستەکانی وەک خاچ خستە سەر یەک و چاوی لە سەر یەک داناو خەوی لێ کەوت.

بە درێژایی ئەو شەوە پاشا لە خۆشیدا نوقم ببوو. ئەوەش لە بەر مانگ و بلبل و خەو نەبوو، بەڵکوو لە بەر ئەوە بوو کە خۆی لە بەهەشت دا دەبینی.

بەیانی لە خەو ڕابوو. لە بەر خۆیەوە گوتی: « ئەو دارەی مەسیح لە بنی نوستوە، دارێکی پیرۆزە» . فەرمانیدا تا دیواری لە دەورە بکێشن. بەڵێ : دەڵێن دێری عیسای مەسیح بەم جورە دروست کراوە.

پاشاکانی بیزانت مردن. تورک قوستەنتەنیەیان گرت، ڤێنیزییەکان بە سەر دورگەی کریت دا زاڵ بوون و پاشان کافر ئەوێیان پەلاماردا. دێر وێرانکرا. دووبارە دروستیان کردەوە، دووبارە وێران کرایەوە، ئێستاش ئەوە تورک گەمارۆیان داوە. لەو حاڵەدا کە ناقوسەکان بە هەوای خەفەتبارەوە لێدەدران، قاسید بزهەموو لایەکدەچونوهاواریاندەکرد: یارمەتی..یارمەتیئەی مەسیحیەکان تورک دێری مەسیحیان گەمارۆ داوە . لە نێو کلیسادا قەشەکان لە ژێر میحراب و لە بن عەرزی تفەنگیان دەهێنانە دەر و خۆیان ئامادە دەکرد. پێش نوێژی دێر، لە بەرامبەر وێنەی گەورەی مەسیح، لە لای ڕاستەی میحراب چۆکی دادا بوو، بە دەنگێکی بەرز هاواری دەکرد:«خودایە لێم خۆشبە، ئەوە گوناحی منە ! بەڵێ تاوانی منە . ئێستاش ئەوە سەگ هاتوون دەیانەوێ تۆڵە بستێننەوە. »

لە ڕاستیشدا خەتای ئەو بوو. لە سەرەتای ساڵی ئایینی < هەوەڵی سیپتامبر >پێش نوێژی دێر لە کاندی دەگەڕایەوە. ئەو لە شار چووبوە لای خەلیفەو تەواوی خەزێنەی قەدیمی دێری دابوو بە خەلیفە و داوای لێکرد بوو تا لە بن باڵی خۆی بگرێ ولەکن پاشا تکای بۆ بکات کە تورک ئەو جێگا پیرۆزە پەلامار نەدەن. بە خەلیفەی گوتبوو :

. باوکی پیرۆز تا ئێستا زۆر جار ئەو دێرە پیرۆزەیان ئاگر داوە. ئیتر بەزەییان بەمن دابێ. من پیر بووم، هێشتا برینەکانم ژان دەکەن. لە پێ کەوتووم، ناتوانم بیپارێزم. خەلیفە لە وەلأمدا گوتبووی:« پیریش بوویی، خودا خۆی پیاوە پیرۆزەکان دەپارێزێ. برۆ ئاسودە بە. دوعای خێری من هاورێت بێ. »

پێش نوێژ لە گەڵ دوعای خ...ی خەلیفەی بە سواری ئێسترە بۆزی خۆی لە دەروازەی لازارە وەدەرکەوت. لە ڕێــــکا سەیری چیاکانی دەکرد کە بە زەردەی تاو پەڕین ڕەنگی ئاسمانیان گرتبوو.. بە دیتنی مەزراکانی سەر ڕێگا کە درونە کرابوون، بە و ڕەزانەی کە ترێیان لێکرا بۆوە، بەو دارزەیتونە پڕ بەرانەو بە سەیری دەریا دڵخۆشبوو. بە ناڕە نار لە بەر خۆیەوە دەیگوت :« ئەم دنیا پوچە چەندە جوانە.کریت چەندە جوانە و خودا چەندە مەزنە.!»

لە ڕۆخی دەریا لە زەویەگڵە سوورەکان تێپەڕی. لە کاروانسەرای بیوە ژن لایداو ئارەقێکی پێدا

www.kerimhusami.com

کردو ڕێگای درێژە پێدا.

لە چیای زاڵم وەسەر کەوت و ئێسترەکەی بە کوێرە ڕێێکی هەڵدێردا وە پێش خۆ دا.شنە بایەکی سوک دەهات. پێش نوێژ تەماشای دەریای کرد کە لە لای ڕاستەی تاریک دادەهات. خاچی لە سینگی کێشاو جارێکی دیکەش لە بەر خۆیەوە گوتی:

. چەند جوانە ئەم دنیا پوچەو کریت چەند جوانە.

لە پڕ سێ تورک لە بن بەرد دەرپەڕینو بە چەقۆ غاریان دایە. سوێندیان خوارد بوو کە بیکوژن. خۆیان لە سەر ڕێگای ئەو مات کرد بوو. ئەو جەنابە {پاڵەوان قەشە } لە شۆرشی ١٨٦٦ دا، چەند ژنی کردبوونە بێوە ژن کە هێشتا کەسوکاریان زیندوو بوون و پیر ببوون. ئەو سێ هەتیوە تورکە سوێندیان خوارد بوو کە تۆڵەی خوێنی باوکیان لەو کەسەبستێننەوە کە ئابڕووی بنەماڵەی ئەوانی بردوە.

ئێستر ڕەویەوە وکەمی‌مابوو قەشە هەڵدێرێ. بەڵام سەرەرای پیری وپان و پۆڕی توانی وەک پشیلەی چالاک خۆ کۆبکاتەوەو لە کاتێکا هاواری دەکرد: یا حەزرەتی مەسیح، هەڵیکێشا خەنجەرێ. هەر چواریان وەک هار تێک هاڵان. پێش نوێژ بە باڵای کورت و سینگی پان و ئێسکی ئەستور و تۆکمە، بە گورجی لە چەپ و ڕاست دەیوەشاند. داگیر سابوو، گەنج ببۆوە. گشت باوک و باپیری وە بیر هاتبوونەوە کە لە شەری تورکاندا کوژرا بوون. لەو شەرەدا ئەو بە تەنێ نەبوو. بەڵکوو گشت خەڵکی کریت لەوێ بوون. قەشەی پیر لە باسک و لەش و گیانیدا هەستی بە هێزێکی بێ پایان دەکرد.

هەر چوار تێک بەر ببوون، بە چەقۆ لێکیان دەدا، بە سەر بەرداندا دەکەوتن و هەڵدەستانەوە. خوێن لە لەشیان دەچۆڕاوە. هەناسەیان تێکەڵ دەبوو. سێ تورکی لاو هەوڵیان دەدا گۆشتی قەشە بە دان لێ بکەنەوە. هاواریان دەکرد :

. کافر،،بەد بەخت ... پیاو کوژ ..!

قەشە هاواری دەکرد :{ یا مەسیح ! بە مست دانی تورکانی تێک دەکردەوە و بەسەر بەرداندا بەر دەبوونەوە. ئاخرەکەی شەوداهات و دەریا تاریک دەبوو. ئەستێرەکان هێدی و لە سەرخۆ سەریان وەدەر دەنا. داعبایەکی شەو لە سەر بەردێک دەیخوێند وسەیری ئەو چوار زەلامەی دەکرد کە تێک بەر ببوون و سەمای مەرگیان دەکرد. پێش نوێژ جارێکی دیکەش هاواری مەسیحی کرد و خۆی لە چەنگ شەش دەست و قاچی تورکان ڕاپسەکاند و تورکی بۆ سەر لێواری هەڵدێر ڕاکێشان و هەرسێک بە لاداهاتن و خۆیان پێ نەگیراوە، قەشە توندپاڵێی پێوە نان و هەرسێک لە کاتێکدا هاواریان دەکرد بە دۆڵێدا خلۆر بوونەوەو ڕۆیشتن.

پێش نوێژ پاڵی وەبەردێکدا و خاچی لە سنگی کێشا. خوێن بە سنگ و بەرۆکانیدا دەهاتە خوار. کراسەکەی دڕاند، برینەکانی پێچا ، لە بەر خۆیەوە گوتی :« خودایە ئەوەندەم توانا بدە بگەمەوە دێر و پاشان چیم بە سەردێنی کەیفی خۆتە.»

دانی دەچیرەوە بردن و لە کاتێکدا لە بەر ژان و دەرد دەیناڵاند، دەنگی ئێستری داو لە بەر خۆیەوە دە یگوت : « خوا گەورەیە» بەرەو دێر کەوتە ڕێ.

بۆ بەیانی هەواڵی شیرینکاری قەشە کە سێ تورکی کوشتون، بە شاری کاندی دا بڵاو بۆوە.

www.kerimhisami.com

هەرای ساز کرد. سێ پیرێژن کە کورەکانیان کوژرا بوون، لە گەڵ دەستەیەک تورک بە شین وگابۆڕ بەرەو شوێنی کارەسات کەوتنە ڕێ. تەرمی کورەکانیان لە دۆڵێدا دیتەوەو ناشتیانن. پیاوەکان خەنجەری خۆیان لە سەر گۆڕەکانیان چەقاند و سوێندیان خوارد کە خۆڵەمێشی ئەو دێرە لەعنەتیە بە سەر گۆڕی لاوەکان وەر دەکەن. پاشان رابوون و وەدوای بەڵێنی خۆیان کەوتن.

رۆژێک بەیانی دیتیان ، دەورو بەری دێری عیسای مەسیح پڕ بوە لە پەپاخ سوور. زەردەی خۆر وەدەروازەی لازار کەوت. دەروازە کرایەوە، دەستەی تازە لە تورکان لە دەروازە وەدەر دەکەوتن. هێندێ بۆ لای دێری گەمارۆ دراو وهێندێکیش بۆ لای ئاوایی تورک نشین <کاستلی> کە کافر داگیریان کرد بوو ، کەوتنە ڕێ.

برازاو ژن براکانی نوری و دۆستە کانی، بە سەرۆکایەتی بانگ بێژی خۆێن ڕێژ وەپێش دەستە کەوتبوون. وەک شێتانیان لێهات بوو. مەسیحیەکان لە پشتی پەنجەرەی داخراو تەماشایان دەکردن کە بە قەمەو تفەنگ و دەمانچەوە ڕێگایان داگرتبوو. لە کاتی ڕۆیشتن دەیان نەڕاند و بە قەمە لە دەرگای یونانیەکانیان دەدا .

< سێ لوعبەتان > خەواڵوو لە قەڵشتی دەرگاوە تەماشایان دەکردن. گوێیان لە هاتو چۆو گوڕە و هەرای گەرەکی تورکان دەبوو. ئەو دەرگا سەوزەشیان دەبینی کە تورکی لایەنگری نوری لێی دەهاتنەدەرێ. هەرەشەکانیان دەبیست. ئاگلائە گوتی:

. ئەوانە دەچن ئامینەی دێڵە سەگ پێش ئەوەی ببێتە فەلە بیدزن و بیهێننەوە.

فروسینی بە خۆشیەکی شەیتانانەوە گوتی:

. دەچن پاڵەوان پولیکسینگیسی ژنباز بکوژن .

خوشکی سێیەم هەناسەیەکی هەڵکێشا و بێدەنگ لە بەر خۆیەوە دەیگوت: « خۆزیا من لە جێی ئامینە بومایە تورک و مەسیحی ئەڤیندارم بوونایە »

لەو کاتەدا دەنگی کۆخەی ئاغا ئاریستوتلیس هات کە لە ژووری سەرەوە لە خەو هەستابوو. هەرسێک کراسی خەویان داکەند، جلیان گۆڕی و چوونە ژوورێ. تا یەکیان بۆ چاو شوشتنی ئاو گەرم بکا و یەکیان کراسو شاڵواری بۆ ئامادە بکا وئەوی تریش قاوەو مرەببای گوڵی بۆ بێنێ.

هەر لەو سەعاتەشدا شاری ئاتینێ لەو بەری دەریا لە ژێر شەبەقی هەتاودا ، لە خەو رادەبوو. رۆشنایی لە کۆڵەکەکانی پانتئون دەهاتە خوارو ئەو دەشتەی دادەگرت کە ئەو شارەجوانەی مەشهور بە ئاقڵ و جوانی بە خەواڵویی تێیدا ئارامی گرتبوو. شاری ئاتینێ لەسەر ئاخ و مەڕ مەڕ خۆی لە بەر یەک کێشا بۆوە و بە فیز لە خەو رابوو، باوێشکی هاتێ. هەوەڵین ئاهەنگی بە یانیانی شار، لە زمانی شیر فرۆش و رۆژنامە فرۆش و میوە فرۆشان بەرز بۆوە. لە کۆڵانە تەنگەکانی گەرەکە دوور کەوتوەکان، پەنا بەرانی کریتی،مات و بێدەنگ لە حەساری مەدرەسە چۆڵەکان و عەمبارو کاولەکان دە هاتنە دەرێ.

ئەم هەزارانە بە بێدەنگی لەم شوێنانە بە ڕێز لە سەر زەوی دادەنیشتن وبە سەر یەکدا دەکەوتن و خەویان لێ نەدەکەوت. ژن دەسماڵیان بە سەری دادەدا و قابڵەمە یا قوتوە تەنەکە بە دەستەوە ، بۆ پێشێ دەچوون.هەموویان بە ڕێز لە بەر دەرگای حەسارێک دەوێستان کە مەنجەڵی گەورەیان وەسەر ئاگر نابوون و چەند سەعات چاوەڕوان دەبوون تا نۆرەیان دێ و یەک دوو کەوچک

www.kerimhisam.com

شۆربای ئارد وەر دەگرن.

لە سەرە تاوە شەرمیان دەکرد، چونکە فێر نەببوون سواڵ بکەن. بەڵام برسیەتی شەیتانێکی بە هێزە. ئەوانی ڕاهێنابوو کە لەژێر باری پێداویستیدا پشتیان بچەمێنن.

یۆنان.، ئەو دایکە خەفەتبارە لە زاری خۆی دەگێڕایەوە تا خواردەمەنی بدا بە کریتی برسی و لێقەوماو. تەنانەت ئەوانەی هەرە لەچەریش زاری کیسەیان دەکردەوە. دەزگیرانە گەنجەکان لە موخاریجی بوکێنییان دەگێڕایەوە. قەشەکان لە بەر خودا دەپارانەوە تا لە ڕۆخە چۆڵەکانەوە پاپۆڕی پڕ لە ئازوقەو چەک و تەقەمەنی و سەربازی داوتەڵەب بۆ لای کریت بنێری.

دوورتر لە ‹ سیڕا › ئەو دورگە ئاوەدانەی پڕ لە گەمی و پاپۆڕ، پاڵەوان ستیفانیس بە لاقی شەل بە کۆلانئاندا دە سوڕاوەو دەستی سواڵی درێژ دەکرد و دەیگوت:

. ئەی مەسیحیەکان ! ئێوەو خوا گەمی بدەن، گەمی بۆ کریت . خودا دوعای قەبوڵکرد. لەو ڕۆژەدا دوو دۆستی ئەو بۆ بەرگری دێر دەچون. پاڵەوان ستیفانیس گەمیەکی پڕی لە تائارد و کەوڵ و پارچەوئازوقەو تەقەمەنی لە نیشتمانپەروەرانی ‹سیڕا› کۆکرد بۆوە، خستیە ڕێ. شنەبایەکی نەرم گەمی بۆ لای کریت ڕادەدا. پاڵەوان ستیفانیس خاچی لە سینگی کێشا، وێنەی سن‌نیکۆلای هەڵگرت و لە سینگی گەمیەکەیدا. پاشان داهاتەوە ماچی کرد و بە سرتە بە وێنەکەی گوت :

. پایە بەرز سن‌نیکۆلاْ ! باش چاوەکانت بکەوە . بزانە تۆم لە سینگی پاپۆڕداوە. پاشان نەڵێی لە ژێر عەمباری گەمی بووی و هیچت نەدیوە.› ئیمامی دەریا گەڕان بەو ڕیشی کورت و تێک هاڵاوی، بێ ئەوەی شتێک بێژێ، تەماشای کرد. لە دەستەکانیدا کە خوێنی دەریا وردی کرد بوون ئامرازێکی چکۆڵەی یاری دەبینرا. لۆتکەیەک بوو چەند زەلامی تێدا دانیشتبوون. سن نیکۆلاْ خۆی بزەیەکی لە سەر لێوان بوو. پاڵەوان ستیفانیس داهاتەوەو وێنەکەی ماچکرد،

پەڵە هەورێک وەک دووکەڵێکی پڕلە لای خوارەوە لە ئاسمان دەرکەوت. خێرا زیادی کرد. کۆمەڵە هەوریتر بە دوای دا هاتن. بای گەرمی خواروو وەک شوانێک ئەو مێگەلەی لێ دەخوڕی. کاتی نیوە ڕۆ هەور بە جارێک ئاسمانیان داپۆشی. هەوەڵین دڵۆپە بارانی پایزی هاتە خوار و عەرزی تەر کرد. هەوەڵین گرمەو بروسکی هەور دەریای کوتا. پاڵەوان ستیفانیس چاوە ورد و زەقەکانی بۆ لای خواروو وەرگێڕا و بە زەردە خەنەوە گوتی:

. دەک گیانم بی بای خواروو. ئەی پڕکەری مەشکەی بەتاڵ. لافاوێک لە ئاسمان هەڵسێنەو بە سەر زەویدا بڕێژە. مەهێڵە نە ڕۆژ بێتە دەر و نەمانگ. دنیا بە تەواوی تاریک کە، تا من بتوانم بچمە قەراخ و بە پەلە و بە بێ ترس و کێشە شتەکانی کریت خاڵی بکەم.

باکێنش کە لە چیا سەر دەکەوت، گوێی لە گرمەی هەوری بوو. چاوێکی لە ئاسمان کرد،ڕەش داگیرسا بوو. ترساو هەنگاوی توند کردن و گوتی: « ئاخ ئاسمان! تاوێک بوەستە تا من دەگەمە ماڵی گنورگاروس، ئەو دەم چت گەرەکە وابکە .»

باکێنش دەچوە گوندی ‹ئاناپولی› لە چیا، تا ژن و کچەکانی تا دوایی شەر لای برادەرەکانی دامەزرێنێ.

نیوەشەو گەیشتە ئەوێ. لە دەرگای دا، بەڵام کەس وەڵامی نەدایەوە. دیسان لێی دا،

www.kerimhisami.com

گئورگاروس بە چاوی خەوالو وقژی پەرێشان و ڕەنگی بزڕکاو هاتە دەرێ. باکێش گوتی:
. سلاو هاوڕێ. دەتوانم ئەم شەو لە مالی تۆ بمێنمەوە ؟
. زۆر بە خێر هاتی... مالی خۆتە ..
باکێش وەژوورکەوت، کابانی مالێی نە دی. دەنگە ذەنگێک لە قاتی سەرەوە دەهات.لە برادەرەکەی پرسی:
. خێزانت لە کوێیە ؟
. ببوورە . لەو ڕۆژانەی دوایبدا خۆی ماندوو کردوە و نەخۆش کەوتوە. سلاوی دەگەیاندی. تکای دەکرد کە لێرە وەک مالی خۆت بێزوویەوە. سفرەی ڕاخست. خواردن و شەرابی هێنا. چرایەکی دیکەشی پێکرد و گوتی :
. ببوورە باکێش ئەگەر نانەکە باش نیە. نەم دەزانی ئەم شۆ سەر بەرزم دەکەی. بەلام بەیانی بە ئیزنی خودا کەلە شێرێکت بۆ سەر دەبڕم. لە دەرەوە باویاران حەشری دەکرد. لە حەساریَ لقە دار هەنجیری کۆنە سالێ بە توڕەیی دە جولانەوە.
باکێش گوتی:« بە ئیزنی خوا سبەی بەیانی دەڕۆم. چونکە بەلێنیم بە پالەوان میکێلس داوە ئەگەر بەلێنیم نەبەمە سەر تەریق دەبمەوە. جگە لەوەش من لەو پیاوە دەترسێم. ئێستاش بۆیە هاتوومە ئێرە تکایەکت لێ بکەم.»
. هەرچی لە دەستم بێ بۆت دەکەم.
. دەمویست تکات لێ بکەم ئەگەر ژوورێکی زیادیت هەبێ، تا وەزع هێندێ دەبێتەوە، ژن و مندالەکەی من پەنا بدەی.
گئورگاروس وەک شتێکی لە گەروو گیرابێ، قومە شەرابێکی خواردەوە و پاشان سەری بەرداوەو گوتی:
. بە هەلکەوت ژوورێک خالی بوە، تۆ دەتوانی داگیری بکەی. ئەوەی گوت و هەستا دەرگای کردەوە و دوای تاوێک گەڕایەوە هەموو لەشی تەڕبوو. دانیشت و گوتی :
. سوپاس بۆ خودا، باران دەبارێ ، زەوی بۆ کێلان نەرم دەکات. مێزەکەی کۆکردەوە و جێگای بۆ ڕاخست و گوتی:
. بخەوە. هیلاکی، لە ڕێگای دوورەوە هاتووی.
بەیانی زوو گئوگاروس قاپە شیرێک و کولێرەیەکی نانی جۆ وپارچە پەنیرێکی بۆ دانا. لە ماوەی شەودا ئاسمان هەورەکانی خالی کردبوو، هەوا تاووساو بوو. کەلەشێر لە سەربانی دەیانخوێند. باکێش گوتی :
. مالێاوا گئوگاروس! بە چ زمانێک سوپاسی ئەو چاکەیەت بکەم خودا جەزات بداتەوە.
. نارەحەت مەبە باکێش. خودا تورکێکی مل ئەستورە و دەبینی چۆن تۆلەمان بۆ دەکاتەوە.! برۆ بە سلامەتی.
تاوهەلات. بەردەکان کە تازە شۆرابوونەوە هەر بریقەیان دەهات. دلۆپە باران لە سەر گەلای داران دەدرەوشانەوە. باکێش کوێرە ڕێی چیای گرتە بەر و بە دلنیایی فیتووی لێدەدا. پەناگای بۆ ژن و مندالان دۆزیبۆوە. خەیالی ئاسودە بوو. وەپەلە کەوتبوو کە بگاتە پالەوان میکێلس و

کایامبیس و میستیگری.

لەولای گوندی دەرگای خانوێکی پچوک کرایەوە. پیرەمێردێکی پچکۆڵە سەری وەدەرنا. باکێنش دەیناسی. ئەو زاخاریاسی مامیگئورگاروسی بوو. پیاوێکی هەمە کارە بوو. داری پێوەند دەکرد، حەکیمی خەڵکی گوندی بوو، ئێوارەی رۆژەکانی شەمۆ گۆزەڵەو مقەست وگوێزانێکی هەڵدەگرت و لە سەرپلیکانی کلیسا دادەنیشت. هەرکەس سەری لەبەر دەستی ئاپایە دەیتاشی. کیسەیەکێشی لەگەڵ خۆی دەهێنا، خەڵک نان و سەوزی و کشمیشیان بۆ تێدەکرد. دوو بوتڵیگەورەشی پێبوو یەک بۆ شەراب و یەکیش بۆ زەیتون. کاتێک موشتەری نەدەبوو، توکە تاشراوەکانی کۆ دەکردەوەوئاگری دەدان وبۆگەن و دووکەڵی بە نێو گوندی وەر دەکرد. باکێنش سڵاوی لە پیرە مێرد کرد و گوتی: تەمەنت درێژ بێ باوە !

پیرە مێرد لە وەڵامدا گوتی: سلاو چەنگ زەن ! دنیا لە چ مەرگێک دایە و بۆ کوێ دەچی

. ئاخ ! هەر مەپرسە. دنیا بەرەو جەندەم دەچێ.

. تۆ چۆنی :

. منیش لە گەڵ دنیا دەڕۆم. چما کارێکی دیکەم لە دەست دێ؟ دوێ شەو لە ماڵی گئوگاروس خەوتم. نەختێ گاڵتەمان کرد. ئێستاش ئەوە دەگەڕێمەوە.

پیرە مێرد بەرەو ئاسمان دەستەکانی بەرزۆ کرد و لە بەر خۆیەوە گوتی:

. لە ماڵی گئورگاروس خەوتی؟ ئاخ خودایە ! کە وابێ هەر بۆیە بوو کە ئەو فەقیرە خەبەری دابوو نەچینە لای و دەست بە گریان و رۆرۆ نەکەین.

. دەڵێی چی بابە.... گریان و رۆ رۆی چی ؟

. بۆ ..چما نەتزانیوە ؟. نا .. چ بوە ؟... چ بزانم ؟

. ئاخر ئەو دوێنێ بەیانی کورەکەی مردوە .. یانی کوشتوویانە ... ئەوان لە ژورەکەی سەرێ لە سەر مەیتەکەی بوون. شەویان رۆژ دەکردەوە . سەیرە تۆ نەتزانیوە ..!.باکێنش بێ ئەوەی هیچ بڵێ، هەرتگ دەستی بە چاوانەوە گرت و دەستی کرد بە گریان .

پیرە مێرد گوتی : « باکێنش مەگری ... ئەوە چارە نووسی هەموومانە . »

* * *

ئەو شەوە بەسەردێری مەسیح دا باران باریبوو. ئەو قەشانەی کە سێ شەو ورۆژ لە پشت مەتەرێز نەبزووتبوون وبێ حەسانەوە دژی تورک بەرگرییان کردبوو ، ئێستا هەستیان بە فێنکی دەکرد. قەشەکان هەموو ٣٢ کەس بوون. بیست کەس لە گوندییەکانی دەوروبەری دێر، کە نەیانوێرا بوو رابکەن، هاتبوونە نێویان. گوندییەکان کە گوێیان لە دەنگی خەفەتباری ناقوسی کلیسا ببوو، ژن و منداڵیان بردبوە نێو ئەشکەوتێکی سەر چیا کە بە مەتەرێزی خودایان دەزانی، خۆشیان بە ویست و دڵخواز لە مەر و بزن و نان و کولیچەو ئازوقە چییان هەبوو بە کۆڵیان دادا بوو، بە ریشی مەرگ پێکەنی بوون و هاتبوون رەگەڵ ئەوا ن کەوتبوون.

دەوروبەری نیوە رۆ بوو، پاڵەوان پولیکسینگیس لە گەڵ دەستەی خۆی لە بستوی دێر وەنیزیک کەوت و دێری لێ وەدیار کەوت. لە دووردەنگی شەپور و تەقەی تورکان و هەرای ئەو

خەڵکەی دەکوژران و یا دەیانکوشت، دەبیسرا. لەو سەرەوەش ئاسمان تاریک و هەورەکان بۆ لای سەروو دەبزووتن. شەرکەران دەیانویست بە پەلە خۆیان بگەیێننە سەر باسکی، تا تینێک وەبەر براکانیان بنێن. بە تەقەی تفەنگ گەیشتنی خۆیان رادەگەیاند،

هەوەڵ کەسێکی گەیشتە سەر بستوێ پاڵەوان پولیکسینگیس بوو. دەمانچەیەکی هاویشت وهاواری کرد :

. سلاوتان لێ بێ ..براکانم . پاشان ئاوڕی لە هاورێکانی خۆی داوە کە بە هەناسە بڕکە سەر دەکەوتن .هاواری کرد : کوڕینە سلاو! نامەوێ تاقە گوللەیەکیشتان بە خۆ ڕا بڕوات. هەمیشە دەستڕێژ لە کۆی دوژمن بکەن. ئەوەی گوت و کۆمەڵێکپەپاخ سووری نیشاندان کە وەک خاشخاشک لە دەوری دێر شین ببوون. پەنجا گوللەیان بە تورکانەوە نا. هێندێ بە ویزە ویز وەبەردان دەکەوتن و هێندێکیش تورکیان وەسەرێک دەگێڕان. بیست کەلاکێکی دوژمن کەوتە عەرزی. لە دێر هوڕای شادی بەرز بۆوە.: بەخێر هاتن کوڕەکان .. هیلاریسون تەنافی ناقوسی راوەشاندودەنگی شادی بلاو کردەوە.

تورک توڕە ببوون، لە تاریکی شەودا فەلەکانیان دەبینی کە بلاو دەبوون و لە پشت گاشەبەرداندا خۆیان حاشار دەدا. دەیان لوراند، هاواریان دەکرد.: ئەلاٰ...ئەلاٰ،، کافری دیکەش گەیشتنێ. عەسکەری خەتی پێشێ جەبهە. بۆ پاراستنی گەمارۆی دێر لە مەتەریزەکانیاندا مانەوە. ئەوانیتر هێرشیان بۆ لای بستوێ برد،

بارانێکی توند دایدایە. هەورێکی نەوی لە سەر باسکی چیا فەلەکانی نەدیو کرد. باران تورکەکانی سەخڵەت دەکرد.

پاڵەوان پولیکسینگیس هاواری کرد : کوڕینە دەسڕێژ بکەن خوا لە گەڵ ئێمەیە .

جارێکی تریش تەقەی دەسڕێژ بەرزدەبۆوە ، ناڵەی برینداران و جنێوی سەربازان دەبیسرا. بەلام هەورەکان هەر نەوی دەبوون و بارانیش کاری خۆی دەکرد. بێجگە لە پەپاخی سوور و بریقەی نێزە هیچیتر دیاری نەدەدا.

پێش نوێژی دێر لە پشت مەتەریزێک چۆکی دادابوو، کاتێک دیتی لەشکری دوژمن دوویەش دەبێ، هاواری کرد:

. بۆ پێشەوە برایان ...هێزی دوژمن دابەشبوە. کاتی ئەوەیە پەلامار بەرین و گەمارۆ بشکێنین.

قەشەو گوندی بە جارێک راست بووەوە. ناقوسی کلیسا توند دەنگی دایەوە. لە کاتێکا تفەنگەکانیان رادەوەشاند، هەموو لە حەسارێ کۆ بوونەوە. پێش‌نوێژ وەپێش کەوت و دەروازەی گەورەی دێری کردەوە. گشتیان بە هاوار و هوڕا وەدەر کەوتن. تورک کە لە نێوان دوو ئاگردا گیر ببوون، لە پێشدا پە شۆکان. فەرمانیان پێدرا کە بۆ نێو دۆڵ پاشە کشە بکەن. قەشە وەدوایان کەوتن. پێش‌نوێژ دەچوە پێش و هاواری دەکرد : مەسیح سەرکەوت...مەسیح سەرکەوت.! پیریی خۆی لە بیر چووبۆوە، بە سەر بەردو کەندو قوڵکاندا ڕایدەکرد و بەسەر درک وداڵدا بازدی دەدا. تاوێک دەوێستا، تەقەیەکی دەکرد و ڕایدە کردەوە. بۆنی باروت سەرخۆشی کرد بوو.

لە پڕ دەنگی شەیپوورێک لە حەوا دەنگی دایەوە. تورک لە جێی خۆ راوەستان. پاشان لە

www.kerimhisami.com

پشتەوەی قەشەکان دەنگی شەپورێکی دیکە هات. قەشەیەک هاواری کرد :« ئێمە گەمارۆ دراوین کەوتووینە نێو داو، هاوار بگەرێنەوە.»

قەشەیەکی تر هاواری کرد : وای...وای.. تورک چوونە نێو دێر.

پێش نوێژ دەمانچەی هەڵکێشاو خەنجەری لە کالان هێنا دەرو بێ ئەوەی لە گەڵ کەس بدوێ، ڕای کردە دەروازەی کراوەی دێر. پاڵەوان پولیکسینگیس هەستی بە مەترسیکرد و لە گەڵ زەلامەکانی خۆی هێرشی دەستپێکرد. باران هەر دەباری. ڕۆژ سەری دەبن هەوری نابوو. تارێکی زەوی داپۆشیبوو. تورک و فەلە تێکەڵ ببوون و لێکیان دەدا.. پێش نوێژ کە بە زەبری خەنجەر ڕێگای خۆی دەکردەوە، دەچوە پێش و هاواری دەکرد : کوڕینە بە دوای مندا !

پاڵەوان پولیکسینگیس لە گەڵ پیاوەکانی ڕای دەکرد بگاتە دەروازەی دێر هاواری کرد :

. کوڕینە ئازا بن ..! هێندی لە تورکان گەیشتبوونە حەساری دێر و بۆ کلیسا دەچوون. پەڕۆو کۆنە تەلیسیان ئاگر پێوە دەنا تا کلیسا بسوتێنن. دوو دەنگی وشکو بە سام، دەنگی پێش نوێژ و پاڵەوان کە پێکەوە لە دەروازە هاتبوونە ژوور و تورکیان پەلاماردابوون، بە گوێ گەیشت...«ئەی سە:...ئەی مەلعون ..» قەشەگەلێتر بە دوای ئەواندا دەهاتن و تورکیان دەورە دابوون. بۆ قوژبنێکی سەربانی کلیسا ڕایانداو هەموویان لەتو پەتکردن.

لە دەرەوە تینی گەرمایی شەڕ دامرکا بوو. پاڵەوان لە دێر هاتەدەر تا بچێتەوە کن هاوڕێکانی. دەروازەی گەورەی دێر جارێکی‌دیکەش داخراوە. شەو داهاتبوو، ئاسمان و زەوی بە هەوروباران داپۆشرا بوون. پاڵەوان پولیکسینگیس بە هاوڕێکانی گوت :«کوڕینە بۆ جێی خۆمان، بۆ مەتەریزەکانی سەر باسکی،» بەیانی ڕۆژبۆوە. مەسیحی کوژراوەکانی خۆیان ژمارد. سێ کوژراوو بێ شوێنێکیان هەبوو دەستەی پاڵەوانیش دوو کوژراوو چەند برینداریان هەبوو. لە خوارەوەی بستوێ قوڵکەیان هەڵکەند و مەیتەکانیان شاردەوە. دوو کوژراوەکان مام و برازایەکی گوندی کاستلی بوون. پاڵەوان دوو لقەداری هەڵگرتنەوەو بە شکڵی خاچ لە سەر قەبرەکەیانی چەقاند و گوتی :

. ئەرەش دوو قوربانی دیکە ! داخوا کەی نۆرەی ئێمەش دێت .! پاشان ڕووی کردە هاوڕێکانی و گوتی :

. هەر چی خواردەمەنی هەمانە ئامادەی بکەن. مرۆڤ ئەوەندەی زیندوە برسیش دەبێ. ئاگریان کردەوە، چێشتیان لێناو خواردیان. باسی زیندو ومردوانیان کرد. کێشکچی یان داناو ئەوانی دیکە نوستن. بەیانی زوو شەر دەستی پێ‌دەکردەوە. لە خوارەوە لە نێو دۆڵێ دێر تا نیوەشەو روناک بوو. قەشەکان سوپاسی خودایان دەکرد کە دێری لە سوتان نەجات دابوو.

فوتیوسی پیر هەتوانی بۆ برینەکان ساز دەکرد، برینەکانی دە شووشت و دەیبرژاندنەوە و دەرمانی دەکردن.

عەسکەری تورک کە لە نێو دوو لەشکری مەسیحی دا مابوونەوە، کوژراوەکانیان ناشت و بریندارەکانیان دەرمانکرد، مات و بێدەنگ لە بەر ئاگری دانیشتبوون و بیریان لە ژن و منداڵی دەخۆ دەکردەوە کە لە ئەنە دۆڵ و ئاسیای پچوک بە جێیان هێشتبوون. پاشملەی ئەوان کێ مەزراکانی دەکێڵا، کێ ڕەزەکانی تەکمیش دەکرد، کێ نانی بۆ ماڵەکانیان دەهێناوە: ئاخر

www.kerimhisami.com

ئەوانیش ئینسان بوون و بە پێچەوانەی بۆ چوونی فەلان، سەگ نەبوون.

لە گەڵ کازیوەی بەیانی تورک و مەسیحی لە خەو رابوون و شەریان دەست پێکردەوە. دوو دەرویش تەپڵ و زورنایان دەست دایە ودەیانکوتا و بە پێش سەفی عەسکەر دەهاتن و دەچوون و هانیان دەدان. قەشە چوونە نێو مەتەرێزان. پێش نوێژ کە سەری بریندار ببوو، ژانی دەکرد و خوێن بە ریشی سپیدا دەچۆڕاوە. بەو حاڵەش بەر لە کازیوەی بەیانی چوبوە دە مەتەرێز و چۆکی دادا بوو. چاوی لە تورکان نە دەتروکاند. کەدەیدیت سەرێک دەجوڵێتەوە، سێرەی لێ دەگرت وەدەی‌گوت :« ئینسان کوشتن با کافریش بێ کارێکی خەراپە. بەڵام خەتای ئێمەش نیە. بە راشکاوی دەڵێم خەتامان نیە. ئاخ... خودایە ئێمە ئازاد بکەی. تا لە مەو بە دوا لە ئاشتی و ئاسایش دا بژین.»

لەسەر باسکی هاوڕێیانی پاڵەوان پولیکسینگیس لە پشت گاشە بەردان خۆیان قایم کردبوو، لولە تفەنگەکانیان ئاراستەی تورکی پەپاخ سوور کرد بوو. بەڵام پاڵەوان هەروا بە پێوە راوەستا بوو، بە سەر شەڕکەراندا دەگەرا.

پیاوەکان هاواریان دەکرد : «داوەرەوە پاڵەوان گوللە مێشکت دەپڕژێنێ.» لەراستیشدا لە بان سەریان گوللە دەباری. بەڵام پاڵەوان پێکەنی و گوتی :« خۆ منیش دەمەوێ سەر دانوێنم. خودا خۆشی دەزانێ منیش دەترسێم. بەڵام شەرم دەکەم. ئەگەر ئێوەش پاڵەوان پولیکسینگیس بان، هەروا دەسوڕانەوە.»

کابرایەکی زلحۆل بە شێوەی پلار و لاتاو گوتی :

ـ لام وایە ئاغای پاڵەوان تۆ پارچە خاچێکی راستیت پێیە، بۆیە ناترسێی.!

ئەم جارە پاڵەوان بە دلی گرت و گوتی :

ـ نیکولیس ! بزانە خاچی بەراستی هەر ئازایەتی‌یە. من خاچی بە راستی دیکە ناناسم.

لەو کاتەدا شەر لە داوێنی چیا توند ببوو، تورک پتر لە دێر وەنیزیک دەکەوتن. و دێر دەکەوتە مەترسیەوە. پاڵەوان پولیکسینگیس هاواری کردو گوتی :

ـ ڕابن ئەی پاڵەوانان.. ڕابن ، مەسیح سەر دەکەوێ. تورکان پەلامار دەن پاڵەوان لە پشت بەردان هاتنە دەر و هێرشیان برد. بەرد لە ژێر پێیانیان خلور دەبوونە، چیا لە پشت سەریان دەخزی.

لە پێشدا شەرە تفەنگ بوو. پاشان بوو بە شەری تەن بە تەن. بە خەنجەران تێک بەربوون. لە پڕ لە دێریشدا تەقە برا و دەنگی تفەنگان نە دەهات. تورک و فە لە لێک جیا نەدەکرانەوە. پێش نوێژ پیاوە ئازایەکانی کردە مەعموری پەلامار وبە هێندێکانیشی گوت ،مەتەرێزان بپارێزن. ژمارەی مەسیحیەکان کەم بوو. تورک لە هەموو لایەکەوە هەڵدەقوڵین. ژمارەیان یەک بە حەوت بوو. پاڵەوان پولیکسینگیس‌و پێش نوێژ بە لەشی خوێناویەوە لە سەرڕادەهاتنە خوارو هاورێکانیان هان دەدا. تورک وەک لافاو پەلاماریان دەهێنا.

نیزیک بە نیوە ڕۆ مەسیحی بەرەو کزبوون دەچوون. بورجەکانیش یەک بە یەک دەروخان. رۆژ لە ئاسمان بە کاوەخۆ دە بزووت و نەیدەکردە شەو تا شەرکەران لێک کاتەوە. باران نەدەباری تا چاوی تورکان کوێر بکا. رۆژ درێژ و هەوا خۆشبوو.

www.kerimhisami.com

لەم ئاگرو خوێنەدا پاڵەوان و پێش نوێژ، دەمێکی کورت تێک هەڵەنگوتن. چاویان تێک بڕی‌و هیچیان نەگوت. بەڵام هەرتک لە نیگای یەکتردا بەدیان دەکرد کە دێر لە دەست چوە.

لە نەکاو دەنگی دەستڕێژ لە نێو دۆڵێدا دەنگی دایەوە. فەلە ئالایەکی ڕەشیان چاو پێکەوت کە دەلەرێتەوە. بە دوای ئالاکەدا زەلامێک بە گوڕ بە سەر بەردانداا بازدەداو دێتە پێش. پاڵەوان میکێلس بە سام ئەسپ تاو دەداو بە تەقەی تفەنگ سڵاوی لە شەرکەران کردو تورکی پەلاماردان وگوتی:« ئەی سەگی دەمەلعون ! لەم خوشبەختیەکە وا ئێوەم دەگیر خستوە.» ئەو ڕۆژەو ڕۆژەکانی تریش دەستە دەستە بریندارێ تورکیان بۆ کاندی دەهێنایەوە. پاشا لە حەیفان ڕیشی خۆی‌دەڕنیەوەو دە یگوت:« چما ئەو دێرە لەعنەتیە چی تێدایە کە وا هێشتا بەربەرەکانی دەکات. ئێوە ئەی بێ عورزانە شەرمێ ناکەن ؟»

بریندارەکان دەیانگوت :« ئاخ پاشا ! لە سەرەتاوە ئێمە لە سەر بووین، بەڵام ئەو پاڵەوان میکێلسە لەعنەتیە گەیشتێ و ...

هەموو لە تینوان هیلاک ببوون. بانگی باریابانیس - یان کرد شەربەتی بۆ دەهێنان. ئەفەندم هات بە هەوای گۆرانی قورئانی بۆدەخوێندن تا ڕەنج و دەردی شەڕیان لە بیربەرنەوە. هیلاریسونی ناقوس ڕاوەشێن کە ڕۆژێ پێشوو بە دیل گیرابوو . بە دارچناریانەوە کردبوو دەسوڕاوە. ئەو هێشتا لە تەنافی ناقوسەکە کوتێکی بەدەستەوە بوو. کاتێ بە دیلیان گرتبوو، نەیویستبوو تەنافی ناقوسەکە بەر بدات. تورک تەنافەکەیان هەڵبڕیبوو.

خەلیفە لە بارەگای ئوسقوف نشین ،شەوورۆژ لیباسی‌دانەدەکەندو لەسەر هەست بوو. چونکە نەیدەزانی چ‌ڕۆژ و چ سەعاتێک دێن دەیگرن. نەیدەویست بە رووتی بگیرێ‌و بە نێو کۆڵان و بازاردا بیگێڕن. قەشەیەکی لە دێری چیای کودوما، لە کەنار بەحری لیبی هێنابوو، ئیقراری لە کن دەکرد و شەو ورۆژ دوعای بۆ دەکرد تا گیانی ئامادەی شەهید بوون بێ. مورتزوفلوس دەمێک لێی جیا نەدەبۆوەو هەمیشە وەک سەک لە دەورەی بوو. لە پێش دەرگای ئەو دەنوست ،تا نەکا بێ ئاگاداری ئەو خەلیفە بدزن ولە بەرەکەتی گیان دەرچون لە گەڵ ئەو بێ بەشی بکەن.

ئاخرەکەی شەو داهات. خاچ و مانگ لێک جیا بوونەوە. فەلەو تورک ئاگریان کردەوە. مەسیحیەکان لە بناری چیاو تورکیش لە دەوروبەری دێر وەک تارمایی ڕەش دەهاتن و دەچوون. دوو پاڵەوان گەیشتبوونە یەک و لە بارەی شەر و نەخشەی هێرشی بەیانی قسەیان دەکرد. پاشان بێ ئەوەی تۆزێک باسی دۆستایەتی بکەن لێک جیا بوونەوە.

پاڵەوان پولیکسینگیس کە هێشتا لە بەر کوڵ و گەرمی شەر پۆشەکابوو، نەپرژا باسی دۆستایەتی بکا. خۆ ئەگەر باسیشی بکردایە، پاڵەوان میکێلس لەوانە نەبوو گوێی بداتێ. پاڵەوان میکلس بە تەنیا لە کن ئاگرەکە مایەوە. سیغارێکی داگیرساندو تووشی بیری لێڵ و تاریک بوو. نەخێر. ویژدانی ئاسودە نەبوو. شەڕی دەکرد، دەیکوشت، هەمیشەش بێ ئەوەی سکاڵایکا بۆ گیانفیدایی ئامادە بوو، بەڵام بەو حاڵەش ئەو بیری لە کریت نەدەکردەوە. کاتێک سوار دەبوو، ڕکێفی لێدەداو هاواری دەکرد : بۆ پێشەوە، بیرو باوەڕی تەواوی نەبوو، شەوانەش کە دەکشایەوە، وەک ڕۆژ بیری‌لە ئازادی نەدەکردەوەو فیکری بۆ شوێنێکی تر دەچوو. ئەوە خۆی گیانی ئەوی پڕکردبوو لە شەرمەزاری .

www.kerimhisami.com

بە نارە نار تفنگێکی لە ئاگر کرد و لە بەر خۆیەوە گوتی:« شەرم بکە ئەی پاڵەوان میکێلس»

لەو کاتەدا کە لە دەریای بێرو خەونە تاریکەکانیدا نوقم ببوو، دەنگی هەناسە بڕکەو هەنگاوی بەسپایی بیست. ئاوڕی دایەوە، باکێش بوو بە هەناسە بڕکە دەهات. پاڵەوان راست بۆوەو پرسی :

ـ چ باسە..؟ لەعنەتی چقەوماوە ..؟

باکێش دەمێک بوو هەستی بەوە کردبوو کە خەمێکی نهێنی پاڵەوان میکێلس دەخواتەوە. سەری بردە بن گوێی و گوتی :

ـ پاڵەوان...پاڵەوان ... ئامینە ..

پاڵەوان راچەنی . باسکی باکێشی گرت و بە توندی داینا و گوتی :« سەبر قسە بکە .»

ـ پاڵەوان .. دەستەیەک تورک ئەم شەو هاتنە کاستلی و رفاندیان . پاڵەوان دەستەکانی بە ئاگری راداشت و دەیویست بیانسوتێنێ. هەردوکیان ماوەیەک بێدەنگ بوون. ئاخرەکەی پاڵەوان پرسی : بۆ کوێیان برد ..؟

ـ بۆ کاندی !

ـ کەنگێ ؟

ـ هەوەڵی شەوێ ..

پاڵەوان راست بۆوە گوتی : « لە گەڵ من وەرەو زمانت نەگەڕێ »

بەڵام باکێش خۆی پێ ڕانەگیراو هاواری کرد :« چۆن تۆ مەتەرێزی خۆت بە جێ دێڵی؟ ئەگەر تورک نیوە شەو پەلاماریان هێنا چی ..؟»

ـ بێدەنگ بە .. دە کەسی لە شەرکەرە باشەکان هەڵبژارد وگوتی :

ـ کوڕینە لە گەڵ من وەرن. دەمانەوێ ڕاوێکی دەشتێ بکەین. پاشان ڕووی کردە هاوڕێکانی دیکەو گوتی ؛

ـ پێش تاریک و ڕوونی بەیانی دەگەڕێمەوە. باش ئاگادار و وریا بن. پاشان لە گەڵ دەستەیەکی دەکەسی ڕێگای دەشتێی گرتە بەرو لە تاریکاییدا بزر بوو.

دوو سێ سەعات تێپەڕی. نیوە شەو لایدا بوو، ئەلە فرە هیلاک و شەکەت بوون، کێشکچی یان دانان و خەویان لێ کەوت. لە ژووری دێر ئەو قەشانەی لە هەموان پیرتر بوون، لە سەر بەردەکانی حەساری دێر کەوتبوون ولە بەر خودا دەپاڕانەوە. کە سەر خوار کاتەوەو دێر بگرێتە ژێر پەناو پشتیوانی خۆی.

پێش نوێژ برینەکانی بەپەڕۆ پێچابوو جۆبوە نێو مەتەرێزی خۆیەوە. لە مەتەرێزدا عەسکەری تورکانی دەبینی کە وا لە بەر ئاگر دێن و دەچن و دەنگی جرینگەی چەکەکانیان دێت.لە بەر خۆیەوە دەیگوت : « ئەو سەگانە وەرناکەون، بێگومان خەریکی فرت و فێڵن .!»

ئاسمانی بان سەریان یەکجار ساو بوو. ئەستێرەکان دەدرەوشان. هەوایەکی سارد لە چیاوە دەهاتە خوارو کاری لە ئێسکان دەکرد. بروسکە یەک بە پانایی ئاسماندا ڕاخوشی. پیش نوێژ خاچی لە سینگی کێشا و لە بەرخۆیەوە گوتی:« ئەوە نیشانەی کۆتایی شتێکی گەورەیە. خوا بکا دێر نەبێ ! » هەروا کە ڕووی لە ئاسمانێ کرد بوو دەپارایەوە. لە پڕ دەنگی تەپڵو شەیپور هەستا، هەرلەو کاتیشدا هەرای ئەڵا ئەڵادەهات لافاوێکی پڕو ڕەش بەرەو دێر کەوتە ڕێ. تورکی

www.kerimhisami.com

تورە و حەساوەوە دێریان پەلاماردا. عەرز دەلەرزی. لەوکاتەدا کە شەر لە بناری چیا توند بوو، عەسکەری تورک پێژەیان بە دیواری دێرەوە دەنا، ئاسەر کەون. رۆژ دەهات تەواو رووناک دەبوو. پێش نوێژ بە هاوار بانگی قەشەکانی کرد:

. ئەی برایان دێر لە دەست چوو. چیتان پێ ئێژم گوێ بدەنێ دێر لە دەست چوو. خەتای منە. ئەوان تەنیا دە یانەوێ من بگرن ، تۆڵە بستێننەوە. من ئەوە دەچم تەسلیم دەبم.

فوتیوس، قەشەی حەکیم گوتی : « ئەی روحانی پیرۆز، دەتکوژن ! »

. گومانی تێدا نیە دەمکوژن . دەتویست چیم لێ بکەن؟ بەڵام لە جیاتیان دێر نەجاتی دەبێ.

. ئاخ .. ئەوان دەتکوژن و دێریش نەجاتی نابێ. تورک فێڵەزان و بە مەکرن .

. من ئەرکی خۆم بە جێ دەگەیێنم. ئەوان چۆنیان گەرەکە با وابکەن. خوداش چۆنی دە خوازی وادەکات.

وەکازی پێش نوێژی دەست دایەو، پەرۆیەکی سپی لێ هالاند ، چوە سەر دیوارێک، رایوەشاند و بانگی کرد .

تورکێکی بە رەگەز کریتی هاواری کرد : قەشەی مەلعون چت دەوێ ؟

. سەرکردەی ئێوە کێیە. برۆ پێی بێژە کە پێش نوێژ تەسلیم دەبێ، بەڵام بەو مەرجەی کە دەست لە دێر نەدەن.

هەرای وان لە هەرتک ئۆردوو دەنگی دایەوە. ئەوانەی دەستەو یەخە بوون لێک جیا بوونەوە. تەقەی تفەنگان راوەستا . لەو کش و ماتیەدا کەڵە شێری دێر دەستیان کرد بە خوێندن. دەبوو بە رۆژ.

حەسەن بەگی سەرکردەی تورکان بانگی‌کرد : چەکت دانێ وەرە دەری. من دەست لە دێر نادەم.

پێش نوێژ بەرەو ئاسمان دەستی هەڵێناو هاواری کرد : سوێند بخۆ!

. سوێند بە محەمەد !

پێش نوێژ هاتە خوارێ. قەشەکان دەورەیان داو لە ئامێزیان گرت، شانیان ماچ کرد، هەموو ئاخرین ماڵاوایبان لە گەڵ کرد و دەیانگوت : خوا حافیز ئەی شەهیدی مەزن .

پێش نوێژ چوە نوێژدان، عەرزی ماچ دەکرد و دەیگوت : خوا حافیز ئەی خودای من ! جارێکی لە حەسارو لە حوجرەکان و لە ژێر زەمین و لە تەویلەکان کرد و پاشان دەستی هەڵێناو جارێکی دیکەش گوتی : خوا حافیز ..

لە گەڵکو لە دەروازە چوە دەرێ، تورک گرتیان و ئیتر کەس نەیدیتەوە. پاشان تورک بە لورە لور ڕژانە نێو دێر.

پاڵە وان پولیکسینگیس هاواری کرد :

. وای ئەو سەگانە بەڵێنی خۆیان شکاند و دێر دەسوتێنن. پاڵەوان سەری پێچابوو، برینەکانی ژانیان دەکرد. لە کاتێکا رکێفی لێدەداو بەرەو دێر دەیکوتا گوتی :« ئەدی پاڵەوان میکلس لە کوێیە؟ »

بەلام پاڵەوان میکێلس نە گەرابۆوە. تێودۆریس‌لە گەڵ دەستەی خۆی بزووت. هەموو پێکەوە

www.kerimhisami.com

تورکیان لە پشتەوەرا پەلامار دا.

دێر دەسوتا. لە پێش دۆڵێ پەپاخ سووری تازە گە یشتوو پەیدا بوون. کاتێکی هەرتک لا دە گەیشتنە یەک، پاڵەوان پولیکسینیس پرسی : « تئودوریسی برا ! ئەدی پاڵەوان میکلس لە کوێیە ؟ » خوێن لە سەرو ملی دەچۆڕاوە.

تئودوریس لە وەلآم دا گوتی: « ئەو بۆ ڕاوێکی دەشتێ ڕۆیشتوە... »

. ڕاوی چی ؟ نازانم ..!

مەسیحی لە سەر بستوێ وێستا بوون تەماشای دێریان دەکرد. کە لە خوارەوە دەسوتێ. گڕی ئاگر دیوارەکانی دەلستەوە و دووکەڵ بەری ڕۆژی گرتبوو.

پاڵەوان پولیکسینگیس مات و پەشۆکاو وناهومێد دەبوو. دەردو ژانی لە بیر برد بۆوە. خوێنی برینەکانی پاک نەدەکردەوە. چاوی پڕ لە ئاو ببوون. هاوڕێکانی پێیان گوت :

. پاڵەوان با بڕۆین، تۆ برینداری. ئیتر تەماشای دێر مەکە. دێر لە دەست چوو. خوا وای گەرەک بوو، ئێمە ئەرکی خۆمان بەجێ گەیاندوە.

پاڵەوان هەناسەیەکی هەڵکێشاو گوتی:« ئەگەر پاڵەوان میکێلس - مان لە گەڵ دەبوو ... »

ئاخرەکەی توانیان ڕازی بکەن. هەموو بۆ بناری چیا هەڵکشان و هاتنە نێو دۆڵ و ڕێگای کاستلییان گرتە بەر.دەستەی پاڵەوان میکێلس یش ڕوویان دە پیترکفالو کردەوە. هەواڵی داخداری سوتانی دێر ، زووتر لەوان گەیشتبوو. خەڵک هاتبوونە سەر ڕێگا و دەگریان. قەرەوڵێکی لە سەر بستوێ دایاننابوو تا ئاگای لە بزووتنەوەی تورکان بێ، لای نیوە ڕۆ خۆی گەیاندەوە دەستەی پاڵەوان پولیکسینگیس کە دوای خواردن لە بن دارچنار ڕاکشا بوون بحەسێنەوە. پاڵەوان لە بن سێبەری دارێ درێژ ببوو، فوتیوسی حەکیم برینەکانی دە شوشتەوە وپەڕۆی برینەکانی دەگۆڕی. کە چاوی بە قەرەوڵ کەوت بانگی کرد و پرسی :

. ها...یاکوریس ! خەبەری تازە چییە ؟

یاکوریس هاتە پێش . زەلامێک بوو ڕەقەڵەی ڕەشی کوورتە باڵا. لاق وەک لاقی کوللە و نیگای زیندوو. ئەوەندەی کوشت و کوشتار دیبوو، تاڵی و سوێری ڕۆژگاری چێشتبوو. ئیتر ترس و خەم و شادی لە چاوەکانی دیاریان نەدەدا. یاکوریس دەیگوت : « دنیا وەک چەرخ و فەلەک وایە. دایم دەسوڕێتەوە، بۆ من هیچ سەرنج ڕاکێش نیە. »

لێیان دەپرسی: « باشە ، بڵێ بزانین کێ ئەو چەرخ و فەلەکە دەسوڕێنێ؟ »

لە وەلآم دا دەیگوت :

. هێندێ جار خوای میهرەبان و هێندێ جاریش شەیتان. ئەودوانە پێکەوە ڕێککەوتوون. یەک وێران دەکاو ئەویتر دروستی دەکا. تاوێکیش کاریان ناوەستێ.

یاکوریس هاتە پێشتر و گوتی:« قەرارو مەدارێکی باشە پاڵەوان. تۆش ناهومێد مەبە. ئێستا ئێمە وەبن کەوتووین، بەلآم دڵنیا بە سەر دەکەوینەوە، چونکە چەرخ دەسووڕێ. »

. دێر چی بە سەر هاتوە ؟

. دەتەوی چی بەسەر بێ ؟ ئەویش گەیوەتە جەندەم ...

فوتیوسی حەکیم خاچی لە سینگی کێشاو گوتی :

. کافر زمانت گرێدە. بێدین کوفران مەکە ..
. مەبەستم ئەوەیە وەک ڕۆژی پێش دروستکردن بۆتەوە دەشت.
. سەگەکان چی‌یان بە سەر هاتوە ؟
. ئەوان پێش نوێژیان وەپێش خۆدا و ڕۆیشتن. دە بینی لە کەوڵەکەی کیسەی توتن دروست دەکەن. قەڵەو وزەلامیش بوو، پێستەکەی کیسە توتنی زۆری تیٚ‌دەبن .

لەو کاتەدا قەرەوڵ ئەم قسانەی دەکرد، عەسکەری تورک بەرەو کاندی دەڕۆیشتن و پێش نوێژیان وە بەر نوکە چەقۆیان دابوو دە یانبرد. لە ڕێگادا دەوریان دابوو تا نەهێڵن خەڵکی گوندی کە بە خوێنی سەری تینو بوون، بیکوژن.

پاشا فەرمانیدا بوو کە بە زیندوویی بیهێنن. هێشتا هەر ئێوارە بوو کە سوارەی تورک بە دەهۆڵ و زوڕناو شەیپوورەوە کەیشتنەوە نێو کاندی. پاشا لە هەیوانێ وەدەرکەوت، هەر ترنگەی دەهات. سوارەکانی بە خێر هاتن کرد. پێش نوێژیان بە راکێشان بردە بەر دمی پاشا.. کە دیتی پێش نوێژ قیت لە بەر دمی راوەستاوەو تەماشای دەکا، بە سەریدا گوڕاندی و گوتی :« ئەی ئیمامی لەعنەتی کافران سەر دانوێنەو ئیکلام بکێشە.»

برینی کەون ونوێی پێش نوێژ زازیان کرد بۆوە. دڵۆپەی خوێنی ڕەش‌بە ریشی‌دا دەتکاوە. بەڵام نیگای هەروا روون وساف بوو. جارویار تەماشای پاشاو ئەم تورکانەی دەکرد کە دەورەیاندابوو، گاڵتەیان پێدەکرد. سەیری رۆژی دەکرد کە لەئاوابوون دابوو. هەستی بە سوکی خـوی دەکرد. دەتگوت دەیەوێ باڵ بگرێ. لە سەر نوکی پەنجەکانی دەسوڕا و دەتگوت خەریکی بزووتن و فرینە.

پاشا نەڕاندی و گوتی :
. کافر ئەوە ناترسێی ؟ رومەتت بۆوا دەدرەوشێن ؟پێت وایە ئێستا لە گوێی ؟
قەشە لە وەلأم دا گوتی : « لە بەهەشتم ...»

پاشا تووڕە بوو. ئەوە هەوەڵ جار نەبوو بەرەو رووی کریتی یان دەبوو. واتە ئەو کەسانەی کە گشتیان وەک گاشە بەرد قورس بوون و تەنانەت تیغی تیژیش نەیدەتوانی زمانیان ببرێ. قیژاندی و گوتی :
. قەشەی شەیتان تۆ لە بەهەشت نی‌و لە ژێر دار چناری !
پێش نوێژ گوتی فەرق ناکات .
پاشا کە لە بە ر تووڕەبیان کە فی هەڵدەخڕاند، گوتی:
. ئەو کافرە لە دار چنار هەڵاوەسن .

سولەیمانی زەنگی و چەند سەرباز بە راکێشان بردیان بۆ حەسارێ. تورکی دیکەش بە قیژەو هەرا وە دوای کەوتبوون. کزلانەکانی دەورو بەر پڕ ببوون لە خەڵک. دارچناری گۆرین لە نیزیک ماڵی پاشا و لە کن ئەو کانیە بوو کە ڤینیزی یەکان پەیکەری شێریان لە بەردی مەڕ مەڕ لە سەر دروست کردبوو.

رۆژ بۆ ئاوابوون هاتبوە سەر سوێ. دار چنار لەو باڵندانە پڕ ببوو کە بۆ خەو هاتبوونەوە هێلانەکانیان و شادو سەر خۆش جریوە جریویان بوو.

www.kerimhisami.com

پێش نوێژیان لە سەر کورسیەک داناو سەرتاشێکی تورکیان بانگ کرد. سەرتاش بە مقەست و گوێزان و تەشتەوە کە چاوی بە قەشەی پێش‌نوێژ کەوت، دای لە قاقای پێکەنین و گوتی:

. تۆ کورێکی باشی. ئێستا بێ سابون ریشت دەتاشم. قژەکانی گرت و دەستی کرد بە ریش تاشینی. پێش نوێژ لێوەکانی دەکرۆت تا لەبەر ئێش هاوار نەکات. ئەو تورکانەی لێی وە کۆ ببوون، قاقا پێدەکەنین.

سولەیمان تەنافی داری هێنابوەخوارو سابونی لێ دەدا. چەند کەسی مەسیحی لە پشتی پەنجەرەکانەوە سەیریان دەکرد و پشوویان دەر نەدەهات. لەو کاتەدا پاشا هات و لە بەرامبەر پێش نوێژ لە سەر کورسیەک دانیشت، تا سەیری ئەم بەزمە بکات. سەرتاش لە ریش داماڵینی بۆوە، برینەکانی ئەو پیرە شەرانیە وەدیار کەوتن.

پاشا نەڕاندی و گوتی :

. ها..! ئیمامی کافران ! ئێستا تەناف و دار ئامادەیە . خولامی رەشیش چاوەڕێی فەرمانە. وەرە موسوڵمان بەو گیانی خۆت نەجات بدە.

پێش نوێژ لە سەر کورسیەکە هاتە خوار. بە سەرو ریشی‌تاشراو نەدەناسراوە. تەنافەکەی لە دەستی خولامی رەش وەرگرت‌ولە ملی خۆیدا گرێی دا. پاشا جارێکی دیکەش نەڕاندی و گوتی :« کافر وەلام نادە یەوە ؟ »

پێش نوێژ گرێی پەتی ملی نیشانداو گوتی : « ئەوە یە وەلامی من ... »

پاشا لە قینان شین هەڵگەڕابوو. هاواری کرد:« لەعنەت لە هەمو کریتیان لە داری دەن »

قەشە چوە سەر کورسی. خولامی قولە رەش تەنافەکەی بە لقە دارێکەوە کرد. پێش‌نوێژ تەماشای دەوروبەری خۆی کرد و خاچی لە سینگی کێشا، باو وباپیرەکانی، ئەو پیرە شەڕکەرانەی کە مرد بوون و گشتیان وەک مەسیح تاجی دڕک و داڵیان لە سەر بوو، لە ئاسمان دەهاتنە خوارێ تا بەخێر هاتنی بکەن!

پێش نوێژ هاوارێکی شادی کرد و گوتی :

. هاتم ! پاشان شەقێکی لە کو رسیەکە داو دووری خستەوە ...

* * *

کاتێ پاڵەوان میکێلس لای ئیوەڕۆ گەیشتەوە دێر، تا شان بە شانی هاورێکانی شەر درێژە پێبدا، نە دێر مابوو نەهاورێ. دێری عیسای مەسیح ببوە تەپۆڵکێ‌خۆڵەمێش. گومبەزی کلیسا تێک تەپی بوو. قاپی گەورەی رەسمی پیروزەکان کە بە وەستایی ساز کرابوو، کتێب و دوعاو هەموو شت سوتا بوون. شەراب و رۆن زەیتوون لە عەرزی رژابوو، دووکەڵێکی توند بۆ ئاسمات هەڵدەکشاو چونکە بای نەدەهات لە دۆڵەکەدا کۆ دەبۆوە.

پاڵەوان میکێلس بە تورەیی. چنگی دەریشی وەردا و تەماشای دەکرد و نەیدەتوانی روو لە گڕی سوتانی دێر وەرگێڕێ. مووی ریشی دەڕنیەوە و بە بۆڵە بۆڵ دەیگوت:

. نە دەبوایە برۆم و ئێرە بە جێ بێڵم. !شەوی رابردووی وەبیر هاتەوە کە تورکی ڕاو دەنان وهاورێکانی بەدوایدا پشویان لێ برابوو. پاشان بەستێنی وشکی چۆمێکی وەبیر هاتەوە کە

www.kermalusami.com

زەردەی بەیانی گەیشتبوونە ئەوێ. لە سەر بەردە سپیەکانی ئەو بەستێنە تووشی سوارەی تورکان ببوون کە ژنێکیان سوار کردوەو دە یبەن.

پاڵەوان میکێلس و هاڤالەکانی کەنگێ گەیشتبوونە سەر تورکان وکەنگێ بە گژ یەکداچوویبوون، تا کەی شەریان کرد بوو، سەعاتێک ..دوو سەعات ... بەلاّم ئەمانە گشتیان بۆ پاڵەوان چرکەیەک درێژەی کێشا بوو. دشت و چیا لەدەوری سەری دەسوڕاو زەوی پچوک دەبۆوە و دەبوە مەیدانی شەڕ. لە نێوە ڕاستی ئەو مەیدانە دارێکی زەلام و لە بن دارەکە ژنێک بە سواری بە جلی ئەستور خۆی داپێچا بوو. سەیری دەکرد بزانێ کێ لەم شەڕەدا سەر دەکەوێ لە گەڵ ئەو بڕوات.

ژن بێ ئەوەی تەماشای پیاوان بکا، چاوی لە ئاسۆ بڕیبوو چاوەڕوانی دەکێشا.!

لە پڕتورک هاواریان لێ هەستا، مەیدانیان بە جێ هێشت و بۆی دەرچوون. دەمانچەو خەنجەریان فڕێدان وبە برینداری بەرەو کاندی هەلاّتن.

پاڵەوان ئاوڕی داوە تا سەیری ئەو ژنە بکاکە سوتێنەرو بۆنخۆش لە پێشی ڕاوەستاوە. بانگی باد کێشی کردو گوتی :

. گورج ئەو ژنە بەرە ماڵی پورم لە گوندی ‹کوراکیس› و بڵێ تا خەبەری دەدەمێ خواردن و خواردنەوەی بداتێ. چاوە شەیتانیەکانی باکێش زەق بوون و گوتی:

. یانی نەیبەمەوە بۆ کاستلی؟ پاڵەوان پولیکسینگیسی فەقیر لە داخ و توڕەییان دیق دەکات.

. بە جەهەندەم ...با دیق بکات ! لغاوی ماینەکەی بەدەستەوە بوو، نەیدەزانی بچێتە کوێ. نەیدەویست و نەیدەتوانی مەقسەدێک دیاری بکات. بەلاّم لە پڕ دانی لێکدان، بڕیاری دابوو. ڕکێفی لە ماینی داو بەرەو دێری عیسای مەسیحکەوتە ڕێ. ئێستا بە سەر سوڕمانەوە لە بەرامبەر دێردا وێستا بوو تەماشای دەکرد. ریشی خۆی هەڵدەکەندەوەو بە بوڵە بوڵ دەیگوت: « من نەدەبوایە بڕۆم ... نە دەبوایە ئێرە بە جێ بێڵم .!»

لە ماینەکەی دابەزی و مستە خۆڵەمێشێکی گەرمی هەڵگرتو دەیویست بە سەروچاوی خۆی دابکات. بەلاّم هاتەوە سەر خۆ، خۆڵە مێشەکەی بە باداداو لە بەر خۆیەوە گوتی :«هیوادارم تاوانباری ئەسڵی بسوتێ و خۆڵەمێشەکە بەبادا بڕوا.» پاشان سوار بۆوە و ڕکێفیلێداو بەرەو دۆڵ کردیە غار و لە نێو دوکەڵدا بزر بوو.

* * *

هەر چوار گۆشەی کریت ئاگری گرتبوو. تەقەی تفەنگ و نەڕەی وەحشیانە لە چیاو کەژ و دۆڵ دەنگیان دەدایەوە. پیاوەکان ببوونە دڕندە ، دەیان نەڕاند و دەیانگەست و دەیانکوشت.

شەڕکەرانی پیریش کە ئێرەییان بە گەنجەکان دەبرد و گەنجیەتی خۆیان وەبیر دەهاتەوە، چوبوونە چیا. هێندێ لە وان چەکیشیان دەست دایەو بەشداری شەڕیان کرد. ئەوانەی لە هەموان پیرتر بوون و لە بەر برینی کۆن و ساڵی بەسەر چوو شەڕیان پێ نەدەکرا، لە ئۆردووی پاڵەوانگەلی تازە کار مابوونەوە ، فەرمانیان دەداو پێشیان دەخواردەوە. هەر لەو کاتەشدا، باسی نەخشەی شەڕی پێشەوایانی قەدیمیان دەکرد، وەک ‹ کاراکاس و ماسترا پاس و یاناریس› کە چۆن

www.kerimhisami.com

کەمینیان گرتوە و تورکیان فریو داوەو گەمارۆیان داون. چۆن بە شەو دیهاتی دوژمنیان پەلامار داوە .

پاڵەوان ئەلیاسیش بە سواری ئێستر لەم کەژە بۆ ئەو چیایە دەچوو ، لە ئۆردووی پاڵەوانان دادەنیشت و بە هەناسە هەڵکێشان دەیگوت :

ڕۆڵەکانی من ،مرۆڤ قەت پیر نابێ من چونکە ناتوانم بە باسکان شەر بکەم، بە مێشک شەڕدەکەم. ئەوەندە بە شەڕ دێم، تا دەبنە خاک و خۆڵ. ئەو ڕۆژە پاڵەوان ئەلیاس لە گوندی ‹ وریس› گوندی خۆش و پڕ لە کانی و ئاو بارگەو بنەی لە بن دار چنارێکی کۆن بە عەرزی دادا بوو. ژن و زارۆک و پیرە پیاوی‌گوندی لە دەوری کۆ ببوونەوەو گوێ‌یان بۆ قسەکانی هەڵخستبوو. پاڵەوان ئەلیاس باسکە ڕەق و تەقەکانی بۆ لای گەڵاَ سەوزەکانی ئەو دارە درێژ کرد بوو، دەیگوت - چەند پاڵەوانی گەورە لە بن ئەو دارە دانیشتوون‌و لە بن سێبەری حەساونەوە. کاتێ مرۆڤ تە ماشای قەدو باڵای دە کردن،

دەیگوت :« ئەوانە ئەبەدین. » بەو حاڵەش هەموو مردن و لە بەین چوون و بوون بە خاک. خاکی ئەو کریتە کە وا ئێمە پێی لێ دەنێین.! هەناسەی هەڵدەکێشاو ئەو ڕۆژە دڵی پڕ بوو. هەواڵی سوتانی دێری عیسای مەسیح کە وەک قەلە ڕەشە لەم گوند بۆ ئەم گوند دەچوو دوای نیوەڕۆ گەیشتبوە گوندی ‹وریس›. پیرە پیاو لە دەوروبەری پاڵەوان ئەلیاس سەریان ڕادەوەشاند و پرتەو بۆڵەیان بوو. ژنیش دەگریان.

پاڵەوان ئەلیاس وای نیشاندا کە هیچ نابینێ و هیچ نابیسێ. هەوڵی دەدا بە گێڕانەوەی باسی کارەساتی کۆن و مەزنتر. خەڵک لە بیرکردنەوەی کارەساتی تازە سارد کاتەوە.باسی کارەساتی دێر ئارکادی دەگێڕایەوە.

دێر ئارکادی جارێکی تر لە پێش چاویان ڕاست دەبۆوە، وەک پێشوو پڕ دەبوو لە باروت و قەشە. گابریلی پێش‌نوێژی دێر جارێکی دیکەش جامی پیرۆزی پڕ لە گۆشت و خوێنی عیسای مەسیحی لە سەر سەری ئەوان ڕادەگرت و دەیگوت :

. برایان خوشکان ! دەرگای ئاسمانەکان لە بان سەری ئێمە کراوەتەوە. خۆشبە حاڵی ئەوانە کە لە ڕێگای باوەڕ و نیشتماننندا دەمرن. هەو لەو کاتەشدا کونستانتین پامبوداکیس چرای نیو سوزی لە سەر عەمباری باروت ڕادەوەشاند.

ڕاست لەو کاتەداکە کریتیەفریو خواردوەکانی‌چیرۆکی‌دێرکاردی لەگەڵ گڕی تەقینەوەی باروت بۆ ئاسمان‌هەڵدەبەزینەوە ، دەنگی سەر ڕەوی ئەسپێک بیسترا، هەموو ئاوڕیان دایەوە. لە پشت لقی دارزەیتونەکان سوارێکیان بینی کە مێزەری ڕەشی لە سەرە. هێندی جار ون دەبوو، پاشان دەر دەکەوتەوە. تێکڕا هاواریان کرد:

. پاڵەوان میکێلس ! پاڵەوان ئەلیاس سەری بەرداوە و بە نوکی وەکازەکەی هەردی دەکۆڵیەوە. ژنێک کە شیری دەدا بە منداڵەکەی هاواری کرد:

. ئەو بە تەنیا دێتەوە . دوگمەی سوخمەکەی داخست و بە ناڕەحەتی گوتی «ئەدی پیاوەکانی ئێمە لە کوێن ؟ ئەو بەرازە بەرپرسی گیانی هەموویانە.»

ژنێکی دیکە هەستا.بوو کە بڕوا، گوتی :« وادیارە لە کاتی مەترسیدا دێری بە جێ هێشتوە.

دەبێ بە زیندوویی بیسوتێنن.»

ئەوژنە نەیدەویست پاڵەوان میکێلس ببینێ. پیاوێکی پیر گوتی :

. پاڵەوان ئەلیاس چاوی لێ مەپۆشە. پیاو لە کاتی شەڕدا نابێ مەتەرێز چۆل بکات. تۆ کە پیرترین و بە ڕێزترین ڕێبەری قەومی، هەقیخۆی دە مستی بنێ و ئەوەی پێویستە پێی بێژە. ئێمە ژێر دەستین، ناتوانین ڕک و ڕاست قسەکانمان بکەین.

پاڵەوان ئەلیاس بە توندی وەکازەکەی بەرزۆ کرد و بە توڕەیی گوتی :

. بە سە ... نامەوێ تۆ دەستورم پێ بدەی. ژن و پیاو ئاڵقەی دەوری پاڵەوان ئەلیاسیان فرەوانتر کرد و گوتیان :

. ئەوەتا هات ! پاڵەوان میکێلس گەیشتێ. لە سەروچاوی چرژاوی ئارەقە دەتکا. برۆی بە سەر چاوی دا شۆڕ ببوونەوە. لە ئەسپ و لە سوار هەلم هەڵدەسنا. کاتێک پاڵەوان ئەلیاسی لە بن داری دیت و ناسی، نێو چاوانی تێک نا. ئەو قەت حەزی نەدەکرد لەگەڵ پاڵەوان ئەلیاس بەرەو روو بێ. بەلام ئێستا تووش ببوو. ڕێگای گەڕانەوەی نەبوو. هەر چۆنێک بوو دابەزی و دەستی بۆ درێژ کرد و گوتی : سلاو پاڵەوان ئەلیاس !

پاڵەوانی پیر وای نیشاندا کە ئەودەستەی بۆ لای ئەو درێژ کراوە، نایبینێ. سەری بەرداوەو بە روو گرژی گوتی:

. ئەگەر پێت وایە سلاو جێی ماوە، منیش سلاو !

پاڵەوان میکێلس فرە ناڕەحەت بوو، جڵەوی ماینەکەی بە دەستەوە بوو، تەمایبوو سوار بێ و بڕوا. ئەو تەوسو پلارەی پێ خۆش نەبوو. سەیرێکی خەلکی دەوروبەری خۆی کرد و بیری کردەوە :«دەبێ ئەو هەواڵە گەیشتبێتە ئێرەش.؟» سەرو چاوی وەحشیانەی پتر تێکچوو. دەستی بەرز کردەوەو چەند گەلاداری لێکردنەوە، ڕێکی کوشین و بە عەرزی دادان و گوتی :

. شەڕ هەر وایە. پاڵەوان ئەلیاس تۆ لە هەموو کەس باشتر دەزانی. لە سەر دەمی تۆشدا، فەلە زۆر جار لە ئاگردا سووتاون.

هەر ئەو کارەساتەی ئارکادی وەبیر بێنەوە.

پاڵەوان ئەلیاس وەک تۆق تۆقە هەڵبەزیەوە. بروسک لە چاوانی دەرپەڕی و گوتی :

. ئەم ناوەی مە هێنە . لە ئارکادی فەلەکان نەسوتان، بەڵکوو بوون بە خودا. بەلام لە دێری عیسای مەسیح ئەگەر بە خۆتی نەگری ... قسەکەی تەواو نەکرد، رووی کردە خەڵک و گوتی :

« ئێمە بە جێ بێڵن و بچنەوە ماڵی خۆتان.»

هەموویان بە بۆڵە بۆڵ ڕابوون. پیرە پیاو کاتێ بە بەر دمیدا تێ دەپەڕین، لێی مۆڕ دەبوونەوە. ژنەکان لە بنەوە جنێویان پێدەدا. روویان وەردەگێڕا تا نەیبینن. بەلام دایکێکی گەنج کە شیری دەدا بە منداڵەکەی، نە دە رۆی. ڕاوەستا و چاوی دەچاوی پاڵەوان میکێلسی بڕی و هاواری کرد :«ئەدی پیاوەکانی ئێمە چی‌یان بە سەر هات خودا عەزابت زیاد کات.»

پاڵەوان ئەلیاس گوتی:« بڕۆ بە دوای کارت دا، کەم چەنە لێ بدە .»!

کاتێ هەرتکیان تەنیا مانەوە، پاڵەوان ئەلیاس پاڵی دا بە وەکازەکەی‌و هەوڵیدا هەستێ و گوتی :«پاڵەوان میکێلس ! تۆ ئێستا لە ڕێوە هاتی و دەستت بۆ لای من درێژ کرد. بەلام من

www.kerimhisami.com

دەستم نەدایەی. چونکە تۆ ناوی خۆت، واتە ناوی پاڵەوانیت عەیبدار کردوە.

پاڵەوان میکلس لە وەڵام دا گوتی:« دامنا لە من گەورە تر بی. دامنا یەکێک لە قارەمانانی شۆرشی ١٨٢١بی. بەڵام لە وەڵامی تۆدا یەک قسە دەکەم و هیوادارم لە بیرت نە چێ. ئەویش ئەوەیە کە من پێم خۆش نیە ئاوا بمدوێنی.»

- منیش تەنیا یەک قسەت پێ دەڵێم، ئەویش ئەوەیە کە تۆ ناوی خۆت، واتە ناوی پاڵەوانەتیت عەیبدار کردوە.

پاڵەوان میکێلس لە حەیفان دەهات بتەقێ. بەڵام تەڕەفەکەی ریش سپیەکیبەرێز و یەک لە پاشماوەکانی شۆرشی ١٨٢١بوو.

لە کارەساتی دێری ئاکاردی گیانی دەرباز کرد بوو. پاڵەوان میکێلس نەیدەتوانی دەستی لێ هەڵێنێ. لە بن دار چنارەکە دەستی کرد بە هاتو چۆ. سمیلەکانی دەجاوی. پاڵەوان ئەلیاس گوتی:

- تۆ ئەو شەوە بۆ چی دێرت بە جێ هێشت و رۆیشتی.؟ ها... وەڵام نادەیەوە .؟چوویە کوێ؟ چما نەت دەزانی کە تورک لێت دەترسێن و بۆ پەلاماردانی دێر لە نەبوونیتۆ کەلک وەر دەگرن؟ بێگومان یەکێک چوە بەو سەگانەی گوتوە. من نازانم کێ ئەو کارەی کردوە. تەنیا ئەوەندەی دەزانم کە دێر لە دەست چوە. تاوانی ئەو کارەساتەش لە ئەستۆی تۆیە.

پاڵەوان میکێلس هەستی کرد کە وا کەللەی دەتەقێ. سەری بەرداوە و بە یەواشی گوتی :

- نە خێر تاوانی من نیە.

- پاڵە وان ئەلیاس کە هەروا پاڵی وە دار چنار دابوو گوتی :« کە وابوو خەتای کێیە ؟ ...

- پاڵەوان میکێلس بێدەنگ بوو. پیرە مێرد دیسان گوتی :

- ئەو شەوە تۆ بۆ کوێ چوبووی ؟ ئەگەر خەتای تۆ نیە ، ئەدی خەتای کێیە؟

- پاڵەوان میکێلس لە بەر تورەییان دە کوڵی. ئاخرەکەی وەدەنگ هات و گوتی :

- پاڵەوان ئەلیاس هیچ لە من مەپرسە. ئەو کارە پێوەندی بە خۆمەوە هەیە و نە بە کەسی دیکەوە.

. وا نیە . ئەوە پێوەندی بە باپیرەکانی من و باپیرەکانی تۆ و بە هەموو ئەو کەسانەوە هەیە کە بوونبە خاک و ئێستا ئێمە پێشێلیان دەکەین. چما تۆ کریتی نی؟ چما لەشی تۆ لە خاکی کریت نیە ؟ ئەدی چۆن ئێژی ئەو کارە پێوەندی بە کەسەوە نیە ؟ شەرم ناکەی ؟

پاڵەوان میکێلس نینۆکەکانی لە دار چنار بردە خوار. ئەوە یێکەم جار بوو کە ئاوا بە سوکی دەیاندواند. قین گەرووی گرتبوو. نەیدە توانی وەڵام بداتەوە. ڕەنگە پیرە مێرد هەقی بوو بێ، بەڵام پاڵەوان میکێلس نەیدەویست دابنوێنێ. جارێکی دیکە بە قینە بەری گوتی :

. گوتم لە خۆم زیاتر پێوەندی بە کەسی دیکەوە نیە . خودا حافیز پاڵەوان ئەلیاس. دەمەوێ بە تەنیا بم تا لە بارەی خۆمەوە بیر بکەمەوە و بتوانم بڕیار بدەم.

. تەنیا دوای قەزاوەتەکە دەردەکەوێ، داخوا گیانێکت لە بەردا ماوە یان نا ؟ ئەگەریش ماوە چ گیانێکە . برۆ پاڵەوان میکێلس. رەحمەت و یا لەعنەتی عیسای مەسیح و خودای ئێمەت لە گەڵ بێ. من تەنیا شتێکت پێ دەڵێم وتۆش هەوڵ بدە لە بیری نەبەیەوە: « کریت هێشتا پێویستی بە بوونی تۆ هەیە ! بێگومان دەزانی دەڵێم چی.»

www.kerimhisami.com

پاڵەوان ئەلیاس لە پرترسی لێ نیشتبوو، نەکا پاڵەوان میکێلس بچێ خۆی بکوژێ و کریت لەم کزڵەکە قایمە بێ بەش بکات.

پاڵەوان میکێلس لە وەڵام دا گوتی : تێدەگەم . بێ ئەوەی پێ دەرکێفێ بنێ، خۆی هاویشتە سەر پشتی ماینێ.!

پاڵەوان میکێلس بە پێچەوانەی خەیاڵی پێشووی، لە جیاتی ئەوەی بۆ لای ڕاست، واتە بۆ پێتروکفالو بڕوا، بۆ لای چەپ واتە بەرەو چیای سلنا کەوتە ڕێ. ڕۆژ ئاوا بوو. شەویش لە گەڵ دەست و پێوەندەکانی‌خۆی ، وەک‌سیسرەو مشک و مار وشەیتانۆکە و داعبای شەوگەڕ. بە سەر دنیادا زاڵبوو. لە چیا شنە بایەکی فێنک دەهات. پاڵەوان سینگی خۆی ڕووت کرد تا لەو هەوا فێنکە کەلک وەر گرێ. لە پڕ ڕاوەستا. لە بەر خۆیەوە گوتی: « ئەوە خەتای ویە..ئەوە خەتای ئەو ژنە سەلیتەیە.» مێزەری لە سەری کردەوە. دم و چاوی پێ سڕیەوەو هەناسەیەکی هەڵکێشا. زەینی تۆزێ ڕوون بۆوە. ئێستا دەیزانی دەچێتە کوێ‌و دەبێ چبکا. دەیزانی لە جیاتی بۆ گوندی پێترۆکفالو بچێ، بۆچی ڕێگای چیای سلنای داگرتوە ؟ پاڵەوان ئەلیاسی پڕ هەقی بوو. دەیویست بگەڕێتەوە لە بن هەمان دارچنار دەستی پیرە مێرد بگرێ و ماچی بکا. بەڵێ ! پیاو ئەگەر گەرەکی بێ لە گەڵ مرۆ قسە بکا، ئەشێ ئاوا توندو ڕەق بدوێ.

پیاوێکی پیر بە کزڵە پشتێکەوەو گزچانێکی نوک تیژ بەوێدا ڕادەبرد، تووشی پاڵەوان میکێلس بوو، بەڵام نەیناسی. شەو تاریک بوو. دیسان لێی پرسی : « هاوڕێ! ئەرێ ڕاستە دەڵێن دێر سوتاوە ؟»

پاڵەوان میکێلس گوتی : بەڵێ سوتاوە . ڕکێفی لە ماینێ داو تێ‌پەری .

پیرە مێرد گزچانەکەی هەڵێناو گوتی : « لەعنەت لە خەتا باری ئەم کارە ساتە بێ »

پاڵەوان میکلس لە تاریکایی شەودا وەڵامی دایەوەو گوتی :« لەعنەت لە خەتا کار بێ .»

کەوانەی مانگ لە بەر چاوان ونبوو. ئەستێرەی قوتبی، ئەو شوانەی ئاسمانان، مێگەلە خوشکەکانی بۆ پێشەوە لێ خوڕی .

بەڵام پاڵەوان میکێلس تەماشای ئاسمانی نەدەکرد. سەیری چەند چرای‌کەم نووری دەکرد‌کەلە بناری چیا دایسان. ئەوێ گوندی کوڕاکیس بوو.ماڵی پوری هەر لە سەر ڕێگای گوندی بوو. دەبوایە بەم شەوە پیرێژن لە خەو دابێ. ئەو هەمیشە بەیانیان بە دەنگی کەڵە شێر لە خەو ڕادەبوو. ئێوارانیش لە گەڵ مامران دەنوست. ئەو بە گەنجی شووی کرد بوو، منداڵ و نەوەو نەتیژەی نەبوون. ئێستا پیرێژنێکی وشک هەڵگەڕاو، کوڕ بیبۆوە، بەلام چاوەکانی زیت بوون. دەتگوت ئیزڕائیل لە بیری بردۆتەوە. پاڵەوان لە ئەسب دابەزی. لە پەنا جادە لە سەر بەردێک دانیشت . سەری خستە نێو هەرتک دەستان و توند ڕێکی کوشی . قسەکانی پاڵەوان ئەلیاس وەک خەنجەر کاریان لێکرد بوو:«تۆ ئەمڕۆ پاڵەوان میکێلس ناوی خۆت عەیبدار کردوە .» ئەو قسانەی لە دڵیدا دوو پاتە دەکردەوە تا خۆی بۆ بەجێ گەیاندنی بڕیارێک ئامادە بکا کە لە مێشکیدا دێت و دەچێ. ددانی لە تاریکیدا دەدرەوشان. لە نێو گوندی‌سەگێک دەیلوراند. دەتگوت هەستی کردوە کە مەرگ لەم دەوروبەرە دەسوڕێتەوە. پاڵەوان میکێلس بیری کردەوە: «حەساری پورم سەگی لێ نیە .. کەس دەنگی لاقم نابیسێ ... کەس ..»

www.kerimhisami.com

هەستا، سەیرێکی لای گوندی کرد. خەڵک و خانوو گشتیان خەویان لێ کەوتبوو. سوار بوو، خاچی کێشا و لە بەر خۆیەوە گوتی : لە پەنای خوادا...کوێرە ڕێکای سەر هەورازی گرتە پێش کە دەچوە نێو گوندی کوراکیس شەوێکی فرە تاریکبوو. ئەسپەکەی لە ئاڵقەی کۆنە دەرگی خانوەکە بەستەوە و چوە حەسارێ. ئەو ماڵەکەی باش دەناسی. لای ڕاستە جێگای ترێ کوشبن و کوپە شەرابان بوو. تەویلەی وڵاخان و کەری مێردە مردوەکەی پوری لە لای چەپەبوو. بەڵام ئێستا کەر و وڵاخ نەمابوون. ڕەزەکەش دابەشکرابوو. بەو شەوە لە کەلاوە بەدەر هیچی دیکەی نەدەهاتە بەر چاو. سەبروکە چوە پێش و دەستی بە دەرگاوە ناو کردیەوە. هەناسەی ڕاگرت وگوێی هەڵخست.لە نێو تەختێکی پچوک کە لە قوژبنێک دانرابوو، دەنگی هەناسەیەک دەهات.لە نەکاو دەنگی جیڕە جیڕێک هات، کەسێک لە خەودا وەردەسوڕا. دڵی داچڵەکی ! ئەوە کێ بوو. ؟

لە سەر پەنجان لە تەختەکە نیزیک بۆوە دەستی بە پشتێندی گرتبوو. دەسکی خەنجەرەکەی دەگوشی. خەوتوەکە بۆنی عەتری لێ نەدەهات. فیکری کردەوە ، دەبێ پیرێژن بێ. دڵیهاتەوە سەر خۆ. داهاتەوە چەند داوی مووی سپی کەوتبوونە سەو سەرینێ. ڕوخسارێکی چرچ و چروک دە بینرا. پاڵەوان پاشەو پاش کشایەوە. لە بەر خۆیەوە گوتی :

. ئەشێ ئەو لە ژوورێکی دیکە بێ. لەو ژوورەی کە بە تابڵۆیان ڕازاوەتەوە. دیسان وە دڵە کوتە کەوت. دەرگای پچوکی ئەو ژوورەی پاڵ پێوە نا. ژوورەکە بە چۆڵە چرایەکی فرە کزەڵۆک، کە لە پێش وێنەی مریەمی پاکیزە دایسا، ئەختێک ڕوناک بوو. لە دوو لای ژوورەکە دوو پەیکەری دیکەش دەبینران. یەکیان هی میکائیلمەلائیکە بوو، ئەوی دیکەیان هی سنت کاترینای شەهید بوو. پاڵەوان پاڵی وە چوار چێوەی دەرگای دا. لە بەرامبەر خۆی لە سەر کۆنە تەختی پوری پەیکەرێکی چاو پێکەوت . قژی وەک ئاوریشمی ژنێکی دیت کە بەسەر بالێف دا بڵاو بۆتەوە. سەرتاپێ بۆنی عەتریان لێ دێ.

چاوی ڕەشکەو پێشکەیان دەکرد. وە هەناسە بڕکە کەوت. دڵە کوتە گرتی . هەڵیکێشا خەنجەر و ئیتر هەناسەی هەڵنەدەکێشا. سەبروکە لە سەر پەنجان چوە پێش و بە دەستی چەپەی لیفەی لە سەر لادا، سینگی ساف و سپی ژنەکە دەر کەوت. لە پڕ چاوی بروسکەیاندا، بەڵام فیکری هەروا پەرێشان بوو. جوانی نوستوو هەناسەیەکی هەڵکێشاو بزووت. وێدە چوو خەونی خۆش ببینێ. چونکە بزەی دەهاتێ و لێوەکانی وشەی نهێنی یان لێ هەڵدەوەری . پاڵەوان داهاتەوە، تیغی خە نجەرەکە لە بەر شۆقی کزی چرا بروسکی دا. پاشان هەوای قەڵاشت و بە سەر سینگی سپیدا هاتە خوارێ ، و تا بن دەسکان چوە ژووری.

ئامینە هاواری کردو گورج چاوی هەڵێنا و لێکی نانەوە. ئەو پاڵەوان میکلسی بەو چرتەیە ناسیبوو. سەر سوڕمان و شادی و دەرد و ڕەنجیلەو ئاخرین نیگایەدا درەوشا بوو. پیاوەکە ئۆخەیەکی هاتێ و سەرتا پێی لە بەر خەفەت لەرزی. خەنجەرەکەی هێناوە دەر و لە پڕ بە ئاوات بوو کە زەبرەکەی کاریگەر نەبوو بێ. بەڵام ئیتر زۆر درنگ بوو چاوەکانی ئامینەلە نیگا خاڵی ببوون.

www.kerimbisani.com

١١

بابە گەورە لە بن پیرە دارلیمۆیەکی حەساری خۆی دانیشتبوو. تەتەڵەیەک لە سەر ئەژنۆی و میدادێک بە دەستەوە. بە حاڵێکی خەمبارو پەرێشان لە کەلێنی دەرگاوە تەماشای چیاکانی دەکرد. ئەم رۆ نووری هەتاو ئارامە . هەوا شەدار وپر لە دڵۆپەی شەونمە. هەور بەری ئاسمانی گرتوەو دەیەوی ببیارێنێ. هەوا ساردە. پیرە مێرد هەناسەیەکی هەڵکێشاو گوتی :

. ئەوەتا زستان داهات.! ئەو لە فیکری ئەو ژن و منداڵانەدا بوو کە تورک دەر بەدەر و ئاوارەیان کرد بوون. ئێستاش بێ نان وجل و بەرگ و بێ سەر پەرشت لە غار و ئەشکەوتاندا کەوتبوونەوە. لە فیکری کریت دابوو کە جارێکی تریش ڕاپەریوە و دەیەوێ زنجیری کۆیلەتی لە ملی خۆی دابڕنێ. نەیدەزانی دەستی یارمەتی بۆ کام لادرێژ بکات.

پیرە مێرد چاوی لە سەر یەک دادەنان و لە بەر خۆیەوە دە یگوت:

. فەرەنگیەکان. ئەو فەرەنگیە سەگومەلعونانە دڵیان نیە. یونانی فەقیریش بێ هێزە . کریتیەکانیش هەم کەمن و هەم تفەنگ و نانی تەواویشیان نیە. بەم حاڵە چۆن دەتوانن بەربەرەکان بکەن.؟ ئەم خودایەش بە داهێنانی زستانی سارد، لە گەڵ تورکان بۆتە هاودەست و دەیەوێ شەری ئێمە بکات. کریتی بێچارە... دەردو ژانی تۆ کەی کۆتایی پێ دێت ؟

دەتگوت کریت بە چیاو دەشت و باخی زەیتون و رەز و ئاوایی و منداڵەکانی و بە خوێنیەوە، لە نێوچاوانیدا نەخشیان دەبەست. ئەم بابە گەورەیە چەندە شۆرشی دیتبوون و چەند ماڵیان لە بەر چاوی سوتاند بوون و چەندیان دەست درێژی بۆ ژنان کرد بوو، چەندیان تالان کرد بوون وپیاویان کوشتبوون وئەشکنجەو ئازاریان دابوون، بەلام لە سەر ئەوەشەوە خودای گەورە قەت ئاوڕێکی وەسەر گریت نەدابوو.

هەر ئەو پاڵەوان سیفاکاسە خۆی دیتبووی کە کریت حەوت جار شۆرشی کردوە ولە خوێندا شەلاڵ بوە و بۆتەوە ژێر دەست .

پیرە مێرد مستی لە تەتەڵەکە داو هاواری کرد :

لەم جیهانەدا نەداد هەیەو نەبەزەیی‌و نەدلسۆزی . ئەوە چۆنە خودایە؟ بەراستی داخوا خودا هەیە؟ دەنگی ئێمە نابیسێ؟ غەڵەت نەکەم، نازانێ یا بەزەیی لە دڵدانیە ؟.

لە و کاتەدا تراساکی نەوەی هاتە دەرو روومەتی پیرە مێرد بە دیتنی ئەو گەشانەوە. دەتگوت خودا وەلامی داوەتەوە: «مەیکەهەرا پیرە مێرد! کارەکان جێ‌بەجێ دەبن ! ئەوەش نەوەکەت ! »

سەروچاوی تراساکی بە هەتاو سوتا بوو. ژیانی کوێستانێ وای لێکردبوو کە بە خۆدابێ و کەڵگەت و بە هێز بێ. ئێستا ئیتر وەبابی دەچوو. چاوەکانی. برۆی، دم و لێوی وە بابە گەورەی دەچوو. تەتەڵەکەی لە دەستی هێنا دەر و نێوچاوانی تێک ناو بە تورەیی گوتی : «تۆ هێشتا

www.kerimhisami.com

مەشقەکەت نەنوسیوەتەوە ؟»

مانگێک بوو تراساکی خەریکبوو بابەگەورەی فێری نووسینی ئەلف و بێ بکا. پیرە مێرد سەرە ڕای پیری هاتبوە سەر ئەوە کە دەرس بخوێنێ و لانی کەمئەوەندە بخوێنێ کە بتوانێ ناوی خۆی بنووسێ. ئەو نەخشەیەکی دیکەی لە سەری دا هەبوو. بەلاّم هێشتا بە نەوەکەی نە گوتبوو. بۆ بە جێ گەیاندنی ئەم نەخشەیە دەبوایە ئەلفوبێ فێر بێ. پیرە مێرد بە زەحمەت دە یتوانی ناو وشکڵی پیتەکان لە مێشکیدا ڕابگری. ئەو دەستەبە هێزانەی کە بە تفەنگ ڕاهاتبوون، نە یاندەتوانی باش قەڵەم ڕابگرن و بۆ نوسینی پیتەکان بە سەر تەتەڵەدا بێن. هەموو جارێ یا قەڵەم دەشکا ویاتەتەڵە دەڕوشا. تراساکی لە حەیفان ددانی دەچیڕەوە دەبرد. باپیری سەری بەردەداوە دەیگوت : «ڕۆڵە کارم هەبوو لێم تووڕە مەبە»

. کاری چت هەبوو؟ دوێنێ خۆم دیتم تەواوی ڕۆژ لە بەر دەرکی حەسارێ دانیشتبووی هەر کەس بەوێدا هاتبا گاڵتەت لە گەڵ دەکرد. تەتەڵەکەت وەلا نابوو، مەشقەکەت نە دەنوسیەوە. ئەدی چۆن دەتوانی خوێندن و نوسین فێربی؟ بەم جۆرەی تۆ دەکەی قەت هیچ فێرنابی.

. ڕۆڵە گیان لێم تووڕە مەبە، ئەم کارە بۆ من زۆر گرانە. دەستم وەک پێویستە ڕانەهاتوە. نازانم چت پێ بڵێم، من دەمەوێ ڕاست بنوسم، دەستم بۆ لای چەپ دەڕوا. دەمەوێ میدادەکە زۆر داگرم، دەشکێ... تێدەگەی ؟

تراساکی سەری باداو گوتی :« ئەوەندەی کە تۆ قەت فێر نابی. ئێستا دەستت بدە بەمن. قەڵەمەکەت دەست دەیە تا پێت بڵێم .»

دەنگی لاقان هات. پیرە مێرد لە خۆشی ئەوەی کە لە دەست خوارە پێنچەی پیتەکان نەجاتی دەبێ، سەری هەڵێنا. کابرایەکی بێگانە بە هەناسە بڕکەو بە ڕەنگی بزڕکاو، لە جل و بەرگی فەرەنگیدا، تێدە پەڕی. چەترە کۆنێکی پەڕۆکراوی بە دەستەوە بوو. بێگانە ڕاوەستا و هیچی نە گوت . پیرە مێرد لێی پرسی : بۆ کوێ دەچی ؟

بێگانە وەلاّمی دایەوە ؟ دەچمە گەرانی !

پیرە مێرد بە سەر سوڕمانەوە گوتی :

. گەڕان ؟ بۆ گوێت لە تەقەی نیە ؟ دنیا شلوقە و تۆی هەژاریش لەم کاتەدا بۆ گەڕان دەچی؟ لە جیاتی ئەم چەترە باشتربوو تفەنگت هەڵگرتبایە. بۆ چما تۆ خەڵکی کریت نی ؟

. بۆچی من کریتیم...

. کە وابوو چاوەڕوانی چی دەکەی ؟ چەترەکەت فڕێدە !

کابرا چاوێکی لە ئاسمانێ کرد هەور بوو. توند دەسکی چەترەکەی گرت و گوتی :« باران دەبارێ. »لەو کاتەدا تراساکی کە لە کابرا ڕامابوو وەک ناسیاری دەهاتە بەرچاو، هاواری کرد و گوتی:«ئاخ ... ئاغا تۆ دیمیترۆس نی ؟ دیمیترۆس پیترۆکولۆس ... یای پینلوپی فەقیر ئێستا لە داخی تۆ خوێن دەخواتەوە.»

کابرای غەریب تێکچوو. پرسی : « ئێستا ئەو لە کوێ یە ؟ »

. من چوزانم ؟ لام وایە گوند بە گوند بە دوای تۆدا دەسوڕێتەوە . باران دایدایە .دیمیترۆس چەتری هەڵداو کەوتە ڕێ !

www.kerimbisami.com

پیرە مێرد هاواری کرد : « کوڕم بۆ کوێ دەچی؟ ئێستا کە باران دەبارێ. بوێستە، وەرە دانیشە،پیاڵە ئارەقێکی پێداکە. »

دیمیترۆس بێ ئەوەی ئاوڕ بداتەوە گوتی : « من چەترم هەیە »... لە بەر چاوان ونبوو.!

تراساکی گوتی : ئەو کابرایە دەڵێی وەدوای کەوتوون.

پیرە مێرد لە کاتێکا قاقا پێدەکەنی گوتی :

ـ ژنەکەی وەدوای کەوتوە ؟ بێگومان ئەو بەد بەختە لە دەست ژنەکەی ڕایکردوە، کەوتۆتە چیا تا لە شوێنێ خۆی وەشارێ.

لەو کاتەدا بیرتولدۆ کە باڵتەی لە خۆ وەرپێچابوو، گیتارەکەی لە ئامێز گرتبوو هاتەدەر. بە لەتە ئانێکی جۆ کە بە سرکە تەڕی کردبوو، لە گەڵ پاروە پەنیرێکی دە شەراب هەڵکێشراو، فراوینی خوارد بوو، هێزێکی هاتبۆوە بەر و هاتبوە حەسارێ تا هەوایەک هەڵمژێ. ئیتر لە دانیشتنی نێو ژن و منداڵان ماندو ببوو. گیتاری بۆ لێدەدان تا سەریان گەرم بکا و نەهێڵێ زۆر خەمی مێردەکانیان بخۆن کە لە گەڵ تورکان لە شەردابوون. زۆرجار بایەک دەهات و تەقەی تفەنگ دە بیسرا. ژن گورج وەسەربانی دەکەوتن تا گوێ بدەنێ. ژنەکان تەنیا تۆزێ بە گیتارەی بیرتولدۆ دلیان دە حەسایەوە. گیتاری بۆ لێدەدان، گۆرانی وڵاتی بۆ دە چڕین، بەم شتانە هێندی دەکردنەوە دوو ڕۆژ پێش کریستینای تازە بوکی قەشە پێی‌گوتبوو:« خوا بتپارێزێ بیرتولدو پچکۆڵەی من .گۆرانی ڕاست وەک پیاو وایە، دڵی ژنان دەحەسێنێتەوە.» پیرە مێرد خۆی‌هەڵمساندبوو گوتبووی : گۆرانی بۆ ژنان وەک پیاو وایە ؟ منی ئەحمەق تا ئێستا ئەوەم نەزانیبوە. کە وابوو منیش دەمتوانی ژنم هەبێ و منداڵ دروست بکەم و کەسو کارێکم هەبێ پاشان بۆ ئەوەی پتر قسان لە تازە بوک دەربکێشێ پرسیبوی« چۆن خانمی من»

تازە بوکی جوان بزەیەکی شەیتانانەی هاتبویەو گوتبووی :

ـ ئاخ ... بیرتولدۆ، پچکۆڵەکەی من ! چۆنت بۆ ڕوون کەمەوە . تەنیاژن ئەو مەسەلەیە دەزانن. باشترە هەر باسی نەکەی.

بیرتولدۆ لە بابە گەورە نیزیک بۆوە. پێکەنینی لە ڕوومەتی دیار بوو. گوتی :« باشە بابە گەورە ئاخرەکەی لە ئەلف گەیشتبە <ب>ێ . ئاخ دەرس خوێندن چەند گرانە !»

بابە گەورە ڕووی کردە نەوەکەی گوتی:« تراساکی فریوی ئەو بەرەڵایەی نە خۆی. چونکە ئەگەر ئەو فێری گیتارت بکا، زۆر گەمە دەبێ. ئەم کارە تەنیا بۆ گۆرانی بێژان دەبێ. »

بیرتولدۆ مات بوو، هیچی نەگوت. چونکە جێی وەڵام دانەوە نەبوو پێش چەند ڕۆژ وەغیرەت کەوتبوو، قسەی لە قسەی پیرە مێرد کرد بوو. ئەو دەم پاڵەوانی پیر ڕقی بۆیە بردبووی بە دەستێک لە سەر دیواری دانابوو. بیرتولدۆ دەستی کرد بوو بەهاوارو ژنەکان پێی پێکەنیبوون. ناچار پەیژەیان هێنا بوو هێنا بوویانە خوارێ. ئیتر وزەی لێ نەدەهات و گیتاریشی لە پشت خۆی حاشار دەدا.

پیرە مێرد بە نەوەکەی گوت :« تراساکی وەرە ئێرەتا فێری تفەنگ هاویشتنت بکەم. ئەو کارە لاتی کەم . گەمەیەکی پیاوانەیە. برۆ ئەو تفەنگە بێنە .»

تراساکی پێشتر تفەنگی هێنا بوو لە پشتەوەی دانا بوو. بە بابە گەورەی گوت :

www.kerimhisami.com

- ئەوەتا بابە گەورە. من دوێنێ خەریکی خاوێن کردنەوەی بووم. پێش ئەوەی عەمباری بکەم، لولەم خاوێن کردۆتەوە، چەورم کردوە . بزانە چەند جوان بروسکەی دێت.!

- رەحمەت لە شیرت. تۆ لە باوکت باشتر دەبی. بۆ وا تەماشام دەکەی ؟ دیارە دەبێ هەر وابی. هاوار بۆ ئەو کوڕەی لە باوکی باشتر نەبێ. ئەگەر وانەبێ دنیا تێک دەچێ. دەستی بە سەری نەوەکەی داهێناو گوتی :

- تراساکی تۆ دەبێ لە هەمومان باشتر بی. لە بیر نەکەی کە ئێمەی کریتی‌لە خەڵکی دیکە جیاین. ئێمە دوو جۆرە خەم و خەفەتمان هەیە. لە وڵاتەکانی دیکە ئەو کەسەی شوانە تەنیا لە خەمی مەڕەکانی دایە. ئەگەر جۆتیارە لە خەمی مەزراو باران و ئاژەڵی دایە. ئەگەر کاسبکارە لە خەمی کاسبیەکەی دایە. بەڵام‌کریتی بێچگە لە وانە دەبی لە خەمی کریت - یش دابێ.

دووپاتی کردەوە : بەڵێ ! کریتی سەرە ڕای هەموو پەژارە یەک دەبێ خەمی کریت - یشی لە بەر بێ. ئەوە خۆی خەفەتێکی گەورەیە. ئەم کریتە چارە رەشە ، وادەکا ئاژەڵ و بەرهەم و کار و کاسبیمان لە کیس بچێ. هەقیشیەتی. بە گیانی خۆم کە بەم زوانە دەیدەمەوە بە خوا، کریت نرخی ئەو فیداکاریەی هەیە . بزانە دەڵێم چی ؟ ئەو پتر لە وانەش نرخی هەیە. هەر وەک ئێمەش ئامادەین، بە دڵخوازلە ڕێگای ئەودا گیانمان فیدا بکەین. بەڵێ ! گوتم لە بیر نەکەی کە ئەو خەمە پەژارەیەکی گەورەیە. بە بڕوای من گیتارەکان و بیرتولدەکان و گۆرانیەکان و پاتۆڵ فەرەنگیەکان و سمێڵ تاشراوەکان بڕۆن و گۆڕیان گوم کەن. لە بارەی دەرسیشەوە ئەوەندەی بزانە هەرکاتێ ویستم دەیمە خوێندەوار. لەم بارەوە بیرم کردۆتەوە. دوایە پێت‌ئێژم.!

پیرە مێرد تفەنگی لە سە کۆشی داناو هەروەک لە گەڵ بوونەوەرێکی زیندوو بدوێ، دەستیکرد بە لاواندنەوەی گوتی :

- دۆستی قەدیمی من ئەوە یە. بە حەزەوە دەستیکرد بە عەمبار کردنی. کاتێک لەم کارە تەواو بوو، تراساکی گوتی :

- باشە بابە . ئێستا ئەوەتا قەلە رەشەیەک لە سەر ئەم دارەی بەرامبەرمان نیشتوە، یالاَ بزانم بەری دەدەیەوە. ؟

پیرە مێرد قۆنداخی تفەنگی بە شانیەوە ناو سێرەی لێگرت. بیرتولدۆ گوێچکەی گرت و چاوی لە سەر یەک دانان. تەقە لە تفەنگێ هات و قەلە رەشە بە سەو مەقولات هاتەخوار وکەوتە عەرزی. تراساکی لە خۆشیان هەڵدە بەزی و دەیگوت :

- دەست خۆش بابە گەورە دەست خۆش. پاشان رایکرد قەلەرەشەی هەڵگرتەوەو هاویشتیە بەر پێی بیرتولدۆ تا بیترسێنێ.

کونتی چارە رەش دەرپەڕی. گیتارەکەی دەست دایەو بە بۆڵە بۆڵ لە گەڵ ژنەکان چۆوە ژووری.

تەواوی بوک و نەوەکانی پیرە مێرد لە ماڵی ئەو کۆ ببوونەوە. پێش دوو رۆژ هەموو خاوخێزانی دوو دراوسێی پاڵەوان میکلس، واتە ماسترا پاسی زەنگوڵە فرۆش و کراسوگئورگیسی مەشکەش هاتبوونە ئەوێ. ئەو گوندانەی ئەوان پەنایان بۆ بردبوون، لە لایەن تورکانەوە داگیر کرا بوون. ئەوانیش کەل و پەلیان لە ئێستران بار کرد بوو، بە ژن و منداڵەوە کەوتبوونە ڕێ،

سەرگەردان و ئاوارە. روو بکەنە کوێ؟ لە پڕ پاڵەوان سیفاکاسی باوکی پاڵەوان میکێلس‌یان وەبیر هاتبۆوە و گوتبوویان :

.ماڵی ئەو قەلاّی لە گیران نەهاتوە. خۆشی پیاوێکی پیاوە. ئەو کەس لە ماڵی خۆی دەر ناکا. باشترە بچینە ئەوێ. بەم چەشنە پێنش دوو رۆژ لە بەر ماڵی ئەو راوەستا بوون. کراسوگئورگیس کە پیاوێکی سەرو روخۆش بوو. دەستی بە سینگیەوە ناو بە بابە گەورەی گوت کە بۆ پێشوازیان هاتبوە دەرێ:

ئەی پیرە هەڵۆی سوڵتانی ! من و ماستراپاسی زەنگوڵە فرۆش کە وا ئێستا لێرە ئامادەین، دراوسێی پاڵەوان میکێلسی کوری تۆ بووین. لە بەرتورکان هەلاّتووین و پەنامان بۆ ژێر باڵی‌تۆ هێناوە. تۆ ئەی پیرە هەڵۆ ئێمە لە ژێر باڵی‌خۆتدەرمەکە.

پیرە مێرد لە قاقای پێکەنینی داو گوتی : « وەرنە ژووری، باڵەکانی من فرە پان و بەر بلاّون. »

بیرتولدۆ هاتەدەر و بە ئەدەبەوە سلاّوی لێکردن. ماستراپاس گوتی: «خوا بتپارێزێ پاڵەوان سیفاکاس. زۆر بە جێ بوە کە ماڵی تۆیان ناو ناوە عیبادەتگا . »

پیرە مێرد دەستی خۆی هەڵێناو بە توندی گوتی :

. ئێوە بە مەرجێک بە خێر هاتن کە هەر تکتان چەک هەڵگرن و بۆ شەر لە گەڵ پیاوەکانی تر کەون . من راکردووی ترسەنۆک ڕاناگرم. لە ئاست ژن و منداڵەوە دڵنیا بن. من بەر پرسیەتی ئەوان دەگرمە ئەستۆ. پاشان بە پێکەنینەوە گوتی: «ئێوە تەماشای ئاغا بیرتولدۆ مەکەن ئەو شتێکە وەک ژن و یا منداڵ دەچێ. »

هەموو لە قاقای پێکەنینیان دا.تەنیا ماستراپاس و کراسوگئورگیس ئێو چاوانیان تێک نا. کراسوگئورگیس گوتی :

. پاڵەوان سیفاکاس ئێمە ! ئێمە فێری شەر نەبووین . ئەگەر بچینە شەر ئیتر کارمان تەواوە.

پیرە مێرد گوتی : « هەر چۆنێک بێ ئێوە کارتان هەر تەواوە ».

. هەتا درنگتر بێ باشترە ، پاڵەوان !

. دەک نە مێنی !

کراسوگئورگیس لە ترسان داهاتەوە گوتی :

. زۆر باشە پاڵەوان . تورە مەبە . ئێمە بە ئەمانی خودا دە چینە شەڕ. گورج بارەکانیان هێنا خوار، ژنەکانی ماڵێ باریدەی میوانانیان کرد وهەموویان جێ کردنەوە. لە قوژبنێکی بەر نوای حەساریٰ کوچک و ئاگریان بۆ پەنا بەران ساز کرد. شەو گشتیان لە سەو سفرەیەک کۆ بوونەوە. بەیانی زوو بلهە گەورە دوو تفەنگی لە بەری میچی هێنا دەر و هەر یەکە تفەنگێکی ویندان وهەتا دەرەوەی گوندی لە گەڵیان چوو. پاشان بە هاریدیموسی پیرە شوانی ئەسپاردن و گوتی :

. بڕۆن خوا ئاگادارتان . بڕۆن و دەست بە کار بن. ئێوە پیاون و پیاوانە بچن. من ئاگام لە منداڵتان دەبێ. سەفەر بە خێر. سلاّوی من بە چیاکان بگەیەنن.

لەولاوە تراساکی لە گەڵ دوو هاوڕێی خۆی < مانولیوس و ئاندریکوس> خەریکی باس بوو دەیگوت :

www.kerimhisami.com

. کوڕینه ، ئێره ئیتر گەمە نیه . لێره لە گەڵ چس‌گورک و کیژی سەرتاش ڕوویەڕوو نین. ئێره شوێنێکه دەبێ بکوژین و بکوژرێین.

ئاندریکوس گوتی ئێمه ناترسێین.

. ئێوه دەزانن قۆچەقانی باوێن؟ دەزانن تفەنگ: عەمبار کەن؟ دەزانن سێره لە نیشانه بگرن؟

مانولیوس گوتی : فێر دەبین .

تراساکی گوتی : من فێرتان دەکەم. ئێوه لە دەستەی خۆمدا جێ دەکەمەوە. خۆم دەبم بە فەرماندەی دەسته. کاتێک فێری تفەنگ هاویشتن بوون ئێوه سوێند دەدەم. ئێستا سوێند خواردن فایدەی نیه .لە ڕۆژی دواییەوه منداڵان دەستیان بە فێر بوون کرد. وەک دەستپێکی کار تراساکی هەریەکە دارێکی بۆ برین و ئامادەی کرد و پاشان گوتی:

ئەلفبای چالاکی ئەوەیه پێش هەموو شت لێدان فێر بن. ئەوەش بەستراوەتەوه بە ڕاهاتن. مرۆف لەو دەمەوه کە ڕاهات لێبدا. ئیتر لێدەدا.کە وابوو ئێوەش دەبێ بە لێدان ڕابێن.

ڕۆژێک بابه گەورەبەم چەشنه لە گەڵ تراساکی دوا بوو، ئەویش قسەکانی دە گوێ گرتبوو، ئێستا فێری دۆستەکانی دەکرد .

دۆستەکانی ئەلفبای پاڵەوانەتی فێر ببوون و دەیانتوانی لە قۆچەقانی کەلک وەر بگرن. تراساکی شایی بە خۆ بوو. هەموو ڕۆژی دەیبردن مەشقیان دەکرد. خۆشی بە تفەنگی ڕەشۆکی بابه گەورەی وەپێشیان دەکەوت. چەند منداڵی بەرەڵای گوندیش هەر یەکەی دارێک بە دەستەوه وەک شێر دەکەوتنه دویان. بە خەیاڵی خۆیان دەچون تورکان پەلامار بدەن. لەو مەشقەدا بنه دڕک و گوێنی ولقەدار بە تورک دادەنران . ڕۆژئاوا کاتی گەڕانەوه هەر یەکەی گوێنیەک یا بڕکە دڕکێکی بە دوای خۆیدا ڕادەکشێا و گۆیا ئەوه تورکن سەریان براوه هێندێ جار تراساکی قەله ڕەشەیەکی بە تفەنگ دەکوشت و دە یهێناوه. دەیگوت : ئەوه پاشای تورکانە.

بابه گەوره زۆرجار لە گەڵ نەوەکەی لە بەر دەرگا دادەنیشت و فێری دەکرد کە چۆن تفەنگ عەمبار بکا و بە شانی خۆیەوه بنێ و سێره بگرێ. باسی شۆرشی مەزن و قارەمانەتی باو وباپیرانی بۆ نەوەکەی دەکرد و دەیگوت :

. دوژمنی هەره گەورەی ئێمه تورک نین، بەڵکوو ترسه. لێت ناشارمەوه لە هەرزەکاریدا بۆ هەرەڵین جار چومه شەڕ، زۆر ترسام. لاوێکی پێ نەکراو بووم. بەڵام ورده ورده تێگەیشتم.

تراساکی کە پاڵی وە ئەژنۆی پیره مێرد دابوو، گوێچکەی بۆ قسەکانی ڕاگرتبوو گوتی :« چ تێگەیشتی بابه ؟».

. ئەوه تێگەیشتم کاتێ مرۆڤ لە شتێک بترسێ، ئەو شته هەرچی بێ، شێر، زەلام، یا ڕەشایی، هەوەڵجار دەبێ خۆی پێدابدا. ئەو دەم ئیتر ترسی نامێنێ. تەواوی ڕازەکە هەر لەوە دایه.

لەو کاتەدا کە بابه گەورەو تراساکی لە ئاخافتن دابوون، لە پڕ دەنگی خلۆر بوونەوەی بەردان هات و دەدوازده ئێستر سوار وەدەر کەوتن. بیره مێرد ڕابوو، دەستی بە بەر چاوانەوه گرت ، لە بەر مژ و هەوای تاریک نەیتوانی هیچیان لێ بزانێ. جارچی گوندی <ماورۆدیس> ی پیر تێ دەپەڕی. پیره مێرد هەمیشه بە ناوی <پاڵەوان جارچی> بانگی دەکرد. هەرای کردێ وگوتی:

www.kerimhisami.com

یالاَ پاڵەوان جارچی ! چۆنی ؟ ئەوانە کێن لە چیا دێنە خوارێ ؟»
جاڕچی گوتی : « وادیارە پاپۆڕی ستیفانیسە لە لەنگەرگای ‹ سنت پلاژ › وێستاوە و پڕە لە ئازوقەو چەک و چۆڵ.»
بابە گەورە نیشانەی خاچی کێشاو لە بەر خۆیەوە گوتی :
. ئاخ .. ئەی یونانی فەقیر، تۆ خۆت برسی، بەڵام پاروو لە زاری خۆت دە گریەوە و بۆ ئێمەی دەنێری ... باشە ئیتر چی ؟
. ئیتر ئەوەیە کە چەند کەس لە شۆڕشگێڕانی ئۆردووی کوری تۆ ، بە سواری ئێستران لە چیا هاتونە خوار تا ئەو ئازوقە و چەک و تفاقەی بگوێزنەوە. ئەوەتا گەیشتنە ئێرەو رابە بە خێر هاتنیان بکە.
بابە گەورە دەروازەی کردەوەو گوتی : « بە خێر هاتن پێتان سەر چاوم !»
سوارەکان نیزیک دەبوونەوە. باکێنش شاد و بە فیز وەپێشیان کەوتبوو. پاڵەوان میکێلس پێی گوتبوو: « تۆ بۆ شەر نابی، بەڵام تۆ کە وەک رێوی فێڵەزان و وەک سەگ رادەکەی بۆ پەیک باشی.» ئێستا باکێنش بە سەرۆکایەتی دە کەسیتر دەچوو تا باری پاپۆڕی ستیفانیس خاڵی بکات.
کاتێ باکێنش لە ئێستر هاتە خوارێ گوتی :
. سڵاو پاڵەوان سیفاکاس! ئەگەر بۆ ئێوە زەحمەت نیە، ئەم شەو لێرە دەبین و بەیانی بەرەو دەریا دەڕۆین.
بابە گەورە ئامێزی کردەوەو گوتی :
. بە خێر بێن رۆڵەکانم ! بخۆن و بخۆنەوە. ئێوە کرێکارن . شۆڕشگێڕەکان کە بە دوکەڵی باروت رەش هەڵگەڕا بوون و لە برسان لاواز ببوون، لە حەساری پیرە مێرد هاتنە ژوورێ. ژنان کە نیگەرانی حاڵی پیاوەکانیان بوون، بە چالاکی ئاگریان دەکردەوە، چێشتیان لێ دەنا و سفرەیان رادەخست. شەو داهاتبوو. چراکان روخساری گرژ و ماندووی شەر کەرانیان رووناک دەکردەوە کە وەک هار دەیانخوارد و وەک گا دەیانخواردەوە. تەقەیان لە شەویلکان دەهات. بۆنی توندی پیاوانەیان حەساری پڕ کرد بوو. ژنەکان بێدەنگ لە دەورەیان وێستا بوون و بە دڵ خزمەتیان دەکردن بابە گەورەش بە ئافەرینەوە سەیری دەکردن. پاش خواردن و وەخواردنەوە، بابە گەورە گوتی :« باشە ... ئێستا بچن بنوون . ئاخ .. خۆزیا منیش لە تەمەنی ئێوەدابام و لە گەڵ ئێوە بەشداری کوێرەوەری بام. ئاخ .! رۆڵەکانم ! بزانن کەوتومە چ رۆژگارێک. هەموو شەو لە سەر دۆشەکی نەرم دەنووم. بە رۆژ وەک زەلامی بێکارە دەخۆم. ئیتر تفەنگیش ناوێنم. کەسیش بۆ کوشتنم خۆ مات ناکا. خودا نەکا دوژمنیشم لەو رۆژە بکەوێ.
باکێنش گوتی:« ئاخ ... پاڵەوان سیفاکاس،! خوا ئەو رۆژەمان بە نسیب بکات.» باکێنش تۆ سەر دەستەی ئە مانەی. خەویشت بێ ئەشێ درەنگتر بنووی . تۆ بمێنەوە کارم پێتە !
. بە چاوان پاڵەوان سیفاکاس، من دەبێ ئەم شەو نرخی ئەم مەنسەبە بدەم کە تۆ پێت داوم.
هاورێکانی بە چەک و جلو بەرگەوە لێی نوستن. هێشتا ژن سفرەیان کۆ نەکرد بۆوە پرخەیان دەهات. سەرمای ئەو شەوە حەشری دەکرد. ژنەکان ئاوردوویان هێنا و ئاگریان کردەوە. پیرە مێردو باکێنش لە پەنا ئاگری دانیشتن. پیرە مێرد لە ئاگرەکە ڕامابوو دەنگی نەدەکرد. بەڵام لە برۆ

www.kerimhisaini.com

هەڵتەکاندنیەوە دیار بوو بیرێکی بە زەینی دادێ و نارەحەتی دەکات. ئاخرەکەی خۆی پێ ڕانەگیرا و بە دەنگێکی نەرم گوتی :

. باکێش دەمەوێ شتێکت لێ بپرسم. لە سەر دڵم بۆتە گرێ. تۆ ئەشی شەرافەتمەندانە وەڵامم بدەیەوە. هەرچی دەیزانی پێم بڵێی. چونکە من پیرە مێردێکی سەت ساڵەم و ناتوانم درۆ ببیسم.

باکێش بە نیگەرانی بیری دەکردەوە. دەبێ پرسیاری چیم لێ بکات؟ ئاخرەکەی گوتی :

. دڵنیا بە پاڵەوان سیفاکاس . ڕاستیت پێ دەڵێم.

بابە گەورە دەنگی نەوی کردو گوتی :

. ئەو شەوە پاڵەوان میکێلس بۆ چی ئۆردوی بە جێ هێشت و ڕۆی. دوای ڕۆیشتنی ئەو دێریان سوتاند. ئەوە خەتای ئەو بوو. باکێش ئاگرەکەی خۆش کرد و خۆی کۆ کردەوە. پیرە مێرد باسکی گرت و گوتی :« لە ئاگر گەڕێ، ئەوەم پێ بڵێ ئەو شەوە بۆ کوێ چوو؟. »

باکێش دوودڵ بوو. ئەگەر وەقسە هاتبایە دەبوایە تەواوی ڕووداوەکە باس بکات. لەوە دەترسا. ئاخرەکەی گوتی:«پاڵەوان سیفاکاس ئەو مەسەلەیە بەمن چی؟ پێوەندی بە منەوە نیە

پیرە مێرد توند باسکی ڕاوەشاند و گوتی :

. دەی قسە بکە. خۆت خەشیم مەکە. ئەو شەوە بۆ کوێ چوو بوو.؟ ئەو ئابڕوی منی بردوە. هەر بۆیەش ناوێری چاوم لێ بکات. لەوەی دەترسێ پرسیاری لێ بکەم. بڕوا بکە وام دێتە سەر کە ملی ڕێ بگرم و بچمە چیا. شۆڕشگێڕان بانگ بکەم و لە بەر دمی ئەوان دادگایی بکەم . ئەگەر تۆ ئەم شەو ڕاستیم پێ نەڵێی، سوێند بەم ئاگرە، بەیانی ڕوودەکەمە چیا. ئەو دەم ئەگەر پیاوە با بی لە پێش من داوای پاڵەوانەتی بکا.

ئەو پیرە دار بەروە لەوانە بوو هەرچی بیڵێ بیکات. باکێش ترساو گوتی :

پاڵەوان نارەحەت مەبە. هەموو شتێکت پێ دەڵێم . لە سەر خۆ بە.!

. من لە سەر خۆم و گوێت دەدەمێ.

. تۆ دەزانی کە نوری بەگ ژنێکی چەرکسی هەبوو.

پرە مێرد لە سینگی خۆی دا و گوتی : « ئەی هاوار ... پای ژن لە نێو دایە ؟ لەو شەرم و ئابڕو چوونە ؟ »

باکێش گوتی: « بەڵێ پای ژن لە نێو دایە. چما تۆ ڕاستیت نەدەویست ؟» دیارە کە ڕاستیم دەوێ. بەڵام سەبرتر قسە بکە. کەس نابێ قسەکانمان ببیسێ. درێژەی پێ بدە .

. ئەو ژنە ناوی ئامینە بوو. پاڵەوان میکێلس لە ماڵی نوری بەگی دیتبو ببوو بە ئەڤینداری. پاش ماوەیەک کاتی بومە لەرزەکە پاڵەوان پولیکسینگیس دیتی، ئەویش عاشقی بوو. دوای ئەو ڕۆژە ئەو پیاوە ئیتر لە گەڕەکی ماڵی نوری بەگی دوور نەدەکەوتەوە. ئەوەندەی هاتو چۆ کرد و هەناسەی هەڵکێشا، تا خۆی گەیاندە ئامینە و پاشانیش سەر جێی. دوایە بڕیاری دا بیهێنێ. هێنایە سەر دینی مەسیح. بڕیار بوو ڕێو ڕەسمی ئایینی و گواستنەوەی لە ڕۆژێکدا بەڕێوە بچێ. یانی لە ڕۆژی میعراجی مەسیحدا.

باشە درێژەی پێ بدە. تا ئێستا نەمزانی کوری من لەم کارەساتە ئابڕو بەرەی پاڵەوانپولیکسینگیس دا دەوری چ بوە؟ ئەوەی تێناگەم.

www.kerimhisami.com

- ئێستا تێدەگەی . خوا لە گوناحانم خۆش بێ. لام وایە جوانی ژنە چەرکەسیپتر کاری لە پاڵەوان میکێلس کردوە. نازانی چەندە جوان بوو. بە خوری دە گوت نەیە دەرێ من لێرەم. بەڵێ ئەوەندە جوان بوو.

- باشە ..درێژەی پێ بدەو قسەی زیادی مەکە. من دەمەوێ بزانم کە پاڵەوان میکێلس بۆ چی مەتەریزی بە جێ هێشتبوو.؟

- ئەو شەوەی کە ئەو لە بن دیواری دێر لە گەڵ تورکان شەڕی دەکرد. من خەبەرم بۆ برد کە خزم و کەسی نوری بەگ گوندی کاستلی یان گرتوە و ژنە چەرکەسی یان ڕفاندوە . پاڵەوان میکێلس گورج سوار بوو ڕۆیشت. دە کەسیشی لە گەڵ خۆ برد تا بە تەنیا نەبێ. بەری بەیانی ڕاست لە پشت دەروازەی کاندی لە کن زاڵم کێو گەیشتینە تورکان. کوڕی تۆ وەک شێر پەلاماری دان. بڕوا بکە پاڵەوان سیفاکاس، من تا ئێستا هیچ کەسی وا ئازاو ڕەشیدم نەدیوە. تۆ دەبێ شانازی بەو کورە بکەی. دەبێ سەر بەرز بی کوری وات هەیە. تورک سەریان لێ شێوا، ڕایان کرد و ژنەکەیان بە جێ هێشت.

بابە گەورە ناڵاندی، هەرتک دەستی بە چاوانەوە گرت و گوتی :

- وای لە من ... کەوابوو ئەو بەدبەختە بۆ ئەو ژنە مەتەریزی خۆی بەجێ هێشت؟ ئابڕوی خۆی‌و منیشی بردوە. داخوا ئازایەتی ئەو ئابروو چوونە دێنێ؟

- ئاخ پاڵەوان سیفاکاس ! نارەحەت مەبە. بە گۆڕی باوکم کوری تۆ هەر چاویشی لێ نەکرد. تەنیا بە منی گوت : ئەو ژنە بەرە گوندی کوراکیس لە کن پورمی دابنێ و پێی بێژە تا خۆم خەبەری دەدەمێ ئاگاداری بێت. باکێش تاوێک بێدەنگ بوو. تەماشایەکی ئاگرەکەی کرد و پاشان گوتی:« بەڵێ بابە گەورە دەزانی پاشان چ قەوما.؟»

پیرە مێرد وەڵامی نەدایەوە . ڕەنگی سپی هەڵگەڕا بوو. باکێش بە سەبروکە گوتی :

- ڕۆژێکی بەیانی ژنەکە مرد بوو، خەنجەرێکیان لە سەر دڵی دابوو. بابە گەورە دەستی درێژ کرد. گوزەڵەی شەرابی هەڵگرت و بە سەریەوەنا. هێزێکی هاتەوە بەرو پرسی :

- کێ کوشتبووی؟ دەنگی ئەوەندە کزبوو دەتگوت لە قوڵایی چاڵاوێک دێتە دەرێ. باکێش سەری بەردایەوە. گوتی:«چت پێ بڵێم ؟ لەوانەیە خۆی کوشتبێ. چونکە دەڵێن خەنجەرەکە لە دەستی خۆی دابووە..»

- لە« دەڵێن» گەڕێ. تۆ چۆن بیر دەکەیەوە.؟ کێ کوشتوویە ؟

- ئاخ . پاڵەوان سیفاکاس تۆ پشوت لە من بڕیوە. دەست هەڵناگری. ئێستا کە وایە گوێ بدەیە: کورەکەت ..پاڵەوان میکێلس.

- بۆ چی ؟. بادکێش بە درکاندنی ئەم ڕازە هەستی کرد سوک بوە. ئیتر هیچی نەمابوو بیشارێتەوە. گوتی : چونکە ئێرەیی پێ دەبرد.

پیرە مێرد لقە دارێکی هاویشتە سەر ئاگرەکە و گوتی: «کارێکی باشی کرد. دەستپێکی خەراب بوو، بەڵام باشی تەواو کرد. ئەو کرمە هەناوی دەخوارد. ئەوە کارێکی باشبوو.»

- تۆ پاڵەوان سیفاکاس نازانی کە ئەو کارە گوناح بوو.؟

- ئەو تەنیا گوناحێکی کردوە و چیتر. مە تەریزێشی بە جێ هێشتوە. بەڵام ئەو بارتەقای ئەم

گوناحەی داوەو دیسانیش دەیدا، تا هیچی لە سەر نەمێنێ. من بڕوام بە توزەمەی خوم هەیە.

. بەلام ئەو ژنە بێگوناح بوو.

. ئاخ .. توش لە فیکری ژن دای؟ تو دەبێ لە فیکری کریت دابی. باشە .. ئیتر بڕو بخەوە. ئاگادار بە زمانت نەگەڕێ. نەکەی لای کەس باس بکەی. ئەگەر ئەو رازە دەر کەوێ، پالەوانەکان یەکتر دەکوژن. ئەوەش بە زیانی کریتە. جارێ شەو باش... بڕو بخەوە ... من جارێ لە بەر ئاگر دەبمَ ...

* * *

بەیانی بەردا بوو، بیرە مێرد هێشتا هەر لە بەر ئاگری بوو. ئاگرەکە کوژا بۆوە، بابە گەورە سەری کەوتبوە سەر سینگی و خەوی لێ کەوتبوو. باکێش و هاڤالەکانی دوای قاولتی خواردن، وەک گورگ کەوتبوونە رێ و رۆیشتبوون. بە پەلە بوون تا زووتر بگەنە پاپۆڕوبارەکەی خالی بکەن. کاتێ بابە گەورە چاوی هەلێنان کەس نەمابوو. تەنیا بۆنی سیغاروشەراب لە ژوورەکەی دەهات.

نیزیک نیوەڕۆ ، لەو کاتەدا کە ژن چێشتیان لە سەر ئاگر وەلادەبرد، بابە گەورەش توانیبووی سێ پیتی هەوەلی ئەلفوبێ لە سەر تەتەلە بنوسێت و بە دلنیایی بە نەوەکەی نیشان بدات. لاوێکی نامۆ بە کەواو کالە و گۆرەوی وپەپاخێکی بە گولنگی درێژ بە سەرەوە گەیشتە بەر دەرگا. ژنەکان لە پێشدا ترسا بوون و پاشان لە خۆشیان هاواریان کرد. چەتە ..چەتە ..

پیرە مێرد سەری هەلێنا و گوتی :

. بە خێر هاتی چەتەی یونانی. وەرە ژوورێ هەلۆی لاو.

چەتەی یونانی وە ژوور کەوت. ژنەکان وە غیرەت کەوتن و هاتنە پێش تا قەدو بالای جوانی ببینن. یەکێ لە ژنەکان گوتی:

. دایکی دەبێ شانازی پێ بکات. وە کریتی یان دەچێ. لاو لە پێش پیرە مێرد راوەستاو سلاوی کرد و پرسی :

. پالەوان سیفاکاسی پیر ئەتوی ؟

بەلێ خۆمم. سەردەمێک پالەوان بووم، بەلام ئێستا تەنیا سیفاکاسی پیرم. چونە رووت دە مالی من کردوە ؟

. من لە پاپۆری ستیفانیسەوە دێم. ناوم میترۆسە. خەلکی ڕۆمل- م. هەوالمان پێگەیشت کە کریت لە شەر دایە. بۆ یاریدەدانی ئەو هاتووم . لە سیرا پیاوێک کە لیباسی فەرەنگی لە بەردا بوو، دەیگوت نەوەی تۆیە. نامەیەکی بۆ تۆ نووسی و سپاردی کە وەدەستی خۆتی بدەم.

بابە گەورە نامەکەی وەر گرت و دەستی پێدا هێناو فرە خۆشحال بوو. ئەوە نامەی نەوەیهەرە خۆشەویستی بوو . کوری کۆستاروسی کورە گەورەی بوو. ئەم نەوەیەی پتر لە نەوەکانی تر لە سەر کۆشی دانا بوو. هەر ئەویش بە نێو باپیری کرد بوو. رووی کردە لاوی نامۆ و گوتی :

. هەر خۆش بی کورە لاو کە زەحمەتت کێشاوەو ئەم نامەیەت هێناوە. پاشان نامەکەی دەباخەلی‌نا. تەماشای تراساکی کردوبە پێکەنینەوە بە لاوەکەی گوت : ئەم نامەیە دەدەم بە

www.kerimhisami.com

ئەوەیەکی دیکەم کە خوێندەوارە بۆم بخوێنێتەوە. ئێستائیوە ژنینە سفرەی راخەن. ئێمە میوانێکی بە ریزمان هەیە، یونانیەکی کۆک و پۆشتەیە. بچن ئەو کورسیە نەخشاوەی بۆ بێنن.

گورج کورسیان بۆ میوان هێنا کە هەلۆیەکی دوو سەری لێ نەخش کرا بوو. بابە گەورە بە سەروڕووی خۆش لە حەساریٰ وێستا بوو. ئەوەندە کەیف خۆش بوو دەتگوت میوانی هەرە خۆشەویست لە یونان میوانداری دەکات. ئەگەر شەو بایە تەواوی چراو شەمەکانی ئەو ماڵەی بۆ رۆشن دەکرد. بەلاّم نیوەڕۆ بوو، هەتاوی کریت لە بان قژی خورمایی لاوی یونانی‌دەدرەوشاو قایشی دەمانچە و زەنگاڵی سپی درێژی بریقەیان دەهات.

میوان نەیدەویست دانیشیٰ. وێستا بوو، بە چاوی ئافەرینەوە سەیری پیرە مێردی بە گوڕو موو چەرموکیدەکرد. لە بەر خۆیەوە بیری لەوەدەکردەوە، دەبیٰ ئەوە چەندە پیربیٰ، هەردەڵێی ئەبەدییە.

پاشان دەستی پیرە مێردی گرت و گوتی :

- بابە گەورە! من بیستوومە تۆوەک پیرە دار بەڕوی سەت ساڵە ژیاوی، باوبارانت دیوە، کوێرەوەریت کێشاوە، شەڕت کردوە، بەختەوەر بووی، ئێستا پێم بڵێ لەو سەت ساڵەدا ژیانت چۆن دیوە ؟.

پیرە مێرد گوتی : کورم ! راست وەک گزەڵە ئاوێکی فێنک.

بابە گەورە تۆ هێشتا تینووی؟

پیرە مێرد دەستەکانی بەرز کردەوە، قۆڵی فرەوانی کراسەکەی خزین وباسکە رەق و تەقەکانی دەرکەوتن. پاشان بە دەنگێکی قەوی، وەک لەعنەت لە خۆ بکا گوتی :« لەعنەت لەو کەسە کە تینوایەتی دەشکیٰ. »

هەرتکیان تاوێک بێدەنگ بوون. لاوی یونانی تاسەی پیرە مێردی هەبوو. پیریش سەیری لاوی دەکردو تراساکیش لە بەینیاندا وێستا بوو تەماشای دەکردن. ژنەکانیش دەست لە سەر سینگ وێستا بوون و گوێ یان هەڵخستبوو.

پیری مەزن وەدەنگ هات، دەستی بۆ لای راستە راداشت و گوتی : لاوی قوزۆ لەو لاوە چ هەواڵێکی تازەت بۆ ئێمە هێناوە.؟ ئێوە بێگومان ئێتر تورکتان لە نێودا نەماوە. خەنی لە خۆتان. هەناسەیەکی هەڵکێشاو لە سەر نیو تەخت دانیشت.

لاوی یونانی لە سەرکورسی نەخشین دانیشت. تراساکی کە لە پەنا بابەگەورە دانیشتبوو، چاوی لە لاوی یونانی وەرنەدەگێڕا. میتروس لە وەلاّمی پیرە مێردا گوتی :

- ئێمە ئێتر تورکمان نیە. بەلاّم لە جیاتی ئەوان دەرەبەگی گەورەو ژاندارم ونوێنەری مەجلیس هەن. بەلاّم باشترە باسی ئەو مەسەلەیە نەکەین.

ژنەکان تازە نانیان بە تەندورەوە دەدا،بۆنی نانی گەرم حەساری پڕکرد بوو. لاوی یونانی کەمی مابوو لە خۆ بچیٰ. ئەو لە بەیانیەوە هیچی نەخوارد بوو. چاوی لە تەبەکی نانی بڕیبوو. پیرە مێرد تێگەیشت و هاواری کرد:

- هۆی ژنینە ! دە زووبن نانی گەرم و پەنیر و گزەڵە شەرابێکمان بۆ بێنن، با تینێکمان بێتەوە بەر،دەنا چاومان خێل دەبیٰ.

پاشان سەیرێکی دەوروبەری خۆی، واتە عەمبار و چاڵاو وحەساری کرد و سەیرێکی لاوی

یونانیشی کردو بە پێکەنینەوە گوتی: « لاو ! دە زانی بۆ پێدەکەنم. لە راستیدا بیری پیاوی پیر وەک قەبرستانێکی لێ دێ‌کە لە پڕ بەردەکانی سەر گۆڕ راست دەبنەوە و مردوەکان دەردەکەون. بۆ نمونە : ئەم کەوایەی تۆ لە حەساری من شتێکم وەبیر دەخاتەوە. ساڵی١٨٦٦بوو. پاڵەوان لیپاپیسی رەحمەتی کەوایەکی لەبەردابوو، لە سەر ئەو کورسیە دانیشتبوو کە وا تۆ لە سەری دانیشتووی. ژنە رەحمەتیەکەی من و خەسوی فەقیرم ‹مالامو › کە ژنێکی زۆر باشبوو، نانیان دەکرد. راست وەرزی پایزو ساڵ ئەم کاتەو جێژنی حەزرەتی سن ژۆرژ ی شەرابخور بوو. لە گوندی شەرابیان دروست دەکرد، سەری کوپەکانیان هەڵدەگرت ، کە تامی بەرهەمی تازە بکەن. راست لەوکاتەدا ‹کاستانیاس›ی رەحمەتی گەیشتێ. ئەو پیاوێکی ئازا بوو وەک یونانیە قەدیمیەکان. لە سوار چاکیدا تای نەبوو. ئەسپ خۆی لە بن رانەدەگرت. ‹سورملیس›ی رەحمەتی،پاپۆڕوانی بە ناوبانگی پاپۆڕی نوقم بووی ‹سیدام ماندلی› یشی لە گەڵ بوو. من بە کوستاروسی کورە گەورەی خۆم گوت: کوستاروس بڕۆ بەو دەستە گەورانەت کوپە شەرابێکمان بۆ بێنە، تا لەم حەسارە چێژی لێ ببرین. لەو قسانەدا بووم هیروگورگیسی شوانی رەحمەتی بەرانێکی سەر براوی لە سەر شانی دانابوو، لە چیا هاتە خوارێ. ژنەکەشی بە سەلکە پەنیرەوە لە گەڵبوو. هەموو هاواریان کرد : مەزەی شەرابیش خوا گەیاندی. دایان لە قاقای پێکەنین. مامۆستای مەدرەسە بە کۆلانێدا رادەبرد، گوێی لە پێکەنینی ئێمە بوو، هاتە ژوورێ. تێکرا هاواریان کرد:بەیانیت باش مامۆستا. وەرە دانیشە، ئێمە دەخۆینەوە، تۆش بینووسە. لە وەڵام دا گوتی : مردوو شۆر مامۆستای بەرێ ، منیش وەک ئێوە دەخۆمەوە. پاشان دەچم ‹مالیاروسی› شاعیر دەبینمەوە، دەیهێنم بە دەنگ شیعرمان بۆ بڵێ. وەدەر کەوت، زۆری پێ نەچوو ‹مالیاروس› و‹ئاندرولیس›ی بە زۆرناوە هێنا. ئاخ ... ئەو فەقیرە خوا لێ خۆشبوانە چی‌یان بەسەر هات.! من راست بوومەوە لولەیەکی لاستیکم دەستێ دایە و لە شێرەی کوپە شەرابم قایم کرد و بانگم کردن : جانەوەرینە ئیتر جام پێویست نیە. خۆ گۆزەڵەکە بە جام ئاو نادرێ. وەرن تێکرا بە لولە بخۆنەوە. بەڵام بە نۆرە. پاڵەوان لیساپیس تۆ لە هەموان پیرتری، وەپێش کەوە. ئەو پێویستی بە پێگوتن نەبوو. لولەی دەست دایە و بە زاریەوە نا. دەنگی قوڵتە قوڵتی کوپەی شەراب، دەتگوت قەلیانە. کابرا دەیخواردەوەو دمی لێ نەدەکردەوە. ئەوانیتر دەیانگوت : وەک ئەو دەستی پێکردوە چێژی لێ‌دەبڕێ. بە هەزار زەحمەت لولەیان لە زاری کردەوە. ئەمجار بە نۆرە دەستیان بە خواردنەوە کرد، تا لە سایەی خوا منیش نۆرەم بەرکەوت. ئەی خوایە جێژنێکی خۆش. باسکیان لە پەنیری تازە هەڵکردبوو، دەیانخوارد و دەیانخواردەوە. بەرانیش کرابوە کەباب. لیپاپیس دیسان کوپەی پەلامار دا. لە پشت دەرگاوە یەکێک بانگی کرد: نوشی گیان کورینە نوشی گیان ..دەنگی ‹نکتاریسی› قەشەبوو لەگەڵ پێش نوێژی دێری نوتردام دمیرت هاتبوو. ئەو دوانەش دەمێکە بە رەحمەت چوون. هەرتکیان سەر خۆش بوون. لە گەڵکو وەژوور کەوتن دەستیان کرد بە سەماو گۆرانی گوتن. هەرایەکیان سازکرد ئەو سەری دیار نەبێ. کەمی مابوو هەموو شت بشکێنن. دە یانگوت : کوڕینە گاتی مالاوایی یەکجاری هاتوە. ئەوانیش کوپەیان پەلامار دا. دیسان کوپە وە قوڵتە قوڵت کەوت. وای لێهات، خەستی شەراب نەبێ، هیچی تێدا نەما. ئای لەو فەقیرانە ...چ پێکەنین و سازو ئاوازێک. چۆن لاقیان بە عەرز دادەداو گاڵتەیان بە مەرگ دەکرد. هاواریان دەکرد: کو ڕینە ئەو

www.kerimbisarani.com

عەرزە بکوتن، چونکە رۆژێک دێ ئەو دەمانکوتێ. پاشان هێندێ بە پای پەتی و هێندی بە پۆتین بە عەرزیان دادەدا. هەموو دەلنگیان هەلکرد بوو. خوایە لەو ئەژنۆ و بەلەک و توکانە، دەتگوت توکی بەرازیە.!»

بابە گەورە بێدەنگ بوو. دەستی بە ریشی داهێناو چوە دەفیکرەوە. لە پڕ چاوی گەش و روونی لێڵ بوون و گشت رابردوەکان لە ویدا رەنگیان دایەوە لاوی یونانی بە بیستنی ئەو قسانە دەلەرزی. دەنگی لاقی ئەوانەی دەبیست کە بە عەرزیان دادەدا. بەلەکە توکناویەکانی دەبینی و دەترسا. ژنەکان گوێیان هەلخستبوو. تراساکی بەو لاقە چکۆلانە بە عەرزی دادەدا.ئەویش بە شادی مەرگی بۆ خەبات بانگ دەکرد.تەنیا بیرتولدۆ هاتبوە دەر کە تەماشای لاوی یونانی بکات. بەلام بە بیستنی باسی مردن چوبۆوە ژوور و خۆی شارد بۆوە.

بابە گەورە جارێکیتر هاتەوە دەنگ و گوتی :

. من لە پێشدا بە پێکەنینەوە دەستم پێکرد. پاشان بە یادی مردوان تێکچووم. نا ببوورن، تێک نەچووم. تورە بووم. ئەوە هیچ داد پەروەرانە نیە. ئەوە نەبێ، خوا کارەکانی دیکەی باشن. ئیشەلاّ لە گوناحانم خۆش دەبێ. بەلاّم ئەو کارەی هیچ باش نیە. لە جیهاندا مرۆڤ هەبوون، کە نەدەبوایە بمرن. ئەو چیایانە دەبینن، قەت نامرن. ئەوانیش وەک کێو بوون. وەک کۆلەکە قاچیان وەبەر ئاسمانێ دەدەو رایان دەگرت. ئاخ... ئەی خاکی لەعنەتی ! منیش پێت پێدادەدەم. تۆ دەتوانی کەسانی ئەحمەق وترسەنۆک و ناسک نارنجی و ئەخلاق دزێو و هێ ئاوا، قوت بدەی و ورگی خۆتیان پێ پڕ کەی. بەلاّم <لیپاپیس> و<کاستانیاس> و<پێش نوێژی دێری نوتردام دمیرت> وکوستاروسی> کورە گەورەی من نا،!

پیرە مێرد لە گەلّ ئەم قسانە لاقی بە عەرزی دادار دوو دلّۆپە لە چاوەکانی دەرژانە خوارێ . تراساکی دەستی گرت و گوتی:« بابە گەورە سفرە ئامادەیە. لاوی یونانی برسیەتی. »

پیرە مێرد داهاتەوە. دەستی نەرم و فێنکی نەوەکەی لە سەر پێستی گەرمی خۆی هەست پێکرد و گوتی :

– رۆلّەکانم ببورن.من رۆیشتوەکانم وەبیر هاتەوە، تێکچوم. بەلاّم خۆمان هێشتا زیندووین، وانیە ؟کە وایە بچین نان بخۆین.

ئەوەی گوت و چوار مێردەکی لە عەرزی دانیشت. مێزی پێنچک کورتی کێشا پێش خۆی و میوانەکەی. تراساکیشی لە کن خۆی دانا و گوتی : بە خێر هاتی هاوشاری. هیوادارم هەمیشە یەکتر لە خۆشیدا ببینین.قاپەکەی میوانی پڕکرد لە خواردن.

* * *

باکێش و هاوالّەکانی لە رۆخی دەریا وەنیزیک دەکەوتن. شنەبای دەریا وردە وردە ریشوی پێنچەکانی دەلەراندەوە. هەموویان لە خۆشی ئەوەی کە ئێستا باری پاپۆڕەکە خالّی دەکەن وتفەنگ و ئازوقەو خواردەمەنی کە بۆ شۆرش هاتبوو، لە ئینسترانی با ر دەکەن، وەسەما کەوتبوون. لە بەر ئەوان بوو کە یونان ئەو چەک و ئازوقەی دەنارد. بەلاّم داخوا ئەو دیاریە ئەگەر لە کاتی ئاشتیدا هاتبا، ئەو تامو چێژەی دەبوو.؟ لە بارەی ژنیشەوە راست وایە ئەگەر پیاوێک دلّداری خۆی بە

www.kerimhisami.com

زۆری نەڕفێنێ تامی چیە؟ ئەگەر خێزان بتوانن بووک بڕازێننەوە و سفرەی بوکێ پانڕاکەن، تامی نیە. گۆشت ئەگەر بە دزی وەگیر نەکەوی بێتامە. سەردەمێک دڵدار سواری ئەسپ دەبوو، دڵبەرەکەی دەڕفاند. ئەویش گۆیا دەستی دەکردەوە، بەڵام دەیهاویشتە پاشتەرکی خۆی، وەک تیر بەرەو ماڵی دەبرد. کاتی غاردان چەند تفەنگیشی بە حەواوە دەنا.پاپۆری ستیفانیسی رنگر توانیبوی‌لە تارێکی شەودا گەڕۆکی دەریایی تورکان فریو بداو خەتی‌گەمارۆ ببڕێ ولەلەنگەرگای دوورە دەستی < سنت پلاژ > لە پەنا گاشە بەردی گەورە لەنگەر بگرێ.

دەریا ئارام بوو. جوتیارانی گوندەکانی دراوسێ، هێشتا نەیانزانیبوو کە پاپۆڕێکی‌پڕ لە چەک و ئازوقە لە رۆخی ملکی ئەوان لەنگەری گرتوە. ستیفانیسی پاپۆڕوان کاتی تەواوی هەبوو کە بە سلامەتی بارەکانی خۆی خاڵی بکاو لە سەر تەختە بەردەکانی رۆخی دەریا دایان بنێ.

ئەوێ رۆژێ هەتاوی نەرم و خۆشی پایزێ هەڵاتبوو. داعبای دەریایی بە سەر پاپۆڕەکەدا دەفڕین و یا لەسەر گاشە بەردان دەنیشتن و سەیریان دەکرد. ستیفانیس بە شەلە شەڵ بە سەر بەرداندا هاتو چۆی دەکرد. پەیکەری ‹سن‌نیکولا›ی لە پاپۆڕ هێنابوە دەر و روو بە دەریا لە سەر بەردێکی دانا بوو. تا هەم گەرم بێتەوەو هەمیش ئاگای لە پاپۆڕەکە بێ. بە سەر بەردەستەکانیدا گوڕاندی و گوتی :

. کوڕینە تا تورک پێ‌یان نەزانیوە تاڵوکەی بکەن. لە مەسیحیەکانیش خۆ بپارێزن. ئەوان تالانمان دەکەن. من پتر لە مەسیحیان دەترسێم. بە هیوای خودا ئێستا سەروشوێنی پیاوەکانی پاڵەوان میکێلس پەیدا دەبێ. یەکێک لە هاوالەکانی کە لە سەر بەردێک دانیشتبوو، بە دەست سوارەکانی نیشاندا کە دەهاتن. گوتی: ئەوەتا گەیشتنێ. ستیفانیس ئاوڕی دایەوە ، باکێنشی ناسی. دەستی کرد بە پێکەنین و گوتی :« ئاخ ... باکێنشی من ! ئاخرەکەی تۆش بووی بە شۆڕشگێڕ ؟»

بادکش خۆی لە ئێستری فڕێدا خوار وستیفانیسی لە ئامێز گرت و گوتی :« قەزاو قەدەر وای دەویست. » پاشان درێژەی پێدا : چەندە بە وەخت هاتوی برا. ئیتر ئازوقەمان نەمابوو. وردە وردە برسیەتی لە کاری دەخستین. بە راستی هەزار کەڕەت بە خێر هاتی. ستیفانیس بە پەلە بوو، گوتی : کورینە تەڕدەستی بکەن. من دەبێ تا شەو دانەهاتوە بگەڕێمەوە . جارێک .بە شەو دەگیر کەوتووم، ئیتر بەسە. یالا زووبن، هەروا بزانن بۆ دزی هاتوون.

باکێنش دەستێکی لە شانیداو بردیە ئەولاو بە سرتە پێی گوت:

. پاڵەوان میکێلس سلاوی دەگەیاندی ودەیگوت : ئەگەر پەیامێکت بۆ هێناوە، بە منی بێژی تا پێی بڵێم.

ستیفانیس سەری خوراندو گوتی : پەیامی چی ؟

. تۆ دەتوانی بڕوا بە من بکەی. دڵنیا بە جگە لە پاڵەوان میکێلس کەسیتر لێم نازانێ.

ستیفانیس داهاتەوە بەردێکی هەڵگرتەوەو دە دەریای هاویشت. هەروا بێدەنگ بوو. ئاخرەکەی قیرەوسی کرد و گوتی :

. گوێ بدەیە باکێنش! دەزانم دەفەی باش لێدەدەی. بەڵام ببورە، من بڕوا بە زارشڕی تۆ ناکەم. تۆ کە پیاڵەیەکت زیاد خواردەوە.....باکێنش هەناسێکی هەڵکێشاو گوتی:

www.kerimhisami.com

- ئاخ ... ستیفانیس ! ئاخر من لەو بەردەلانەی پیاڵەی زیادی لە کوێ پەیدا دەکەم.؟ دڵنیا بە . لێرە بەندەی خودا گشتیان بە رۆژوون، چونکە هیچیان نیە بخۆن.

پاپۆڕوان تەماشایەکی کرد، پێستی لەشی لەبەر هەتاو سوتا بوو.ملی باریک ببوو. میشکی تازەی لە چاواندا دەدرەوشا و پێوەندی بە سەر خۆشیەوە نەبوو. دەنگی نەوی کردەوەو گوتی :

باش گوێ بدەیە باکێنش. هەرچی پێت دەڵێم لە بیری مەکە.بۆ پاڵەوان میکێلسی بگێرەوە. بەلام چت پێدەڵێم، دەبێ هەر ئەوی بگێڕیەوە. هیچی لێ کەم و زیاد نەکەی.

- دڵنیا بە پاپۆڕوان .. قسە بکە .

- پێی بێژە دەنگ و باس خۆش نینە. من چوومە ماڵی پیاوە گەورەکان. لە گەڵ کەسانی گرنگ دوام. تکام لێکردن کە راستیم پێ بڵێن. پرسیارم کرد کە داخوا ئەم هیوایە هەیە کە کریت ئازاد بێ. یان ئێمە ئەو هەموو رەنج و زەحمەتە بە خۆڕایی دەکێشین. هێندێک سەر بەستە وەلامیان دەدایەوە. هێندێ قسەی بێ جێیان دەکرد. تەنیا کەسێکی لام وایە لە هەموان زاناتر بوو، رک‌وراست وەلامی دایەوە . بزانم دەزانی ئەو کەسە کێ بوو.؟ ئەو برازای پاڵەوان میکێلس بوو. بە پاڵەوان بێژە، کەسماسی برازای پێنش چەند رۆژ لە سیرا لە کەشتی دابەزیوە. لە ئورووپا گەراوەتەوە. بە منی گوت :ستیفانیس غیرەتت هەبێ. ئەم جارەش ئازادی وەدەست نایە.! من لێم پرسی:« کەوابوو ئەو خوێنانە بە خۆڕایی دەرژێن؟» ئەو گوتی:

- خوێن قەت بە خۆڕایی نارژێ. چما نازانی ئازادی تۆوێکە نەک بە ئاو، بەڵکوو بە خوێن ئاو دەدرێ. ئێستا ئێمە خەریکین ئەم تۆیە بە خوێن ئاو دەدەین. دڵنیا بە کە رۆژێک لێی سەوز دەبێ. بەلام ئەو رۆژە هێشتا نەهاتوە .»

پاشان نامەیەکی لە گیرفانی هێنا دەرو دای بەمن گوتی : « بە پیاوێکی باوەر پێکراودا بیگەیێنە دەستی پاڵەوان سیفاکاسی باپیرم. » هەر ئێستا لاوێکی یونانی کە لە پاپۆڕدا لە گەڵ من بوو لە رێگا دایە. ئەویتر پاڵەوان میکێلس دوای خوێندنەوەی نامەکە خۆی دەزانێ.

باکێنش سەری بەردابۆوەو گوێی هەڵخستبوو. بە ئوڕەیی ورتکە بەردەکانی رۆخی دەریای پێکدادەدا. کاتێ ستیفانیس تەواو بوو، هەڵچوو. بە چاوی بە ئەسرینەوە گوتی: « کەوابوو خودا هەر نیە. لەم بارەوە تۆ بیروڕات چیە پاپۆڕوان ؟»

- لە عنەت لەمن .. دەتوانم چ بێژم .! من تەنانەت نازانم ئەسڵەن سن‌نیکولاَ یەک هەیە یان نا. تۆهاتووی لە بارەی خوداوە لە من دەپرسی؟ هەو ئەو سن نیکۆلایە لەوانەیە هەبێ و لەوانەیە نەشبێ. ئەوە تاقە شتێکە لە ماوەی خەبات لە دەریادا فێری بووم. زەینی خۆت بە بوون و نەبوونی خوداوە خەریک مەکە. با بزانین چۆن دەبێ.

خۆر دەهات نەوی دەبوو، رەنگی دەریا بەرەو لێڵی‌دەچوو. باری کەشتی بە تەواوی بە تاڵ دەکرا. تفەنگ و فیشەک و پێست و ئاتارد و ماسی وشک کراو کە هەموویان نیعمەتی خودا بوون، لە ئێستران بار دەکران. دەبوایە بەهەشتی کریتیەکان لەو نیعمەتە تەژی بێ. ستیفانیسی خاوەن پاپۆڕ لە کاتێکا سلاوی لە دە پیاوی شەرگەر دەکرد گوتی: «گورینە من دیسان فیشەگی باش و ئازوقەی چاکتان بۆ دێنم. » پاشان سوڕاو بە شەلە شەل رابکرد پەیکەری سن‌نیکۆلای لە سەر بەردێ هەڵگرت. دەئاوێی هەڵکێشا تا فێنک بێتەوە. پاشان هەرتک دەستی پەیکەری ماچ

کردو گوتی :

. لەم کاتەوە کە هاتووینە ئێرە، ئەرکی خۆت چاک بە جێ گەیاندوە ! ئافەرین پاڵەوان نیکۆلاّ! ئێستا وەک پیاوان لە رۆیشتنیشدا رومان سپی بکە. من نەزرم لە خۆگرتوە سوێندبە ئاوی دەریابە دەستیقەشەکانی دێری<مون ئاتوس>وێنەیەکت لێ بکێشم کە بە شاڵواری کورت و پەپاخی رەش و دووربین بە دەستەوە پاپۆڕی <میائوس> داژۆی. هەر چۆنێک بێ نیکۆلاّی پاپۆڕوان و کەشتی <میائوس> هەر تک یەکن. ئەودەم ئێتر خۆشم ئاسودە دەبم.

ئەوەی گوت و سوار بوو. هەورەکان لە ئاسمانێ لێک کۆ دەبوونەوە. زەوی تاریک دەبوو. بایێکی سارد هەڵیکردێ و دەریا دەهاژا. ستیفانیس دووربینی هەڵگرت و تەماشای پانایی دەریای کرد. چۆل بوو. نیشانەی خاچی کێشاو گوتی :

– کورینە لەنگەر بەردەن. بە ناوی خودا دەکەوینە رێ. تۆش سنیکۆلاّ خۆت ئامادەی بزووتن بکە.

* * *

لاوی یونانی دوای خواردن و خواردنەوەی باش پاڵی وە چوار چێوەی دەرگا داو خەوی لێکەوت. دەریا جەرگ و رێخۆڵەی هێنا بوونەدەرێ. هەوەڵجاربوو لە لوتکە چیای<کارپنیس>دەهاتە خوارو سواری پاپۆڕدەبوو. رشابۆوە، کەواکەی پیس کرد بوو. کاتی دابەزین لە کەشتی زەوی لە بەر چاوی دەسوڕا. سەرە گێژەی گرتبوو، کەللەی دەهات بتەقێ. بەلاّم ئێستا تێری خوارد بوو، چەند جامی شەراب پێدا کردبوو. لە تەویلەوە بۆنی پەینی بۆ دەهات، هەستی کرد کە هاتۆتەوە سەرخۆ بەیانی ئەگەرهەوای خۆش دەبوو، هاریدیموسی شوانیبابەگەورە دەیگەیاندە ئوردووی پاڵەوان میکلس.بە دڵنیایی لێی نوست.

لە گەڵکوو لاوی یونانی پرخەی هات، بابە گەورە تراساکی بردە بن دارە لیمۆیحەساری و داینا. ژنەکان لە کاری چێشت لێنان ببوونەوە و چووبوون بحەسێنەوە. لە بەیانیەوە هەستابوون، تاوێک هەدایان نەدابوو. ئاوتفاقیان دابوو بە حەیوانات ، هەویریان کرد بوو، نانیان پێوەدابوو، چێشتیان لێنابوو، جلیان شوشتبوو. رینیو کیژی پاڵەوان میکلس خەریکینامەیەکیدرێژ بوو کە یای کراسوگئورگیس و یای ماستراپاس پێیان دەنووسی. کاتی زانیبوویان کە لاوی یونانی دە چێتە ئوردوگا، بە دەرفەتیان زانیبوو تا نامە بۆ مێردەکانیان بنووسن. یەک دەینەڕاند و یەکیش دە پاڕایەوە. هەر تکیش لەعنەتیان لە سوڵتانی دەکرد کە بۆچی ئەومەلعونە ئازادی نادا بەکریت، تامێردەکانیان بگەرێنەوە ئامێزی ژنەکانیان. ئاخیان هەڵدەکێشا.

حەسار چۆل ببوو، دەرفەت بوو کە بابە گەورە نامەی کسماسی نەوەی بکاتەوە و بیدا بە تراساکی بۆی بخوێنێتەوە. بابە گەورە نیگەران بووهەستی بە ناخۆشی پەیامەکە کرد بوو. چونکە ئەونەوە دوورولاّتیە جاروبار ئەگەرکارێکیگرنگ هاتباپێش ئەوی وەبیر دەهاتەوەو نامەی دەنوسی. رەنگە کارێکی گرنگ بێکە نامەی نوسیوە. سەری پاکەتەکەی کردەوەو گوتی:«تراساکی وەرە ئەم نامەیە بخوێنەوە. بەلاّم بە سەبرو لە سەر خۆ تا باشی تێبگەم.!»

نامەکە بە خەتی خۆش نووسرابوو، باش دەخوێنرا یەوە. تراساکی بە رەوانی دەستی کرد بە

www.kerimhisami.com

خوێندنەوەی :« بابە گەورەی زۆر بە ڕێز و خۆشەویست! من ئێستا هاتوومەوە نیشتمانی‌باو وباپیرم لەوانەیە بەم زوانە بێمەوە کریت و دەستە بە ڕێز و پڕ لە شانازیەکانت ماچ بکەم.... »

پیرە مێرد سەری هەڵبڕی و گوتی:« ئاخ... ئەوەش پیاوێکی چاخان و ڕیا بازە. ئەوە چ جۆرە نوسینێکە؟ لە سەرە تاوە ئەینوسیوە : هیوادارم سلامەت بی و ئەگەر لە منیش دەپرسی شوکر سلامەتم..» باشە قەیناکا. تراساکی درێژەی پێ‌بدە.

. ... بەلام بەرلەوەی شانازی ئەوەم بە نسیب بێ، ناچار بووم ئەو نامەیەت بۆ بنوسم. تکایە دوای خوێندنەوەی بە پیاوێکی باوەڕ پێکراودا بۆ پاڵەوان میکلسی مامی بنێرە. زانیومە کە ئالای ڕاپەڕینی هەڵکردوە. جارێکی دیکەش لە چیا لە گەڵ تورکان کەوتۆتە شەر. باشە من لە کارەکان ئاگاداری دەکەم تا ئەو بزانێ چەدکا و دەچێتە کوێ. ئەو دەم خۆی دەزانێ و خوا چۆنی وەبەرینێ باوابکات....پیرە مێرد گوتی چەندە زۆر بڵێیە..باشە ... درێژەی پێ‌بدە ...تکایە نەختێ سەبرتر...

.....بەڵێ یونان جێگای هومێد نیە. یونان لاوازەو هیچی نیە. کەلوپەلی شەری نیە. بە دەوڵەتە ئورووپاییەکانیش پشت ئەستور نیە. کریت پارویەکی نەرم و چەورە. دەوڵەتە گەورەکان بەرژەوەندی خۆیان لەوەدا دەبینن کە ئەم پاروە لە قاپی سولتان دابێ. کاتێ سولتان تەقی و سامانی ئەویان دابەشکرد، هەریەک بە هیوایە کریت بەو ببڕێ. بەڵام ئەگەر کریت بۆ یونان بگەڕێتەوە. ئەو دەم نەخوداو نە شەیتان‌هیچیان ناتوانن ئەم دوانە لێک جیا بکەنەوە.... »

پیرە مێرد هەناسەیەکی هەڵکێشا و گوتی :

. های... ئەم نەوەیەم فرە ژیرو تێگەیشتوە ... باشە.. پاشان ؟

..... بەڵێ .. بزانە کریت ئەمجارەش دەشکێ. ئێستا تاقە ڕێگایەک لە پێشە، ئەویش ئەوەیە لە گەڵ سوڵتان وتووێژ بکرێ و هێندی شتی لێ وەر بگرین .دیارە ئەوە ئێسقانێکە دەیهاوێنە پێشمان. بەڵام بروکە گۆشتێکی پێوەیە، تا گەیشتن بە ئازادی دەبێ بیکروسێنەوە..... »

پیرە مێرد هەناسەیەکی تریشی هەڵکێشا و گوتی :« کەوابوو ئێمە بووینە سەگی برسی، بێجگە لە ئێسقان هیچی ترمان بۆ فڕێ نادەن..». باشە .. درێژەی پێ‌بدە ....

. .... من لە یونان و لە ئورووپا لەگەڵ کەسانی ڕەسمی باسم کردوە. سبەی دەچمە ئاتێن تا لە گەڵ سەر زلەکان پێوەندی بگرم. ئەگەر پێویست بێ دێمە کریتیش‌تا یارمەتیتان بدەم‌و ئەوەی دەکرێ نەجاتی بدەین، پێکەوە ڕزگاری بکەین. بەداخەوە ئەمجارەش قەڵەم بە سەر شیری دا سەر دەکەوێ. شیروەشێنەکان ئەرکی خۆیان بەجێ گەیاندوە و ڕێگایان بۆ قەڵەم کردۆتەوە. بەڵام نەیانتوانیوە تا ئاخر بڕۆن. ئێستا بابە گەورەی هێژا خەمگین مەبە و بزانە لە مەو دوا قەڵەم بە دەست دێنە مەیدان.... »

بابە گەورە وەک بڕشێتەوە تفێکی لە عەرزی کردوگوتی :

. ئاخ..ئاخ..ئەو کاغەز ڕەش کەرەوانە... ئەو چاویلکە لەچاوانە..ئەو دوولینگ لەپێ‌و شەبکە بەسەرانە کە لیباسیان کلکی هەیە ؟ تف ...تراساکی تەواو بوو یا شتێکی دیکەشی نوسیوە ؟

. تەنیا خەتێکی دیکەی ماوە بابە گەورە .

. ... لە بەرامبەر تودا ئەی بابە گەورە سەری ڕێز دادەنوێنم و دەستەکانت ماچ دەکەم .دوعای

www.kerimhisami.com

به خێرم بۆ بکه .. نەوەت کسماس ...»

پیرە مێرد سەری بەرداپەوە. شتێکی لە سینگی دابوو دەینالاند. چاوی لە سەریەک دانان و گریتی لە بەرامبەر خۆیدا دیت کە ڕەشپۆش و داماو و خوێناوی لە حەساریْ ویستاوە.داخوا ئەوە گریت بوو، یا مریەمی پاکیزە بوو کە لە سەیری لە خاچدانی کوڕەکەی گەڕابۆوە؟ چاوی هەڵێنان. شەوداهات و باران دایدابوویە. کیژۆڵەی گەنج بە قاوقیژ کارویەرخیان لە مەزرایە دەهێنانەوە. ئەو پیرە مێردانەی کە بە بارە دارەوە لە دەشتیْ دەگەڕانەوە کە دەیان بینی دەرگای ماڵی پاڵەوان سیفاکاس ئاوا ڵەیە، تاوێک رادەوەستان، سڵاوێکیان دەکرد و دەیان پرسی :

ـ چۆنی پاڵەوانسیفاکاس ! دەنگوباسی کوڕەکەت چیە ؟ لە وەلام دا دە یگوت:

ـ سوپاس بۆخوا بە کەیفی ئێمەیە و بەو زوانە ئازارو ڕەنجی گریت کۆتایی پیْ دێت . پیرە مێرد رووی کردە تراساکی و گوتی :« تراساکی تۆ ئێستا رازێکت لە دڵی دایەو نابیْ دەری ببڕی. تۆ ئێستا بۆ خۆت پیاوێکی .»

ـ دڵنیا بە بابە گەورە. بێجگە لە من و تۆو باوکم کە دەبینە سیْ کەس، هیچ کەسیتر نایزانیْ. بابە گەورە گوتی :

ـ خوداش دەیزانیْ، کەوابوو دەبینە چوار کەس.!

* * *

لەو کاتەدا کە نەوەو بابە گەورە پێکەوە دەدوان، چس‌گورک بە رووەمەتی سوورو داردەست و کۆڵە پشتێکەوە لە بەر دەرگا سەری هەڵدا. بابە گەورە پاڵی وەدار لیمۆ دابوو، باران تەری کردبوو، دڵۆپەی بارانە بە ریشیەوە بریقەیان دەهات. وەک پیرە دارێک لە بەر باران ویستابوو، نەدەبزوت. لە پێشدا کورەکەی نەناسی. چونکە چس‌گورک ڕەنگی پێستی قاوەیی ببوو،ئەدی پشت کوریەکەی چی لێهاتبوو.؟ پیرە مێرد سەری هەڵێناو گوتی :

ـ ئاخ ... پاناکوسی لەعنەتی ئەوە تۆی؟ بەراستی چەند گۆڕاوی. سوپاس بۆ خوا، ئیتر تۆ ماموستا نی. وەرە بزانم .!

ماموستا بە ڕەنگ و رووی کراوە، چوە پێش و گوتی: سەیرە بابە، چۆن منت نەناسی؟

ـ چۆنت بناسم. دیارە تۆ دەستت لە دەرس و کتێب هەڵگرتوە و توانیوتە ئەو مل و رووەمەت و شان وشپیلکە پەیدا بکەی. من بە تۆم دەگوت کە پیتی ئەلفوبیْ وەک زەروو وانە. بەڵیْ ٢٤ زەروو، خوێنی مرۆڤ دەمژن..منیش ئێستا کە پیر بووم، دەمەویْ فێری ئەلفو بێی لەعنەتی بم. ئەو بیْ پیرانە وەگاشە بەردی سەر چیا دەچن. ئەگەر بمەویْ لە سەر یەکیانەوە بۆ سەر ئەوی تر بازد دەم،سەرم دەشکیْ. دیارە من لەوەدا مەبەستێکم هەیە. تۆ چۆنی ؟

چس‌گورک بزەیەکی هاتیْ و دەستی باوکی ماچ کردو بە کەیف گوتی : «بابە هەموو خەتای تۆ بوو من بوومە ماموستا. لە بیرتە ؟»

ـ چۆن لە بیرم نیە؟ تۆ پێت وایە من منداڵ بوومەوە. وام لە بیرە هەر دەڵێی دوێنیْ بوە. فانوریوسی برات بە سەرت دا هاتبوو کە پاروە گۆشتێکت دزیبوو دەتخوارد. مستێکی لە پشتیْ دابووی، گوشتەکەت لە زاری دەرپەڕیبوو وەدیواری کەوتبوو. لە بیرمە کە ئەوەم بینی، ملی تۆم

گرت و گوتم : «بڕۆ یاناکوسە فەقیرەکەم، بڕۆ شڕە وبڕەی خۆت کۆ بکەوەو بچوو لە شاری دەرس بخوێنە تا ببی بە ماموستا. چونکە بە کاری هیچیدیکە نایەی. بەڵێ ئاوا بوو.ڕاست دەکەی خەتامبوو»

پیرە مێرد چس‌گورکی دەسوڕاند، دەستی لە باسکی دەداو دەستەکانی دەکوشی. وەک تەماشای زاری ڕەشەولاخی بکا، زاری لێک دەکردەوە، تەماشای دانی دەکرد و پاشان لە خۆشی ئەو تەماشا کردنە گوتی :

– بە ڕاستی وردە وردە تۆم خۆش گەرەکە.من ناڵێم تۆ منداڵی من نی، هەی، خۆشیشم دەویستی. بەڵام نازانم بڵێم چی؟ خۆشم گەرەک نەبووی. تۆ زەلامێکی قۆڕ دەماخ و کوڕ و نالەبار بووی لە نێو خێزانی‌ماڵێدا ئەندامێکی ناجۆربووی. تەماشای ڕابردووی بنەماڵەی خۆم دەکەم گشت باو وباپیرمان شاڵواری ڕاو وچەکمەیان لە بەر دەکرد. تفەنگیان دە شانی دەکرد بەڵام تۆ..؟ تۆ وەک فەرەنگیان جلت لەبەر دەکرد. چاویلکەت لە چاوی دەکرد، قەڵەمت بە دەستەوە دەگرت. بە خۆم دەگوت : ئیتر کارمان تەواوە. خوێنی بنەماڵەمان پیس بوە. بنەماڵەمان فەوتاوە. بەڵام ئێستا دەبینم کە تۆ خۆت نەجات داوە. لە کوێرە ڕێ لات داوە، هاتوویەوە سەر ڕێگای بنەماڵە خۆمان. سوپاس بۆ خودا. سوێند بە ناوی خۆم، ئەگەر بە شاڵواری ڕاو وچەکمەو تفەنگەوە نەت نێرمەوە دەرێ، ئیتر سیفاکاس نیم. دەزانی ؟ بۆ پێدەکەنی؟

. چونکە باوکە تۆ پێغەمبەرێکی بە ڕاستیو دەتوانی ئەوەی بە مێشکی خەڵک دادێ، بیخوێنیەوە. سوێند دەخۆم کە ئەم شەو هەر بۆ ئەو مەبەستە لامدا ماڵی تۆ. پێم وایە دەستێک جلی خۆماڵی لە جلەکانی خۆت، یا هی کوڕە شەهیدەکانت بۆت بەجێ ماون. لە پشت ئەم تاڵودارانەش تفەنگت هەیە. من هەر بۆیە هاتووم. ئێمە پێکەوە هەر وەک لە جێژنی پاک یەهودا دەسووتێنین، ئاواش جلە فەرەنگیەکانم دەسووتێنین. من جلی کریتی دەکەمەبەر، تفەنگ دەکەمە شانم ورووە دەکەمە چیا. منیش بۆ خۆم نەخشەیێکم هەیە.

پیرە مێرد سەری کوڕەکەی بە سینگیەوە ناو گوتی :

– خێرت بێتە ڕێ کوڕم. من ئەم شۆ بە شانازی تۆ کیسکێک دە کوژمەوە. ئەم شۆ جێژنی ئێمەیە. من پێم وابوو تۆ بە جارێک فەوتاوی. بە ڕاستی بە خێر هاتی یاناکوسی من.

پیرە مێرد خەم و خەفەتی نامەی نەوەکەی لە بیر بردەوە. سندوقێکی‌گەورەی کردەوە. دەستێک جلی هەرە باشی خۆماڵی‌وەک: سوخمەیەکی گوڵدرزی کراو، شاڵوارێکی ماهوت، پشتێندێکی پارچەی کەتانی و پەپاخێکی تونسی، جوتێک چەکمە و تفەنگێکی هێنا دەر و هەمووی لە سەر سندوقەکە دانان تا سبەی شەو کوڕەکەی وەک تازە زاوا لەبەریان بکات.

خۆشی کەوتبوە نێو ماڵەکەوە. دەنگۆ بڵاو ببوو کە تورک ماموستایان بە تاوانی گەڕان لە گوندەکان و هاندانی خەڵک بۆ ڕاپەڕین، گرتوە و بردوویانە. دەیانگوت وەک بەرخێک بە شیشەیەوە دەکەن. بەڵام ڕاست نەبوو، ماموستا حاڵی زۆر باشبوو لە گەڵ باوکی کەبابی دەخوارد و شەرابی پێدا دەکرد. هەموش سەیریان دەکرد. تراساکی ئەوەندەی پێ سەیر بوو خواردنی لە بیر چوبۆوە. بە سەر سوڕمانەوە تەماشای ماموستای دەکرد. داخوا ئەوە هەرئەو کەسە بوو کاتێک ورتکە بەردێکی دەهاتە سەر ڕێگا دەکەوت و چاویلکەی دەشکا. ئەگەر مشکی دیتبایە لە ترسان

www.kerimhisami.com

دەلەرزی ؟

بابە گەورە بە تراساکی گوت:

. تراساکی تۆ ئیتر بچو بخەوە. من دادەنیشم لەگەڵ مامت قسان دەکەم. جگەلەوەش تۆ ئیتر بە ناوی ماموستا بانگی نەکەی. تێگەیشتی؟ ئەشێ بێژی : مامە یاناکوس !

کاتێ باب و کور بە تەنیا مانەوە پیرە مێرد پرسی :« باشە ژنەکەت چی بەسەر هات؟ دەڵێن خۆی کوشتوە، لە سەر چی؟ دەتوانی هۆی ئەم کارەساتە م بۆ روون بکەیەوە ؟ من لە خەڵکی دیکەشم پرسیوە، بەلاّم وەلاّمی تەواوم وەر نەگرتۆتەوە.»

. ئاخ .. خوا بیبەخشێ. ئەو ژنێکی فرە تۆسن و توند بوو. ئێستا ئیتر حەساوەتەوە.

بابە گەورە گوتی:

. کارێکی باشی کردوە . ژنێکی بە غیرەت بوە. خۆکوشتن هەروا کارێکی هاسان نیە. غیرەتی دەوێ. بەڵێ، بە راستی حەساوەتەوە. بەلاّم من پێم وایە تۆش ئاسودە بووی. ئێستا نەخشەت چیە؟ ناتەوێ دووبارە ژن بێنی؟ ناتەوێ نەوەیەکی پچکۆلانە بۆمن دروست بکەی؟ تاڵوکەی بکە، چونکە لاقێکم لە سەر لێوی قەبریە .

ماموستا گەشایەوە گوتی:« بە راستی سەیرە. هەر چەندی لە مردن وەنیزیک دەکەوی، ئەوەندەش ئەبەدی دەبی بژی. بەلاّم تۆ دووەمین هۆی هاتنی منت زانی ؟»

. کە وابوو بێژە . لەوانە یە دڵت کیژێکی گرتبێ ؟

. بەڵێ بابە ... کیژێک هەیە دڵم گرتوویە. هاتوم بیروڕای تۆ بزانم.

. باشە ئاقوڵا ...ئەو کیژە کێیەو چۆنە ؟ زەلام و چوار شانەیە ؟ بە بەژن و بالاّیە؟ سینگێکی پان و پۆڕی هەیە ؟ ٣٢ددانی ساخن.؟

. بەڵێ بابە ... باشە .. ٣٢ددان و ڕەنگە زیاتریش بن !

. نا رۆڵە زیاتر بە قازانجت نیە . چونکە ئەو دەم سوارت دەبێ. خودا خۆشی گەرەک نیە کە هیچ شتێک لە رادەی خۆی زیاتر بێ. ٣٢ ددان بەسە باشە.. ئێستا بێژە بزانم کێیە و لە کام بنە ماڵە یە ؟

. ئەو یەک لە نەوەکانی پاڵەوان ئەلیاسە. ناوی <پلاژیا>یە. هاتوم تا بیروڕای تۆ بزانم.

. ئاخ... ئافەرین یاناکوس. دوعای خێری منت لە گەڵبێ. بەرە بابی پاڵەوان ئەلیاس بەرە بابێکی بە هێزو بە بەرەکەتە. کورونەوەی زۆریان هەیە. کیژەکە پێت رازیە ؟

. خۆی رازیە، لە گەڵ باوکیشی دواوە. باوکی‌گوتویە :«دەبێ پیرە مێرد رازی بێ،سەرۆکی بنەماڵەیە.» مەسەلەکەیان بە پاڵەوان ئەلیاس گوتوە. لە پێشدا خۆی گرژ کردوە. گوتویە : ها...ئەو ماموستایە دەڵێن، من دەیناسم. ئەو لوت بەرزێکە. بەلاّم لە بنەماڵێکی باش و بە هێز وپڕ بەرەکەتە. کور و نەوەو ڕەز و باخیان هەیە.راست ئەو قسانەی کردوە کە تۆ ئێستا لە بارەێ ئەوانەوە دەتگوت. پاشان گوتویە : ماوەیەک راوەستن تا بیری لێ بکەمەوە. بەلاّم کیژەکە ئەوەندە خۆی شیرین کردوەو تاوی داوە تا پیرە مێردگوتوویە:«زۆر باشە رازیم و دوعای بە خێرت بۆ دەکەم. بەلاّم بەو مەرجەی کە جلە فەرەنگیەکانی فڕێ بدات وجلی ئینسانان بکاتە بەر.»

پاڵەوان سیفاکاس دەستی لێکدان و گوتی :

www.kerimhisami.com

. خوا بتپارێزێ پاڵەوان ئەلیاس! منیش لەم جلە فەرەنگیانەی تۆ بێزار بووم. بەڵام پێم نەدەگوتی. جلەکانت داکەنەو بیانخە نێو ئاگر. بەیانی زوو لە حەساری ئاگریان تێ بەردەدەین.

ماموستا لە پەنا ئەو سندوقەی کە جلی زاوای تێدا بوو، شەونکی خۆشی کردەوە. خەوی بە ‹پلاژیا› وە دەبینی. نەیدەویست وەخەبەر بێت. بە پێچەوانە، بابە گەورە خەوی لێ نەدەکەوت. تەماشای فتیلەی دەکرد و چاوەروانی کازیوەی بەیان بوو. خوا بەزەیی پێداهات و کەڵەشێری بەیانی خوێندی. وردە وردە بوو بە رۆژ. پیرە مێرد لە جێ رابوو، لاقێکی گەیاندە چس‌گورک و گوتی: «هەستە کورم.جلی زاوایی تۆم لە سەر سندوق داناوە. جلە فەرەنگیەکانت بەرە حەسار، ئێستا دەچم ئاگری دەکەمەوە.

ئەو هەمیشە لە ئوروپاییان بێزار بوو. بەڵام نامەی کسماسی نەوەی بێزاریەکەی کرد بوو بە تورەیی. لە پلیکان چوە خواری و ئاگری کردەوە ، پاشان چوو تراساکی وەخەبەر هێنا، گوتی :

. رابە تراساکی ! با بچینە حەساری، دەمەوێ ‹یەهودا›ی ئاگر تێ بەردەم. ماموستا کە جلی کریتیانی لەبەر کرد بوو، شاڵوار و جلیتقەو کۆت و کلاو وکەوشی خۆی لە نێوەراستی حەساری داناو نەوتیان پێداکردن تا سەعاتێک زووتر لە بەین بچن. پاشان پیرە مێرد ئاگرێکی دا دەست تراساکی و گوتی: «وەرە رۆڵە ئاگریان تێ بەردە . ئوروپا ئێمەی ئاگر تێ‌بەرداوە. ئێمەش ئەو دەسوتێنین وەبەر یەک کەوێ...».

تراساکی ئاگرەکەی بردە بن جلە نەوتاویەکان و گڕیان لێ هەستا. ئوروپا ئاگری گرت.سەرورووی ئەو سێ کەسە گەشایەوە. لاقی پرەمێرد تەزوویان پێدا دەهات و دەیویست سەمایە بکات. هەرسێک دە ئاگری رامابوون و سور هەڵگەڕابوون. کاتێ ئاگرەکە دامرکا، پیرە مێرد مستە خۆڵە مێشێکی هەڵگرت و دەرگای حەساری کردەوەو بە بایداداو گوتی:

. ئەی فەرەنگیە لەعنەتیەکان ! هیوا دارم رۆژێک کورو نەوەکانتان بە چاوی خۆیان ببینن کە خانو وکارخانەو کۆشکی پاشاکانتان ئاوا ئاگری گرتوەو ئاوا بۆتە مشکی و خۆڵە مێش. ئاخ ئەی فەرەنگیە مەلعونەکان، هەروەک ئێوە ئاگرتان دە ئێمە بەردا، خۆشتان ئاوا ئاگرتان تێ بەربێ.

* * *

دەوروبەری نیوە رۆ میتروسی لاو کە لە بەر هەورازی چیا ئارەقەی دەڕشت. گەیشتە ئوردوگای پاڵەوان میکێلس. ئەم ئوردوگایە دەشتێکی بەرز بوو، لە گەڵ دە دوازدە کاولی‌بەرد سەت کەسی لێ دامەزرا بوو. لە خوارتر چەند گوندێک هەبوون، هێندێکیان دەسوتان و چونکە بای نەدەهات دوکەڵ لە هەوا وێستا بوو وەک هەور دایپۆشیبوون.

پاڵەوان میکلس لە نوزە کێشک وێستا بوو، بە دووربین دەیروانی. کابرایەکی فەرانسەیی دۆستی یونان ئەو دوربینەی دابویە. ئەو فەرانسەییە پێش مانگێک هاتبوە ئوردوگا و ئەوەندەی وەزعی شەرەکان بە دڵبوو بە پاڵەوان میکێلسی گوتبوو :

. بۆ کوێ بچم؟ بۆچی بچمەوە شار؟ من لێرە لای ئێوە دە مێنمەوە. من لە هیچ کوێ‌نانی واخۆشم نەخواردوە و ئاوی وا فێنکم نە خواردۆتەوە. لە هیچ کوێ یونانی ئاوام نەدیبوون کە راست وە یونانیەکانی قەدیم بچن. من بە تۆ نالێم پاڵەوان میکێلس، پێت ئێژم پاڵەوان ئاشیل. من

ناوم ‹ ئەریکوهانری›یە. کلاوێکی وەک گومبەزی لەسەر بوو، وە کلاو خودی قەدیم دەچوو. گیرفانەکانی پڕبوون لە قەڵەم و کوتە کاغەز. کەم تا کورتیەک یونانی دەزانی. کاتی کە لە گەڵ کریتیەکان دەدوا، هەمیشە یادداشتی هەڵدەگرت، کریتیەکان پێدەکەنین. یەک دەیگوت :«تەقەڵی لە سەر یەک نین»، یەک دەیگوت: « گێرەی لە هەولێر دەگەڕێ» یەک دەیگوت : کابرا رۆژنامە نووسە . لێیان دەپرسی : «تۆ بۆچی بێ چەک دەگەڕێی؟» کوا تفنگت ؟ کابرا قەڵەمی نیشان دەدا، دەیگوت ئەوەتا.!

. روومەتی سوور و ریشێکی خورمایی هەبوو. دوو دانی پێشەوەی ئاڵتون بوون. چەند داوە توکی بە سەریەوە مابوو وەک پڕپەی کەڵە شێردەچون. هەر بۆیەش کریتی ناویان نابوو قوقلیقو.

رۆژێکیان کە قارەمانانی پاڵەوان میکێلس لەشکری تورکیان پەلاماردابوو، ئەو بێگانەیەش بە بێ چەک بەدوایاندا لە چیا چوبوە خوارێ. هاواری دەکرد : هێزی پاڵەوان ئاشیل! پەلامار بۆ سەر دوژمن. تاو تاو قەڵەمەکەی لە گیرفانی دەر دەهێنا و شتێکی دەنووسی. کاتێک شەوداهات و تورک شکان و ئەلە بە تالان ودەستگەوتێکی زۆرەوە گەڕانەوە بۆ ئۆردوگا . یەک لە کریتیەکان کە مرۆڤێکی توندو تیژ بوو، ‹قوقلیقوی› رەشیدی خۆش دەویست، خۆی گەیاندە کابرای فەرانسەیی و کەللە سەری تورکێکی بە دیاری دایە کە بەدەستی خۆی بڕیبووی. کابرا کە ئەو دیاریە سەیرەی دیت، هاواری کرد و لەخۆچوو. کریتیەکان قاقا پێکەنین. ستڵە ئاوێکیان بە سەری داکرد تا وەخۆ هاتەوە. دەتگوت مریشکی ئاوەرووت کراوی سەیرە. لەو کاتەدا پاڵەوان میکێلس گەیشتێ و لێیان تورە بوو گوتی:« وادەزانن هەموو کەس کریتیە ؟ ئیتر قەت گاڵتەی ئاوا لە گەڵ کەس مەکەن .!»

پاشان رووی کردە میستیگری و گوتی :« باسکی ئەو فەقیرە بگرەو یارمەتی بدە با لە چیا سەر کەوێ. » کابرای کریتی کە سەرە تورکی بە دەستەوە بوو، دای لە قاقای پێکەنین و گوتی :« سواریی وشتر خۆ نەوی کردنی ناوێ» بۆ ئەو باشبوو کە ئەو کارەمان کرد.

لەو رۆژەوە ‹قوقلیقوی› فەقیر تای دەهاتێ و رۆژ بە رۆژ زەردو لاواز دەبوو.گۆشتی نەدەخوارد. خەونی ئاڵۆزی دەبینی. لە گەڵ یونانی دە قەدیم ژیانی دژوار دەبوو. بڕیاری دا لەوێ بڕوات. رۆژێک کەباران دەباری. بۆ ماڵاوایی خواستن چوە کن پاڵەوان میکلس و گوتی :

. ئەی پاڵەوان ئاشیل امن یونانیە قەدیمیەکان بە پیاو دەزانم. بەڵام زۆر توندن. رەنگە بزانی من مامۆستای قرتابخانەم. من پیاوێکی باشم، بەڵام پیاوی کاغەزم. ئێوە لە گۆشت و خوێن دروست کراون. من پتر خۆڕاناگرم و دەڕۆم. ئەو دووربینەش بە یادگار لە من وەرگرە.

دووربینەکەی خستە ملی پاڵەوان میکلس و گوتی :

. تۆ فەرماندەی. ئەشێ لە سەربازانی خۆت دوورتر ببینی. پاڵەوان میکلس دووربینی گۆڕینی بە دەستەوە بوو، تەماشای دەشتێی دەکرد. وای هاتە بەر چاو کە لە پشت دوکەڵی خانوەکان، پەپاخ سوور جم وجۆڵیانە. دەستەی حەساوەی تورکان لە کاندیەوە دەگەیشتن وخۆیان بۆ گرتنی چیا ئامادە دەکرد، پاڵەوان لە بەر خۆیەوە گوتی:« ئەو سەگانە بنەیان نایە. زەحمەتە دەستیان بگاتە مەتەریزەکانی ئێمە. بەڵام ئێمەش کەمین. پاڵەوان پولیکسینگیسیش دیار نیە، دەبێ بە

www.kerimbisani.com

دوایدا بنێرم.»

لەوکاتەدا کە دوربینی لەسەر چاوان لابرد بوو، دەیویست بچێ بزانێ داخوا پاکێش گەڕاوەتەوە،یان نا؟ میترۆسی لاوی یونانی لە بەر دمی سەوزبوو وتی:« سلاو پاڵەوان میکێلس! من لە پاپۆڕی ستیفانیسی‌کەشتیوانەوە دێم.» نامەکەی وەدەستی دا . پاڵەوان دەستی لاوی یونانی کوشی و گوتی:

. بەخێر هاتی هاوشاری . تامن ئەو نامەیە دەخوێنمەوە، بچۆ لای شەڕکەران. بە پەلە سەری پاکەتی هەڵپچڕی و کوتە کاغەزێکی لە گەڵ نامەکەی دیت کە خەتی کوڕەکەی بوو. تاوێک رومەتی گرژی گەشایەوە. تراساکی نوسیبووی :

. بابە سلاو! ئەم چەند وشەوە لە لایەن بابە گەورەمەوە بۆ تۆ دەنوسم . نامەکەی بخوێنەوە، هەرچی خوا وەبەری نای بیکە. هیچ هومێدێک نیە. ئەم جارەش بە خۆڕایی شەر دەکەین. تەگبیر بە دڵت بکە. بڕیاری پێویست بدە.

پاڵەوان میکێلس برۆی تێک نان‌و بە بۆڵ بۆڵ گوتی : « بەد بە حاڵمان .. ئەگەر تەگبیر بە دڵم بکەم دنیا دەتەقێ. پاشان نامەی برازای کردەوەو دەستێ کرد بە خوێندنەوەی. جاروبار رادەوەستا. ناڵەیەکی لە گەروی دەهاتە دەر، دیسان دەستی پێدەکردەوە. کاتێ نامەی خوێندەوە .پێچایەوە و سوتاندی و گوتی : تەنیا دەبێ خۆم نێوەروکی بزانم، تەنیا خۆم. لە داخان تەلاشە بەردێکی لێکردەوەو خوێن لە دەستی هات. دیسان لە بەر خۆیەوە گوتی :

. هیچ هومێدێک نیە . دایک لاوازە. فەرەنگی بوکە شوشەن، کریتی ش فرە کەمن. قەی ناکا من لێرە نابزووم. بن ئەو گاشە بەردانە چۆڵ ناکەم. هەرچەندە دایک بێ هێز بێ‌و فەرەنگی بوکە شوشە بن وکریتی کەم بن. هەرچەندە خوا خۆی لە ئاسمانەوە بێتە خوارو بڵێتەسلیم بە،تەسلیم نابم.

دیسان دوربینی بە چاویەوە ناو تەماشای خوارەوەی دەکرد. لە دەشتی پتر دەنگە دەنگ دەهات. تیپی تازەی تورک لە خڕو دۆڵان سەریان وەدەردەنا. پاشا سوێندی خوارد بوو کە پاڵەوان میکێلس و پیاوەکانی لە هێلانەی هەڵۆ بێنێتە خوار و سەریان پێ دانوێنێ. کریت لە پێ کەوتبوو، گشت گیانی بریندار بوو. کەم کەم ئارام دەبۆوە. دەنگی تەقەی تفەنگان تا دەهات کەم دەبوو. تەنیا چەند کەسی کەللە شەق نەیاندەویست خۆ بەدەستەوە نەدەن. بە چیاوە نووسا بوون و مەتەرێزیان خاڵی نەدەکرد. سولتانی وەسمانی توڕەبیبوو. قینی لە پاشا هەستابوو، پاپۆڕێکی پڕ لە زنجیری لەبۆ نارد بوو، فەرمانی دابوو، یاخی‌یەکان بگرێ وزنجیر لە مل بیان نێرێ بۆ قوستەنتەنیە. ئەگینا زنجیر بکاتە ملی خۆی‌و بێ.

پاشا فرە نارەحەت بوو، هەستی کرد کە سەری قورس بووە و بە سەر ملیدا دەکەوێ. بڕیاریدا دەست لە خەو وخۆشی کاندی هەڵگرێ‌و خۆی سەرکردایەتی لەشکری بکا وبەرەو چیای رژدو هەڵدێر وەرێ کەوێ. بۆ ئەو ناوچەیە کە پاڵەوان میکێلسی مەلعونی تێدادامەزراوە. خەلیفە کە بەوەی زانیبوو، بە دزی پیاوێکی نارد بوو، خەبەری دابویە:« ڕابکە .. لۆتکەیەک پەیدا بکەو خێرا خـــۆت دەرباز کە. چونکە پاشا سوێندی خواردوە کە لە بەینت بەرێ.»

پاڵەوان میکێلس گوتبووی:« نەخێر من ڕاناکەم. من گوناحێکی گەورەم کردوە.<دێر>ێک لە

www.kerimhisami.com

دڵی من دایە، شەو ورۆژ دەسوتێ. ئەوە خەتای منە. من دەبێ کەفارەتی ئەو گوناحە بدەمەوە. تەنانەت ئەگەر ئەوانی دیکەش بڕۆن . من لێرە لە بن ئەو گاشە بەردانەدا دەمێنمەوە. نەوت بە خۆم دادەکەم و خۆم دەسووتێنم. تا وەک دێری عیسای مەسیح دەسووتێنم.»

بە دووربین تەماشای دەشتێی دەکرد کە پڕببو لە پەپاخ سوور. لە بناری چیا گوندی مەسیحیەکان دەسوتان. گرێچکەی هەڵخست، بادەنگی تەپڵو شەیپوری بە گرێچکەی دادەدا. هەروەها کە سەیری بستوی کێوەکانی دەکرد، لە بەر خۆیەوە گوتی:« پاڵەوان پولیکسینگیس وە درنگی کەوت. دەبوایە بێ، بەڵێنی دابوو. ئێستا ئێمە لە شەڕداین. کاتی شەر بڕوای پێدەکەم.»

پاڵەوان میکێلس لەو کاتەوە کە ئامینەی کوشتبوو، هەستی دەکرد کە وردە وردە، دۆستایەتی کۆنی پاڵەوان پولیکسینگیسی لە دڵیدا زیندوو دەبێتەوە. ئێستا بە بێ قین و تەنانەت بە هەستی خۆشە ویستیش بیری لەوە دەکردەوە.

ناڵەو گریانی ئەڤینداری چارە رەش ماوەیەک بوو لە گوندەکان دەنگی دابۆوە. دۆستەکانی وریاییان دەکرد نەوەکو خۆی بکوژێ. سەرتاپێ رەشپۆش بوو. هەرلایەک شەری لێبایە رووی لەوێ دەکردو خۆی بە تورکان دادەدا هەتا بە کوشت بچێ، دڵنیابوو کە تورک ئامینەیان کوشتوە هەتا نەچێتە سەر دینی مەسیح.سوێندی خوارد کە لەسەر گۆڕی ئامینەی لە کەلاکی تورکان تەپۆڵکە ساز دەکات.

پاڵەوان میکێلس دەنگی سمی ئەسپان و هاواری شادی و خۆشی گوێ لێ بوو. چوە سەر بەردیک وتەماشای ئەو دەشتەی دەکردکە لە نێو چیاکان ئابلوقە درابوو. لەو کاتەدا باکێنش و دەپیاوی چەکدار بە بارو بارخانەوە دەگەیشتنە جێ. چەکداری ئۆردوگا، تێکرا بەسەر ئێستران وەر بوون، تا بارەکان بکەنەوە. هێندێک بە پەلە ئاگریان دەکردەوە تا چێشتێک ساز بکەن. دەمێک بوو جگە لە نانی وشک چێ دیکەیان نەخوارد بوو. بۆ جەمە خواردنێکی گەرم جەرگیان دەسوتا. بارەکانیان دەبردە ئۆردوگاو لە دیوی فەوماندەیان دادەنان. باکێنش چەند دەمانچەی لە هەوا تەقاند و گوتی :

. کورینە سڵاو لە دایکمان بکەین. ئەو دایکەی خۆی برسیەتی و بەم حاڵەش لە زاری خۆی دەگرێتەوە بۆ ئێمەی دەنێرێ.

پاڵەوان میکێلس بە توڕەیی بە سەر باکێنش دا نەڕاندی و گوتی :

. فیشەکان بە خۆڕایی خەسار مەکە، وەرە ئێرە کارم پێتە. باکێنش هات و پاڵەوان سەری بردە بن گوێی و دەستی پێکرد. ئەویش گوێی قوت کردبوون، لە سەر پەنجان دەسوڕا و دەتگوت خۆی بۆ رۆیشتن ئامادە دەکات.

. تێگەیشتی باکێنش! ئەوە مەسەلەیەکی فرە گرنگە. تێبکۆشە هەر لەوەی بگەیە مەقسەد نە کوژرێی. لە گەڕانەوەدا بشکوژرێی گرنگ نیە. باکێنش بە پێکەنینەوە گوتی :

. دڵنیا بە پاڵەوان! من دەبێ کوپە شەرابان خاڵی بکەم و بەتاڵیشیان دەکەم .سوێند بە پاکیزەی پیرۆز لە گەڕانەوەشدا دڵت خۆش ناکەم. رووی بەرەو دەشت وەرگێڕا کە وەڕێ بکەوێ. بەڵام میستیگری بۆی لە کەمین وێستا بوو. کاتی باکێنش تێدەپەڕی، شاڵوارەکەی گرت و گوتی:« هاوڕێ باکێنش ! تۆ برتولدوی ئاشنای منت بینی؟ ئەو فەقیرە حاڵی چۆنە؟ بڕوا بکە لە

www.kermhisani.com

ژنەکەم زیاتر لە بیری ئەو دام.»

. خەمیٚ مەخۆ، زۆرباشە. لە ماڵی سیفاکاسی پیر دیتم. زۆر بە کەیفبوو. دایمە لە نێو ژنانە، تەنیا کراسی ژنانەی کەمە.

. ئاخ .. باکێنشی خۆشەویست! ئەو رۆژە خۆشانە چی‌یان لێهات کە لە ژێر خانی ماڵی پاڵەوان میکێلس سەر خۆش دەبووین. تازە مەگەر بە خەون بیبینینەوە.

بەڵام باکێنش گوێی نەدەدایە و لێی دوور کەوتبۆوە. دەتگوت باڵی لیٚ ڕواوە .

* * *

سیفاکاسی پیر سەری بەسەرتەتەڵەی مەشقی خۆدا گرتبوو، بە زەحمەتی زۆر پیتەکانی ئەلفوبێی دەنووسی. لە ترسی شکانی نوکی قەلەمەکەی. زۆری دانەدەگرت، چەند رۆژ بوو لە رادە بەدەر هەستی بە بیتاقەتی دەکرد. دەتگوت تەواوی لەشی داتەپیوە. رەنگی پەڕیبوو، خەوی لیٚ نەدەکەوت. ئەژنۆی راست نەدەبوونەوە. لە بەر خۆیەوە بیری دەکردەوە :

. ئەگەر بمەویٚ بە ئامانج بگەم، دەبیٚ پەلەی بکەم. بەڵیٚ پێویستە تاڵوکەی بکەم. بۆیە سەری بەسەر مەشقەکەیدا بەر دەداوەو دەینوسی. پاش هەوڵ و تەقەلایەکی زۆر، دەستی لێڕاهات و توانی لە سەر تەتەڵەی پیتی گەورەی ئەلفو بیٚ بە جوانی بنوسیٚ.

تراساکی ماموستای دەیویست پیتی چکۆڵەشی پیٚ بنوسیٚ. پیرە مێرد گوتی: « من پێویستم بە پیتی پچوک نیە. تەنیا پیتی گەورە بە کاری من دێت.» بابە گەورە لە فێربوونی ئەلفوبیٚ مەبەستێکی هەبوو. ئەو رۆژە چاوە نواڕی تراساکی بوو تا رازی دڵی خۆی پی‌بێژیٚ.

نیوە رۆ لایدابوو، ژنەکان سفرەیان راخستبوو، نانیان ئامادە کردبوو، بەڵام تراساکی دیار نەبوو. دایکی تاوتاو دەچوە دەرو بە نیگەرانی سەیری لای چیای دەکرد. کورەکەی بۆ کویٚ چوبوو؟ بۆچی وەدرنگ کەوتبوو؟

بەیانی‌زوو تفەنگە کۆنە داگیراوەکەی دەست دابویە ولە گەڵ هاوالەکانی <مانولیو>و<ئاندریکس> و< هاریتوس>و دەدوازدە منداڵی گوندی بۆ گەمەی ڕاو چوبوە کێوی. هێندی داس و قۆچەقانیان پی‌بوو. هێندێکیش چۆماخی نوک تیژ. ئاندریکوس کۆنە پەپاخی زەنگوڵەداری باپیری بە سەری دارێکەوە کردبوو، بە قسەی خۆی ئاڵای دروست کرد بوو.

کاتیٚ گەیشتنە بناری چیا، تراساکی فیکری کرد و هەموو لە دەوری کۆبوونەوە، گوتی: منداڵینە من دوێنیٚ باسی نەخشەی خۆم بۆ کردن. گوتم ئەمرۆ بۆ کویٚ دەچین. ئێمە هەموو پیاوین. شەرمە لە ماڵیٚ لە نێو ژنان دابین . ئێستا سەردەمی شۆڕشە. گاڵتەو گەمەی منداڵاٚن نیە. ئێستا باوەکان لە کێوی لە گەڵ تورکان لە شەر دان، وەرن ئێمەش بچینە شەریٚ.!»

هاریتوس بە ترسەوە هاواری کرد :

– بچینە شەریٚ ؟ شەری بەراستی ؟. ئەو پێی وابوو وەک جاران بۆ گەمە دەچنە چیا. نیوە تورک و نیوەشیان دەبنە فەلەو وەدوای یەک دەکەون. تراساکی گوتی:« تۆ پێت وابوو منداڵ بازاریە؟ تا ئێستا هەر مەشقمان کردوە تا دەستی خۆمان فێری پیاو کوشتن بکەین.»

هاریتوس گوتی: «روونی بکەوە. داخوا بە راستی ئێمە دەچینە شەری تورکان ؟ من دوێنیٚ

www.kerimhisami.com

شوان بووم، نازانم چت گوتوه. ئێستا بێژه بزانم مەبەستت چیه ؟»
. باش گوێ بدەیه بزانه دەڵێم چی. ئەگەر دەترسێی، بچۆوه گوندی و له ژێر داوێنی دایکت دا خۆ وەشێره. لەودیوی چیا گوندێکی تورکان هەیه به ناوی « بۆهوس » . ئێمه دەچینه ئەوێ. کاتێک گەیشتین، یەک له ئێمه دەچێته پێش، منداڵە تورک توره دەبن و دێن شەرمان له گەڵ بکەن. ئێستا تێگەیشتی ؟
. باشه... ئەدی ئەگەر باوکیان هات؟
. با بێن..من تفەنگی داگیراوی بابه گەورەم هێناوه. مانولیوس دڵخۆشی داوه گوتی: «مەترسێ، پیاوەکانیان هەموو چوونه شەرێ. » ئاندریکوس پشتی قسەکانی گرت و گوتی: بێجگه له ژن و منداڵان کەس له گوندی نەماوه. نابێ دەست له ژنان بدرێ. کورەکانیان هان دەدەین و شەریان له گەڵ دەکەین. »
هاریتوس که ترسا بوو تەریق بۆوه گوتی :« قەی ناکا، با بچین. بەلام بۆ دڵنیایی با له پێشدا نیشانەی خاچ بکێشین. »
تراساکی گوتی : « پێت خۆشه بیکێشه. باوکیشم که دەچێته شەرێ، خاچ دەکێشێ. »
هەموو نیشانەی خاچیان له سینگی کێشاو دایان له قەدی چیا. زستان بوو، بایەکی ساردی دەهات. له لوتکەی کێوی سلنا تازه بەفر باریبوو. دوو قەله رەشه به قاره قاڕ به سەر مناڵەکاندا تێبەدەپەڕین و پاشان بزردەبوون.
ئاندریکوس گوتی: « باشبوو بیرتولدو شمان هێنا بایه. ئێمه هیچمان نازانین شەیپور لێ بدەین. له جیاتی شەیپور ئەو گیتاری بۆ لێدەداین. »
تراساکی هاواری کرد : « زۆر گوتن بەسه. دوو دوو به سەف راوەستن. به گیانی ناخێر ئێمه لەشکرین و دەچینه شەرێ. »
مانولیوس دەستی به زگی گرت و گوتی : « ئاخ ... برسیمه . » هەموو گوتیان له بیرمان چو نان بێنین.!
تراساکی هاواری کرد : « کەس هەقی گەڕانەوەی نیه. مرۆ له شەردا برسی و تینو دەبێ. دەبێ وا بجوڵێینەوه، وەک نانو ئاومان خوارد بێ. پاڵەوانەکان ئاوان . »
ئالاَ هەلگر گوتی: « له وانەیه مناڵه تورک نان و ئاوو پەنیرو کولیچەیان پێ بێ. چونکه تورک پەنیرو کولیچەیان پێخۆشه. ئەودەم لێیان دەستێنین و دەیخۆین.کوڕینه بۆ پێشەوه » له کاتێکا ئەو ئالایەی که به کلاَوی بابه گەورەی سازی کردبوو بەرزی دەکردەوه له چیا سەردەکەوت. چەند منداڵ خەریک بوون خۆیان بدزنەوه. تراساکی له سەر گاشه بەردێک راوەستاو ئاگاداریان بوو.کاتێ کەس نەیتوانی ڕابکات، دەسته دوو به دوو کەوتە ڕێ.
تراساکی بۆ دڵدانەوەیان گوتی:
. ئەگەر له ڕێگا کەروێشکێکمان دیت، بەو ساچمه زەنه دەیکوژم و دەیکەینه کەباب. کێ شەمچەی پێیه؟
گیرفانان گەڕان کەس شقارتەی پێنەبوو. ئاندریکوس گوتی :
. قەی ناکا. تورکەکان شقارتەیان پێیه، لێیان دەستێنین. یالاَ بۆ پێشەوه.! بۆ ئەوەی نەبێته

هەرا، سەبروکە بەسەر بەرداندا هەنگاویان داویشت. بێدەنگ ببوون، وایان دەزانی چونە نێو خانوی تورکان بە سپایی دەبزووتنەوە. هەورەکان شۆڕ دەبوونەوەو لوتکەی چیایان دادە پۆشی. گرمەی هەور لە دورەوە دەبیسرا. هەوا بۆنی بارانی لێدەهات. هاریتوس گوتی :

. لە بیرمان چوو بارانیەکانمان بێنین. منداڵە گوندییەکان گوتیان: گرنگ نیە. ئێمە هەر بارانیمان نیە !

هاریتوس گوتی: « منداڵینە سەبر قسە بکەن. هاوار مەکەن. تورک گوێیان لێ دەبێ. » هەموویان بە غیرەتەوە لە چیا وەسەر دەکەوتن. تا ماوەیکی زۆر هەموو مات بوون. لە کوێرە ڕێ لایاندا بوو، بە قەد پاڵی چیادا دەڕۆیشتن. دوای ماوەیەک هیلاک بوون، یەکیان گوتی :

. با تاوێک ڕاوەستین، پشوێکمان بێتەوە بەر. بەم جورە شەڕمان پێناکرێ.

هارالامبیس گوتی: « زۆر باشە .. با ڕاوەستین .تا ئەودەم بە گرژ وناڕەحەتی ڕێگارۆیشتبوو، زمانی نەگەڕا بوو. جارێکی تر هاواری کرد:« ڕاوەستن منداڵینە قسەم هەیە، ئەشێ بیلێم . »

تراساکی لە بەرامبەری قوت بۆوە گوتی : تۆ قسەت هەیە؟ لێوەکانی دەلەرزین .

. بەڵێ قسەم هەیە .

. باشە ... قسەکەت بکە ...پێش ئەوەی لە گەڵ دوژمن شەر بکەین، دەبێ فەرماندەیەک بۆ خۆمان دیاری بکەین. وانیە ؟ قسەکەم ئەوە بوو. بەڵێ پێویستە فەرماندەیەک دیاری بکەین.

تراساکی تفەنگی ڕاوەشاند و گوتی : فەرماندە منم ..

. کێ تۆی هەڵبژاردوە. تۆ بە خەیاڵ خۆت کردۆتە فەرماندە. چما چەند ساڵی ؟

ـلبیرە مەسەلەی ساڵ و تەمەن نیە. من کوری پاڵەوان میکێلس - م.

. وایە یان نا ؟

. باشە. بەلام مەسەلەی پاڵەوانی میرات نیە. من لە هەمووتان گەورە ترم.

. با گەورە تربی، من لە هەمووتان قەوی ترم.

هارالامبیس پێکەنی و گوتی : تۆ ؟ ...تۆ ؟ وەرە با زۆرانی بگرین !

تراساکی تفەنگی دا بە دەستی ئاندریکوس وگوتی زۆر باشە ئامادەم تۆش داسەکەت دانێ فێڵێ مەکەو پیاوانە وەرە پێشێ.

منداڵەکان دەتگوت دەمێکە چاوە ڕوانی ئەو بەزمەن، بە دوو دەستە دابەشبوون. زۆربەیان لە دەوری تراساکی کۆ بوونەوە، ئەوانی دیکەش لایەنگری هارالامبیس بوون. ئالاَ هەڵگرکەدەستەی خۆی بە هێزتردەزانی گوتی: با هەرتک دەستە شەربکەین.

تراساکی بە توندی گوتی :« نابێ، ئێمە دوو کەس ملانی دەگرین .ئێوە دوور دانیشن و کارتان بە ئێمە نەدابێ. هەر کەس حەریفی لە عەرزیدا، ئەو فەرماندەیە . »

هاودەنگن ؟

هەر تک دەستە هاواری کرد : هاودەنگین .

مە یدانێکی گەورەیان خاڵی کرد، ورتکە بەردیان لێ هەڵگرتنەوە. لێیان دوور کەوتنەوە. هێندێ ڕاوەستان و هێندێکیش لە سەر گاشەبەردان هەڵتروشکان. تراساکی پشتێندی توند کرد و لە مەیدان چەقی. لەو لاشەوە هارالامبیس تفێ کردە دەستی ورایکردە مەیدانێ. ئەوەندە لێک

www.kerimhisami.com

نیزیک ببوونەوە لوتیان وێک دەکەوت. هەناسەیان تێکەڵ دەبوو، گڕ لە چاویان دەهاتە دەر. لە لایەک هاواریان دەکرد :

. یالاّ هارالامبیس ، ئەو منداڵ شارستانیە ڕامالّە و بیکە پارویەک.

لە لای ترەوە هاواریان دەکرد: یالاّتراساکی فەرخە پالّەوان ... ئیشەلاّ سەر دەکەوی .

وەک کەلە شێری جەنگی بەرامبەر یەک وێستا بوون. لەشی نەرم و پێکراویان لە سەو پەنجەی پێ دەسورا.

ئامادە بوون خۆ پێکدادان.بەلاّم هێشتا گەرم دانەهاتبوون.دەستیان‌کرد بە جنێوان.هارالامبیس بە هەلّەوەرو زار پیس ناسرابوو. تراساکی لە شەرە جنێودا لە پاش بوو. هەر چەندی جنێوی دەبیست پتر تورە دەبوو. دەیویست زووتردەگژی راچێ. لە پڕ خۆی پێ رانەگیرا، لێوی سەرەوەی هەلّگەراوەو دانی نیشاندا. هارالامبیس سەری بردەوە نێوشانی‌و وەک بەرانی خۆی پێدادا. بە دەوری یەکدا هەلّدەبەزین و ورتکە بەردیان بە لاقی بۆ ئەملاولا ڕادەدا. هارالامبیس هاواری دەکردو جنێوی دەدان. بەلام تراساکی بێدەنگ بوو. لە دەرفەت دەگەرا کە حەریف خافڵگیر بکاو لە عەرزی بدات.

باران دایدابە.ئاو لە سەروسەکوتیاندا دەهاتە خوارێ. هارالامبیس پێخواس بوو، لاقی دەچەقین. بەلاّم تراساکی‌چەکمەی دە پێدابوو. دەخلیسکا. هارالامبیس پشتە پێنکی لێدا، ئەگەر تراساکی دەستی بە گاشە بەردێک نەگرتبایە لە سەر چاوان دەکەوت. ئالاّ هەلّکر لە کاتێکا بە تورەیی فینسی بابە گەورەی رادەوەشاند هاواری کرد : ئەی خاین...ئەی خاین...

ئەوانیتر چەپلّەیان لێدەداو هاواریان دەکرد : ..ئافەرین هارالامبیس ... ئافەرین ..

تراساکی لە رکان شێت ببوو، داهاتەوە دەستیدا بەردێک . بەلاّم هارالامبیس گورج خۆی گەیاندە داسەکەی و گوتی :« منداڵە شاری پیس ! ئەو بەردەی فرێدە، دەنا بەو داسە ملت دەپەڕێنم. »

تراساکی تفەنگی لە دەست ئاندریکوس هێنا دەرو گوتی:« بەم تفەنگە وەلاّمت دەدەمەوە. دیارە لەوە تێ‌پەڕیوە، یا تۆ من دەکوژی و یا من تۆ.! »

مانولیوس هاواری کرد بۆ خاتری خوا دەست راگرن، دیارە تورکتان لە بیر چۆتەوە.

یەکیان گوتی: « پشکێ باوێن. بۆ هەر کەس هات ئەو فەرماندەیە. » هارالامبیس گوتی :

. پشک بە کار نایە. هەرکەس ئەویتری لە عەرزی دا ئەو فەرماندەیە. داهاتەوە داسی دەست دایەو پەلاماری برد، تراساکی کشاوە، بۆ پشت بەردێک و تفەنگی بە شانیەوە ناو تەقەی لێ هێنا. گوللە سەریکرد و چیا دەنگی دایەوە. هارالامبیس قاقا پێکەنی و گوتی :« کۆنە ئاسنت خاڵی بوو، بەدبەخت ئەم جار چدەکەی؟ کارت کراوە . »

تراساکی تفەنگی داناو ئاوری دایەوە. دیتی ئاندریکوس داسی بۆ راداشتوە .داسەکەی وەرگرت و لە کاتێکا داسیان هەڵدە سوڕاند یەکتریان پەلامار دا، ئەمجارە لایەنگرانی هارالامبیس ئالاّهەلّگریان پەلامارداو بە هاواری خاین خاین تێک بەربوون. زۆریان وەعەرزی کەوتن، هێندیک چوونە پشت بەردان و بە قۆچەقانی‌بەردیان داویشت. خوێن بە سەروپاسکاندا دەهاتە خوار. تراساکی ئەژنۆی بریندار ببوو دەشەلی. تراساکی تفەنگی هەلّگرتەوە بە شانیەوە نا. هاریتوس لە

www.kerimhisami.com

وەترسا کارەساتێک بقەومێ. لە پشت سەری تراساکی ونستابوو، راست لەو کاتەدا خەریک بوو پەلامپیتکەی بکێشێ، دەستێکی لە باسکی تراساکی دا و تفەنگ سەری کرد. راست لەوکاتەدا نێزیک بوو کوشتار بکرێ، لە دوورەوە دەنگێک هات.. زەلامێکی زلحۆل لە کاتێکا چۆماخێکی هەڵدەسوڕاند لە چیا سەر دەکەوت. مانولیوس هاواری کرد :

. کوڕینە تورکێکی نێرە کەر دێ، با ڕاکەین. مانولیوس کە خەریک بوو ڕابکا، تراساکی پشت ملی گرت و گوتی :

. شەرمێ ناکەی هەڵدێی. چقەوماوە. تورک با تورک بێ. یالاَ کوڕینە چەک بەدەست ئەو تورکە پەلامار بدەین. تراساکی وهارالامبیس پێکەوە غاریان دەدایەو هەر کەسە دەبویست وەپێش بکەوێ. ئەوانەی قۆچەقانیان پێ بوو، وەسەر بەردان کەوتبوون و خۆیان ئامادە دەکرد. لە پڕ هاوار هەستاو گوتی:

های .. شەیتانینە بەردان ناوێن. من تورک نیم، من هاریلاتوسی پیرە شوانی سیفاکاسم.

منداڵ ڕاوەستان و پەشۆکان. حەیف کابرا تورک نەبوو تا بیکوژین. بە دوای سەری پیرە شواندا دەنگی زەنگوڵەی بەر نێری پێش مەری دەهات. هاریلاتوس چوە نێو زارۆکان لە بەر هیلاکی دەهاژان و نیوە گیان ببوون. بە سەر سوڕمانەوە چاوێکی لێکردن و بە قاقای پێکەنینەوە گوتی :

. ئەوە چیە؟ ئێوە بۆ کوێ دەچن ؟

تراساکی گوتی: « دەچووینە شەڕی تورکان . من تفەنگیشم هێناوە» . هاریلاتوس بە پێکەنینەوە بە ڕانی خۆی داداو گوتی:« ئەی تورکی بەدبەخت لە ترسان بلەرزن، تراساکی دێت و دەتان کوژێ. »

تراساکی لە وەلاَم دا گوتی :« پیرە سەگ پێ مەکەنە. دەنا سوێند دەخۆم کە ... ئەوەی گوت وتفەنگی لێ ڕاست کردەوە.»

ئەمجارە شوان بە تورەیی دەنگی دان وگوتی :« دەڕاکەن منداڵە ورتکەی سەرسەری و بەرەلاَ. ڕاکەن بڕۆنەوە دەناتوشی ئەو دڕندانە دەبن.» سەگی زە لامیش گەیشتنێ، دەوری شوانیان دەداو جار جاریش بە منداڵاَن دەوەڕین.

هاریلاتوس جارێکی دیکەش گوتی:«گوتم بڕۆن، دەنا ئەو سەگانەتان تێ بەردەدەم، تا لەت وپەتتان کەن.» منداڵ لە دەوری فەرماندەکانیان کۆ بوونەوە دەبوایە بڕیار بدەن. هێندێک کە ئاقڵتر بوون، پێشنیاریان کرد بکە ڕێنەوە و ڕۆژێکی دیکە بە پەرداخیی‌نان و ئاو وشقارتە هەڵگرن و بچنە گیانی تورکان.

شوان بزەی هاتە سەر لێوان و بە ئافەرینەوە تەماشای کردن.لە بەر خۆیەوە دەیگوت :« ئەم پچکۆڵە بەد جسنانە چەندە بە تامن. چەندە باشیان گوتوە کە: کریتی دەست بە تفەنگەوە لە دایک دەبن. بە دەستێکیان تفەنگە و بەویتر مەمکی دایکیان دەگرن. هەر لە ئێستاوە وەک شەرکەری پیر پێکەوە ڕاوێژ دەکەن. دەڵێی دە یانەوێ وەلامی سوڵتانی بدەنەوە..»

پاشان ڕووی کردە تراساکی و گوتی : منداڵ ! بێژە بزانم چند ساڵی ؟.

تراساکی لە وەلاَم دا گوتی : «سەت ساڵ...هەزار ساڵ .. بۆ تۆ فەرقی چیە ؟»

www.kerimhisami.com

شوان فرە شاد بوو، ئەویش بە منداڵی هەروابوو. رۆژێک تفەنگی بابی دزیبووتا بچێ تورکان بکوژێ . جارێکی دیکەش کە لە گەڵ دایکی چوبوە لەنگەرگای < سپینالنکا>لەوێ پاپۆڕی دیبوو، وەسەر کەوتبوو بانگی پاپۆڕوانی کردبوو. پاپۆڕوان پرسیبووی: < چت دەوێ چلمن ؟ !>

. منیش لە گەڵ خۆت بەرە ...

. بۆ کوێ ؟...دەتەوێ بچیە کوێ..؟

. بو قوستەنتەنیە ..

دەچی چدەکەی ؟

. دەچم سوڵتانی دەکوژم. مەلەوانی گەمی گوێیان لەو قسانە ببوو. هاتبوونە دەرو لە قاقای پێکەنینیان دابوو. هاریلاتوس ترسابوو، رایکرد بوو. شوان کاتێ سەردەمی منداڵی خۆی وەبیر دەهاتەوە، دڵی پڕدەبوو لە خۆشی. بە منداڵەکانی گوت :

. وەرن منداڵە ئازایەکانی من . وەرن.. من لە گەڵ سەگ و مەڕەکانم وەپیش دەکەوم. ئێوەش بەدوامدا وەرن. لە گوندی دەڵێم کە ئەمڕۆ هەموو پێکەوە چوو بووینە بەر مەری. هەتا شەرتان لەگەڵ نەکەن. یالا فەرخە شێرە خۆشەویستەکان وەرێکەوین. هاریلاتوس بە زمانی خۆش زارۆکی رام کردن. پاشان نردوە نانێک و سەلکە پەنیرێکی لە خورجێن هێنا دەرو لێی بەشکردن. منداڵ برسیبوون، بە ئێشتیا نانەکەیان خوارد. پاشان گوتیان : خۆزیا ئاویش هەبایە تینومانە. شوان قمقمەی هێنا دەر و گوتی منداڵە خۆشەویستەکان من ئاوم نیە. بەڵام شەرابم هەیە، شەرابیش خەراب نیە. بە سلامەتی !

سەری هەڵێناو بە زاریەوە نا. پاشان بە منداڵانیدا گێڕا و قمقمە خاڵی بوو. شوان گوتی :

. ئیتر بکەوینە رێ. تورکمان کوشت و گوندەکەمان سوتاند. ئەوانەشمان بە دیل گرتوە، مەرو بزنەکانی نیشاندا.

لەولاوە بابە گەورە کە نیگەران ببوو، بەرەو چیا کەوتبوە رێ. تەتەڵەی بە دەستەوە بوو بانگی تراساکی دەکرد. کاتێ لە دوورەوە چاوی بە تراساکی کەوت کە بە دوای مێگەلدا دێت، ئامێزی لێک کردەوەو گوتی :

. ئاخ... تراساکی لەعنەتی لە کوێ بووی. راست ئەمڕۆ پێویستم بە تۆ هەبوو.منت بە جێ هێشتوە رۆیشتووی. وەرە دەمەوێ شتێکی باشت لێ بپرسم. تراساکی کە راست بۆ ژووریٚ دەچوو گوتی :

. بابە گەورە ! من لە پێشدا دەمەوێ نانی بخۆم، برسیمە .ئەژنۆی دێشان، بەڵام بۆ ئەوەی وەسەر خۆی نەهێنێ، هەنگاوی توندی داویشت.

هێشتا ئاسمان کەمێک روناک بوو، باران لێی‌کرد بزوە. پەڵە هەوری زێرین پەردەیان بەسەر رۆژئاوادا کێشابوو. بابە گەورەو ئەوە لە بەر دەرگای حەساریٚ دانیشتن ، پیرە مێرد تەتەڵەکەی نیشان دا کە هەمووی بە پیتی گەورەی ئەلفوبێ پڕ کرد بزوە.

. تراساکی ! ئەمڕۆ ئیتر ناتوانی شەرم لە گەڵ بکەی. چونکە دەرسەکەم رەوانە. تەماشای کە و بزانە . هەموو پیتەکانی ئەلفو بێ فێر بووم و نوسیومنەوە.

. ئافەرین بابە گەورە ! ئەمڕۆ نمرەت بیستە . چۆن توانیت بە جارێک هەموو پیتەکان فێربی؟

. ئاخر تراساکی من ئیتر کاتێکی زۆرم نیە ناچار بڕیارم دا فێریان بم. ئێستا کاتی ئەوە هاتوە رازی دڵی خۆمت پێ بڵێم. کەوابوو گوێ بدەیە ! تۆ دەزانی بۆچی لەم تەمەنەدا دەمەوێ ئەلفوبێ فێر بم؟ پێت وایە بۆ شت خوێندنەوەیە ؟ باش بیری لێ بکەوە. من لە تەمەنی سەت ساڵیدا هەموو شت دەزانم و هیچیش نازانم. نا...نا، بۆ شتێکی دیکەیە .

. بۆ چی یە بابە گەورە ؟

. بۆ ئەوە بوو تەنیا نووسینی شتێک فێر بم، بەڵێ.. شتێک .. هەتا نووسینی ئەو رستەیەفێر نەبم نامەوێ بمرم .

. کام رستە .؟ شتی چی ؟

. رستەیەکی گرینگ ! وەرە دەست لەسەر دەستم دابنێ و رێنوێنیم بکە. فێرم بکە ئەو رستەیە بنوسم. پیرە مێرد لێرە دەنگی‌نزم کردەوەو گوتی :« ئازادی یامەرگ »

تراساکی هاواری کرد : ئاخ .. هەر بۆ ئەوە بوو...ئێستا تێگەیشتم .

. نا.. تراساکی تاڵوکەی مەکە تۆ هێشتا تێ ناگەی. وەرە دەستی من بگرەو رێنوێنی بکە .

تراساکی بە هەرتک دەستان دەستە زۆر وقایمەکانی بابە گەورەی گرت و سەبرو لە سەرەخۆ بە سەر تەتەڵەکەی دا دەهێنا، تا ئەم رستەیە بە پیتی گەورە نوسران :« ئازادی یا مەرگ » !

www.kerimhisami.com

١٢

زستانە. بایەکی سارد لە لوتکە چیاکانی بە بەفر داپۆشراوەوە هەڵیکردوە. کاندی لە سەرمان دەلەرزیٚ. لە بناری چیای سلنا، لە نیزیک ئۆردوی پاڵەوان میکێلس، ئەو ئەشکەوتە کەوەرەئیستاش پر لە ژن و منداڵە. ئەو ئەشکەوتە بەستێنی چۆمێکی زۆر قەدیم بوە، ئێستا وشک بوە لە هەموو شۆرشێکدا ژن و منداڵی مەسیحیەکان پەنایان بۆ ئەم ئەشکەوتە هێناوە. لە سەردەمی شۆرشی گەورەدا، تورک ئاگریان هاویشتۆتە نێو ئەشکەوت ، تا پەنا بەرەکانی نێو ئەشکەوت بسوتێن. هێشتا لە تاریکی دا، ئێسکی مردوەکان لە نێو سەهۆڵی ئەشکەوت دا بریقەیان دێت. ئێستا ژن و منداڵی دیکە لە بەر دەستی تورکان رایان کردوە، هاتوونە ئەم ئەشکەوتە تا بە ئێسکی خۆیان بارستایی ئێسکی کوژراوانی کۆن قورستر بکەن .

بە رۆژ دێنە دەریٚ، تا هێندی گژو گیاو رەگە دار بجوون و وەک ئاژەڵ بلەوەڕێن. سەر هەڵدێنن لە دوور تەماشای ئەو تەختە بەردانە دەکەن کە پاڵەوان میکێلس کردونی بە مەتەریز و بەو تەماشایە هێزێکیان دێتەبەر. مادام کە رێبەریان بەربەرەکانی دەکات، ئەوان ناترسێن. پێش چەند رۆژ تورک تا نیزیک ئەشکەوت هاتبوون. هاوارو رۆرۆی پەنا بەران دەستپێکرا بوو. لە پڕ پاڵەوان میکێلس لە هێلانەی هەڵۆ هاتبوە دەر، تورک و یونانی پێک وەر ببوون. چیا لە هەیبەتان دەلەرزی. تاریکی شەو لێکی جیا کردبوونەوە. بەیانی دیسان دەنگی گریان و هاوار لە چیا هەستا. ژن لە ئەشکەوتیدا دەگریان، هێندی داوای یارمەتیان لە خودای دەکرد، هێندێکیش کە ئازاتر بوون،بەدوای کێرد و چۆماخدا دەگەران کە دەست بوەشێنن.

مەسیحی کەم بوون و برسیەتی هیلاکی کرد بوون .تورکیش دەستە دەستە لە دەشت و مەزرا شین دەبوون. پاشا فرە تورە ببوو، سو یندی خوارد بوو کە سەری باڵەوان میکێلس لە کیسە یەکدا بە دیاری بۆ سوڵتان بنێریٚ. دوو سەعات دوای نیوەرۆمەسیحی وردە وردە بەرەو کزی دەچوون. دەنگی هوراو هەرای سەربازانی تورک لە چیا دەنگی دەداوە. ژنو منداڵ لە ئەشکەوت دا هاوار و گریانیان بوو. لە پڕ رەحمەتی خوا هاتە خوار. لە بستوی چیاو لە پشت سەری تورکان دەستەی پاڵەوان پولیکسینگیس گەیشتە مەیدانی شەر. پەپاخ سوور کە کەوتبوونە نێوان دوو ئاگر، خۆیان نەگرت و رایان کرد. هێندیٚ کەوتنە عەرزی و هێندێکیش بە دەشتیدا رەوین. دوو پاڵەوان بە سواری سەریان دەدوو نان. هەرتکیان بریندار بوون. بە لاْم لە گەرمەی شەرێدا بە خۆیان نەزانیبوو. شەو کە گەڕانەوە برینەکانیان دەرمانکرد و پێچایان. پاڵەوان میکێلس لە شان و پاڵەوان پولیکسینگیس لە رانی بریندار بوون. هەرتک برسی بوون . قارەمانانی پولیکسینگیس خورجێنیان کردەوە و نیعمەتی ئاسمانیان هێنا دەریٚ. بریتی بوو لە : نان و زەیتون و پیواز و شەراب.

لە کاولە بەردێک دا کە ئالاْی رەشی پاڵەوان میکێلس، بە نوسراوەی سور لە سەری دەلەراوە،

www.kerimhisani.com

هەرتک پاڵەوان بەرەو رووی یەکتر دانیشتبوون. بای ساردی گونستان بە قەڵشتە بەردانددا دەهاتە ژوور لە دەرەوەش بەفر دەباری.

تئودوریس بە ئامێزێک داری وشکەوە هاتە ژوور. دڵی بۆ ئەم دوو پاڵەوانە بریندارە دەسوتا. هاتبوو ئاگریان بۆ بکاتەوە. بەڵام زوو وەدەرکەوت تا بە تەنیا بن چوونکە لە ئاخافتنەکانیان دیار بووکە وتووێژیان جیددی‌یە. پاڵەوان میکێلس دە یگوت:

. خێرت بێتە رێ پاڵەوان پولیکسینگیس ! خوا تۆی بۆ ئێمە نارد. ئەو سەکانە نەیاندەهێشتین.!

لە کاتی ئەو قسانەدا بە دڵێکی خەمبارەوە تەماشای هاو سەنگەری خۆی دەکرد. پاڵەوان پولیکسینگیس کە سەرتاپێ رەشپۆش بوو، دەسماڵێکی رەشی لە سەری بەستبوو، خەمبارو رەنگ زەرد زووتر لە کاتی خۆی پیر ببوو. نانی دەخوارد، بەڵام هەست و هۆشی لە جێ‌یەکی تر بوو. ئەو زارەی کە ئەوەندە گەپ و گاڵتەو پێکەنینی پێنخۆش بوو، ئێستا گرژو پێکدادراو بوو. روومەتە سوورەکانی سیس و چرچ ببوون. لە روومەتی جوان و میهرەبانی ریشێکی زوورو ئاڵۆز هاتبوە دەرێ.

پاڵەوان قمقمەی شەرابی بۆ لێوی برد و گوتی :

. بە سلامەتی تۆ پاڵەوان پولیکسینگیس !

. بە سلامەتی تۆ پاڵەوان میکێلس ! تازە لە من تێ پەریوە !

پاڵەوان میکێلس دڵی کوشرا. ئەو دڵسۆزیە بۆ ئەو ژنە نەبوو کە بە دەستی خۆی کوژرا بوو. چونکە ئەو ژنە ژیانی پیاوانی تێک دەدا. دەبوایە بکوژرێ. پاڵەوان میکێلس لەو شەوەوە هەستی دەکرد کە سوکتر بوە. ئیتر کاتێ بە تەنیا دەبوو هەستی بە شەرمەزاری نەدەکرد. زەینی روونتر بوو. ئێستا ئیتر بە بێ قەیدو بەند بۆ کریت شەری دەکرد. بەڵام ئەو پیاوە رەشیدەی کە بەرەو رووی دانیشتبوو خەمی دەخوارد ولە خەفەتی مردنی ژنەکەی توا بۆوە. پاڵەوان میکێلس گوتی :

. پاڵەوان پولیکسینگیس دەمەوێ شتێکت پێ بڵێم لێم دڵگیرمەبە. لەو کاتەدا کە کریت لە بەرچاومان لە خوێنیێدا دەگەوزێ. خەمی ژن خواردن شەرمە. بە شەرەفی خۆم سوێند دەخۆم، ئەگەر ژنێک لە ژیانی مندا ئەوەندە کاریگەر بایە کە نەهێڵێ ئەرکەکانم بە جێ بگەیێنم، دەمکوشت . ئەوەی گوت، ئەو دەستەی کە ژنی چەرکەسی پێ کوشتبوو بەرزی کردەوە. پاڵەوان پولیکسینگیس پاروە نانێکی بە دەستەوە بوو کە بیخوا، بە عەرزی دادا و لە کاتێکا قین گەرووی گرتبوو، لە وەلام دا گوتی:« پاڵەوان میکێلس تۆجانەوەرێکی درندەی، منیش ئینسانێکم.» رووی بۆ لای ئاگرەکە وەرگێڕاوهەموو لەشی دەلەرزی.

پاڵەوان میکێلس لە ئاگرەکە وەنیزیک کەوت و تاوێک هەرتکیان مات و بێدەنگ بوون‌و لە ئاگرەکە راما بوون.

تئودوریس جارێکی تر هاتە ژوور تا ئاگرەکە خۆش یکا. بەڵام کە ئەو دووپاڵەوانەی وا لە فیکردا دیت، سەبروکە لە سەر پەنجان‌کشایەوە. لە نەکاو پاڵەوان میکێلس بە دەنگێکی گیراو، وەک لە دوورەوە بگوترێت، پرسی :

تۆ دەزانی کێ کوشتوویە ؟ هاتبوە سەر ئەوەی کە هەرچی هەیە روونی بکاو دەری ببڕێت .

پاڵەوان پولیکسینگیس تێکڕابوو، دەستی پاڵەوان میکێلسی گرت و گوتی : کێ ؟

. هێدی بەوە . لە سەر خۆبە. من ڕازی لەوە تاڵترم لە لایەو پێویستە بۆت باس بکەم. دانیشەو گوێ بدەیە. سوێند دەخۆم کە پاشان تەریق دەبیەوە و ئیتر قەت بیر لەو ژنەو لە قاتڵەکەی ناکەیەوە.

پاڵەوان پولیکسینگیس کە ئاگری لە چاوان دەباری، دووبارە پرسیاری کرد : کێ کوشتوویە؟ کێ؟.

. من لە کسماسی برازامەوە نامەیەکم پێگەیشت، دوای خوێندنەوەی سوتاندم. بەڵێ پاڵەوان پولیکسینگیس ! ئێمە بە خۆڕایی خۆمان زەحمەت دەدەین. بە خۆڕایی خوێنی خۆمان دەڕێژین. کریت ئەم جارەش ئازادی نابینێ. یونان لاوازە. ئوروپایی بێ شەرەفن. سولتان فرە بە هێزە.

پاڵەوان پولیکسینگیس گوێی نەدەدایە و کە لە جێ هەستا، سەری وە بەردێکی کەوت و تەقەی لێهات. جارێکی تر هاواری کرد :« کێ کوشتوویە پێم بڵێ و پاشماوەی قسەکانت بۆ دوایە هەڵگرە.»

پاڵەوان میکێلس لە کاتێکا هێدی و ئارام هەڵدەستا، چاوی لە چاوی ئەو بڕیبوو گوتی : من..بەڵێ من!

پاڵەوان پولیکسینگیس پاڵی وە بەردێکی داو دنیای لە بەر چاوان تاریک بوو.گوتی :

. نا...نا.. شتی وا نیە ..تۆ ؟ تۆ...؟

. بەڵێ من. من دەبوایە یا تۆ بکوژم یا ئەو . بەڵام کەوتمە فیکری کریت و دیتم تۆ شۆڕشگێڕێکی باش و کریت پێویستی‌بە تۆ هەیە. ناچار ئەوم کوشت. ئەو کارە منی هێدی کردەوە ودەبینی تۆش ئارام دەکاتەوە. لە خۆڕا دەست بۆ خەنجەرت مەبە. ئەگەر دەتەوێ تا دەرگا داخەین و چرا بکوژێنینەوەو شەر بکەین تا یەکتر بکوژین .بەڵام بیرێکیش لەو ژن و منداڵانە بکەوە کە لە ئەشکەوتێدان و بزانە ژیان و نامووسیان لە دەستی ئێمە دایە. بیر لە باوکان و لە کریت بکەوە و بڕیار بدە.

پاڵەوان پولیکسینگیس شل بۆوە، کەوتە عەرزی. دەستی بە دەموچاوی گرت و لە بەرگریان خۆی پێ ڕەانەدەگیرا. پاڵەوان میکێلس بێ ئەوەی گوێ بداتە گریانی دۆستەکەی، قسەکانی درێژە پێدا:

- من هاوڕێ پولیکسینگیس کاتێ ئەو نامەیەم خوێندەوە و زانیم ئیتر هومێدێک نیە، نازانم چم بەسەرهات و چ شەیتانێک لە بوونی مندا سەری هەڵدا. لە جیاتی ئەوەی بیپە شۆکێنم، هەستم کرد وەحشیتر و قەویتر بووم. ئاخ ئەی دەوڵەتە بە هێزە ئوروپایینەکان کە خۆتان لە ئازاد کردنی کریت بواردوە، تف لە ئێوە، تف لەئێوەی قاحبەی پیس. من پێویستم بە ئێوە نیە.

من پاڵەوان میکێلس، نۆکەرێکی پچوکی کریت. پێویستم بە ئێوە نیە. تەنانەت ئەگەر خوداش کریت بە جێ بێڵێ، من بە جێی ناهێڵم.

داهاتەوە،دەستێکی لە شانی پاڵەوان پولیکسینگیس داو بە ئارامی گوتی:

- بەسە پاڵەوان...بەسە . شەرمێ ناکەی!؟

ئەو ئیتر تێر گریا بوو. بە چاوی وشکەوە گوێی بۆ وتەکانی قاتڵی ژنەکەی ڕاگرتبوو. وتەکانی

www.kerimhisami.com

یەک بە یەک بە دلیەوە دەچەسپا. پاڵەوان میکێلس هەروەک وڕێنە بکا، درێژەی پێدەدا:

. لەو رۆژەوە کە ناهومێد بووم. سوێند بەو خاکەی پێی لەسەر دادەنێم، وادەزانم کە ئەبەدی بووم. ئێستا کێ دەتوانێ شان لەشانم بدا؟ ئیتر مەرگیش ناتوانی هیچم لە گەڵ بکات. تە نانەت ئەگەر دەوڵەتی و ەسمانیش بە هەموو تواناوە گەمارۆم بدات، پێم هیچ نیە. من سەروقژو ورگ و ریخۆڵەشم پڕ لە باروتن. من ئێستا شتێکی وەک قەڵای ئارکادیم. کاتێک زانیم هیچ دەرەتانێک نەماوە، ئیتر خۆم دەتەقێنم. ..تێگەیشتی ؟

ئەمە راست بوو. لەو رۆژەوە کە پاڵەوان میکێلس ئەو ژنەی کوشتبووکە لە نێوان کریت و ئەودا ببوە پەرژین، لەوەش زیاتر لەو رۆژەوە کە ئەو نامەیەی خوێند بۆوە و زانیبووی کە بێ هومێد و هیوا شەر دەکات، شەیتانێکی بە فیزو کەللەرەق لە ناخیدا سەری هەڵدا بوو.داخوا ئەوە شەیتان بوو، یان خودا، یان یەکێ لە باپیرە کۆن و قینە بەرەکانی ؟ خۆشی نەیدەزانی. تەنیا ئەوەی دەزانی و هیچی تر کە هەر کارەساتێکهاتبا پێش، ئەو قەد تەسلیم نەدەبوو. سکالاو گلەییشی نەدەکرد. بیری لە وەش نەدەکردەوە کە لە گەڵ خودا، یا شەیتان و یاسولتان رێک بکەوێ بەڵکوو وەکدێری ئارکادی خۆی دەتەقاند.

پاڵەوان پولیکسینگیس هەستاو پێنچەکەی لە سەری هالاند و لە کاتێکا رووی دەلایەکی دیکە بوو، گوتی :

. پاڵەوان میکێلس من ناتوانم لە گەڵ تۆ لە بن میچێکدا بخەوم. ناشتوانم تا ئەو کاتەی نیشتمان لە شەر دایە، شەڕت لە گەڵ بکەم. یان لە شەردا بە تەنیا بە جێت بێڵم. بەڵام کاتێ کریت هاتەوە سەر خۆ حیسابی زۆرمان هەن کە دەبێ پاکیان بکەین. چونکە تۆ دڵی منت شکاندوە.

پاشان بێ ئەوەی روو بۆ لای قاتڵی ژنەکەی وەرگێڕێ، وەدەر کەوت و بە لاکە لاک لە نێو بەفردا ونبوو.

* * *

لەو سەرانە مەسیحیەکان چی‌یان بە سەر دەهات ؟

ژن چووبوونە سەربانی، لە ترسی ئەوەی نەکا بەفری زۆر خانوەکان بڕووخێنێ، بانەکانیان دەماڵی و بە زەردە خەنەیەکیش چاویان لە چیاکان دەکرد و هەناسەیان هەڵدەکێشا. خوایە لەو سەرە فەلەکان چی‌یان بە سەر دێت؟ یای کاترێناش چاوی دە لوتکە چیای بە بەفر داپۆشراو بریبوو، بیری لە مێردە بە سامەکەی دەکردەوە.

ئەوێ رۆژێ تاو وساو بوو، کزە بایەکی ساردی دەهات. دووسێ پاساری لە حەساری بابە گەورە نیشتن و دەستیان بە چینە کرد. تراساکی بە پارووە نانێکەوە هاتەدەرو حەسار پڕبوو لە داعبا، کورەکە لە کاتێکا پاساریەکانی بە بابە گەورە نیشان دەدا، بانگیشی دەکرد. بەڵام پیرە مێرد مات و بێدەنگ لە قوژبنێک لە پەنا ئاگر دانیشتبوو، تەماشای گڕەکەی دەکرد کە چۆن ئەو دارانە دادەپەلۆسێ و دەیانکات بە مشکی و خۆڵەمێش.!

بابە گەورە ماوەیەک بوو رۆژ بەرۆژ بێدەنگتر دەبوو. هەمیشە مات و لە دەریای بیرو فیکری

www.kerimbirsami.com

تاریکدا نوقم دەبوو. دیار بوو کە خەمێکی گەورە لەشی داگرتوە.

تراساکی نانی بۆ داعباکان ورد کردو کە گەڕایەوە ژووری، دیتی بابە گەورە هەڵدەستێ. ئەو سپارد بووی لە کاستلی ستلێک ڕەنگ و قەلەمێکی مووی بۆ بێنن. ئێستا هێنا بوویان . بە تراساکی گوت :

. ئەو ستلە ڕەنگەی هەڵگرەو لە گەڵ من وەرە. منیش قەڵەمی موو هەڵدەگرم. « دەچینە کوێ بابە ؟»

. دە بینی .! جارێ تا بەفر دەستی پێ نەکردۆتەوە تالوکەی بکە. کاتێک بابە گەورەو تراساکی گەیشتنە بەر دەرکی حەسارێ، تاوێک ڕاوەستان، تا تەماشای گوندەکانی خواروو بکەن لە بەفرێدا نوقم ببوون. بەفری سپێ لە سەریان و لە کۆڵان و لە سەر بەردان چەندە جوان بوو. بەفر دارە بێ گەڵاکان و کاول و شتەکانی نێو گوندی چەندە جوان کرد بوو. تراساکی لە تەماشای گوندی کە بەشەوێک وا گۆڕابوو تێر نەدەبوو.

بابە گەورە دەسماڵی ڕەنگاو ڕەنگی خۆی هێنا دەرێ و بەفرەکانی سەر دەرگای حەسارێی پاک کردەوە و گوتی :

. تراساکی برۆ پەرۆیەکی بێنەو زوو وەرەوە تا یاریدەم بدەی. داری دەرگا خاوێن و بریقەدار دەرکەوت. بابە گەورە داهاتەوە سەری ستلەکەی لابرد، قەڵەمی مووی دە ڕەنگیھەڵکێشاو لە بەر خۆیەوە بە نارە نار گوتی :

. بەناوی باوکی وەسمانی !

. چدەکەی بابە گەورە ؟

. ئێستا دەبینی ..قەڵەمەکەی هەڵگرت و بە کاوە خۆ بە وردی و ژیری هەوەڵێن پیتی بە خەتی سوور لە دەرگا نووسی: ئا . باشان ز، پاشان ا، پاشان د، پاشان ی... تراساکی هاواری کرد :

. ئاخ ... بابە گەورە ، ئێستا تێگەیشتم. بابە گەورە بزەیەکی هاتێ و گوتی :

. کورم ! ئێستا تێگەیشتی کە بۆ چی گڕوم گرتبوو کە فێری ئەلفو بێ بم؟ من بۆ خۆم نەخشەیەکم هەبوو. دەمەوێ تەواوی گوندی بەو دروشمە برەنگێنم. من یەک دیواری نەنوسراو ناهێڵم. تەنانەت لە بورجی کلیساو لەمنارەی مزگەوت دەچمە سەرو بەر لەوەی بمرم لە هەموو شوێنێ دەنوسم : ئازادی یامەرگ ...ئازادی یا مەرگ ...!

لە گەڵ ئەوە کە قسەی دەکرد، وشەکانی بە نوکی قەڵەمی موو دەنوسی. جاروبار ئاوڕی دەدایەوە تا جوانی کارەکەی خۆی ببینێ و تەماشای بکات.

پاش کێشانی چەند جەغزو خەت ، بەسبوو تا شکڵی ئەوتۆ پێک بێن کە هەر وەک گیان یازارو کەرووی ئادەمیزاد وەدەنگ بێن و هاوار بکەن. پیرە مێرد لەم نوکتە سەرسوڕ هێنەرە، واقی وڕمابوو. زۆر جار لە نەوەکەی دەپرسی:

. تراساکی ! بڵێ بزانم کە ئەوانە قسە دەکەن یان نا؟ ئاخ ... خودایە تۆ جادو گەری ؟!.

بەڵێ ! ئێستا دەرگای ماڵەکەی هاواری دەکرد. پیرە مێرد تاوێک ڕاوەستا و تەماشای کرد. ئێستا ئیتر دەرگای ماڵ نە بوو، خودی پاڵەوان سیفاکاسی پیر بوو. دوولای دڵی ئەو بوون هاواریان دەکرد. بە نیگەرانی لە نەوەکەی پرسی :

. تراساکی باشم نوسیوه ؟ غەڵەتم نیە ؟ تراساکی بە پێکەنینەوە گوتی :

. ئەمڕەت بیستە بابە گەورە ، زۆر باشە....

. ئێستا بۆ پێشتر بچین ! لە بادانەوەی کۆڵان دیوارێک بە فرنەیگرتبوو. پیرە مێرد جارێکی دیکەش قەڵەمی‌مووی دە ستڵی ڕەنگی ڕۆکرد و دەستی کرد بە نوسین. هەر دەینوسی و دەچوە شوێنە دوورەکانی گوندی و دەینوسی. ریشی ڕەنگی گرتبوو، بەلام گوێی نەدەدایە.گرێک لە ئاخیدا بڵێسەی دەداو بۆ پێشەوەی ڕادەدا. لە هەر شوێنێ دەرگا و یا دیوارێکی خاوێنی دەبینی، رادەوەستا و ئەو شکڵە حاجباتیانەی دەکێشا. پاشان ئەو درک و دیوارە لاڵ و بێ خەمانە لە پڕ دەستیان بە هاوار دەکرد و دەردی دڵی خۆیان بە ئازایی دەر دەبڕی. لە ئاکامدا ئەو هەموو درگاو دەر و دیوار و دارە وشکانە وەگیان هاتبوون، قسەیان دەکرد و وەک خاچی راستە قینە موجیزەیان دەنواند.

ئێستا پیرە مێرد دەستی بە نوسین ڕاهاتبوو. گەیشتە گۆزەپانی گوندی . مەدرەسەو کلیساو مزگەوت و لەولاتریش قاوەخانە بوو. قەڵەمی مووی دە ستڵی ڕەنگی هەڵکێشاو دەستی بە نوسینی دەرگای مەدرەسە کرد : ئازادی یا مەرگ ! دوو پیاوی پیر لە چایخانە دەهاتنە دەرێ، گوتیان :

. بە...بە... پاڵەوان سیفاکاس بۆ چما تۆ دەزانی بنوسی ؟ لە کەنگێوە ؟ چدەنوسی ؟ تۆ وات لێهاتوە ؟

بابە گەورە بێ ئەوەی ڕاوەستێ، لە وەڵام دا گوتی :

. من والەگەڵ هەمووتان مالاوایی دەکەم. ئەوە ئاخرین وەسیەتی منە. تا ڕۆژێک ئێوە یادم بکەن.

. کام وەسیەت ؟

تراساکی بە دەنگی بەرز گوتی : ‹ ئازادی یا مەرگ ›

پیرە مێردەکان سەریان ڕاوەشاند و چونەوە نێو چایخانەکە و گوتیان : « کاری سیفاکاسی پیر تەواوە. بێگومان عیزرائیلی دیوە. » بابە گەورە لە بەرامبەر مزگەوت ڕاوەستا. دیوارەکانی مزگەوت فرە خاوێن بوون. تازە سپیان کردبوونەوە. دەرگای مزگەوتیش ڕەنگێکی زەردی جوانی هەبوو . پیرە مێرد بە نەوەکەی گوت :

. تراساکی ! دارێکی دەست دەیەو ڕەنگەکەی جوان تێک وەردە. دەمەوێ لێرەدا بە تایبەت زۆر هەوڵ بدەم. هەر پیتێکی بینوسم دەبێ‌کلکێکی پچوکی هەبێ. پاشان دەستیکرد بە لوسکردنی ئەو پیتەی لە دەرگای مزگەوت نوسیبووی. لەو کارەدا لێهاتوویی تایبەتی بە کار هێنا. بۆ ئەم کارە هێزی هەبوو. ئاخرەکەی هەستی بە هیلاکی کردگوتی:

. تراساکی با بچینەوە. کلیسا ڕابگرین بۆ ڕۆژێکی تر. ئەمجارە نێردیوانێک دێنین، تا سەر بورجی زەنگوڵە سەر دەکەوم.بۆ ئەو کارە دەبێ هێز هەبێ.

. بابە گەورە ئەشێ وریا بی تا نەکەوی .من لە گەڵ تۆ دێمە سەری.

پیرە مێرد گوتی : نا..نا! من ئەشێ تەنیا بچمە سەر ..تەنیا . ئێستا با بچینەوە.

لە گەڕانەوەدا ماڵ پڕبوو لە ژن. چەند ژنی دێهاتیش ڕەگەڵ ژنەکانی ماڵێ کەوتبوون. خەڵکی گەرەگیش هەموو لە وێ کۆ ببوونەوە، تا گوێ بدەنە دەنگی کریاراسی پیر، گۆرانی بێژی گەڕەک

www.kerimhisami.com

کە هاتبوە مالی پالەوان سیفاکاس. کریاراس تەنیا لەو مالە دەیتوانی تیرو پر بخواو بخواتەوە. لە کاتی پێویستدا دەیتوانی پەنابۆ ئەومالە بێنێ. ئەو پیرە مێردێک بوو بە ریشی دوولیزگەو درێژ وچاوی کال.

لە شۆرشی کریت دا کە هێشتا دمروت و هەرزە کار بوو، لە گوندی کاستلی مەری حەمە عەلی دەلەوەڕاند. کە زانی شۆرش دەستپێکراوە، تفەنگێکی هەلگرت و هەموو مەرو مالاتی کابرای وەپێش خۆیداو بە دیاری بۆ شۆرشگێرانی برد. دوای شکانی شورش، تورک بوونەوە خاوەن دەسەلات، ئیتر کریاراس نەیتوانی بچێتەوە کاستلی. ناچار لە دەوروبەری <ریتیمنۆ>سەر گەردان دەسورایەوە.پاشان بوو بە چەرچی و دوایەش دەفەی لێدەدا. دەژنانی هەلدەپێچاو لە سەر ئەوە لێیان دەدا. تەنانەت جارێکیان کەمی مابوو،کوستانداراسی مەرداری گەورەی چیای ئیدا، بەو چەقۆیەی بەرانی پێ دەخەسێنن، ئەویش لە پیاوەتی بخات. چونکە وەدوای کروستالینای کچی کەوتبوو. لەوانەشە بە راستی لە پیاوەتی خستبێ، چونکە دوای ئەو رۆژە ئیتر کریاراس تەواو ئاقل بیبوو. ئارام و قەلەویش ببوو. لەو دەمەشەوە گۆرانی گوتنی دەستپێکرد. گوند بە گوند دەگەڕا، شیعرو گۆرانی بۆ خەلک دەگوت وخورجێنی پڕ دەکرد. ژنی گوندی لێی کۆ دەبوونەوەو پێیان سەیر بوو کە چۆن دەتوانێ ئەویەندانە رێک بخاو شیعر بهۆنێتەوە کە هەر کەس بیبیستی دەگری. لە شیعرەکانیدا شۆرشی گەورە زیندو دەبۆوە. قارەمانی ئەفسانەیی لە قەبری دەهاتنە دەر. دێری ئارکادی دەتەقێنرا.. پیرە مێردەکان دەگریان و چاویان دەسری. لە دلی خۆیاندا دەیانگوت: ئارکادی هێشتا بەر بەرەکانی دەکاو هەرچەندە هەمیشە هەر دەسوتێ. بە قەدرایی ئەو شیعرانە زیندوو ئەبەدی دەبێ.>

بە بیستنی شیعرەکانی خەلک دەگۆڕانو باشتر دەبوون. پیاوە لەچەرەکان زاری کیسەیان دەکردەوەو دەرگای ستدوقەکانیان ئاوالە دەکرد. خورجێنی کراباراسیان پر دەکرد لە دانەوێلە و نان وخواردەمەنی. هەرچەندی خورجێنی پرتربایە، سەرورووی تاو بردووی خۆشتر دەبوو. ئەو رۆژە ژنانی گوندی لە دوور دیتبوویان. لە بەر ئەوەی لە دەشت و چیا دەسورایەوە لەوانە بوو خەبەری مێردەکانیان بزانێ. ژن وەدوای کەوتبوون وخستبوویانە بەر پرسیاران. بەلام گۆرانی بێژی گەرۆک بە پەلە بوو، دەیویست زوو خۆ بگەیێنێتە مالە سیفاکاسی پیر، برسی بوو.

کاتێ بابە گەورەو تراساکی هاتنەوە مالێ، کریاراس لە بەر ئاگری دانیشتبوو خۆی گەرم دەکردەوە. بابە گەورە بە خێرهاتنی کردو گوتی: سلاو پالەوان شاعیر !

شاعیر لە جی هەستا، سیفاکاس لەوی بە تەمەنتر بوو. بێجگە لەوە خاوەن مالێکی دل ئاوالەو شەر کەرێکی بە ناو بانگ بوو. لە بەر ئەوە کریاراس فرە رێزی لێ دەگرت. لە وەلامدا گوتی:

. سلاو ئەی پالەوان سیفاکاس ! ئەی پیرە شێری کریت ! ماوەیەکە من لە تاریفی تۆدا شیعر دەلێم. دەمەوێ تۆ بکەم بە ئەبەدی. بابە گەورە رووی تێک ناو گوتی : « جارێ راوەستە با بمرم پاشان . »

ماستراپاس کە چاوەرێی بیستنی دەنگوباسی مێردەکەی بوو، پرسی :

. مامە کراباراس خەبەر چیە؟ مێردەکەم لەو سەرانە لە نێو بەرداندا چدەکا ؟ فەقیرە ئەو قەت شەری نەدیوە. من خێزانی ماستراپاسی زەنگولە فرۆشم. دە زانی؟

www.kermhisani.com

گۆرانی بێژی شاعیر گوتی :« له پێشدا پێم خۆشه شتێک بخۆم و لیوێک تەر کەم تا هۆشم بێتەوه بەر. سەری من وەک خەڵەفی مێش وایە، ئەوەندە برسیم سەرم وزە وزی لێ دێت. »

بابە گەورە گوتی :

. نانی بۆ بێنن. گۆزەیەکی گەورەش شەرابی لە کن دانێن. زگی شاعیری گەڕۆک بێ بنە. ڕاست وەک ناوچەی مردوان دەچێ، هەرچەندی لێی بنێژی دیسان جێ هەیە.

شاعیری گەڕۆک پێکەنی. مێزێکی کورتیان بۆ هێنا، سفرەیان لە سەو ڕاخست، لە نیزیک ئاگر لە سەر عەرزی دانیشت. لاقی هاویشتە سەر لاقانوزاری بە قەدرایی زاری چاڵاوێک لێک کردەوە. ژنەکان کە دەورەیان دابوو بە سەر سور مانەوە تەماشایان دەکرد. بابە گەورەش لە بەرامبەری دانیشتبوو، سەیری دەکرد. تا ماوەیەک هەموو بێدەنگ بوون. بێجگە لە چیرەی دانی کریاراس و قوڵتە قوڵتی گۆزەی شەراب هیچ دەنگی دیکە نەدەهات.

ئاخرەکەی دەستی لە خواردن هەڵگرت. ڕیشی پاک کردەوە وجارێکی دیکەش گۆزەی شەرابی بە سەریەوە نا. چاوێکی لە سیفاکاسی پیر کرد کە بەرەو ڕووی دانیشتبوو. تەماشایەکی ژنەکانی کرد کە دەورەیان دابوو. قاچە درێژەکانی بۆ لای ئاگر ڕاکێشاو گوتی :« ئێستا هەر پرسیارێکتان هەیە بیکەن. »

ژن بە سەری وەر بوون. هەر کەس دەیویست دەردی خۆی گەورە تر نیشان بدا.: مێردەکەی منت دیت ؟ براکەمت دیت ؟ بریندار نەببوو؟ هێشتا زیندوە ؟...» هەموو چاویان دە زاری ئەو بڕیبوو. بەڵام ئەو نە کەسی دیبوو نە هیچی دەزانی . گوتی« من بەو بەفرو سەرمایە چۆن دەمتوانی بە چیادا سەر کەوم.؟ من بە و برسیەتی و شەر و سەرمایە چکارم بەوێ هەبوو.؟ شیعر پێویستی بە هێمنایەتی و ئاسودەیی هەیە » کەوابوو کەسی نەدیبوو. بەڵام ئێستا کە تێری خوارد بوو، دڵی بە حاڵی ئەو ژنانە دەسوتاو بۆ لای یەکە یەکەیان ڕووی وەردەگێڕا و هەریەکەش وشەیەکی دڵخۆشی دانەوەی پێ دەگوتن.

کاتێک ژنەکان ڕۆیشتن چاوێکی لە بابە گەورە کرد و بزیەکی هاتێ و گوتی :

. هەمیشە باسی بەختەوەری بکە. خۆشبە ختی خۆی دێت. من لەوەی کە خەبەری خۆش قالب دەکەم، ئەرکی خۆم بە جێ دەگەیێنم. ئێستا ئەوە خودایە کە دەبێ ئەویش ئەرکی خۆی بە جێ بکەیێنێ و من بە درۆزن دەر نەیەنێ.

بابە گەورە تورە بوو گوتی :« کەوابوو تۆ بە درۆیان خەڵک دڵخۆشی دەدە یەوە »

کریاراسی پیر گوتی :« من بەندان هەڵدەبەستم، واتە دەبێ خەبەری خۆش بگێڕمەوە. ئەوەیە کاری من. »

. ئێستا کە خۆمانین و تەنیا من و تۆو نەوەکەمە، ڕاستی بێژە تو گەڕۆکێکی بە شارو گوندان‌دا دە سوڕێنەوە. هەموو دەنگۆیەک دەبیسی. بێژە بزانم چت بیستوە ؟ تۆ چاوی ڕوونت هەن. هیچ شتێک لە بەر چاوت ون نابێ. چ شتێکی سەیرت دیوە؟ باشە، مامە کریاراس !تۆ پێت وایە کریت هیوای وەر گرتنەوەی ئازادی هەیە ؟ بیستوومە ئێوەی شاعیری گەڕۆک کاتێ بە تەنیا دەبن لە گەڵ خودا دەدوێن. خودا چت پێ دەڵێ ؟ داخوا کریت ئازاد دەبێ یان نا ؟

کرایاراس سەرە زلەی خۆی بەرداوە. لە سینگی دا وشە تێکەڵ دەبوون و بە بێ نەزمی‌دە هاتنە

گەرووی. تاوێک ڕاوەستا، تا باش بیر بکاتەوە. دوایە گوتی :

. ئەی سیفاکاسی پیر! ئێستا ئێمە تەنیاین. من دەمەوێ رازێکت بۆ دەرخەم کە تا ئێستا بە هیچ کەسم نەگوتوە. تۆ سەت ساڵ لە تەمەنت رابردوە، لە حەقیقەت ناترسێی ....

بابە گەورە گوتی: ... من لە حەقیقەت ناترسێم .

. کەوابوو گوێ بدەیە . کاتێک مەسیح هاتە سەر دنیا، سپی و زەردو رەش چوونە سلاوی. لە کاتی مردنیشیدا دیسان هەموو میللەتەکان چوونە سلاوی. کریتیش چوبوو. لە تازیەی رۆڵەکانیدا دەسماڵێکی رەشی لە سەر بەستبوو. کریت لە پشت سەری میللەتەکانی تر وێستا بوو. دوای هەموان خۆی بە مەسیح نیشاندا. ئاخر ئەو چۆن دەیتوانی لە گەڵ میللەتە گەورەکانی وەک روس و ئینگلیس ر ئەمریکا پێکەوە بچێتە لای؟ ناچار چاوەروان بوو تا هەموو رۆیشتن. پاشان ئەویش لە خاچ وەنیزیک کەوت و لاقە خوێناویەکانی مەسیحی ماچ کرد. ئەوەندە مایەوە تا شەو داهات. تەواوی رۆژ هەتاو بەردەکانی سور کرد بۆوە. بەشەو هەورەکان کۆ بوونەوەو ئاسمان تاریک داهات و دڵۆپەی درشت و گەرم دەستیان بە بارین کرد. ئەو دڵۆپانە باران نەبوون، فرمێسک بوون. مەسیح لەتاریکی و لە باراندا چاوەکانی کردەوە، لە نیزیک خاچەکەی خۆی ژنێکی رەشپۆشی دیت. پێی وابوو مریەمی پاکیزەی دایکیەتی. هاواری کرد: دایە...دایە..! بەلام کریت سەری هەڵێنا، بروسکێکی رووناک سینگی ئاسمانی قەڵاشتەوەو روخساری کریت لە روناکیدا دەدرەوشا. ئامێزی لێک کردەوەو هاواری کرد: ئەی مەسیح من مریەمی پاکیزە نیم. من کریتم ! مەسیح گوتی وەرە پێش ! کریت بە ترسو لەرزەوە چوە پێش. خاچەکەی لە ئامێز گرت و لاقە بزمارلێدراوەکانی مەسیحی ماچ کرد. زاری پڕبوو لە خوێن. بە نارە نار گوتی: « ئەی مەسیح بۆچی منت وێڵ کردوە ؟ »جارێکی تر لە سەر خاچەکەوە دەنگێک هات و گوتی : مەگری، دەستی راستت هەڵێنەو تەماشا کە! کریت دەستی راستی هەڵێنا. ئێستا خۆت لێکی دەوە کە لە ڕوناکی بروسکەدا چ دیت؟ دیتی کە لە قامکی چکۆلەیدا ئەنگوستیلەیەک دەدرەوشێ. بە دڵێکی لەرزیو، هاواری کرد: یا حەزرەتی مەسیح ئەوە ئەنگوستیلەی دەزگیرانیە، یان ئاڵقەی زنجیری دیلی و کۆیلەتیە؟ مەسیح بزەیەکی هاتێ، سەری بەرداوە و سرتەیەکی لە گەڵ کرد، کریت تێ نەگەیشت، پرسی :چت گوت ؟ ئەنگوستیلەی دەزگیرانی بوو یا ئاڵقەی دیلیەتی؟ بەڵام وەڵامی نەدایەوە. جارێکی تر هاواری کرد، بەڵام کەس نەبوو.

کریاراسی پیر تاوێک ڕاوەستا و پاشان گوتی :

. کریتی فەقیر هێشتا هەر لەوێیە و لە بەر سێبەری هەور وباران وەک ژنی مێرد مردوو بە جلی رەشەوە وێستاوەو هەروا هاوار دەکات. کریاراسی پیر هەناسەیەکی هەڵکێشا. قومە شەرابێک لە گۆزە یدا مابوو، ئەویشی خواردەوە تا گەرووی تەر کاتەوە. لە بەر خۆیەوە گوتی : « بێچارە کرێت » و لە جێ هەستا.

بابە گەورەش رابوو، کاترینای بووکی بانگ کرد و گوتی :

. رۆڵە ئەو گۆزەیە پرکەوە لە شەراب، بە راستی ئەو شەرابە گەیشتە موستەهەقی خۆی. پاشان رووی کردە کریاراسی پیرو گوتی : « ددانەکانت هەموو ساخن ؟ »

شاعیری گەرۆک بزەیەکی هاتێ و گوتی « تەنیا دانێکم کەمە، ئەویش دانی ئەقڵمەو خۆم بە

گازی کێشام.»

بابە گەورە بە کاترینای گوت : « دوو مستی گوێز و بادامیش بۆ بێنە . » پاشان پیرە مێردی تا بەر دەرگا بەرێکردو دەستی دایەو گوتی :

. برۆ بە سلامەتی . ئەگەر لە شوێنێکی تر ئەو چیرۆکەت گێڕایەوە، لە کۆتاییدا لە قەولی مەسیحەوە وەلام بدەوە : « ئەوە ئەنگوستیلەی دەزگیرانیە !» قەی ناکا، خۆت گوتت: باسی خۆشبەختی بکە ، خۆشبەختی خۆی دێت .

شاعیری گەڕۆک گوتی :

. ئارام بە پاڵەوان سیفاکاس ! ئارام بە . من ئەو چیرۆکە بۆ هەموو کەس ناگێڕمەوە. خۆم دزانم چدەکەم. بۆ هەر کەس بە قەد تێگەیشتنی خۆی.

بابە گەورە لە بەر دەرگا ڕاوەستا بوو، تەماشای گۆرانی بێژی گەڕۆکی دەکرد کە بە نێو بەفریندا لە تەپۆلکان سەر دەکەوت.

تراساکی دەستی بابە گەورەی گرتبوو ئەویش تەماشای میوانی دەکرد. کاتێ کریاراسی پیر لە بەر چاوان ونبوو، بابە گەورە رووی کردە نەوەکەی و گوتی:

. تۆ لە چیرۆکی مەسیح وکریت وئەنگوستیلەو دەزگیران هیچ تێگەیشتی ؟

تراساکی گوتی : « من چیرۆکی پەریانم پێ خۆش نیە. ئێستا ئیتر گەورە بووم.»

بابە گەورە بە ناره نار گوتی :« ئەگەر گەورە تر بووی، پێت خۆش دەبێ و بێدەنگ بوو .»

* * *

لەوکاتەدا کە شاعیری گەڕۆک چیرۆکی کریت و مەسیحی دەگێڕایەوە، پاشا لە بارەگای حکومەتی دانیشتبوو قەننەی دەکێشا. گرژو پەرێشان بوو. خەبەری ناخۆش لە قوستەنتەنیەوە دەگەیشت. خەبەری لەو ناخۆشتر لە چیای سلناوە دەهات.

بەو حاڵە لە سەرانسەری کریت پاڵەوانەکان لە جمو جۆڵ دەکەوتن ، دادەنیشتن و پێکەوە راوێژیان دەکرد. دەرگای هومێدیان لەسەر خۆ بە داخراو دەدیت. چونکە یونان و ئورووپاو روسیا پشتیان تێکرد بوون. تە نیا چەند کەسێک دوو دڵبوون،هەرچەند ئەوانیش بە حوکمی پێویست زوو سەر بەر دەدەنەوە.

سولتان رایدەگەیاند کە من کریتم مات کردوەو ئێستا تەقەی تفەنگی لێ نایە. ئەوەی پێشتریش بە دڵخواز دابووم بە خەڵکی ویندەری، لێیان دەستێنمەوە. چونکە بەو راپەڕینە نیشانیان دا کە نمەک بە حەرامن.

لە گەڵ ئەوەش لە بەرزاییەکانی چیای سلنا دەنگی تفەنگ هەر دەهات و دەگەیشتە قوستەنتەنیە. پاڵەوان میکێلس تەسلیم نەدەبوو. سولتان زۆر تورە ببوو. کیسەیەکی بۆ پاشای کریت نارد بوو، خەبەری دابویە : « سەری پاڵەوان میکێلسی لەو کیسەیەدا بۆ بنێری.ئەگەر سەری وی نەنێری، سەری خۆی بنێری.»

پاشا چرژا بوو. کیسەکەی وەرگرت و دەملی خۆی کرد و سوێندی خوارد : « بە محمد سوێند دەخۆم کە بروام پێیەتی، من ئەو کافرە لەعنەتیە دەکەمە قاورمەو دەرخواردی فەلانی دەدەم.

یەکەم کەس کە دەرخواردی دەدەم خەلیفەی ئیمامی مەلعونی ئەوان دەبیْ.» پاشا شیری لە خۆ بەست و لە پەنجەرە وەنیزیک کەوت. تەماشای چیاکانی کردو گوتی :

. کافری مەلعون فرە قەویە. دەستەی رێک و نارێک لە هەموو لاوە گەمارۆیان داوە. رێگای ئاوو خواردەمەنیان لیْ گرتوە بەلاْم تا ئیستا بیْ ئاکام بوە... لە راستیشدا پاڵەوان میکێلس و هاوکارەکانی نانی وشکیان دەخوارد ویرسیەتی ئازاری دەدان. پاشا دەیزانی ئەوان لە چ وەزعێک دان. جارێک قاسیدێکی نارده لایان وئەسپاردی :

. ئەی پاڵەوان میکێلس ! تۆو شەرکەرەکانت بە ئالاْو چەکەوە لە مەتەریزان وەرنەدەر و بەدوای کاری خۆتاندا برۆن. من بە محمد سوێند دەخۆم ، ناهێڵم یەک تاڵە مووتان لە سەری کەم بێتەوە.

پاڵەوان میکێلس هەر بەو قاسیدەدا وەلاْمی بۆ نارد بۆوە و گوتبووی :« تا پشوم لە بەردا ماوە لێرە دەمێنمەوە. تەنانەت ئەگەر کریتیش تەسلیم بیْ من تەسلیم نابم. .... بەرێشت ..»

تورکی گەورە تێکچوو. شیروقایشی لە پشتیْ کردەوەو لە بەر خۆیەوە گوتی :

. ئەی لەعنەت لە کریت و کریتیان ، لەعنەت لەو چارە نووس و لەو پاشایەتیە! من کە ناتوانم بەو سەرمایە بچمە چیاو بەدوای ئەو کافرە بکەوم. ناچار دەبیْ عەسکەری حەساوە بنێرم. لە ئاگر وە نیزیک کەوت و دەستی لێکدان. سولەیمانی قولە رەش وەژوور کەوت. پاشا گوتی

. برۆ سولەیمان ئارەق و بەروم بۆ بێنە، ئەم شۆ نارەحەتم. دەزانی سولتان چ پەیامێکی بۆ ناردووم.؟

قولە رەش هیچی نەگوت . گێلاسی ئارەقی هێنادەرو چۆکی دادا مستە بەرونێکی خستە بن ئاگرەکە. پاشا دوگمەکانی کردەوەو لە سەر تەختی لێی کەوت و گوتی : « سولەیمانی مەلعون قسێکی بکە پێم خۆش بیْ. تۆ باش دەزانی درۆیان بهۆنیەوە. حکایەتێکی خۆشم بۆبکە. درۆش بیْ قەیناکا.»

قولە رەش ددانە پان و سپیەکانی گڕ کردو گوتی : « پاشا ئەفەندم هەڵکەوتێکی خۆش. خەبەرێکی خۆشم پیْیە کە دڵت وەک چرار باخ روناک دەکاتەوە.»

. دەست پیْ بکە مەلعونی ناقولاْ. خوا خێرت وەریْ بێنیْ. بێژە بزانم پاڵەوان میکێلس چەک دادەنیْ یان نا ؟

. نا...پاشا ئەفەندم من خەبەرێکی دیکەم پیْیە لەو خۆشترە . تۆ حەمیدە مەلای فاڵگرەوە دەناسی؟ ئەو ژنەی کە پیاوێکی پیرۆز لە حەسارەکەی نێژراوە. من ئەم شۆ چوومە لای، داوام لێکرد تا بە باقلە دوا رۆژی تۆ پێشبینی بکات. ئەو بە کیسە باقلەوە لە حەساریْ دانیشت. بێجگە لە باقلە گویْ ماسیلکەو ورتکە بەردو ئێسکی شەمشەمە کوێرەشی لە کیسەکەی دابوو. داهاتەوە فوی تێکرد و پاشان ویردو دوعای‌تایبەتی خوێند. لە نەکاو هاواری کردو شرەوبرەی فاڵگرتنەوەی کز کردنەوەو دەستی بە سەمایە کرد. لێم پرسی حەمیدە مەلا چت دیت؟ باقلەکان دەڵێن چی؟ داخوا خەبەری خۆش هەیە؟ حەمیدە مەلا دووبارە دانیشتەوە و بە قامکان دەستی کرد بە تێک وەردانی باقلەکان و گوتی :

. پیاوێک دەبینم کەپەپاخی سووری لە سەرە وتەواوی دورگەی کریتی لە< کرابوسا>وە بگرە

www.kerimhisami.com

تادێری <تۆپلۆی> دەگرێ. پاشاش دەبینم کە فەرمانێکی بە مۆری زێرین و بە پیتی زێرکفت و بە نیشانی ئاڵتونەوە لە قوستەنتەنیە وەردەگرێ. سولتان لیرەی عوسمانی ، یا سەرشانی ئاڵتونی بۆ دەنێرێ. تەنانەت لە وانەیە کچەکەی خۆشی بداتێ. سوێند بە و پیاوە پاکەی کە ئێستا گوێی لە قسەکانمە، باش بۆم لێک ناگرێنەوە...»

من لێم پرسی:« حەمیدە مەلا تۆ ئەو خوایە سەبر قسان بکە. باشە..ئەو هەموو شتەی باسیان دەکەی کەنگێ بۆ پاشای دێن تا بچم مزگێنی بدەمێ و مزگێنی باشی لێ وەربگرم .» حەمیدە مەلا سەری بەسەر باقلەکاندا گرت و تێکی وەردان وگوتی:

. لە ئێستاوە تا سێ وەادەی تر دەگەنێ. زوو ڕاکە مزگێنی بۆ پاشا بەرە، تا خەم و خەفەتی نەمێنێ...

ڕاست ئەو کاتەی تۆ دەستت لێک دان، من لە گن حەمیدە مەلای دەهاتمەوە تا ئەو خەبەرە خۆشەت بۆ بێنم .

پاشا لە کاتێکا تەسبیحی کارەبای خۆی هەڵدەسوڕاند، بە سەر سوڕ مانەوە گوێی دابوە قسەکانی. ڕوخساری گەشایەوە و هاتەوە سەر خۆ و چاوی لە سەر یەک دانان و خەونی دەبینی کە پیاوەکانی سولتان بە کاروانی وشترانەوە لە ڕۆخی کاندی دابەزیون. باری وشتران هەموو دیاریە کە خەزوری واتە سولتان بۆی ناردوە کیسەی پڕ لە لیرەی عوسمانی و پڕ لە مرواری و دڕو یاقوت و کیسەی پڕ لە هێل و دارچین. ژنێکی جوان و لەباریش کە کیژی پاشا بوو. سەرتا پێ بە جلی ئاوریشم لە وشترێکی سپی دادەبەزی و بە لەنجەولار بە پلیکاناندا بۆ بارەگای پاشا سەر دەکەوت.

سولەیمان بێدەنگ بوو. پاشا وەک لە خەوی خۆش ڕاپەڕیبێ، تێکڕابوو، باوێشکی هاتێ‌و گوتی:

. سولەیمان تەواو بوو.؟

. بەڵێ پاشا ئەفەندم تەواو بوو.

. زۆر باشە ! کە وابوو قاوەیەکی سەر بە قرقاغم بۆ دروست کە. قاوەی باش خەو دەرەوێنێ. ئەرێ بەرزگان نەبرژیون ؟

. ئێوە شتێکی وەک دیاری بۆ حەمیدە مەلا نانێرن ؟ پاشا بزەیەکی هاتێ‌و گوتی :

. ئاخ... ئەی سولەیمانی خەرفاو ! نابێ زۆریش دڵ بە وادە خۆش بکەی . لانی‌کەم ڕاوەستە لەو سێ وادانە دوانیان بگەنەجێ. قولە ڕەش لە بەر خۆیەوە گوتی :

. ئەم پاشایە ئەوەندەش ئەحمەق نیە وەک من بیرم لێ دەکردەوە. پاشان قاوەی لە سەر ئاگری دانا.

* * *

ڕۆژ دەهات ئاوا بێ. خەلیفە لە سەر کورسی ئوسقوفی دووربینەکەی بە دەستەوە گرتبوو، دەیڕوانیە دەریای کریت کە لە بەر شەپۆلان شڵەقا بوو. چاوەڕوانی گەمی بوو کە حەوتوی جارێک وەک قاسیدی نهێنی یونان دەهاتە کاندی. ئەمجارە دەبوایە فەرمانێک لە گەڵ خۆی بێنێ‌و دیاری بکا لەم کاتە قەیرانەدا ئەشێ چ ڕێگایەک بگرنە بەر. لە چیاکان چەند پاڵەوان ماون کە تەسلیم

www.kerimhisalal.com

نەبوون. ئەوانەی ئاقڵتر بوون هاواریان دەکرد :« بۆ خاتری خودا وەرن دڵمان رازی بکەن و چەک دابنێن. لێگەڕێن کە هەم خۆمان تینێکمان بێتەوەبەر و هەم دایکی فەقیریشمان پشوێک بدات. هەر چۆنێک بێ،خودا گەورەیە ! هەمیشە ئەو دەرفەتەمان هەیە کە جارێکی دیکەش ڕاپەڕین. »

ئەوانەی خوێن گەرم بوون، لە وەڵام دا دەیانگوت:« یانی ئەو دەستەی نەتوانین بیبڕین ، ماچی بکەین ! حاشا، ئازادی یامەرگ ! » یونان لە کاتێکا خۆی دەلەرزی، هەڕەشەی لە وەسمانی دەکرد. یا خۆی داویشتە بەر پێی ئوروپا و دەپارایەوە کە یارمەتی بدەن. خەلیفە لە بەینی ئەم دوو بۆچۆنەدا حەبەسابوو. ئاقڵ پێی دەگوت : سەبر بگرەو ئارام بە. ئێستا سەر داخە. بەڵام دڵی شێت و شوری هاواری دەکرد: « ئازادی یا مەرگ » بە خۆشیەوە ئەم رۆژە دەبوایە قاسیدی نهێنی یونانی بگاتێ و ڕێگای بۆ روون کاتەوە.

خەلیفە تەواوی رۆژ بە دووربین دەریای پشکنیبوو. بەڵام ئاسمانی تاریکو دەریای شڵەقاو گەمی ونکرد بوو. دیار نەبوو. لە بەر خۆیەوە گوتی :«دەبێ سەبر بگرین. سبەی رۆژ دەبێتەوەو دەنگو باسی تازە دەگەن. بۆ ئێمڕۆ جاوە روانی بەسە.» لە پلیکانان هاتە خوار و چوە کلیساو داوای لەخوا کرد کە دەریا ئارام کاتەوە.

* * *

لە گەڵ تێپەڕبوونی شەو. دنیا روناک بوو، پاپۆڕ لە دەریادا دەبینرا. رۆژ سەری دەسوێ نا و بۆنی عەتری گوڵان لە لای چیاکانەوە دەهات. کسماس هەوەڵین نەوەی سیفاکاسی پیر لە سەر پاپۆڕ ونستا بوو، بە هەناسەی قوڵ هەوای نیشتمانی هەڵدەمژی. چەند گاشە بەردی گەورەو چەند تەک داری لێک بڵاو لە دوورەوە رەش دەچوون. لوتکەی چیاکان لە دوورەوەسووری دەنواند. لە جەنگەی زستاندا ئەو رۆژە رۆژێکی بەهاری بوو. خودا بەزەیی بە گیاندارو داعبایاندا هاتبوو، رۆژی بۆ دەر خستبوون. کسماس ملی راکێشابوو لە دیتنی نیشتمانی خۆشەویستی تێر نەدەبوو .ئەو لە تەمەنی بیستساڵیدا کە تازە سمێڵی بۆر دەبوون، بە دڵێکی خەفەتبار نیشتمانی بە جێ هێشتبوو. ئێستا ئەوە دەیدیتەوە. ژنێکی گەنج ، لاوازو وردو رەنگ بزرکاوی لە پەنا راوەستا بوو. ئەویش بە چاوی کراوەی پڕ لە ترس تەماشای کریتی دەکرد. کسماس بزەیەکی هاتێ و دەستێکی لە شانی ژنی جوانداو گوتی: « ئەوەش کریت ! » .

ژنی جوان تێکڕا بوو، تەنیا ئەوەندەی گوت : بەڵێ!

کسماس جارێکی دیکەش بەڵام سەبرتر گوتی :« لەم وڵاتەیە کە تۆ دەبێ کورت ببێ. ئێرە نیشتمانی تۆیە. پاشان بە خۆشەویستی تایبەتیەوە گوتی :« نیشتمانی دیکەت لە بیر بەرەوە. »

ژنی جوان تەنیا گوتی : بەڵێ ...کسماس.. ئیتر بێدەنگ بوو..بەڵام لە پڕ باسکی مێردەکەی گرت و بە نیگەرانی کوشی.

دەتگوت دەیەوێ لە بوونی ئەو دڵنیا بێت. پاشان تۆزێ هاتەوە سەر خۆ.

وردە وردە کریت بە چیاو رەز و باخە زەیتونەکانی نیزیک دە بۆوە. کاندی لە زەردەی بەیانیدا شەبەقی دەدا. بۆنی گوڵان پتر دەهات. زەردەی رۆژێ لە لوتکەی چیاکان بۆ دەشتێ دادەکشا. گەیشتبوە بنارو دەهات بە دەشتێدا بڵاو بێتەوە. هەموو وڵاتی دادەگرت. دارەکان لە ئاسۆ وەدەر

www.kerimhisami.com

دەکەوتن. کەڵە شێر لە هەوای بەیانیدا دەیانخوێند. دنیا وەخەبەر دەهات.

کسماس ڕووی کردە ژنەکەی و گوتی:

. تۆ ئێستا لە ماڵی بابم وەژوور دەکەوی. تکات لێدەکەم مەترسێ‌و دڵت قەوی بێ. وا بیر بکەوە کە من هەمیشە لە پەنا تۆم. بیرلەوە بکەوە کە کوڕەکەمان لە زگی تۆدایە. نابێ بترسی. دایکم ژنێکی بە دینە تۆی خۆش دەوێ. بەڵام خوشکم، دەبێ پێت بڵێم کە ...

کسماس بێدەنگ بوو، بڕۆی تێکنان. ژنەکە نیگەران بوو. چاوێکی لە مێردەکەی کردو گوتی :« چۆن ..؟»

. کاتێ خوشکم دوازدە ساڵانە بوو، باوکی پیرم بانگی کرد و پێیگوت : « تۆ ئیتر هەقت نیە بچیە دەرو نابێ قەتیش لە پێش من دەرکەوی ، نابێ بتبینم.» لەو ڕۆژەوە کیژی فەقیر لە ماڵێدا حەپس بوو. تەواوی ڕۆژ لە ماڵێ دادەنیشت، دەیچنی و گوڵدۆزی دەکرد. شتومەکی جیازی خۆی ئامادە دەکرد. کاتێک شەو پیرە مێرد دەهاتەوە ماڵ، خوشکم گورج ڕایدەکرد و بە قوژبنێک خۆی حاشار دەدا. لە تەمەنی بیست ساڵیدا ڕۆژێک چاوی بە لاوێک کەوت کە بە پێش پەنجەرەکەدا هاتو چۆ دەکا و تەماشای دەکا. ڕۆژەکانی دیکەش ئەوە دووپات کرایەوە. شەوێکیان دراوسێ پارچە کاغەزێکی لە لایەن ئەو کوڕەوە بۆ هێنا، ڕۆژەکانی دیکە ئەم نامە نوسینە دووپات کرایەوە. وادیاربوو لاو خۆشی دەویست و دەیویست خوشکم بچێتە خوار و پێکەوە قسان بکەن. تا یەکتر بناسن و ئاخرەکەشی بیخوازێ وشایی بکەن. ئاخرەکەی خوشکم دڵی بە لاوەکە سوتاو بە هۆی دراوسێکەوە وەڵامی دایە کە نیوە شەو بێتە بەر دەرکێ دێمە دەرێ.

کسماس بێدەنگ بوو، دەمارێک لە دەمارەکانی نێوان بڕۆی پەڕی و خوێن وە جوڵە کەوت. بێزاری و ترس و ئافەرین لە لەشیدا بزوتن. کریت لە بەر چاوی ون بوو. تارمایی پیرە مێردی ڕەحمەتی هاتە بەرچاوی کە بە هەڕەشە ئیشارەی بۆ دەکرد.

ژنی گەنج دەستی بە زاری مێردەکەیەوە ناو گوتی: «بەسە ئیتر بێدەنگ بە ...بێدەنگ ..»

- نا...نا.. تۆ ئەشێ لە هەموو شت ئاگادار بی. ئەوە پێویستە. بەڵێ شەو قەراریان دانا. خوشکم بە پێخواسی و لە سەر خۆ تا دەنگی پلیکانان نەیە هاتە خوارێ. بەڵام باوکم بە خەبەر بوو. دەنگی وی بیست و سەبر سەبر وەک درندەی وەحشی وە دوای کەوت. کیژەکە گەیشتە حەساریێ،تا ویستی دەرگا بکاتەوە پیرە مێرد ئامبازی بوو. پرچەکانی کێشا و بە چەنگ و نینۆک پێستی سەری دارووشاند. بە بێهۆشی ڕایکێشاوە ژوورێ و حەپسی کرد.و کلیلی دەرگاشی دە گیرفانی خۆی نا و لەم بارەشەوە هیچی بە کەس نەگوت. دوای ئەو ڕۆژە ئیتر خوشکم نەچوە بەر پەنجەرەو نە چوە بەر دەرگاش.

چەند ساڵ هەروا تێپەری تا بابم لە دیزی ئارکادی کوژرا. ئەودەم بیست ساڵ لە ڕوداوی ئەو شەوە ڕابرد بوو. بەڵام ئیدی خوشکم ئاقڵی نەمابوو. ئێستاش بە ڕۆژ لە ماڵێ کار دەکات. جل دەشوا، چێشت لێدەنێ. دەچنێ، گوڵدرووی دەکا. شتومەکی جیاوازی خۆی ئامادە دەکات. بەڵام شەو خەوی لە چاوی ناکەوێ. کە نیزیک نیوە شەو بوو پەنجەرە دەکاتەوە. تەماشای دەرەوە دەکات. ئەگەریە هەڵکەوت ڕێبوارێکی دی کەدرنگ دەچێتەوە ماڵێ، بە ترسەوە بانگی دەکاو دە پرسی:« نیوە شەو بوە ئاغا ؟ نیوە شەو ».

www.kerimhisami.com

کسماس دیسان بێدەنگ بوو. دیمەنی ئەو پرچە خورمایی و ئەو چاوە کاڵانەو ئەو میهرەبانی و زەردەخەنەی خوشکی سەردەمی منداڵی دەهاتەوە بەر چاوی. دەتگوت تەماشای ئۆقیانوسی قوڵو لێبڵ دەکات کە لە ژێر لاقیدا پان بۆتەوە. چەند پێ‌یەک هاتو چوو. تەماشای خوارەوەی کرد و لە ژێرخانی پاپۆڕدا چاوی بە عەسکەری تورک کەوت کە بە سەر یەکدا کەوتبوون. بۆگەنێکی لێدەهات، رووی وەرگێڕا. دەستی بۆ بەری کەوایەکەی برد کە نامەی نهێنی تێدا شارد بۆوە. لە بەر خۆیەوە گوتی:« کریتی فەقیر» پاشان رووی کردە ژنەکەی و گوتی :تۆ لەمەودوا دەچیە ماڵی بابی من، تکا دەکەم نەترسێی

ئێستا کریت پتر وەنیزیک دەکەوت. وەک جانەوەرێکی دەریایی بە ترس بەرەو پاپۆڕ دەهات. ئێستا کسماس لە پشتی کاندی و لە لای خوارو، چیای ‹یوشتاس›ی دە دیت کە شکڵ و دارێژراوی وەک ئادەمیزاد دەچوو. ‹یوشتاس› سەرێکی گەورەی هەیە کەبۆ دواوە گەڕاوەتەوە. جۆرێکە دەڵێی بە سەر باخەکانی رەزو زەیتوندا تەماشای ئاسمانێ دەکا. نێوچاوانی رەق و نالیکەو لوتی وەک ئێسک وایەو زارێکی گەورە و ریشێکی درێژ کە لە بەرد و هەڵدێرگە پێک هاتوە. دێوێکە رەش و عابی لە سەر پشت کەوتوە و مردوە. وە پەیکەرێکی بەردی خودایی بێ رەحم و بێ قەرەوڵ دەچێ کە پشت ملی تۆزێ لە عەرز بەرز کردوە و دەڵێی هێشتا وریایی لە کریت دەکا.

کسماس تەماشای ئەم چیا شکڵ ئادەمیزادەی کرد و لە بەر خۆیەوە بیری لێ کردەوە:

. نا...نا... ئەو دێوە هێشتا نەمردوە. تا ئەو کاتەی گیان لە لەشی مندا دەجوڵێ، ئەو نامرێ. تائەو کاتەی من زیندووم بیر لەو دەکەمەوە ، بێدەنگ نابێ. لە وانەیە خەڵکی تر ئەویان لە بیر برد بێتەوە، بەڵام ژیانی ئەو بەستراوەتەوە بە بوونی من. ئەو پاسەوانی منە و منیش پاسەوانی ئەو. باوکی وەبیر دەهاتەوە و دەستی لێ هەڵنەدەگرت. کاتێ کسماس لەدەرەوە دەژیا، هەمو جارێ کە باوکی وەبیر دەهاتەوە لە ترسان دەلەرزی. بەڵام قەت وەک ئێستا هەستی نەدەکرد کە ئەو رەحمەتیە وەها بەسەر بیری ئەودا زاڵە وهەموو لەشی داگرتوە. دووبارە بیری کردەوە کە : بێگومان ئەو هەست دەکا کەبۆ چی هاتوومەوە کریت و چ پەیامێکی نهێنیم پێیە. بەڵێ. ئەو... ئەو شەرکەرە نەترسە هەست دەکاو تورەیە. دەیەوێ خۆم بە سەر دابداو نەهێڵێ قسە بکەم.

کسماس خۆی تورە بوو. ئاوڕی داوە، تەماشای ژنەکەی کرد تا بەڵکوو تۆزێ لە هەڵچونی خۆی کەم کاتەوە. ژنەکەی لە شوێنی پێشەوەی پاپۆڕلە سەر کۆمەڵە تەنافێک دانیشتبوو. چاوە رەش و گەورەکانی دەشارێک بڕیبوو کە بە بورج و قەلاێڤیونیزی و خانووی نەوی و منارەی سپی، تا دەهات نیزیک دەبۆوە.

کسماس دەستی لە قەدی وەرهێناو پاشان دەستی لە سەر زگی هەڵمساوی داناوهەستی بە گەرمایی لەش و بۆنی هەناسەی کرد و بە توندی دەیویست سەری ئەو ژنە خۆشەویستەی لە سەر تەنافەکان وەر گێڕێ و نوقمی ماچانی بکات. لە ماوەی دووساڵدا کە چێژ و لەزەتی لە لەشی زەریفەو ناسک و گەرمی ئەو ژنە بێگانەیە وەر گرتبوو، هێشتا تێر نەببوو. ژنێکی کە لە وڵاتێکی دوور و لە رەگەزێکی رەنج دیتووخەفەتبار هاتبوە دەر. کسماس هەستی کرد کە بابی لە وجودی ئەودا زیندوو بۆتەوە و بە نیگایەکی بێزاری تەماشای ئەو ژنە دەکات. لەو کاتەدا ئەڤینی لە

www.kerimhisami.com

ئاست ئەو ژنە جوانە توندتر دەبوو. پتر بە خۆیەوە دەکوشیو پتر داشداری دەکرد وبە پیرە مێردی نەدەسپارد. سەبروکە سەری بردە بن گوێچکەی ژنەکەی و گوتی :

. نوئمی ! سوپاست دەکەم کە لەبەر من زیندووی !

ژنی جوان سەری بەردایەوەو خۆی بە سینگی مێردەکەیەوە نووساند. دەتگوت دەیەوێ لە وجودی ئەودا بتوێتەوە و بۆ هەمیشە ون بێت.

ڕەنگی شەبەق دەگۆڕا. گوڵێکی ڕەنگ پەڕیو لە بەیانیدا سپی و بریقەدار دەبوو. دەریا کە بە شەپۆلی لە شکڵی مەمک داپۆشرا بوو، ئێستا سەمای دەکرد و خۆی لە بەر تیشکی ڕۆژێ گەرم دەکردەوە. ئاسمان کە لە تەم ومژی بەیانیان پاک ببۆوە، بە ڕەنگی ڕوونی عابی دەدرەوشا. ژنی جوان هەناسەیەکی هەڵکێشاو گوتی :

. بابی من کە ماڵم بوو، هەموو ڕۆژێ بە یانی پەنجەرەی دەکردەوە و دەگریا و دەیگوت : « خودایە ! چەندە جوانە، چەندە عەجایبە !» لە کاتێکا بێجگە لە دوکەڵی ڕەشی بوخاری و لێوارێکی باریکی ئاسمانی شین وخەڵکی دزێو وڕەشو ڕووتی لە سەرمان لەرزیو، چیتری نە دەدیت. ئاخ... خودایە ! جا ئەوە ئەگەر کریتی دیتبایە چی دەگوت ؟

پیرە مێردێک کە شاڵوارێکی یونانی لە پێدا بوو، بە دیواری پاپۆڕەو نوسابوو نیشانەی خاچی دەکێشا و گوتی :

ــ ئاخ..ئاخ.! کریتی فەقیر !تۆ ئەگەر ژن بایدە چوویە بەهەشتێ ، بەڵام حەیف دورگەی. ئەوەی گوت وچاوێکی پڕ لە قین و بێزاریلەو سەربازە تورکانە کرد کە لە ژێرخانی کەشتی دەهاتنەدەرو دوگمەی لیباسەکانیان دادەخست و چەکەکانیان ڕێکو پێک دەکرد. پیرە مێرد لە سەر خۆ گوتی :

. ئەی سەگی دەمەلعون ! هیچ نازانن بە لاقی خۆتان دە چنە قەسابخانە. پاشان ڕووی کردە کسماس و گوتی :

. هاوڕێ باش تەماشایان بکە و بزانە چەند کەلاک لەوانە دێتە دەست. سوپاس بۆ خوا کە ئەمساڵ مەزراکانی جۆ بەرووبوی باشیان دەبێ. چونکە لاشەی تورک بۆ مەزرایە کودێکی باشە.!

ژنی جوان چاوێکی لە مێردەکەی کردو گوتی:

. ئەو کریتیانە چەندە توند و دڵڕەشن ! من هەر دەڵێی دەچمە لێرەواری. پاشان بۆ ئەوەی لە تیژیی قسەکانی کەم کاتەوە، بزەیەکی هاتێ و گوتی :

. لام وایە بە زیندوویی لێرە ناچمەوە دەرێ. وشەکانی ئاخری ئەوەندە بە سەبر گوت نەدەبیسران پاپۆڕ گەیشتە لەنگەرگا. لە لای ڕاست شێرە بەردینەیەکی ڤینیزی کە لە چیا بەردکاری کرابوو، ئینجیل بازنکی بە چنگیەوە بوو. لە لەنگەرگا ببوە هەرا، بۆنی لیمۆی ڕزیو وڕۆنی زەیتون و خەرنوبی شامی لێوە دەهات. لە پشت لەنگەرگاوە دەریا دەکوڵی. کسماس دابەزی، دەستی بۆ ژنەکەی درێژ کردو لە سەر خۆ پێی گوت :

. لە پێشدا لاقی ڕاستەت لە عەرزی دابنێ. پەنا بۆ خوا ! بەڕاستی هەقتە، تۆ ئەوە دەچیە نێو لێرەوارا!

هەوەڵین جار لاقی ڕاستەی ‹نوئیمی›کەوتە سەر عەرزی کریت .ژنی فەقیر هیلاک و ماندوو

www.kerimbisani.com

خۆی بە باسکی مێردەکەیەوە هەڵاوەسی و گوتی : من زۆر هیلاکم. ئارەقەیەکی ساردی بە لاجانگەکاندا هاتە خوارێ.

ـ ئازا بە ! ماڵی ئێمەدوور نیە، ئێستا دەگەینێ. کەوتنە رێ. کسماس بە تاسەو حەزێکی تایبەتیەوە تەماشای خانو وکۆڵاڵن و زەلامەکانی دەکرد. هەموو شت پیر ببوو. قژە رەشەکان سپی ببوون. ڕوومەتە پڕەکان داکەوتبوون. ڕەنگەکان بزرکا بوون. دیوارەکان روخا بوون و زۆریان وێران ببوون. کسماس دەستی ژنەکەی گرت و کوشی و گوتی :

ـ ئەوەش نیشتمانی من! بەڵێ..من لیزە، لەم عەرزەی پێی لە سەر دادەنێی هاتوومە دنیایەوە.

ژنەکە داهاتەوە مستە خۆڵێکی هەڵگرت و بۆنی پێوە کرد و گوتی :

ـ خۆڵێکی گەرمە. من خۆشم دەوێ. هەر لەو کاتەشدا کەوتەوە بیری نیشتمانی دوور و سەهۆڵگرتووی خۆی .

هەرتکیان چوونە کۆڵانێکی تەنگ. کسماس دەستی ژنەکەی بەردابوو بە هەنگاوی خێراتر لە پێشەوە دەڕۆیشت. دڵی توند لێی دەدا. بۆ لای ڕاستە بایدایەوە. چوە نێو کۆڵانێکی تەنگ و لە دوور دەرگای ماڵی بابی ناسیەوە. دەرگا داخرا بوو، پەنجەرەی قاتی سەرەوەش هەر داخرابوو. کەس لە کۆڵانێ دیار نەبوو. لە هیچ کوێ دەنگ نەدەهات .کسماس لەو دەرگای کۆن و دەنگ بەرز کە چەکوچی قورسی ئاسنی لە سەر بوو، نیزیک بۆوە. ئەژنۆی وەلەرزە کەوتن. بەلام بە سەر خۆیدا زاڵبوو. لە دەرگایدا. دەنگی پێ‌یەک لە حەساری دەهات. یەکێک هەناسەی هەڵدەکێشا. پاشان دەنگەکە بڕا. کسماس جارێکی دیکەش لە دەرگای دا. دەرگا کرایەوە. پیرێژنێکی کورتە باڵای باریکەڵە، بە سەری سپی و لەشێکی لاوازو ڕەشپۆش وەدەر کەوت. لە گەڵ دیتنی کسماس هاواری کرد و گوتی :

ـ ڕۆڵەکەم ....! پالی وە چوار چێوەی دەرگادا، تا نەکەوێ. خوشکی کسماسیش کزوداماو، بە قژێکی خۆڵەمێشی و چاوی زیت کە بروسکی شەیتانی و دڵڕەشی‌یان دەداو پەیدا بوو. مەمکەکانی کە چەند ساڵ لە چاوەڕوانی ئەڤینداریدا تورت و توند مابوونەوە، ئێستا داچزرا بوون. چەندە کەیفخۆشبوون و چەندەیان ئەسرینی شادی هەڵوەراند.دەستەکان بە تاسەو ئاواتەوە ئەو لەشە خۆشەویستەیان دە ئامێز دەگرت. لەو کاتەدا کە دایک کوری بە سینگیەوە دەکوشی و جۆرێک قسەی لە گەڵ دەکرد کە دەتگوت هێشتا منداڵەو شیری دایکی دەخوا، لە پڕ چاوی بە ژنێکی جوان و جحێڵ کەوت کە لە دەرگا وێستا بوو. بە سەبروکە پرسی: « ئەوە فلان کەسە »

ـ بەڵێ دایە .. ئەوە خێزانمە !

خوشکی کسماس بە دیتنی ژنەکە رووی وەرگێرا. دایکی گوتی :

ـ تۆ بۆ چی ئەو ژنەت هێناوە ئەو جولەکەیە و تۆ بەم کارە خوێنی بنەماڵەی ئێمە پیس دەکەی

.کور دەستە چرچەکانی دایکی ماچ کرد و بە سەبروکە پێی گوت :

ـ دا یە تکات لێدەکەم...

ـ تۆ لەتکە جەرگی منی و ئێستاش تکام لێدەکەی. بوونی من بەستراوەتەوە بە بوونی تۆوە. چت گەرەکە بێژە پێم !

ـ دایە ! من ژنەکەم بە تۆ دەسپێرن . خۆشت بوێ. پاشان بە دەنگێکی نەرم گوتی: کورەکەشم

www.kerimbisami.com

بە تۆ دەسپێرم ....

دایکی ڕاچڵەکی و تەماشای کورەکەی کرد. بێدەنگ بوو. بەلام بە چاوپرسیاری لێ دەکرد و لە بەری دەپارایەوە.

کور لە وەلامی نیگای ئەودا گوتی: « بەلێ دایە ! ئەو ئێستا نەوەی تۆی لە زگی دایە »..

گەرمایێکی نەرم و هێدی بە سینگی پیرێژنێدا هات و گەرو و ڕوومەتیشی گرتەوە. شۆق و بزێوی لە ناخیدا زیندوو بۆوە. بەلام لە پڕ هەستی بە ترسیکی گەورە کرد. ئاهەنگی دەنگی خۆی نەرمتر کرد و گوتی :

. تۆ ئیجازەت لەو وەرگرتوە؟ ئەو دەزانێ؟ لەم مالە ئەو خاوەن دەسەلاتەو ئەشێ تۆ تکا لەو بکەی. من لەو دەترسێم .

دایک دەنگی نەرم کرد بوو، بە سرتە قسەی دەکرد تا ڕوحی مردوو گوێی لێ نەبێ. کور کە خۆشی ترسابوو پرسی :

. ئەو دەتوانێ چبکات؟

. کورم من چوزانم . ئەو لەشی نیە کە خۆی بە ئێمە نیشان بدات و بزانین لە کوێیە ؟ هەر ئێستا لەوانەیە لە حەساری بێ و نەهێلێ ژنەکەت بێتە ژووری. کور توڕە بوو. هاواری کرد :

. ئەو ناتوانێ هەر چی ویستی بیکا. ئەو ئیتر لەو مالە هیچ کاری نیە. ئێستا دەچم ژنەکەم دێنمە ژووری. لە کاتێکا لە بەر ترس و توڕەیی دلی دەلەرزی، چوە حەسارێو بە دەنگێکی توند بانگی کرد :

. وەرە کریسولا ! وەرە ژووری. دەستی ژنەکەی گرت و بردیە کن دایکی و گوتی :

. دایە ئەوەش کچی تۆیە ...

ژنی جوان داهاتەوە دەستی پیرێژنی ماچ کرد وچاوەڕوان ڕاوەستا. دایکی بێ ئەوەی دەنگ بکا، تەماشای کەپۆی هەلگەڕاوە و لێوی گۆشتن و قژی زەرد و چاوی گەورەی <نوئیمی> کرد و سەیری زنجیری باریک و ئالتونی ملی کرد وبێ ئەوەی دەست بۆ بوکێ درێژ بکا گوتی :. تۆ « غوسلی تەعمید » ت کردوە ؟

کور لە جیاتی ژنەکەی وەلامی دایەوە :

. بەلێ دایە «غوسلی تەعمید» ی کردوە و ئەوەش خاچەکەیەتی. هەروەها بەناوی تۆشم کردوە. لە پێشدا ناوی نوئیمی بوو، ئێستا کریسولا- یە. لاو زنجیری ئالتونی ملی ژنەکەی نیشاندا و خاچێکی ئالتونی جوانی لە بەرۆکی هاتەدەر.

دایک دوای تۆزێ ڕامان دەستی بە سەری بوکەکەی داهێناو گوتی :« بە خێر هاتی. گشتیان چوونە ژووری .»

کسماس بە دلێکی خەمبارەوە سەری ژوورەکانی دا. لە پلیکانان سەرکەوت و هاتەوە خوار. دەرک و پەنجەرەو موبیلە کۆنەکان و سەعاتی گەورەی دیواری و دەمانچەی زێوی باپیری تەماشا کردو پاشان پرسی :

. بابە گەورە حالی چۆنە ؟

. ئەو لە گوندی دەژی. ئێستا بۆتە سەت سال، بەلام هێشتا بە هێزە. مەرگیش پێی ناوێرێ.

هەمیشە پرسیاری تۆ دەکات.

هەرتک ژن لە سەر نیوتەختی کۆن و درێژ دانیشتن. دایک تەماشای کوڕی دەکرد .چەند گەورە بوە! ئێستا بۆتە پیاو. زۆر وە پاڵەوان سیفاکاسی باپیری دەچێ کە بە نیگای گەرم و میهرەبان هەرچی دەستی لێدەدا خۆشی دەویست و دەیلاواندەوە. پیرێژن جارویار لە بنەوە تەماشای ژنی کسماسی دەکرد و لە دڵی خۆیدا دەیگوت : « قسەی چیم هەیە لە گەڵی بکەم. ئەو لە رەگەزێکی دیکەیە خودایێکی تر خوڵقاندوویە، من خۆشم ناوێ.» بەڵام ژنی جوان تەماشای حەساری پڕ لە بەرد و گوڵدانی ریحانەو داری مێوی دەکرد کە لە بەر سەرما گەڵایان وەراندبوو. تە ماشای دەرەوەی حەسارو دەشتی پان و بەرینی بە بەفر داپۆشراو جەنگەڵی سەرما بردووی دەکرد. تەماشای شاری تاریک و عەسکەری چەکداری دەکرد کە شیری رووت بەدەستەوە دەرگای ماڵانیان دەشکاند و جولەکەیان دەکوشتن. بەفر لە ژێر ئەو خوێنە گەرمەدا دەبوو بە ئاو ، دەبوو بە قوڕێکی سوور و مێگەلە ئینسانێک لە ژن و منداڵو پیاو ، بە گریان بە نێو ئەو قوڕەدا رایان دەکرد.

ئاوڕی دایەوە دیتی پیرێژن تەماشای دەکا. هەوڵیدا بزەیەکی بێنێتە سەر لێوان، بەڵام نەیتوانی. ئاوی دەچاوان گەڕا. دایکی دڵی پێ سوتاو لێی پرسی :

- بیر لە چی دەکەیەوە؟ لە نیشتمانت ؟ لە کوێ لە دایک بووی ؟
- دوور..دوور... لە شارێکی رەش و پڕ لە فابریک و کارخانە....
- کارخانەی چی؟ لەوێ چ دروست دەکەن ؟
- کارخانەی تۆپ و تفەنگ و ماشێن ... بە لام باوکم ... دە یویست بڵێ باوکم ماڵم بوو، ماشێنی ئینسان کوشتنی دروست نەدەکرد. بەڵام پەژیوان بۆوە. پیرێژن پرسی : بابت چی...؟
- باوکم پیاوێکی باشبوو. پیرێژن هەستا چوە حەساریو لقە ریحانەیەکی قرتاندو هێنای دای بە بوکێ و گوتی : لە وڵاتی ئێوە ریحانە هەیە ؟
- نا ... نیە .. پیرێژن گوتی : ریحانە بۆ هەوەڵجار لە سەر قەبری مەسیح شین بوە . پاشان بێدەنگبوو.

خەبەری هاتنەوەی کسماس لە گەڕەکێ بڵاو بۆوە. ژنە دراوسێ بە هەراو شادی گەیشتنێ. ماڵەکەیان پڕ بوو. هەموو بە چوارچاوان ئەو ژنە جولەکە جوانەیانچاو لێدەکرد. دەتگوت حەیوانێکی سەیریان دیوە. تەماشایان دەکردو لێی وەنیزیک دەکەوتن.

یەکێک لە ژنەکان سەبروکە بە ویتری گوت : دەزانی بۆنی چی لێ دێ ؟

ئەویتر گوتی : بۆنی جولەکەی لێ دێت.. لێوەکانی خۆی گەست ...

کسماس بە حەز و خۆشە ویستی تەماشای ژنەکەی دەکرد. وەک قورنگێکی بریندار دەچوو کە کەوتبوە نێو پۆلە قازو مراوی و یا قەلە رەشە. بۆ ئەوەی باشتر تەماشای بکەن سەریان هەڵدێنا و دە یانقیژاندو بێدەنگ دەبوونەوە. ماریا کەشەفی قاوەو موورەبەای هێنا ژوورێ. پیر ببوو، چرچ و لوی ملی بە دەسماڵێکی رەش داپۆشیبوو. راست وەک دوژمنی گیانی سەیری کریسولای دەکرد. ئەو ژنە لەوی جوانتر و شۆختربوو، براکەشی لێ داگیر کرد بوو.

کسماس هەستا. ئێستا ئیتر ئەو تاسە و ئاواتی دیتنی نیشتمانی کەم ببۆوە. کاتی زیادی

نەبوو بە فیرۆی بدات. بە خێرایی بەرەو بارەگای خەلیفە کەوتە ڕێ و گوتی : « دەچم کەمێک لە شاری کاندی دەسوڕێمەوەو سلاوێک لە نیشتمانم دەکەم. »

* * *

خەلیفە لە سەر کورسی خۆی دانیشتبوو چاوەڕوانی بوو. لە بەیانی زوو کە دەنگی سوتی پاپۆڕی لە لەنگەر کاوە بیستبوو، نیشانی خاچی کێشا بوو لە بەر خۆیەوە گوتبووی : خوا بکا خەبەری خۆس و باشی بۆ فەلان هێنا بێ.

کسماس خۆش دەڕۆی. تەماشای دەوروبەری خۆی دەکرد. وای .. ئەو شارە خۆشەویستە پیر ببوو. وردە وردە دەبوو بە تۆز و خۆڵ و بە دەم بایەوە بۆ ئەملاولا دەچوو. بێگومان ڕۆژێکی تر شارێکی دیکە لە سەر وێرانەکانی دروست دەکراوە. بەڵام ئەو شارە ئیتر شاری ئەو نەدەبوو. کۆلانەکانی ئەو شارە پردەبوون لە لاو. بەلام ئیتر ئەو لاوانە نەدەبوون لە دڵی خۆیدا گوتی : ئاخ ئەی کاندی خۆشەویست، حەیف ئێمە هەرتکمان پیر بووین.

گەیشتە بەرامبەر کلیسای سن میناس. درێژایی حەساری بڕی و سلاوی لەو پیرە دار لیمۆیە کرد کە خەلیفە هەموو ساڵێ لە جێژنی پاک دا، لە بن لقە گوڵکردوەکانی ئاهەنگی جێژنی پیرۆزی زیندوبوونەوەی خودای بە ڕێوە دەبرد. بە شێواوی تەماشایەکی دەوروبەری خۆیکرد نەیدەتوانی لەوێ مەحتەل بێ. بە ناچاریەگورجیلە پلیکانەکانیبارەگای خەلیفە سەرکەوت.

خەلیفە نیگەران و پەشێو ڕابوو گوتی : « سلاو کسماس ! ئەوە خودایە کە لەو کاتە تەنگەدا تۆ بۆ ئێمە دەنێرێ.! چت بۆ هێناوین؟ » کسماس دەستی خەلیفەی ماچ کرد، لە کاتێکا نامەی نهێنی لە باخەڵی دێنا دەرێ؛ گوتی :

. باوکی پیرۆز، ئەم نامەیەم هێناوە.

خەلیفە نامەی وەرگرت، پاڵی وە پەنجەرە داو مۆری سەری پاکەتەکەی لابرد. دەستەکانی لە خۆشیان دەلەرزی. لە پێشدا نامەکەی بە پەلە خوێندەوە. جارێکی تر بە سەبر و بە کاوە خۆ پێی داهاتەوە. ئاخرەکەی لە پەنا پەنجەرە واوە هات و لە سەر تەختێک لێی کەوت. دەستی بە سەروچاوی گرت و لە بەر خۆیەوە گوتی:

. کریتی فەقیر... کریتی هەژارو بێکەس !

نامەکە ئەوەی دەگەیاند کە : هیچ هومێدێک نیە. ئوروپایی نایانەوێ سولتانی عوسمانی نارەحەت بکەن. سولتان خۆی بە هێز دەزانێ و دەیەوێ چەند سەر پشکێکی بە پێچەوانەی ویستی خۆی داوە بە کریت، بیانستێنێتەوە. جگە لەوە سەردارێکی بە دەسەلاتی تەواو بو کریت ناردوە، تا بکوژێ و بسوتێنێ و مەسیحیەکان قەلاچۆ بکا. ئەو جاریش چەک دابنێن، سەبر بگرن و یونان خوێناوی مەکەن. یونانی فەقیر دەیەوێ یارمەتیتان بدا، بەلام ناتوانێ ...

خەلیفە سەری هەڵێناو پرسی : « کسماس ! تۆ خۆت دەزانی لەم نامەیەدا چ نوسراوە ؟ »

. بەڵێ ،، باوکی پیرۆز دەزانم ...

. من ئێستا پەیامێکی درێژ بۆ هەموو پالەوانەکان دەنێرم و داوایان لێ دەکەم چەک دابنێن . ئیتر خۆ نابێ گالتە بە سەری خۆمان بکەین. من تەنیا لە کەسێک دە ترسێم. ئەویش پالەوان

میکێلسی مامته. ئەو زەلامێکی لاسارو کەللە رەقە. ماوەیەک پێش پەیامێکم بۆنارد کە بە ئاڵاو چەک وسوارەکانیەوە لە چیا بێتە خوارێ و دڵنیا بێ کە پاشا داوێکی لە سەری کەم ناکاتەوە. دەزانی چی وەلامی من دابۆوە؟ گوتبووی : « باوکی پیرۆز ! داخوا من قەت خۆ لە کاروباری نوێژی تۆ هەڵدە قوتێنم ؟ کە وابوو تۆش دەست لە کاروباری من وەر مەدە. من سەر بۆ تورکان دانانوێنم . مردن لەو کارە بە باشتر دەزانم » ئێستا ئەی کسماس ! تۆ پێویستە بچی و ببینی و بە وردی قسەی لەگەڵدا بکەی .

ـ باوکی پیرۆز من دەچم . بەلام هومێدم بە سەر کەوتن نیە. ئەویش وەک بابی من کەللە رەق و لاسارە.

لەو کاتەدا دەنگی تەپڵ و شەیپور و حیلەی ئەسپان و رمبەی پێیان دەهات. خەلیفە بە پەشۆکاوی رووی کردە کسماس.

کسماس گوتی : « ئەوان عەسکەری تورکن. من لە گەڵ ئەوان هاو سەفەر بووم. لە لەنگەرگای کانە سواری پاپۆڕیان کردن. ئەوانە ناردراون تا کریت بە ئاگر و ئاسن وێران بکەن. »

خەلیفە چارێکی دیکەش گوتی : بیچارە کریت! لە کاتێکا دەستی بەرەو ئاسمان هەڵێنابوو هاواری دەکرد و دەیگوت :

ـ خودایە تا کەی ... تا کەی ؟

هەرتکیان بێدەنگ بوون.هەرتک بە ناهومێدی بیریان لە کریت دەکردەوە. ئاخرەکەی خەلیفە بۆ ئەوەی نەختێ فیکریان بگۆڕێ گوتی :

ـ تۆ ماوەیەک لە فەرەنگ بووی. لەوی خەبەر چیە ؟ تۆ چت دیوە ؟ ئێمە لێرە لە چۆڵ و بیابانی رووت دەژین.

ـ لە وێ گەلێک شتی باش و زۆری خەراپیش تێکەڵە. لە کوێوە دەست پێبکەم ؟

ـ داخوا فەرەنگی باوەڕیان بە خودا هەیە ؟ تەنیا دەمەوێ ئەوەی بزانم.

ـ ئەوان باوەڕیان بە خودایەکی تازە هەیە. کە بێ روحە وتوانایە. لەوانەیە رۆژێک توانای ئەو لەرادە بەدەر بێت.

ـ ئەوە چ خودایێکە؟

ـ زانست .!

ـ ئەو خودایە فیکرێکی بێ روحە، کەوابوو شەیتانە

ـ باوکی پیرۆز ! ئێستا کەوتووینە نێو بورجێک کە بورجی دوپشکی پێ دەڵێن. بە واتەیەکی تر بورجی شەیتانە.

ـ خەڵکی تر رەنگە، بەلام ئێمەی کریتی نە خێر . ئێمە ئامانجێکمان هەیەو ئیمانێک کە لە خۆمان بەرزترە و دژی بەرژەوەندی ئێمەیە. ئێمە هێشتا لە بورجی خودا نەهاتووینەدەر.

کسماس وەلامی نەدایەوە. وەلامدانەوەی فایدەی نەبوو. دەبوایە چ بێژێ ؟ خەلیفە کابرایەکی پیرو بە ئیمان، جگە لە ئیمان پاڵپشتێکی دیکەی نەبوو. خەلیفە درێژەی پێداو گوتی :

ـ رووس و کریتی وەک یەک وان . رووسیش هێشتا لە بورجی خودا دەرنەچوون. کاتێ من لە شاری کیف ئوسقوف بووم. زانیم ئیمان چیە و چۆن خودا دێتە سەر عەرز وچۆن بە رێگادا دەرواو

چۆن لە گەڵ ئادەمیزادان دەپەیڤێ. تا ئەو کاتەی رووسیا هەبێ من ترسم نیە.

کسماس راهبو گوتی : «باوکی پیرۆز من تۆ بە تەنیا بە جێ دێڵم. تا بتوانی ئەو پەیامەی بۆ پاڵەوانانی دەنێری بینووسی. نابێ کات بە فیڕۆیی بڕوا .»

. برۆ کوڕم .. دوعای خێری من لەگەڵت بێ. سۆزی وەرەوە لام. من گشت ریش سپیەکان لێرە کۆ دەکەمەوە، دەمەوێ تۆ لە گەڵیان بدوێی .

* * *

شەو کاتێ کسماس گەڕایەوە لە پلیکانی ژوورێکی قەدیم سەر کەوت کە لە گەنجایەتیدا ژووری ئەو بوو. دیتی ژنەکەی پاڵی داوەتەوە دەگری. دەستی دە قەدی وەر هێنا، پرچەکانی لاواندەوە، چەنەگەی لە دەستی گرت، روخساری بەرز کردەوەو تەماشای چاوەکانی کرد. ژنی جوان بزەیەکی هاتێ. پیاوەکە گوتی: بۆوادەکەی ؟ چییان لێکردووی ؟

. هیچ... هیچ.... تەنیا هیلاک و ماندوم . دەو چاوی لە نێو دەستەکانیدا شاردەوەو بێدەنگ بوو. دوای تاوێک گوتی :

. ژنەکان هەموو تەماشای منیان دەکرد و لوتیان بادەدا و روویان وەردەگێڕاو سرتەیان دەکرد. دایکت دڵی بە من سوتا، راهبو گوتی:« دۆستەکانم، باشترە بچنەوە ماڵی خۆتان، ئێمە ماندووین، سبەی یەکتر دەبینین. » پاشان دەستی منی گرتو هێنامی بۆ ئەم ژوورە، دەیگوت ئەوە ژووری تۆیە. تۆزێ داهاتەوە دیاربوو دەیەوێ ماچم بکات، بەڵام پاشان دەستی راگرت، تەنیا گوتی: درێژ بە گوێ مەدە قسەی ئەوانە، وابکە بخەوی .منیش هەروا لە چاوەروانی تۆدا دانیشتووم.

کسماس داهاتەوە، پرچەکانی لە پشت ملی لاداو ماچی کرد. ژن چاوی لە سەر یەک دانان و بزەی هاتێ. لەوکاتەدا مانگ هاتبوە دەر و روخساری روناک کردبوو. کسماس لە دیتنی رەنگی بزرکاوی ترسا. لە ئامێزی گرت و لە سەر تەخت درێژی کردو بە سرتە پێی گوت :

. بنوو خۆشەویستم ... بنوو. تۆ هیلاکی.!

ژن دەستی مێردەکەی گرت و گوتی بە تەنیا خەوم لێ ناکەوێ تۆش لە پەنا من بخەوە. داوێنی مێردەکەی گرت و دەستی لە قەدی وەر هێناو خۆی بە سینگیەوە نووساند و پاش ئەوەی کە بە زمانی دایکی نارە نارێکی کرد ،خەوی لێ کەوت.

مانگ لە ئاسمان هەروا بەرزدەبۆوە. کسماس‌کەوتە یادی شەوگەلی‌شیرین‌و پڕ لە بیرەوەری گەنجایەتی کە لە گەڵ دۆستەکانی بە قسەو باسی هاروژێنەر لە بارەی مەسەلە چارە سەرنەکراوەکانی جیهان رایاندەبوارد. لە کوێوە دێین؟ بۆ کوێ دەچین؟ بۆ چی هەین؟.. ئەم جۆرە پرسیارانە کە زەینی گشت لاوانی جیهانی بە خۆوە خەریک کردوە.

مانگەشەو مەلافەیەکی سپی بە سەر تەختی خەو دادابوو. قژە ئاڵتوونەکانی <نوئیمی> لە سەر بالێف دا بڵاو ببوونەوە، وەک کرمی ئاوریشم بریقەیان دەدا. رومەتی وەک مەر مەر دەدرەوشا. کسماس دەستی درێژ کرد تا نازی بکا. بەڵام لە ترسی ئەوەی نەکا وەخەبەر بێ، وازی لێ هێنا و گوتی :

. من لە رادە بەدەر ئەو ژنەم خۆش دەوێ. چونکە چاکەی زۆری لە گەڵ من کردوە. فیکرو دڵی

www.kerimhusami.com

منی کردۆتەوە و فێری کردووم تا ئەو ڕەگەزە بێگانانەشم خۆش بوێ کە لە پێشدا لێیان بێزار بووم. فێری منی کردوە تا بیروباوەڕیان تێبگەم و بیانناسم کە دایم دژیان خەباتم کردوە، بزانم کە ئادەمیزاد گشتیان لە گەوهەرێکن. ئەو شەوەی لە گەڵی بوومە ئاشنا، مەلائیکەتێک دەستی گرت و بۆ لای منی هێنا. کسماس سەری ڕاوەشاندو بزەیەکی هاتێ‌و گوتی :

. مەلائیکە هەر نیە، ئەوە خۆم بووم دەستم گرت و جگە لە خۆم کەسیتر نەبوو. کەوتە یادی کتێبخانەیەک لە شارێکی دووری شیماڵ کە چووبوە ئەوێ و داوای کتێبی خۆشەویستی خۆی کردبوو بە ناوی « ئاوازە کانی چینی زنجیرەی سونگ ». کتێبەکەی نە دیتبۆوە، هەروا گزوداماو بە شەقام دا دەسوڕاوە. چاوی بە کیژێکی جوان کەوتبوو کەوایەکی ئاوریشمی نارنجی لە بەردابوو بە کۆلاندا دەرۆیشت . ئەو ڕەنگی‌نارنجی‌لە هەموو ڕەنگێک خۆشتر دەویست. کیژەکە لە بەر روناکی ڕۆژێ تاوێک دەدرەوشا و پاشان ون بوو. هەستێکی لە ڕەمزی جوانی و خەم لە دڵی ئەودا بە جێ هێشتبوو. خێرا ئەو فیکرە بە مێشکی دا هاتبوو کە :« ئەگەر بخوازم دەتوانم بیگەمێ و بیکەم بە ژنی خۆم. ئەگەریش نە خوازم ئەوا هەر لێرە دەمێنمەوەو وازی لێ دێنم با وەدوای کاری خۆی بکەوێ. من بەتەواوی ئازادم. بەڵام بە ڕاستی دڵم چی گەرەکە ؟ »

دەستبەجێ کەوتبوە بیری ئەو شوانەی کریتی کە قەت نەچوبوە کاندی. وای دەزانی کاندی شارێکی گەورەیە. بیستبووی کە کاندی بەهەشتەو هەموو نیعمەتی نرخگرانی سەر زەوی لێ هەیە وەک لە چەکمەی سپی دوو تەختەوە بگرە تا تفەنگ و شیر وکیسەی باقلەو ماسی ‹موور› ،ژنی جوان کە بۆنی عەترو سابونیان لێ بێ تێیدا هەیە.

شوانی‌گۆڕین ساڵەهای ساڵ لە فیکری ئەوەدا بوو کە دەستی بەو بەهەشتە ڕابگاو حەسرەتی گەیشتنی لە دڵدا بوو. ئاخرەکەی ڕۆژێک‌خۆی پێ ڕانەگیرا، چەکمە کۆنەکانی بە سەر شانی دادا، تا لە ڕێگا نەیاندڕێنی، لە چیا داگەڕا خوارێ و ڕێگای کاندی گرتە بەر. حەوت سەعاتان بە ڕێگادا کوتای، تا شەو گەیشتە دەروازەی شار. بەڵام لە پڕ هەستی بە شەرم کرد، چونکە نەیتوانیبوو بە سەر خەیاڵی خۆیدا زاڵبێ.. بە گزچانی شوانی لە دەروازەی شاری‌داو هاواری کرد: « ئەگەر بمەوێ دێمە نێو شار، ئەگەر نەشمەوێ پێی تێ‌نانێم و نایەمە ژوور. » هەر لەوێوە بەرەو چیا گەڕایەوە .

بەڵام ئەو ڕۆژە کسماس بە نارەنار لە بەر خۆیەوە گوتبووی:« من دەچمە ژوورێ ! » وەدوای کیژە جوانەکە کەوتبوو. کەوای ڕەنگ نارنجی لە نێو ئەو خەڵکە ڕەشپۆشەدا دیار بوو. کسماس وەدوای کەوتبوو، کیژی جوان ئاوڕی دابۆوە و بە ترسەوە تەماشای کردبوو. کسماس پێی گوتبوو: «لەو کاتەوە کە تۆ بە شەقام دا دەڕۆیشتی، من بیرم کرد بۆوە : « ئەگەر بمەوێ ئەوا دەگەمە ئەو کیژەو دەبینە دۆستی یەکتر. ئەگەر نەشمەوێ، ئەوا لێی دەگەڕێم با وەدوای کاری خۆی بکەوێ. پاشان بڕیارمدا، بەڵێ دەمەوێ. »

کیژی جوان بە چڕژاوی تەماشایەکی کرد بوو، گوتبووی :« تۆ یادبنی و یا شاعیر . بەڵام من کاتی زۆرم نیە . »

. وەرە پێکەوە بڕۆین و نەختێ قسەی خۆش بکەین. ئاخرەکەی بڕیار دەدەین.

کیژی گەنج جارێکی تر گوتبووی : من کاتم نیە .. دەمەوێ بڕۆم ..

ـ بۆ کوێ دەچی ؟ کیژەکە بە دەنگێکی لەرزۆکەوە گوتبووی: «دەمەوێ بڕۆم .»
کسماس کە نارەحەت ببوو، باسکی گرتبوو بە توندی گوتبووی : مەڕۆ لە گەڵم وەرە .. ئاهەنگی دەنگی کیژەکە، لاوەکەی ترساندبوو، لەوکاتەدا کە گوتبووی : نا.. من دەڕۆم . چونکە دەنگی وە هاوار دەچوو. وەک هاوار بکا« ئەی هاوار...ئەی هاوار...» .کیژەکە تەماشایێکی لاوی کردبوو، برۆ باریکەکانی کە لە سەر چاوانی پێکەوە لکا بوون، تێک نابوو. هەست دەکرا کە هەموو ژیانی بەوددەمەوە بەستراوەتەوە و چارە نووسی‌لەو چەند وشە ئینسانیەدا کورت کراوەتەوە کە بێژی: دەمەوێ، یان نامەوێ.
کسماس دووپاتی کردبۆوە وەرە. کیژەکە پرسیبووی : بۆکوێ ؟ هیچ کوێ !
دیسان وەک منداڵێکی زمان بۆ شکایەت بکاتەوە گوتبووی : ئاخر بۆ کوێ ؟
لاو گوتبووی :« هێندێک پێکەوە دەڕۆین، پاشان تۆ برۆ ...ژیان کورتە... بۆ گوتن چیمان هەیە، با بیڵێین .»
کیژەکە سەری ڕەنگ هەنگوینی بادابوو گوتبووی :« باوابێ. تا کات هەیە، چیمان هەیە بۆ گوتن با پێکەوە بیڵێین... ژیان کورتە... با بڕۆین ...».
چووبوونە نێو باخ.. ڕۆژئاوا کە لە سەرەتاوە ڕەنگی زەردی هەبوو، کەمڕەنگ دەبوو. سەبر سەبر ڕەنگی دەگۆڕا. هەرتک خۆش خۆش قسەیان دەکرد و پشوویان سوار ببوو. هەر تک بە پەلە بوون. لە پێشدا کسماس وەدەنگ هات تا هێدی کاتەوە. باسی کریت و ئەم دوورگە بە ترس و خۆشەویستە و باسی باوکی ئەو دێوە بەسامەو باسی دایکی ئەو ژنە پیرۆز و زەحمەتکێشەی بۆ دەکرد. کیژی جوان بە پەشێوی گوتبووی: « تۆ چۆن ئاوا بە هەستی بڕوا لەگەڵ من دەدوێی؟»
لە وەلامدا گوتبووی : « لەبەر ئەوەی تۆ دەڕۆی و منیش دەڕۆم. ئیتر بۆئاخافتن کاتمان نامێنێ...لە رابردوودا پیاوان بۆ گەیشتن بەم خاڵەی کە ئەم شۆ ئێمە پێی گەیشتووین، چەند ساڵ کاتیان رادەبوارد .»
هەرتک لە سەر تەختێ دانیشتبوون . کوری لاو پرسیبووی : ناوت چیە :
ـ نوئیمی ..
ـ کەوابوو قسە بکە نوئیمی .. داستانی ژیانی تۆ لەوانەیە فرە خەفەتبار بێ. بڕوا بەمن بکە، چونکە من کریتیم.
ـ کریتی ...یانی چی ؟
ـ کریتی یانی پیاوێکی گەرم و بە تین ... نوئیمی !
کاتێ ڕابوون ببوو بە شەو. دڵی کەسماس پڕ بوو لە قین و خەفەت. ئەم کیژە جوانە گشت خەمی جیهانی لەدڵدا بوو. وتەکانی وشە بەوشە پەردەی لەسەر بێشەرمی و بێشەرەفی و شێتی ئەو جیهانە لادەدا. لاو لە کاتێکا دەموچاوی لە نێو دەستەکانیدا شاردبۆوە، گوێی دەدایەو لە خەیاڵدا نوقم ببوو:
« قازاخەکان بە سواری دەهاتنە نێو شار. وەنێو گەرەگی جولەکان دەکەوتن، دەرگای ماڵەکانیان دەشکاند. پیاوەکانیان دەکوشت پیرە مێردو ژن ومنداڵیان کۆ دەکردەوە. باوکی نوئیمی ئەو ماڵە پیرە ریش چەرموکەیان وە پێش دەستەی خستبوو، هەموویان لە بەفرێدا وەپێش خۆدابوو.

www.kerimhisami.com

شەوورۆژ بە نێو بەفردا رایاندەدان.

دەم بە دەم دەتوانەوە. لەلای راست و چەپ هەرجارە یەک وەعەرزی دەکەرت. زۆربەی کەوتوەکان ژن و منداڵ بوون. نوئیمی زۆر زۆر دەگریا. کسماس دەستی لە قەدی وەرهێنابوو گوتبووی: تۆ خۆت چۆن رزگاریت هات ؟

کیژەکە لە پڕ هاواری کرد بوو : نازانم ... هیچ لە من مەپرسە ...!

کسماس دەستی بە پرچەکانیدا هێنا بوو، پرسیبووی : « باشە ئەم ئێوارەیە بۆ کوێ دەچوی بۆ وا بە پەلە بووی؟»

نوئیمی سەری هەڵێنابوو گوتبووی : « من بریاری خۆم دابوو یەکێ لە ژنە دۆستەکانم ئەو کەوا نارنجیەی دابوو بەمن. سەرم شوشتبوو، پرچەکانم بە شانە کرد بوو دەرۆیشتم. لێرە نۆزێ ڕێنستابوو. پاشان لە سەرە خۆ گوتبووی: دە رۆیشتم خۆم بکوژم و کۆتایی بەم ژیانە بێنم .»

کسماس داهاتبۆوە دەستەکانی ماچ کرد بوو. پاشان گوتبووی : وەرە با برۆین !

. بۆ کوێ ؟

. لە گەڵ من وەرە نوئیمی ... گوتم بۆ کوێ؟

. بۆچی دەپرسی ؟ ... بڕوا بە من ناکەی ؟من هێشتا نازانم تۆم خۆش دەوێ یان نا. بەلاٚم بە تەنیا بە جێت ناهێڵم. هەموو تۆیان بە جێ هێشتوە، بەلاٚم من بە جێت ناهێڵم .

کیژی جوان سەری پەرداپۆوە. کسماس بە تاریکی روخساری نە دەبینی. مات و هێندی چاوەروان بوو. هەستی دەکرد کیژی بێ کەس لە گەڵ باپیرەکانی کە ماڵی جولەکان بوون، راوێژ دەکات. خەریکە بریار بدا. لە پڕ نوئیمی سەری هەڵێنابوو بە دەنگێکی کپراولێبڕاو گوتبووی : با بڕۆین! دەستەکانی بۆ لای لاو درێژ کردبوو.

* * *

ئاخرەکەی مانگ ئاوابوو دنیا تاریک داهات. دایک و خوشک لە ژووری خوارەوە بە خەبەر بوون و بە سەبروکە قسەیان دەکرد. کسماس دەنگی ئارام و یەک هەوای دایکی دەبیست، وەک دەنگی رووبار دەچوو لە شەودا! سەگێک بە سۆز قوڕاندی و پاشان بێدەنگ بوو. لە حەساری بۆنی ئەو ریحانانە دەهات کە سەردەمی گەنجایەتی حەساریان بۆندار کرد بوو.

ریحانەو گوڵی خەنەو یاسەمین، یاری کۆن و خۆشەویستی ئەو بوون. کسماس هەناسەی قوڵی هەڵدەکێشاو هەر وەک حەساری ماڵی بابی زەینی پڕ لە گوڵ و گوڵدان بوو.

چالاٚوێکی ساردیش لە حەساریدا بوو. لە بەر خۆیەوە بیری دەکردەوە : ئەوەش نیشتمانی من... ئەوەش ئەم خانوە ی لە نێویدا گەورە بووم، ئەوەش ژنی من .!›

لەو کاتەدا کە کسماس بیری لەو شتانە دەکردەوە و عەتر و فێنکی ماڵەکە هەموو لەشی داگرتبوو، پەنجەرەی ژووری خوشکی کرایەوە. سەعات دەبوایە لای نیوە شەو بێ. کسماس تاوێک گوێی هەڵخست. هەموو شوێنێ مات و بێدەنگ بوو. پاشان لە کۆلاٚندەنگی هەنگاوان دەهات. ریبوارێکبوو، وەدرنگی کەوتبوو. لە پڕ دەنگێکی خەفەتاوی و گیراو هات و پرسی :نیوە شەو تێپەریوە ئاغا؟ ..نیوە شەو رابردوە ؟ دەنگی پێ برا، پەنجەرە پێوە دراوە. جارێکی تر ماتی و

بێدەنگی بەر قەرار بوو. کسماس لەرزی و لە بەر خۆیەوە گوتی :

. ئاخ.. خودایە .. چەندە خەفەتبارە ..! دەستی بە روومەتی خۆی داهێنا، ئەسرینیان پێدا هاتە خوارێ. ئەو شەوە نەیتوانی بنوێ. لە چاوەڕوانی ڕۆژێ‌دا چاوی لێک نەنا. کاتێک تازە کازیوەی بەیانی دەدا، لە جێ هاتەدەر، بە یەواشی تا ژنەکەی وەخەبەر نەیە، لیباسی کردە بەر، لە پلیکانان هاتە خوار و لە جێگای بابی لە سەر نیو تەخت دانیشت. دەتگوت لە سەری داوە کە بە گژ مردووی پیردابچێ و شەری لە گەڵ بکاو لەو جێگایەی لێی دادەنیشت و لەو جێ‌یەی لێی دەنوست و لەو خانو و حەسارەی تێیدا دەژیا، وەدەری بنێ. دەرگای لەسەر دابخا و نەهێڵێ بێتەوە ژوور تا زیان بە ژنەکەی نەگەیێنێ.

ئەو ترسە کۆنانەی کە لە ئوروپا پێی وابوو لە دەستیان نەجاتی بوە، لە ناخیدا زیندوو دەبۆونەوە. دڵی هێشتا ئەشکەوتێکی تاریکی پڕ لە خەون بوو.

خوشکی بە ڕەنگی زەرد و رووی گرژ پەیدا بوو. کە دیتی براکەی لە جێی باوکی دانیشتوە، ترساو پاشەو پاش گەڕایەوە. دەتگوت پێی وابوو باوکی زیندو بۆتەوە و دیسان دەسەڵاتی ماڵێی گرتۆتەوە دەست. لەو شەوەوە کە بابی دەستی دە پرچانی نابوو، نەی‌هێشتبوو دەستی وە دەستی پیاوێک بکەوێ، لە ناخیدا قین و بێزاری سەری هەڵدەدا. لەشی پەروەردە دەکردو نەیدەهێشت بمرێ. دەیویست زیندوو بمێنێ تا هەمیشە لەعنەت و توک و دوعا و بێزاری بۆ باوکی بنێرێ.هەموو شەوێ مجری‌یەکەی دەکردەوە، تەماشای ئەو پارچانەی دەکرد کە بە دەستی خۆی بۆ جیاز دروو بوونی. ئەو کراس خەوانەی کە بە تۆڕ رازاند بوونیەوە. ئەو لێفەو دۆشەگە ئاوریشمەی سەیردەکرد. دڵی‌دەشکا ،هاواری دەکردودەیگوت :« لەعنەتی لێ‌بێ»

هێندێ جاریش توشی قینێکی دڵسوتێن دەبوو، لەسەری دەدا کە هەموو شتومەکێ ماڵێ کۆ بکاتەوە و بیانسوتێنێ. بەو هیوایە کە باوکیشی لە نێویاندابێ‌و بسوتێ. تەماشای شتەکانی خۆی دەکردو لە بەر خۆیەوە دەیگوت:« ئەوانە دەبن بە کفنی من » دووبارە دەیگوت : لەعنەتی لێبێ. شکافەکانی دەکردەوە کە چاوی بە لیباسەکانی باوکی دەکەوت، وەک دێڵە سەگێ کە کەوڵی گورگی دیتبێ دەلەرزی. قەت نەیویستبو دەستیان لێ بدا. بە دیتنی ئەوان ، دڵی تێک دەهالاو لێ‌یان دەترسا. وایدەزانی ئەگەر دەستیان لێبدا، دەستی دەسوتێ. لە گەڵ دایکی بە شەر دەهات کە بۆچی لە هەموو ژیانیدا نەیتوانیوە بەرەبەرەکانی مێردی بکات. تا ڕۆژی پێش هاتنەوە ، برایەکەی خۆشویستبوو. بەڵام کە دیتبووی ژنی هێناوە، ناخۆشی دەویست. براژنەکەشی بە قەدرێیی لیباسەکانی بابی ناخۆش دەویست. دایکی پێی دەگوت :« ماریا لەسەر خۆبە» .ئەو لە وەڵام دا دەیگوت :« لەسەر خۆیی تەفروتونا بێ. باشترە پێم بێژی کێردێک دەست دەمێ و سەری ببڕم ،تا قەت چاوم پێ نەکەوێتەوە.»

ئەو بەیانیە کە برای سلاوی لێکرد، خۆی پێ ڕانەگیرا ودەستی کرد بە گریانێ. کسماس لە ئامێزی گرت و گوتی:

. مەگری خوشکم. ژیانی تۆ دەگۆڕێ و تۆش بەختەوەر دەبی. ئەو لە کاتێکا براکەی لەخۆ دوور دەخستەوە گوتی :« بۆ ئەوەی بەختەوەر بم، مێرد بە مردن دەکەم.» پاشان وەدەر کەوت

کسماس چوە حەسارێ، چونکە پێویستی بە هەناسە هەڵکێشان هەبوو. بەڵام لە پڕ هەستی بە

www.kerimhisami.com

نیگەرانی کرد. یەکێک لەو سەرە هەناسەیەهە لکێشابوو، بە پەلە لە پلیکانان سەرکەوت، دەیویست ژنەکەی ببینێ. ئەو هێشتا لەخەودابوو.لاقە چکۆلەکانی لە لیفە هاتبوونەدەرێ. کسماس داهاتەوە ماچی کردن. پاشان بە سپایی قژەکانی لاواندەوە کە کەوتبوونە سەر بالیفێ. هەناسەیەکی گەرم کە بۆنی مێخەکی لێ دەهات، لە زاری نیوە کراوەی دەهاتە دەرێ. راست لەو دەمەدا کە لێوەکانی لە زاری نیوە ئاواڵەی نیزیک دەکردەوە. لە پڕ پێی وابوو دەنگی جیڕەی پلێکان دێ. کەسێک بە هەنگاوی قورس سەردەکەوێ.

کسماس تێکڕابوو. گوێی هەڵخست و هەناسەی راگرت و دانیشت. دیسان دەنگ لە پلیکانان هەستاو هەنگاوەکان وە نیزیک دەکەوتن. ئێستا سەرکەوتبوون و بە ڕێڕەودا دەهاتنە پێش. کسماس ترساو لە بەرخۆیەوە گوتی:« پیرە مێردخۆیەتی. »

بۆ پاراستنیژنەکەی دەستەکانی لەسەر ئەو راگرت. لە بەر دەرگای ژوورەکە هەنگاوەکان وێستان. دڵی وەها لێی دەدا، دەتگوت لە سنگی دەردەپەرێ. وای دەهاتە بەرچاو کە خانوەکە سەرەو نخون دەبێ. ویستی هاوار بکاو بڵێ کێیە ؟ بەڵام دەنگی دەرنەدەهات. لەو دەمەدا نوێمی هاواری کردو لە خەو راپەری. تەماشای لای دەرگای کرد ،تارەقەی لە باخەڵی دەتکایەوە. کسماس دە باوەشی گرت وبە یەواشی پرسی : خۆشە ویستم چتە.. چت بیستوە ؟ مە ترسێ هیچ نیە ...

. کەسێک لە پلیکانان دەهاتە سەر...ئێستا لە پشت دەرگایە.

. ئارام بە... مە لەرزێ.. بێگومان خەونت دیوە ...دەبینی کە هیچ نیە . ئەوەی گوت و رابوو، خۆشی دەترسا، بەڵام شەرمی دەکرد . دەستی درێژ کرد ، دەرگای کردەوە، کەسی لێ نەبوو. لە بەر ژنەکەی پێکەنینێکی بە قەستی کرد. پاشان لێی نیزیک بۆوە، لێفەیلە سەرلادا، ئەژنۆ لەرزیوەکانیماچ کردوگوتی:«مەترسێ نوێمی خۆشەویستم، ئێرە ماڵی خۆتە.»

ژنی جوان تەماشایەکی دەورویەری شکاف و پەنجەرەو قاپی وێنەی لە دایکبوون و لە داردانی عیسا و میکائیلی مەلائیکەتی کردو گوتی :« بەڵێ ...ئێرە ماڵی خۆمە و پێی ڕادێم . چاوەکانی پرلە ئەسرین بوون.!

کسماس تەماشای گریانی دەکرد لە پڕ ئیشتیای سەرجێی لە ناخیدا سەری هەڵدا. قەت تەنانەت لە سەردەمی خەفەتباری ودوور کەوتنەوەی غەریبایەتیش بە قەدرایی ئەو دەمەی ئیشتیای ماچ و سەرجێی نەکرد بوو دەرگای ژوورەکەی کردەوە تا نیشانی بدا کە لە گیانی مردوو ناترسێ. پاشان دەئامێزی گرت و دەستیکرد بە نازکردن و لاواندنەوەی.

* * *

ڕۆژەکان بە دوای یەکدا تێدەپەرین. کسماس هەموو رۆژێ دایک و خوشکی دەبینی و پێکەوە باسی جیران و مردو وگیانی ئەویان دەکرد کە لە ژوورەکان دەسوراوەو ئازاری دەدان. باسی کریتیان دەکرد. ئێستا هیچیان نەمابوو کە باسی بکەن. تەنیا یەک شت واتە پێوەندیی خێزانی پێکەوەی دەلکاندن و ئەویش تەنیا لە بێدەنگیدا خۆی دەنواند.

کسماس کۆلان و کوێرە رێی کرێستانی سەردەمی مناڵی دە پێوان. هەر لەو مەیدانە، واتە لە

www.kerimhisami.com

{سیٚتاق} بۆ هەوەڵین جار دڵی بۆ ئەڤینی کیژێک لێی دابوو. کیژێکی جوان. یانی هەوەڵین ئەڤینی لە کاتی رۆژ ئاوا دا سەری هەڵدابوو. کیژگوڵێکی سووری محەمەدی بە دەستەوە بوو. ئەویش چەپکە گوڵێکی یاسەمینی پێ بوو. چ عەترێک لە هەوا بلاو ببۆوە. رۆژێکی ئێوارەی هاوینێ بوو. گەورە کچی شۆخ و شنگ بە کراسی سوور و عابی و مەمکی خڕ وزوڵفی پەریشانەوە بە هەنگاوی توند دەگەران و دەتگوت پاپۆری شەرن ئالأیان هەڵکردوەو دەیانەوێ بچن دنیا بگرن. لاوەکانیش بە رەنگی بزرکاو وبیٚکەیف وەدوایان دەکەوتن، بەڵام وایان خۆ نیشان دەدا کە گۆیا بە پرچی کچەکان پێدەکەنن‌و گاڵتەیان پێدەکەن. کسماسیش لە گەڵیان بوو، لە تەمەنی شازدە ساڵیدا.

بە پەلە لە مەیدانێ تێپەری. سەری بەرداوە نەوەکوو توشی پیرێژنێک بێ ویەکێک لەو کیژانەی ئێوارەی هاوینی سەردەمی هەرزەکاری بیناسێتەوە . ئەو پیرە مێردە یونانیەی لە رەگەزی خۆی وەبیر هاتەوە کە ئەویش کاتێکی گەڕابۆوە بۆ دوورگەی خۆی، بە دڵێکی پڕ لە قین سەرانسەری دورگە سوڕابۆوە. خانوەکان لە بەر چاوی نەویتر ببوون، دۆست و برادەری قەریمی بیجگە لە یەک دوو پیت،وشەیان نەبوو لە گەڵی بدوێن. ئەوانەی لە گەنجایەتیدا، لە کۆڵانە بە مانگەشەو روناکەکانی کاندی، سینگیان وەک سەر کەوتوان دەکردە مەتاڵ و بە گەرم و گوڕی لە بارەی خوداو نیشتمان و چارەنوسی جیهان دەدوان، ئێستا توشی گیروگرفتی ژن و منداڵ و ژیانی رۆژانە بوون و پاپۆڕی گەنجایەتیان لە تەشتە ئاوێکدا نوقم بوە.

* * *

لەو کاتەو لە رۆژی یەکشەمۆدا بابە گەورە لە گوندی پیترۆکفالو لە بەر ئاگر دانیشتبوو. سەرمای بوو. روومەتی داکەوتبوون و ئەژنۆی نوشتابوونەوە. تەماشای ئاگری دەکردو رابردووی خۆی وەبیر دەهێنایەوە. بیرەوەریەکانی رابردوی وەک چۆمێکی رەوان بە مێشکیدا دەرۆیشتن و دەنگیان دەهات.

هەرلە و کاتەشدا پیاوێک کە چاوساخی رێبوارانی بێگانەبوو، بە وێدا رادەبرد و سلاوی کردو بە پێکەنینەوە گوتی:

. سیفاکاسی پیر بیروز بابیت لێدەکەم. کسماسی نەوەت لە ئوروپا گەڕاوەتەوە ئێستا ئەوە لە کاندی‌یە. دەڵێن کاغەزو قەڵەمی هەیەو شت دەنووسێ.

بابە گەورە تێکڕابوو، داردەستەکەی هەڵێناو بە دەنگی بەرز بانگی کرد : چ دەنووسێ، بڵێ بزانم !؟

بەڵام چاوساخ دوور کەوتبۆوە. بابە گەورە بێدەنگ بوو. ئەو گەڕانەوەی بە فاڵی خەراب دانا، بە پێشگوتنی مردنی خۆی زانی . لە بەر خۆیەوە بیری کردەوە: سەعاتی منیش گەیوەتێ ! هەستا هاریدیموسی شوانی بانگ کرد:

. هۆی هاریدیموس !پەیژە گەورەکەی هەڵگرە و بە دوام دا وەرە .

. بۆ کوێ ...ئەی سیفاکاسی پیر؟

. سەت جار گوتومە هیچ لە من مەپرسە... زوویە تاڵوکەی بکە ..

www.kerimhisami.com

هاریدیموس پەیژەی هەڵگرت و بە دوای بابە گەورەدا. پیرە مێرد خۆی ستڵ و ڕەنگو قەڵەمی مووی هەڵگرتبوو. خێرا دەڕۆیشت. جاروبار لە سەربەردەکان دەخلیسکا. ئاخرەکەی گەیشتنە مەیدانی گوندی. پیرە مێرد بورجی زەنگوڵەی کلیسای نیشاندا کە تازە بە گێچسپی کرابۆوە گوتی

پەیژەکەی بە دیواریەوە نێ، قایمی پێوە نێ کە نەکەوم. تراساکی لە کوێیە؟

. ئەو لەگەڵ برادەرانی ڕۆیشتوە و تفەنگیشی بردوە .

. دوعای خێری منی لە گەڵ بێ. هەقیەتی. شوان نێردیوانەکەی لە بن بورجی زەنگوڵەی کلیسا بە دیواریەوە نا و دوو بەردیوەبەردان و خۆشی توند هەرتک لای گرت. پیرە مێرد وەسەرپلەی هەوەڵیان کەوت وبە هانکە هانک وەسەر کەوت.

هاریدیموس بە ترسەوە تەماشای دەکردو نیشانی خاچی دەکێشاو لە بەر خۆیەوە گوتی :

. وای..وای... خودای من ! . ئێستا پیرە مێرد لە سەر نێردیوانێ گەیشتبوە بەردە چوار گۆشەکەی بن بورجی زەنگوڵە.

قەڵەمی موی دە ستڵەکەی ڕاکرد و دەستی درێژ کردو بە پیتی درشت دەستی کرد بە نوسینی ئا.ز.ا.د.ی. دڵەکوتەی گرتبوو. لە بەر خۆ بیری دەکردەوە : کێ دەزانی تەمەنی من بەم جورە کۆتایی پێدێت؟ یانی بە ستڵەڕەنگێک و بە قەڵەمێکی موو لە سەر دیواران دروشم بنوسم!>

ئێستا هەموو پیتەدرشتەکانی مەتڵەبی خۆی نوسیبوو. نەیدەزانی لە سەر نێردیوانە.دەیویست بکشێتەوە و تەماشای نووسینەکانی خۆی بکات.کە ئاوڕیداوە، خۆی پێڕانەگیرا و لە سەر ڕا کەوتە خوارێ.

هاریدیموس هاواری کرد. دراوسێکان ڕایان کرد و پیرەمێردیان هەڵگرتەوە.سەری شکابوو، خوێنی لێ دەهات. بەڵام زاری بەسترا بوو، هاواری نەدەکرد. هاریدیموس بە دراوسێکانی گوت:

. نەوەکەی گەڕاوەتەوە. ڕەنگە لە خۆشی ئەو ئاگای لێ نەبوو بۆیە کەوت. گوند واشڵەقا دەتگوت بومە لەرزە هاتوە. ئەو کۆڵەکەی کە پاڵپشتی خەڵک بوو ئێستا بەلادادەهات. پیرەژن هەتوانیان لە سەر برینەکەی دانا. هەرلەو کاتەشدا ئێستر سوارێکیان بۆ کاندی نارد، بچێ مستەفا بابای بێنێ. مستەفا بابا خاسیەتی هەموو گیایەکی دەزانی، جگە لەوە پیاوێکی باشیشبوو. بێ ئەوەی فەرق دابنێ، هەموو نەخۆشێکی دەرمان دەکرد جا تورک بایەو یا فەلەو جولەکە. دەیگوت :« هەموو فەقیرو نەخۆشن. یونانی بێ یا جولەکە فەرقی نیە».

ڕۆژی دوایی بە یانی زوو مستەفا بابا بە سواری ئێستر گەیشتێ. کیسە پچکۆڵەکانی هێنادەر و زاری شوشەکانی کردەوە و سەری شکاوی پیرە مێردی خستە نێو دەستە نەرمەکانی وخەریکی دەرمانکردنی بوو.

دوای سێ ڕۆژ بابە گەورە چاوی هەڵێنا، تەماشای دەورویەری خۆی کردو یای کاترینای بوکی دیت. بانگی کردە پێشێ و گوتی :« خەبەری پیاوەکانی چیا چیە؟ خەبەری مێردەکەت؟ هیچ ئاگات لێ هەیە؟»

ژن لە وەڵامدا گوتی : « ئەو نایەوێ تەسلیم بێ.»

پیرە مێرد گوتی :

هەقیەتی ... پاڵپشتێکم بۆ دانێن، ڕاستم کەوە. لە ڕاکشانێ ماندوو بووم. بنێرە لە ئاغەڵێ

www.kerimhisami.com

کوستاندیس بیتەوە، کارم پیٚیەتی. پاشان هیلاک بوو، چاوی لە سەر یەک دانا.

دوای نیوسەعات دیوێکی نیوە ئینسان و نیوە حەیوان هاتە ژووریٚ. چەنەی هاویشتە سەر گزچان و لە پێش پیرە مێرد راوەستا. بابە گەورە چاوی لە سەر یەکدانابوو، گوێچکەی دەزرینگایەوە. کوستاندیسی نەدیت و دەنگی لاقانیشی نە بیست. کوستاندیس مات و بێدەنگ چاوەروان مایەوە. لە بەرخۆیەوە دەیگوت :« شتی وانابیٚ‌ئاخری رۆژێک چاو هەرهەڵدێنیٚ و منیش دەزانم کاری چی بە منە .؟»

بوک و نەوەکانی کۆ ببوونەوە. تراساکیش تفەنگ لە سەوشان گەیشتەوە. ئەو لە چیا دەهاتەوە. واتە لەو شوێنەی کە هەموو رۆژیٚ لە گەڵ برادەرەکانی دە چوو مەشقی شەریان دەکرد. ئێستا چاوەروانبوو بزانی بابە گەورەی چی بەسەو دێت تا دیسان لەگەڵ برادەرەکانی نەخشەی پەلاماردانی ئاوایی تورکان پیادە بکات. کوستاندیس گوتی :

. تراساکی وەرە وەخەبەری بێنە. چونکە تۆ لێی ناترسی .

تراساکی گوتی : جوان نوستوە. من لێی ناترسێم، بەلاٚم حەیفە وەخەبەری بێنم. بابە گەورە ورتە ورتی دەورووبەری بیست، چاوی هەڵێنا. کوستاندیس لاقەگەورەکانی بزاوت و چوە پێشیٚ. پیرە مێرد تەماشایەکی دەورووبەری کرد وئەو کەسانەی دیت کە لێی کۆ ببوونەوە. نارەحەت بوو هاواری کرد :« ئەی میراتگرە خۆشەویستەکانم دڵنیا بن کە نامرم. نەخێر، من هێشتا نامرم. برۆن بە دوای کارەکانتاندا.» کوستاندیس تۆ وەرە پێشیٚ و سەرت نەوی کە. کابرای زەلام سەری زل و قرژنی نەوی کرد و گوێی بۆ قسەکانی پیرە مێرد هەڵخست.

سیفاکاس بە هەناسە برکەو لە سەر خۆ قسەی دەکرد. جارجار بێدەنگ دەبوو. جونکە ژانی هەبوو. پاشان دەهاتەوە سەرخۆ درێژەی پێدەدا. کاتیٚ قسەکانی تەواو بو پرسی:

. تێگەیشتی کوستاندیس ؟

شوان وەلاٚمی داوە گوتی : « بەلیٚ... سیفاکاسی پیر ... تێگەیشتم »: پاش ئەوەی لە گوندی جارت کێنشا ، سەرێکی شاری کاندیش بدە لەویٚ بچۆ ماڵی کورە گەورەکەم، لای کریسولای بوکم. دەیانناسی. دوو بەستە پەنیری گەورەو بەرخێکی قەڵەویشیان بۆ بەرەو بیکە بە دیاری من. وادیارە کسماسی نەوەم بۆ ولات گەراوەتەوە. بە چاوی خۆت بیبینە. تێگەیشتی؟

پێی بڵیٚ بابە گەورەت خەریکە بمریٚ. دەبیٚ بێی و بیبینی. دەیەویٚ بۆ ئاخر جاردوعات بۆ بکا. تێگەیشتی ؟ کوستاندیسی لەعنەتی ؟

. تێگەیشتم. سیفاکاسی پیر...

. باشە ..برۆ.. یالاٚ... پیرە مێرد ئاوری داوە کە شوانەکە ببینیٚ، بەلاٚم رۆیشتبوو. ئیتر بێچکە لە دەنگی بزماری چەکمەکانی دەنگی تر نە دەبیسرا. رۆژی دوایٚ بە یانی زوو دەرگای ماڵی کریسولای پیر کرایەوە. دێوی تۆکن بە دوو لەتە پەنیرو بەرخێکەوە، وەژوورکەوت ولە حەساریٚ راوەستا. دیاریەکانی لە عەرزی داناو خۆی هاویشتە سەرگزچانی. سیٚ‌ژن لە سەر نیو تەخت دانیشتبوون قاوەیان دەخواردەوە. کسماس لە ژووریٚ خۆی ئامادە دەکرد کە بچێتە دیداری خەلیفە. ئەودوانە پەیامێکیان ئامادە کرد بوو، بە تەتەرێکدا ناردبوویان بۆ چیا. پاڵەوانەکان سەریان بەر دەداوە و ئاخیان هەڵدەکێشا و دەیانگوت : « ئێستا کە دایکی نیشتمان وا ی گەرەکە، سەرمان

www.kerimhisami.com

دەرپێندایە !» بەڵام هەموویان چاوەڕوانی فەرمانی پاڵەوان میکێلس بوون. پاڵەوان میکێلس کە نامەی خەلیفەی بۆ هات، پاڵەوانی چیای سلنا، واتە پاڵەوان پولیکسینگیس - ی بانگ کرد و هەرتکیان لەکەلاوەی بەرد سەریان پێکەوەنا. پاڵەوان میکێلس گوتی :

- من تەسلیم نابم.

پاڵەوان پولیکسینگیس گوتی :

- دایک تکا دەکات، باشترە توشی کارەساتی نەکەین.

- کام دایک ؟ ئەو مێشکانەی بە سەر ئەودا حکومەت دەکەن، جێگای بڕوای من نین.

- یانی تۆ پتر بڕوات بە مێشکی خۆت هەیە ؟

- بۆ گاڵتەم پێدەکەی؟ قسە لە مێشکی من نیە . بەڵکو دڵی منە. دڵی من پێم دەڵێ: تەسلیم مەبە. من تەسلیم نابم. تۆش هەرچی دڵت دەخوازێ وابکە.

- من ئەوەی بە باشی بزانم دەیکەم کە وابوو بە قسەی دەکەم.

- کەوابوو تۆ دەتوانی بڕۆی، دوعای خێری منت لە گەڵبێ. تۆش من بەجێ بێڵە. تۆ هەوەڵ کەس نی ئەوەی دەکەی. من پێویستم بە هیچ کەس نیە. بڕۆ سەفەر بە خێر و بە هیوای دیدار پاڵەوان

پاڵەوان پولیکسینگیس دودڵ ڕنستا. دڵی نەدەهات بڕوا و لە بەرامبەر مەرگدا بە جێی بێڵێ. گوتی :

- پاڵەوان میکێلس بە خۆرایی دەمری .

پاڵەوان میکێلس بە سەریدا نەڕاندی و گوتی :

- لە شەڕدا کەس بە خۆرایی نامرێ. هیوادارم مەبەستت دڵسۆزی نەبێ بۆمن.

- من لەم دنیایەدا تەنیا کەسێکم خۆش دەویست، ئەویشت کوشت. پاڵەوان میکێلس من هۆگری شەخسی تۆ نیم. بەڵام ناشمەوێ کە بکوژرێی. چونکە کریت پێویستی بە تۆ هەیە.

پاڵەوان میکێلس گوڕاندی و گوتی :

- بەڵام من ئیتر پێویستم بەو نیە . .. گوتم بڕۆ بە دوای کاری خۆت دا.

- بە ژنەکەت چی ؟ بە تراساکی چۆن ؟

خوێن هاتە نێو مێشکی کابرای شەرکەر، دەماری ملی هەستان و دیسان گوڕاندی وگوتی:

- تۆ ئەگەر دڵت بە ژیانەوە هەیە بڕۆ ! بە پێلاقەیەک چراو وردە شتەکانی پێش دەرگای کاولەکە تورِ هەڵدا و پاڵەوان پولیکسینگیسی بۆ دەرەوە پاڵ پێوە نا. خۆشی لە بەر دەرگا ڕاوەستا و بانگی باکێنشی کرد و گوتی :

- باکێنش پاشنەی کلاشت هەڵکێشەو خۆت بگەیێنە خەلیفە. لە قەولی منەوە سڵاوی ئەو باوکە پیرۆزە بگەیێنە و پێی بێژە :

- پاڵەوان میکێلس نامەی تۆی وەرگرت. چوار گزشەی نامەکەی سوتاند و بۆ تۆی ناردەوە. دەڵێ من تەسلیم نابم .

باکێنش نامەکەی دەباخەڵێ ناو گوتی:

- بە چاوان پاڵەوان میکێلس !

www.kerimbisani.com

. خۆش بڕۆ باکێنش . ئەگەر تۆش هۆگری ژیانی مەیەوە. لێرە جگە لە مردن هیچی دیکە نیە .

باکێنش هەناسێکی هەڵکێشاو گوتی :

. پاڵەوان من خێزاندارم. کیژێکم هەیە دەبێ بە شوی بدەم. ژنم هەیە، مەیخانەم هەیە.

پاڵەوان نەڕاندی و لە کاتێکا کە پشتی تێکرد بوو گوتی :

. کەوابوو گەرەک نیە بگەڕێیەوە. توباکێنشی و لەوەش پتر لە دەستت نایە .!! تو دەبێ کردەوەشت باکێنشی بێ. بڕۆ کایامبیش و میستبگری بدۆزەوەو پێکەوە بچنە سۆراخی بیرتولدو و ئەفەندم، تا هەموتان لێک کۆ بنەوە.

باکێنش دوور کەوتەوە. بە کوێرە ڕێێکی نهێنیدا بەرەو دەشت داکشاو لە راکردندا ئاخی هەڵدەکێشاو جنێوی بە خۆی دەداو دەیگوت:« تۆ باکێنشی و لەوە زیاتر لە دەستت نایەو کردەوەشت ئەشێ باکێنشی بێ» ئەم قسانە خوێنی لەشیان وەکوڵ دەهێنا،

لەوکاتەدا کە ئەو لە پلیکانەکانی بارەگای خەلیفە سەر دەکەوت، کوستاندیس لە ماڵی باوکی کسماس دەچوە ژووری. هەروەک پێشتر گوتمان لە نێوەراستی حەساری راوەستا و دەستە گەورەکانی بە سینگی ئارەقاویەوە ناو هاواری کرد :

. «هەمووتان تەمەن درێژ بن .دەنگی وە دەنگی بزنان دەچوو. لە منداڵیەوە لە نێو مەرو بزندا گەورە ببوو. : تەمەنتان درێژ بێ خانمە بە رێزەکان.! سلاو لە هەمووتان. وادیاربوو نانتان دەخوارد. نۆشی گیانتان بێ!»

دایک گوتی :« بە خێرهاتی‌کوستاندیس!..وەرە دانیشە و جامە شەرابێک بخۆوە.. حەبەری گوندی چیە ؟»

کوستاندیس لە قاقای پێکەنینی داو گوتی:

. پاڵەوان سیفاکاسی خەزورت لە سەرە مەرگ دایەو هیوا بە ژیانی نەماوە. تەنانەت شەیتانیش ناتوانی نەجاتی بدا. هەروەها دیاریشی بۆ ئێوە ناردوە. چوار مێردەکی لە عەرزی دانیشت‌و گۆچانەکەی لە سەر ئەژنۆیان داناو گوتی :

. سوپاس بۆخوا. ئەو باش ژیا، باشی‌خواردو خواردیەوە .گەلێک تورکی کوشتن. حەساری ماڵەکەی پڕ کرد لە منداڵ و کەروگا و ماین و بزن و مەڕ. زەویەکانی کوێستانی ئاوا کردەوە. کردنی بە مەزرای رەزو زەیتون. تەنانەت بۆ رزگاری گیانی کلیسایێکیشی دروست کرد. کەوابوو لەو لاشەوە خەیاڵی ئاسودەیە. ئێستا ئیتر ژیانی ئەو بە کاری چی دێت؟ تاقە کارێکی ماوە کە بارگەو بنەی خۆی تێک بنێ‌و خۆی بۆ سەفەری ئاخری ئامادە بکات..

کسماس گوێی لە دەنگە دەنگێ بوو، هاتە خوارێ. کوستاندیس ئاوری دایەوە وسەرتاپێ تەماشای کرد و گوتی :

. جەنابی ئاغا ! ئەگەر بە هەڵە نەچوبم. تۆ دەبێ‌هەوەڵین نەوەی سیفاکاسی پیر بی. ملی درێژ کرد تا باش ببینێ. پاشان دەستە پان و خەپلەکانی بردە پێش تا دەستی لێبدا.

کسماس‌گوتی: بەڵێ خۆمم...

. باشە کە وابوو بزانە کە بابە گەورەت داوای کردوە بچیە لای. بەڵام دەبێ زووبی. گۆیا بۆ چاو لەسەر یەک دانان تۆی ویستوە. گوتم زوویە ئەگەر دەتەوێ بیبینی، پەلەی بکە. سوێند بە

www.kerimhisami.com

هەتاوی ئەبەدی، من پێم وایە ئەو چەند ساڵانە هەر چاوەڕوانی تۆ بوە کە بتبینێ و دوایە گیان بدا بە ئیزرائیل. بە منی گوت :«کوستاندیس برۆ ئینسترێکیش لە گەڵ خۆت بەرە و سواری ئینستری بکە .» دیسان گوتی :«من ئەوەدەم تەوەرزینم بە دەستەوە دەگرت و کورەکەشم تفەنگ. بیستوومە نەوەکەم قەڵەم بەدەستەوە دەگرێ، کە وابوو کەسێکی ئاوا ناتوانێ بە پێیان بگاتە ئێرە.» ئێستا من ئێسترم هێناوە و لە پێش موسافیرخانە بەستومەتەوە. با پێکەوە بچینە وێندەرێ.!

پاشان کوستاندیس ڕووی کردە کابانی ماڵێ و گوتی :« ئەوەبوون ئەو خەبەرانەی گەرەکت بوون یای کریسولا. ئێستا ئامادەم شەرابەکە بخۆمەوە تا دڵت نەیێشێ.» شەرابی پێداکرد و بەدەستە گەورەکانی پارووە نانێکی دەزاری ئاخنی وبە پێکەنینەوە گوتی :

ـ بە ڕاستی جێگای سەرسوڕمان و باوڕ نەکردنە! ئەم پاڵەوان سیفاکاسە پیرە بەم حاڵ وڕۆژانە خەڵک بانگ دەکات. هەر دەڵێی دە چێتە سەر شایی. پێش ٢٤سەعات لەدوای منی نارد. ئاخر لە منداڵییەوە شوانی ئەو بووم و هەم، ئێوە خۆ دەزانن. بە منی گوت : «کوستاندیس ! برۆ گزجانەکەت دەست دەیە، لەو چیا بەرزانە سەرکەوە. هەموو شەرکەرە پیرەکان بانگ بکە. لە نێو مەیدانی هەموو گوندێکان ڕاوەستە و هاوار بکە وبڵێ :«دۆستان پاڵەوان سیفاکاسی پیر لە گیانە لادایە. تەواوی ئەو کەسانەی هاو دەوری ئەو بوون و لە گەڵ ئەو لە شەرەکاندا بەشدار بوون و ئێستا زیندون بانگیان دەکا هەموو بێنە ماڵی ئەو. هیچ نەشترسێن، چونکە ئەو دیاری و سەوقاتی لە کەس ناوێ.دەرگای ماڵێ ئاواڵەیەو سفرەش ڕاخراوە. ئێوە تەنیا وەرن بخۆن و بخۆنەوە، پاشان لە گەڵتان دەدوێ. مەتڵەبێکی گرنگی هەیە، گەرەکیەتی لە گەڵ ئێوەباسی بکات. دارەکانتان دەست دەنێ و وەرن.»

کسماس کە بە وردی گوێی داببوویە گوتی ؟« دەیەوێ چی‌یان پێ بڵێ ؟ دوایە لە بەرخۆیەوە گوتی :

ـ تەنیا پیرۆزەکانی دەورانی کۆن بوون کە بەو جاوجەلالە دەمردن.» بە دڵ هەستی بەسەربەرزی کردکە لە توزەمەی مرۆڤێکی ئاوایە.

کوستاندیس گوتی :« دەیەوێ چی‌یان پێ بڵێ؟ من چوزانم. دەمویست لێی بپرسم بەلام ترسام. پیرە مێرد هێشتا دەتوانی بەدارێک سەرم بشکێنێ. هەربۆیە هیچ پرسیارم لێ نەکرد و خێرا کەوتمە ڕێ. لە چیاکان وەسەر کەوتم، چومە گوندەکان و جارم کێشا. تەنیا سێ پیرە مێرد هاتنە دەرێ، بریتی بوون لە :« پاڵەوان مانداکاس و پاڵەوان کاتسیرماس و ماموستا شەڵ و پیرەکەی گوندی ئابارۆ. ئەوان گوتیان تۆ برۆ پێی بڵێ زوو نەمرێ، خۆ ڕاگرێ، هەتا ئێمە دەگەینێ. هەر سێک فینسی گوڵنگ درێژی خۆیان لەسەرنا و پشتێندیان بەست و هاتنە دەرێ.

کوستاندیس دیسان دەستی کرد بە پێکەنین و گوتی :

ـ فەقیرانە چەندە لێقەوماون. هەرسێک لاقیان ئاوساوە. ئەوەندەیان گوللە وێکەوتوە هەموو لەشیان کون کون بوە. بە زەحمەت دەتوانن بە ڕێگادا برۆن. تەمەنی هەر سێکیان دەگاتە ..٣٠ ساڵ. ئاو لە زاریان دێ و مژۆڵیان نەماوە. هەرسێک دەمانچەی زنوی خۆیان هەڵگرت، دەتگوت دەچنە شەرێ. لە کاتێکا یەکتریان گرتبوو کە وەعەرزی نەکەون کەوتنە ڕێ. لەوانەیە باوەڕ بە قسەکانم نەکەن. بەلام کە هاتی‌خۆت دەیانبینی.

www.kerimhisami.com

کوستاندیس ڕابوو بە کسماسی گوت :
باشە ئەرباب. تۆش فینسەکەت لە سەرنێ. گوتم بابە گەورەت خەریکە دەمرێ. ئەو دەیەوێ بە دەستی خۆت چاوەکانی لەسەر یەک دابنێی. دایک نیشانەی خاچی کێشاو گوتی : «ئەو پیاوی چاک بوو، دەچێتە بەهەشتێ.»
کسماس گوتی: باوکیشم دەچێتە بەهەشتێ، ئێمە هەموومان دەچینە بەهەشتێ. چونکە زەحمەتمان زۆر کێشاوە .خوشکی کسماسی بە گاڵتە بزەیەکی هاتێو سەری هەڵێناو بە لاتاوێکی شەیتانی گوتی :« خوا داد پەروەرە ».
دایکی گوتی : خوا کەریمە... هەستا چوو ئەسپەند بێنێ بیسوتێنێ.
کسماس بە ژنەکەی گوت : « تۆش دەبێ لە گەڵمان بێی .» بەلام کوستاندیس گۆچانەکەی لە عەرزی داو گوتی :
. ئەی ئاغا... هیچ پێویست نیە ژن لە گەڵ خۆت بێنی. ژنت لەگەڵ بێ دەردی سەرە.ئەگەر پێیان دەڵێی وەپێش کەون. دەڵێن تاوێک ڕاوەستن، پەلەی بۆچیە ؟ پاشان لە پڕ وەغیرەت دەکەون و ڕادەکەن. ئەودەم زوو پشوویان سوار دەبێ. ئێمەش ناچار دڵمان بۆیان دەسوتێ. چبکەین، هەر لەوێ بە جێیان بێڵین، شتیوا نابێ، لە گەڵ خۆمان دەیانبەین، ژانە سەرە. بەلام تۆ ئەربابی، چۆنت گەرەکە وابکە .من هەر ئەوەیە گوتم .
دایک گوتی :« کورم کسماس ! کوستاندیس هەقیەتی مەیبە ... ئەو ماندوە .»
خوشکی بە شەیتانی گوتی :« بیبە..بیبە... ئەو هێزی تەواوی هەیە.»
نوئیمی لە مانەوەی ماڵێ دەترسا. بۆنەوجێگایەکی ئەمین نەبوو. هەواکەی خەفەبوو. دەیویست بە قەدرایی داعبایەک پچوک بێتەوەو لە نێو گەڵا ڕیحانەدا خۆوەشارێو کەس نەیبینێ. ئەو گوتی :« منیش دێم، دەمەوێ کریت ببینم.»
خوشکی مێردەکەی لە بەر خۆیەوە گوتی :« برۆ و نە گەڕێیەوە .» ئەو نەیدەویست لەو ماڵەیدا ببینێ. کاتێکی نوئیمی لێی وە نیزیک دەکەوت، ئەو هەناسەی هەڵئەدەکێشا. قاپ و کەچکی تایبەتی بۆ ئەودیاری کردبوو. لە سەر ئەو باوەڕەبوو کە ئەو پیسەو ماڵەکەش پیس دەکات. شەوی پێشوو بە خەیاڵی خۆی ماڵەکە پڕ ببوو لە بۆنی جولەکە. ئەو دڵی تێکچوو بوو، ڕشابۆوە.
نوئیمی لە بەر خۆیەوە گوتی : « بەڵێ هێزی تەواوم هەیە... هەستا خۆی ئامادە بکا، بەلام لە پڕ سەری سوڕاو پاڵی وەدیواری دا. چاوی لێک نان. چەند ڕۆژبوو هەستی بە قورسایییەک دەکرد. دەتگوت گۆڕانی بە سەر داهاتوە. گۆڕاوە، خوێنی گەرم بوە. یەکێک دەستی لەسەر شانیدانا، ئاوڕی داوە مێردەکەی بوو بە لێوانە ئاوێکەوە لەوێ ڕاوەستابوو.بزەیەکی هاتی، ویستی ئاوەکەی لێ وەرگرێ. بەلام داهاتەوە وکەوتە عەرزی و لە خۆچوو. دایک بە شێواوی وەدوای گوڵاوێ کەوت. هێنای لاجانگ و شانو ملی بە گوڵاوێ داماڵی و بە دڵسۆزی گوتی:« فەقیرە هیلاکە .» خوشکی مێردەکەی گوتی : « هیچی نیە. تەنیا لەخۆچوە. منیش هێندێ جار بێهۆش دەبم .»
کسماس ژنەکەی لە ئامێزێ گرتو لە ژووری سەرێ بردیە سەر جێ. کاتێک نوئیمی چاوی

هەڵێنا، دایکی لەسەر سەری ویستابوو. نوئیمی گوتی : « دایە ببوورە،،، من هیلاکم..»

دایک گوتی : بنوو... بۆ هەوەڵین جار دەستی بە پرچەکانی داهێنا. کسماسیش گەردنی ماچ کرد و گوتی:

. بنوو لە گەڵ من مە یە... سەبر بگرە. من زوو دەگەڕێمەوە.

نوئیمی بە سەر ڕاوەشاندن سەلماندی و چاوی لە سەر یەک دانان و گوتی:« بڕۆ بە سلامەتی

کسماس چوە بارەگای خەلیفە. دیتی خەلیفە زۆر شێواوە. بە کسماسی گوت :

. هەر ئێستا نامەی مامت هاتوە، نوسیویە، نایەوێ تەسلیم بێ ، باشترە دەست لە کاری ئەو وەرنەدەن. بۆ خاتری مەسیح تۆ بڕۆ بیدۆزەوە. پێی بێژە کریت لە مەترسی دایە وکاری ئەویش جگە لەوەی کە وەزعەکە خەراپتر دەکا. هیچ فایدەشی نیە. هەوڵ بدە ئەو کەللە کەرەی ئاقڵ بکەی. چت لە توانادا هەیە بیکە. کورم فرە پێویستە.

باوکی پیرۆز! من هەرچی لە دەستم بێ دەیکەم. هەر ئێستا دەڕۆم..!

نوئیمی لە سەر تەخت دانیشتبوو، چاوەڕوانی ئەوبوو. کراس خەونکی زەردی لەبەر کردبوو، قژە زێرینەکانی ڕەنگ هەنگوینی بە سەر شانیدا بڵاو کرد بۆوە چەنەگەی خستبوە سەو ئەژنۆکانی و پاڵی دابۆوە، بیری دەکردەوە... ئاخ ئەڤین چەندە بە هێزی ! هەر ئەو بوو «واتە ئەڤین » کە ئەوی گەیاندبوە ئێرە. واتە هاویشتبویە ئەو سەری دنیایە کیژی ماڵێکی جولەکانی گەباندبوە ژوورێک کە وێنەی مەسیحی تێدا بوو. هەناسێکی هەڵکێشا و لە بەر خۆیەوە گوتی : « خۆزیا ئەو شتانەی دیتومن، نەمدیبان، خۆزیاگیانم هەروەک کاغەزێکی هیچ لێ نەنوسراو دەست وێ نەکەوتوودەمایەوە. ئاخ لەو خۆشبەختیە »

کەوتە بیری شەوی پێشوو. ئەودەمەی بەر لەوەی خەوی لێبکەوێ لەبان کۆنە تەختێکی ئاسن ڕاکشابوو پەنجەرە والابوو. هەناسەی شەو لە گەڵ عەتری ڕیحانان دەهاتە ژوورەکەی. نەدەنگی لاقی زەلامان دەهاتو نە سەوەڕ بوو. کۆلانەکان پاشملەی ڕێبواران لە خەودا بوون. مانگ شەبەقی دابوو، ولاتی روناک کردبوو. تەنیا لە دوورەوە هەناسەیەکی سوک و لە سەر یەک دەبیسرا. هەناسەی دەریا بوو کە لەو لای بورجەکانی شار بە خەبەربوو، وەک نوئیمی خەوی لێ نەدەکەوت.

. شەو لەو سەری دنیا چەندە جوانە! ئەو پیاوەی خۆشم دەوێ و لە نێودڵم دایە، چەندە بە دڵنیایی لە پەنا من دەنوێ.»

کسماس هاتە ژوورێ. لە پەنا ئەو لەسەر تەختی دانیشت. بە موحیبەتێکی لە وەسف نەهاتوو، بە خۆشەویستیەکی تەواو شێلگیر تەماشای دەکرد. دەتگوت ماڵاوایی لێ دەکات. نوئیمی دەستەکانی گرت و گوتی :

. دەرۆی ؟ دەستەکانی گەرم بوون. پیاوەکە نیگەران بوو. پرسی : « تات هەیە ؟»

. نا خۆشەویستم تا- م نیە. پێم وایە رەگەزی ئێمە هەموو خوێن گەرمن. بە زەردە خەنەیەک وەلامی دایەوە. پاشان لێی‌زیادکردو گوتی :« جۆرێک سەیرم دەکەی هەردەڵێی دەتەوێ بە جێم بێڵی. کەمی مابوو بە دوای ئەودا بڵێ بۆهەمیشە.

بەلام ترسا. دەیویست هاوار بکا: « لەم ماڵە بەتەنیا بەجێم مەهێڵە!» بەلام خۆی ڕاگرت.

کسماس گوتی : «خۆشەویستم زوو دەگەڕێمەوە. دەچم کە چاوەکانی باوکم وێک بنێم .»

www.kerimhisami.com

هێشتا دەستی ژنەکەی لەدەستی دابوو، هەستی کرد ئارامتر بووەو ژیانی بۆ هاسان دەبێ. هەموو سەدەکانی رابردوو وەک یەک وانو لە دەمێکی کورتدا، کۆدەبنەوە و ئەو دەمە کورتەش هەر ئەو تاوەیە کە یەکێک دەستی گەرمو زیندوی خۆشەویستەکەی لە دەستی دابێ. لەو دەمەدا بە خۆی دەڵێ :« هەمیشە وابوەو هەر واش دەبێ. ئەوە دەمی هەمیشەییە. »

نوئیمی ماوەیەکی درێژ تەماشای مێردەکەی کرد، بێ ئەوەی هیچ بێژێ. ئەوجار کسماس هاواری کرد :

- واچاوم لێ مەکە. تۆ جۆرێک سەیرم دەکەی کە دەڵێی بۆ هەمیشە بە جێت دێڵم. چاوەکانی نوئیمی ماچ کرد. لێوەکانی بە ئەسرین تەڕ بوون.

نوئیمی گوتی : « بەڵام ئاخر تۆش سەیر تەماشام دەکەی. »... دمو چاوی لە سەریندا شاردەوە.

لە خوارەوە دەنگی کوستاندیس بەرز بۆوە، دیاربوو تورە بوە. « ئەهای ئەرباب! زوویە. بابە گەورەت دەمرێ. دایکت قمقمەی پڕکردوە لە شەراب لە رێگا جەمێکی چاک دەخۆین و دەخۆینەوە. تەنیا زوویە. رۆژ خەریکە ئاوا دەبێ.

کسماس داهاتەوە بەو جۆرە کە پەیکەری پیرۆز ماچ دەکەن، سینگی ژنەکەی ماچ کرد و گوتی

- خوات لە گەڵ ! بە هیوای دیتنەوە !

ژن سەری مێردەکەی دەئامێزێ گرت. چاوەکانی پڕبوون لە خۆشەویستیو هەستی ترس و جیایی. جارێکی تر گوتی :

- سەفەر بە خێر ...

کسماس لێی نیزیک بۆوە کە زاری ماچ بکا. بەڵام ئەو دەستی بە زاریەوە ناو گوتی :

- نا...نا... خوات لە گەڵ !

١٣

ڕوخساری کریت گرژو دەردەدارە.لە ڕاستیشدا دەردی کریت هەر ئەو دەردی کۆن و پیرۆز وتێکەڵ بە شانازی ئەو دایکانەیە کە ڕۆڵەی قارەمانیان بوون و پاشان لە پرسەو تازیمانەیاندا دانیشتوون.

کاتێکی کسماس بە سواری ئێسترو کوستاندیس بە پێیان و گۆچان لەسەر شان لە شاری کاندی هاتنەدەر و چونە نێو باخی ڕەزو زەیتونی دەرەوەی شار. وردە وردە شەو دادەهات. دیمەنی سەحرا وەک پێستی پڵنگ بە ڕەنگی زەردو سوور کەروێشکەی دەکرد. لە پشت سەریانەوە چیای ئیدا بە لوتکەی سەر بە بەفر داپۆشراوی، هێدی و بەتواناو میهرەبان ، وەک بابە گەورەیەک لە بەرامبەر خۆر چەقیبوو.بەرەو ڕووی ئەو ، چیای دیکتە لە ژێر شەبەقی هەتاوی پاییزیدا ئارام وێستا بوو. لە هەموو شوێنێ مەزرای تازە کێڵراو دەهاتە بەر چاو کە هێندێ ڕەنگی قاوەیی و هێندێکیش ڕەشی تاریک بوون. لە هێندێ جێگا باخی پچوکی زەیتون بە لقی زێوین وتاقە دارێکی شمشاد دەبینرا. ڕەزێک بە لقەمێوی بادراو کە چەند زەنگەتە ترێی پێوە مابوون دەهاتە بەرچاو.

کسماس لە تەماشاکردن تێر نەدەبوو. دڵی وەهای لێدەدا. دەتگوت خەریکە دەر پەڕێ.لەو کاتەدا بەخۆی دەگوت: « ئەوەیە کریت. ئەوەیە ئەم وڵاتەی کە لێی هاتوومە دنیا.! ئەوەیە دایکی من! »

کاتێک لە دەرەوە بیری لە کریت دەکردەوە هاوارێکی توندو بێ ئامان لە ناخیدا سەری هەڵدەدا.پاشان سەری بەردەداوە و بێدەنگ دەبوو. ئەو هاوارە بە سەریدا دەیگوڕاندو دەیگوت: تۆ ئێستا چت کردوە؟ بەڕاستی تۆ تەریق نابیەوە؟ تۆ لەو ماوەیەدا هەر لە گەڵ هەواو با بەشەرهاتوی و هەموتوانای خۆت بۆ قسەکردن تەرخان کردوە. تۆ ئاگات لە واقعیەت نەبوەتادڵت بە خەون خۆش کەی. من‌تۆم گەرەک نیە !« ئەوەش‌کریت بوو لە ناخیدا هاواری دەکرد. ئەودەم سەری دادەخست و بێدەنگ دەبوو. ئەوەتا لەو دەمەوە کە پێی دە خاکی نیشتمان دەنا،سی و ڕیخۆڵەی پڕدەبوون لەبوتی عەتری پنگی دەشتێ. ئیتر نەیدەتوانی لە بەرامبەر ئەودەنگەدا بێدەنگ بێ. دەبوایە وەڵامێک بداتەوە. بەڵام کام وەڵام ؟ ئەو کەهیچی وای نەکردبوو بەکار بێ. دەست‌و ڕان‌و سینگی جگە لە پلە گۆشتێک شتێکی تر نەبوون. لە ڕاستیدا ئەو مایەی شەرم و خەجالەتی بنەماڵەی باخی و سەربزێوی خۆی بوو.

ئێستا بۆ کوێ دەچوو؟ دەچوو یەکێ لە شێرەکانی بنەماڵەی خۆی بنێژێ و شێرێکی دیکەش ڕازی بکا کە مل بۆ زنجیر رابکێشێ. بەڵێ ئەو کاری گەیوەتە ئەو جێگایە . بە هیوای ئەوەی دەنگی ئینسانێک ببیسێ،ئاوڕی وە کوستاندیسی داو گوتی:« ها، کوستاندیس ! باسی پاڵەوان سیفاکاسی بابەگەورەم بکە ! وەرە وە پێش کەوە تا گوێم لە دەنگت بێ. »

www.kerimhisami.com

سیفارێکی دایە. کوستاندیس سیفارەکەی خستە پشت گوێ و گوتی :
. چت دەوێ باسی چت بۆبکەم ئەرباب. جگەلەوە کە بڵێم ئێمە زیندوین و ئەو خەریکە دەمرێ. ئەو بە درێژایی تەمەنی خواردوویەو خواردوویەتەوەو تورکی کوشتون. ئێستاش خوا بیبەخشێ. بروا بکە ئەو فرە باش ژیاوە. تەنانەت لە باش باشتر. حەسرەتی هیچی نەماوە. کەوابوو نابێ بۆ مردنی بە پەرۆش بین. کاتێک دەهاتە چیا سەری مێگەلە مەری بدا،قالبە پەنیرێکی گەورەی دەکردە دوو پاروو. پاشان بە پلارکەرۆنشکێکی دەکوشت و دەیگوت: کوستاندیس وەرە ئەو کەورێشکەم بۆ لێنێ.من کەورێشکم بۆ لێدەنا، تەنانەت ئێسکەکانیشی دەخواردو هیچی نەدەهێشتەوە. بیستوومە شەوی ژنهێنانی سێ تەختی شکاندوە. پێمەکەنە ئەرباب، چت بۆ دەگێرمەوە وایە.
کوستاندیس بێدەنگ بوو. کلاوەکەی لەسەرکرد. ئارەق لە سەروچاوی رەش هەڵگەراوی دەهاتە خوارێ. ئەویش دەستی کرد بە پێکەنین و پرسی:« تۆ دەزانی ئەنکت چۆنی مێرد کرد؟
. نا.. نازانم. کوستاندیس بۆم بگێرەوە.!
. دایک وبابی نەیاندەویست بیدەن بە بابە گەورەت. وادیارە بابە گەورەت کابرایەکی فەقیربوە ودایک و بابی بوکێ دەوڵەمەندبوون و «خواجە باشی» بوە. لەوەش خراپتر رەوشتی بابە گەورەت جۆرێک بوە دەیانگوت دینەو بێ مێشکە. چونکە هەمیشە ئاژاوەی ناوەتەوە. هەرلەبەر ناو یا بەڵێ وەدەشتی کەوتوە. بەلام ئەوان خەڵکێکی ئاقڵ و گوێ لە مست بوون. جگەلەوە بنەماڵەش نەبوون. بابەگەورەت دەنێرێتە سەر کیژەکەیان، تەنانەت پێش نوێژی دێری عیسای مەسیحیش رەگەڵ دەخات. بەلام ئەو خێزانە شەریفە وەڵامی نادەنەوە و دەڵێن « نا..نا..ناخودا نەینوسێ! ئێمە زاوای ئاوامان ناوێ.»
دەزانی بابە گەورەت چی کرد؟ کارێکی حیسابی! شەوێک سواردەبێ وەدەچێتە گوندی کیژەکەی. تەنەکە نەوت وشقارتەش دەبا. ئەنگوستیلەیەکی دەزگیرانیش لە دەسرەیەکدا گرێ دەدا. کە دەگاتە گوندی نەوت بە خانوەکان وەر دەکا و هاوار دەکا: « هۆی خەڵکینە دەمەوێ ماڵەکانتان ئاگر تێ بەردەم.»
خەڵکی گوندی کە دەنگی ناناسن لە جێ دێنەدەر. دایک وبابی کیژەکەش بە پەشۆکاوی لە خەو رادەپەرن و دەست بە پارانەوە دەکەن:« بۆخاتری خوا پاڵەوان سیفاکاس ئەوەمان لە گەڵ نەکەی!»
ئەو هاوار دەکا : کەوابوو «لینا» م بدەنێ!
. چما تۆ لە خوا ناترسی ؟
. خوای مەهێننە نێو کارەکانی من.پێتان دەڵێم: «لینا»م بدەنێ و تەواو. ئەوەش ئاڵقەی دەزگیرانی یە کە هێناومە.
دەسرەی لە سەری دەکاتەوە، ئەنگوستیلەکە نیشان دەداو دەڵێ: « ئێستا سەرپشک بن... یان ئاگر یان ئەنگوستیلە.»
باوکی کیژەکە دەڵێ:« ئاخ... ئەی شەیتانی هەوسار پساو ، خودا سزات بدا.»
بابە گەورەی تۆ دیسان هاوار دەکا: « ئاگر یان ئەنگوستیلە ... زووبن !»

ـ ئاخر بەزەییت بە گوندی دابێ !
ـ گوتم ... ئاگر یا ئەنگوستیلە ...
خەڵکی گوندی تورە دەبن و دەڵێن:« یانی چی ؟ ئەو ئەحمەقە شێتە یاسا بۆ ئێمە دادەنێ؟ یالاّ... کورینە وەرن بەرگری لە خۆمان بکەین. بەلام پێش نوێژی گوندی دێتە نێو مەسەلەو دەڵێ:« برایانی من! لە خوا بترسێن و تەسلیمی ئەو هەتیوە مەبن کە شەیتان چۆتە کلێشەی. پاشان روو دەکاتە باوکی کیژەکەو دەڵێ: « زووبە <مینوتیس> بریار بدە! زاوا کوری چاکە، کیژەکەتی بدەیە ».
ریشسپی قەومیش وەزمان دێن و ئاخرەکەی باوکی کچەکە دەڵێ:«باشە شەیتانی هەوسار پساو. من کیژەکەت دەدەمێ، برۆ. »
ـ من هەر ئێستا کچەکەم دەوێ، برۆ بیهێنە.
باوکی بە جنێودان بۆ لای کیژەکە دەچێ. دایکی دەست دەکا بە گریان ، بەلاّم بابە گەورەت دادێتەوەو کیژی گەنج بڵێند دەکاو دەیهاوێتە پشت تەرکی خۆی و رکێف لێدەدا و تەپو تۆز دوای خۆی بە جێ دێڵێ. خەڵکی گوندی لەگەڵ پێش نوێژ بە پێیان وەدوای دەکەون. بەیانی زوو دەگەنە گوندی پێترکفالو. هەرلەوێ لێکیان مارە دەکەن. پاشان بابە گەورە بە سەریاندا دەگوڕێنێ و دەڵێ:
ـ ئیتر باشە برۆن بە دوای کاری خۆتاندا. یەکشەمۆی داهاتوو شایی دەکرێ، ئەودەم وەرن، پێلاّوتان سەوچاوم. ئێستا کارم هەیە. لێرەدا کوستاندیس سیغارەکەی لە پشت گوێی هەڵگرت و گوتی:« بەڵێ ... پیاو دەبێ ئاوا ژن بێنێ. » ئەستێ و بەردی هێنادەرو سیغارەکەی داگیرساند. ئەودەم هەرتکیان لەدۆڵێنێوان دووچیا تێپەریبوون. ئاوێکی باریک بە سەر بەردەکاندا دەهاتە خوار. کوستاندیس پرسی : ئەرباب تینوو نی؟
ـ نا.. کوستاندیس تالۆکەی بکە بابرۆین .
ـ راوەستە من تینومە. بەرەو روو لە سەر بەردەکان درێژ بوو، ریش و سمێڵی خستە نێو ئاوو دمی پێوە نا. وەک پڵنگ بە زمان ئاوی دەخواردەوە. کسماس هەروەک تەماشای ئەو زەلامەچیایی‌یەی دەکرد. لە بەرخۆیەوە بیری دەکردەوە کە: «ئەو دێوە ئاوی جزگەی پیس دەکات. » بەهەستێکی‌فیزو‌شانازیەوە سەیری‌قەدوبالاّوباسک‌وقۆی تێکهالاّوی‌ئەو پیاوەی دەکرد.
کوستاندیس هەستاوە، دەستێکی بە ریش وسمێڵی داهێناو گۆچانی هاویشتە سەر شانی و گوتی :
ـ هەر لەسەر ئەم ورتکە بەردانەی کە ئێستا لەسەریان درێژ ببووم‌و ئاوم خواردەوە، رۆژێکی حوسێن ئەڵبانی دوژمنی مەسیحیانم سەر بری. لەو رۆژەوە سوێندم خواردوەهەرکاتێ بێرەدا تێپەرم، تینویم یا نەبم ئاوێ دەخۆمەوە.
کسماس کە شەوی‌پێشتر حکایەتی کوشتنی حوسێن ئەڵبانی بۆ گێرابۆوە و گوتبووی کە ئەو کارە یەکێ لە هۆیەکانی قەتل‌عامی شاری کاندی ، ئەو کوشتارە سامناکە بوە، پرسی :
ـ ئەوە تۆبوی سەرت بریبووکوستاندیس؟ ئەو کارەت هەر بە تەنێ کرد؟ کوستاندیس لە وەلاّم دا گوتی:
ـ دیارە بەتەنێ بووم. پێت وایە چۆن بوو؟ ئەو بەتەنێ بوو، دەبوایە منیش بە تەنیا بم. من

لە پێچانەوەی فیشەکان یارمەتی ژنەکانی دەدا. بەڵام بیری لە شوێنێکی تر دە خولایەوە. ئەو نەلە بیری کریت دابوو، نە لە فیکری پاڵەوان پولیکسینگیسدا. بیری لە مەسیح و پیرۆزەکانیش نەدەکردەوە. بیری لە سەیرو سەفەر دابوو، لە چیا بەرزەکان. بەدوای ئەو پیاوە تێکسڕماوەدا دەگەڕا کە دڵی دەیویست. چەند حەوتووی تر، واتە ڕۆژی ڕێزگرتن لە خاچی پیرۆز کە دەبوە چاردەی مانگی سیپتامبر بە ئایینی مەسیح دەیان شوشت و دەبوو بە گاور. یای کریسانتی خوشکی پاڵەوان پولیکسینگیس کە لە ماڵی عەلی بەگی لە مڵکی داگیرکراوی براکەی دەژیا، پێشەکی ئەو کارەی ئامادە دەکرد. بەژنەکانی گوتبوو کە بۆ ڕۆژی گاوربوونی ئەم ژنە موسوڵمانە نانی متفەرک دروست بکەن.

لەم ڕۆژەدا، حەوت پاڵەوان هەر یەکە بەداروودەستەی خۆیانەوە جێگای باوکیان دەگرت، چس‌گورکیش دەهات وتاری دەدا. جوتیارانی گوندەکانی دراوسێش دەهاتن تا لە ئاهەنگی گاوربوونی ژنی نوری بەگیدا بەشدار بن . ئەوەیان بە فاڵی باش دەزانی و بە یونانی بوونی وەسمانی و بە کۆتایی هاتنی دەردو ئازاری کریتیان دادەنا. هەموویان هاتبوون خزمەتی ئامینەی بکەن. بە جوانی ئەویان هەڵا دەگوت و چاوە ڕوانی ئەو جێژنە بوون. ژنی چەرکەسی ئەو خزمەت و نازکردنەی بە ڕوو خۆشی وەردەگرتو بەڵام هەست و بیری هەر لە چیادوورەکان دە سوڕایەوە. تەنیاجارجار کە کریسانتی ڕێوشوێنی ئایینی تازەی فێر دەکرد، توڕە دەبوو،بە توندی وەڵامی دەدایەوە.

شەوێکیان پیرە کچ لە سەر نیوتەخت دانیشت و دیسان دەستی کرد بە حکایەتی‌کورتە مێژووی ژیان وکەرامەت وموجیزەی مەسیح‌و خەلیفەکانی. باسی نوێژ و ڕۆژوو خۆ نەشوشتن و سەبرو خوراگری ئەوانی دەکرد و گوتی : ئەگەر زللەیان لە لاڕوومەتێک دابان، لایەکەی دیشیان وەر دەگێڕا.

ئامینە گوتی:« باشە .. یای کریسانتی! بۆجما کریتیەکان مەسیحی نین ؟ئەدی بۆچی کاتێ سولتان بەسەریان دادەدا، ئەوان شۆڕش دەکەن پەلاماری دەدەن و دەیانەوێ چاوی دەر بێنن. ؟ »

کریسانتی دوای تۆزێ دوودڵی گوتی:« ڕۆڵە ئەوە مەسەلەیەکی دیکەیە. ئەمە ئەو شتەیە کە تۆ پێی نێژی نیشتمان و منیش ناوی دەنێم ئایین ..تێدە گەی؟ »

ژنی چەرکەسی لەم وەڵامە تێ نەگەیشت . لە بەر خۆیەوە گوتی :«هەر چۆنێ بێ من بەڵێنیم داوە دەبم بە مەسیحی. بەڵام خۆشم هەر دەشۆم. ئەو پیاوەی خۆشم نەوێ ئەگەر دەستم لێ بدات، چاوەکانی دەردێنم. ئەگەر مردم با مەسیح چیدەوی لە گەڵم بکات. بەڵام تا زیندووم دەسەڵاتی خۆم بە دەست خۆمە. »

ئێوارە ڕۆژی ئەنجومەنەو ئامینە لە پێش پەنجەرەی ژووری خۆی دانیشتوە. چاوەڕوانی گەڕانەوەی دەسگیرانیەتی. خۆی ڕازاندۆتەوە، زولفەکانی شوشتوە، وەسمەی کێشاوە،چەندەی دەویست لە گەڵ دەسگیرانی بچێتە ئەنجومەن و تەماشای ئەم چاردە پاڵەوانە بکا کە وەک هەڵۆ بە ڕیز لە سەر گاشە بەردان دانیشتوون. ئەو پاڵەوان میکلسە کەللە ڕەقە ببینێ کە بە یادی ئەو مەمکەکانی وەخرو دەهاتن. بەڵام خوایە! ئامینە بۆچی بیر لە پاڵەوان میکلس دەکاتەوە؟چی لە لەشی دایە کەوا ئەم ژنە بۆلای خۆ ڕادەکێشێ؟ ئەوە کە ئینسان نیە، شەیتانێکی درندەیە بۆ

www.kerimhisami.com

بدونم!. گوندیان گەمارۆدابوو کەس رانەکات. کورانی هەرزەکارو چەند پیاوی بەساڵاچوو کە هەموویان ٤٠کەس دەبوون، لە کلیسا کۆبوونەوە. پیاوێکی پشتکوری وردیلە چوە پێش و بە حوسێنی گوت : «ئەگەر بتەوێ ئەو لاوانە بکوژی، من شەرمێ دەکەم، زیندوو بمێنمەوە. من بکوژە و لە جیاتی من یەک لەو لاوانە ئازاد بکە. کامەی خۆت گەرەکتە.»

ئەڵبانی قاقا پێکەنی. پشت کووری گرت و هاویشتیە نێو چل کەسەی. پاشان روویکردە هاورێ سەگەکانی و فەرمانی دا:

« تەقە لەو کافرانە بکەن!»

کسماس گوتی: « کوستاندیس بیبڕەوە بەسە !»

بەڵام کوستاندیس بێدەنگ نەدەبوو. چونکە دیمەنی ئەو خوێنانەی لەبەر چاوبوو. درێژەی پێداو گوتی:

. تورک دەسرێژیان لێکردن. هێندێک هەر لەجێ تەواو بوونو کەوتن. بەڵام هێندێکیان کەوتبوون و دەجولانەوە و هێشتا نیوە گیان بوون. پاشان قوڵکەیەکیان هەڵکەندو هەموویان خستنە نێو. بەڵام قوڵکەکە زۆر قوڵ نیە، هێشتا بۆنی دێت، وەرە تا بیبینی.»

کسماس لەرزی‌و گوتی:« نامەوێ بیبینم» ودەنگی ئێسترەکەی دا. هەرتک گەیشتبوونە مەیدانی گوندی. خەڵک لە دەوریان‌کۆبوونەوە. هەموو پیرە مێردو ژن لە پشت سەریان وێستا بوون. پیرە مێردێکی باڵابەرزی لەرولاوازکەریشسپی‌گوندی بوو هاتە پێشو کلاوی لەسەری هەڵگرت‌و گوتی:

. کورسیشمان نیە بۆتان بێنین لە سەری دانیشن. لیوانمان نیە ئەگەر تینوبن ئاوی بێ بخۆنەوە. نانمان نیە ئەگەر برسی بن بۆتانی بێنین. کسۆک هەموو شتێکی ئێمەیان سوتاند. خودا ئاگریان تێبەردا.

پیرێژنێک بە گریان گوتی:«تەنانەت پیاوێکمان نیە لە گەڵتان بدوێ. ئەو ژنانەی لە دەوری پیرێژن وێستا بوون، دەستیان کرد بە گریان. ریشسپی گوندی ژنەکانی دەنگدا و گوتی:

. ئازابن ژنەکان. بۆچما لە شۆرشی ١٨٦٦-یشدا هەر ئاوانەبووین؟ ئەوێ رۆژێ تەنیا دوسێ منداڵی شیرە خۆرە مابوونەوە. خەڵکی ئەم گوندە لەو منداڵانە وەپاش کەوتون. هەتا نێرو مێیەک بمێنن، کریت هەردەمێنێ.

ژنێک لە گۆزێ ماسیلەیدا هێندێ ئاوی بۆ کسماسی هێنا. کسماس خواردیەوە، بەڵام‌دڵی فێنک نەبۆوە.

پیرە مێرد رووی کردە کوستاندیس و گوتی:

لاو خودا دەستی تۆ بکاتە متفەرک، بەو کێردەوە کە سەری ئەو سەگەت پێبری. بتباتە بەهەشت.خودا ئەو کێردەش بکاتە متفەرک. کسماس‌کە نەیدەتوانی بەسەر هەڵچوونی ئاخیدا زاڵ بێ گوتی :

. بەسە ئیتر با برۆین .. خواحافیز !

پیرە مێردان لەکاتێکا خۆیان هاویشتبوە سەرگۆچانەکانیان، تەماشای رۆیشتنی ئەوانیان دەکرد. پیرێژن ئەسرینی چاویان دەسریەوە. گەورە کچێک لە سەر وێرانەی خانویەکی‌دانیشتبوو،

www.kermhisami.com

به تاسەوە تەماشای گورج وگۆڵ کوستاندیسی دەکرد کە لە سەر بەردێکەوە بۆ سەو ئەویتر بازدی دەدا.

رۆژ بەرەو ئاوابوون دەچوو. ئێستا گەیشتبوونە دەشتێکی چۆل کە چەند داربەروی سەوز لە تاریکیدووردتارمایییان دەدا.. کوستاندیس گۆچانێکی لە ئێسترەکەی داو گوتی :

. توندتر برۆ...تاشەو دانەهاتوە ئەشێ بگەینە گوندێ. لەوێ دەچینە ماڵی ‹کوبلینا›ی پورم. ئەو پیرێژنە خانووی نیە، بەلاّم دڵێکی گوشادی هە یە و لە کاولەکەی خۆیدا ڕامان دەگرێ. لەو گوندەش هەروەک گوندی دیتمان خانو نەماون. سەگەکان بەو گوندەشدا تێ پەریون. لەعنەتی خودایان لێبێ.!

پیرێژنێکی کزۆڵەی پێپەتی کوێرە موشە بە کۆڵەدارێکەوە رادەبرد. کسماس لێی پرسی :

. نەنە حاڵت چۆنە؟ ژیان چۆن دەگوزەرێ ؟

پیرێژن لە وەلامدا گوتی:« چت پێ بڵێم رۆڵە. ژیانی سەگمان هەیە. خوامرز لە هەموو چارە رەشیوکوێرەوەری دوور رابگرێ. »

. تورک تۆشیان ئازارداوە؟

. چت گوت رۆڵە ؟... من هیچ نابینم ...

نەنەگیان گوتم خوا حافیز . نەنەگیان دەڕۆین ..

. تۆ کریتی ؟

. بەڵێ ...نەنەگیان...

رەحمەت لەتۆ.. تادەتوانی منداڵ دروست کە! کریت چۆل بوە. منداڵ دروست کە تا رەگەزی کریتیان لەسەر زەوی پاک نەبێتەوە. کریتیش بە کاری شتێک دێن.

کوستاندیس گوتی:« بەسە درنگە با بڕۆین ..» ئێستریان دەنگداو دوور کەوتنەوە.دیسان گوتی:

. باشبووپیرێژن بە خرکە بەردان تێمان بەر نەبوو. باش لە دەستی دەرباز بووین. ئەو پیرێژنە ناوی ‹کوستاندینا›یە. پێی دەڵێن ‹ حاجی خانم› بەدبەختە کە چاوی بە پیاوی کەوت ئاقڵی نامێنێ. بە بەردان دایدەگرێ. هەر کەسێکی دیت، وادەزانی تورکە. پاشان داهاتەوە چەند دەنکە بەروی هەڵگرتنەوە، پاکی کردن وخواردنی.تەماشای کرد کسماس بە وشتی سەیری دەکا. پێکەنیو گوتی:

. ئەوانە بەرو نین، شابەروون . لای کەم کە هەواتاریکەو باش لێکیان ناکەینەوە، هیچیشمان نیە بیخۆین، دەڵێین شابەروون. بەلاّم لە بارەی حاجی خانمێ کە ئێستا باسمان دەکرد گوێ بدەیەتا بۆت باسکەم کە سەرت سوڕ بمێنێ. ئەو پیرێژنە بەدبەختە چوار کوری هەبوو. هەموویان گەنجو ئازاو جوانچاک. هەرچواریان چووبوونە چیا تا لە دەستەی پاڵەوان ‹ولاهوس›دا دژی تورکان شەر بکەن. شەوێکی هەرچواریان بۆ سەردانی دایکیان کە نەخۆشبوو، لە چیا هاتبوونەخوارێ. بەیانی زوو سەربازی تورک وەنێو گوندی کەوتنو چوونە ماڵە پیرێژنێ. چوار لاوی بێ چەک هێشتا لەخەودا بوون. تورک دەیانگرنو دەستیان دەبەستنوبەدیواریانەوە دەنێن. پیرە دایک بەگریانو هاوارخۆداویتە سەرپێلاوی ئەفسەری تورک ودەپاڕێتەوە.

www.kerimhisani.com

ئەفسەر پێدەکەنیو بە پیرێژن دەڵێ:« یەک لەو چوارانە هەڵبژێرەو بزانەکە نایکوژم.» دایک لە کاتێکا وەک دارە بی دەلەرزی‌وتەماشای کورەکانی‌دەکرد. کامیان هەڵبژێرێت ؟ سێ کور گوتیان دایە : <نیکولیس>هەڵبژێرە. چونکە ئەو ژن ومنداڵی هەیە. نیکولیس تورەبوو گوتی :« من منداڵم هەیەو تۆی خۆم چاندوە، دەبێ یەک لە ئێوە زیندووبێ تا ژن بێنیو منداڵی ببێ.» پاشان ئەو سێیانە دەستیان کرد بە کێشەو باس، هەریەکە دەیویست ئەویدی نەجات بدا. ئەفسەری تورک ئاخرەکەی حەوسەڵەی بەسەر چوو، فەرمانی دەسرێژی داو هەرچوار لاو کەوتنە عەرزی.

کسماس هاواری کرد وگوتی :

. کوستاندیسی لەعنەتی! تۆ بەکام دڵەوە دەتوانی ئەم کارەسانە بگێڕیەوە.؟

کوستاندیس پێکەنی گوتی : « ئەریاب ! پیاو دەبێ خۆراگربێ، بەردو پۆلاً خۆراناگرن، بەلام مرۆڤ خۆرادەگرێ. ئیتر ئەوەندەی گوتمان بەسە. خۆشتر بڕۆین، شەوداهات »

لە دەشتی هاتنەدەر و گەیشتنە باسکێکی چیا. کوستاندیس بە دەست نیشانیداو گوتی :

« ئەوەش گوند »

کسماس تەماشای کرد جگە لە چەند گاشە بەرد کە بە چیاوە نوسابوون، چیتر دیار نیە. پرسی «کوا گوند..؟ من هیچ نابینم.» کوستاندیس گوتی :

. پێش خۆت تەماشا کە، ئەو گاشە بەردانە گوندە. ئێستا زەلامانیش دەبینی. ئەوەش سەگی گوندی کە بۆنیان کردوەو وادێن

دووسێ کسۆکی لەری برسی لە کاولان هاتبوونەدەرو بەوەڕین بۆیان دەهاتن. ئیتر شەوداهاتبوو.

کسماس گوتی : « من چرایەک نابینم »

. ئەی ئەریاب ! چرای چی؟ چراو نەوت لەکوێ بێنن؟ ئەگەر رۆژ ئاوابوو وەک کوند دەچن خۆیان لە کاولاندا دەشارنەوە.

لەپڕ لە بان بەردێکەوە چوار پێنج سەر هاتنە دەرو گوتیان :« بەخێرهاتن دەچنە کوێ/ »

کوستاندیس گوتی :« ئێمە دەچینە ماڵی <نەنەکۆیلینا>. ئەو رامان دەگرێ». هەر پێنج دەستیان کرد بە پێکەنین. یەکیان پرسی ؟:« ئێوە خۆتان هیچتان پێیە بیخۆن؟

. بەڵێ... شتێکمان پێیە.

. کەوابوو باشە... نەنەکۆیلیناش شتێک دەخوا.

. هیچتان هەیە بەخۆتانی دادەن ، لە سەرما بتان پارێزێ؟

. بەڵێ هەمانە .

. کەوابوو نەنە کۆیلینا ئەمشەو شتێک بە خۆی دادەدات.

لەپشت بەردەکانەوە دەنگی گاڵتەو پێکەنین دەهات.

. سەیرە ... لەم گوندە هەموو پێدەکەنن. ئەوانە چما دەردو زەحمەتیان نەدیوە، یان بە سەر دەردەکانیاندا زاڵن.؟

کوستاندیس بۆ روونکرنەوە گوتی :

. ئەوانەش لەهەوەڵەوە رەنجیان کێشا. جگە لەوە چی‌یان پێدەکرا. ئەوانەش ئینسانن. بەڵام لە

www.kerimlisani.com

ئاخردا تێگەیشتن کە بە خەمخواردن هیچ ناکرێ. ناچار دەردو خەمی خۆیان دابە شەیتانو وێڵیان کرد. تەنانەت کەمانچە ژەنێک هەیە، دێت،کەمانچەیان بۆ لێدەدا. ئەوان بێ ئەوەی شەراب بخۆنەوە سەرخۆش دەبن. وەک دووپشک لە سەربەردان ژنو مێردایەتی دەکەن. ئەرباب، خۆت دەزانی ئادەمیزاد فەرامۆشکارە. هەر بۆیەش ئەبەدیەو نامرێ.

کوستاندیس راوەستاو دەستی کرد بە ئەژماردنی خانووی وێران. خانوو بە قەدرایی گاشە بەردان بوون. گوتی :

- چوار... پێنج... شەش...،ئەوە خانووی پووری منە. پێویست ناکا لەدەرگا بدەین. چونکە دەرگای نیە. هاواری کرد :

. های خات کوبلینا ... وەرە دەرێ، وەرە سەر هەیوانێ. پیرێژنێکی کەلاکی تێتوڵدراو کە بە داری دەرزی لە نێو کاولێک هاتە دەرێ و پرسی :

. کوستاندیس ئەوە تۆی ؟تۆ کەی دەبی بە حیسان ؟ کێت لەگەڵە ؟

. گوتم دەرگای وەتاغەکان بکەوە، ئێمە دەمانەوێ میوانی تۆبین. بە نۆکەرەکانت بێژە گورج دوو مامر سەر ببڕن. یەکیان بکەنە سوپ و ئەوی دیکەش لەگەڵ پەتاتە سوور کەنەوە. دەرگای سندوقەکان بکەوە، لێفەو دۆشەگی ئاوریشم بێنە دەرێ. جێگامان بۆ چابکە پوورێ گیان، بە دیتنت چەندە شادم. هیوادارم شادو بەختەوەر بی.!

پیرێژن لە وەلامدا گوتی:« بەقسەت دەکەم کەللە کەر!» پاشان لە کسماس وەنیزیک کەوت و گوتی :

. تۆ ئەربابی من بە خێر هاتی! کسماس لە ئێستر هاتبوە خوارو بە لاکەلاک بەسەر بەرداندا دەرۆی. پیرێژن دیسان گوتی:

. رۆڵە بەخێرهاتی. گوێ مەدە قسەکانی ئەو کوستاندیسە شێتە. لێرە قوژبنێک هەیە و مێچێک. ژووری دانیشتنو ماڵم هەر ئەوەیە. وەرە ژووری.

هەموویان لە سەر بەردان دانیشتن. کوستاندیس هێندێ چیلکەوداری کۆ کردەوەو ئاگری سازکرد. کسماس خورجینی خۆی کردەوەو ئەو خواردنی کە دایکی بۆ رێگا بۆی تێنابوو، هێنایەدەر. نەنە کۆبلیناش هات لە پەنای دانیشت.

وەک خۆ ناساندن پێکەوە یەک دوو قسەیان کرد. پیرێژن نیشانەی خاچی کێشا و هەرسێکیان دەستیان کرد بە خواردن.

خانەخوێ گوتی:« رۆڵەکانم خۆزیاهەموو شەوێ دەهاتن. هەموو شەوێک.چونکە منیش شتێکم دەخوارد شەرابیشتان هەیە؟

قمقمەی کوستاندیس دەست بەدەست گەڕا. پیرێژن چاوی وە تروسکە کەوتن. وێدەچوو بە کیژی جوان بووبێت. تاقە شتێکی لە جوانی بۆی مابۆوە، چاوە رەشو گەورەکانی بوون.

کوستاندیس کە بە شەراب گەرم داهاتبوو گوتی:« پوورە کۆبلینا! ئیجازەیە گۆرانیەک بڵێم ؟

. چۆنی دەتەوێ، کوستاندیسی لەعنەتی! تۆ زیندووی کەوابوو دەتوانی گۆرانیش بڵێی.

زەلامی لەندەهۆر دەستی بە گۆرانی وتن کرد. پیرێژن گوێی دەدایە و بەو زاری بێ ددان قاقا پێدەکەنی.

کوستاندیس دەیگوت : « منو پورە تیئودۆر پێکەوە دەچووینە شاری. لە ڕێگا پێکەوە قسەمان دەکرد. ئەو دەستی لە من دەداو من دەستم لەوی دەدا. خودا وای کرد کە پورم لە پێش لاقانم وەعەرزی کەوێ . ئاخ پورێ گیان، خۆزیا پورم نەبای !
ـ ئاخ.. کورم... تۆ چت لەوە داوە ، من دیسان هەر پورت دەبم! »
پیرێژن بەو گۆرانیانە، گیانێکی دەهاتەوە بەر و چەپڵەی لێدەداو سوور دەبۆوە.
کسماس بە سەر سوڕمانەوە چاوی لێدەکرد و لە بەر خۆیەوە دەیگوت : « چ توانایەکی مەزنی گیانی! ڕازی مانەوەی کریت هەر لەوە دایە ! »
پیرێژن بە پێکەنینەوە گوتی :« کورم، فەقیری‌و هەژاری پێویستی بە شادی هەیە، خەم وخەفەت پێویستیان بە خۆشی هەیە. ئەگینا خەم‌و خەفەت دەمانتوێنێتەوە. بۆچی دەبێ ڕێگا بدەین کە خەمی قاحبە بمانخوا؟ باشترە ئێمە ئەو بخۆین. »
لە قسەکردندا مستی لە بەردەکان دەداو جارێکی تر گوتی:
. منێکی کەوا ئێستا شادو پێدەکەنم، لە دەستی مەرگ چم نەکێشاوە. نازانم لەو ڕەزیلە بێشەرمە چۆن تۆڵە بستێنمەوە. ئێستا تەمەنم ۷۰ ساڵە. داخەکەم تازە منداڵم نابێ، دەناحاڵیم دەکرد!
کوستاندیس گوتی : « پورێ گیان لە سەربردەی خەفەتباری خۆت هێندێکمان بۆ باس بکە. بۆ خۆشت باشە. »
. . ئاخ... کوستاندیسە ڕەبەنەی من ! باسی چت بۆبکەم. من ئێستا گەروم وشکە. هەر لەو نیزیکانە ئەشکەوتێک هەیە. جارێکی پارتیزانێکی یونانیم تێدا شارد بۆوە کە سەربازی تورک وەدوای کەوتبوون نان نەبوو منداڵی خۆم بیخۆن، بەڵام نانم بۆ دەبرد. منداڵی خۆم پێخەفی نەبوو، من پێخەفم بۆ دەبرد. ڕۆژێکیان ئەفسەرێکی تورک لە گەڵ سەربازان لێم وەژوور کەوت و گوتی :« کوێلینای لەعنەتی ! ئەگەر جێگای ئەو پارتیزانە یونانیەمان پێ نەڵێی،تاقە کورەکەت دەکوژین»
گوتم بە جێگای هیچ کەس نازانم. تۆش چت گەرەکە وابکە. بەڵام بزانەو لەم کوێلینای پیر ببیسەو پاشانیش وەبیرت بێتەوە کە کریت بەو*خەم دەردو خەفەتەوە بەسەر دەوڵەتی وەسمانیدا سەردەکەوێ. من سەرم لە گرێو دادەنێم. لەسەر چی گرێوم لەگەڵ دەکەی؟ ئەگەر سەرنەکەوت سەرم ببڕە ئەو سەگە لە حەیفان گینگڵی دەخوارد. لەو کاتەدا کورەکەم هاتەوەماڵێ. سەر بازان گرتیان‌و بە دیواریانەوەنا. پاشان ئەفسەری تورک سەیری منی کرد. کورەکەم هاواری کرد و گوتی : « دایە... دایە.. جێگای پارتیزانەکەی ئاشکرا نەکەی! » من گوتم :« نا..نا..کورم مەترسێ.. جێگای نالێم..خوا حافیز.. » تورک کورەکەیان کوشتم، خانوەکەیان سوتاندم و ڕۆیشتن.
کسماس لەوکاتەدا لە جێ ڕادەبوو گوتی :« دایە گیان بۆچی وات کرد؟ »
پیرێژن لەوپەری خوێن ساردی دا گوتی:«چونکە دەمزانی ئەو لاوە پارتیزانە لە گوندێکی ‹روملی› دایکی هەیە.ئەوەشم دەزانی کە دەردی دایکبوون چیە! »
کسماس تەواوی شەو نەیتوانی بخەوێ. هەمیش بیری لە کوێلینای پیر دەکردەوە و لە دڵدا دەیگوت:«چ هەستێکی بەرزو مەزن» هەر دەڵێی گڕێکی پیرۆز کریتی‌زیندوو ڕاگرتوە. گڕێکە

www.kerimhisami.com

لەوانەیە بتوانی بە ‹روح›ی ناوبەری. گڕێکە لە سەرووی مەرگ و ژیانە. ئێستا ئەوە فیزە، شانازیە، یا لاساریە، ئازایەتیە یا هەموویانە پێکەوە لە گەڵ شتێکی لە وەسف نەهاتوو کە دەبێتە هۆی ئەوە مرۆڤ شانازی بەوە بکات کە ئینسانە ...»

بەیانی کاتێک ماڵاوایییان لە پیرێژنێ دەکرد، نەنە کۆزلینا بەردێکی لە حەساری هەڵکەند کە پەڵەی سووری پێوە بوو. هێنایو دای بە کسماس‌و گوتی: «من دیاری دیکەم نیە بیدەم بە تۆ. وەرە ئەم بەردە لەمن بە دیاری وەرگرە. تا هەتا ببینی، کریتت وەبیر بێنەوە.» پاشان پەڵە سوورە رەش‌هەڵگەراوەکانی نیشاندان وگوتی: «ئەوە خوێنی کورەکەمە.»

رێبوارەکان کەوتنە رێ. کوستاندیس گزچانی هاویشتە سەر شان و کەوتە پێش. گۆرانی دەگوت. کسماس بێدەنگ تەماشای دەوروبەری خۆی دەکرد. ئەو رۆژە بۆ هەوەڵین جار هەستی بە دەنگی نهێنی و سامناکی نیشتمانی خۆی کرد. دەنگی ئەم وڵاتە گڕۆو سەرێزێوەی هەست پێکرد کە تاوێک دەرفەتی هێمنی‌و حەسانەوە نادا بەو کەسەی کە بۆ نیشتمان گەراوەتەوە. لە کریت شتێکی سەرووی ئادەمیزاد هەیە، ئەو شتە ئەوەندە قامچی لە رۆڵەکانی خۆی دەدا، هەتا خوێن لە لەشیان دێت. ئاوڕی داوە، تەماشای گوندو گاشە بەردانی‌کرد.لە نێو کاولەکان ژن‌و منداڵی لێک کردنەوە.دەنگی هاوارو پێکەنینی بیست. لەبەر خۆیەوە گوتی :« وای چ توانایێکیان هەیە ئەم خەڵکەو چ گیانێک ! ئێستا ئەوە هەزاران ساڵە بە برسیەتی و تینوویی ومەرگ‌و کێشە لە سەرئەو بەردە رەقانە خەبات دەکەن وچۆک‌دانادەن. تەنانەت سکاڵاش ناکەن ئەم‌کریتیانە رزگاری خۆیان لە داوێنی ناهومێدی و بێبەشیدا دەبینن.

ماڵی سیفاکاسی پیر، بەرزو بەرفرەوان، لە سەرەوەی گوندی دیاری دەدا. پڕبوو لە کوپەی شەراب و رۆنی زەیتون و تەویلەو عەمبارو داڵانی‌درێژ و ژووری میچ بەرز کە هاوینان لێفەو دۆشەگیان تێدا هەڵدەچنی. دەرگاکان ئاواڵەبوون. خەڵک بۆ سەردانی پیرە پاڵەوان دەهاتن و دەرۆیشتن. چەند رۆژبوو لەگەڵ مەرگ ملبەملەی بوو.

لە ژووری ماڵێ ژن‌و بوک‌ونەوەکانی پیرە مێرد لە هاتو چۆدابوون. هێزەی رۆنی زەیتون‌وکوپەی شەراب وکەوڵەمەری هەڵاوەسراو وپەنیری کوپەو پەنیری سپی سەلک کە لەسەر تەختە دانرابوون، دەیانبژاردن‌و بە دەنگی بەرز بەشی هەموانیان دیاری دەکرد. هێشتا پیرە مێرد نەمردبوو،میراتیان بەشدەکرد. پیرە مێرد نارەحەت‌بوو گوتی:

. لە حەسارێ درێژم بکەن، نامەوێ گوێم لە دەنگە دەنگتان بێ. بە دۆشەگەوە هەڵیان گرت‌و بردیانە حەسارێ. پاشان گوتی:« لە بن داری لیمۆ لەسەر عەرزم دابنێن. بچن داردەستەکەم بێنن. دەمەوێ هەرلێرە پاڵ وەعەرز بدەم‌و گیان بدەم. دەمەوێ دەست لە زەوی بدەم، زەویش دەست لەمن بدات. هێندێ بەرزم کەنەوە تا دەوروبەری خۆم ببینم.

پیرە مێردیان بەرز کردەوە. پاڵپشتیان بۆ دانا. داردەستەکەیان لە پەنا دانا. گۆزەیەکیان ئاوی سارد لەکن دانا تا بخواتەوە. پاشان گوتی:« زۆرباشە، ئێستا هەمووتان برۆن بەدوای کارەکانتاندا. تەنیا تراساکی لە لام دانیشێ.»

لە حەسارێ تەماشای تەویلەو چاڵاو وعەمبارو دوودارە شمشادو دەوروبەری خۆی دەکرد. گەڵای دارەلیمۆی بۆن دەکرد. ئەو بۆنەی زۆر پێخۆشبوو. دەستی دەریشی وەردەدا کە کەوتبوە

سەرسینگی. لە پڕهەستی‌کرد کە لەپشتەوە دەنگی هەناسەی ئینسان دێت. ئاوری داوە لاوێکی قەڵەوی توکناوی چاو پێکەوت کە تەماشای دەکات. پیرە مێرد پرسی :

. بڵێ بزانم تۆ کێی ؟

. کۆنستانتیس ..

. کوری کێی ؟

. کوری نیکولیسی کورت

. چت دەوێ وا بەمنەوە نوساوی ؟

. بابە گەورە وادیارە مردنی تۆ درێژە دەکێشێ. منیش بە تالوکەم کە بچمەوە چیا و ئاگام لە مەڕەکان بێ. جا ئەگەر رێگا بدەی من دەرۆم.

کەوابو مەحتەڵ مەبە. من بەوزوانە نامرم. بڕۆ بە باشی ئاگات لە مەری بێ.

لاو گوتی تا دوعای خێرم بۆ نەکەی نارۆم. لە بەیانیەوە هەربۆیە وێستاوم.

. زۆر باشە... دوعای خێری منت لەگەڵ بێ. ئێستا ئیتر برۆ. گوێ بدەیە: بە ماڵێ بێژە سفرەی نانی نیوەرۆ هەر لەو حەسارە ڕابخەن. پاڵەوانەکان دەبێ بێنە حەساری‌و لە بەر چاوی من نان بخۆن. دەمەوێ بیان بینم. خۆهێشتا دەستیان بە خواردن نەکردوە. ؟

. هێشتا..! بابە گەورە لە دوێنێ ئێوارێوە کە گەیشتوونێ، یەکسەر خەریکی خواردنن، هەر تاوێکیش لغاوەیان بێکار نەبوە.

. چیم پێگوتی وابکە. بە ماڵێ بێژە سفرە لە حەساریّ ڕابخەن. تا بتوانم‌نانخواردنی پاڵەوانان ببینم. ئەگەر پاڵەوانەکان ناتوانن بڕۆن، تۆ کۆنستانتیس یارمەتیان بدەو پێیان پێ‌مەکەنە.تۆ دەزانی ئەوانە پاڵەوانن و بێویستە رێزیان لێ بگیرێ.

لەو کاتەدا هاریدیموس بە هەناسە برکە گەیشتێ. بابە گەورە ناردبویە کن پاڵەوان میکێلس خەبەری بداتێ کەباوکی لە مردنەو چاوەروانە بێ خواحافیزی لێ بکات. پیرەمێرد کە چاوی بە شوانەکەی کەوت پرسی :

. باشە.. پاڵەوان میکێلس وەڵامی چی دایەوە، دێت یان نا..؟

. ئەو بە منی گوت : بە تۆ بڵێم « لێم ببورە بابە. من ناتوانم پۆستی خۆم بەجێ بێڵم. لە دوورەوە دوعای خێرم بۆ بکە. خودا حافیز. هیوادارم زوو یەکتر ببینینەوە ! » بەڵێ... ئەو بە منی گوت کە وات پی بێژم.

پیرە مێرد گوتی خەتای نیە. جارێک کارێکی وا ئەحمەقانەی کرد بوو، ئەوە بۆی بوو بە دەرس. من هەر لەو دوورەوە دوعای بەخێری بۆ دەکەم. دەستی هەڵێناو نیشانەی خاچی کێشا.

پاشان رووی کردە تراساکی‌و گوتی :

. تراساکی تۆدەزانی کەوا چ ڕادەبرێ ؟

. بەڵێ بابە گەورە من هەموو شت تێدەگەم.

. باشە چاوەکانت بکەوە، تەماشای دەوروبەری خۆت بکە. گوێچکەکانیشت باش بکەوەو گوێ بدەیە. تێبکۆشە لە هیچ شت خافڵ نەبی. ئێستا دەبینی کە سێ کێوی بەرز، سێ پاڵەوانی مەزن دێنە ئێرە.

www.kerimhisami.com

لەو کاتەدا کە پیرە مێرد ئەوقسانەی دەکرد، ستارولیوسی دارتاش لە دەرکی حەساری پەیدا بوو. نەوەکانی پیرەمێرد خەبەریان دابوویە کە بێ بۆ دروستکردنی تابوتی ئەندازەی بابەگەورەی بگرێ. دارتاشی‌گەنج وەک دزان هاتە ژوور بە ترس‌ولەرزەوە، وەنیزیک کەوت. پیرە مێرد وای نواند کە نەیدیوە. دارتاش بۆ ئەندازە گرتنی داهاتەوەو لێی پرسی :

. پاڵەوان سیفاکاس حاڵت چۆنە.؟ وادیارە ئەمڕۆ زۆر باشتری، سوپاس بۆ خوا. بە راستی تۆ مردن دەبەزێنی.

پیرە مێرد لە بنەوە تەماشای دارتاشی کرد کە بە ترسەوە دەست درێژ دەکا ئەندازەی بگرێ‌و لە بن سمیلانیشەوە پێی پێدەکەنی. ئاخرەکەی دڵی پێ‌سوتاو گوتی:

. مەترسێ ستارولیوسی خۆشەویستم. مەترسێ. میترەکەت بێنە دەرو راست ئەندازەم بگرە.

دارتاش تێکڕابوو گوتی :« باسی چدەکەی پاڵەوان ؟

. کەرە ! گوتم میترەکەت بێنەو ئەندازەم بگرە.

دارتاش دیتی پیرە مێرد دەستی بۆ داردەستەکەی درێژ کردوە. ترساو میترەکەی لە بەر پشتێ هێنادەرو خەریکی ئەندازە گرتنی باڵای رەشیدی پیرە مێرد بوو. پیرە مێردپرسی:« چەند میترم ؟

. میترێک‌و هەشتاو پێنج سەنت پاڵەوان . پیرە مێرد هەناسەیەکی هەڵکێشاو گوتی :

. حەیف کە کورت‌بوومەوەو پیرو چرچ بووم. باشە .. ئیستا پانایی سینگم ئەندازە بگرە. پانایی سینگیشی ئەندازە گرت و راوەستا. پیرە مێرد گوتی :

. باشە، ئێستا بڕۆ بەدبەخت، بیر لە تابوت بکەوە. هەوڵ بدە تابوتێکی باشم بۆ دروست بکەی. داری گوێزت هەیە؟

. بەڵێ پاڵەوان هەمە

. دەمەوێ تابوتم لە دارە گوێز بێ. پاشان رووی کردە تراساکی‌و گوتی :

. تراساکی تۆ داری گوێز دەناسی ؟

. بەڵێ بابە گەورە .

. کەوابوو بچو ئاگات لێ‌بێ، ئەو هەتیوە فێڵمان لێ نەکا.

لەو کاتەدا ژنەکان لە حەساری سفرەیان رادەخست.کەباب‌و جامی مس‌و گۆزەی شەرابیان دەهێنا. پیرە مێرد کە پاڵی دابۆوە، تەماشای دەکردن. دوودانە مێش هەنگوێن لە سەر قژە ئاڵۆزەکانی وزەوزیان بوو. مێرولە بە لاقە تۆکناویەکانی هەڵادەچوون. بەوە کەیفخۆشبوو کە لە بان سەری لیمۆی بە دارەوە دەدیت‌و مێرولەش بە لاقی هەڵدەگەڕان. پرسی :

. ئەری پاڵەوانگەل لەکوێن ؟

. ئەوە دێن بابە گەورە... ئەوەتا هاتن..

پیرە مێرد بە زەحمەت سەری قورسی وەرگێڕاو تەماشای کرد، سێ پاڵەوان‌باسکی یەکتریان گرتوە، بە لاکە لاک دێنە پێش. هەرسێک کڵاویان خوار داناوە. سمێڵیان شۆڕە و قایشی پشتیان شلەو شالواریان هەڵمساوەو چەکمەی رەشیان کۆن بوەو هەر یەکەش لقە گوڵێکیان لە پشت گوێیان داناوە. بە سەبروکە بە یەکتریان دەگوت:

. هاورێ، راست بڕۆ، وانەکەی ئابرومان بچێ. ماموستای مەدرەسە سەرخۆشبوو. دەشەلی و

www.kerimhisami.com

لەڕو لاواز بوو.گوتی ؟
. کورینە بمگرن، دەنا دەکەوم. تارە کۆنەکەشی وەها بە سینگیەوە نوساندبوو دەتگوت فانوسقەیە. لە لای ڕاست و چەپی ئەو دوو پاڵەوانی دیکە، واتە پاڵەوان مانداکاس بەو سینگی پان و گوێی براو و بە ریشی کورت و پشت ملی ئەستور و بە دەمانچەی زیو کە لە بەر پشتی شۆقی دەدا، پاڵەوان کاتسیرماس ئەو دزی دەریایی بە روخساری ڕەش هەڵگەراوی و بە چاوی خێل و بیچمی وەحشیانەی بەسامی دەڕۆیشتن.
هاتنە ژووری.کەچاویان بە پیرە مێردکەوت لە بن دارلیمۆ درێژ بوە، تێکڕابوونو ڕاوەستان. مانداکاس لە قاقای پێکەنینیداویە دەنگی بەرز گوتی :
. ئاخ... سیفاکاس تۆ هێشتا زیندووی؟ سەیری ئێمەکە. ماوەیەک پێش دەمانخواردەوەو بۆ لێخۆشبوونی گیانی تۆ پیاڵەمان لێک دەدا.
. ئێوە هێشتا لەخواردن و خواردنەوە تێر نەبوون؟ ئەی پاڵەوانە لەعنەتیەکان! گویا لە دوێنێ ئێوارێوە زارتان ڕانەوەستاوە. ئەم ورگە ماخۆمردەی ئێوە کەی پڕدەبێ؟ دەکرێ تاوێک ئەم ورگە چڵێسەتان لە بیر بەرنەوەو بێن وەک پیاواندوو قسانبکەین. ؟
ماموستا خەریکبوو وەدەنگ بێ. بەڵام زمانی تێکهاڵاو وشە وەک ورتکە بەرد لەزاریدا وێک دەکەوتن و زاریان بریندار دەکرد. کاتسیرماس دەستی پانی بەزاری ماموستاوەناو گوتی: بێدەنگ بە بێدەنگ،دەنا ئابڕومان دەبەی.»
پاشان رووی کردە سیفاکاسی پیرو دەستی بە سینگیەوەنا وزۆر بە ئەدەبانە گوتی:
. تەمەنت درێژ بێ‌پاڵەوان سیفاکاس!ئێمە فرە شادین کە هاتووینە ماڵی تۆ. تائێستا خواردوومانەو خواردوومانەتەوە،دیسان بە سڵامەتی تۆ دەخۆینو دەخۆینەوە. پاشان ئەگەر ویستت لە پەنات دادەنیشین.وەک پیاوان قسەت لەگەڵ دەکەین. بەڵام پەلەی مەکە.
پیرە مێرد گوتی : « من پەلەم نیە ئەو بە تاڵوکەیە »
. ئەو...کێ ؟
پیرە مێرد دەستی بۆ پشتەوە ڕاداشت و گوتی:« مەرگ ..»
پاڵەوان مانداکاس دەستێکی بە سمێڵی داهێناو گوتی:« ئێمە سێ کەسینو بەتۆوە دەبینە چوار،باچاوە روان بێ.»
پاشان هەرسێک پاڵەوان وەک جانەوەری مەست سێ سەرو شەش لاق جارێکی تر کەوتنە ڕێ. ماموستا خلیسکاو کەمی مابوو بکەوێ. بەڵام دوو کەسەکەی تر پشت ملیان گرت و ڕاستیان کردەوە. لە پشت سەریانەوە دەنگی قاقای پێکەنین هات. بوکو نەوەی پیرە مێرد بوون پێدەکەنین. بە دیتنی سێ پاڵەوانی سەرخۆش خۆیان پێ ڕانەگیرا بوو. سیفاکاسی پیر نارەحەتبوو گوتی:«بۆ پێدەکەنن. ئەو پاڵەوانانە پیاوی مەزنو بە ڕێزن دەستیان بگرن کە نەکەون.»
پاڵەوان کاتسیرماس نەڕاندی و گوتی :
هەرکەس لێم وەنیزیک کەوێ چەنەی دەشکێنم. من خۆم بەتەنیا بەرێگادادەڕۆم. ئەوەی گوت و لە وانیتر جیا بۆوە و بە هەنگاوی بەرز چوو لە سەر سفرەی دانیشت. دووکەسەکەی تریش چوون دانیشتن.گۆزەی شەرابیان هەڵگرت و جامەکانیان پڕکرد. ماموستا کۆنە کەمانچەی لە سەر ئەژنۆ

www.kerimbisani.com

دانا، پلە گۆشتێکی هەڵگرت، تا پێش کەمانچە لێدان تینێکی بێتە بەر.

ڕاست لەوکاتەدا کە خەریک بوو دەست پێبکا، کسماس لە بەر دەرگا پەیدابوو. چاوی بە پیرەمێرد کەوت کە لە بن دارلیمۆ درێژ بوە. سێ پاڵەوان لە سەر سفرە دانیشتوون‌و چنگ و زاریان پڕ لە گۆشتە. لە پشت سەریان کۆمەڵێک بووک و نەوەو نەتیژە ڕاوەستاون. واقی ورماو ڕاوەستا. پیرەمێرد دیتی. نێوچاوانی تێک ناو زەق تێی ڕاما تا باش بیناسێ. پاشان گوتی: ئەو گێژە بێ مێشکە کێیە لە بەر دەرگای ماڵێ ویستاوە.؟

کسماس لە وەڵامدا گوتی :« نەوەی تۆیە بابە گەورە ! بۆلای پیرە مێرد چوو.»

. کوری کێی ؟

. کوری پاڵەوان کوستاروس، کورە گەورەی تۆ .

پیرە مێرد دەستی درێژ کردو گوتی :

. ئاخ... خۆش هاتی! وەرە پێش تا پیرۆزت کەم... لەو ماوە درێژەدا کە کوێ بووی ؟ لە کوێ دەسورایەوە؟ لەکن فەرەنگان چت دەکرد.؟ خۆزیا دەرفەت هەبایە شتت لێ بپرسم‌و تۆش وەڵامم بدەیەوە. بەڵام داخەکەم کە چرای من ڕۆنی نەماوە.

کسماس وەنیزیک کەوت، سەری دانواند، پیرە مێرد ماوەیەک سەری دەئامێزێ گرت‌و نەیدەویست بەری بدا. لێی پرسی:

. دەڵێن تۆ شت دەنووسی، مەسەلەن چ دەنوسی؟ چیرۆک یا شیعر؟ تەریق نابیەوە؟ دەترسم تۆش هەروەک کریاراسی شاعیرو گۆرانی بێژی گەرۆک کە خورجینی بە کۆڵەوەیەو بە گوندانداد دەگەڕێ‌و بە سواڵ ڕۆژگار دەباتە سەر کارت بیێتە گەران و گەدایی.

کسماس سوور هەڵگەرا. لەراستیدا چی دەنووسی و بۆچی دەنووسی؟ داخوا شەرمی‌نەدەکرد؟ لە نەکاو هەموکریاراسەکانی دنیای بە بێ مێشک‌و چارەڕەش و بێ نرخ هاتنە بەرچاوی. بابە گەورە بە وردی تەماشای کردو دەیویست دووبارە بیقرسێنێ. ئەوە ئیتر چ نەوەیەکبوو؟ داخوا بەکاری هیچ دەهات؟ چۆن میرزا بنوسێکی ئاوا لە تۆرەمەی ئەو کەوتبۆوە؟ لە کسماسی پرسی: ژنت هێناوە ؟

.بەڵێ

. دەڵێن ژنێکی جولەکەت هێناوە

کسماس چاوێکی لە پیرەمێرد کرد و گوتی : « بەڵێ »

. قەی ناکا کوڕم. جولەکەش هەروەک خەڵکی دیکەن. هەموومان یەک خودا دروستی کردووین. کارێکی زۆرباشت کردوە. کیژەکەت خۆش ویستوەو ئەو غیرەتەشت هەبوە مارەی بکەی. ئەوەندە بەسە کە ژنێکی نەجیب وکابان و بەگوێی‌و جوان‌بێ‌وکورت بۆ بێنێ. بێجگە لەوە نابێ‌چاوە ڕوانی هیچی دیکەت لە ژن هەبێ.

. بابە گەورە ئەو بۆتە مەسیحی. ڕوحێکی پاک‌و خاوێنی هەیە. بێگومان خۆشت دەوێ.

. ژن دەیەوێ چ لە ڕوح بکا. لەش پێویستەو منداڵ لە لەش دا وەزگی دەکەوێ. لە کەیەوە شاییتان کردوە؟

. دووساڵە بابە گەورە .

www.kerimbisani.com

. منداڵتان هەیە ؟

. هێشتا نا ...

ئاخ... درنگە درنگ.. کەوابوو ئێوەی ئەحمەق شەوانە چدەکەن ؟ زووبن زوو.من نەتیژەم گەرەکن کە بە هێزو بەسام بن وەک پۆلاین. پێی بڵێ منداڵی کریتی بژێ نەک جولەکەیی. هەروەها گوێ بدە قسەکانم، هەتا پێت دەکرێ مەهێڵە منداڵت دەرس بخوێنن !

. ئەو ئێستا کورێکی لە زگی دایە بابە گەورە

. باشە ..پیرۆز بێ. ناوی بنێ سیفاکاس، تێگەیشتی؟ تەنیا لەو ڕێگایەوە مردو زیندو دەبنەوە. ئێستا بڕۆ بحەسێوە.

پیرە مێرد کاترینای بوکی بانگ کرد کە لە پشت سەری ڕاوەستا بوو، گوتی :

. سەرینێکم وەبەر پشتێ بدە، دەمەوێ دانیشم‌و قسان بکەم. لیمۆیەکیش لەت کە تا بۆنەکەم بۆ بێ. لەو ماوەیەشدا کە من لە گەڵ پاڵەوانان دەپەیڤم، کەس قسان نەکات. پاشان دەستی بۆ ئەوانەی لەوێ بوون درێژکردو گوتی:

. بڕۆن بەدوای کاری خۆتاندا. ئێرە خاڵی بکەن. دەمەوێ لەگەڵ پاڵەوانان بدوێم. لەو ماوەیەدا پیرە پاڵەوان لە خواردن‌و خواردنەوە بیبوونەوە. ماموستا کە لەبەر خواردنەوە سەری قورس ببوو، پاڵی وەدارێک دابوو کەمانچەی لێدەدا و هەر ئەو گۆرانیەی‌دەگوت کە لەهەوەڵەوە دەستی پێکرد بوو. چاوەکانی بە ئەسرین بوون و دەیگوت :

« ئەی کەوی بە لەنجەو لاری من

من ئاخرین گوللەی فیشەکدانم بۆ ڕاوی هەوێردان حەرام کرد

ئێستا تاقەکارێکی لە دەستم دێ‌و دەتوانم بیکەم

هەرئەوە یەکە بە دڵێکی پڕ لە داخ‌و حەسرەتەوە تەماشات بکەم »

بابە گەورە چەپڵەی لێداو پاشان هاواری کرد :

. ئەی پاڵەوانەکان هێشتا ورگتان پڕ نەبوە؟ پێم وایە ورگ‌و ڕیخۆڵەتان لەبەر یەک کشاوەتەوە. بەسە ئیتر بەسە! ئێستا سمێڵەکانتان خاوێن کەنەوە. دەستان بشۆن. قایشی پشتێنتان توند کەن و وەرنە پێشێ. لەگەڵ ئێوە چەند وشەیەکم هەیەو هەر بۆیەش بانگم کردوون. تۆش ئاغا ماموستا کەمانچەکەت لەولا دانێ‌و واز لە کەوی بە لەنجەوهەوێردە و گوللەو فیشەکدان بێنە.

پاشان رووی کردە ژن و نەوەکان و گوتی :

. ئاوێ بێنن با ئەو ئاغایانە دەست و زاری خۆیان پاک کەنەوە. بێنن هێندێ گوڵاوی نارنجیان پێداکەن، تا بۆنی ناخۆشیان نەمێنێ. زووخاوێنیان کەنەوە، یاریدەیان بدەن، با بێنە کن من.

گەورە کچ عەترو گوڵاویان بە سەروچاوی پیرە پیاواندا کرد. پاشان گوڵاویان لە بەرلوتی ڕاگرتن تا بێنەوە سەر خۆ. دوایە باسکیان گرتن تا بیان گەیێننە بن دارە لیمو،کن بابە گەورە. دووپاڵەوان لەلای ڕاستو چەپی بابە گەورە دانیشتن و ماموستاش لەبەرامبەری.

سیفاکاسی پیر باسکەکانی والاکرد، دەتگوت هەوەڵجارە کە دەیانبینێ. بە شێوەی مەزنان بەخێر هاتنی کردن‌و دایمەزراند:

. تۆ ئەی پاڵەوان مانداکاس ئەی شەرکەری نامدار، تۆ ئەی پاڵەوان کاتسیرماس، ئەی دزی

www.kerimbisani.com

تەردەستی دەریایی، تۆش ئەی مامۆستا پاڵەوان کە لە سایەی ئێمەدا شەڕت کردوەو نوسەری شۆڕش بووی و نامە گۆڕینەوەت لەگەڵ تورک و فەرەنگان لە ئەستۆ بوە، هەزارجار بۆ ئەو ماڵە پچوکەی من بە خێر هاتن.

هەرسێک پیرە مێرد دەستیان بە سینگیەوە ناو بە ئەدەب گوتیان :

. سلاو لە تۆ ئەی پاڵەوان سیفاکاس.

سیفاکاسی پیر ماندو بوو، پیاڵەئاوێکی خواردەوەو درێژەی پێدا.:

برایان ! ئێوە باش لە بیرتانە کە لە هەموو شۆڕشێکدا ئێمە لە بنداربەڕووێک یالە دێرێک کۆ دەبووینەوە، باسمان دەکرد، پێکەوە پەیمانمان دەبەستو بەر لەوە بە پێشوازی مەرگەوە بچین سەروروی یەکترمان ماچ دەکرد. ئێستاش وەک ئەو رۆژانە لە بن دارەلیمۆی سیفاکاسی پیر کۆبووینەوە. لە مێژە من مالاوایی لە ژیان دەکەم بەلام نەرۆیشتووم. من ئیعترافاتی خۆم کردوەو دابو رەسمی رۆیشتنم بە جێ هیناوە. بەلاٚم هێشتا هەرلێرەم. بەڵێ پاڵەوانان من تالەگەڵ ئێوە قسان نەکەم نارۆم. بەڵێ ئەی برایان! ئەمجاریش قسە لە جۆرێک شۆڕشە. کەوابوو باش سەرنج بدەنە ئەو بڕیارانەی کەدەیاندەین. بێگومان گوێتان لەمن هەیە. نا؟. داخوا ئێستا هۆشتان لە سەر خۆتانە.؟ زەینتان روونە؟ شەراب لە نێو ورگتاندا ترشاوە؟ قسەکانم تێدەگەن ودەتوانن وەلاٚمم بدەنەوە؟ یامن بۆ دیواران قسە دەکەم.

هەر سێک پاڵەوان هەروەکو سوێند بخۆن دەستیان لەسەر سینگی داناو گوتیان بەڵێ دەتوانین.

. کەوابوو گوێ بدەنێ . من ئێستا تەمەنم سەت ساڵە. ئێوەش چیرۆکی ژیانی من دەزانن. پێویست ناکا بۆتانی بگێرمەوە. من شەڕم کردوون، کارم کردوون، خۆشیم دیوە، رەنجم کێشاوە. وەک مرۆ ئەرکی خۆم بە جێ هێناوە. ئێوە دەتوانن شاهیدی ئەم وتانەم بن. ئێستا تەمەنم کۆتایی پێهاتوە. زەوی لە ژێرلاقم زاری کردۆتەوە، دەیەوێ قوتم بدا. لێگەڕێن با قوتم بدا. بەلاٚم تەماشاکەن‌و بزانن من چیم بە جێ هێشتوە.

پیرە مێرد راوەستا، نەوەو نەتیژەکانی خۆی نیشانداو گوتی:

. وەک دەبینن عێلێکم لە پاش خۆ بەجێ هێشتوە. کەوابوو لە مردن ناترسێم. من تەنانەت مەرگیشم بەزاندوە. بەلاٚم خەمی دیکەم لە دڵدا هەنە.

هەناسێکی هەڵکێشا، تاوێک راوەستا،جارێکی تر هەناسەی هەڵکێشاو بە دەنگێک کە بۆ هەوەڵین جار دەلەرزی گوتی :

ـ ماوە یەکە ناتوانم بنووم. بەڵێ پاڵەوانان خەوم لێ ناکەوێ‌و کرمێک لە ناخمدا دەمخوا.

تەماشای روخساری پیرەمێردانی کرد، سەری راوەشاندو هاواری کرد و گوتی :

. گوێتان لە دەنگی من هەیە.ئەوەی دەیڵێم زەینو داوەتێ؟ هۆی ئاغامامۆستا، تۆکەوا خەو بەلاتدا دەبا.

مامۆستا بەم وتەیە نارەحەت بوو گوتی:« گوێمان لێتە، مەبەستت لە کرم چیە؟

. بەڵێ برایان ! کرمێک هەناوم دەخوا. تەماشای پشت سەرم دەکەم، ژیانی خۆم دەبینم، تەماشای پێش خۆم دەکەم، مردن دێتە بەر چاوم. ناچار لە خۆم دەپرسم:« لە کوێوە دێم‌و بۆ کوێ

www.kerimhisami.com

دەچم؟ ئەو کرمەیە هەناوم دەخوا. »

لیوەکانی لەرزین، بێدەنگ بوو. سێ پاڵەوان بزووتن. ماموستا سەرەدرێژو بێ توکەکەی خوراندو زاری لێک کردەوە تا وەدەنگ بێ، بەلاّم گورج دمی پێکەوە ناوە، چونکە نەیدەزانی بڵێ چی؟

بابە گەورە پرسی: ئێوە تا ئێستا لەمبارەوە بیرتان نەکردۆتەوە؟ ئەو کرمە قەت هەناوی ئێوەی نەخواردوە.؟

هەرسێک پیرە مێرد لێکرا گوتیان : نا.. نەخێر !

. خوادەزانێ منیش تا ئێستا بیرم لەم شتانە نەکردبۆوە. بەلام چەند رۆژێکە خە و ئارامم لێ هەڵگیراوە. ئەو کرمە لە عەرز هاتۆتەدەرو بەلەشمدا هەوراز هاتوە. ئێستاش ئەوە هەناوم دەخوا. من کەسم نیە دەردی خۆمی لەگەڵ باس بکەم. کورەکانی من هێشتا فرە گەنجن. تەمەنیان لە پەنجاو شەست تێ نەپەریوە. ئەگەر کوستاروس کورە گەورەم مابایە، ئێستا لە ۷۰ساڵ زیاتر بوو. ئەو لە قسەکانی من تێدەگەیشت. بەلاّم ئەمانە کەم تەجروبەن. ناتوانن قسەکانی من تێبگەن. بەلاّم ئەویش لە دیر ئارکادی بە زیندوویی سوتا. بۆیە گوتم با دۆستانی قەدیم کۆ بکەمەوە. پێکەوە لەم بارەوە باس بکەین. کەللەی ئێوە وەک هێشووی گەیشتو دەچێ کە پڕ لە بەرە. بێگومان ئێوە شتێک لەورازە تێگەیشتوون. کەوابوو قسەبکەن. گرێی دڵتان بۆمن بکەنەوە. ئێوە شەرابتان خواردۆتەوە. ئەوە خۆی یارمەتی بە ئاخافتن دەکات. قبوڵ بکەن وایە. من نامەوی بە کەرو کوێری بمرم.! تۆ پاڵەوان مانداکاس! دوای من لە هەموان پیرتری. لەپێشدا تۆ قسە بکە. ساڵی ۱۸۲۱ تۆ تەمەنت چەندە بوو؟

. ۲۲ساڵ کاکە سیفاکاس. چما تۆ لەبیرت نیە؟

من ئەودەم ۳۰ساڵ پتربووم. کەوابوو هەشت ساڵ لەتۆ گەورەترم. لە پێشداتۆ قسە بکە. ماوەیەکە تۆ زیندوی، خەبات دەکەی. تۆ چ تێگەیشتووی ؟

پاڵەوان مانداکاس دەستێکی بەزاری خۆیەوە نا، کەم‌کەم دەستی بەرداوە بە ریشی داهێناو ماوەیەکی زۆر بە فیکردا چوە خوارو ئاخرەکەی وەدەنگ هات و گوتی :

. کەوابوو ئەی سیفاکاسی پیر! هەربۆ ئەوە ئێمەت بانگ کردبوو. بە راستی زۆرمان ئازار دەدەی و ئەو گۆشت و شەرابەی خواردوومانە، زۆر گران لەسەرمان دەکەوێ. تۆ دەڵێی‌چی ماموستا ؟

پیرە مێرد هاواری کرد :

. لە ماموستا گەرێ. تۆ دەبێ لەگەڵ من قسە بکەی. ئاخر ئەو تەمەنە درێژەبە کاری چی تۆهاتوە؟ دەتوانی پێم بێژی بەرهەمی ئەو ژیانەت چبوە؟ من پرسیارت لێ‌دەکەم‌و تۆش وەلام بدەوە. لەخۆوە ئەملاولا مەکە. وەک پیاوان بە مەردانە وەلاّم بدەوە.

پاڵەوان مانداکاس قوتوە سیغاری هێنا دەر، سیغارێکی پێچایەوەو بە حاڵەتێکی کزو خەمناکەوە دووکەڵی بەبادا کردو پاشان گوتی: « سیفاکاسی پیر تۆ منت خافڵگیر کرد. ئاخر دەتەوی چت پێ بێژم. نازانم لە کوێوە دەست پێ‌بکەم. من لە تەواوی تەمەنمدا هەروەک تۆ دەڵێی وەک‌پیاوێکی کوێر ژیاوم. بۆ ئەم وەزعەش هیچ خەفەت ناخۆم. کاتێک لە مەیدانی شەردا دوژمنم

www.kerimhisami.com

پەلامار دەدا کوێر بووم. پێچەکەم توند لە سەرم دەبەست، تا مێشکمبڵاو نەبێ. خۆم بە تورکان دادەدا. کاتێک ژنم هێناو منداڵم دروست کرد وچوومە کلیساو شەمم پێکرد و لە پێش پەیکەری پیرۆز چۆکم دادا، دیسان کوێر بووم. کاتێکی گەنمم دەچاندو دروێنەم دەکردو دەمکردە نان و دەمخوارد، دیسان کوێر بووم. من لە ژیانمدا قەت لە خۆمنە پرسیوەکە بۆچی دەخۆم، بۆ نوێژ دەکەم،بۆدوعادەکەم.بۆچی خەڵک دەکوژم. مەگەر ئێستا کەوا تۆ ئەو هەموو ‹بۆچی› یانەت لە پێش داناوم. بۆخاتری خوا، پاڵەوان سیفاکاس، تۆزێ لە سەر خۆبە تا مێشکم بپشکنم، بەڵکو وەڵامێک بدۆزمەوە. خۆ پەلەت نیە؟

بابە گەورە هەرتک دەستی وەک خاچ بە سنگیەوە ناو گوتی :

. زۆرباشە پاڵەوان مانداکاس مێشکت بپشکنە بزانم!

پاڵەوان مانداکاسڕووی کردە زڕکوڕەکەی کە لە پشت سەری وێستا بوو گوتی :« یاناکوس! بچۆ ئەو خورجینەی من بێنە،»

هەموو بێدەنگ چاوە ڕوان بوون. بابە گەورە بە چاو کسماسی تێگەیاندو گوتی:

. تۆش کورسیەک بێنە دابنیشەو گوێ بدەیە. ڕاوەستان هیلاکت دەکا. هیچ تێدەگەی ئێمە دەڵێین چی ؟

کسماس لە سەر عەرزی دانیشت و گوتی : بەڵێ بابە گەورە تێدەگەم.

یاناکوس گەڕاوە، خورجینی لە پێش بابی دانا. مانداکاس دەرگای خورجینی کردەوە، بوتڵێکی گەورەی زار فرەوانی هێنا دەر کە سەری بە چەرمێکی قایم بەستبوو. بابە گەورە ملی درێژ کرد کە باش ببینێ. پاشان پرسی :

. ئەو بوتڵە چی تێدایە ؟ پاڵەوان مانداکاس پێدەکەنی . بابە گەورە بە تورەیی گوتی :

. وەڵامەکەت هەر ئەوە بوو؟ گوتم ئەو بوتڵە چی تێدایە ؟

. خەڵک کاتێ بە سەفەر دەچن، نانو شەرابو گۆشت دەخورجینێ دەنێن. من نانو شەراب و گۆشت لەگەڵ ئەم بوتڵە لە خورجینێ دەنێم.

بابە گەورە جارێکی تر پرسی :« چی تێدایە؟ من کە هیچ نابینم .»

پاڵەوان مانداکاس بوتڵەکەی لە پیرە مێرد وەنیزیک خست. تیشکێکی ڕەنگ ئەرخەوانیبە سەری دادەهات. بوتڵەکەی دەسوڕاندو پرسی : « دیسان هیچ نابینی ؟»

. من تەنیا چەند پلە گۆشت دەبینم کە دەئاوێدا مەلەی دەکەن .

. نا... سیفاکاسی پیر! ئەوانە پلە گۆشت نین. ئەوانە گوێچکەن. ئەمەش ئاو نیە، ئەمە ئالکۆڵە. لە ڕۆژێکی ساڵەکانی ١٨٢١، تورکێک لە عەرزیدام و گوێیەکی منی هەڵکەند و خواردی. منیش شەرتم کرد هەر تورکێکی بیکوژم، گوێیەکی ببرم و بیخەمە نێو ئەم بوتڵەوە. ئێستا ئەی سیفاکاسی پیر، ئەگەر بمەوێ سەربردەی خۆمت بۆ بگێڕمەوە، ئەوەندە بەسە کە تەماشای ئەو کوێیانە بکەم و دەست پێبکەم. من دەزانم ئەو گوێیانە هەریەکە ئیکێن. بۆ نموونە : ئەو گوێ توکناویە گوێی عەلی بەگی دوژمنی خوێنی فەلانە. ئەو ‹پانایسی› برای منی کوشتبوو. پاشان چوبوە خانوی کوێستانی لە دەرەوەی ‹ریتمنو› تا لە نێو ژنانی حەرەمیدا رابوێرێ. تەنانەت فانۆسەکانی بورجی قەڵاشی نەکوژاندبۆوە. تا هەموو بزانن لە ماڵی خۆی

www.kerimhisami.com

خەریکی کەیف و رابواردنە. ئەو شەوە من لە پێش دەروازەی رتیمنو لە چایخانەیەکی تورکان دانیشتبووم و قەننەم دەکێشا. بە قاوەچیم گوت : « پولو ئاگرێک بێنە، قەننەکەم خەریکە بکوژێتەوە.» ئەو وەدوای ئاگر کەوت منیش لولەی قەننەکەم پێچایەوەو بەبێدەنگی لە قاوەخانە هاتمەدەرو وەک با بە دەشتێدا گوتام تا گەیشتمە کۆشکی کلاو فەرەنگی عەلی بەگی. خۆم دە ژووریٚ هاویشتو بە پلیکاناندا سەر کەوتم. عەلی بەگ لە ئامێزی ژنەکەیدا نوستبوو. خۆم بەسەرداداو سەرم بری. گوێێکیشم هەڵکەندو دە دەسرەمەوەر پێچاو چوومە وە قاوەخانەکە. کەس ئاگای لە ونبوونی من نەبوو. بەیانی کە خەبەری کوشتنی لە شاردا بلاو بۆوە. پاشا گوتبووی : کاری ماندا‌کاسە، ئەو عەلی بەگی کوشتوە<» بەلام تورکەکانی کە ئەو شەوە لە قاوەخانە بوون، سوێندیان خواردبوو کە پاڵەوان ماندا‌کاس شەویٚ لە قاوەخانەی حەسەنی قەلیانی کێشاوە.

ماندا‌کاس بوتڵەکەی هەڵێناو بە پاڵەوان کاتسیرماسی نیشاندا، گوتی :

. تۆ دەیبینی ئەمەیان گوێچکەی عەلی بەگە .

پاشان بە قامک یەکی دیکەی نیشانداو گوتی: « ئەو گوێچکە رەش‌و گەورە کە ئاڵقەیەکێشی تێدایە، هی خولامێکی قولە رەشە. ناوی رەمەزان بوو. لە عنەت لە روحی. ئەویش دوژمنی فەلان بوو. ئەو مەلعونە ژنی مەجبور دەکردن کە مەمکی خۆیان لە سەر زاری سندوقێکی سەر ئاواڵە دابنێن، پاشادەرکی سندوقەکەی بە سەر مەمکیاندا بەردەداوە، خۆشی لە سەری دادەنیشت. شەوێکیان لە قەراخ < تریپیتی> لە دەرەوەی شاری کاندی تووشی هاتم. گوتم : باشە رەمەزان بڵیٚ بزانم تۆ لە خوا ناترسی؟ ئەو سەگە گوتی:« من رەمەزانم... خوا لە من دەترسیٚ»

قەمەی خۆم هێنادەرو گوتم :« منیش ماندا‌کاسم. قەمەت دەربێنەو ئامادە بە .»

گوتی کافر بەختی خۆت، بە تەنیاو بە بیٚ قەمە دەگیرت خستوم. من قەمەی خۆم نەهێناوە. گوتم من دوودانەم پیٚیە، کامیانت دەویٚ هەڵبژێرە . یەکیانم بۆ هاویشت. شەری دەستەو یەخە لەسەر بەردان دەستپێکرا. چەند سەعات لە شەر دابووین. شەوداهاتبوو. ئارەقەو خوێن لە لەشمان دەچۆرا. لە گەرمان دەسوتاین. جارجار خۆمان دەئاویٚ داویشت، تا فێنک دەبووینەوە. ئاو سوور هەڵدەگەرا، قسەمان نەدەکرد. تەنیا ناڵەمان دەهات. دۆستێکی قولە رەشە کە خەڵکی بنغازی بوو، بەوێدا تێدەپەوی، دەهات یاریدەی رەمەزانی بدا، دەنگیداو گوتی :« دەست راگرە دەنا زگت دەدڕم. لێمانگەڕیٚ، وەدوای کاری خۆت کەوە. پێم گوت :

. ئافەرین رەمەزان، بە راستی پیاوی. ئەویش گوتی تۆش پاڵەوانی. ئێمە هەرتکمان حەیوانی درندەین، دەبیٚ یەکمان بمرین.! ئاخرەکەی دەرفەتم لیٚ هێناو پشت ملم گرت‌و هەر وەک بەرازی سەردەبرن ئاوا سەرم بری، ئەو گویٚ گەورە بە ئاڵقەشم بری کە وا دێرە دایە .

ماندا‌کاس گوێچکەیەکی دیکەی نیشاندا. بیرەوەری قارەمانەتیەکانی گەرمیان داهێنابوو گوتی:« ئەو گویٚیەش کەوا خەریکە سەوز هەڵدەگەڕیٚ، گوێچکەی مستەفا قەسابە. ئەوەی لە نێوەراستی بوتڵەکە دایە هی کابرایەکی خەڵکی ئەڵبانیە. ئەوی تریان گوێچکەی ئیمامێکی جەماعەتە، ئەو مەلعونە دەنگێکی خۆشی هەبوو، حەیف بۆ ئەو دەنگە. دەبوایە زمانی ببرم و لە ئاڵکۆڵدا رایبگرم. تازە رابردوە. ئەو گویٚ پچوکە دەڵێی گویٚ ماسیە، ئەوە گوێچکەی « پرتو ئەفەندی» یە. ئەو بەدبەختە ئەوەندە جوان بوو، دەتگوت پەیکەری پیرۆزە .راست وەکو

www.kerimbisani.com

سن‌ژۆرژ بوو. مردنەکەشی خەتای خۆی بوو. سوار دەبوو بە گەرەکی فەلان دا دەگەڕا، ژنی ئەزیەت دەکردن. کام ژن دەیتوانی بەربەرەکانی لەگەڵ بکا؟ دڵم بە ژنان سوتا. شەوێک لێی وەژوور کەوتم. لە ژووریْ دەگۆ یەک راچووین. بەڵام ئەو یەکی ناسک نارنجی‌و ژنانە بوو، زۆر خۆی رانەگرت. ملە ناسک و جوانەکەم بری‌و ئەو گوێچکە جوانەشم لێکردەوە. دەڵێی جەواهیرە. ئەو گوێچکانە هەر یەکە مێژووی خۆیان هەیە. لەم بوتڵەدا دەتوانی نیشانەی هەموو شۆڕشەکانی کریت بدۆزیەوە. تازە من گوێی ئەو کەسانە ناژمێرم کە لە شەڕدا کوشتومن. شوێنەوارێک لە شۆرشەکانی ۱۸۲۱ .۱۸۳٤، ۱۸٤۱، ۱۸٥٤، ۱۸۸۸، لەم بوتڵەدا هەیە. بەڵام ئێستا ئیتر پیر بووم، باسی گوێ برین نیە. دەیگوت و کریت وەک ئاگر لە لەشیدا گڕی دەدا. سەری داغ ببوو. دووبارە گوتی :

. بەراستی من جانەوەرێکی درندەم. خودا بمبەخشێ. کاتێ شۆرشێک سازدەبوو، من ماڵ و ژن‌و منداڵ و رەزی تەکمیش نەکراو و مەزرای نەکێڵراوم بە جێ دەهێشت و سوار دەبووم و دەچوومە لای پاڵەوان کوراکاس. کەوتە یادی پاڵەوان کوراکاس‌و هەناسەیەکی هەڵکێشا و دووبارە گوتی:«ئیتر پیاوی وەک ئەو نابینتەوە. بەراستی ئێمە لە ئاستی ئەو چین؟ زەلامی گاڵتە ! پاڵەوان کوراکاس کەم قسەی دەکردو قسەکانی هەمیشە پرمانا بوون. قەت نەبوو کەسێک وشەیەکی گاڵتەی لێ ببستبێ. یا قسەیەکی توند. چاوی دەتگوت چاوی هەڵۆیە تماوی و بەسام. عەیبی تێدا نەبوو. قەت شەرابی نەدەخواردەوە. دەستی لە ژنان نەدەدا. کاتی شورش رکێفی لێدەداو بێ ئەوەی ئاوڕ بداتەوە داخوا کەسی لە پشتە یان نا. خۆی بە تورکان دادەدا. قەت پەپاخ سووری پێش خۆی نەدەژمارد. گوللە کاری لێ نەدەکردو یا وێی نەدەکەوت. ئەو ئینسان نەبوو، فریشتە بوو.

جارێکی تر هەناسەی هەڵکێشاو لێی زیاد کرد:: « تەنیا کەمایسی ئەو پیاوە هەرئەوە بوو کە باڵی نەبوو. »

سیفاکاسی پیر لەگەڵ ئەوە کە گوێی بۆ ئەو هەڵخست بوو، باڵنجەکەی خۆی رێکوپێک دەکردو نارەحەت بوو. بەڵام لیمۆی دەروشاندو بۆنی پێوە دەکرد و دانی بە جەرگی دادەگرت. ئاخرەکەی خۆی پێ نەگیراو بە تورەیی گوتی :

. واز بێنە پاڵەوان مانداکاس ! بوتڵەکەت بخەوە نێو خورجێن، دڵرەقی و بەدفەڕی ئادەمیزاد ڕادەو ئەژماری نیە. گوتم بیخەوە نێو خورجێن و وەڵامی من بدەوە. داخوا تەواوی ئەو گوێچکانەی بڕیوتن شتێکیان فێر کردووی؟ تۆ ژیانی خۆت لەو بوتڵەدا دەبینی. کەوابوو پێم بڵێ، ئەو رێگایەی گرتوتە پێش راست بوە یان نا. ئەوەی تا ئێستا کردوتە داخی بۆ دەخۆی یان نا؟ پاڵەوان مانداکاس نارەحەتبوو هاواری کرد :

. داخی بۆ بخۆم ؟ بۆ چی ؟ ئاخ ئەی پاڵەوان سیفاکاس. ئەگەر قەرار بێ سەرلەنوێ‌دەست بە ژیان بکەمەوە، دیسان هەر ئەو ژنەم دەهێنا کە هەمبوو، هەر ئەو تورکانەم دەکوشت و رەنگە زیاتریش. هەر ئەو شاڵوار و پشتێندو چەکمانەم دەبەر دەکرد، تاقە هەودایەکم لە ژیانی خۆم نەدەگۆڕی. زووش ژەبەر رەحمەتی خودای دەکەوتم. هەر بەو بوتڵەوە دەچومە خزمەت‌خواو پێم دەگوت :« خودایە رێگە بدە بەو بوتڵەوە بچمە بەهەشتێ. بان پێویستم بە بەهەشتی تۆ نیە »

www.kerimhisami.com

. کەواپبو ئەی مانداکاسی پیراتۆتەنیاو تەنیا بۆ پیاوکوژی هاتوویە دنیاوە ؟ واتە خودا تۆی بۆ پیاوکوژی ناردۆتە سەرزەوی.

. نا..نا سیفاکاسی پیر..نا. من پیاو کوژیم خۆش ناوێ. بۆچی گێژم دەکەی؟ من پیاو کوژو خوێن خۆر نیم. هەر تەنیا بۆ پیاو کوژی پیاو ناکوژم، بەڵکوو...

پیرە مێرد سەری کەچەڵی خوراند و کەوتە فیکرو پاشان لە پڕ گوتی :« بەڵکوو بۆ ئازادی شەڕ دەکەم »

پاڵەوان مانداکاس هەناسەیەکی هەڵکێشاو زەینی روون بۆوە. ئێستا کەم‌کەم دەیزانی مەبەست لەم باسە چیە دیسان‌گوتی :

ـ ئاخ پاڵەوان ! ئێستا تێگەیشتم. تۆ لەمنت پرسی لە کوێوە دێم‌و بۆ کوێ دەچم. من لە سەرەتاوە نەمدەزانی وەلام بدەمەوە. بەلام لە ئاخافتندا زەینم روون بۆوە. بەڵێ! پاڵەوان سیفاکاس لە کۆیلەتیەوە دێین‌و بۆ لای ئازادی دەچین. کوێلە دێینە رووی جیهان‌و تەواوی تەمەنمان خەبات دەکەین هەتا ئازاد دەبین. بۆ ئێمەی کریتی بۆ گەیشتن بە ئازادی تاقە رێگایەک هەیە، ئەویش پیاو کوژیە، من بۆیە تورکم دەکوشتن. تۆ پرسیارت کرد و منیش وەلامم دایەوە. ئێستا پیر بووم و قەمەی خوێناویم خستۆتەوە کالان و دەستم لەسەر دەست داناوە و چاوەروانم مەرگ بێتە سۆراخم.

پاشان رووی کردە زڕکورەکەی و گوتی:« یاناکیس! وەرە بوتڵەکەی بەرەوە جێگای خۆی . »

بابە گەورە هاواری کرد:

. ئافەرین پاڵەوان مانداکاس! چەند باشت گوت. ئەمە ئەو رێگایە بوو کە تۆ هەڵت بژارد بوو. تۆ تائاخر ئەو رێگایەت بری‌وئەرکی خۆت بە جێ هێنا. بەلام تۆ لات وایە کە بێجگە لەم رێگایە رێگای تر نیە؟ ئێستا دەبینی کە رێگای دیکەش هەنە. ئێستا ئەی پلەوان کاتسیرماس، ئەی پیرە دزی دەریایی، نۆرەی تۆیە وەدەنگ بێی.

گورگی دەریامستەکانی کردە گرێ، چاوە خێلەکانی سوور هەڵگێراو گوتی:«ئەی سیفاکاسی پیر! من ئەو گەمانەم پێ‌خۆش نیە. تۆ بەو بیانوە کە دووسێ ساڵ لە ئێمە پیرتری،لەحەساری خۆت‌کردوین و خۆت کردۆتە سەرۆکمان و وەبەر پرسیارانت داوین. من قسە ناکەم.

بابە گەور گوتی :« شێتە لەخۆڕا خۆت گرژ مەکە. من ئەگەر خۆم کردۆتە سەرۆکی کۆبوونەوە، نەک لە بەر ئەوەیە کە لە ئێوە گەورە ترم. بەڵکوو لەبەر ئەوەیە لە پێش ئێوەدا دەرۆم و بە پەلەم. نامەوێ هەروا بمرم. نازانم چۆن مەبەستەکەم دەر بپرم. نامەوێ بە کەڕو کوێری بمرم. من لە ئێوە برایانم ویست کە روونم بکەنەوە. ئێستا تێگەیشتی‌پاڵەوان کاتسیرماس ؟

. بەڵێ تێدەگەم. مەیکە هەرا. مەسەلەن تۆ ئەگەر پاپۆڕێکی لە حاڵی نوقم بوون داپای، من گوورج بە هاوارتەوە دەهاتم. من هەموو تەمەنم لە گەڵ خەبات لە دەریادا رابواردوە. بێجگە لە دەریاش ئاگام لە هیچی تر نیە. هیچ یارمەتیەکیشم لە دەست نایە. کەواپبوو بۆچی شت لە من دەپرسی. چاوەروانی یارمەتی چت لە من هەیە.؟

بابە گەورە بە نالێنەوە گوتی :

. ئاخر ئەی دزی دەریایی لەعنەتی! من خەریکم نوقم دەبم و ئەوەی دێ نوقم بێ‌تەنانەت خۆ بەمووی سەریشی هەڵداوەسێ.

www.kerimhisami.com

. قەی ناکا ئەی سیفاکاسی پیر. تۆ بە قژی سەرت خۆت هەڵاوەسە نەک بە مووی سەری ئێمە. تۆ لە سەرە مەرگ دای و دەترسێی، ناوت لیّ ناوە کرم. بەڵام من ناوی ترسی لیّ دەنێم ئەودەم تۆ بە قیژەو هەرا بە دۆستەکۆنەکانی خۆت ئێژی: «کورینە چم بەسەر دیو بۆ کوێم دەبەن؟» ئێمە هیچ لە تۆ پتر نازانین. ناتوانین هیچی وات پیّ بڵێین کە دڵت ئارام بیّ. ئێمە هەموومان وەک پاپۆری بیّ فەرمان بە کوێری دەژین و بە کوێری دەمرین. بۆکویّ با بخوازیّ بۆ ئەو لامان دەبا. پاپۆری ژیانی ئێمە کۆن بوەو ئاوی دێتە نێوی. ئێمە شەووڕۆژ خەریکین ئاو خاڵی دەکەین. بەڵام ئاوەکە هەر زیاددەکات. تاوای لیّ دێت نوقم دەبین. ژیان بێجگە لەوە شتێکی تر نیە. تۆ ئەوەندەی دەتەویّ هاوار بکە. دەپرسی ئێمە چبکەین؟ ئێمە دەبیّ شەو ورۆژ ترومپا لیّ بدەین و تاوێک دەست لەسەر دەست دانەنێین. ئەولاولا نەکەین و زمان بۆ سکاڵاو گازندە نەکەینەوە. بەڵیّ ئەی سیفاکاسی پیر، تەکلیفی ئێمە ئەوەیە کە نەجیبو شەریف بمێنینەوە، شەو ورۆژ ترومپا لیّ بدەین. ئەوە بوو ئەوەی من لە ژیانمدا فێری بووم. پێمان خۆش بیّو ناخۆش بیّ هەر ئەوەیە. پاشان بە توڕەیی رووی کردە پاڵەوان مانداکاس و گوتی :

. ئەی پاڵەوان مانداکاس من وەک تۆ خانە نشین نەبووم چاوی خۆم ببەستمو بێجگە لە تورکان چیتر نەبینم. کارم ئەوە بیّ هەر گویّیان ببڕمو بۆ ئەوەی بە خەڵکیان نیشان بدەم لە بوتڵێکدا بیانگیرم و بە خەڵک بڵێم: «ژیانی من هەر ئەو بوتڵەیە.»

بەڵیّ‌ئەی پاڵەوان مانداکاس من بۆهەموو شوێنیّ‌سەفەرم‌کردوە. هەموو شوێنێکی‌جیهانم‌دیوە. لەگەڵ ژنی‌جۆربەجۆرنوستووم. قوڵایی ئەفریقاو ئەو شوێنەی کە نان بە تینی رۆژیّ دەبرژیّ . ئەو لەنگەرگایانەی لیّیان ویستاوم لە رادە بەدەرن.

من بە میلیون خەڵکی رەش و زەردم دیوەو چاوم لیّیان پڕ بوە لە سەرەتاوە لەهەموو کەس بێزار بووم. تەنیا مەسیحیو خەڵکی کریتم خۆش دەویست. بە لام وردە وردە لەگەڵ خەڵک راهاتم و تێگەیشتم کە هەموویان بە باری چاک‌وخەرابی خۆیاندا وەک یەکن. پاشان بووم بە دزی دەریایی. زانیم کە دنیا لە دوو جۆری مسو کاشی دروست کراوە وهەمیشە پێکەوە لە کێشەدان. بەخۆم گوت : «کاتسیراماسی بەدبەخت تۆ گۆزەی مس‌بە تانەشکێنی. چونکە ئەگەر بشکێنی، ئیتر کارت تەواوە وتۆ گاو ناکرێیەوە.» ئەوە بو کە لەگەڵ دزەکانی ئەلجەزایری بووم بە هاودەست. ئاڵایەکی رەشمان هەڵکردو پاپۆرەکانمان پەلاماردەدا و دەمانکوشتنو تاڵانمان دەکرد. پاشان دەچووینە دورگە چۆڵەکان و تاڵانمان دەشاردەوە. رەنگە لە بیرت مابیّ کە جارێکیان لە ‹گرابرسا›پاپۆرێکی پڕ لە دارچینو مێخەک و هێلو گوێزی هیندیمان خاڵی کرد. بۆن هەموو کریتی داگرتبوو. لە بیرتە ئەی سیفاکاسی پیر، باری کەرێکم لەو بەهاراتە بە دیاری بۆ ناردی؟

پیرە مێرد گوتی : « باشە . درێژەی پیّبدەو لە قسەکانت نەتیجە وەرگرە. مەبەست لەو هەموو درێژ دادڕیە چیّیە؟»

. ئێستا دەزانی مەبەستم چیە؟ تێدەگەی کە ئێمە لە هیچکەس نە لەخواو نەلەعەبدی خوا نەترساوین من مەسیحی بووم وئەوان موسوڵمان. بەڵام هیچ پاپۆرێکمان وە پاش نەدەدا. جا بۆ مەککە چوبایە، یا بۆبەیتولموقەددەس.گورج بە سەری وەر دەبووینو حاجی بایە یا زیارەتکەری مەسیح دەمانکوشت. من حەیوانێکی‌درندە بووم کە لەگەڵ کۆمەڵێک حەیوانی‌درندەی‌دیکە

www.kerimhisami.com

دەژیام.منیش وەک ئەلجەزایریەکان سەرم تاشی بوو. تەنیا قژێکی کورتم لە پشتە سەرم هێشتبۆوە. عەمبارێکم ئەشرەفی و لیرەی مەجیدیە کۆ کردبۆوە. لەو پاپۆزانەی دەمانگرتن، دووسێ ژنمان هەڵدەبژاردو رامانده‌بوارد، پاشان لەدەریامان داویشتن. بەڵێ.. پاڵەوان مانداکاس! بە تۆم گوت کە جانەوەرێکی درندە بووم. زۆر لە تۆ خەراپتر. تۆش ئەی سیفاکاسی پیر ئەگەر لە من بپرسی ئەوەی کردوومە لێی پەژیوانم یان نا، لە وەڵامدا دەڵێم: تەمەنی من بە خۆشی و دلێری ودادوئینساف گوزەراوە. لێی پەژیوان نیم. خوا منی وەک جانەوەرێکیدرندە دروست کردوە،وەک جانەوەرێکی درندەش ژیاوم.

خودا منی بە گورگ دروست کرد، منیش بەرخەکانم خوارد. ئەگەر خوا بە بەرخی دروست کردبام، گورگ دەیانخواردم. چاک چاکیشیان دەکرد کە دەیانخواردم. ئەمە یاسای سروشتە. خەتای کەس نیە کە گورگ و بەرخی دروست کردوە.

کاتسیراماس تاوێک بێدەنگ بوو. بە چاوە خێلەکانی تەماشای هاورێکانی دەکرد. دەتگوت چاوەروانە کە شتێکی پێ بڵێن و کێشەی لەگەڵ بکەن. بەڵام کەس هیچی نەگوت. ناچار درێژەی پێدا:

. ئێستاش ئەی پاڵەوانان من پیر بووم. بنی پاپۆرەکەم کون بوە. پشتێندەی دارەکان لێک ترازاون. ئاوی دێتە نێوی. ئیتر ترومپایەکانم باش کار ناکەن. ناچار خۆم گەیاندۆتە وشکانی و لاسای خەڵک دەکەمەوە. بۆچی؟ لە بەر ئەوە کە ئیتر ناتوانم کارێک بکەم، لە کار کەوتووم. تووکم بە سەیەوە نەماوە، دانم کەوتوون. ئێستا ئیترگورگ گروێ بوە، ئەسپێی کەوتوونێ و دانی نەماون. ئیتر ناتوانم پیاو بکوژم و بگورێنم، ناچار وەک مەڕ دەکارێنم. لە پەناگای گوندی دادەنیشم تا چاوەکانم بکوشموتەماشای کیژە جوانەکان بکەمکە دێنە سەر کانی. جارێکیان وەک گێژان چاوم لێدەکردن، دەستم کرد بە گریان. کچەکان قاقا پێکەنینو گوتیان: « ها... مامە پیرە بۆ دەگری ؟» گوتم :«بۆ ئەوە دەگریم، رۆژێک دەمرم و ئەو لەشولارەناسکەی ئێوە لە پاش من بەجێ دەمێنێ» سوێندبەو خوایە ئەگەرمن شابام، ئەوەی لەهەموان جوانترم هەڵدەبژاردوفەرمانم دەدا لە سەر گۆری من سەریان ببرن. تا لەگەڵ خۆمیان بەرم.

سیفاکاسی پیرهاواری کرد:

. بیبرەوە پاڵەوان کاتسیرماس. تۆ جانەوەرێکی درندەی. حەیوانێکی خوێن خۆری ، بەسە... بێدەنگ بە !

پاڵەوان کاتسیراماس گوتی: « تۆ پرسیارێکت لەمن کردو منیش وەڵامم دایەوە. تۆ گوتت دەریچەی دڵم بۆ تۆ بکەمەوە. منیش گردمەوە. ها سیفاکاسی پیر! چت لێقەوما، ترسای؟ بە تەوسەوە چاوە خێلەکانی دە پیرە مێرد بڕی و هاواری کرد:

. بەڵێ، من دەرگای‌تەڵەی دڵم بۆتۆ کردەوەو شەیتانەکان لە بەری هەڵاتن. ئێستا گوێت لە دەنگە دەنگیانەو ترساوی. تۆ پرسیارێکت لە منکرد و منیش ئەوەی ئاقڵم پێشکا وەڵامم دایەوە. گوتم پێت خۆشبێ یا ناخۆش هەرئەوەیە. تۆ پرسیت:

« لە کوێوە دێین». لە خاکەوە دێیین ئەی سیفاکاسی پیر. بۆکوێ دەچین؟ دیسانەوە بۆخاک، ئەی سیفاکاسی پیر. تەکلیفی ئێمە چیە؟ بە کورتی پێت بڵێم: ئەگەر گورگی بخۆ، ئەگەر

www.kerimhisami.com

بەرخیشی بخوری! ئەگەر دەتەوێ بزانی گورگی گەورە کێیە، بزانە کە خودایە! بەڵێ خودا گورگی گەورەیە. ئەو هەموان، واتە گورگ و بەرخ پێکەوە دەخوا.

پاڵەوان منداکاس باسکی خۆی درێژ کردو گوتی:«کوفران مەکە ئەی دزی دەریایی‌خەرفاو! تۆ سەرخۆشی، لەسەر خۆشی نازانی چەفەڵەتێک دەکەی. گورگی گەورە خودا نیە ...مەرگە.».
کاتسیراماس قاقا پێکەنی و گوتی :

ـ هاوڕێ! مەرگ هەر خودایەو خوداش هەر مەرگە. تۆ تێناگەی، وتەی خەڵک دووپات دەکەیەوە. پاشان ڕووی کردە پاڵەوان سیفاکاس و گوتی :« ئەوە بوو ئەی سیفاکاسی پیر! ئەوەی دەبوو پێت بڵێم. ئەوەبوو وەڵامی من. دەتویست لێم نەپرسی. ئێستا بێژە جامەکەم بۆ پڕکەنەوە.

پیرە مێردبە نەوەکانی‌گوت:« پیاڵەکەی پڕکەن لە شەراب. ئەو ئیعترافاتی‌خۆی کردوە، ئێستادەبێ نەزری <تناول القربان><٨>بەجێ بگەیێنێ.» پاشان بێدەنگ بوو. سەری بەردایەوە، کەوتە بیر کردنەوەو بە خۆی گوت:

. قەزاوەت لە کاری ئەودا کاری من نیە. من قازی نیم. خودا قسەکانی وی بیستوە، هەروا باشترە کە خۆی لەکاری ئەودا قەزاوەت بکا.!

پاشان ڕووی کردە مامۆستا کە بە سەری تاسەوە گوێی دابوە قسەی پاڵەوانان و گوتی :

. ئێستا ئاغا مامۆستا نۆرەی تۆیە، سەرت بەرزۆکەو قسە بکە.

مامۆستا کەمانچەکەی لە شانی کردەوەو گوتی:« من تەمەنم بە قسەکردن بردۆتە سەر. ئیتر بەسمە. تۆ پاڵەوان سیفاکاسی پیر! شتی گران دە پرسی. کێ تۆی هێناوەتە سەر ئەو فیکرانە.من لە وەڵامی تۆدا شتێکم نیە.»

پیرە مێرد تورەبوو گوتی:

. کەوابوو دەبێ لاڵبی؟ واتە بۆ ڕەحەتی تەواو دەبێ کەڕو لاڵو کوێرو خواجە بی. تۆ ئەوەت گەرەکە؟ بەڵام هاوڕێ! ئادەمیزاد حەیوانێکە،زمانی دەگەرێو پرسیار دەکات.

. تورە مەبە پاڵەوان سیفاکاسی پیر. ئاشکرایە پرسیارکردن بە وشە دەبێ، تۆش چەندی گەرەگتە قسە بکە، چونکە دڵت دەخوازێ. پرسیار بە وشە دەبێ، بەڵام وەڵام دانەوە پێویست نیە بە وشە بێ. دیارە تۆ وەڵامت گەرەکە وانیە؟

. دیارە وەڵامم دەوێ ...وەڵام !

مامۆستا کەمانچەی هێنادەر و گوتی:« زۆرباشە سیفاکاسی پیر! تۆ وەڵامت گەرەکە. منیش وەڵامت دەدەمەوە. بەڵام بە کەمانچە. کەمانچەی من زمانی واقیعی منە. ئەگەر تۆ تێگەیشتی باشە، ئەگەر تێنەگەیشتی خەتای من نیە. من چبکەم. ئەی سیفاکاسی پیر! تۆ بە کوێری هاتوویە دنیاوە بە کوێریش دەمری.»

بابە گەورە گوتی:

باوابێ مامۆستا، کەمانچەکەت لێدە بە هیوای خوا. چاوەکانی لە سەریەک دانا. هەوا تاریک دەبوو. باران بە دڵۆپەی درشت دەستی بە بارین کرد. گەڵای دارلیمۆ لە بەر قورسایی دڵۆپەی باران وەسەما کەوتبوون. چەند دڵۆپەبارانی گەورەو فێنک کەوتنە سەر ڕوومەت وسمێڵە ئەستورەکانی بابە گەور. پیرە مێرد بە زمانی تەرایی سەر لێوانی سڕیەوە ، تینو بوو.

www.kerimhisami.com

ماموستا داهاتەوە کەمانچەی بە سینگیەوە ناو هەوەڵین زەبری ئارشە کەوتە سەرسیمی کەمانچە. لە سەرەتاوە ئارشە لەسەر سێ سیم کەوتە سەماو هەڵپەزینەوە. زەنگوڵەکانی وەدەنگ هاتن. ئەو حەسارە تاریکە دەتگوت پڕبوە لە قاقای پێکەنین. .هەموو پێیان وابوو لە مەدرەسەن و زەنگی پشودان لێدراوە. گوێیان لە دەنگی منداڵان دەبێ کە ڕادەکەن و پێدەکەنن و یاری دەکەن. لەوانەیە باڵندەش بووبن‌کە لە سەر لقە دارچنارێک لەگەڵ زەردەی هەتاو لە خەوراپەڕیبن ولە کاتی‌فڕیندابخوێنن

ئارشە دەبزووتەوەو پێدەکەنی‌و سەمای دەکرد. پاڵەوانانی پیر دنیاو بوونیان لە بیر بردبۆوە. وەک منداڵان، یاوەک پە لەوران دڵیان سوک‌دەبوو. بووکو نەوەکانی خاوەن ماڵ وردە وردە نیزیک دەبوونەوە. نۆکەرو قەرەواش لە ژووری ماڵێ دەهاتنە دەرێ و هەر چەند باران دەباری، بەڵام لە سەر عەرز دادەنیشتن و ملیان ڕادەکێشاو گوێیان دەدایە.

بابە گەورەش گوێی دابویەو هەستی دەکرد کە لەشی زەلامو قورسی سوک بوە. ڕەحەوا کەوتوەو ئێستا وەک هەورێک لە سەر دارە لیمۆو شمشاد دەسووڕێتەوە. وەبیری نەدەهاتەوە کە لە گەنجایەتیدا ئاوا سوک و بەکەیف بووبێت.مەگەر ڕۆژێک ئەوها بووبێت. ئەو ڕۆژە لەشەر گەڕابۆوە. سەری شوشتبوو، خوێنی سەروچاوی پاک کرد بۆوە، جلی تازەو خاوێنی لەبەر کرد بوو، بۆ نوێژو دوعا چوبوە کلیسا، لەو ڕۆژەشدا هەستی کردبوو کە لەشی وەک هەورێکی فێنک وسوک شەپۆلان دەداو لە گەرانەوەدا بۆ ماڵێ لاقی وەعەرزی ناکەوێ.

وردە وردە ئاوازی کەمانچە گۆڕا، توندو قورس بوو. زەنگوڵەکان، دەنگیان وەزەنگوڵەی لاقی بازێک دەچوو کە ئامادەی ڕاوەو بە دوای نێچیر لە هەوای خاڵی‌دا دەفڕێ. دەنگی نەعرەتەی پیاوان لە سیمەکان دەهاتە دەر. پیرە مێردەکان بە سەر سورماوی سەریان بەرز کردبۆوە. سەردەمی گەنجیەتی و مەیدانی شەڕو هاواری بریندارا‌ن و شین و گریانی ژنان و حیلەی ئەسپێ بێ سواریان وەبیر دەهاتەوە کە خوێناوی‌و سەرلێ شێواو هەستا بوونە سەرپاشوان‌و لە سواری خۆیان دەگەران.

زۆری نەمابوو پاڵەوان مانداکاس هاوار بکا : « ئەی ماموستای لەعنەتی، یا گەنجایەتیم بۆ بگێڕەوە، یا بێدەنگ بەا! »

بەڵام کەمانچە لە گەرمی‌و هاژان کەوتبوو. ئاهەنگ گۆڕابوو. ئێستا هەوایەکی نەرم و شیرینی لێدەداو دەنگی خۆشی بە دڵەوە دەنووسا. پاڵەوانان گوێ توکناویەکانیان قوت کرد بوو، بە زەردە خەنەوە گوێیان دەدایە. دەنگی کەمانچە لە هەوای شەداری ڕۆژپەڕدا وەک وزەوزی مێش هەنگوینی بارگران کە لە چیا گەڕابنەوە، یا وەک دەنگی دووری چۆمێک کە بە ژێر عەرزدا بڕوا،یاوەک سکاڵای عاشقانەی ژنێک کە لە بناری کێوەکانی ئەوبەرەوە ببیسرێت، دەچوو. لەوانەشە دەریا بووبێ مەمکەکانی هاویشتبێتە سە ر زیخ و بناڵێنێ. یان دەنگی سیحراوی تر بوو کە شیرین و خەماوی لەو بەری سنوری ژیان، واتە لەو دنیاوە دەهات‌و گیانی لە جەستە دێنا دەرێ. یان لەوانەیە خودا بووبێ کە لە تارمایی شەداری شەودا، خۆی شاردبێتەوەو خۆشەویستەکەی خۆی، واتە گیانی مرۆی بانگ کردبێ و بۆلای خۆی بەرێتەوە.

ماموستا کە شەیتان چوبوە نێو ناخی، بەسەر کەمانچەدا خوار ببۆوەو لێیدەدا. ئارشە وەک شیرێک دەهات ودەچو،سینگی سازی دەقەلاشت‌و دەنگی هەرە بە هەست‌و داخداری وەدەر دەنا.

www.kerimhisami.com

کەم کەم دەبوو بەشەو. ماموستا لە لغاوەی تاریکیی شەودا بزر دەبوو، هەروەک ئیتر کەس نەیدەبینی. کەمانچە وەک تارماییکی کەم رەنگ بە تەنیا لەبن دارلیمۆ ویستابوو. لەخۆوە دەینالاند و هاواری دەکردو دەپاڕایەوە.

بزەیەکی گوشادو قوڵ لێوەکانی بابەگەورەی لێک کردەوە. لە نەکاو گیانی سوکباڵی کە لە سەر دارەلیمۆ لەفڕیندابوو، وەک مانگی تەڕو تازە لە حەوا بەرز بۆوەو چوە سەرو هەورازترچوو. بووبە هەور، دەڕۆی تابیبێتە باران و بێتەوە زەوی‌تا دەنکەکان‌بنێژێ‌و شین‌یان بکات.

بابە گەورە لە بەر خۆیەوە بیری دەکردەوە: « مەرگ هەر ئەوەیە و بە هەشتیش هەروا. ئێستا ئەوە من دەچمە بەهەشت و دەگەمە خزمەت خودا. سڵاو ئەی خودای من!» پێلوی چاوەکانی هەڵێناو بێجگە لە تاریکی شەو هیچی نەدیت. لەو شەوەدا دەنگێک بەسەبروکەو بە ناو یانگی دەکردو دەیگوت :

. وەرە.... وەرە .... وەرە...

بابە گەورە گوتی : هاتم... هاتم.... هاتم...

چاوەکانی لەسەر یەک دانا.

* * *

تەواوی شەو تەرمەکەیان لە حەساری لە بن دارلیمۆ دانا. دەتگوت دارێکی ئەستوری بڕاوەو باران تەری کردوە. کسماس چۆکی داداو چاوەکانی کە هێشتا گەرم بوون لە سەر یەکدانا. تراساکی لە پەنا مەیتی هەڵتروشکابوو تەماشای دەکرد. هەوەڵجاربوو ئاوا لە نیزیکەوە مردووی دەبینی. تەماشای مەیتی کەسێکی دەکرد کە زۆری خۆش دەویست. دەلەرزی، دەترساو هەرلەوێ مابۆو و تەماشای دەکرد. خاوخێزانی مردوو لەسەر تەرمەکە کێشکیان دەکێشا. دەرگای حەساری ئاواڵە کرابوو. خەڵکی گوندی کە بیستبوویان سیفاکاسی پیر مردوە، خەفەتبارو تازیەدار دەهاتن بۆ ئاخرین جار سڵاوی لێ بکەن. یەکە یەکە ئارامو بێدەنگ دادەهاتنەوەو دەستی پیرە مێردیان ماچ دەکرد. دوو پیرێژن بە شەراب شوشتیان و دەکفنێکی ئاوریشمی سپیان وەرگرت کە خێزانی بە دەستی خۆی بۆ رۆژێکی ئاوای درووبوو. دوو لە بووکەکانی فانۆسی گەورەیان لە بان سەری و لە لای لاقان راگرتبوو.

یای‌کاترینا پێشنیاری کرد کە باشترە مەیتەکە بەرنەوە ژووری و لە بەر بارانی نەبێ. بەڵام کسماس نەیهێشت و گوتی :«خۆی گوتوویە لەبەر باران بێ‌و با بە باران تەڕبێ.»

شەو تاریک و هیچ ئەستێرەیەک نەدەدرەوشا. جگە لە هەور هیچ شتێک نە دەبینرا. زریانێکی نەرمو فێنک دەهات. نەوەکانی پیرەمێرد ئاگریان کردبۆوە تا سەرمایان نەبێ. ئێسترێک‌و دووجاشەکەر و ماینی پیرەمێرد لە تەویلە هاتبوونەدەر، لەبەر گڕی ئاگر دەبینران. خەویان نەدەهات‌و تەماشای دەوروبەری خۆیان دەکردو هەوڵیان دەدا بزانن ئەمشەو بۆچی حەساروارۆناک و پڕ لە خەڵکە.سێ پاڵەوان کەزۆریان خوارد بوو، پاڵیان وەدار لیمۆ دابوو پرخەیان دەهات. ژنەکان لە کاتێکا دەسماڵی سەریان دەکردە وە ، بە گریان دەیانگوت :

. خوات لە گەڵ ئەی سیفاکاسی پیر. لە قەولی ئێمەوە سڵاو بە مردوەکان بگەیێنە.پیرە پیاوان

www.kerimhisami.com

لە کاتێکا دەستی مردوویان دەکوشی، هاواریان دەکرد :

. ئەی پالەوان سیفاکاس ! بە هیوای دیداری زووتر !

هەر ژنە چلە ریحانەیەکی بۆ داویشت، تا وەک یادگاری عەتراوی ئەم جیهانە، بۆ دنیای مردوانی بەرێ. دایکێکی گەنجی داخ دیتوو، کێلی نەنوسراوی کورەکەی لە پەنا تەرمی سیفاکاسی پیر داناو گوتی:

. پیرە مێرد ئەوەی بدە بە کورەکەم، ناوی <دیمیتراکی>بوو، دراوسێی تۆبوو، تۆ دەیناسی. کلاوێکی سووری بە گوڵنگی لە سەر بوو، بە پای پەتی دەگەڕا.

پای کاترینا لیفەیەکی ئەستوری بە سەرشانی سێ پالەوانی پیردادا. پاشان چوو دەستی تراساکی گرت و گوتی:

. رۆلەکەم بچو بنوو، نیوەشەوە.

تراساکی گوتی: « من دەمەوێ لە بان سەری بابەگەورەم بە خەبەر بم. بابم کە نەهاتەوە، ناچار ئەشێ من جێگای بگرمەوە.

لەوکاتەدا ئاگر خۆشتر ببوو، نیگای گرژو خاوەن ئیرادەی تراساکی نیشاندا کە راست وە باوکی دەچوو. دایکی کشاوە بێدەنگ بوو. باران هەروا دەباری. رینیو ونەوەکانی دیکەی پیرە مێرد، کەشەف بەدەست دەهات و دەچون و قاوە یان بۆخەلک دەهێنا کە لە پشت سەری پیرە مێرد ونستا بوون. هێندێ جار بێدەنگی بە سەر حەساردا زاڵ دەبوو. لەو حاڵەدا دەنگی داعباو سەک و پەلەوران دەهات کە خەویان لێ نەکەوتبوو. گایەکان دەیانبۆڕاند، لە نەکاو کەڵە شێر خوێندیان. بەیانی بەردا بوو.

کاتێ سێ پالەوانی پیر چاویان هەڵێناو مەیتی پیرە مێردیان لە سەر بەردەکانی حەسارێ دیت، رۆژ بەرز ببۆوە. بەڵام نەبزوتن و خەویان لێ کەوتەوە. لای نیوە رۆ ستاورولیوس تابوتەکەی هێناوە. تراساکی چو سەیری بکاو بزانێ لەداری گوێزە. دارتاش فێڵی نەکرد بوو، دارە گوێز بوو.

سەعاتی دووی دوای نیوەرۆ نەوەکان مەیتەکەیان هەڵگرت، ئارام‌و بە کاوە خۆیە دەوری گوندیدا گێڕایان. لە سەر هەموو چوارڕێنک رایان دەگرت. گەورە کچ لە بەر پەنجەرە سەریان دێنادەرو دەسکە ریحانەیان داویشتە سەر مەیتەکە. گوندی‌یەکان بە سەری پەتی لەگەڵ تابوت دەرۆیشتن. دەتگوت بە راستی خودایان مردوە. هەموویان سەبرو بە کاوەخۆ دەبزووتن. دەرفەتیان دەدا بە بابە گەورە تا لە سەرخۆ ماڵاوایی لە گوندی بکات. بەڵام لە پڕ کە بەرەو گۆرستان دەبزووتن، لەدەرەوەی گوندی پیتروکفالو هەروەک ئاسمان کون بووبێ، باران دایدایە. گوندی‌یەکان لە خۆشیان هاواریان دەکرد. چەند مانگ بوو بەئاواتی باران بوون. مەزرایان دەهات وشک بێ. سوپاس بۆ خوا کەوا باراندی. ژنان روومەتی رەش‌ئەسمەریان کە وەک مەزرا تینووی ئاوبوو، وەبەر بارانەیان دەدا.

پیرە مێردێک لەبەرخۆیەوە وتی:« بابە گەورە بۆتە باران و دیسان دەچێتەوە ناخی زەوی.»

یەکی تر گوتی :« ئەو لە خەم وخەفەتی ئێمە ئاگادار بوو، هەر بۆیەش بوو بە باران‌و ئاومان دەدا.»

ئاخرەکەی هەموویان بە تەری گەیشتنە قەبرستان. دووکەس لە نەوەکانی پیرە مێرد باسکیان

www.kerimhisami.com

هەلکردو قەبریان هەڵکەند. خاکی قەبرەکە سوورو نەرم‌و پڕلە ڕەگە کیاو کوێ ماسیلکە بوو. دەتگوت پێشتر دەریا ئەم ولاتە شاخاویەی داگرتوە. باران هەر وادەباری‌ولێی نەدەکردەوە.

زۆر بە یەواشی بابەگەورەیان دە قەبری‌نا. زیندوەکان هەریەکە مستە خۆڵێکیان بەسەرداکرد. پاشان لە ژێر ڕێژنەی باران بۆ ماڵێ گەڕانەوە. ئێستا ئیتر بە پەلە بوون و غاریان دەدا زووتر بگەنە سەر سفرەی نانی خەتمی مردوو،لە گۆشتی ئەوبەرانە ڕەشە بخۆن کە بابە گەورە بۆ مردنی خۆی دانابوو. شەرابیشی بە سەرداکەن.

کسماس دوور لەوانیتر لە سە نیوتەختێک دانیشت. گیانی کوشراو ولەشی هیلاک بوو. چاوی لەسەریەک دانان، تا بەرلەوەی بەرەو چیا بکەوێتە ڕێ، تۆزێ بحەسێتەوە. بە هاریدیموس گوترابوو، فانۆسێک پەیداکاو خۆشی بۆ ڕۆیشتن ئامادە بێ. ئەم دوانە دەبوایە پێش کازیوەی بەیانی‌بگەنە ئوردوگای پالەوان میکێلس. کسماس تەنیا چەند دەقیقەیەک خەوی لێکەوت‌و هەر لەو چەند دەقیقەیەدا دەریچەی دڵی بەسەر باوکی ڕەحمەتیدا کرایەوە. کسماس بە باشی باوکی دەبینی کە پێش ماڵێ ڕاوەستابوو، دەیویست لە پلیکانی ژوورەکەی‌سەرکەوێ. تەنانەت لاقی لەسەر پلەی یەکەمیش دانابوو. کسماس ترسا، ژنەکەی لەو سەرە نوستبوو. پیرە مێرد دەچوو بیترسێنێ. کسماس چوە پێش‌و لە پیرەمێردی پرسی:

. بابە بۆکوێ دەچی؟ خاڵێکی لەسەر لارروومەتی ڕاستەی هەبوو. ڕەحمەتی ئاوڕی‌دایەوە، نیگای وەحشیانەو سمێڵی شۆڕ ببوونەوە. دەسماڵێکی ڕەشی لەسەری بەستبوو کە خوێن لە ریشوەکانی دەچۆڕاوە. زاری بریندار بوو بە پەمۆ بەستبوویان.

مردوو نیوچاوانی تێک‌نابوو، تەماشای دەکرد. دیاربوو زۆر توڕەبوو.چونکە دانی لێک دەدان‌و گڕێکی سوور لە کونە تفنکانی دەهاتە دەر و ڕوومەتی ڕوناک دەکرد. لە پڕ زاری لێک کردەوە، لۆکەکە کەوت‌و برینەکە وەدیار کەوت. وەک وەحشیان نەڕاندی، سەبروکە لاقی لەسەر پێژەداناو سەر کەوت. کسماس جارێکی دیکەش هاواری کرد :

. بابە دەستی لێ‌مەدە ئەوە ژنی منە. دەستی درێژ کردتابابی ڕابگرێ و نەهێڵێ لە پلیکانان سەرکەوێ. بەڵام مردوو ون بوو. بوویەدوکەڵ ئیتر کسماس هیچی نەدی، تەنیا لەسەر پلیکانان دەنگی هەنگاوی قورسی دەبیست.

هاواری کرد، لەخەو ڕاپەڕی، چاوی هەڵێنا، دیتی میوان لەسەر سفرە کۆبوونەوە. بەرانە ڕەش کە تازە لە تەندووری هاتبوە دەرێ، لە سەر مەجومعەیەکی مس کەوتبوە سەر پشت‌و هەر چوادەست‌و لاقی دەحەوای کردبوو. سەروشاخی پێوە مابوون، دەتگوت زیندوە.گوندی‌یە برسیەکان کەوتبوونە سەری‌و گۆشتیان دارویەش دەکرد. نەوەکانی پیرەمێرد چەند گۆزە شەرابیان هێنا ونانی خەتمی مردوو، وەک میوانی‌و جێژنی گەورە دەست پێکرا.

گەڕێک شەراب و دەورێکی دیکەش میوانی بە کەیف کردبوون. شادیەکەیان تەنیا لەبەر شەراب نەبوو، لە بەر بارانێ بوو کە بەسەو مەزرای تینوودا باری بوو. لە خۆشی ئەوەش بوو کە مەرگ جگە لە پیرە مێرد ،دەستی لەکەسیتر نەدابوو. جابۆیە تاوێکیش لە خواردنەوە خافڵ نەبوون. دەیانخوارد ودەیانخواردەوەو سەرخۆش بوون. لاقیان بۆ سەما وەخروو هاتبوو.گەورە کچ و بوکەکان بە لەنجەولار دەهاتنو دەچوون و خزمەتیان دەکرد.

شەراب قفلْ لە زار دەکاتەوە. ستاروِلیوسی دارتاش کە باشترین گۆرانی بێژی گوندی بوو، کەمی مابوو تێی هەڵکات. بەلاْم ئەوانەی لە پەنای دانیشتبوون زوو وریایان کردەوەو زاریان بەست. قەشەش بۆئەوەی نەهێڵیْ مەسەلەکە گەندی دەربیْ، دوای جامە شەرابێک دەستی بە دوعا خوێندن کرد.

کسماس هەستا، پای کاترینای ئامۆژنی بانگ کردە ئەولاو گوتی:

. ئامۆژن من ئەمشو دەچمە چیا کن مامم. هیچ پەیامێکت هەیە بۆی؟ ژن هەناسێکی هەڵکێشاو گوتی :

. ئاخ... چما ئەو گویْ دەداتە پەیامی کەس؟ ئەگەر فیکرێکی بە مێشکی دابیْ، دنیاش خەرابیْ لە فیکری خۆی پاشگەز نابێتەوە. مەگەر خوا یارمەتیمان بدات.

. ئامۆژن گیان ! یانی ئەو بەزەیی بە کورەکەشی دانایە؟

. بۆچی، بەزەیی بەو دادیْ، چونکە لەم دنیایە لەو بەدەر کەسیتری خۆش ناویْ. بەلاْم بەقسەی کەس ناکات. تەنیا وەدوای فیکری خۆی دەکەویْ. بەڵیْ.. رۆڵە، لە پیاوێکی بەزەیی بە خۆشی دانەیە، ئیتر چاوەروانی چت لیْ دەبیْ. کاترینا چاوەکانی سریەوەو بێدەنگ بوو.

کسماس لە هاریدیموسی چوە پێشو پێی گوت :

. هاریدیموس ! تۆش باشت خواردو خواردەوە. بە راستی بۆ مەرگی بابە گەورەم جێژنێکی باشت گرت. ئێستا با بڕۆین .

نۆکەری پیر سەری بەرداوەو گوتی : « ئەی ئاغا باران دەباریْ. لە دەریْ هەوروبارانێکە پیاو لوتی خۆی نابینیْ. »

نەوەی بابە گەورە بە توندی گوتی :« دەبیْ هەر بڕۆین. یالاْ وەریْ کەوین. »

هاریدیموس هەناسێکی هەڵکێشاو لەعنەتی بۆ چارەنوسی خۆی نارد کە نەیهێشت تاوێک ئاسودە بیْ. بە تایبەت ئێستا کە تازە دەیویست جەمێکی باش بخوار بخواتەوەو پشوێک بدات! گوتی باشە بابڕۆین .

کسماس گوتی : « وەپێش کەوە ئاخر فانۆسەکە بە تۆ نیە ؟ »

ئاهەنگی تازیە کەم کەم دەبوو بەگۆرانیو شادی. ستارورلیوس لە قەشەی پرسی:

. باوکی پیرۆز ئیجازەیە من گۆرانیەکی چیایی بڵێم؟ بیْ ئەوەی چاوەروانی وەلاْمیش بیْ، تێی هەڵکرد و بە دەنگی وەک زەنگوڵەی خانوی لەرزاند.:

. کەنگیْ هەوای خۆش دەبیْ؟

. کەنگیْ مانگی فەوریە دەگەرێتەوە

. تا من تفەنگەکەم هەڵگرم ؟...

www.kerimhisami.com

١٤

هاریدیموسی پیر ، فانۆس بە دەستەوە بە کوێرە ڕێگای مارپێچدا لە چیاسەردەکەوت.هێشتا هەرسەرخۆشبوو بە لاداد ەهات و
لاقی دەخلیسکاو ڕمبەی لە عەرزی دەهێنا.پاشان بە خەجاڵەتی هەڵدەستاوە و دەکەوتە ڕێ. لە بەر خۆیەوە دەیگوت :

. وای لەو شەرابە لەعنەتیە، شەراب ئاوی شەیتانە! دڵی بۆ ئاخافتن تەنگ دەبوو. لە کاتێکا لەبەر باران وەک مشکی نێو ئاوی لێهاتبوو، ڕاوەستاو گوتی :« ئەرباب بۆوا بێدەنگی؟ من ئەوە دەخنکێم، هەر بۆیەش وەعەرزی دەکەوم.

. زۆر گوتن قەدەخەیە هاریدیموس . دەبینی ئەوە لافاو هەستاوە. توندتر بڕۆ بگەینێ.

کسماس بە پەلە بوو کە پێش ڕووناکبوون بگاتە لانی پاڵەوان میکێلس، نەکا لە ئۆزدووی تورکانەوە ببینرێ. گۆپاڵ باران دەباری. ڕەگەکانی زەوی دەماسان. ئاوەکان بە دەنگی قاقا لە بەرزاییەکانەوە دەڕژانە خوارێ. جارووبار برووسکێک وەک شیر بە ئاسماندا دەخوشی. گرمەی هەور لە چیاو دۆڵ دەنگی دەدایەوە. پاشان دوو بارە دەنگی ئاوەکان دەهات کە بۆ دەشتێ دەچوونە خوارێ.

چاوساخی پیر جارێکی دیکەش کەوتە پارانەوەو گوتی :

. ئەرباب بۆخاتری خوا زارلێک کەوەو قسێکی بکە. لەو دنیای کە تۆ سەفەرت بۆ کردبوو،خەبەر چبوو؟ داخوا فەرەنگیەکانیش هەروەک ئێمە ئینسانن، یا شەیتانن؟

بەلام کسماس حاڵو حەوسەلەی ئاخافتنێ نەبوو. ماتو بێدەنگ، لەتاریکیو لە بەر باراندا بۆ پێشەوە دەچوو. نەیدەویست ئەو دەمە پیرۆزانە بە زۆربلێی ئاڵۆز بکا. شادیەک هەموو لەشی داگرتبوو. وەک گاشە بەردێک لە بەردەکانی کریت ئارامو بێدەنگ خۆی لە بەر باران رادەگرت و هەر چەندی زیاتر تەڕ دەبوو، پتر هەستی دەکرد کە نەشەی خاک و بارینی ورتکە بەرد، کار دەکەنە سەر ئێسکانی.

زستان بوو ، دوورگەی کریت بە باران تەر دەبوو، بارانی کارچاک ئەم ئاگرەی دەکوژاندەوە کە

www.kerimhisami.com

تورک دە گوندو کلیسایان بەرداُبوو. ئاگری گوندەکانی تورک نشینیشی دادەمرکاند کە مەسیحی دەیانسوتاندن. تورک و فەلە بۆ کاول و ویرانەکانیان دەگەرانەوە. بە زەحمەت بەردێکیان لە سەر بەردێک دادەناو میچێکیان دروست دەکردو ماڵەکانیان سەر لەنوێ ئاوەدان دەکردەوە. کریتی هیلاک وبریندار کە لە بەر قین و تورەیی دەلەرزی، دیسان دەکەوتەوە بەر دەستی تورکان. لەوکاتەدا پاڵەوانەکان لە ئەشکەوتان لێککۆدەبوونەوە تا بریاربدەن. پەیامی خەلیفەیان دەخوێندەوەو دیسان دەیانخوێندەوە.

تا بەیانی نیوەرۆکی تێبگەن. دەنگی یونانیان گوێ دەدایەدڵگیر دەبوون. جنێویان دەدا،بە هەرەشە چاویان لە ئاسمان دەکرد. مستیان لە عەرزی دەداو ئاخرەکەی تەسلیم دەبوون. قەمەکانیان دەکالانی دەناوەو جارێکی دیکەش چەکەکانیان لە بن عەرزی دەشاردەوەو دەگەرانەوە سەر کاری خۆیان.

خەڵکی کاندیش تورەو بێدەنگ دوکانەکانیان دەکردەوە. جوتیاران زەویەکانیان دەکێڵاودایان دەچاندن و چەرخی قورسی ژیان وەگەر دەکەوتەوە. پاڵەوان پولیکسینگیس لە چیا هاتە خوار،تیتۆڵێکی رەشی لە فینسەکەی دروو بوو. شەمێکی بۆ سن میناسی پشتیوانی شاری کاندی هەڵکرد. تاوێک لە بەرامبەر پەیکەری راوەستاو دەستی کرد بە گازندەو سکاڵاو پاشان چوو دوکانەکەی کردەوە. بۆ ئەوەی کەس نەیبینێ و چاوی بە کەس نەکەوێ، دەچوە ژووری دوکانەکەی قەنەنەی دەکێشاو چاوی دە نوختەیەک دەبری. تەماشای کۆلانی دەکرد، بەلام ئەو خەڵکەی نە دەبینی کە دێن و دەچن. ئاگای لەو گوندییانە نەدەبوو کە بە باری پورتقاڵ و لیمۆ ونارنگی و شەراب و رۆنی زەیتونی بەرماوی تالانی شاری کانەوە دەهاتنە نێو شار. ئەو هیچ شتێکی نەدەدیت. ئێستا داخی دەخوارد کە بۆچیچیای بە جێ هێشتوەو خۆی واترسەنۆک و خوێری نیشانداوە. لە بەر خۆیەوە فیکری دەکردەوە : « من نەدەبوایە گوێ بدەمە قسەی خەلیفە و یونان. پاڵەوان میکێلس کارێکی باشی کرد کە مایەوە. منیش دەبوایە لەو سەرە بمێنمەوە و لە گەڵ ئەو بمرم. ئیتر ژیان بەکاری چیم دێت. هێندێ جار دێتە سەرم کە بۆ چیا بکەرێمەوە.

لولەی قەلیانەکەی لێک هالاند و لە بەر دەرگای دوکان راوەستاو هەناسەیەکی هەڵکێشا.لەو کاتەدا مانولیوسی قەشە بەوێدا رادەبرد. باعەبای چەوری دەهاژاند. ئەو لەکاندی نەبزووتبوو. هەروا نوێژی لەسەرمردوانەدەکردولەرێوورەسمیناشتنیاندا بەشدار دەبوو. دە یشوشتن و پیرۆزی دەکردن. پارەو خواردەمەنی لێدەداو ملی ئەستوردەکرد. لەو رۆژەدا قەشە جامی شەرابی تایبەتی نوێژیمسی بە دەستەوە بوو، مورتزوفلوس بە رەنگی بزرکاو وبەچاوی گریانەوە لە پێشیدا دەرۆیشت. بەرۆژی روناک فانوسێکی پێکراوی بە دەستەوە بوو.

پاڵەوان پولیکسینگیس نیشانەی خاچی کێشا. لە خەبەرێکی ناخوش ئاگاداربوو. ئێستا قەشە دەچوو لەسەر مەیتی پاڵەوان ستیفانیس نوێژێ بکات کە لە کاتی گەرانەوەیدا بە پاپۆری خۆی بۆکاندی، هەرتک لاقی بە نارنجۆکی پەربوون و مرد بوو. لە بەر خۆیەوە گوتی :

ـ خوا لێی خۆشبێ. ئەوپیاوانە مرد و پیاوانە ژیا. سەری راوەشاندو راست ئەو دەمەیکە دەبویست بچێتەوە ژووری دوکانێ، چاوی بە باکێش کەوت خۆی لە بەتانیەک وەرپێچا بوو دەلەرزی و لە بەر خۆیەوە وەک شێتان ورێنەی دەکرد. دوو رۆژ بوو ئەو کەمانچە ژەنە وەک

-گیانێکی سەر لێ شێواو بە کۆلانەکانی کاندیدا دەسوڕاوەو هێشتا نەیتوانیبوو بریار بدات، داخوا مەیخانەکەی بکاتەوە، ژن و دوو کیژەکانی بێنێتەوە کە پەنایان بۆ گوندی گنۆرگناروس بردبوو، ژیانی ئاسایی خۆی دەست پێ بکاتەوە، یان واز لە هەموان بێنێ‌و بچێتەوە کن پاڵەوان میکێلس و پێی نیشان بدا کە ئەویش پیاوەو نابێ وەک سەگ چاوی لێ بکەن.

پێش دووڕۆژ کاتێکی پاڵەوان میکێلس وەلامی نامەی خەلیفەی پێدا دەناردەوە، پێی گوتبوو: « بڕۆ باکێنش لە ئەمانی خوای دابی، بڕۆ بە سلامەت. دەزانم تازە ناگەڕێیەوە، چونکە تۆ باکێنشی ودەبێ هەر وەک باکێنش رەفتار بکەی . »

ئێستا باکێنش بیری لە قسەکانی پاڵەوان میکێلس دەکردەوە. لەکاتێکا هەزار خەیاڵی شەیتانی بە مێشکی دادەهات، فرە نارەحەتبوو. قسەکانی پاڵەوان میکلس جارێک رەگی غیرەتی دەبزاوت وبریاری دەدا بچێتەوە چیا، تا بەو بەرازە نیشان بدات کە خەراپی تێنگەیشتوە. جارێکیش دەکەوتە فیکری ژن و منداڵی و مەیخانەکەی و رای خۆی دەگۆری.

کە چاوی بە پاڵەوان پولیکسینگیس کەوت راوەستاو لە بەر خۆیەوە گوتی :« ئەی، دەجاوەرە ئەوەش یەکێک لە پاڵەوانە ناودارەکانە کەوا کلکی دە نێو گەڵی گرتوەو تەسلیم بۆتەوە،! بۆچی ؟ چونکە ئەو کارە بە قازانجی کریتە ، تۆش ئەی باکێنشی پڕ لە ئەسپێ، دەتەوێ بە ئاقڵی کەمی خۆت بیزوویەوە . رێگات بگرەو بڕۆ کابرا ، هیچ‌شەرمیش مەکە. رۆیشتن‌و شەرکردن زۆر دژوارەو لە توانا بەدەرە. بەلام لەوە دژوارتر ئەوەیە کە ئەو پێشقەرەولانە وەک پاڵەوان خۆ هەڵدەمسێنن‌و هەر لەو کاتەشدا فەرمانی چەک دانان دەدەن. »

باکێنش بە دیتنی پاڵەوان پولیکسینگیس شادبوو لەبەر خۆیەوە گوتی : « واباشە بچم بیدوێنم. ئەو تینم وەبەردەنێ. منی هەژار ژن و منداڵم هەیە نابێ بمرم . » بەو خەیاڵە لێی وەنێزیک کەوت. و گوتی :

. سلاو من لە چیاوە دەگەڕێمەوە. سلاوی زۆریش .

پاڵەوان پولیکسینگیس بە نیشانەی بێدەنگ کردنی دەستی هەڵێناو گوڕاندی‌و گوتی: بڕۆ گوم بە.. بەجهەنەم ..

دیتنی باکێنش نارەحەتی دەکرد.چونکە کردەوە شەرماویەکەی خۆی وەبیردەهێنایەوە. باکێنش بە قسەی ئەو زۆر نارەحەتبوو.

. سەیرە ٭ ئەو پاڵەوانە ئاگر خۆرە ! ئەویش وەک سەگ چاوی لێدەکا. تۆش ؟! راوەستە ! ئێستا حاڵیت دەکەم.!

. من دووبارە دەگەڕێمەوە بۆچیا، من مەتەرێزی خۆم چۆل ناکەم. ئەگەر پەیامێکت هەیە...؟

لە راستیدا باکێنش بریارێکی وای نەدابوو. تەنیا دەیویست پاڵەوان پولیکسینگیس نارەحەت بکا. پاڵەوان بە زەردە خەنەیەکی گاڵتە گوتی :«چۆن باکێنش تۆ ؟ تۆش دەچیەوە چیا ؟ دەبێ زۆر ئازا بی؟»

. بەڵێ پاڵەوان دیارە دڵو غیرەتی دەوێ. هەر ئەو غیرەتە لەعنەتیەشە کە دنیا بەرێوە دەبات. ئەوەی گوت وبێ ئەوەی چاوەڕوانی وتەیەکی تر بێ، بزر بوو.

باکێنش لە پڕ دیتی کە بریاری داوە ، بریاری داوە تەسلیم نەبێ‌و کارێک بکات کە هەرتک

www.kerimhisami.com

پاڵەوان تەریق بنەوە. ئەگەر خوداییکیش هەبێ، ئەوا ئاگای لە ماڵ و حاڵەکەی دەبێ و کچەکانیشی بە شوو دەدات.

باکێش بە ڕێگادا نەدەڕۆی، بەڵکوو دەفڕی. چوە نێو کلیسای سن‌میناس و شەمێکی پێکرد. کلیسا خەڵوەت و بۆنی عەتری لێ‌دەهات. سن‌میناس بە جلی زێوین و بە ڕوخساری ڕەش‌ئەسمەر و بە سواری ئەسپی بۆزەی دەهاتێ. وادەهاتە بەرچاو کە باکێش پیرۆز دەکات و پێشی دەڵێ: «سەر کەوتوو بی. تۆ ڕێگایەکی ڕاستت هەڵبژاردوە. دڵنیا بەمن ئاگاداری کچەکانت دەبم و دو مێردی قیت و قۆزیشیان بۆ پەیدا دەکەم. سەرکەوتوو بی، پاڵەوان باکێش

باکێش شادو کەیف خۆش نیشانەی خاچی کێشاو لە کلیسا هاتەدەر. لە جێگایەک دەنگی قسان دەهات. سەری هەڵێنا لە پشتی پەنجەرەی خەلیفەی چاوی بە سەروسەکوتی توکناوی هاریلائوس کەوت. واقی وڕما لەوەی کە ئەو سوتخۆرە دزە، ئەو چەوسێنەرەی‌فەقیروهەژاران لە بارەگای خەلیفەی چدەکا؟ دیاربوو کە باکێش نەیدەتوانی مەبەستی خەلیفە لە بانگ کردنی کەسێکی ئاوا تێ‌بگات. خەلیفە ئەو دەوڵەمەندە سوتخۆرەی بۆ نانخواردن بانگ کردبوو. هەرتکیان خەریکی قاوەخواردنەوەی پاش نانی بوون. پیرە مێرد لەم کارە مەبەستێکی هەبوو. ئەو مەسیحیانەی کە پەنایان بۆ ئاتێن و «پیرە» بردبوو گەڕابوونەوە بۆ کاندی. ماڵەکانیان بە چۆڵ و وێرانی دۆزیبوەوە. تورک سندوق و دەرک و پەنجەرەیان شکاند بوون تا ئاگری پێ بکەنەوە. بێجگە لە دیواری ڕەش‌ورووت هیچیان نەمابوو. خەلیفە هاریلائوسی سەڕافی بانگ کردبوو تا بە زمانی خۆش وای لێبکا بەڵکوو پارەیەک بە سوتی کەم بە قەرز بدا بە مەسیحیە لێ‌قەوماوەکان تا خانوەکانیان ئاوەدان کەنەوە. هاریلائوس لە ڕەوەندی شۆڕش داسەرووەت‌و سامانێکی زۆری وەسەریەک نابوو. گوارە و ئەنگوستیلەو بەردی بەقیمەت وملوانکەو سکەی عەنتیکەوشتی بە نرخی دیکەی بە قیمەتی هەرزان لە موحتاج و فەقیرانی کڕیبوو، سندوقی پڕ کردبوو لە ئاڵتون و جەواهیرات.

خەلیفە دەیویست لە کاتی قاوە خواردنەوەدا بە وریای و بە پارێز مەسەلەکە بێنێتە گۆڕێ‌و باسی بکا، تا دەگاتە سەر ئەسڵی مەبەست. لە سەرەتاوە باسی خودای بۆکرد و گوتی: ئادەمیزاد لە تەماعی ماڵو سەرووەت‌دا، ڕوحی خۆی لە دەست دەدا..

پاشان بە سەبرو نەرم هێنایە سەر باسی‌ڕۆژ و نیشتمان و گوتی: «زۆر لە هاونیشتمانانی ئێوە بوون بەئەبەدی و دنیا بە چاکە باسیان دەکات. چونکە گیانی خۆیان فیدای نیشتمان کردوە. نابێ لە بیر بەرینەوە کە فیداکاری تەنیا بە بەخشینی گیان نیە، بەڵکوو لەوەشدایە کە هەر کەس‌چی لەدەست دێ‌و چی پێدەکرێ بیکات. بۆ نمونە لە کاتی قەیران‌و تەنگانەدا بە پارە یارمەتی نیشتمان و هاونیشتمانان بدا. بەڵام خوداش بێکار نیە، ئەویش دەفتەری خۆی دەکاتەوەو ناوی هەموو فیداکارەکان بە پیتی زێڕ تۆمار دەکات. لە پەنا ناوەکانیان ئەو پارەش دەنووسێ‌کە بە قازانجی مەسیحیەت داویانە.

سەڕافی ناجسن بە خوێن ساردی قاوەی دەخواردەوەو سیغاری دەکێشاو لە پەنجەرەوە سەیری خانوە وێرانەکان و دوورتریش تەماشای شەپۆلی دەریای دەکرد. وتەکانی خەلیفەش وەک با بەبن گوێی دا تێ دەپەڕین. لە دڵی خۆیدا دەیگوت: «کابرای قەشە دەیەوێ فریوم بدا. خەریکە دڵم

www.kerimhisami.com

نەرم بکاو بە هاندانیغیرەت و دەمارگرتن سندوقەکانم خالی بکات. ئەی بەدبەخت! خەیاڵت خاوە! هەرلەسەر ئەو هەوایە بە!

کاتێک خەلیفەوتەکانی تەواو کرد، سەڕاف قونچکە جغارەکەی لە ژێر سیغاردا کوژاندەوەوزۆر بێ ئەدەبانە رووی کردە خەلیفەو هەناسەیەکی هەڵکێشاو گوتی:

. باوکی پیرۆز وتەکانت هەموو لە گەڵ شەرەع دێنەوە من زۆر جار سەبارەت بەو فەرمایشاتەی تۆ بیرم کردۆتەوە و هەموو جارێ دڵم پڕبوە و بە خۆم گوتوە: «خۆزیا منیش وەک خەڵکی دیکە بام، خۆزیا توانیبام تفەنگ هەڵگرم و گیانم بکەمە قوربانی نیشتمان.» یان دەمگوت: «ئێستا کە خودا غەزەبی لێگرتووم و بە نیوە ئینسانی دروست کردووم، خۆزیا ئەوەندە پارەم هەبایە دابام بە برایانی دینیو تۆزی لە رەنج و دەردی ئەوانم کەم بکردایەوە.» خودا لە رۆژی جەزادا روحمم پێبکات.

بەڵام حەیف کە منیش ناهوت بووم. بەڵێ باوکی پیرۆز من نەماوم. هەرچەند لە بارەی منەوە قسە زۆرن و من بە سوتخۆر دادەنێن، بەڵام کاروکاسبی من لە برەو کەوتوە. بەڵێ باوکی پیرۆزبڕوا بکەکاتێ هەتیوێکیا بیوەژنێک، ئەنگوستیلەیەکی پچوک دێنێتە لای من و دەزانم کە مەجیدیەک پتر ناهێنێ، من دوو مەجیدی دەدەمێ. دەزانم زەرەرمە، بەڵام چبکەم؟ ئاخر منیش ئینسانم و رەنج دەکێشم. من باخێکی رەزم هەبوو فرۆشتم، باخێکی زەیتونم هەبوو فرۆشتم. ئەو خانوەی ئێستا هەمە لە بارمتەم داناوە. خوای من شاهیدە باوکی پیرۆز ئەوەی گوتم راستە.نازانم دوارۆژم چی بەسەر دێت. ئەو خێرو چاکەی بە دەوروبەری خۆمی دەکەم، منی ماڵوێران کردوە. کاتێ تۆ لە دوات ناردم، لە خۆشیان دڵە کوتەم گرت. بە خۆم گوت: «خودا داد پەروەرو سەخیە وپاداشی چاکە دەداتەوە. بێگومان خەلیفە لەوەزعی نالەباری من ئاگادارە و دەزانێ لە چ حاڵێک دام. خوا لەدڵی ناوەو منی بانگ کردوە تا لە سندوقی کلیسا یارمەتیەکم پێ بکا» من دەزانم، سوپاس بــــــو خوا کەسندوقی شارداری پڕە!

خەلیفە واقی وڕمابوو. لە دڵی خۆیدا گوتی: «ئەی مەلعون، ئەی جانەوەری ناتەواو، ئەی جولەکەی پیس!» ئیتر نەیدەتوانی چاوی بەو ناپیاوە کورتە بکەوێ. قاوەکەی پێداکردو بە نارەحەتییەکی ئاشکرا تەسبیحەکارەبایەکەی وە گەڕان خست.

هاریلاتوسلاقە چکۆڵەکانی لە سەر تەخت هێنا خوار و دەستەکانی رێکخست و گوتی:

. هەوا ساردە، زستان داهاتوە. راستی باوکی پیرۆز ئەمساڵ بەبێ خەڵوز و لیباسی گەرم و خواردنی تێروتەسەل چیمان بە سەر دێت؟ من بە ناچار گشت مامرەکانی خۆم فرۆشت. لانی کەم بەیانیان هێلکەیەکم دەبوو کە بیخۆم ئەویش نەما. خودا خۆی لە فریامان کەوێ. راست بۆوە، دەستی خەلیفەی ماچکرد و دووبارە گوتی:

. باوکی پیرۆز دوعامان بۆبکە! بە ئیجازەت لە خزمەت مەرەخەست دەبم. حالم باش نیە، دەچمەوە ماڵێ تۆزێ بحەسێمەوە.

* * *

منداڵ بە هاوارو قیژەقیژ بە بێ نەزمی لە مەدرەسە وەدەردەکەوتن. چسگورک، ئەو شەوە پتر

لە کاتی خۆی ئەوانی راگرتبوو. سبەی شەو وچانی جێژنی نۆئیل دەست پێدەکرا. ئەو ویستبووی لەو رۆژەی ئاخری ساڵدا قسەیان بۆ بکا. ماموستا ئێستا قەڵەوترو بە هێزتر ببوو. ژنەکەی زگی پڕبوو، ئەمەش خۆیشادی خستبوە دڵی چسگورکەوە. لە پێشدا بە چاوی سوک تەماشایان دەکرد. بەڵام ئێستا بە سەر منداڵاندا زاڵببوو. نەیاندەوێرا گاڵتەی پێبکەن.

بەڵێ چسگورک ئەو رۆژە مناڵەکانی راگرتبوو تا بۆیان روون کاتەوە کە مەسیح چۆن هاتۆتە سەر دنیاو ‹هیرود›ی جنایەتکاریش کە زۆر وە پاشای کاندی دەچوو . چۆن ویستبووی بیکوژێ. بەڵام چونکە خودا قەت ڕێگای نەداوە زوڵم بەسەر داد دا سەرکەوێ، دەستی خستەنێو، کوری خۆی رزگارکرد. ئەو چیرۆکی ژیانی مەسیح و سەردەمی منداڵی و قوتابخانەی بۆ زارۆکان گێراوەو گوتی:« مەسیح قوتابیەکی زۆر باش بوە، ڕێزی لە ماموستاو لە دایک و بابی گرتوە. قەت درۆی نەکردوە. روونیشی کردەوە کە چۆن لە چوار مبخەیان داوە. کەوابوو ‹هرود› راست وەک ئەو پاشایانە بوە. واتە هەر ئەو ریش و فێس و زیبکانەی سەرلوتی هەبوە. یەهوداش بەو قەدو مێزەریەوە راست وەک سولەیمانی قولە رەش بوە. بەڵام ئێوە ئەوەی لە کن باس مەکەن. مەسیحی فەقیر دەردێکی زۆری کێشا، جنێویان پێداو بە قامچی لێیاندا، لیباسەکانیان دراند. ئاخرەکەی تاجی درویان بەسەر داگرت. لەوەش خەرابتر چوار میخەیان کێشا. کریتیش چارەنووسێکی وەک مەسیحی هەیە.بەڵام رۆڵەکان من قەولتان پێدەدەم مەسیح زیندوو دەبێتەوە. دڵنیا بن کریتیش ئازاد دەبێ. ئەوەندەیە ئەگەر ئێمە پیرە مێردیش نەتوانین ئازادی کریت بە چاوی خۆمان ببینین، بێگومان ئێوە دەیبینن. تەنیا ئاگادار بن لە کاتی وچاندا بەدفەری نەکەن. ئەو دەرسانەی خۆیندوتانە چەند جار دووپاتیان کەنەوە. ئەم دوو گۆرانیەش لەبەر بکەن.:

. « لەوێ لە سەر چیا ...» و « شیری نەرم و تیژی من ..» سرودی میللیی – ش لەبەر بکەن.

باکێش راوەستا تازارۆک رادەبرن. چسگورک بە دوای منداڵاندا دەهات. باکێش چەندمانگ بوو نەیدیتبوو. لە پێشدا نەیناسیەوە. پاشان پێی گوت :« سڵاو ئاغا ماموستا ! بە...بە.. عەجایب بووی بە دێو. دەڵێی گۆشتی شێرت خواردوە. پاشان بە فیزەوە گوتی:« من دەچمەوە چیا. تۆ هیچ پەیامێکت بۆ پاڵەوان میکێلسی برات نیە؟»

چسگورک تێکچوو. دەستی باکێشی کوشی و گوتی :«ئافەرین ... تۆ پیاوێکی رەشیدی. ببوورە کە تا ئێستا ئەوەم نەزانیبوو.»

. ئەی ماموستا ئەو قسانە چیە دەیانکەی ! من قەت رەشید نەبووم. بەڵکوو تازە وام لێهاتوە. مرۆڤ ئەگەر لە نێو کوێران دانیشێ، دەبێ دەست بەچاوان بگرێ. پاڵەوان میکێلس منی ئازا کردوە

. پێی بڵێ منیش لێرە ئەرکی خۆم بە جێ دەگەیێنم. من بەرپرسی کۆشێک منداڵی کریتیم لە ئەستۆیەو تێدەکۆشم تا کریت لە ناخیاندا زیندوو کەمەوە. بیان کەمە کریتێکی ئەوتۆ کە لە رادەی تواناداا توندو تیژ و تۆڵە ئەستێن بن. بەڵێ حەتمەن ئەوەی پێ بڵێ. من بۆیە لە چیا گەراومەوە، بروام هەیە کریت سەر دەکەوێ. بڵێ ئەویش بگەرێتەوە.

. دڵنیا بە پێی دەڵێم. بەڵام ئەوەش بزانە کە ئێمە لە چیا دەمێنینەوە. خوا حافیز ماموستا.

www.kerimbisani.com

. سەر کەوتوو بی باکێش! تاونک هەرواڕاما تا پاڵەوان باکێش بەفیزو شانازی بۆلای دەروازەی لازارە کەوتە ڕێ و هەروا تەماشای دەکرد.

* * *

دوای ڕۆیشتنی < هاریلاتوس> خەلیفە هەستا، نایبی خۆی بانگ کردو گوتی :

. کورم زۆر هیلاک و شەکەتم، بەم حاڵەش دەبێ بچمە سەردانی پاشا. پاش چەند مانگ ئەوە هەوەڵین چاو پێکەوتنی ئێمە دەبێ. من نەمدەویست ئەوی لە بارەگای خەلیفە نشیندا ببینم، ئەویش منی لە بارەگای خۆدا وەرنەدەگرت. ناچار بڕیارماندا لە ماڵی ئەرکان‌الدولە چاومان بە یەکتر بکەوێ.

نایبی خەلیفە کە کابرایەکی گوندی ڕەش‌ئەسمەری ڕەشیدو چوارشانە بوو پرسی : « باوکی پیرۆز ئەگەر دەتەوی ئەو کەرە چکۆڵەت بۆ جل‌بکەین سواری بە. وادیارە زۆر هیلاکی.» نایبی خەلیفە بۆ مل ئەستوری بە ناوبانگ بوو، کاتێک بە کوچەو کۆڵاناندا لەگەڵ خەلیفە دەڕۆیشت، دەتگوت شێرێکی بە دواوەیە. خەلیفە گوتی :

. کورم باوابێ هەقتە. کەرەکەی جل کەن. ئەو کابرا پیسە منی وەگیان هێناوە. نایبی خەلیفە کەری جل کردو هێنایە حەساری. پاشان باسکی خەلیفەی گرت و سواری کرد. خۆشی هەوساری گرتە دەست و کەوتە ڕێ.

لەوکاتەدا پاشا مامرێکی تەواوی خوارد بوو. گۆزە شەرابێکیشی بەسەرداکردبوو. بانگی سولەیمانی کردو گوتی :

. ها سولەیمان ! من دەچمە دیداری ئیمامی کافران. دەبێ بە تورک و فەلان رابگەیێنین کە شەر تەواو بوە. گورگ و مەر پێکەوە ئاشت بوونەوە. ئەسپی من بێنەدەرێ، چونکە ناتوانم بڕۆم. کاری وا هەر باشیش نیە. تۆش پێویستە لەگەڵم بێی. من زۆرم خواردوەو خەوم دێت. لە کۆڵانی ئاگات لێم بێ وەعەرزی نەکەوم.

بەڵام ڕاست لەوکاتەدا کە لە پلیکانان دەهاتە خوارێ، دۆز مرۆی ڕووناکدڵ و بە ناوبانگی‌کاندی، واتە < باربایانیش و ئەفەندم> باسکی یەکتریان گرتبوو لە بەر دمی سەوز بوون. هەرتکیان بەلادادەهاتن و قاقا پێدەکەنین و یەکتریان لە ئامێز دەگرت، باربایانیس بە مەستی ئەفەندی بانگ کردبوو گوتبووی:«دانیشە ئەفەندم چەندی دەتەوی بخۆو بخۆوە.»

ئەفەندی وەک لە گێرەی بەرببوبێ کەوتە سەر خواردن و گوتی : « سوێند بخۆ کە بە زۆری تووشی گوناحم ناکەی»

. مە ترسێ ئەفەندم ! لەعنەتی! سوێند دەخۆم نەگۆشتی بەرازت بدەمێ‌و نەشەراب. ئەوانە بۆ خۆم دەخۆم.

ئەفەندم گوتی: « خواردنەوەی شەراب گوناحێکی گەورە نیە و دەتوانم شەراب بخۆمەوە.» باربایانیس پێی چەقاند و گوتی:« نا ئەفەندم، من ناهێڵم گوناحی تۆم بێتەسەر، بۆ هێندی بوونەوەی ویژدان شەرابی ڕێویت دەدەمێ.»

. نا...نا... باربایانیس ! شەرابی ڕێوی دڵم نارەحەت دەکا، منیش شەراب دەخۆمەوە.شەراب

www.kerimhisami.com

گرنگ نیە، تەنیا گۆشتی بەرازە کە.... هەرتک پێکەوە گۆزە شەرابێکیان خواردەوە و سەرخۆش بوون. لە پڕ باریابانیس گوتی : « دەڵێی چی شیرینکاریەکی پچوک بکەین. نەزەرت چیە ؟ »

. هەر چۆنێکی تۆ بتەوێ ئامادەم. تەنیا بەو مەرجە مەجبورم نەکەی بە نێوەراستی شەقامیدا برۆم.

. نارەحەت مەبە، لەکۆڵت دەکەم و بە شەقامدا دەتگێرم. جا گوێ بدەیە : تۆ تورکی و من فەلە. دەتەوێ بمکوژی؟ ئەگەر دەتەوێ بمکوژی. هانێ ئەوە خەنجەرو بمکوژە.

ئەفەندم هاواری کرد: « ئاخ.. باریابانیس بۆ خاتری خودا..خەنجەر تورِ هەڵدە . ئەو قسانە مەکە. من لە خۆ دەچم. »

. زۆر باشە منیش نامەوێ تۆ بکوژم. کەوابوو تورک و مەسیحی گشتیان دەبێ وەک ئێمە بن. واتە برای یەکتر بن. بێگومان تۆ ئەو دێڵە سەگەت دیتوە کە شیری دەدا بە گجولەکانی خۆشی و بە فەرخە پشیلەش. کریتیش دەبێ وابکات. ئێستا بزانە من بیرم لە چی کردۆتەوە؟ هەرتکمان دەستی یەک دەگرین و دەچینە کن پاشاو پێی دەڵێین :

. بزانە تورک و فەلە چۆن پێکەوە بوونە دۆست؟ ئەفەندی عوسمانیەو منیش دیاردەی دنیای مەسیحیەتم. دەبینی پێکەوە بووینە برا. کە وابوو بڵێ شەراب بێنن ! »پاشای مەلعون پیاوێکی باشە لە بەر پێکەنین دەکەوێ. بە سولەیمان دەڵێ:« شەراب بدە بەوانە. رەحمەتی خوای لە هەرتکیان. » پاشان پاشا دوو نیشانەی جەواهێر دێنێتەدەرو هەریەکەی یەکمان بە سنگیەوە هەڵداوەسێ. ئێمە بەسەر دانواندن پاشەو پاش دەگەرێینەوە. تۆ عوسمانی و من مەسیحی، زلْ تێک دەگرین و بە شەقامدا دەرِۆین

لە پێشدا دەچینە کلیسا دوعا دەکەین. پاشان دەچینە مزگەوت، لە دوایە دەچینە قاوەخانە گەورەکەی وسێناغا. لەوێ لاوانی تورک گۆرانی دەڵێن و هەر کەس گوێی لە دەنگیان بێ، هۆشی نامێنێ، دەیانەوێ یەکێتی رابگەیێنن.؟ زۆر باشە، ئەوەش یەکێتی. بژی باریابانیس، بژی ئەفەندی، بژی یەکێتی. ئێستا تێگەیشتی ئەفەندی؟ موافیقی؟

ئەفەندی کە لەترسان ئارەقەی کردبوو، گوتی:

ئەدی شەقام چ لێ بکەین؟

. گوتم مەترسێ... من لە کۆڵت دەکەم و بە شەقامدا دەرِۆین. من مەلەش دەزانم. تەنیا راوەستە با شیرو نیشانەکانم هەڵگرم. باریابانیش شیری لە دیواری هێنا خوار و لە قەدی بەست و پاشان سندوقێکی‌چکۆلەی کردەوە، میداڵێکی تەنەکەی هێنادەرو لە سنگی‌دا. وەک لە پێشدا گوتمان ئەو میداڵە دەستێکی‌گەورە بوو دەیانگوت بۆ چاووزاریە خۆیانەوە هەڵداوەسن.

باریابانیس گوتی :

بە ناوی عیساو محمد بۆ پێشەوە. ئەفەندم تکا دەکەم تۆش هەر ئەم دوو ناوە بێنە و وەپێش کەوە.

. باشە. بەلام من لە پێشدا ناوی محمد دێنم. دەنا کارمان سەر ناگرێ.

. زۆر باشە چۆنت دەوێ وابکە. ئەفەندم گوتی « بە ناوی محمد و عیسا ! » هەرتک پێکەوە لە پێشدا لاقی راستەیان لە دەرگا بردە دەر. کاتێک گەیشتنە کۆلانێ، ئەفەندم گوتی :

www.kerimhisami.com

. دەڵێی چی باریابانیس ! عەلیاغای فەقیریش لە گەڵ خۆمان بەرین. ئەو نەتورکەو نە یونانی. نەپیاوەو نەژن. بەڵام هەرتکیانیشە. با بچین ئەویش بەرین. ئەگەر ئەو لەگەڵبێ، لە ڕاستیدا نوێنەری هەموو میللەتان چۆتە کن پاشا.

باریابانیس کە لە خۆشیان دەیویست هەموو دنیا لە باوەش بگرێ، گوتی:« باوابێ ئەفەندی لەعنەتی! بۆنا! ئەویش گیان لەبەرێکە . هەرچەندە دیار نیە ژنە یاپیاوە. بەڵام ئەو فەقیرەش هەقیەتی میداڵ وەر بگرێ. هەرتکیان بە ڕۆخی دەریادا هاتنە خوارو گەیشتنە گەڕەکی پاڵەوان میکێلس و لە دەرگای عەلیاغایاندا. لە حەسارێ دەنگی تەق تەقیلان هات و پاشان دەنگێکی گیراو گوتی: « کێ یە ؟»

. دوو کەس لە دۆستانی تۆن عەلیاغا، دەرگا بکەوە بە قازانجتە.

. بڕۆن بە دوای کاری خۆتاندا. من دەترسێم. دۆستی چی؟ کام دۆست ؟

ئەفەندم هاواری کرد : « منم عەلیاغا، منم .. ئەفەندیە تەرسە !»

دەرگا کرایەوە. سەروکەللەی پیرە مێردێکی خواجەی ڕەنگ زەردی چرچ وەدەر کەوت. لەو کاتەوە کە جیرانەکانی فەلە ڕۆیشتبوون، ئەو فەقیرە نەیدەوێرا بچێتەکن هیچ کەس. مەسیحی بڕوایان پێ نەدەکرد و موسوڵمانیش دەریان دەکرد. هەموو ڕۆژێ بەیانی دەچوە مەزرایە، سەوزی کۆ دەکردەوەو بە بێ ڕۆن زەیتون دەیخوارد. گۆزەوی دەچنی و دەیفرۆشت. لە چاوە ڕوانی ئەو ڕۆژە کە خەڵک ئاقڵ بن و دراوسێکانی بێنەوە سەرژیانی خۆیان، ئانێکی ئەمر ئەژی پەیدا دەکرد. ئەوکاتەی دراوسێکانی دەگەڕانەوە ڕۆژگاری ئەویش خۆش دەبوو. دەچوە دیتنیان، ئەوانیش قاپە چێشتی گەرمیان لەپێش دادەنا.

باریابانیس بەزەیی بەو پیرە مێردە هەژارە داهات و گوتی: « وای عەلیاغا ! ئەوە بۆ وات لێهاتوە ؟»

. نەخۆشم باریابانیس . زۆر نەخۆشم. سەیرم کە ناتوانم دابێمەوە. هەموولەشم دێشێ. منی هەژار !

ئەفەندم پرسی : « ئامادەی لەگەڵ ئێمە بێیە کن پاشای؟»

پیرە مێرد ترساو گوتی:« کن پاشا ؟ بچین چبکەین ؟ من ناچمە هیچ کوێ ..»

باریابانیس گوتی: « بە قازانجتە، تۆش میداڵ وەر دەگری ..»

پیرە مێرد لە کاتێکا دەرگای لەسەر پێوە دەدان گوتی :« بۆ خاتری خوا وەدوای کاری خۆتان کەون و دەست لە من هەڵگرن .»

باریابانیس بە ئەفەندی گوت : « وازی لێ بێنە با بڕۆین. ئەو کابرایە کەلاکە و دە بزوێ .»

هەرتک کەوتنە ڕێ. گەیشتنە مەیدان و لە بەرماڵی پاشا ڕاوەستان. لەوکاتەشدا پاشا دەهاتە دەرێ. کاتی پاشایان دیت، گوتیان: « پاشا ئەفەندم ! تاوێک ڕاوەستەو تەماشامان کە .

پاشا کە ئەوانەی دیت، دای لە قاقای پێکەنین و گوتی :

کەللە کەر چتان دەوێ، ئەم گاڵتەیە چیە ؟

ئەفەندم وەک هەمیشە دێخونی پسابوو، شاڵواری بە دەستی ڕاگرتبوو تا نەکەوێ، شیری درێژی باریابانیسی لە لاقانی تێ پەڕیبوو، دەهات بکەوێ. هەرتکیان کاتی ڕۆیشتن بەلادادەهاتن.

www.kerimhisami.com

لە پێشدا نوێنەری یونانیەکان وەدەنگ هات و گوتی :

پاشا ئەفەندم ! من ئیتر ئەو باریابانیسی رێوی فرۆش نیم، تۆش لە سەر من وا بیر مەکەوە. من ئێستا نوێنەری مەسیحیەتم. ئەوەش ئەفەندی تەرسەیە کە خۆت دەیناسی، بەڵام ئێستا نوێنەری‌دەوڵەتی وەسمانیە. ئێمە لە پێشدا ئەو گیایەمان خوارد کە دەڵێن لە بەینی دوو کەسدا شەر سازدەکات. پێکەوە بە شەر هاتین، پاشان هەنگوینمان خوارد و پێکەوە ئاشت بووینەوە. ئێستا پەیمانمان بەستوەو بووینە برای یەکتر. بێگومان پاشا ئەفەندم تێدەگەی، وانیە؟ تۆ دیڵە سەگێکت دیوە کە شیر دەدا بە گجولەکانی خۆشی و بە بێچوە پشیلەش. ئێمە پێکەوە گوتومانە کریتیش هەر ئاوایە. کەوابوو لەسەر چی دەبێ شەر بکەین. کریتیش مەمکی هەیە و شیریشی هەیە. هەموو دەتوانن بیخۆنەوە و تێریش بخۆن .تێدەگەی پاشا ئەفەندم ؟ با پێکەوە یەک بگرین، یەکترمان خۆش بوێ. خۆش رابوێرین‌و شادی بکەین. بە تایبەت کە ئێستا من بووم بە خاوەنی نەوەیەک. بژی یەکێتی !

پاشا قاقا پێکەنی و گوتی :

. سولەیمان، لام وایە ئەو کابرایە شێت نیە. ئەگەر خەڵک وابزانن تێ‌ناگەن. باوەر بکە ئەو کابرایە لە من و لەخەلیفەش ئاقڵترە. ئیستکانێک ئارەقی بدەیە و هەریەکەش خەرنوبێکی شامی یان بدەیە.

باریانیس گوتی : « چۆن پاشا ئەفەندم میداڵمان نادەیەی ؟»

. تۆ کە میداڵت هەیە، ئەوەت بەسە.

. ئەدی هاڤاڵەکەم ؟ میداڵ نادەی بە ئەفەندی ؟

پاشا گوتی : « سولەیمان ! داوە بەنێک بدە بەو هەتیوە با شاڵوارەکەی پێ ببەستێ. میداڵو شت‌نیە، برۆن گوم بن .»

* * *

کاتێک پاشا گەیشتە ماڵی ‹ئەرکان‌الدولە› دیتی کەری خەلیفە لەوێ بەستراوەتەوە. کەیف خۆشبوو گوتی :« سەیرە خەلیفە زووتر هاتوە، دیارە تەسلیم بوە.» سولەیمان پاشای هێنا خوار و چوە حەساری. پیرە کچێکی رەق و درێژ کە سووروسپیاوی کرد بوو، هاتەدەرو پاشای بە خێر هاتن کرد. پاشا بە سەرو روێکی خۆش چوە ژوور. خەلیفە لەبەری هەستاوپاشاش سەری بۆ دانواند. خۆی خستە نێو مۆبیلێکی نەرم و دەستبەجێ تەسبیحی کارەبای هێنا دەرێ.

پیرە کچ هاتە ژووری، بەڵام گورج گەرایەوە تا ئەم دوو پیاوە مەزنەی کاندی بە تەنیابتوانن بە ئازادی لەبارەی چارە نووسی وڵاتەوە قسە بکەن.

ماوەیەکی زۆر هەرتکیان بێدەنگ بوون خەلیفە دەستەکانی بە ئاگر گەرم دەکردەوە. دەلەرزی، هەستی دەکرد کە حاڵی باش نیە. پاشا خەوی دەهات‌و باوێشکی دەهاتێ. خەلیفە باوێشکی پاشای دیت، خۆشی دەستی پێکرد. لە ئاخری‌دا بۆ ئەوەی سەرە تای ئاخافتن دامەزرێنێ گوتی :

. پاشا ئەفەندم ئەمرۆ هەوا زۆر ساردە.

. بەڵێ خەلیفە ئەفەندم ، ئێستا زستانە . دیسان بێدەنگ بوونەوە. پاساریەک هات لەسەر

www.kerimlisani.com

چوار چێوەی پەنجەرە نیشت. چارێکی لە پاشا ولە خەلیفە کرد بە جیکە جیک فڕیو دوور کەوتەوە. پاشاش لە ئاگر وەنیزیک کەوت. بە زەحمەت زاری لێک کردەوەو گوتی :

. وادیارە ئاگری خەڵوز سەرە گێژە دێنێ. من سەرم دەسوڕێ.

خەلیفە باوێشکی هاتیو گوتی : « ئەگەر خەڵوزەکە باشی نەگرتبێ وایە . »

جارێکی تر مات و بێدەنگ بوونەوە . پاشا هەستی کرد دەستی زۆر لە مەنقەڵی ئاگر بردۆتە پێش. دەستەکانی لەسەر ئەژنۆیان دانا. پیرە کچ نیگەرانبوو. گوێچکەی بە دیوارەوەنا، هیچی وای نەبیست کە وە گفتوگۆ بچێ. تەنیا پرخەی گوێ لێبوو. گوتی واباشە قاوەیەکیان بۆ ساز کەم تا خەویان بڕەوێ. پاشان چوە متبەق و کەتری لەسەر ئاگری دانا.

دوای تاوێک دەرگا کرایەوە. پاشا چاوی هەڵێنا، پیرە کچی دیت بە کەشەفی قاوە هاتە ژوورێ، بە شێوەی گاڵتەیی خەلیفەی نیشانداو گوتی: « فەقیرە خەوی لێکەوتوە. پیرە مێردە ، ئیتر تاقەتی نەماوە. »

بۆنی قاوە خەڵیفەی لە خەو ڕاپەراند. فنجانێکی لە سەر کەشەف دەست دایەو گوتی:

. دوا ڕۆژت خێر بێ. بە ڕاستی من پێویستم بە قاوە هەبوو، چونکە دەهات خەوم لێ بکەوێ.

هەرتک بە ئێشتیا قاوەیان دەخواردەوە. خەلیفە پتر لە جاران خۆی تورە نیشان دەدا. ڕووی کردە پاشاو گوتی :

پاشا ئەفەندم ئەمساڵ گەنم زۆر باش دەبێ. پاشا لە وەڵام دا گوتی : « جۆش هەر وا خەلیفە ئەفەندم. »

پاشا هەستاو گوتی : « چاو پێکەوتنێکی باشبوو. هەرتکمان خۆشمان ڕابوارد. با جارێکی دیکەش یەکتر ببینین و پتر قسە بکەین. خەلیفە لە کاتێکا تەکانی خۆی دەدا کە هەستێ گوتی : « زۆ رم پێخۆشە پاشا ئەفەندم ... »

دەنگو باسی کۆبوونەوەی دوو پێشەوای کاندی ، بۆ وتووێژ لە بارەی کاروباری وڵات و گێڕانەوەی ئاشتی، خەڵکێکی زۆری لە بەرامبەر ماڵی پیرە کچ دا کۆکرد بۆوە. خەلک چاوە ڕوانی ئەوەبوون کە پاشاو خەلیفە دەست لە دەستی یەکدا لە و ماڵە دێنە دەرێ.

دوکتور <هاساپاکیس> یش کە بە وێندا ڕادەبرد ڕاوەستا. کە چاوی بە <ئاریستوتلیس> ی دەرمانفرۆش کەوت. لێی پرسی :

. ها ..ئاریستوتلیس خەبەر چیە؟ کێ مردوە..؟

. فاڵی خەراب لێ مەدە . پاشاو خەلیفە لەو ماڵە خەریکی گفتوگۆن، تا ئاشتی بەر قەرار بکەن. یەکێک لە پشتی پەنجەرەوە ئەوانی دیوە، گۆیا ئامێزێک کاغەزو دەفتەریان لە پێش کۆ بۆتەوە.خەلیفە دەنووسێوپاشاش قسەدەکا و دەستڕادەوەشێنێ .بەم زوانە هەرتکیان نوسراوەکان مۆر دەکەن. ئەرێ یای <ماسل > حاڵیچۆنە ؟

دوکتور شانی هەڵتەکاندو گوتی :«چۆن بوو هەروایە. ماوەیەکە بۆ حەسانەوە ناردومەتەوە کن برایەکەی. »

هەوای زاری دوکتور وە شادی دەچوو. چونکە توانیبووی شەری ژنەکەی لە سەر خۆی کەم کاتەوەو لە گەڵ قەرەواشەکەی بە تەنیا لە ماڵێ بێ.

لەوکاتەدا گەئەوان لە قسە کردن دابوون ئاغا دیمیتروس بە شەلەشەل لە سەری کۆلانێ وەدەر کەو ت. دیمیتروس کە بە قسەی خۆی بۆ دامرکاندنەوەی خەم و خەفەت چەند مانگ بوو لە چیاو لە گوندەکان دەسوڕاوە، ئێستا گەرابۆوە نێو شار. ئەو بە هەڵکەوت قسەی دەکرد. گوندی‌یەکان دەیانگوت جنۆکە لاڵیان کردوە. رێزیان لێ‌دەگرت. جاروبار نانیشیان دەدایە. نانەکەی وەردەگرت و بە رێگاوە ملی دەبەر خواردنی دەنا و دەچوەگوندێکی دیکە. چەترەکەشی هەمیشە پێ‌بوو. یان هەڵیدەدا ، یا بە دەستیەوە دەگرت. تا ئەو دەمەی کە کریت بۆ ئازادی شەری دەکرد، ئاغا دیمیتروس کوری پاڵەوان < پیتسوکولوس> لە چیاو چۆل دەخولایەوەو خەفەتی دەخوارد. بەلام ئێستا کە ولاتەهێندی بۆتەوە، ئەویش هاتۆتەوە سەر خۆو گەراوەتەوە کن یای < پینلۆپی>خێزانی. پێلاوی دڕاو ولیباسی شڕو شاڵواری فرە گوشاد بیبوو. دەتگوت دامێنی‌ژنانە. بە سەری رووت و بە شەلەشەل دەهاتە پێش.

دوکتور کە خۆی زەلامێکی قەڵەو بوو، بە پێکەنینەوە گوتی :« کابرا چەندە لاوازە، شاڵوارەکەی پوچاوەتەوە. »

ئاریستوتلیس گوتی: « نارەحەت مەبە زوو پر دەبێتەوە » بەلام لە راستیدا وەک ئەوە دەچوو کە بخوازێ بێژی :« ئەو هەموو دەرد و کوێرەوەریە، لە چاو دەردی بێ دەرمانی من هیچە! » کەوتە بیری دەرمانخانەی خۆی. یادی ئەو دوکانەی کە لە باشترین شوێنی شەقامی شارو یادی نەبوونی کورێک کە دوای مردنی دوکانەکەی بۆ بە جێ بێڵێ.

بەڵێ... کە دیمیتروس نیزیک بۆوە، دوکتور پێی گوت : « خۆش هاتی ئاغا دیمیتروس ! حاڵت چۆنە ؟ »

لە وەلامدا گوتی :« سوپاس بۆ خوا. بەلام ئەوەندەی بسوڕێمەوە، لاقم نەماون. » پاشان رێگای خۆی گرتە بەر.

دەرمانفرۆش لە کاتێکا سەیری دیمیتروسی دەکردلە بەر خۆیەوە گوتی:

. لەم دنیایە تەنیا ئەحمەق خۆشبەختن. ماڵوێران ئەوانەن ئاقڵیان هەیە.

دوکتور گوتی:« ئەی وای... من لە بیرم چوە .. خوا حافیز »

. چی‌یە ؟ چبوە ؟ نەخۆشت هەیە ؟.

ئەو ژنە جولەکەی کە برازای پاڵەوان میکێلس لەگەڵ خۆی هێناویە، گۆیا لە ترسان منداڵی لە بەرچوە. منداڵەکە کیژێکی موو زەردی جوان بوە . تۆ ئەوت دیوە ؟

دەرمانفرۆش بە شەیتانی گوتی : « پیاو ژن نەهێنێ باشترە لەوەی کە ژنی جولەکە بێنێ. » پاشان هەستا سەر پەنجان تا بزانێ لە حەساری ماڵی <ئەرکان‌الدولە> چباسە. خەڵکی دیکەش کەوتبوونە جم وجۆڵ و تەماشایان دەکرد.

خەلیفەی زەلام و رەشید بە ریشی چەرموک و بالای بەرز لە حەساری دەهاتە دەر. قۆڵی دە قۆڵی پاشای کرد بوو، بۆ لای کۆلانێ دەهاتن و بە کاوە خۆ هەنگاویان داویشت.

تورک و مەسیحی رێگایان بۆ دەکردنەوە تا وەسمانی‌و کریت کە تێکەڵ ببوون، تێپەرن. پاشا کە خۆی بە باسکی خەلیفەوە هەڵواسیبوو، بزەی لە سەر لێوان راست و چەپ سلاوی لە خەڵک دەکرد.

www.kerimnisami.com

بەلأم خەلیفە بە نیو چاوانی گرژ خۆی هاویشتبوە سەر وەکاز و بە پەلە بوو کە زووتر لە دەست ئەم تورکە نەجاتی بێ. نایبی خەلیفە کەری هێنا پێش و سولەیمانیش بە ئەسپەوە ئامادە بوو.

* * *

لەو کاتەدا لە ماڵی خەسووی نوئیمی قیامەت بوو. ژنی جوان تەواوی شەو نە خەوتبوو. هەمیشە لە فیکری مێردەکەی و ئەو چیایەدابوو کە دەیویست لێی سەر کەوێ. لە بیری ئەم کورەی زگی دابوو کە بە لینگە فرتە، بوونی خۆی رادەگەیاند. ترسێکی نادیار خەوی لێ حەرام کردبوو. هەرەشەیەکی‌خەیاڵی‌لە ژوورەکەیدا دەهات ودەچو. لەشێکی‌نەدیتراو...دەنگێکی نادیار... تارماییەک...داخوا تارمایی مەرگ بوو؟ کاتێکی ئەوانەی بە خەیاڵدا دەهات، لای بەیانی بوو. ئارەقەیەکی سارد بە قژەکانیدا دەهاتە خوارێ. لە جێ هاتە دەرێ. دەهات بخنکێ. پەنجەرەی کردەوە. هەوای ساردی دەرەوە کاری لە ئێسکانی دەکرد. کە رۆژهەلأت، نوئیمی لە پلیکانان هاتە خوار و دیتی خەسووی ئاگر دەکاتەوە. پێی گوت :. دایە حاڵم باش نیە. دەچمە دەرێ هەوایەک لێم‌دا.

خەسووی سەری هەڵێناو تەماشای کرد، ترسا. رەنگی بە روانەوە نەمابوو. ئاڵقەیەکی رەش بەدەوری چاوەکانیدا هاتبوو. بە دڵسۆزی و خۆشەویستی پرسی :« رۆڵە بەو بەیانە بۆ کوێ دەچی؟ تۆ نابێ خۆت ماندوو بکەی. »

نوئیمی دوودڵ بوو. شەرمی دەکرد باسی ترسی بەیانی بکاو بە ئاشکرا بڵێ دەیەوێ بچێتە کلیساو بە توک و دوعا ئەو ترسەی لەسەر خۆ لابەرێ. خەسووی دیسان پرسی :« چۆن! نەت دەزانی دەچیە کوێ !؟

. بۆ چی ؟ دایە دەمزانی . دەچوومە کلیسا، تا شەمێک هەڵکەم.

خەسووی‌هاواری کردو گوتی:« ئاخ .. رۆڵە تۆ ئەوت هاتە خەوێ ؟ »

. بەڵی دایە...

خەسووی بە سەر سوڕ مانەوە تەماشای نوئیمی کرد و چەنەگەی لەرزی. کە وابوو ئەوهێشتا تەواو نەمردوە. بەڵێ خۆی دەیزانی کە مێردەکەی تەواو نەمردوە ، بەڵکوو وەک دوکەڵ لە هەوا بلاو بۆتەوە. خانوەکەی گەمارۆ داوە. ویستوویە بێتە ژوورێ، خەریک بوە بەلأیەک بە سەر بووکەکەی بێنێ. پاشان هەروەک لەوەی بترسێ، نەکا مردوو گوێی لێ بێ‌دەنگی نەرمتر کردەوەو گوتی :

. رۆڵەکەم بڕۆ شەمێکی بۆروشن کە و لە بەری بپارێوە بەزەیی‌پێت دابێ، بەلأم بۆخاتری خوامەڵێ کە منداڵت لە زگی‌دایە.

. نا دایە .. پێی ناڵێم .

. ها... وەرە ئەم چارشێو شانەی منیش بە شانت دادە با سەرمات نەبێ.

کلیسا چۆڵ بوو. نوئیمی شەمێکی پچوکی هەڵگرت و راست بۆ لای وێنەی زەلامی مریەمی پاکیزە چوو کە لە لای چەپی دەرگای پیرۆز بوو. فەقیرە نەیدەوێرا کە لەگەڵ خەزووری رەحمەتی‌قسە بکات. دەیویست کە حەزرەتی مریەم تکای بۆبکا.

نوئیمی چوکی داداو ماوەیەکی زۆر مات و تەنیا دەوێنەی مریەم دەڤیکری. مریەمی پاکیزە توند منداڵەکەی خۆی دەئامێزێ گرتبوو. رووومەتی بە رووومەتیەوە نووساندبوو. دەتگوت لەوە دەترسێ کە منداڵەکەی لێ بستێنن لە جیاتی شتی‌یاری. خاچێکی‌پچوکی لە داری بۆ منداڵەکەی راگرتبوو.

نوئیمی هەستا، شەمەکەی روشن کرد، زاری بردە پێش و وێنەی‌مریەمی ماچکرد. ئەو هێشتا نەیدەزانی دوعا بکات. لە گەڵ مریەم دەستی بە قسان کرد. دەتگوت لە گەڵ دراوسێکی باش و دڵسۆز دەردی دڵ دەکات.:

. ئەی دایکی پیرۆز ! من ژنێکی جولەکەم و لەو سەری دنیاوە هاتووم. وازم لە ئایینی باوباپیری خۆم هێناوە و بووم بە مەسیحی. ئەی دایکی پیرۆز! من فرە پێویستم بە تۆ هەیە. یارمەتیم بدە. پێی بڵێ کە چیتر شەوانە بۆ ئازارو ئەزیەتی من نەیەت. پێی بێژە خەراپەم لەگەڵ نەکات. من جگە لە خێرو خۆشی بۆ بنەماڵەی ئەو ئاواتێکی دیکەم نیە. من کورەکەی ئەوم خۆش دەوێ. بێجگە لە ئەڤینی ئەو لەم جیهانەدا دڵخۆشیەکی دیکەم نیە. ئاخ ... ئەی دایکی پیرۆز...
من نهێنیەکی تر لە گەڵ تۆ باس دەکەم بەڵام تۆ بەوی مەڵێ. سێ مانگی تر وەک تۆ کورێکم دەبێ، دەترسم منداڵەکەم لێ بستێنێ. تۆ نابێ بێڵی ئەو دەست لە منداڵەکەم بدا. من خۆم خستۆتە ژێر پێی تۆ ئەی دایکی پیرۆز، ئەی دایکی هەموو دایکانی جیهان ، روحمێکم پێ بکە!

چاوەکانی هەڵێناو تەماشای مریەمی کرد. دیتی کە مریەم بە روخسارێکی خەمبار تەماشای دەکات. لە پڕ وای زانی کە پەردەیەک لە ئەسرین نیگای مریەمی لێڵ کردوە. نوئیمی ترسا. گوارە ئاڵتونەکانی کە کسماس بۆی کڕیبوو لە گوێی هێنا دەرو بە وێنەی مریەمی داکرد و گوتی : ئەی مریەمی پاکیزە ! جگەلەوە چیتر شک نابەم. ئەوانە با یادگاری منبن بۆتۆ. گەڕایەوە بۆ ماڵێ. ماریا رووی لێ وەرگێڕا. خەسووی پیر چوە کنی و گوتی :

. باشە رۆڵە شەمت هەڵکرد ؟ دەنگی ئەوت بیست؟ ئەو هیچی بە تۆ گوت ؟

نوئیمی گوتی : « دایە من دەچم بنوم، ماندووم .» لە پلیکانان سەرکەوت، پشووی چاک نەدەهات. نارەحەت بوو. لە سەر هەمان تەختە ئاسنە دوو نەفەریە کە خەزووری لە گەڵ ژنەکەی لەسەری نوستبوو راکشا. دەترسا چاو لەسەریەک دابنێ و مردوو لە بەر دمی لە تاریکیدا سەوز بێ. لە خوارێ سەعات زەنگی لێدا، دەنگی خۆشی بانگدەرەکان لە سەر منارەکانی شار بەرز بۆوە. بوو بە نیوەرۆ. نوئیمی زاری تاڵبوو، بۆنانخواردن نەهاتە خوارێ. دوای ئەوەی لە تەماشا کردن ماندوو بوو، چاوی لەسەر یەک دانان ، خەوی لێکەوت یان نا، خۆشی نەیزانی. بەڵام پاش ئەوەی کە پێلوەکانی وێک نان، بە ڤینێکی مەترسیدار هەستی کرد کە کەسێک بێ ئەوەی دەرگا بکاتەوە هاتۆتە ژوورێ. نوئیمی‌لە پەنا تەخت بوو بە گلۆڵە، هێزی خۆی کۆکردەوەو چاوی هەڵێنا کەس نەبوو! لە گەڵ ئەمەش هەستیدەکرد کە یەکێک لە ژوورەکەیە. لەکاتێکا لە ترسان دەلەرزی چاوەکانی تەواو لێک کردنەوە وگوتی :« خزیەتی... خزیەتی ...!»

چرا کوژابۆوە و روخسارەکان ون ببوون. هەرچەندی تەماشای دەکرد پتر هەستی دەکرد کە هەوای نێوان دوو پێچکی تەختەکەی بارستایی زیاتر دەبێ و شکڵ بە خۆوە دەگرێ. لە پێشدا دوودەمانچەی زێو کە بە تاریکی دەدرەوشان، دەرکەوتن. پاشان ملێکی ئەستوور و سمێڵی رەش و

www.kerimhisami.com

دووچاوی تیژبین وەدیار کەوتن. زەلامێک لە نێوان دوو پێچکی تەختەکە وەنیزیک کەوت لە حەوا دەگەڕا. نوئیمی قیژاندی و هاواری کرد :

. یا مریەمی پاکیزە، یارمەتیم بکە ! وەدەری نێ ! بەلاْم کابرا پتر دەهاتە پێشێ. تا دەهات چاوی گەورە ترو وەحشیتر دەبوون. ئێستا ئیتر دەنگی ددانەکانی باش دەبیسرا. کابرا گەیشتە بان سەری نوئیمی و ڕاوەستا. نوئیمی جارێکی دیکەش هاواری کرد: یا مریەمی پاکیزە وەدەری نێ... دەری کە !

بەلاْم کابرا لەپڕ دەستی هەڵێناو لێفەی لەسەرتەختەکەی لاداو مستێکی‌توندی لە زگی نوئیمی دا. ژنی چارە ڕەش قیژاندی‌و لە تەخت کەوتە خوارێ. خەسووی دەنگی هاواری بیست و بە غار وەسەر کەوت. دیتی بوکەکەی لە خوێنیدا گەوزیوە. هاواری کرد :« هۆی ماریا بکە دوکتوری. خۆشی‌مندالە پچوکەکەی هەڵگرتەوە. لاجانگی نوئیمی بە گولاو داماڵی. چراکەی پێکردەوە و چاوەڕوانی دوکتوری بوو. لەوێ دانیشت و بە سەبروکە دەگریا. بۆ مردنی نەوەکەی هەدای نەدەدا. ئاخرەکەی نوئیمی بە ڕەنگی‌بزڕکاو چاوی هەڵێنا و مات و پەشێو سەیری دەورووبەری خۆی کرد و دانی پێکەوە دەنان کە هاوار نەکا. دیتی خەسوی لە بان سەری دانیشتوە و لاجانگی بە گولاو دادەماڵێ. نوئیمی دەستی بۆ درێژ کردو گوتی :

. دایە ئاخ... دایە ئاخ... ژانێ دەکا. پاشان چاوەکانی لێک ناوە.

دایک لە پەنای دانیشت. بیری لە کوڕەکەی دەکردەوە. کوڕەکەی ئاگای لە بەدبەختی ئەو نەبوو ئەو لەم سەعاتەدا لە کوێ بوو، لە حەساری ماڵێ بابە گەورەی چی دەکرد ؟!

* * *

بەلاْم کسماس ئیتر لە حەساری ماڵێ بابە گەورەی نەبوو. بە تاریکی و باران بە کوێرەڕێدا بەرەو چیا دەچوو. بێ ئەوەی دەنگ بکا بە دوای هاریدیوسی پیردا دەڕۆیشت وئاخرین دەمەکانی ژیانی بابەگەورەی بە ترس و ئافەرینەوە وەبیر دەهێنایەوە.

پیرە مێرد لە بن دارە لیمۆ ڕاکشابوو. ڕاست لەوکاتەداْ کە عیزرائیل دەیویست بێتە سەرێ ئەو پرسیارانەی « لە کوێوە هاتوویت و بۆ کوێ دەچی » بە مێشکی دا هاتبوو، ئارامی گیانی تێکدابوو. سێ پاڵەوانی مەست لە بن گزرێ زار ئاواڵە دانیشتبوون و چیرۆکی ژیانی خۆیان گێڕابۆوە کە پڕ بوو لە تورک کوشتن و ڕابواردن، ئەوان دەیانگوت و دەیانگوتەوە.

بەلاْم وشەکان بۆ قولایی و مەزنەتی ژیانی ئەوان تەواو نەبوون. ناچار روویان کردبوە مامۆستای مەدرەسەو داوای یارمەتیان لێ کردبوو. مامۆستای مەدرەسە لە جیاتی وەلاْمدانەوە بە کەمانچە دەستی بە خوێندن و گریان کرد بوو. ئەودەم بابە گەورە چاوی لەسەر یەکدانابوو. بزەیەک لێوەکانی لێک کردبۆوە. دڵی وەک زەویەکی تینوو کە ئاوی باران بخواتەوە، دەنگی کەمانچەی خوارد بۆوە. لەشی وەک ئادەمیزادی خەو لێکەوتوو هێدی و ئارام لە ئامێزی مەرگدا حەسا بۆوە.

کسماس بە خۆی گوت :

. بنەماڵەی من ڕەشید و بە تواناو ڕیشەی ئەوەندە قوڵە ئامان قەت نابێ شەرماوی بکرێ. خوا

بکا خوێنی نوئیمی خوێنی کریت پیس نەکاو کوری من ئینسانێکی تەواوکریتی بێتە سەر دنیا. بەرەیەکی ئەوتۆ نابێ لە مەزنایەتی بکەوێ. چونکە حەیفە رەگەزی ئاوا بفەوتێ.

هاریدیموس لە پڕ راوەستا. بێدەنگی لەشی گران کرد بوو. پتر خۆی پێ رانەدە گیرا. سەفەر لە چیا بە پێیان، بێ ئەوەی رێبوارەکان پێکەوە قسەبکەن و گاڵتەو گەپێک و گۆرانی و جاروبار راوەستان نەبێ و پاروە نانێک بخۆن و گەروو تەر بکەنو بحەسێنەوە، تامو چێژێکی نیە بەلام ئەوکابرا فەرەنگیە سەیرە. زمانی نەدەگەڕاو تاوێک رانەدەوەستا و هەرغاریدەدا، هاریدیموس وەدەنگ هات :« ئەرباب چیاسە بۆچی وارادەکەی؟ بۆدیتنی پالەوان میکێلس وابەتالوکەی؟ لەعنەت لە زاتی، ئەگەر بەقسەم دەکەی هەر دەبێ نەیبینی. هەتا درەنگترو کەمتر بێ باشترە.پیرێ بابە گەورەت منی نارد خەبەری بدەمێ بۆ ئاخرین دیدار لە چیا بێتە خوار،چونکە لە سەرە مەرگ دایە. بەلام کاتێک ئەو بەرازە رووی تێکردم و چاوم بە بیچمی درندەی کەوت، هۆشم لە سەریدا نەماو کەمی مابوو بکەوم.»

کسماس بێ ئەوەی بوێستێ گوتی :

. نارەحەت مەبە هاریدیموس . بۆ من فەرق ناکا، چونکە ئەو مامی منە. خوێنێ ئێمە یەکە و من لەوی ناترسێم.

. یانی تۆ غیرەتی ئەوەت هەیە قسە لە قسەی ئەو بکەی؟ من گرێوێ دەکەم کە تۆ ناوێری.!

. بۆ چی ؟ دەوێرم .. جارێ بێدەنگ بە بابڕۆین . کەسماس نەیدەویست ئەوسەعاتە خۆش و بێدەنگیە بە قسەی بێ جێ بە فیرۆ بدات.چونکە ئەو تەنیا بیری لە ریشەی بنەمالەو لە بابە گەورەی دەکردەوە. دە فیکری پالەوان میکێلس دابوو، ئەم دارە زەلامو ئەستورەی بنەماڵە، لق و پۆپێکی هەبوو، ئەویش پالەوان میکێلس بوو. کێ چوزانێ لەوانەیە دوا رۆژی کریت بە دەستی ئەو بێ. دەبوایە چۆن بیدوێنێ؟ باسی چی بکاو چی پێ بلێ،چ شەیتانێک چوبوە کلیچەی؟ خەلیفە پێی گوتبوو کە سووتانی دێری عیسای مەسیح خەتای ئەو بوە. ئێستا دەیویست ئەو پەلە شەرماویە لە داوێنی خۆی بشواتەوە. هەر بۆیە نایەوێ تەسلیم بێ. رەنگەبخوازێ بە مردنی خۆی سزای خۆی بدات. کسماس بە خەلیفەی گوتبوو:«زۆر باشە،بەلام ئەوە بە قازانجی کریتە» خەلیفە ماوەیەک بێدەنگ ببوو. چونکە ئەوەی دەیویست بیلێ، هێندە دلگر نەبوو، هەر بۆیەش بە هەست و گومانەوە وشەکانی دەردەبڕی. ئاخرەکەی لەبەرخۆیەوە گوتبووی:« خوا لیم ببوورێ، بەلام لام وایە مامت شەیتانی لە ناخی دایە. ئەو شەیتانەش کریت نیە. » چسگورکی مامیشی گوتبووی:« رازێک لە ژیانی پالەوان میکێلس دا هەیە، رازێکیش لە بارەی ژنێکی تورکەوە لە نێوان ئەو وپالەوان پولیکسینگیس دا هەیە. خەلک هێندێ قسان دەکەن. ئەو دێوانە بوە و ئیتر دەسەلاتی دلی خۆی نیە.

هاریلاتوسی کورتە بالاش رۆژێک بە شەیتانی پێی گوتبوو :« ئەو ئێرەیی بە پارێزەرانی ئارکادی دەبا. ئەو حەسودەو بریاری داوە وەک دێری ئارکادی خۆی بتەقێنێ. تا دوای مردنی خەلک حکایەتی قارەمانەتی بگێڕنەوە...»

کسماس لە بەرباران و خلیسکان بیری دەکردەوە کە: رەنگە هەموو هەقیان بێ. ئێستا کە دەچوە کن پالەوان میکێلس دەبوایە چی پێ بلێ.؟ چۆن دەیتوانی قانیعی بکا کە پاشا گوتوویە

ئەگەر لە چیا بێتە خوارێ و بە چەک و ئالاوە تەسلیم بێ. تالێک لە سەری گەم نابێ. کەوابوو باشترە پێشنیاری پاشا قبوڵ بکات. پێی بڵێ کە خەلیفە دەیەوێ تەسلیم بێ، پاشای یونانی تکای لێکردوە. بێگومان بە گاڵتە شان هەڵدەتەکێنێ. چونکە ئەو بۆ ئادەمیزادان رێز قایل نیە. ئەگەر پێی‌بڵێ کە هیچ کەس نەتورک و یونانی و نە ئورووپایی لایەنگری ئەو نین، وتەیەکی بێ جێ‌یە. چونکە ئەو کەسێکە لە تە نیایی دەترسێ، نەک لەمەرگ. لەوانەیە مەرگی خۆی لە خوا بخوازێ.

کسماس بە قوڵی بیری دەکردەوەو ئەم قسانەی لە ئاقڵی خۆیدا تاووتوێ دەکرد .بەڵکوو کار بکەنە سەر ئەو جاونەوەرە درندە و ئاقڵی بکەن. خەفەتی گەورەو جۆر بەجۆرهەناویان دەکوشی :لەشی لەپڕ نەخۆشی نوئیمی کە کسماس تزوی رەگەزی خۆی بە ئەمانەت تێدا چاند بوو، دیار نەبوو چ کورێک بەر هەم دێنێ. کاتێ کسماس بیری‌لەو کورە دەکردەوە،دەلەرزی. بیری لەوە دەکردەوە کە لە ئورووپا چاوی پێکەوتبوو. فیکری لە بێدادی و فەسادو خەراپەو برسیەتی خەلک دەکردەوە. هەروەها لە خۆی دەپرسی کە کام رێگا بگرێتە پێش و لەم خەباتەدا جێگای ئەو لە کوێیە؟ بابە گەورەی لەم خەباتەدا نەخشی هەبوە. باوکی و مامیشی هەروەها، بەلام ئەو چی؟ خۆی نەیدەزانی کام رێگا هەڵبژێرێ بۆ ئەوەی بکاتە ئەم ئەنجامە کە بێژێ : «منیش لەم بەرەیەدا مەتەرێزێکم هەیەو ئامادەم بەرگری لێ بکەم و کەس نەتوانێ دەستی بۆ درێژبکات...» کسماس لەم شەوەدا بۆ هەوەڵین جار لە هیچو پوچی خۆی تەریق دەبۆوەو رەنجی دەکێشا.

باران لێی کردەوە. ئاسمان هەر چەند ئاوی پێی بوو، بەسەر کونستانەکاندا رژاند بووی. بایێکی ساردو توند هەورەکانی لێک بڵاو کرد. چەند ئە ستێرە وەدەر کەوتن. هاریدیموس بۆ تەماشای ئەستێرەکان راوەستا و گوتی :

ـ نیوە شەو لایداوە، ئێمە چاک هاتووین. فەقیرە دیقی دەکردو دەیویست شتێک بڵێ : ئەرباب بۆ خاتری خودا با لەبن ئەم گاشە بەردە پشوێک بدەین و سیغارێک بکێشین.

ـ ماندوو بووی هاریدیموس ؟

ـ دیارە کە ماندوو بووم. ئاخر من پیر بووم. لاقم بە گران لە دوو دێن .

بەلام پیرە مێردی شەیتان ماندوو نەبوو، تەنیا لەداخان وەدەنگ هاتبوو. هەرتک لەبن گاشە بەردێک راوەستان. کسماس سیغارێکی دایە. هاریدیموس لە فیکری ئەوەدابوو چۆن سەری باسێک داگیرسێنێ. تەماشایەکی ئاسسمانی کرد جێگای باس نەبوو. پاشان کەوتە بیری گوندی خۆی وبیری کریت و کاندی. بەلام ئەو پیاوەی لە فەرەنگ گەراوەتەوە. ئەوانەی هەموو لەبەر بوون. کەوابوو ئەم مەسەلەیەش تامێکی وەهای نەبوو لەنەکاو <ئاندرولیوسی> مامی وەبیر هاتەوە کە کابرایەکی وردو چکۆلە بوو. مامی ئەو کابرا لوت بەرزەی فەرەنگی کە نایەوێ دوو قسانی دەگەڵ بکا، لە چاو مامی ئەو چبوو.؟ <مەبەستی پاڵەوان میکێلس بوو> بەڵێ پاڵەوان میکێلس لە بەرامبەر مامی ئەودا مێشولەیەکیش نەبوو. دەیویست ئەوە بە کسماس بسەلمێنێ. هاریدیموس یەک دوو نەفەسی لە سیغارەکەی‌دا و رووی کردە کسماس و گوتی:

ـ ئەرباب تۆ دەزانی گەورەترین درندەی دنیا کێ یە؟ رەنگە بڵێی شێرە. نا...وانیە.گەورە ترین درندەی دنیا ئادەمیزادە.

رەنگە بپرسی بۆچی؟ چونکە شەر دەکاو وەک مامی تۆ تورکان دەکوژێ؟ یان چونکە بە

یارمەتی شەیتان چەکی داهێناوە کە شێران بکوژێ؟ نەخێر وانیە..ڕاوەستە بەڵگەت بۆ بێنمەوە. من مامێکم وەبەر ڕەحمەتی خودا کەوتوە. ناوی ئاندرۆلیوس بوو. فەقیرە لە بەو چکۆڵەیی پێیان دەگۆت < جندوکە> بە ڕێگادا نەدەڕۆی. بەد بەختە وەک کللۆ هەر هەڵدەبەزیەوە. هەمیشە لە بەر ژان هاواری بوو. دوکتور گوتبوویان بەردی گورچیلەی هەیە و دەیکوژێ. بەڵام ئەو ... بەراستی ئادەمیزاد چی‌یە؟

پاچ و قوڵنگی هەڵگرت و لە بەرامبەر چیای <ونبریتو>، لە کن گوندەکەی خۆی چۆکی دادا و خەریکی کێو هەڵکەندن بوو. ساڵێک ، دوو ساڵ، سێ ساڵ گوندی یەکان گاڵتەیان پێدەکرد. دەیانگوت :« لەعنەتی چدەکەی؟ داخی دڵت بە کێو دەڕێژی؟» ئەو بە بێ ئەوەی سەر هەڵێنێ هەڵکەندنی درێژە پێدەداو دەیگوت : « بەڵێ‌لە گەڵ کێو نیم و دەردی دەدەمێ.» ساڵی سێ‌یەم هەر لە بن ئەو کێوە دەستیکرد بە دروست کردنی خانوو. دیسان گوندی‌یەکان گوتیان :« لەعنەتی خانو دروست مەکە، ئێمە قازانجی تۆمان دەوێ. ئەوەی خانو ساز بکا دەبێ ژنیش بێنێ.» مامم لە وەلامدا گوتی: « ئەحمەقینە من هەر ئەوەم دەوێ. دەمەوێ ژن بێنم و منداڵان پاشەکەوت بکەم تا بۆ هەڵکەندنی ئەم چیایە یارمەتیم بدەن.» گوندی پێدەکەنین و دەیانگوت : « کێ مێرد بە جنۆکەی وەک تۆ دەکا؟» ئەو لە وەلامدا دەیگوت : « هەموو کەس دەتوانێ پێڵاوی لاقی خۆی بدۆزێتەوە ئاخرەکەی منیش ژنێک هەر دەبینمەوە..» لەو کاتەدا کە ئەو خەریکی خانو بوو، بیوەژنێکی ناحەزی خەڵکی گوندی دراوسێ بەوێدا رادەبرد. چوە مالی ئاندرولیوس . حەسارو مەتبەق و ژووری خەو ودانیشتنی دیت و خۆشی لێ هات. چاوێکی لێ داگرت و گوتی: « ئاندرولیوس ! من لەو ماڵەی تۆ خۆشم هاتوە. تۆ ئێژی چی؟ مامم گورج لێی تێگەیشت. بە دوو قسە گەیشتنە یەک و زەماوەندیان کرد، مامم شەو لەگەلی نوست و بەیانی بە قوڵنگەوە چۆوە زگ چیا. بەڵێ ئەوەندەی کێو هەڵکەند تا لە لایەکی حەساری خانوەکەی تەویلەیەکی لێ ساز کرد. دیسان گوندی‌یەکان گوتیان : « لەعنەتی تۆ خەریکی شار دروست بکەی؟»

. دیارە دەمەوێ شار دروست بکەم. خێزانم منداڵی هەیە . دەبێ بۆ منداڵەکانم ژوور دروست بکەم.»

. بۆ گورچیلەت ژان ناکا ؟

. بڕۆن تەمبەڵی بێکارە ! من کاتی ئەوەم نیە هەست بە ژان و دەرد بکەم . کات بە سەر دەچوو، ژنەکەی‌دوو دوومنداڵی‌دەبوون ئەو هەر کێوی هەڵدەکەند. کێوئەشکەوت و کەلێنی تێکەوتن. ئاندرولیوس کێوی دەخوارد. سەیربوو لە سەرەتاوە مامم هەر جنێوی دەدا. کێو بەربەرەکانی دەکرد. پاشان زانی کە کێو تەسلیم بوە. منداڵەکانیشی گەورە بوون. ئەوانیش دەکێوی بەر بوون. هەڵیان کەندو دابڕ دابڕیان کرد. خانویان لێ دروست کردن. ئەوانیش ژنیان هێنا، منداڵیان بوون. بەڵام ئیتر مامم ئاندرولیوس پیر ببوو. نەیدەتوانی وەک رابردووکێو بکۆڵێ، شەوێکیان لە چیا دەگەڕاوە بە خەیاڵی داهات کە دەمرێ. کەوتە سەرتەخت. منداڵ و نەوەکانی بانگ کردو وەسیەتی کرد کە لە گێو بینێژن و قوڵنگیشی لەگەڵ دەقەبری نێن. پاشان دەستەکانی وەک خاچ لە سەر سینگی داناو تەواو بوو.

ئەرباب ئەگەر رۆژێک ڕێگات بکەوێتە گوندی <وینراتۆ> داوا لە خەڵک بکە ملکی

ئاندرۆلیوست نیشان بدەن. ئێستا بۆتە گوندێکی گەورە. هاریدیموس بێدەنگبوو. کەیف خۆشبوو کە توانیبوی چی لەدڵدابوو بە زیرەکی بەو فەرەنگیەی بڵێ.

کسماس گوتی:« هاریدیموس ! من جانەوەرێکی تر دەناسم لە شێر و لە مامی تو درندەترە.

ـ ئەوە کامەیە ؟

ـ کرمی عەرزی یە.

هاریدیموس نیشانەی خاچی کێشاو لە بەر خۆیەوە گوتی:« ئەرباب بۆ خاتری خوا زمانت بگەزە و لەو قسانە مەکە. پاشان تفێکی لە عەرزی کرد و گۆچانی دەست دایەو بە نارەحەتی گوتی :

ـ یالاٌ .. ئەرباب با بڕۆین !

کەم کەم بەیانی بەردەدا کە کسماس لە بستوی چیای سلنا گەیشتە ئۆردوگای پاڵەوان میکێلسی مامی. هاریدیموس ڕاوەستاو گوتی:« ئەرباب ! لێرەوە ئیتر بۆ خۆت بڕۆ. ئەگەر کارەکەت تەواو کرد وەرەوە ئێرەو پێکەوە دەگەڕێینەوە. لێم ببوورە ئەرباب کە ناتوانم لە گەڵت بێم. چونکە نامەوێ مامت ببینم.

پاڵەوان میکێلس تەواوی شەو نەنوستبوو. لە بەیانیەوە لە دیدەوانی ڕاوەستا بوو. دووربین بە چاوەوە مەتەرێزەکانی‌دوژمنی هەڵدەنا. عەسکەری تورک وردە وردە دەهاتنە پێش‌و جێگای خۆیان قایم دەکرد. ئەوان بە پەلە نەبوون چونکە هەستیان کرد بوو تفەنگچیەکانی مەسیحی کەم بوونەوە و چەک‌و قۆرخانەشیان لە کەمی داوە. ئەوەشیان دەزانی کە لە نانی جۆ بەدەرهیچیان نیە بخۆن. تورک گەمارۆیان دابوون نەیاندەهێشت کەس لە خەتی گەمارۆ تێپەڕێ. تەنیا کەسێکی زۆر شارەزا بایە بەشەو دەیتوانی خۆ بگەیە نێتە مەتەرێزی مەسیحیەکان.

پاشا پەیتا پەیتا پیاوی دەنارده کن پاڵەوان میکێلس بەڵکو تەسلیم بێ. لە قوستەنتەنیەوە نامەیان بۆ پاشا نوسیبوو کە بەرژەوەندی دەوڵەتی وەسمانی پتر لە تەسلیم بوونی شۆڕشگێران دایە، نەک سەرکوت کردنیان. بەم جۆرە کریت جارێکی دیکەش بە مەیلی خۆی ژێردەستی ئێمە قەبوڵ دەکات و ئوروپا بۆ دەست درێژی هیچ بیانوی نامێنێ.

هەر ڕۆژی پێشوو پاشا قاسیدێکی ناردبوە کن پاڵەوان میکێلس و پەیامی بۆ نارد بوو: ئەوە ئیتر ئاخرین ئاگاداری منە. لە ئێستاوە تا سبەی نیوەڕۆ مۆڵەتت دەدەم ئەگەر تەسلیم بی‌و بە ڕێگای خۆت دا بڕۆی، بە لێن دەدەم کە دەستت لێ نادەم. ئەگەر وانەکەی. سوێند بە محمد هەمووتان لە شیشی کەباب دەدەم و دوای هەموان تۆ ورد ورد دەکەم.»

پاڵەوان میکێلس تەواوی شەو لە فیکردابوو کە بریاری چی بدات. ئەو لە فیکری خۆیدا نەبوو، لە بەر هاوڕێکانی. چونکە ئەو بریاری خۆی دابوو. دەیزانی ڕزگار نابێ و نەیدەویست بیێتە هۆی مەرگی ئەوانیش. بۆیە پێشنیاری کرد کە هەر کەس لە هەڵبژاردنی ڕێگای خۆیدا سەر بەستە، ئاخرین پەیامی پاشای بە هاوڕێیانی خۆی ڕاگەیاندبوو. تا شەو دەرفەتی بیرکردنەوەیان هەبێ و بەیانی وەڵامی بدەنەوە.

کەس لە هاوڕێیانی شەو چاوی لێک نەنابوو. کاتێک زەردە لە سەرانی دەدا. هەموویان بە سەرورووی قڕژن وکراسی خوێناوی هاتنە مەتەرێزی پاڵەوان میکێلسی و لەدەوری کۆبوونەوە و چاوەڕوان ڕاوەستان .دەبوایە لە پێشدا ئەو دەست پێبکا.

www.kerimhisami.com

بەڵام ئەو لە بەردەکانی پێش خۆی ڕامابوو، هەوڵی دەدا بەسەر هەژانی دڵیدە زاڵ بێت. ئەو ئەگەر ویستبای وەدەنگ بێ، دەبوایە دەنگێکی پیاوانە لە گەرووی بێتە دەر، نەک ناڵەو شیوەن. کریت، تراساکی، ژنی چەرکەسی، دێری سوتاو، هەر یەکە بروسکێک بوون لە ناخیدا پزیسکیان دەدا. جنێوێکی لە زاری دەرپەری. بەردێکی بەدەستەوە بوو وەهای ڕنک کوشی کە دەستی پڕ بوو لە خوێن. سەیری دۆستانی خۆی کرد کە لە دەوری کۆ ببوونەوە. تەماشای تورکانی کرد کە لە داوێنی چیا بوون. چاوی لە ئاسمانی بان سەری کرد و بە خۆی گوت : ئازادی یا مەرگ! ئازادی و مەرگ ئەم وشانەن کە دەبێ لە ئاڵای خۆم بیان نوسم. بەڵێ... ئاڵای خەباتگێڕێکی ڕاستە قینە، دەبێ ئاوا بێ. .ئازادیو مەرگ! »

هەستی کرد حاڵی باشتر بوە. دوای چەند ساڵ تازە شتێک تێگەیشتوە. تێنێک هاتە دڵی، رووی کردە یارانی و بە نیگایەکی هێدیو ئارام دەستی بە قسان کرد: « ئێوە هەمووتان لە پەیامی ئەو سەگە ئاگادارن. هەمووتان پیاون، ریش و سمێڵتان هەیە وبۆ ئازادی شەر دەکەن. کەوابوو بە سەر بەستی بدوێن. ئێمە نە فیشەکمان هەیەو نەنانو نە هومێد. تورک لەشکرێکی تەواون و ئێمەش دەستەیەکی کەم. سوێند بەو شیرەی کە جگە لە خودا نایدەمە دەست کەسیتر، هەر کەس دەیەوێ بە بێ شەرم و ڕوودەروایسی دەتوانێ بڕوا. بە ڕاستی بزانن من دڵم نایەشێ. من دەمێنمەوە، ئیتر قسەم نیە .»

ماوەیەکی درێژ کەس لە جێی خۆی نەبزوت. خۆر لە ئاسمان بەرز دەبۆوە. عەسکەری تورک لە تەپڵیانداو دەیانەویست بێنە پێش. پاڵەوان میکێلس جارێکی تر گوتی : « خێرا بە سەر بەستی قسەبکەن !»

کابرایەکی لەڕی لەش داگیرساو، تفەنگێکی قایش بەن بەدەستەوە بوو، وەدەنگ هات و گوتی : «ئێوە هەمووتان دەزانن ، قەت لە بەر تورکان هەڵنەهاتووم. کەوابوو لەوەی ناترسێم کە بە ترسەنۆکم بزانن. بیروڕای خۆم ڕکوڕاست دەردەبڕم ، ئەی پاڵەوانان. ئێمە بۆ هیچ دەمرین. بەڵێ ..بۆ هیچ ! زیانی ئەو کارەساتە بۆ دنیای مەسیحیەت پترەتا دەگات بە خۆمان. کریت جارێکی دیکەش ڕادەپەڕێ و ئێمە ئەوێ ڕۆژێ زیندوو نابین تا لە شۆڕشی داهاتودا یارمەتی میللەتەکەمان بدەین. بارودۆخێکی ئێستا ئێمە تێیداین، ژیانمان لە مردن پتر بۆ کریت قازانجی هەیە. ئەو کارە شەرم بێ یا نەبێ، بۆ من گرنگ نیە. دەبێ بزانین قازانجی کریت لە چیدایە.؟ گرنگ بەرژەوەندی کریتەو هیچیتر.!»

پاڵەوان میکێلس سەری داخستبووگوێی دەدایە. کاتێکی کابرا تەواو بوو لێی پرسی:

. قسەکانت تەواو بوو یاناڕۆس ؟

. بەڵێ تەواو بوو.

پاڵەوان میکێلس ڕووی کردە نەفەری پەنا دەستی و گوتی:« ئاش بە نۆرەیە ، ئێستا نۆرەی میستیگری یە ! »

میستیگری سمێڵەکانی باداو ڕووی وەرگێڕاو دەیویست چاولەچاوی پاڵەوان ببڕێ و ئاخرەکەی گوتی :« من دوێنێ شەو لەگەڵ دوو شەیتانان لە کێشەدابووم. یەک دەیگوت برۆ دەنا لەو شەرە نەجاتیت نایە.ئەوی تریان دەیگوت: مەڕۆ، چونکە هەرچۆنێک‌بێ نەجاتیت نایە. ئەودوو شەیتانە

تابەیانی‌لە ناخی منداکێنشەیان بوو. ئاخرەکەی‌یەکیان‌سەرکەوت. »

پاڵەوان میکێلس چاوێکی لێکردو پرسی: « کامیان سەر کەوت ؟ »

. تۆ سەرکەوتی. پاڵەوان میکێلس ! لە عنەت لەو ڕۆژەی لە گەڵ تۆ بووم بە ئاشنا.

. باشە ... مەبەست ..؟

. من ناڕۆم .

پاڵەوان میکێلس ڕووی کردە کایامبیس و گوتی: « تۆ دەڵێی چی کایامبیس .؟ »

کایامبیس هەناسەیەکی هەڵکێشاو گوتی: « من تازە ژنم هێناوە. ژنێکی جوانم هەیە. هێشتا لە ژیان چێژم نەکردوە.هەر ئەو داخە من دەخوا »

. باشە ئێستا باسی ژن لەولا دابنێ. من لەگەڵ پیاو قسەدەکەم.

. منیش ئەی پاڵەوان میکێلس، لە عنەت لەو ڕۆژە دەکەم کە تۆم ناسی. منیش هەر قسەی میستیگری دەکەم. پێم خۆشە بڕۆم، بەڵام لە تۆ شەرم دەکەم و ناڕۆم.

پاڵەوان میکێلس ڕووی کردە تیئۆدوریسی برازای کە لەو کاتەدا تفەنگی خاوێن دەکردەوە و عەمباری دەکرد، گوتی :

. تۆ دەڵێی چی .. چلمن... بڕیاری چت داوە ؟

تیئۆدوریس چڕژا، بە چاوێکی قیزو ئافەرینەوە تەماشای مامی کرد و گوتی :« سمێڵ زەلام پێت وایە هەرتۆ غیرەتت هەیە؟ من ناڕۆم . »

دوو پیاوی زەلام کە هەرتک لاجانگیان سپی‌ببوو، بێدەنگ بوون و قسەیان نەدەکرد بە دوای یەکدا گوتیان:

. منیش ناڕۆم....منیش ناڕۆم..

ئەوانی دیکە کە بیست کەسێک دەبوون سەریان بەرداوبوە هیچیان نە دەگوت.پاڵەوان میکێلس ڕووی دەوان کردو گوتی :

-کاتێکی زۆرمان نیە. ڕۆژ وەدرنگی دەکەوێ. ئێوەش قسەی خۆتان بکەن. دەتانەوێ بڕۆن، یا دەمێننەوە. هەمووتان ئازادن. ئیشەلا خۆشبەخت دەبن . کراسوگئورگیس شتێکی بە سرتە بەوەی پەنا خۆی گوت . پاشان دەستی بە سینگیەوە ناو هەستا بەدەنگێکی گیراو گوتی: . برایان لێمان ببورن. ئاخر ئێمە خوشکمان هەن دەبێ بەشوویان بدەین. منداڵی‌چوکمان هەن ، ژنمان هەیە ، جگە لەوەش بە مردنی ئێمە کەس قازانج ناکا. کە وابوو ئێمە دەڕۆین.

ماستراپاسیش گوتی :« برایان بمان بەخشن، ئێمەش دەڕۆین. »

پاڵەوان میکێلس هەستاو گوتی: « بەخێر چن برایینە، بە سلامەت. خودای من شاهیدە دڵگیر نابم. سلاوی من بە ژیان بکەیێن! بەڵام زووتر وەرێکەون و یەک یەک بە خشکە بڕۆن تا نەکەونە بەر سێرەی دوژمن. زووبن، تا نەبۆتە نیوەڕۆ. »

هەر بیستیان تێکڕا گوتیان: بمان بەخشن، خوا بتانبەخشێ.

پاڵەوان میکێلس گوتی :« ئێوە بەخشراون و لەعنەت لەو کەسەی خەراپەتان دەڵێ. ئیشەلا بە سلامەت دەچنەوە. »

www.kerimhisami.com

ئەوانەی مابوونەوە شەش[1] کەس بوون. پاڵەوان میکێلس تەماشای کردن‌وگوتی :

. باشە ، ئێستا ئێمە حەوت کەسین. هەر ئەوەندە بەسن. بەڵکو زۆریشن. ئاقڵ حوکم دەکا کە ئێمەش بڕۆین. بەڵام دڵمان ناهێڵێ بڕۆین. کە وابوو ناڕۆین.

---

١ – لە ئینگلیزیەکەدا نووسراوە[پێنج کەس مابوونەوە لە گەڵ پاڵەوان میکلس کە گوتی ئێمە شەش کەسین. «وەرگێر»

دەمرین و خزمان فیدای کریت دەکەین. قەی ناکا، خەڵک دەڵێ چی با بڵێن. مردنی ئێمە لە رێگای نیشتماندا لە ژیانی ئەوان بەکەلک تر دەبێ. کریت پێویستی بە باوکی باش نیە، بەڵکوو موحتاجی‌دێوانەی وەک ئێمەیە. چونکە دێوانە دەیکەنە ئەبەدی.

تەماشایەکی ئاسمانی کرد. خۆر هەروا بە رێگای خۆیدا دەهاتە پێش. دیسان گوتی:

. باشە ئێستا دەست دەنە تفەنگان، لەجێیەک مەمێننەوە. مەتەرێزان بگۆڕن، دوژمن نابێ بزانی کە ئێمە حەوت کەسین. بە ناوی مەسیح . راست لەوکاتەدا بڵاو دەبوون و فەرماندەیان لە پشتی مەتەرێزدا بە جێ دەهێشت، دەنگی لاقێک هات و سەروکەللەی کسماسی دەرکەوت.

پاڵەوان میکێلس ئاوڕی دایەوە، دیتی و بانگی کرد:

. ئەوە کێیە، سەرت دانوێنە گوللەت وێ‌نەکەوێ. داوەرە بزانم تۆکێی ؟

. برازاتە پاڵەوان میکێلس، کسماسی برازاتە.

پاڵەوان نێوچاوانی تێک نا و هەستی کرد دەبێ ئەو دیدارە بەچ نیازێک بێ؟ بە لاتاو گوتی:« بەخێر هاتی! کارت بێرە چبوو؟»

رێوی چکاری بە بازارە ؟

کسماس لێوەکانی گەست. تا لەتورەبووندا قسەی ناشیرین نەکات. بزەیەکی تاڵی هاتە سەرلێوان و گوتی :

. نە من رێویم و نە ئێرەش بازارە . من پیاوم و برازای تۆم پاڵەوان میکێلس!

. پیاو ئەو کەسەیە شەڕ دەکا و هیچی تر. ئێستا لەکن من لە سەر زگ راکشێ وپێم بڵێ بزانم بۆ هاتووی؟ بە کورتی ببیڕەوە کارم هەیە. جارێکی تر تەماشای رۆژی کردو بە هاڤاڵانی گوت : «کوڕینە ئامادەن؟ تفەنگەکان عەمبار کەن و چاوەڕوانی ئاماژەی من بن. لە داوێنی کێو هاواری سامناک دەبیسران. کسماس لە پەنا مامی درێژ بوو، بە کەلێنی بەرداندا چاوی بە ریزی عەسکەری تورک کەوت کە لە چیا سەر دەکەون. چیا لە پەپاخ بەسەران سوور هەڵگەرا بوو.

پاڵەوان میکێلس لە کاتێکا دەیروانیە عەسکەری تورکان، بە برازای گوت:

. باشە، قسە بکە، بۆ هاتووی؟ کێ تۆی ناردوە؟ کسماس لە وەڵام دا گوتی : « کریت »

پاڵەوان تورە بوو بە بۆڵە بۆڵ گوتی :

. قسەی بێ‌جێ مەکە ماموستا ! رک‌و راست قسە بکە و جارێکی دیکەش مەڵێ کریت منی ناردوە. کریت منم. کسماس گوێی دابوە قسەکانی مامی و تەماشای دەکرد. ئەو تێگەیشتبوولە گەڵ چ کابرایەکی کەللە رەق بەرەو روو بوە. دمە تەقە لەگەڵ ئەو فایدەی نیە. جابۆچی خۆی

www.kerimbisani.com

سوک بکاو بپارێتەوە. مامی بریاری خۆی دابوو. خوداش نەیدەتوانی پەشیوانی کاتەوە.

دڵی پر لە قیزی کسماسی وەلێدان کەوت. ئێستا ئیتر لە بەکار هێنانی وشەی قوڵمبەو زیرەکانە شەرمی دەکرد.

پاڵەوان میکێلس بێ ئەوەی ئاور بداتەوە، گوڕاندی و گوتی:

. باشە کەوابوو لێرە چدەکەی؟

کسماس بە کەللە شەقی وەڵامی دایەوە گوتی :

. هیچ ! ئیتر نەیدەویست ئەم وشانە بە سەر زماندا بێنێ کە لە مێشکیدا کۆی کردبوونەوە.

پاڵەوان میکێلس بە هەوایەکی گاڵتە جار گوتی :« کەوابوو هاتبووی مامت ببینی بارەکەڵا... »

. ەڵێ هاتم تۆ ببینم و پێت بڵێم کە سیفاکاسی پیر بە رەحمەت چوو.

پاڵەوان میکێلس تفەنگەکەی لە عەرزی داناو نیشانەی خاچی کێشاو گوتی :

. خوای لێ خۆشبێ. ئەو کرێکارێکی بە شەرەف بوو. باشی کار کردو موچەی باشی وەرگرت. ئێستاش چۆتە خەوی ئەبەدی.

زۆر باشە ئێستا ئیتر برۆ بە سلامەت. ئێمە لێرە شەر دەکەین .

. پەیامێکت نیە ؟

. گوتم برۆ بە دوای کاری خۆت دا.

. بۆ ژنت بۆ کورت ؟

. دەمارەکانی پاڵەوان ئەستور دەبوون و بەری چاوی تاریک دەبوو. دەستی گەورەو بە باروت و خویناوی درێژ کردو لە سەرزاری برازای داناو دەم و چاوی بە خوێن و باروت کرد، پاشان نەراندی و گوتی :

. بە هومێدی خوا برایان ، ئازادی یامەرگ ٬ سێرەی گرت و کردی بە تەقە.گرمەی تفەنگان لەچیا دەنگی دەدایەوە.

لە نەکاو گوللە باران لە لایەن تورکانەوە دەست پێکرا. ویزەی گوللە حەشری دەکرد. دەنگی تۆپێک هات و گوللە تۆپ لە پشت سەری پاڵەوان میکێلس وەعەرزی کەوت. گوللە عەرزی دڕی و بەردی رەحەوا خستن. نەرەتەیەکی بە سام هات. کایامبیس لە سەر گاشە بەردێکی خلۆر بۆوە و لە بەر پێی پاڵەوان میکێلس وە عەرزی کەوت. یەک دوو جار زاری لێک کردەوە کە شتێک بێژێ، بەڵام شەپۆلێکی خوێن دەنگی لە گەرووی دا خنکاند.

لە خوارەوە شەبپورچی تێیان توڕاند. عەسکەری تورک دەیان نەڕاند ودەرۆیش لە کاتێکا ئالای پێغەمبەریان هەڵگرتبوو، کەوتبوونە پێش لەشکری.

تیئۆدوریس هاواری کرد :« بە کۆمەڵ دەسرێژیان لێ بکەن و ئەو سەگانە بکوژن. دەنگی لەشکر کە دەهاتە پێش پتر دەبیسرا. پاڵەوان میکێلس غاریدا کە کایامبیس بگرێتە باوەش، دە کسماسی هەڵەنگوت کە لە سەر زگ راکشابوو. تورە بوو گوتی :« ئاخ تۆ هێشتا لێرەی مامۆستا ؟ برۆ بە دوای کاری خۆت داو خۆدەکاری پیاوان هەڵمەقوتێنە..

کسماس نەدەبزوت. بە روومەتی خۆێناوی لە کاتێکادڵی توند لێی دەدا، گوێی هەڵخستبوو. بابی ئەو شەرکەرە ئازایە. باپیرو کریت، لە هەناویدا وەخەبەر هاتبوون. هەوەڵجار نەبوو کە ئەو

www.kerimbisami.com

بەشەڕ دەهات، بەڵکوو ئەم شەڕە لەپێش هەزار ساڵ دەست پێکرابوو، ئەو هەزار جار مرد بوو، زیندوو ببۆوە. پاڵەوان میکێلس هاواری کرد :

. ئەی برایان دێری ئارکادی وەبیر بێننەوە. تا هەناسەی دوایی دەبێ پیاوانە بمێنینەوە. دەنگی پشووی بە تاڵوکەی عەسکەری تورک دەهات وەنیزیک دەکەوت. میستیگری هاواری کرد : هەموومان فەوتاین ! تیئودوریس دەنگی دا : بێدەنگ بە .!

خوێن لە نێو چاوانی دەهاتە خوار و دەچوە دە چاوانی و هیچی نە دەبینی. چاوی بە سەردەستەی پاک کردەوە، لە پڕ تورکی لە پێش خۆی دیتن. تفەنگی فڕێداو هاواری کرد :

. کورینە ئیتر تفەنگ بە کار نایە. هەڵکێشنە خەنجەران. خەنجەری هێنا دەرو دەروێشێکی پەلامار دا کە لە هەرای شەر گەرم داهاتبوو، لە دەستەی خۆی تاق کەوتبۆوە. تەوەرزینی بەدەوری سەریدا هەڵدەسوڕاند و دەهاتە پێش. تیئودوریس گەیشتبوە دەروێش کە گوللەیەکی وەسەر دڵی کەوت و تخێلْ بوو. لە پشت پاڵەوانانەوە دەنگێک هات گوتی:

. ئافەرین کورینە ! بژی پاڵەوان میکێلس!

پاڵەوان میکێلس دەنگەکەی ناسی و ئاوری داوە. لە خۆشیان گەشایەوە گوتی : ئاخ .. باکێنش ئەوە تۆی ؟ تۆگەڕایەوە. ؟

. بە منت گوتبوو : کە باکێنشم و کردەوەشم دەبێ باکێنشانە بێ. ئێستا قسەکەت وەرگرەوە پاڵەوان .!

. من قسەکەم وەرگرتەوە برام . وەرە پەنا من . باکێنش بازدی دا کە بچێتە پەنا پاڵەوان میکێلس، بەلام راست لەو کاتەدا گوللەیەک وەسەری کەوت و بە عەرزی دادا. فرمێسک لە چاوی پاڵەوان میکێلس ڕژانە خوارێ. مەیتەکەی دەئامێزێ گرتو نێو چاوانی ماچ کرد. زارو سمێڵی خوێناوی بوون.

هەناسەی سەربازانیتورک لە دوورەوە دەبیسرا. پاڵەوان میکێلس ئاوڕیداوە، کسماسی دیت، بە سەری خۆی داداوهاواریکرد:

. بڕۆ... تا کات هەیە رابکە ..

. نە خێر مَن ناڕۆم ...کسماس راست بۆوە، تفەنگ و فیشەکدانی کاپامبیسی دەست دایەو قەمەی لە پشتی کردەوە.

پاڵەوان میکێلس بە سەر سوڕمانەوە تەماشای کردو گوتی :« کەوابوو تۆ ناتەوێ بڕۆی ؟»

. نا... نەخێر ناڕۆم ... روخسساری پاڵەوان بروسکی دا. سەری کسماسی دە باوەشی گرتو هاواری کرد:

. سلاْوت لێ بێ برازای من کە وابوو تۆش خۆت فیدادەکەی؟ ئاخ .. ئەی کریتی ئەبەدی .

دەنگی هەورە تریشقە هات. بایەکەی خست هەڵیکرد و ئاسمان لە هەوەڵی سبەینێوە گرژ ببوو. رەنگێکی بە ترسی گرتبوو. لە دوورەوە چەند قەلە رەشە دەیانقڕاند.

میستیگری راست بۆوە، لەوە پەشیمان بوو کە تاوێک ترسا بوو. ئێستا مەرگ لە بەر چاوی دیاردەیەکی پیرۆز بوو. بەڵێ مەرگ، مەرگە هەموو شوورەییەک دەشواتەوە. نیشانەی خاچی کێشاو قەمەی لە کالانی هێنا دەر و هاواری کرد :

. ئازادی یا مەرگ !

لە کاتێکا لە مەتەرێز دەر دەپەری، دەستەیەک عەسکەری پەلامار دان کە لە چیا سەر دەکەوتن. پێنج شەش تورک دەورەیاندا، میستیگری بە گۆیان داچوو. کوشت و کوشتار دەست پێکرا، زۆری پێ‌نەچوو، تورکی دیکەش گەیشتنێ. تورک لە عەرزیان دا، دەروێشێک چۆکی لەسەر سینگی داداو وەک بەران سەری بڕی.

پاڵەوان میکێلس کە چاوی لەو کارەساتە بوو، هاواری کرد:

. کەس لە مەتەرێزی خۆی نەیەتە دەر. بە کۆمەڵ تێکرا دەسرێژ بکەن. بەڵام ئێستا لە دوو کەس پتر نەمابوون. ئەوانیش هەر ئەو دوو پیاوە زەلامە بوون کە لاجانگیان سپی ببوو. هەرتک لە پشت گاشەبەردان چوو بوونە دەمەتەرێز و بێ ئەوەی خۆ ببزێون، سێرەیان لە تورکان دەگرت و گوللەیەکیان بە فیڕۆ نەدەچوو.

پاڵەوان میکێلس هێدی و ئارام لە مەتەرێزی خۆی دانیشتبوو. هەر تورکێکی سەری وەدەر نابایە وەسەر یەکی دەگێڕا. گوللەیەک لایەکی ڕوومەتی بردبوو، گوللەیەکیش ڕانی کون کرد بوو. خوێن لە بەدەنی دەچۆڕاوە. بەڵام هەستی بە ژان نەدەکرد. جارویار تەماشای برازای دەکرد کە لە پەنای ئەو شەڕ دەکا.

هاواری کرد : « ئافەرین برازای من . بە ڕاستی بابت زیندوو کردەوە. بە خێر هاتی ئەی کۆستاراسی برام !

کسماس کە لە جامی فیز سەر خۆش ببوو، گوتی « سلاڤت لێ بێ ئەی مامی من !

ئیتر نەدەناسراوە. خۆشیەکی لە وەسف نەهاتوو هەموو لەشی داگرتبوو. هەستی دەکرد کە سووکتر بوە. لە ڕاستیدا هەر لەو کاتەدا کە بۆ نیشتمان گەڕا بۆوە، ئیتر بیری لە هیچ شت نەدەکردەوە. دایک و ژن و کوڕی لە بەر چاوان ون ببوون. بێجگە لەو ئەرکی پیرۆز و قەدیمی هیچی بۆ نەمابوەوە. لە کاتێکا تەماشای تورکانی دەکرد، دەینەڕاندو دەیگوت :

. ئازادی یا مەرگ ... ئازادی یا مەرگ ...جگە لەوە شادی و ڕەنج و هەوەسێکی دیکەی نەبوو.

لە پڕ هەوا تاریک بوو. بەفر بە بێدەنگی دەستی بە بارین کرد. تەبەقی ڕۆژ لە پشت هەورە سوورەکان ئاوا دەبوو. لە پڕ دەنگێک بانگی کرد:« ها ئەی پاڵەوان میکێلس ، لە ئاسمانم دەویستی و لە عەرز کەوتیە بەر چنگم. میزەری کەسکی مەلای شاری کاندی لە پشت گاشە بەردێک وەدەر کەوت.

پاڵەوان میکێلس لە کاتێکا سێرەی لێ گرتبوو گوتی : « حاجی سلاڤ.. وەرە خۆش هاتی ئەوەی گوت و گوللەیەکی لە ژێر چەنەگەی مەلای دا. خوێن فرکەی کرد دەتگوت مەشکەی شەراب دراوە.

سەربازی تورک وەسەر مەتەرێزی ئەو دوو پیاوە لاجانگ سپیە کەوتن و لەتو پەتیان کردن. پاشان ڕوویان کردە ئەو مەتەرێزەی کەتەنیا ئەو دووشۆڕشگێڕەی تێدا مابوون. تورکێکی زەلام کە دەرەجەی لەسەر شانی بوو هاواری کرد:

. مە هێلن دەرچن ، سەریان ببڕن .

ئەو تورکە قامچینکی درێژی بە دەستەوە بوو لە پشتی سەربازانی دەدا عەسکەری تورک هێرشیان بۆ سەر مەتەریزەکە دەست پێکرد.

پاڵەوان میکێلس رووی کردە کسماس و گوتی :

. مەترسێ برازای من. بیر لە نەجاتی ئێمە ناکرێتەوە. بۆی کریت.!

هەر تک هەڵیان کێشا خەنجەران و هێرشیان برد. بەفر تەرمی کوژراوەکانی دادەپۆشی.پەپاخی سوور سپی دەبوون.

دوو سیسارگە کەچەڵە لە ئاسمانێ وەدەر کەوتن و بۆ لای ئەوان دەهاتن، لە حەوا دەسورانەوەو کەلاکیان بۆن دەکردن.

لە جەنگەی شەڕدا مام و برازا لێک جیا بوونەوە. عەسکەری تورک کسماسیان گەمارۆ دابوو. تەن بەتەن بە شەر دەهاتن. لەهەموو لاوە هەر خەنجەربوو دەوەشا. پاڵەوان میکێلس کە برازاکەی لە مەترسیدا دیت، چەند کەسێکی لێ کوشتن کە گەمارزیان دابوو. بە هاوارییەوە چوو بانگی کرد :

. خۆ بگرە برازای خۆشەویستم گەیشتمێ.

یەکێک لە تورکەکان لە کاتێکا سەری براوی کسماسی بۆ داویشت، بە لاتاو بانگی کرد:

. ها بیگرە ، ئەوە دێتە خزمەتت...

پاڵەوان میکێلس دەستی درێژ کرد و سەری براوی کسماسی لە حەوا گرتەوە و وەک ئاڵا بەرزی کردەوە . رووناکیەکی وەحشیانە سەرو چاوی رووناک کرد. داخوا ئەو شادیەیەی ئەو غەیرە ئینسانی، یا مەلەکوتی، یا بەرهەمی کەللە رەقی و یا یەکەم زانینی مەرگ بوو ؟ داخوا ئەڤینی بێ پایانی کریت بوو ؟

پاڵەوان میکێلس سەری براوی کسماسی زۆر بەرز کردەوەو هاواری کرد :

. ئازادی یا.....

بەلام بۆی تەواو نەکرا. گوللەیەک وەزاری کەوت و یەکی دیکەش مێشکی بلاو کرد. پاڵەوان میکێلس بە سەر پشت دا کەوت و مێشکی بە سەر بەردەکاندا پەرش و بلاو بۆوە .

«تەواو»

نوسراوەکانی وەرگێڕ:

١ - کاروانێک لە شەهیدانی کوردستانی ئێران

٢ - وەلامێک کوردی و فارسی

٣ - لە دەوری ڕێکخراوی لاوانی حیزبی دیموکرات کۆ بینەوە

٤ - ڕەخنەو لێکۆڵینەوەی کتێبی حوسێنی مەدەنی

٥ - ڕێنوێنی شەڕی پارتیزانی

٦ - چەند قسەیەک لەگەڵ خەبات

٧- کوردو فەرهەنگی بێگانە.

٨- لێکۆلینەوەی کورتەباسێک لەسەر سۆسیالیزم (کوردو فارسی)

٩- تایبەتی کۆنگرەی شەشەم.

١٠ کۆماری دیموکراتی کوردستان یا خودموختاری؟

١١- یادی هێمن.

١٢- لە پێناو چی‌دا؟

١٣- لە بیرەوەریەکانم: بەرگی ١. ٢. ٣. ٤. ٥. ٦. ٧.

١٤- یادانەوە.

بەرهەمەکانی کراون بە کوردی:

١- دایک- مارکسیم گورکی.

٢- ژیان و کردەوەکانی لێنین.

٣- ئەفسانە کوردیەکان- رۆدێنکۆ.

٤- زەوی بچووک- برژنێف.

٥- مەسەلەی کورد لە پارلەمانی سوید.

٦- کۆمەڵە چیرۆکی هەڵبژاردە لە ئەدەبی بێگانە.

٧- باسای بنچینەی ئابووری سۆسیالیستی.

٨- حەمە چکۆل (ئینجە مەممەد)- یاشار کەمال.

٩- ئوسولی سەرەتاییەکانی فەلسەفە- ژۆرژ پولیستێر.

١٠- نامەی گوللەبارانکراوەکان.

١١- کورتە مێژووی کۆماری بولغارستان.

١٢- ڕەوشی کوردان- مێژووی بابان و ئەردەلان.

١٣- ئازادی یا مەرگ- کازانزاکیس.

چاپکراوەکانی وەزارەت ساڵی ١٩٩٦

١-میکانیزمە بنەرەتیەکانی رستەسازی .. د شێرکۆ بابان .

٢-سەعید زەبۆکی لای خۆمان .. رۆمان .. کەمال سەعدی .

٣-البعد القومی للتغیرات فی الحدود الاداریة لمحافظة کرکوك .. د خلیل اسماعیل محمد

چاپکراوەکانی وەزارەت ساڵی ١٩٩٧

١-کاولاش .. رۆمان .. عبداللە سەراج .

٢- مەم وزین .. علی فتاح دزەیی .

٣-پشکۆ و خۆڵەمێش .. ئازاد عبد الواحد .

٤-دەردە کورد.. محمود زامدار .

٥- باڵەبان .. وریا ئەحمد .

٦-چیرۆکی فۆلکلۆری ..محمد رشدی دەزیی .

٧-کوردستانی خوارووی رۆژ هەلات .. د. رشاد میران .

٨-ووشەو زاراوەکانی باباتاهیر .. د. محمد نوری‌عارف .

٩-حەمەدۆک .. بەشار کەمال

١٠- کورتیەک ژ دیروکا ئەقیانوسا ..د. بێوار خنسی

١١-رۆمانی درز.. کاکە مەم بۆتانی .

١٢-میکانیزمەبنەرەتیەکانی رستەسازی .. د. شێرکۆ بابان

١٣-أرض الاجداد.. شعر .. سریانی .. کورکیس یوسف

١٤-کورسی کورسی .. نەجات رەفیق حلمی .

١٥-ئولو فەلسەفەیا زەردشت .. میر ئال زیلانی

١٦-ئەفسانەی تۆفانی سۆمەری .. نەجم خالد ئەلوەنی .

١٧-دەروێشی عەبدی .. شاکر محمدأمین رۆژبەیانی .

١٨- مەولودنامەی کوردی .. محمد رشاد مفتی .

١٩-کورد لە ئینسکلۆپیدیای ئیسلام .. حەمە کەریم عارف .

٢٠-تاریکستانی لم .. سەلاح عومەر .

٢١-ئازادی یا مەرگ .. کەریم حسامی .

ژمارەی سپاردن بەکتێبخانەی نیشتمانی

ژمارەی (٣٥٩) سالی ١٩٩٧ ی دراوەتێ

چاپخانەی وەزارەتی رۆشنبیری / هەولێر

www.kerimhisami.com